ΙΩΑΝΝΗΣ ΕΥΑΓ. ΜΑΚΡΗΣ
ΔΑΣΚΑΛΟΣ

ΣΤΑΥΡΟΣ (ΜΠΕΚΗ) - ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ
Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ

ΛΑΜΙΑ 1998

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΥΡΙΟΤΕΡΩΝ ΛΑΘΩΝ

Σελίδα	Σειρά	Λάθος	Σωστό
5	7	αυζητησεις	συζητήσεις
9	23-24	Βρα-χηνών	Βρα-χινών
10	34	σταρτιωτικός	στρατιωτικός
22	6	1971	1871
29	28	διάστημα 1933-1914	διάστημα 1833-1914
30	2	1937	1837
30	18	1829	1929
32	28	1933-1914	1833-1914
38	13	1965	1966
69	42	κλεφτοκατάδες	κλεφτοκοτάδες
115	10	τοπονύμιο	τοπωνύμιο
116	19	κρυσφύγετο	κρησφύγετο
125	15	Γενήματα	Γεννήματα
127	22	1833-35	1833-55
134	7	οικοδημημάτων	οικοδομημάτων
135	26	του	το
139	23	αλληλοαγνώριση	αλληλοαναγνώριση
141	26	οκτώ όγδοο	οκτώ όγδοα
142	14	τεμάχι	τεμάχιο
144	35	καθεστώς	καθεστώτος
158	34	εομένη	επομένη
161	6	απόφση	απόφαση
173	20	περί το 1890	περί το 1980
184	4	εμβαδού	εμβαδόν
189	4	γεωργία	γεωργίας
198	11	τα παράδειγμα	το παράδειγμα
199	10-11	βαλ-τώδης	βαλ-τώδεις
199	41	ένα ίππος	ένας ίππος
204	τελευταία	στόσους	τόσους
211	33	του 1955	το 1955
214	προτελευταία	υπάλληλος ΟΤΕ	υπάλληλος ΟΣΕ

Προσθήκες: *(από Λεξικό Τεγόπουλου - Φυτράκη, Δ έκδ. 1991)*

Σελίδα	Σειρά	
190	19-20	κουβέλι=κυψέλη μελισσών, μέτρο χωρητικότητος για σιτηρά
193	11	κοντότα (ιταλ. condotta)=μίσθωση, ειδική συμφωνία γιατρου και κατοίκων ενός χωριού κατά την οποία ο γιατρός με εφάπαξ αμοιβή αναλάμβανε τη νοσηλεία τους για ορισμένο χρονικό διάστημα.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

ΙΩΑΝΝΗΣ ΕΥΑΓ. ΜΑΚΡΗΣ
ΔΑΣΚΑΛΟΣ

ΔΩΡΕΑΝ

Εξώφυλλο: Σταυρός Φθιώτιδος
(φωτο: Αποψη από Ν.Δ., 1998)

Αφιερώνεται στους γονείς μου.

Στον πατέρα μου Ευάγγελο Ι. Μακρή, τον τίμιο εργάτη της γης, που δεν πρόφθασε να δει την πραγματοποίηση των ονείρων του.

Στη μητέρα μου Ευφροσύνη, την ακούραστη και πολυπράγμονη, τη γεμάτη αυτοθυσία γυναίκα, που πρόσφερε τα πάντα στους άλλους κι ελάχιστα στον εαυτό της και

σ' όλους τους συγχωριανούς μου γονείς της γενιάς τους.

Ο συγγραφέας του έργου ΣΤΑΥΡΟΣ - ΦΘΙΩΤΙΔΟΣ παραχώρησε στην Κοινότητα Σταυρού το δικαίωμα της έκδοσης, χωρίς κανένα οικονομικό όφελος γι' αυτόν.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

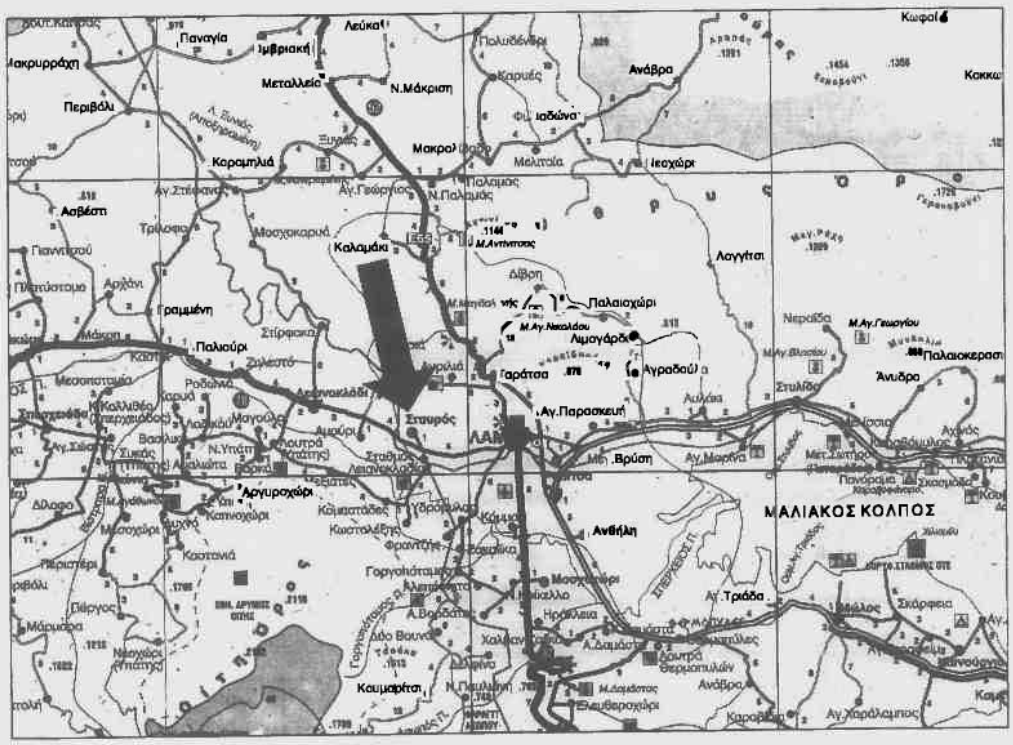

Χάρτης του Νομού Φθιώτιδας

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

		σελ.
	Πρόλογος προέδρου κοινότητας Σταυρού	5
	Πρόλογος συγγραφέα	6
Κεφ. 1ο:	Η ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΣΤΑΥΡΟΥ	7
	Σύντομη ιστορική ανασκόπηση	7
	Θέση και όρια	11
	Ονομασία	13
	Εξέλιξη της κοινότητας	15
	Πληθυσμός - κάτοικοι - δημογραφικά στοιχεία	16
	Διοίκηση της κοινότητας	29
	Η Μπεκή σε παλαιά έγγραφα	33
	Οι οικισμοί	38
Κεφ. 2ο:	Ο ΣΤΑΥΡΟΣ ΣΤΟΥΣ ΑΓΩΝΕΣ ΤΟΥ ΕΘΝΟΥΣ	55
	Βυζαντινοί χρόνοι - Τουρκοκρατία	55
	Επανάσταση 1821	56
	Πόλεμος 1897	59
	Βαλκανικοί πόλεμοι - Α Παγκ. πόλεμος - Μικρασιατική καταστροφή	59
	Πόλεμος 1940 - Κατοχή - Εθνική Αντίσταση - Εμφύλιος	68
Κεφ. 3ο:	ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ ΕΥΡΗΜΑΤΑ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ - ΜΝΗΜΕΙΑ	73
	Αρχαιολογικά ευρήματα - Χώροι	73
	Μνημεία	79
	Άλλα κτίσματα	90
Κεφ. 4ο:	ΤΟΠΩΝΥΜΙΑ	91-122
Κεφ. 5ο:	ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ	123-152
Κεφ. 6ο:	ΚΕΜΠΡΕΚΟΣ ΔΗΜ., Ο ΠΡΩΤΟΣ ΕΛΛΗΝΑΣ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ ΤΗΣ ΜΠΕΚΗΣ	153-160
Κεφ. 7ο:	ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΖΩΗ	161-178
Κεφ. 8ο:	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	179-188
Κεφ. 9ο:	ΓΕΩΡΓΙΑ - ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ	189-204
Κεφ. 10ο:	ΥΔΡΕΥΣΗ - ΑΡΔΕΥΣΗ	205-210
Κεφ. 11ο:	Ο ΣΤΑΥΡΟΣ ΣΗΜΕΡΑ - ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	211-215
	ΕΠΙΛΟΓΟΣ	216
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ (Έγγραφα - πηγές πληροφοριών)	217-236

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

Η γνώση της ιστορίας του τόπου μας είναι σημαντική υπόθεση και πρέπει όλοι να συμβάλουμε στην προαγωγή της.

Το αύριο πλάθεται με τα υλικά του χθες.
Δημ. Λουκόπουλος, Λαογράφος.

Ευχαριστίες οφείλω σε πολλους. Σ' όλους εκείνους που βοήθησαν στη συγκέντρωση προφορικών και γραπτών στοιχείων.

Είναι πολλοί για να τους αναφέρω εδώ, θα αναφέρονται όμως στις παραπομπές και σημειώσεις του βιβλίου. Αισθάνομαι την ανάγκη να αναφέρω ιδιαίτερα τους:

- Δημήτριο Νάτσιο, Δ/ντή του Ιστορικού Αρχείου Φθιώτιδος χωρίς τη βοήθεια και καθοδήγηση του οποίου είναι αμφίβολο αν το έργο αυτό θα έφτανε στο τέλος του.
- Τον πρόεδρο της Κοινότητας Σταυρού Απόστολο Δ. Καραναστάση και τους Κοινοτικούς Συμβούλους για την αμέριστη συμπαράστασή τους στην έκδοση αυτού του βιβλίου.
- Τους Δημήτριο Κούτρα, Δημήτριο Αν. Καραναστάση, Αθανάσιο Απ. Καραναστάση και Δημ. Κ. Γαλάνη για τις πολύωρες συζητήσεις που είχαμε και τις χρήσιμες πληροφορίες που μου έδωσαν.
- Τον Ευάγγελο Ευθ. Κυροδήμο για τα ιδιαιτέρως χρήσιμα στοιχεία που έθεσε στη διάθεσή μου σχετικά με τον αναδασμό της κτηματικής περιοχής Σταυρού και τη γεωργική παραγωγή.
- Το συνάδελφο και φίλο Μπάμπη Τσέλο για τα σχεδιάσματά του
- Το γιό μου Βαγγέλη που επιμελήθηκε τις φωτογραφίες του βιβλίου.
- Τη γυναίκα μου Ντίνα για την υπομονή και καρτερία με την οποία με αντιμετώπισε κατά την πολύχρονη έρευνα και συγγραφή, και
- όλους τους ερευνητές των αρχείων που βοήθησαν θέτοντας υπόψη μου πολύτιμα στοιχεία. Δε θ' αναφέρω τα ονόματά τους. Τα ξέρουμε εγώ κι εκείνοι...

Ο Συγγραφέας

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΣΤΑΥΡΟΥ

Το βιβλίο αυτό που επιμελήθηκε ο συμπολίτης μας Γιάννης Μακρής έρχεται να καλυψει ένα μεγάλο κενό, αυτό της μη καταγραφής της ιστορικής, πολιτιστικής και πολιτισμικής διαδρομής του τόπου μας. Συνδέει το παρελθόν με το παρόν μέσα από μια προσπάθεια που χρειάστηκε εξαντλητική έρευνα και μελέτη. Για να αχθεί εις πέρας το τεράστιο αυτό έργο καταβλήθηκε πολύς κόπος και χρόνος, ενώ περίσσεψε το μεράκι.

Η ιδέα της έκδοσης αυτής υποβλήθηκε από το συγγραφέα και ωρίμασε μέσα από πολλές αυζητήσεις και συσκέψεις. Η κοινοτική αρχή ανέλαβε τη δέσμευση της χρηματοδότησης της έκδοσης.

Ως πρόεδρος της Κοινότητας Σταυρού είμαι ιδιαίτερα ευτυχής που ένα τέτοιο έργο ολοκληρώθηκε με τη λήξη σχεδόν της θητείας της παρούσας κοινοτικής αρχής, σε μια περίοδο που κλείνει ο κύκλος της εφαρμογής του κοινοτικού συστήματος διοίκησης και εφαρμόζεται ξανά το δημοτικό σύστημα. Ένας κύκλος που είχε ανοίξει το 1914, όταν το χωριό μας αποσχίσθηκε από το Δήμο Λαμίας, λειτούργησε ως ξεχωριστή κοινότητα επί ένα περίπου αιώνα και τώρα επανέρχεται σ' αυτόν, μετά από μια δύσκολη περίοδο "αυτοδυναμίας".

Έρχεται λοιπόν το βιβλίο αυτό σε μια στιγμή που σηματοδοτείται η αρχή μιας νέας περιόδου, αυτή της συνεργασίας και συνύπαρξης με το Δήμο Λαμίας. Συνεργασίας και συνύπαρξης που πιστεύω ακράδαντα ότι θα λύσει προβλήματα υποδομών, αλλά πάνω απ' όλα θα συντελέσει στην αξιοποίηση του ντόπιου ανθρώπινου δυναμικού σε τομείς νέων δραστηριοτήτων.

Ο Σταυρός σήμερα είναι ίσως η μοναδική κοινότητα που έχει υψηλότατους ρυθμούς ανάπτυξης και παίζει ένα σημαντικό ρόλο στο ευρύτερο πολεοδομικό συγκρότημα της Λαμίας. Δεν μπορεί να αγνοήσει κανείς ότι ο Σταυρός ήταν μέχρι την προηγούμενη δεκαετία ακόμη ένα χωριό μίζερο, άγνωστο, απομονωμένο, αν και απείχε 7 μόλις χιλιόμετρα από το εμπορικό και διοικητικό κέντρο της περιοχής, τη Λαμία, ένα χωριό που με δυσκολία συγκρατούσε τους κατοίκους στον τόπο του.

Μέσα από τις σελίδες του βιβλίου αυτού αναδεικνύονται πέντε σταθμοί που σημάδεψαν την εξέλιξη του τόπου αυτού και τη σύγχρονη ιστορία του. Ο αναδασμός, η εγκατάσταση της Νέας Βράχας, το ρυμοτομικό σχέδιο του Σ.Σ. Λειανοκλαδίου, ο σεισμός του 1981 και τα έργα υποδομής της δεκαετίας του '90 μαζί με τη συνένωσή του με τη Λαμία.

Ο τόπος αυτός έχει να κάνει μεγάλο δρόμο ακόμη. Η συνένωσή του με το Δήμο Λαμίας τον βάζει σε μια νέα τροχιά ανάπτυξης και του παρέχει νέες προοπτικές εξέλιξης, αναδεικνύοντας τον σαν την πιό σύγχρονη, οργανωμένη συνοικία της Λαμίας.

Αξίζουν θερμά συγχαρητήρια στο συγγραφέα - εκπαιδευτικό Γιάννη Μακρή. Ένα θερμό ευχαριστώ εκ μέρους της κοινότητας στον άνθρωπο που μόχθησε τόσο για τη συγγραφή αυτού του βιβλίου.

Λαμία, Καλοκαίρι του 1998

Απόστολος Δημ. Καραναστάσης
Πρόεδρος της Κοινότητας Σταυρού

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ

Η προσπάθεια για τη συγγραφή της ιστορίας του τόπου που με γέννησε, του Σταυρού Φθιώτιδας, άρχισε πριν τέσσερα χρόνια. Πλησιάζοντας στο τέλος της υπαλληλικής μου σταδιοδρομίας, έκανα έναν απολογισμό της διαδρομής μου, της όποιας προσφοράς μου στους διάφορους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας. Κατέληξα στο συμπέρασμα ότι όφειλα να προσφέρω κάποια υπηρεσία και στον τόπο της ιδιαίτερης καταγωγής μου, ένα τόπο ζυμωμένο με τον ιδρώτα των κατοίκων του, η ιστορία του οποίου μόνο σε πολύ γενικές γραμμές μας ήταν γνωστή. Ως άνθρωπος του πνεύματος θεώρησα ότι πνευματικό έργο μπορώ να προσφέρω στην ιδιαίτερη πατρίδα μου, τη συγγραφή της ιστορίας της.

Την πρόθεση μου αυτή ανακοίνωσα στον πρόεδρο της Κοινότητάς μας και στο κοινοτικό Συμβούλιο. Τόνισα ότι θα διαθέσω χρόνο και κόπο χωρίς καμιά αμοιβή, αλλά ζήτησα να αναλάβει η Κοινότητα Σταυρού την έκδοση του βιβλίου. Αφ' ενός μεν για να υπάρχει συνεργασία με την τοπική αυτοδιοίκηση, γεγονός που το θεωρώ σημαντικό αυτό καθ' εαυτό, αφ' ετέρου δε για να προκύψει μια καλύτερη έκδοση βιβλίου, αφού ο συγγραφέας δε θα είχε το άγχος πώς να μειώσει το κόστος της έκδοσης και στη συνέχεια πώς θα εισπράξει τα έξοδά του, πιέζοντας - ίσως εμμέσως - τους γνωστούς και φίλους του να αγοράσουν το βιβλίο.

Η πρόταση μου έγινε δεκτή και η έρευνα των αρχείων έγινε το κυριότερο μέλημά μου τα τελευταία χρόνια. "Ξεσκόνισα" χιλιάδες σκονισμένα έγγραφα, συζήτησα με δεκάδες ανθρώπους που γνώριζαν ενδιαφέροντα για το αντικείμενο της ερευνάς μου στοιχεία, επισκέφτηκα όλες τις τοποθεσίες του χωριού μου, εξήτασα ευρήματα προσιτά σ' ένα απλό αλλά περίεργο επισκέπτη, ζήτησα τη γνώμη ειδημόνων, διάβασα τόμους βιβλίων κι έκπληκτος ανακάλυψα πως κι η μικρή αυτή γωνιά της ελληνικής γης έχει πλούσια ιστορία, όπως και κάθε σπιθαμή της πατρίδας μας!

Με την ανακάλυψη αυτή ξαφνιάστηκα επειδή δεν ήμουν ιδιαίτερα υπερήφανος για το χωριό μου μέχρι τότε. Φαίνεται ότι τα αισθήματα αυτά μου τα ενέπνευσε η μητέρα μου που καταγόταν από τη Μακρακώμη και θεωρούσε το χωριό του άντρα της πολιτιστικά κατώτερο...

Ανακάλυψα λοιπόν ότι το χωριό μου έχει τη δική του ξεχωριστή και αρκετά σημαντική ιστορία, πολύ σημαντικότερη απ' αυτή που υποπτευόμουν. Ελπίζω στο ίδιο συμπέρασμα να καταλήξει κι ο αναγνώστης αυτού του πονήματος...

Επειδή σε παρόμοιες περιπτώσεις μπορεί να κυριαρχήσει το υποκειμενικό στοιχείο και η αγάπη του ερευνητή για το αντικείμενο της έρευνάς του να τον εκτρέψει σε αθέλητες υπερεκτιμήσεις γεγονότων και καταστάσεων, θέτω υπόψη του αναγνώστη τις πηγές των πληροφοριών μου. Μάλιστα το δεύτερο μέρος του βιβλίου, το παράρτημα, αποτελείται από φωτοτυπίες εγγράφων ή αποσπάσματά τους ή από κείμενα εγγράφων που χρησίμευσαν ως πηγές των πληροφοριών μου. Αυτό γίνεται, για να μπορέσει ο αναγνώστης να μορφώσει δική του γνώμη για μερικές σημαντικές πτυχές της ιστορικής διαδρομής του Σταυρού.

Καταλήγοντας θα ήθελα να παρακαλέσω τους αναγνώστες να μην ξεχνούν ότι το έργο τούτο δεν είναι καρπός ειδικής παιδείας και γνώσης, αλλά είναι αποτέλεσμα της αγάπης του συγγραφέα για τον τόπο του, της διάθεσης για προσφορά και της μεγάλης προσπάθειας που κατέβαλε κάποιος, του οποίου το μοναδικό κίνητρο ήταν να καταγράψει με ευσυνειδησία την ιστορική διαδρομή του τόπου της ιδιαίτερης καταγωγής του.

Λαμία, Ανοιξη του 1998
Ιωάννης Ευαγ. Μακρής

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Η ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΣΤΑΥΡΟΥ

1. Σύντομη ιστορική ανασκόπηση*

Η αρχική γνωστή ονομασία του χωριού ήταν Μπεκή. Το όνομα Σταυρός το πήρε το 1927. Το χωριό αποτελείται από τρεις συνοικίες, του Σιδηροδρομικού Σταθμού Λειανοκλαδίου, της Νέας Βράχας και του Σταυρού. Είναι ένα μεγάλο, γεωργικό καμποχώρι, που τα τελευταία χρόνια αστικοποιείται με γοργούς ρυθμούς.

Μετά την απελευθέρωση από τους Τούρκους συμπεριλήφθηκε στο Δήμο Λαμίας μαζί με άλλα 16 χωριά της επαρχίας Ζητουνίου. Από το 1914 μέχρι σήμερα αποτέλεσε ξεχωριστή κοινότητα, την κοινότητα Μπεκίου μέχρι το 1927 και την κοινότητα Σταυρού έκτοτε. Από το 1999 θα ανήκει και πάλι στο Δήμο Λαμιέων.

Τα κυριότερα γεγονότα-σταθμοί που σημαδεύουν την ιστορική εξέλιξή του είναι η δημιουργία του χωριού, η επανάσταση του 1821, η πρώτη μεταπελευθερωτική περίοδος, ο θάνατος του πρώτου Έλληνα ιδιοκτήτη του (τσιφλικά), η αναγκαστική απαλλοτρίωση της περιόδου 1920-30, η αναδιανομή της γης το 1960-64, η εγκατάσταση της Νέας Βράχας και το ρυμοτομικό σχέδιο Σιδ. Σταθμού Λειανοκλαδίου και - πιστεύουμε - η μελλοντική ένταξη στο Δήμο Λαμιέων, το 1999.

Δημιουργία του χωριού: Το χωριό Μπεκή πρέπει να δημιουργήθηκε στα χρόνια της Τουρκοκρατίας. Ήταν ένας οικισμός που σχηματίστηκε από τις καλύβες των κολλήγων, των τσοπάνηδων, των επιστατών και των υπηρετών του Τούρκου ιδιοκτήτη του "κτήματος της Μπεκής", οι οποίοι έφτιαξαν τις κατοικίες τους στην τοποθεσία Παλιοχώρι, κοντά και βορειοδυτικότερα από την κατοικία φρούριο του τσιφλικά, το Μπούρτζι. Γύρω στα 1810 η Μπεκή είχε περίπου 40 οικογένειες. Τελευταίος Τούρκος ιδιοκτήτης της ήταν ο Ιζέτ-μπέης, γιός του Δερβίς Λουμαλάχ.

Επανάσταση του 1821: Πριν καλά-καλά φουντώσει η επανάσταση στα μέσα του Απρίλη του 1821, έγινε γύρω από την εκκλησία της, τον Άγιο Αθανάσιο, η μάχη της Μπεκής. Οι Τούρκοι σε αντίποινα έκαψαν την εκκλησία και το χωριό και οι κάτοικοι διασκορπίστηκαν, "πήραν τα βουνά". Άρχισαν να ξανασυγκεντρώνονται σταδιακά από το 1828 και μέχρι το 1835 φαίνεται ότι επέστρεψαν σχεδόν όλοι.

Η πρώτη μεταπελευθερωτική περίοδος: Αμέσως μετά την απελευθέρωση από τους Τούρκους, το 1833, το "κτήμα της Μπεκής" (τσιφλίκι), αποτελούμενο "ως έγγιστα" από 15.000 στρέμματα, το αγόρασε ο Ηπειρώτης Δημήτριος Κεμπρέκος. Έτσι, μετά από σκλαβιά 400 περίπου χρόνων, ελευθερώνεται ο τόπος μας - η Φθιώτιδα βρέθηκε κάτω από την τουρκική κυριαρχία από το 1449 μέχρι το 1833 - αλλά στα χέρια ενός νέου, Έλληνα αυτή τη φορά, τσιφλικά. Και οι κολλήγοι πάλι κολλήγοι στα χωράφια που πότισαν με ιδρώτα και αίμα...

Πάντως η ελπίδα ότι δεν μπορεί να διαιωνιστεί αυτή η κατάσταση ξανάφερε τους κατοίκους στις εστίες τους κι από 22 (!!) κάτοικοι που αναφέρονται το 1833 έφτασαν τις 40 οικογένειες το 1835.

** Στη σύντομη ιστορική ανασκόπηση δε θα υπάρξουν βιβλιογραφικές παραπομπές. Σχετικές παραπομπές θα υπάρξουν στα επόμενα κεφάλαια, όπου θα εκτεθούν λεπτομερώς τα διάφορα στοιχεία. Οι παραπομπές κάθε κεφαλαίου θα έχουν δική τους αρίθμηση.*

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

Ο θάνατος του Κεμπρέκου: Ο θάνατος του Δημητρίου Κεμπρέκου το 1855 σηματοδότησε την αρχή μιας νέας εποχής για το χωριό. Το τσιφλίκι των 12.500 στρεμμάτων γίνεται οκτώ μερίδια - τεμάχια, όπως τα ονόμασαν οι ντόπιοι - όσοι και οι κληρονόμοι. Ο ίδιος δεν είχε παντρευτεί και οι κληρονόμοι του διέμεναν στην Ήπειρο. Έτσι οι πιο πολλοί πουλάνε το μερίδιο που αναπάντεχα τους έλαχε, άλλοι σ' ένα μόνο ιδιοκτήτη, άλλοι σε περισσότερους. Η προσφερόμενη για πώληση γη συγκέντρωσε το ενδιαφέρον πολλών κατοίκων άλλων περιοχών - και των ντόπιων φυσικά. Ταυτόχρονα γεννήθηκε η ανάγκη τα οκτώ μερίδια (τεμάχια), 1.600 περίπου στρεμμάτων το καθένα, να γίνουν περισσότερα και μικρότερα, για να διευκολύνονται οι αγοραπωλησίες και η καλλιέργεια. Έτσι όλη η κτηματική περιοχή της Μπεκής μοιράστηκε σε 100 μερίδια (τους ψήφους). Κάθε τεμάχιο είχε 12 1/2 εκατοστά (ψήφους). Σε κάθε ψήφο (εκατοστό) αναλογούσαν 100 περίπου στρέμματα καλλιεργήσιμης γης και 25 περίπου στρέμματα δασικής-χορτολιβαδικής έκτασης. Ταυτόχρονα έγινε ρυμοτομικό σχέδιο - το αρτιότερο ίσως παλαιό ρυμοτομικό σχέδιο χωριού. Βάσει του σχεδίου αυτού χτίστηκε το νέο χωριό στη σημερινή θέση του οικισμού Σταυρός.

Ανάμεσα στους αγοραστές ήταν πολλοί ντόπιοι αλλά και ξένοι, κυρίως κτηνοτρόφοι και μερικοί έμποροι ή επιχειρηματίες. Οι τελευταίοι αγόρασαν μεγάλα μερίδια (ένα ή δύο τεμάχια), αλλά τα ξαναπούλησαν συναποκομίζοντας κέρδη. Αυτοί δεν εγκαταστάθηκαν ποτέ στη Μπεκή. Από τους υπόλοιπους τα μεγαλύτερα συγκριτικά μερίδια αγόρασαν οι κτηνοτρόφοι. Οι ξένοι αγοραστές δεν εγκαταστάθηκαν όλοι αμέσως στο νέο τους χωριό. Μερικοί καθυστέρησαν αρκετά χρόνια...

Η εξέλιξη αυτή έδωσε μεγάλη ώθηση στην ανάπτυξη του χωριού. Το νέο αίμα - αλλά και οι παλιοί κάτοικοι, ως ιδιοκτήτες πλέον - εντείνουν τις προσπάθειές τους, εντατικοποιούν την καλλιέργεια της γης και αυξάνουν πολύ το εισόδημά τους. Αρχίζουν να χτίζουν πέτρινα σπίτια...

Τα χρόνια που ακολουθούν παρουσιάζονται νέοι υποψήφιοι αγοραστές, κυρίως κάτοικοι Μπεκής, οι οποίοι δεν έχουν όλο το ποσόν αποπληρωμής του μεριδίου που αγοράζουν. Ως εγγύηση του χρέους τους βάζουν υποθήκη το αγορασμένο μερίδιο τους. Σε πολλές περιπτώσεις οι πωλητές τούς το παίρνουν πίσω. Πολλοί χάνουν την περιουσία τους... Η τοκογλυφία ανθεί...

Απαλλοτριώσεις 1920-30: Το ιδιοκτησιακό καθεστώς, όπως διαμορφώθηκε τα πρώτα χρόνια μετά το θάνατο του Κεμπρέκου, παρέμεινε σχεδόν αναλλοίωτο μέχρι το 1920. Οι ιδιοκτήτες γης στη Μπεκή αυξήθηκαν από οκτώ που ήταν το 1856 σε τριάντα δύο το 1857, αλλά εξακολουθούσαν να υφίστανται τσιφλίκια. Κάποιος π.χ. κατείχε 4.000 στρέμματα, ένας άλλος 3.000 στρέμματα, ένας τρίτος 1.600 στρέμματα κ.ο.κ. Οι πολλοί όμως - κυρίως οι ντόπιοι ιδιοκτήτες γης - κατείχαν 50-100 στρέμματα. Η μεγάλη πλειοψηφία των κατοίκων ήταν ακτήμονες. Με το νόμο 2052/1920 και με άλλους που ακολούθησαν πραγματοποιήθηκαν αναγκαστικές απαλλοτριώσεις, ώστε σχεδόν όλοι οι κάτοικοι της Μπεκής να αποκτήσουν δικό τους κλήρο μέχρι το 1935. Έτσι εκπληρώνεται το όνειρο γενεών!!!

Αναδιανομή της γης 1960-64: Ο τεμαχισμός της περιοχής πρώτα σε όγδοα (τα 8 τεμάχια) και στη συνέχεια του κάθε όγδοου σε 12 1/2 εκατοστά επέφερε πολυτεμαχισμό της γης. Κάθε τεμάχιο είχε χωράφια σε 64 τοποθεσίες! Έτσι ο κάτοχος μιας ψήφου π.χ. είχε χωράφια εκτάσεως 100 στρεμμάτων σε 64 διαφορετικές θέσεις. Η έκταση του κάθε χωραφιού του κυμαινόταν από οκτώ περίπου στρέμματα μέχρι 100 τετ. μέτρα! Τα χωράφια ήταν συνήθως μικρές λωρίδες γης, που δεν ήταν εύκολο να καλλιεργηθούν. Οι διαπληκτι-

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

σμοί για τα όρια των χωραφιών ήταν σε ημερήσια διάταξη...

Η κατάσταση επιδεινωνόταν διαρκώς, καθώς η παραχώρηση χωραφιών ως προίκα ή ο θάνατος του αρχηγού της οικογένειας και η διανομή τού μεριδίου του στους κληρονόμους διαμόρφωσαν μια απελπιστική κατάσταση. Φτάσαμε σε ιδιοκτησίες του 1/4 και 1/8 της ψήφου! Η γη δεν μπορεί να καλλιεργηθεί αποδοτικά. Δεν μπορεί να γίνει εκσυγχρονισμός της καλλιέργειας.

Οι κάτοικοι είχαν κατανοήσει την ανάγκη αναδιανομής της γης, ώστε να αποκτήσουν "μονοκόμματα" χωράφια. Από μόνοι τους άρχισαν να ανταλλάσσουν ίδιας περίπου αποδοτικότητας κτήματα, για να ενώσουν τις ιδιοκτησίες τους σε μεγαλύτερα αγροτεμάχια.

Ώσπου το 1960-64 έγινε ο αναδασμός, η αναδιανομή της γης. Επιθυμητός και πολυπόθητος για μια μερίδα των κατοίκων του χωριού, αλλ' απευκταίος και μισητός για μια εξ ίσου ικανή μερίδα. Οι λόγοι της αντίδρασης πρέπει να αποδοθούν σε συναισθηματικούς λόγους αλλά και στο συντηρητισμό που διακρίνει τους ανθρώπους - μεγάλης ηλικίας κυρίως - που βολεύονται σε μια κατάσταση και δε δέχονται εύκολα τις αλλαγές.

Μετά τον αναδασμό έχουμε αλματώδη ανάπτυξη μέσα σε λίγα χρόνια. Ο κάμπος γέμισε γεωτρήσεις, τα γεωργικά μηχανήματα πολλαπλασιάστηκαν και η παραγωγή δεκαπλασιάστηκε μέσα σε λίγα χρόνια. Χτίστηκαν σύγχρονες κατοικίες και η πρόοδος σε όλους τους τομείς είναι ευδιάκριτη...

Εγκατάσταση των κατοίκων της Βράχας - Ρυμοτομικό σχέδιο Σιδ. Σταθμού Λειανοκλαδίου: "Κακό χωριό τα λίγα σπίτια", λέει μια λαϊκή παροιμία. Τα λίγα σπίτια του Σταυρού έγιναν πολύ περισσότερα με την εγκατάσταση του οικισμού της Νέας Βράχας στις αρχές της δεκαετίας του '70 και τη σχεδόν ταυτόχρονη εκπόνηση του ρυμοτομικού σχεδίου του Σιδ. Σταθμού Λειανοκλαδίου το 1980. Εκτός από τις 150 οικογένειες των Βραχηνών που εγκαταστάθηκαν αρχικά και όσων ακολούθησαν, έχουμε και μια οικιστική έκρηξη στο Σ.Σ. Λειανοκλαδίου που ήταν επακόλουθο της ρυμοτόμησής του. Ο πληθυσμός του Σταυρού αυξήθηκε πολύ. Από τους 714 κατοίκους της απογραφής του 1961 έφθασε τους σχεδόν 2.000 κατοίκους το 1991, ήτοι αύξηση 180%!

Δεν είναι μόνο η αύξηση του πληθυσμού που, εκτός από τα θετικά στοιχεία, συνεπάγεται και προβλήματα. Υπάρχει κάτι πολύ σημαντικότερο. Οι νέοι μας χωριανοί, κυρίως οι Βραχινοί που αποτελούν ένα συνεκτικό σύνολο, "κουβάλησαν" μαζί τους, εκτός από το νοικοκυριό τους, την εργατικότητα, εφευρετικότητα και δημιουργικότητά τους. Βρέθηκαν σ' ένα "φιλόξενο" ξένο τόπο. Το αίσθημα αυτό ενίσχυσε τούς μεταξύ τους δεσμούς και τους ώθησε να πολλαπλασιάσουν τις προσπάθειές τους για πρόοδο και διάκριση. Σε χρόνο ρεκόρ ο νέος οικισμός έγινε ένα σύγχρονο χωριό με τους ασφαλτοστρωμένους ή σκυροστρωμένους δρόμους του, την εκκλησία του, το πράσινο, τις πολιτιστικές του δραστηριότητες.

Οι νέοι κάτοικοι του Σταυρού βρέθηκαν στο κέντρο μιας εύφορης πεδιάδας, σ' ένα σημαντικό συγκοινωνιακό κόμβο, κοντά στο μεγαλύτερο εμπορικό κέντρο της Φθιώτιδας, τη Λαμία, και δραστηριοποιήθηκαν προς όλες τις κατευθύνσεις. Όλοι βρήκαν απασχόληση. Οι ανειδίκευτοι εργάτες βρήκαν εύκολα μεροκάματο, οι τεχνίτες λαμπρό πεδίο δράσης, τα πιο ανήσυχα πνεύματα στράφηκαν προς το εμπόριο και τις επιχειρήσεις. Σε πολλές δραστηριότητες ξεπέρασαν τους ντόπιους κατοίκους και το 'χαν κρυφό καμάρι. Ταυτόχρονα οι παλιοί κάτοικοι έβλεπαν με κάποια "ζήλεια" την πρόοδο των νέων συγχωριανών τους. Μια ζήλεια δημιουργική που ώθησε και τους ίδιους σε έργα προόδου...

Ένταξη στο Δήμο Λαμιέων: Η επικείμενη ένταξη του Σταυρού στο Δήμο Λαμιέων το 1999 πιστεύω ότι θα αποτελέσει ένα σημαντικό γεγονός - σταθμό στην εξέλιξή του. Η ένταξη των κατοίκων του σε μια ευρύτερη κοινωνία των 80.000 ατόμων θα επιταχύνει τις

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

εξελίξεις στον πολιτιστικό κυρίως τομέα. Άλλωστε η Λαμία είναι η πρωτεύουσα της περιφέρειας της Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας, δεν είναι απλά ένας δήμος με περισσότερους κατοίκους.

Στο μεταξύ η προσφερόμενη για οικοδόμηση έκταση ενός ρυμοτομικού σχεδίου εκτάσεως 2.000 στρεμμάτων περίπου, σε συνδυασμό με την κοντινή απόσταση από τη Λαμία, το χαμηλό - συγκριτικά - κόστος γης, το υγιεινό κλίμα και την καθαρή - ακόμα - ατμόσφαιρα της περιοχής δε θα αφήσουν αδιάφορους τους ενδιαφερόμενους για απόκτηση στέγης. Έτσι η οικιστική έκρηξη που έχει αρχίσει ήδη θα συνεχιστεί με αμείωτο ρυθμό. Τα προβλήματα που θα προκύψουν - κι αυτά που υπάρχουν ήδη - κυρίως σχετικά με την αποχέτευση που καλύπτει τις ανάγκες ενός μόνο μέρους των κατοίκων της κοινότητας, θα επιλυθούν αποτελεσματικότερα από τις καλά οργανωμένες υπηρεσίες του Δήμου. Η ύδρευση, η οδοποιΐα, τα πάρκα θα τελειοποιηθούν και γενικά ο Σταυρός θα πάρει τη μορφή ενός σύγχρονου οικισμού, γιατί υπολείπεται σε αρκετά σημεία, παρ' όλη τη μεγάλη πρόοδο που έχει συντελεσθεί τα τελευταία χρόνια.

Όμως η ιστορία της κοινότητας Σταυρού δεν αρχίζει από τη δημιουργία του "χωρίου Μπεκίου". Αρχίζει από πολύ παλιότερα. Είναι βέβαιο ότι η ευρύτερη περιοχή της έχει κατοικηθεί κατά τα προϊστορικά και τα ιστορικά χρόνια. Αυτό αποδεικνύεται από διάφορα αρχαιολογικά ευρήματα. Άλλα απ' αυτά έχουν αξιολογηθεί από ειδικούς και βρίσκονται στο Αρχαιολογικό Μουσείο της Λαμίας κι άλλα όχι.

Στη θέση Παράβολο υπήρξε οικισμός της 5ης π.Χ. χιλιετίας, όπως αποδεικνύουν τα κεραμεικά που βρέθηκαν εκεί.

Στην περιοχή Καναπίτσα - Βαγιονόρεμα βρέθηκαν 5 τάφοι της μυκηναϊκής περιόδου, με αρκετά σημαντικά ευρήματα, τα οποία εκτίθενται στο Αρχαιολογικό Μουσείο Λαμίας.

Στη θέση της Μπεκής τοποθετεί ο Fr. Stahlin την αρχαία Σίδη, πόλη οχυρωμένη από τον 5ο-4ο αιώνα π.Χ.

Στη θέση Πυργάκι, βορείως και πλησίον του χωριού, υπήρχαν μέχρι το 1963 "λείψανα αρχαίου τείχους". Η περιοχή έχει κηρυχθεί αρχαιολογικός χώρος.

Στις θέσεις Καστρί και Γκέκας υπήρχε κάστρο, καθώς αναφέρει ο Γάλλος αρχαιολόγος Bequinion. Από πολλούς κατοίκους του χωριού βρέθηκαν τυχαία - κατά την καλλιέργεια των χωραφιών τους - τάφοι "σκεπασμένοι με πουρί". Και σήμερα ακόμα βλέπει κανείς διάσπαρτα κεραμεικά, τα οποία δεν έχουν αξιολογηθεί επαρκώς, αλλά ανήκουν μάλλον στους ελληνιστικούς χρόνους.

Οι αρκετές πυραμιδόσχημες αγνύθες (πήλινα εξαρτήματα αργαλειού) που υπάρχουν επιφανειακά φανερώνουν ότι τελευταία ήταν εκεί μη σταρτιωτικός οικισμός.

Στον Αϊ-Ταξιάρχη βρέθηκαν αρχαία νομίσματα και νεκρικές πλάκες, ενεπίγραφες, των ρωμαϊκών χρόνων μάλλον. Στον Άμπλα του Σαλωνίτη βρέθηκαν επίσης κεραμεικά της ίδιας περιόδου.

Στο νότιο άκρο του οικισμού Σταυρός υπήρχε βυζαντινό κάστρο, το Μπούρτζι, το κάστρο της Μπεκής, υπολείμματα του οποίου σώζονταν μέχρι τα μέσα του αιώνα μας.

Στον Άγιο Μάρκο βρέθηκαν βυζαντινοί τάφοι. Η περιοχή έχει κηρυχθεί αρχαιολογικός χώρος.

Στα Θυμιάκια βρέθηκαν νομίσματα, ίχνη θεμελίων κτισμάτων και το άνω μέρος αγάλματος χωρίς κεφάλι και χέρια.

Στη Μαγούλα βρέθηκαν θεμέλια με λίθους μεγάλων διαστάσεων (πουριά)...

Από όσα εκθέσαμε μέχρι τώρα συνάγεται αβίαστα ότι η ευρύτερη περιοχή του Σταυρού κατοικείται συνεχώς από οργανωμένες κοινωνίες ανθρώπων από τους προϊστορι-

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

κούς χρόνους μέχρι σήμερα. Κύρια χαρακτηριστικά της κατοίκησης αυτής είναι:

1. Ο πρώτος γνωστός οικισμός της 5ης π.Χ. χιλιετίας δημιουργήθηκε παραπλεύρως του Μπεκιορέματος και του παρακείμενου βάλτου (Βαρκά).

2. Οι μετέπειτα προχριστιανικοί οικισμοί δημιουργήθηκαν κοντά σε πηγές υδάτων (Άμπλας Γκέκα, Άμπλας Σαλωνίτη) ή κοντά σε ρέματα (Μπεκιόρεμα, Βαγιονόρεμα).

3. Παρατηρείται διαρκής μετατόπιση των οικισμών από τα βόρεια προς τα νότια. Η μετατόπιση αυτή συνεχίζεται και τον 20ό αιώνα με τη δημιουργία των οικισμών του Σιδηροδρομικού Σταθμού Λειανοκλαδίου και της νέας Βράχας.

Όσα γεγονότα και καταστάσεις αναφέρονται στη σύντομη αυτή ανασκόπηση θα τα βρεί ο αναγνώστης στα επόμενα κεφάλαια, εκτενώς αναπτυγμένα και επαρκώς αιτιολογημένα με βιβλιογραφικές παραπομπές.

2. Θέση και όρια της κοινότητας Σταυρού.

Η κοινότητα Σταυρού υπάγεται στην επαρχία Φθιώτιδας του ομώνυμου νομού. Βρίσκεται δυτικά της Λαμίας σε απόσταση 7 χιλιομέτρων απ' αυτή. Το χωριό είναι χτισμένο στις πλαγιές των λόφων Κουκουβάγιας και προπαντός του Κούκου, σε υψόμετρο 90 μέτρων. Αποτελείται από τρείς οικισμούς. Τον οικισμό του Σταυρού, της Νέας Βράχας και του Σιδηροδρομικού Σταθμού Λειανοκλαδίου. Κάθε οικισμός έχει το δικό του ρυμοτομικό σχέδιο που εφάπτεται το ένα του άλλου, χωρίς όμως να αποτελούν ένα ενιαίο σχέδιο. Το ρυμοτομικό σχέδιο του Σ.Σ. Λειανοκλαδίου εκτείνεται σε 540 στρέμματα, της Νέας Βράχας σε 320 στρέμματα και του Σταυρού σε 950 στρέμματα περίπου. Με τη νέα επέκταση που βρίσκεται στο στάδιο της δεύτερης ανάρτησης θα φθάσει τα 1.400 στρέμματα και ενοποιούνται τα σχέδια Σταυρού - Νέας Βράχας. Αυτό σημαίνει ότι στην κοινότητα Σταυρού υπάρχουν πάνω από 2.000 στρέμματα ρυμοτομημένης έκτασης.

Στην κοινότητα Σταυρού κατοικούν σήμερα 3.500 περίπου κάτοικοι - 1.100 υδρόμετρα - αλλά στην απογραφή του 1991 απογράφηκαν μόνο 1991 κάτοικοι.

Έχει κτηματική περιοχή 12.500 στρεμμάτων.[1] Συνορεύει προς Β με την κτηματική περιοχή της Λυγαριάς και της Αγριελιάς, προς Ν με την περιοχή Κωσταλεξίου, Κομποτάδων και το Σπερχειό ποταμό, προς Α με το Δήμο Λαμιέων (περιοχή Καλυβιων) και προς Δ με την κτηματική περιοχή Αμουρίου.

Τα όρια της κτηματικής περιοχής της κοινότητας Σταυρού είναι τα ίδια με τα όρια του κτήματος της Μπεκής (τσιφλικιού), που περιγράφονται λεπτομερώς σε πολλά συμβόλαια συμβολαιογράφων της Λαμίας του περασμένου αιώνα, που βρίσκονται στο ιστορικό Αρχείο της Φθιώτιδας. Κατά τα πρώτα μετεπαναστατικά χρόνια (1833-1840) υπήρξαν πολλές διενέξεις για τα όρια των κτηματικών περιοχών Μπεκής - Αμουρίου[2] και Μπεκής - Τσοπανλατών (Λυγαριάς).[3] Παραθέτουμε την περιγραφή των ορίων της υπ' αριθμ.

1. Πρακτικά Αναδασμού Σταυρού Φθιώτιδος 1963, Δ/νση Γεωργίας Φθιώτιδος. Στο Δελτίο της Στατιστικής Υπηρεσίας, απογραφή 1991, αναγράφονται 12.700 στρέμματα.

2. Γενικά Αρχεία Κράτους (Γ.Α.Κ.) - Αρχεία Νομού Φθιώτιδος (πρώην Ιστορικό Αρχείο Φθιώτιδος) Αρχείο Συμβολαιογράφου Αλεξ. Χατζίσκου, αρ. συμβ. 8021/1857 συνημμένο το πρακτικό πραγματογνωμόνων 1039/1841.

3. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Νομού Φθιώτιδος, Απόφαση Πρωτοδικείου Λαμίας, αρ. 187/19 Οκτ. 1842 "... διευθυνόμενα (σ.σ. τα όρια) προς την θέσιν Λιανόστρατα, ένθα είναι θαμμένος ο Πρώτος Λίθος, αποχωρίζον τα όρια των χωρίων Τζοπανλατών (σ.σ. Λυγαριάς), Αμουρίου και Μπεκίου και εκείθεν διευθυνόμενα προς την θέσιν της Γκορτζάς, ένθα είναι οι δυο Λίθοι και εκείθεν προς την Μεγάλην Δημοσιάν (σ.σ. οδός Λαμίας - Καρπενησίου), ότι εκ των ορίων τούτων κατεγράφη παρ' αγνώστου

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

192/15-2-1839 απόφασης της Μικτής Επιτροπής Οθωμανικών κτημάτων, συνημμένης στο συμβόλαιο 99/1857 του συμβολαιογράφου Θεοδ. Δυοβουνιώτη.[4]

"... Ο Ιζέτ-μπεϊ είχε προπατορικήν ιδιοκτησίαν του το εις την επαρχίαν Φθιώτιδος κτήμα καλούμενον Μπεκή (σ.σ. τσιφλίκι), το οποίον επώλησεν προ έξ περίπου ετών προς τον κ. Δημήτριον Κεμπρέκον..."

Δια ταύτα η επιτροπή

προσδιορίζει τα όρια τού κατά την Φθιώτιδα χωρίου Μπεκή τα εις το από οθωμανικό έτος 1195 ταπί[5] *αναφερόμενα όρια... ως ακολούθως:*

Αρχόμενα από τας Καναπίτσας[6] *(Λυγαριάς) ένθα και η από Λαμίας (σ.σ. προς Καρπενήσι) άγουσα οδός διευθύνεται εισερχόμενη εις Μπεκίον όπου διαχωρίζονται τα όρια δια ρέματος από γαίας του χωρίου Καλυβίων και προχωρούν κατά την γραμμήν του ρεύματος (σ.σ. Βαγιονόρεμα) προς το ρεύμα Άγιος Μάρκος (μεταξύ των λόφων), το ρεύμα Τσάνη, εις την λάκκαν του Παπά (Γρηγόρη) και εις την κορυφήν του Αϊλιά (λόφου), του λύκου ονομαζομένου, και έπειτα καταβαίνουν εις το ρεύμα της θέσεως Συκιάς, όπου ενώνονται με το σύνορο της Δαϊτσάς (σ.σ. Αγριελιά) εντός των γαιών της οποίας υπάρχει και είς αγρός ανήκων ως παράρτημα εις την ιδιοκτησίαν Μπεκίου και το ρεύμα ρεύμα (σ.σ. Μπεκιόρεμα) προχωρούν εις την θέσιν Παράβολο, όπου επί του Παραβόλου υπάρχει είς αγρός σχήματος Δέλτα δύο περίπου στρεμμάτων, από την προς άρκτον άκραν του οποίου κατ' ευθείαν διευθυνόμενα εις Ζούπουρνον, όπου υπάρχει ανεπαίσθητος χάνδαξ και εις Βαρ(ι)κόν όπου ενώνονται με το σύνορον των Τσοπανλατών (Λυγαριάς), εντός των γαιών των οποίων υπάρχουν σποράδην αγροί διάφοροι κατεχόμενοι και ανήκοντες εις την ιδιοκτησίαν Μπεκίου, εκείθεν προς τα Μάρμαρα του άλλου Βαρκού την άκραν εισίν του Μπεκίου χωράφια, τα λεγόμενα του Καραγιάννη και εις την θέσιν Καλντερίμι, έως εις την θέσιν Ζεκεργιά (χαμολοφίσκου) εκείθεν εις την λιανόστραταν, όπου υπάρχει εστημένος λίθος ορίων και το σύνορον Αμουρίου εις την άλλοτε Γκορτσιάν και τα πλησίον της δύο λιθάρια, από λίθον εις λίθον καταβαίνουν εις τον Μεγάλον δρόμον, όπου έσφαζον άλλοτε τα Κορπάνια, εκείθεν κατά την γραμμήν του ρεύματος, από τα μεγάλα μάρμαρα κατ' ευθείαν προς τα κάτω έως εις την θέσιν όπου τρέχουν τα νερά, όθεν διευθυνόμενα προς τον Παλαιόπυργον (ερείπιον) τον πλησίον της Βουρλιάς καταβαίνουν εις την όχθην του Μεγάλου Συρράχου και εξακολουθούντα αυτού προβαίνουν έως εις τας Ασβότρυπας, όπου υπάρχει εστημένος λίθος και πάλιν εξακο-*

την 17ην τρέχοντος, ότι οι Μπεκιώται ήλθον ενταύθα...ο άνω αναφερόμενος πρώτος Λίθος ...ετέθη εις τα ενδότερα του Μπεκίου 24 μέτρα Βασιλικά, επί δολίω σκοπώ του να καταστήσωσιν αγνώριστα τα όρια, ίνα ωφεληθώσι..."

4. Γ.Α. Κ. - Αρχεία Νομού Φθιώτιδος, Αρχείο Συμβολαιογράφου Θεοδ. Δυοβουνιώτη, αρ. συμβ. 99/1857, συνημμένη η απόφαση της Μικτής Επιτροπής αρ. 192/1839. Με κοινή συμφωνία Ελλάδος - Τουρκία συγκροτήθηκε το 1831 Δικαστική Μικτή Επιτροπή αποτελούμενη από δύο Έλληνες και δύο Οθωμανούς δικαστές. Η επιτροπή αυτή αναφέρεται χάριν συντομίας Μικτή Επιτροπή και σκοπό είχε να λύσει τις διαφορές ιδιοκησιακού χαρακτήρα μεταξύ Ελλήνων και Τούρκων.

5. Το ταπί(ον)= συμβόλαιο (και Χοτζέτι). Το χριστιανικό έτος προκύπτει, αν στο Οθωμανικό έτος προσθέσουμε 585 έτη. Το ταπί του Ιζέτ μπεη λοιπόν χρονολογείται από το έτος 1780 μ.Χ. (1195+585).

6. Τα όρια συμπληρώνονται, όπου χρειάζεται κατά τη γνώμη του συγγραφέα, με τη λεπτομερέστερη περιγραφή του υπ' αριθμό 99/1857 συμβολαίου του συμβολαιογράφου Λαμίας Θεοδ. Δυοβουνιώτη και την Έκθεση εγκαταστάσεως των κληρονόμων του Δημ. Κεμπρέκου με αριθμ. 5991/1857 συνημμένη στο ίδιο συμβόλαιο.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

λουθούντα του ιδίου Συρράχου έως εις τας αγροικίας του χωρίου Αμούρι, όθεν καταβαίνουν εις την Μπεκιώτικην Βάραν και διαχωριζόμενα από το αυλακόνερον του Ασμακίου καταβαίνουν έως εις την άκραν του Σπερχειού ποταμού, εξακολουθούντα τούτον μέχρι του Πλατάνου και εξακολουθούντα τον αυτόν ποταμόν μέχρι της Νέας Γεφυρας και εκείθεν έως εις τας ιτέας όπου ενώνονται με το σύνορον Κομποτάδων, εκείθεν αναβαίνουν κατ' ευθείαν έως την όχθην του Μεγάλου Συρράχου και εξακολουθούντα αυτόν προχωρούν έως εις την καμάραν (ήδη τεθαμμένης) πλησίον της αμπέλου εξακολουθούν του αμπελώνος μέχρι της αμπέλου Λαχανοκάρδου και διευθυνόμενα προς ανατολάς μέχρι του Παραβόλου του δρομίσκου των αμπέλων και του δρόμου των Κομποτάδων, εκείθεν διά του δρόμου τούτου άγοντος από Λαμίαν εις Κομποτάδας εξακολουθούν μέχρι της άλλοτε Μεγάλης Δραγασιάς και το Παλαιοπήγαδον εις το σύνορον Καλυβίων, εκείθεν λαμβάνουν τον χάνδακα εξακολουθούν αυτού προς τα άνω και φθάνουν έως εις τας ειρημένας Καναπίτσας, όπου και αρχίσαμεν."

Η οριοθέτηση αυτή παραμένει αναλλοίωτη μέχρι σήμερα κι ας μην υπάρχουν η Μεγάλη Δραγασιά και το Παλαιοπήγαδο ή ο "εστημένος λίθος" και η λιανόστρατα.

Η περιοχή της κοινότητας Σταυρού συμπεριελήφθη στο ανεξάρτητο ελληνικό κράτος με την τελική ρύθμιση των συνόρων της Συνθήκης της Κωνσταντινουπόλεως (9/21 Ιουλίου 1832) και το Πρωτόκολλο του Λονδίνου (18/30 Αυγούστου 1832).[7] Ουσιαστικά συμπεριελήφθη στην επικράτεια του νεοσύστατου κράτους στις 28 Μαρτίου 1833, όταν ο ελληνικός Στρατός μπήκε στη Λαμία.[8]

Το χωριό είναι κτισμένο σε "προσήλια" θέση και έχει κλίμα ξηρό και υγιεινό. Ένα από τα επίθετα που χρησιμοποιούσαν οι κοντοχωριανοί μας ήταν το "ξερολιάστρα" Μπεκή. Το ξερολιάστρα υποδηλώνει το ξηρό κλίμα και την έλλειψη αρκετών τρεχούμενων νερών.

3. Ονομασία του χωριού

Το χωριό ονομαζόταν μέχρι το 1927 Μπεκή. Στα έγγραφα το όνομα χρησιμοποιείται με τους εξής τύπους:[9]

α. ως κλιτό όνομα

η Μπεκή, (σχολείον) Μπεκής, ἐν Μπεκῇ, αλλά και το Μπεκίον, (περιοχή) Μπεκίου, ἐν Μπεκίω

β. ως άκλιτο

το Μπεκί (χωρίον), ἐν Μπεκί

Το όνομα του χωριού αναφέρεται από το Γάλλο περιηγητή Πουκεβίλ[10], ο οποίος γράφει Beki και από τον επίσης Γάλλο αρχαιολόγο Μπεγκινιόν[11], ο οποίος γράφει Beki αλλά και με ελληνικούς χαρακτήρες Μπεκή. Στο "χάρτη του Βασιλείου της Ελλάδας" που βρίσκεται στη Βουλή των Ελλήνων αναφέρεται Μπεκί και Beki.[12]

7. Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, Εκδοτική Αθηνών, τ. ΙΒ, σελ. 576 -577

8. Φυκα Περ. Κ., Το Δημοτικό Ζήτημα στα 1934-36, Φθιωτικά χρονικά" 1983 σελ. 104-105.

9. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Νομού Φθιώτιδας, Πρακτικά Δήμου Λαμιέων, Αρχείο Συμβολαιογράφων, Αρχείο Εφημερίδων κτλ.

10. Πουκεβίλ, Ταξίδια στην Ελλάδα σ.σ. Η περιήγηση έγινε λίγα χρόνια πριν από την Επανάσταση του 1821.

11. Μπεγκινιόν Υβ, Η κοιλάδα του Σπερχειού, Παρίσι 1936.

12. Ferdinand Aldenhoven, Χάρτης του Βασιλείου της Ελλάδος, Κλίμαξ 1:40.000, Λιθογραφία 1,174 χ 1,74, χάραξη Ανδρ. Φόρστερ, Αθήνα 1838, Έκθεση για τα 150 χρόνια συνταγματικού βίου.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

Σύμφωνα με την παράδοση πήρε το όνομά του από τον Μπεκίρ αγά, Τούρκο ιδιοκτήτη της περιοχής.[13] Δεν ήταν βέβαια ο Μπεκίρ ο τελευταίος Τούρκος ιδιοκτήτης. Τελευταίος ήταν ο Ιζέτ μπέης. Ο Μπεκίρ αγάς ήταν ίσως ο πρώτος Τούρκος ιδιοκτήτης του χωριού. Πάντως είχε μείνει στη μνήμη των γεροντότερων ως ένας πολύ σκληρός αφέντης.

Το 1927 πήρε το όνομα Σταυρός. Η πρόταση της μετονομασίας της Μπεκής σε Σταυρό έγινε από τον τότε πρόεδρο της Κοινότητας Ηλία Μητράκο, ύστερα από σχετική εντολή της κυβέρνησης να αντικατασταθούν τα τουρκικά ονόματα των χωριών με ελληνικά. Άλλωστε Σταυρός ήταν η ονομασία μιας τοποθεσίας του χωριού με ιστορική προέλευση. Συγκεκριμένα έτσι ονομαζόταν ένα υψωματάκι μεταξύ Καστριού και Κουκουβάγιας, όπου, σύμφωνα με την παράδοση, ο κλεφτοκαπετάνιος Αμπελογιάννης ή Ανεμογιάννης "σταύρωσε" επί Τουρκοκρατίας τον υπασπιστή του, επειδή αυτός τον είχε προδώσει στους Τούρκους.[14]

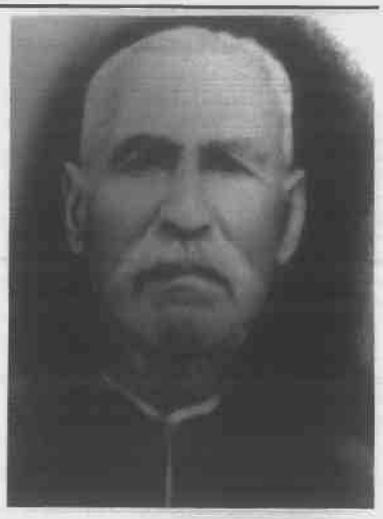

Ηλίας Μητράκος
(Ο Πρόεδρος που έδωσε στο χωριό το όνομα Σταυρός)

Φαίνεται λοιπόν ότι το γεγονός της ονοματοδοσίας του χωριού μας είναι αποτέλεσμα της προσπάθειας ενός φιλομαθούς και φιλοπρόοδου συγχωριανού μας να διατηρήσει στη μνήμη των επερχόμενων γενεών ένα συμβάν που τον συγκλόνισε μεν ως αναγνώστη, αλλ' ως γεγονός μπορεί να βρίσκεται στη σφαίρα του μύθου.

Όμως παρά την αλλαγή του ονόματος του χωριού από το 1927 και τη χρησιμοποίηση του νέου ονόματος στα επίσημα έγγραφα, στον προφορικό λόγο χρησιμοποιείτο πιο πολύ η παλιά ονομασία μέχρι τη δεκαετία του '50, ειδικά από τους γεροντότερους. Όταν ως γυμνασιόπαιδα στη Λαμία μας συναντούσαν οι μεγαλύτεροί μας ξενοχωρίτες και μας ρωτούσαν από που είμαστε, ακολουθούσε συνήθως ο εξής διάλογος:

- Από πού είσι πιδί μ';
- Απ' του Σταυρό.
- Α, απ' τη Μπικί είσι;

13. Το Μπεκίρ (αργάς) είναι υπαρκτό ως τουρκικό όνομα. Μπεκήρ αγάς αναφέρεται και στο Δοκίμιον Ιστορικών της Ελληνικής Επαναστάσεως, Εκδ. Φιλολογικόν, Αθήναι, σελ 211 του Ι. Φιλήμονα. Μπεκίρ αγάς αναφέρεται και στο συμβόλαιο 7284/187.1 του Κ. Μαυρίκα, και αλλού. Αξιοσημείωτη θεωρούμε την πληροφορία που μας έδωσε ο συνάδελφος Παναγιώτης Καλύβας ότι στα όρια Λυτόσελου - Ζιώψης, στο οροπέδιο Ασπρόκαμπος, υπήρχε πλάτανος που λεγόταν του Μπεκίρ αγά.

14. Η πρόταση για αλλαγή του ονόματος δε βρέθηκε αλλά πολλοί κάτοικοι θυμούνται την αιτιολογία της, όπως τους την είχε διηγηθεί ο Ηλίας Μητράκος (Αθαν. Απ. Καραναστάσης, Αριστείδης Αθ. Κούτρας, Δημ. Κ. Γαλάνης, Ιωάν. Ηλ. Μητράκος, Κων. Ηλ. Μητράκος κ.ά.) Την ιστορία τού Αμπελογιάννη

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

4. Η εξέλιξη της κοινότητας Σταυρού.

Αμέσως μετά την απελευθέρωση της περιοχής μας από τους Τούρκους ιδρύθηκε ο Δήμος Λαμιέων με το Β.Δ. της 8ης (20ής) Απριλίου 1835[15] ως δήμος Γ τάξης με πληθυσμό 2.792 κατοίκους και έδρα τη Λαμία. Στο Δήμο αυτό υπήχθη και η Μπεκή μαζί με άλλα 16 χωριά, μερικά εκ των οποίων δεν υπάρχουν σήμερα.

Αρχική σύσταση του Δήμου Λαμιέων: Λαμία (1425 κάτοικοι), Ταράτσα (37), Δερβέν Φούρκα [Καλαμάκι] (118), Τσουπαλάτα [Λυγαριά] (193), Δαΐτσα [Αγριελιά] (205), Μπεκί [Σταυρός] (22)[16] Καλύβια (132), Σουλάκι [χωριό νοτιοδυτικά των Καλυβιων] (147), Κόμμα (152), Αλαμάνα 29, Μεγ. Βρύση (67), Σαρμουσακλή [Ροδίτσα] (113), Μακρολίβαδο (;), Τσίρμπεη ή Ιμήρμπεη [Ανθήλη] (152). Με το Β.Δ. της 27ης Οκτωβρίου (8 Νοεμ.) 1836, ΦΕΚ 63 προσαρτήθηκαν στο Δήμο Λαμιέων και τα χωριά Δίβρη (197), Παλαιοχώρι (48), Λιμογάρδι (24), Μονή Γενέσιον της Θεοτόκου ή Αντινίτσης και Μονή Αγίου Νικολάου, διαλελυμένη.

Οι δημότες ονομάστηκαν Λαμιείς. Λαμιείς λοιπόν και οι λίγοι Μπεκιώτες του 1835...

Η Μπεκή υπαγόταν στο Δήμο Λαμιέων μέχρι το 1912. Τότε εγκαταλείφθηκε το δημοτικό σύστημα διοίκησης και εφαρμόστηκε το κοινοτικό. Διασπάστηκαν οι δήμοι και ιδρύθηκαν πολλές κοινότητες.[17] Στο Νομό Φθιώτιδας ιδρύθηκαν 123 κοινότητες, μεταξύ των οποίων και η "κοινότης Μπεκίου". Ιδρύθηκε με το Β.Δ. 29.8.1912, ΦΕΚ Α 261/1912.[18] Έδρα το Μπεκίον. "Προήλθεν εκ του τέως Δήμου Λαμιέων. Συνοικισμοί αρχικώς απαρτίσαντες την κοινότητα: Μπεκί, Δαΐτσα, Τσοπανλάταις ή Τσοπλανάταις"

Λόγω όμως των πολέμων 1912-13 δεν εφαρμόστηκε αμέσως το κοινοτικό σύστημα και οι πρώτες εκλογές για ανάδειξη προέδρων κοινοτήτων στις νέες κοινότητες διεξήχθησαν το 1914.

Το 1919 οι συνοικισμοί Τσοπαλάδες και Δαΐτσα αναγνωρίστηκαν ξεχωριστή κοινότητα με το Β.Δ. 30.4.1919, ΦΕΚ Α 95/1919.

την είχε διαβάσει ο Ηλίας Μητράκος σε αγνώστου τίτλου και συγγραφέα βιβλίο. Το ίδιο βιβλίο το διάβασε και ο γιος του Γιάννης, ο οποίος θυμάται και αρκετές λεπτομέρειες. Αναφέρονταν σ' αυτό και τα τοπωνύμια Καστρί, Βλησίδια, Μεγάλη Βουρλιά και ο Πλάτανος της Μεγάλης Βουρλιάς. Στον Πλάτανο αυτό είχε σταυρώσει ο Ανεμογιάννης τον υπασπιστή του. Την επωνυμία Ανεμογιάννης την οφείλει στη μεγάλη γρηγοράδα του και το Αμπελογιάννης στο ότι κρύφτηκε σ' ένα αμπέλι, όταν ξέφυγε από τους Τούρκους, για να γλιτώσει το παιδομάζωμα. Όμως είναι βέβαιο ότι ο Ανεμογιάννης ήταν υπαρκτό πρόσωπο. Τον αναφέρει μεταξύ των κλεφταρματωλών της Ρούμελης ο Κώστας Αβραάμ στο βιβλίο του "Ρουμελιώτες Αγωνιστές του Εικοσιένα", έκδοση 1957, σελ. 23.

15. Κ.Ε.Δ.Κ.Ε. (Κεντρική Ένωσις Δήμων και Κοινοτήτων της Ελλάδος), Στοιχεία συστάσεως και εξελίξεως των Δήμων και Κοινοτήτων, Αθήναι 1962.

16. Τα πληθυσμιακά στοιχεία που αναφέρονται εδώ αποτελούν στοιχεία απογραφής (;) του 1833. Μοιάζει απίστευτο να έχουμε στη Μπεκή 40 οικογένειες το 1810 - οι οποίες γίνονται πάνω από 50 το 1835 - και το 1833 να υπάρχουν μόνο 22 κάτοικοι. Η εξήγηση είναι μάλλον αυτή. Μετά τη μάχη της Μπεκής το 1821 οι Τούρκοι έκαψαν το χωριό και οι κάτοικοι σκορπίστηκαν "τήδε κακείσε". Μετά το 1828 άρχισαν να επιστρέφουν σταδιακά και το 1833 υπήρχαν 22 κάτοικοι στη Μπεκή.

17. Η ιστορία στον τόπο μας επαναλαμβάνεται:1835 -1912 δημοτικό σύστημα διοίκησης (77 χρόνια), 1912 -1998 κοινοτικό σύστημα διοίκησης (86 χρόνια), και από το 1999 ξανά δημοτικό σύστημα (Ν. 2539/1997).

18. ΚΕΔΚΕ, ό.π.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

Το 1927 ο συνοικισμός και η κοινότητα Μπεκής μετονομάστηκαν σε συνοικισμό και κοινότητα Σταυρού με το Διάταγμα 9.9.1927, ΦΕΚ Α 206/1927.[19]

Συνοικισμοί που αποτελούν την κοινότητα Σταυρού σήμερα είναι ο Σταυρός, ο Σταθμός Λειανοκλαδίου και η Νέα Βράχα. Ο συνοικισμός του Σταθμού Λειανοκλαδίου άρχισε να δημιουργείται από τις αρχές του αιώνα μας, όταν έγινε η σιδηροδρομική γραμμή και ο σταθμός.[20] Για πρώτη φορά οι κάτοικοι του απογράφονται ξεχωριστά από το Σταυρό κατά την απογραφή του 1928, οπότε είχε 127 κατοίκους.

Ο συνοικισμός της Νέας Βράχας δημιουργήθηκε το 1972.

5. Πληθυσμός - κάτοικοι - δημογραφικά στοιχεία.

Μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι αλλαγές στην σύνθεση του πληθυσμού. Πόσοι και ποιοί ήταν οι κάτοικοι της Μπεκής κατά τα τελευταία χρόνια της Τουρκοκρατίας και τα πρώτα μετεπαναστατικά χρόνια; Ποιές αλλαγές υπήρξαν στη συνέχεια; Πώς επέδρασαν στη σύνθεση του πληθυσμού τα γεγονότα - σταθμοί που έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στην εξέλιξη της κοινότητας Σταυρού;

Τις πρώτες πληροφορίες για τον αριθμό των κατοίκων της Μπεκής τις έχουμε από το Γάλλο περιηγητή Πουκεβίλ, που ήταν Πρόξενος της Γαλλίας στην αυλή του Αλή πασά των Ιωαννίνων αλλά και γιατρός του. Έχοντας την προστασία του Αλή πασά ταξίδεψε στην επικράτειά του και κατέγραψε τις ταξιδιωτικές του εντυπώσεις σ' ένα οδοιπορικό με τίτλο "Ταξίδια στην Ελλάδα".[21] Σ' αυτό μας παρέχει χρήσιμες πληροφορίες, όχι πάντοτε ακριβείς.

Η περιήγηση του Πουκεβίλ πραγματοποιήθηκε γύρω στα 1810 και όπως γράφει "στο βοεβοδιλίκι του Ζητουνίου (Λαμίας) διοικητής ήταν ο γαμπρός του Βελή πασά, γιού του Αλή Τεπενλή".[22] Έτσι πραγματοποίησε ένα ταξίδι πολύ δύσκολο και επικίνδυνο για την εποχή εκείνη και συγκέντρωσε πολλά στοιχεία για τη διοικητική διαίρεση και σύνθεση των διαφόρων επαρχιών, τον αριθμό των κατοίκων κ.τ.λ., με τη βοήθεια προφανώς των τουρκικών αρχών. Μεταξύ των χωριών του βοεβοδιλικού της Λαμίας αναφέρει ότι το χωριό Μπεκί (με λατινικούς χαρακτήρες Beki) είχε 40 οικογένειες.[23] Αν υπολογίσουμε την κάθε οικογένεια 4-5 άτομα έχουμε 150-200 κατοίκους.

Η δεύτερη αναφορά στον αριθμό των κατοίκων της Μπεκής γίνεται σε έγγραφο του πρώτου Μητροπολίτη Φθιώτιδος κατά τα μετεπαναστατικά χρόνια, του Ιακώβου Παπαγεωργίου, όπου αναφέρονται τα εξής:[24]

1. Το 1821 οι κάτοικοι διασκορπίστηκαν "τήδε κακείσε" μετά την πυρπόληση του Ιερού Ναού του Αγίου Αθανασίου Μπεκής - και κατά την παράδοση και του χωριού - προφανώς εξ αιτίας της μάχης που έγινε εκεί στα μέσα Απριλίου 1821.

19. ΚΕΔΚΕ, ό.π.

20. Πρωτοπαπά Ζήση, Τουριστικός Σιδηροδρομικός Οδηγός, Έκδοση Πολιτιστικού Μορφωτικού Κέντρου Σιδηροδρομικών, Αθήνα 1992, Στις σελίδες 29-30 αναφέρεται ότι η σιδηροδρομική γραμμή Λειανοκλαδίου - Στυλίδας λειτούργησε το 1905 και η γραμμή Λειανοκλαδίου - Λάρισας το 1908.

21. Πουκαβίλ, Ταξίδια στην Ελλάδα, Εκδόσεις αφών Τολίδη, Αθήνα 1995.

22. Πουκεβίλ, ό.π. σελ. 74.

23. Πουκεβίλ ό.π. σελ. 85

24. Σιμόπουλος Θευφ., Δύο ανέκδοτοι κώδικες της Ιεράς Μητροπόλεως Φθιώτιδος 1834-35, Αθήνα 1975, σελ. 81, αρ. 1400/9-8-1835.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

2. Οι κάτοικοι άρχισαν να συγκεντρώνονται ξανά το 1828.

3. Το 1835, οπότε και συντάσσεται το εν λόγω έγγραφο, κατοικούσαν "επί του παρόντος επέκεινα των 35 οικογενειών και εν καιρώ χειμώνος παραχειμάζουν εις αυτό (σ.σ. στο χωριό Μπεκί) και άλλαι περί πλέον των 40 οικογενειών βλαχοποιμένων..." Το έγγραφο αυτό το απευθύνει προς τον έπαρχο Φθιώτιδος, για να ζητήσει οικονομική ενίσχυση, προκειμένου να επισκευαστεί ο πυρποληθείς ναός. Τον αριθμό των οικογενειών τον αναφέρει, για να δικαιολογήσει την ίδρυση ενορίας στη Μπεκή[25]. Γι' αυτό συνεχίζει "...ώστε άπασαι οι οικογένειαι υπερβαίνουν το ποσόν των 50 οικογενειών τον δι' ενορίας προσδιορισθέντα..."

Άλλη αναφορά στον πληθυσμό της Μπεκής έχουμε το 1833. Τα δεδομένα της απογραφής (;) του 1833 αναφέρονται στα στοιχεία των χωριών που απάρτισαν το Δήμο Λαμιέων το 1835. Κάτοικοι Μπεκής 22!!! Που σημαίνει ότι η φυγή των κατοίκων από τις εστίες τους το 1821 ήταν ολοκληρωτική και η επαναφορά τους που άρχισε το 1828 γινόταν με πολύ αργούς ρυθμούς, ώστε το 1833 να έχουν επιστρέψει μόλις 22 κάτοικοι.

Άλλη μια πηγή πληροφοριών για τον αριθμό και την σύνθεση των κατοίκων (ονοματεπώνυμο, επαγγέλματα, ηλικία κ.τ.λ.) αποτελεί ο διασωθείς εκλογικός κατάλογος του έτους 1879.[26]

Σύμφωνα με τον κατάλογο αυτό ψήφισαν 86 άρρενες κάτοικοι της Μπεκής, ηλικίας 24 μέχρι και 77 ετών. Οι 72 εξ αυτών είναι γεωργοί (84%), 3 εύζωνοι, 2 ποιμένες, 2 εργοδούλοι, 2 αγροφύλακες, 1 γραμματοδιδάσκαλος, 1 στρατιώτης, 1 ράπτης, 1 συνταξιούχος και 1 ειδικός πρόεδρος (Σπύρος Πεπερόπουλος).

Η ηλικιακή σύνθεση των εκλογέων είχε ως εξής: 15 κάτοικοι (ποσοστό 17%) ήταν ηλικίας άνω των 50 ετών, 21 κάτοικοι (ποσοστό 24%) ήταν ηλικίας μεταξύ 40 και 50 ετών και 50 κάτοικοι (ποσοστό 58%) ήταν ηλικίας 24 έως 40 ετών.

Τα στοιχεία αυτά δείχνουν τη δυναμική της πληθυσμιακής ανάπτυξης του χωριού, που τα επόμενα χρόνια θα μπορούσε να ελπίζει σε ταχύτερους ρυθμούς.

Ο εκλογικός κατάλογος του 1879 έχει ως εξής:

Χ Ω Ρ Ι Ο Ν Μ Π Ε Κ Η

α/α	Επώνυμον και όνομα	Όνομα πατρός	Ηλικία	Επάγγελμα ή επιτήδευμα	Ενεστώσα διαμονή
1805[27]	Βλάχου Χριστόδουλος	Κων/νος	46	γεωργός	Μπεκή
1806	Βούλγαρης Νικόλαος[28]	Κυριάκος	72	συνταξιούχος	»
1807	Γαλατάς Νικόλαος	Αγγελής	37	γεωργός	»
1808	Γαλάνης Σπύρος	Γεώργιος	42	»	»
1809	Γιαννούλης Χρήστος	Ιωάννης	52	»	»
1810	Γιαννούλης Ιωάννης	Χρήστος	27	»	»
1811	Γαλάνης Ιωάννης	Γεώργιος	72	»	»

25. Για την ίδρυση ενορίας απαιτούνταν 50 τουλάχιστον οικογένειες.

26. Γαλλής Κων., Ο εκλογικός κατάλογος του Δήμου Λαμιέων του 1879, Αθήνα 1984.

27. Ο αύξων αριθμός είναι η συνεχής αρίθμηση όλων των εκλογέων του Δήμου Λαμιέων.

28. Αλλού αναφέρεται ως συνταξιούχος στρατιωτικός. Το έτος γεννήσεώς του (1807) μας επιτρέπει να υποθέσουμε ότι κατά τα τελευταία χρόνια της επαναστάσεως έλαβε μέρος στον Αγώνα. Έτσι εξηγείται και η στρατιωτική σύνταξη.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

1812	Γαλατάς Αγγελής		62	γεωργός	Μπεκή
1813	Γαλατάς Κώνστας	Αγγελής	32	»	»
1814	Γαλατάς Ιωάννης	»	28	»	»
1815	Γκέκας Δημήτριος	»	77	εργοδούλος	»
1816	Γκέκας Ανδρίτσος	Δημήτριος	34	εύζων	Υπάτη
1817	Γκέκας Σπύρος	»	27	»	»
1818	Γκέκας Αθανάσιος	»	41	ράπτης	Μπεκή
1819	Δαουκλιώτου Βασίλειος	Αντώνιος	39	γεωργός	»
1820	Δαουκλιώτου Κώνστας	»	31	»	»
1821	Δαουκλιώτου Στεφανος	»	26	»	»
1822	Δαουκλιώτου Κώνστας	Γεώργιος	35	»	»
1823	Δημητράνος Γεώργιος	Δημήτριος	56	ποιμήν	»
1824	Δημητράνος Ιωάννης	Γεώργιος	32	»	»
1825	Δημητράνος Στέργιος	Δημήτριος	42	γεωργός	»
1826	Ιωάννου Χρήστος	»	34	»	»
1827	Κολοφωτιάς Αναστάσιος	Κων/νος	38	»	»
1828	Κατσαβός Κώνστας	Ζαχαρίας	37	»	»
1829	Καστάνης Αλέξιος	Κων/νος	42	»	»
1830	Καραναστάσης Ευθύμιος	Δήμος	50	»	»
1831	Καραναστάσης Νικόλαος	»	36	»	»
1832	Καραναστάσης Δημήτριος	»	35	»	»
1833	Καρανασταση Ευστάθιος	»	42	»	»
1834	Καραγάτσος Νικόλαος	Αθανάσιος	52	»	»
1835	Καραγάτσος Κώνστας	»	49	»	»
1836	Κούτρας Κώνστας	Ευθύμιος	42	»	»
1837	Κατσαβός Χρήστος	Αθανάσιος	52	»	»
1838	Καραγκούνης Παναγιώτης	Ευαγγέλλης	32	»	»
1839	Καλέμης Κώνστας	Αθανάσιος	52	»	»
1840	Λύτρας Κώνστας	Δημήτριος	34	»	»
1841	Λατσός Νικόλαος	Γεώργιος	49	»	»
1842	Λατσός Γεώργιος	Δημήτριος	28	»	»
1843	Λατσός Αθανάσιος	»	26	»	»
1844	Λατσός Λεωνίδας	Γεώργιος	42	»	»
1845	Λιάσκος Σπύρος	Κων/νος	42	»	»
1846	Λιάσκος Βασίλειος	Κων/νος	34	γεωργός	Μπεκή
1847	Μπαλάφας Κώνστας	Αναστάσιος	57	»	»
1848	Μπαλάφας Γεώργιος	Κων/νος	29	»	»
1849	Μπαλάφας Ιωάννης	»	27	»	»
1850	Μακρής Κώνστας	Νικόλαος	42	αγροφύλαξ	»
1851	Μακρής Ηλίας	»	47	γεωργός	»
1852	Μακρής Γεώργιος	»	52	»	»
1853	Μαυρογεώργου Αντώνιος	Γεώργιος	77	»	»
1854	Μαυρογεώργου Αναγνώστης	Αντώνιος	47	γραμματοδιδάσκαλος	»
1855	Μαυρογεώργου Γεώργιος	»	32	γεωργός	»
1856	Μαυρογεώργου Αθανάσιος	»	28	»	»
1857	Μαυρογεώργου Δημήτριος	»	26	»	»

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

1858	Μασιούτας Ιωάννης	Κων/νος	26	εύζων	Υπάτη
1859	Νταλαρρίζου Σταύρος	Ρίζος	37	αγροφύλαξ	Μπεκή
1860	Ξηρομερίτης Απόστολος		72	γεωργός	»
1861	Ξηρομερίτης Κώνστας	Απόστολος	32	»	»
1862	Παπαφιλίππου Γεώργιος	Φίλιππος	37	»	»
1863	Παππανάγνου Ηλίας	Γεώργιος	34	»	»
1864	Πεπερόπουλος Σπύρος	Τριαντάφυλλος	42	ειδ. πάρεδρος	»
1865	Πουρνάρας Αθανάσιος	Αναγνώστης	32	γεωργός	»
1866	Πουρνάρας Δημήτριος	»	27	»	»
1867	Παπανικολάου Ιωάννης	Νικόλαος	47	»	»
1868	Πλάτσικας Δημήτριος	Ιωάννης	28	»	»
1869	Πλάτσικας Γεώργιος	»	24	»	»
1870	Πεπίρας Νικόλαος	Τριαντάφυλλος	34	»	»
1871	Πεπίρας Θεόδωρος	»	39	»	»
1872	Παπαγεωργίου Νικόλαος	Γεώργιος	35	»	»
1873	Παπαγεωργίου Ευθύμιος	»	28	στρατιώτης	»
1874	Πουρνάρας Ιωάννης	Αθανάσιος	32	γεωργός	»
1875	Πουρνάρας Κώνστας	»	28	»	»
1876	Σκρουνοπούλου Νικόλαος	Σκρούνης	47	εργοδούλος	»
1877	Σάλτας Αγγελής	Νικόλαος	32	γεωργός	»
1878	Στρογγυλός Ταξιάρχης	Αναστάσιος	40	»	»
1879	Στρογγυλός Σταύρος	»	37	»	»
1880	Στρογγυλός Χρήστος	»	30	»	»
1881	Σουλιου Δημήτριος	Ιωάννης	35	»	»
1882	Τσονάτος Νικόλαος	Θεόδωρος	31	»	»
1883	Τσονάτος Δημήτριος	»	26	»	»
1884	Τερτύπης Αντώνιος	Νικόλαος[29]	34	»	»
1885	Τερτύπης Λεωνίδας	»	44	»	»
1886	Τερτύπης Ιωάννης	»	40	»	»
1887	Τσιμπίδα Ιωάννης	Τσιμπίδας	67	»	»
1888	Τσιμπίδα Σωτήριος	Ιωάννης	26	»	»
1889	Χαζός Ιωάννης	Δημήτριος	42	»	Φραντζή
1890	Χαζός Κώνστας	»	37	»	Λάλα

Για να μπορεί ο αναγνώστης να κάνει κάποιες συγκρίσεις, παραθέτουμε τον αριθμό των εκλογέων όλων των χωριών που αποτελούσαν το 1879 το Δήμο Λαμιέων:

1. Λαμία	1389	εκλογείς
2. Ιμήρμπεη (σ.σ. Ανθήλη)	125	»
3. Σαρμουσακλή (σ.σ. Ροδίτσα)	103	»
4. Δίβρη	102	»
5. Μπεκή (σ.σ. Σταυρός)	86	»
6. Κόμμα	73	»
7. Τσοπανλάτες (Λυγάρια)	68	»
8. Ταράτσα	63	»

29. Τερτύπης Νικόλαος ήταν αγωνιστής του 1821.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

9. Δερβέν Φούρκα (Καλαμάκι)	43	»
10. Λιμογάρδι	36	»
11. Καλύβια	35	»
12. Μεγ. Βρύση	25	»
13. Παλαιοχώρι	23	»
14. Δαΐτσα (Αγριελιά)	15	»
ΣΥΝΟΛΟ	**2.186**	»

Η Μπεκή δηλαδή ήταν το 4ο σε τάξη μεγέθους χωριό του Δήμου Λαμιέων μετά την Ανθήλη, Ροδίτσα και Δίβρη. Οι 86 άρρενες ψηφοφόροι ηλικίας 24-77 ετών πρέπει να είναι μέρος ενός συνολικού πληθυσμού 400-450 τουλάχιστον κατοίκων. Σύμφωνα με τα γνωστά μας γραπτά στοιχεία, οι αλλαγές στον αριθμό των κατοίκων έχουν ως εξής:

1810 Πουκεβίλ 40 οικογένειες, περίπου 200 κάτοικοι
1821 Οι κάτοικοι δισκορπίστηκαν "τήδε κακείσε"
1828 Οι διασκορπισμένοι κάτοικοι άρχισαν να επιστρέφουν στις εστίες τους
1833 απογραφή (;) 22 κάτοικοι
1835 Μητροπολιτικό έγγραφο: 35 οικογένειες
"Εν καιρώ χειμώνος περί πλέον των 40 οικογενειών βλαχοποιμένων..."

	Μπεκή	**Σταυρός**	**Σ.Σ. Λιαν/δίου**	**Σύνολο**
1861 απογραφή	227[30]	-	-	227 κάτοικοι
1879 απογραφή	445	-	-	445 κάτοικοι
1889 απογραφή	379	-	-	379 κάτοικοι
1896 απογραφή	374	-	-	374 κάτοικοι
1907 απογραφή	367	-	-	367 κάτοικοι
1920 απογραφή	406	-	-	406 κάτοικοι
1928 απογραφή	422	-	127	549 κάτοικοι
1940 απογραφή	-	465	161	629 κάτοικοι
1951 απογραφή	-	505	178	683 κάτοικοι
1961 απογραφή	-	428	286	714 κάτοικοι
1971 απογραφή	-	465	390	855 κάτοικοι
1981 απογραφή	-	-	-	1151 κάτοικοι
1991 απογραφή				1191 κάτοικοι

Χάριν της ιστορίας, για να μπορεί να συγκριθεί ο πληθυσμός της Μπεκής με τον πληθυσμό του Δήμου Λαμιέων στον οποίο ανήκε, πρατίθεται και ο πληθυσμός του Δήμου Λαμιέων[31]

ΕΤΟΣ	**ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ**	**ΕΤΟΣ**	**ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ**
1833	2792 κάτοικοι	1851	4974 κάτοικοι
1848	5083 κάτοικοι	1852	4959 κάτοικοι
1849	5042 κάτοικοι	1861	8004 κάτοικοι
1850	5037 κάτοικοι	1870	8310 κάτοικοι

30 Τσώνης Παναγιώτης, Ο Νομός Φθιώτιδος, Αθήνα 1983, απ' όπου έχουν ληφθεί όλα τα στοιχεία των παρακάτω απογραφών.

31. Κ.Ε.Δ.Κ.Ε., ό.π.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

1879	9984 κάτοικοι
1889	11458 κάτοικοι
1896	11662 κάτοικοι
1907	14348 κάτοικοι

Έτσι ο πληθυσμός της Μπεκής ως ποσοστό του πλυθησμού του Δήμου Λαμιέων έχει ως εξής:

ΕΤΟΣ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΔΗΜΟΥ ΛΑΜΙΕΩΝ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΜΠΕΚΗΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ% ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΜΠΕΚΗΣ ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΛΑΜΙΕΩΝ
1835	2792 κάτοικοι	22 κάτοικοι	0,8
1861	8004 κάτοικοι	227 κάτοικοι	2,8
1879	9984 κάτοικοι	445 κάτοικοι	4,5%
1896	11662 κάτοικοι	374 κάτοικοι	3,2%
1907	14348 κάτοικοι	367 κάτοικοι	2,6%

Αναλύοντας κανείς τα δεδομένα των απογραφών παρατηρεί ότι οι μεγάλες αυξήσεις του πληθυσμού του χωριού μας εντοπίζονται στις περιόδους όπου συνέβησαν τα προαναφερθέντα γεγονότα - σταθμοί που καθόρισαν την εξέλιξη του Σταυρού. Η πρώτη μεγάλη αύξηση παρατηρείται μεταξύ των ετών 1860-1880, οπότε, εξ αιτίας του θανάτου του ιδιοκτήτη της Μπεκής, του τσιφλικά Δημ. Κεμπρέκου, υπήρξε μεγάλη προσφορά γης προς πώληση. (Το 1861 227 κάτοικοι, το 1879 445 κάτοικοι, ήταν αύξηση 51%). Η δεύτερη πολύ μεγαλύτερη αύξηση του πληθυσμού παρατηρείται μεταξύ των ετών 1971-1991 (Το 1971 855 κάτοικοι, το 1991 1.991 κάτοικοι, ήτοι αύξηση 180%). Στην περίπτωση αυτή η μεγάλη αύξηση του πληθυσμού οφείλεται κατά τη γνώμη μας στους εξής παράγοντες:

1. Στο δεκαπλασιασμό της γεωργικής παραγωγής που ακολούθησε τον αναδασμό της γης το 1964.

2. Στην εγκατάσταση των κατοίκων της Βράχας - Ευρυτανίας στον οικισμό της Νέας Βράχας - Σταυρού Φθιώτιδας το 1972. Αρχικά εγκαταστάθηκαν 150 οικογένειες και περισσότερες αργότερα (συνολικά περί τις 300 οικογένειες).

3. Στη ραγδαία οικιστική ανάπτυξη του συνοικισμού του Σιδ. Σταθμού Λειανοκλαδίου που ήταν επακόλουθο της εκπόνησης ρυμοτομικού σχεδίου το 1980.

Από συμβόλαια της περιόδου 1835-1872[32] μπορούμε να συμπληρώσουμε τον κατάλογο των κατοίκων της Μπεκής πριν από το 1879. Υπάρχουν επώνυμα που δεν αναγράφονται στον εκλογικό κατάλογο του 1879, επειδή μετοίκησαν ή επειδή χάθηκε το επώνυμο λόγω θανάτου όλων των αρρένων ατόμων της οικογένειας. Το συμβόλαιο που αναγράφεται σε κάθε περίπτωση είναι συνήθως το πρώτο χρονικά στο οποίο βρέθηκε το όνομα αυτό. Πολλοί αναφέρονται σε περισσότερα του ενός συμβόλαια. Όλοι όσοι συμπεριλαμβάνονται στον κατάλογο που ακολουθεί, που τον συντάξαμε με βάση τις αναφορές σε συμβόλαια, δηλώνονται εκεί ως κάτοικοι Μπεκής.

32. Όλα τα συμβόλαια που αναφέρονται στο έργο αυτό βρίσκονται στα Γ.Α.Κ. - Αρχεία του Νομού Φιώτιδος.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

α/α	ΟΝΑΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΣΥΜΒΟΛΑΙΟΥ-ΕΤΟΣ -ΣΥΜΒΟΛΑΙΟΓΡΑΦΟΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
1.	Αλεξόπουλος Θοδωρης	γεωργός	324/1839 Βασ. Περραιβός	
2.	Αναγνώστου Κώνστας	γεωργός	265/1838 Βασ. Περραιβός	
3.	Αναστασόπουλος Αθαν.	γεωργός	352/1837 Βασ. Περραιβός	
4.	Βαγγελόπουλος Αναστ.	γεωργός	200/1837 Βασ. Περραιβός	
5.	Βαγγελόπουλος Νικόλας	γεωργός	764/1837 Βασ. Περραιβός	
6.	Βελής Κώνστας	γεωργός	2510/1859 Θεοδ. Δυοβουνιώτης	Το 1871 αναφέρεται (1874) χήρα Κ. Βελή Στον Άγιο Αθανάσιο υπάρχει εικόνα "δι' εξόδων Κ. Βελή και Αννας Βελή" με χρονολογία 1860
7.	Βλάχος Κώνστας	γεωργός	7365/1857 Αλεξ. Χατζίσκος	
8.	Βλάχος Χριστόδουλος Κ..	γεωργός	2486/1859 Θ. Δυοβουνιώτης	Υπάρχει στον εκλογικό κατάλογο με α.α. 1805
9.	Βούλγαρης Νικόλαος	αγροφύλαξ	3555/1855 Αλεξ. Χατζίσκος	α.α. καταλόγου 1806 κατά πληροφορίες οι απόγονοί του μετοίκησαν στην Αγία Μαρίνα
10.	Γαλάνης Γεώργιος	γεωργός	65/1838 Βασ. Περραιβός	Στον εκλογικό κατάλογο συμπεριλαμβάνονται δύο γιοί του με α.α 1808 και 1811. Από τους πρώτους που αγόρασε χωράφια στην Μπεκή (1858)
11.	Γαλάνη Δέσπω Γ.	-	3274/1860 Θ. Δυοβουνιώτης	
12.	Γαλάνης Ιωάννης	ποιμήν	7365/1857 Αλ. Χατζίσκος	αρχιποιμήν Δ. Κεμπρέκου
13.	Γαλάνης Σπύρος	γεωργός	7521/1871 Κ. Μαυρίκας	
14.	Γαλατόπουλος Αγγελής[33]	γεωργός	583/1840 Απόφαση Μικτής Επιτροπής	από το 1855 αναφέρεται ως κάτοικος Δαϊτσάς
15.	Γαλατόπουλος Αποστόλης	γεωργός	583/1840 Απόφαση Μικτής Επιτροπής	πρώην κάτοικος Μπεκής νυν δε Δαϊτσάς
16.	Γεωργακόπουλος ;	;	723/1837 Βασ. Περραιβός	κόρη του Ξανθή
17.	αϋφάντο-Γεωργουλοπούλου Αικατερίνη	;	3953/1848 Φρ. Καστριάδης	
18.	Γιαννούλης Χρήστος	γεωργός	562/1857 Θεοδ. Δυοβουνιώτης	Από τους πρώτους αγοραστές γης στη Μπεκή ως κάτοικος Ιμήρμπεης. Μετά το 1864 κάτοικος Μπεκής. Αυξ. αρ. εκλογικού καταλόγου 1809
19.	Γκανούργιος Αθανάσιος	αγροφύλαξ	661/1862 Ιωαν. Σκαβέντζος	
20.	Γκέκας ή Κωνσταντίνου Δημ.	»	1288/1858 Θεοδ. Δυοβουνιώτης	Το 1870 εργάτης. Στον εκλογικό κατάλογο αναφέρεται ο ίδιος και τρία παιδιά του
21.	Γκουργκούνης Κώνστας Αναστ.»		539/1849 Αλεξ. Χατζίσκος	Από Δίβρη. Από τους πρώτους αγοραστες γης στη Μπεκή. Το 1857 Μπαλάφας ή Γκουργκούνης και μετά μόνο Μπαλάφας.
22.	Δήμου Γεώργιος	ιερεύς	219/1857 Θεοδ. Δυοβουνιώτης	Από τους πρώτους αγοραστές γης στη Μπεκή.
23.	Δαουκλιώτης Αντώνιος	γεωργός	219/1857 Θεοδ. Δυοβουνιώτης	Στον εκλογικό κατάλογο του 1879 αναφέρονται τρία παιδιά του.
24.	Δαουκλιώτης Γεώργιος	γεωργός	219/1857 Θεοδ. Δυοβουνιώτης	Από τους πρώτους αγοραστές γης στη Μπεκή. Στον εκλογικό κατάλογο 1879 γιός του.
25.	Δημητρακόπουλος Γεώργιος	κτηνοτρόφος	9548/1858 Αλεξ. Χατζίσκος	
26.	Δημητρακόπουλος Στέργιος	ποιμήν	3000/1863 Ιωαν. Σκαβέντζος	
27.	Ευθυμίου Τριαντάφυλλος	γεωργός	8294/1857 Αλεξ. Χατζίσκος	

33. Γαλατάς- Γαλατόπουλος. Πολλοί συμβολαιογράφοι πρόσθεταν την κατάληξη -οπουλος στα επώνυμα. Έχουμε πολλές τέτοιες περιπτώσεις. Πέπερας - Πεπερόπουλος, Κούτρας - Κουτρόπουλος, Λιάσκος - Λιασκόπουλος, Καραγάτσος- Καραγατσόπουλος, Καραναστάσης - Καραναστασόπουλος, Γκουργκούνης - Γκουργκουνόπουλος, Λατσός - Λατσόπουλος, Πλιάτσικας- Πλιατσικόπουλος κ.ά.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

28.	Ζαγαργιάς Κώστας ή Μπαλκοβίτης	κτηνοτρόφος	2898/1860 Θεοδ. Δυοβουνιώτη	
29.	Ζιώγας Νικόλαος	ποιμήν	7365/1857 Αλεξ. Χατζίσκος	Αρχιποιμήν του Δ. Κεμπρέκου.
30.	Θεοδωρόπουλος Γεώργιος	γεωργός	122/1837 Βασ. Περραιβός	
31.	Θυμιάκος Ευθύμιος	γεωργός	234/1839 Βασ. Περραιβός	Από το 1840 κάτοικος Αμουρίου
32.	Θωμάς Νικόλαος	επιστάτης	7365/1857 Αλεξ. Χατζίσκος	Επιστάτης τσιφλικιού Μπεκής
33.	Ιωάννου Γεώργιος	ιερεύς	1397/1835 Πρωτόκολλο Ιεράς Μητροπόλεως Φθιώτιδος	Ήλθε από Θεσσαλία Εγγυητής Δημ. Κεμπρέκος
34.	Καϊνάρης Αντώνιος	γεωργός	5326/1870 Κ. Μαυρίκας	
35.	Καλαβράπουλος Ευθ.	γεωργός	1704/1858 Θ. Δυοβουνιώτης	
36.	Καλέμης Αθανάσιος	γεωργός	170/1861 Ιωαν. Σκαβέντζος	
37.	Καλέμης Αντώνιος	γεωργός	24/1892 Εφημ. ΦΘΙΩΤΙΣ	Τον δάγκωσε λυσσασμένο σκυλί. Τον έστειλε ο Δήμος Λαμιέων στο ίδρυμα Παστέρ για αντιλυσσική θεραπεία
38.	Καλέμης Θεόδωρος	γεωργός	219/1857 Θεοδ. Δυοβουνιώτης	Από τους πρώτους αγοραστές γης στη Μπεκή
39.	Καλέμης Κώνστας	γεωργός	8294/1857 Αλ. Χατζίσκος	Αυξ. αρ. Εκλογικού καταλόγου 1839
40.	Καλέμης Νικόλαος	γεωργός	170/1861 Ιωάν. Σκαβέντζος	
41.	Καλλιμόπουλος Κώνστας	γεωργός	1573/1845 Ι. Πέτρου	
42.	Καραγάτσος Αθανάσιος	γεωργός	82/1839 Βασ. Περραιβός	Πάρεδρος Μπεκής το 1837 Στον εκλογικό κατάλογο αναφέροντα δύο παιδιά του. Πραγματογνώμονας για τα όρια Μπεκίου - Αμουρίου
43.	Καραγάτσος Νικ. Αθ.	γεωργός	2939/1855 Αλεξ. Χατζίσκος	Από τους πρώτους αγοραστές γης στη Μπεκή. Πάρεδρος Μπεκής το 1869.
44.	Καραγκούνης Ευαγγέλης	εργάτης	3721/1855 Αλεξ. Χατζίσκος	Στον εκλογικό κατάλογο αναφέρεται γιος του
45.	Καραγκούνης Γεώργιος	υπηρέτης	28/1861 Ιωάν. Σκαβέντζος	
46.	Καραναστάσης Αθαν.	γεωργός	300/1837 Βασ. Περραιβός	Εκτιμητής των μποστανιών Μπεκίου το 1854
47.	Καραναστάσης Δήμος	γεωργός	9548/1858 Αλεξ. Χατζίσκος	Πρώην κάτοικος Δαϊτσάς Στον εκλογικό κατάλογο αναφέρονται 4 παιδιά του. Από τους πρώτους αγοραστές γης στη Μπεκή
48	Καρδάρας Αθανάσιος	γεωργός	219/1857 Θεοδ. Δυοβουνιώτης	Από τους πρώτους αγοραστές γης στη Μπεκή
49.	Καστάνης Αλέξιος	γεωργός	5344/1870 Κ. Μαυρίκας	
50.	Καστάνης Βασίλειος	γεωργός	5360/1870 Κ. Μαυρίκας	
51.	Κατσαβός Ζαχαρίας-Παλκοβίτης	γεωργός	2898/1860 Θεοδ. Δυοβουνιώτης	Από Παλούκοβα, ήδη κάτοικος Μπεκίου
52.	Κατσαβός Χρήστος	κτηνοτρόφος	10337/1859 Αλεξ. Χατζίσκος	Από Παλούκοβα, ήδη κάτοικος Μπεκίου
53.	Κολοστούπης Γεώργιος	γεωργός	234/1839 Βασ. Περραιβός	Από 1840 κάτοικος Δαϊτσάς
54.	Κοντογεωργόπουλος Γεώργιος	σκηνίτης-ποιμήν	1721/1859 Θεοδ. Δυοβουνιώτης	νυν κάτοικος Μπεκίου
55.	Κούτρας Γεώργιος	γεωργός	583/1840 Απόφαση Μικτης Επιτροπής	
56.	Κούτρας Ευθύμιος	γεωργός	583/1840 Απόφαση Μικτής Επιτροπής	
57.	Κούτρας Αθανάσιος	γεωργός	8729/1858 Αλεξ. Χατζίσκος	πρώην κάτοικος Σαρμουσακλής
58.	Κούτρας Γεώργιος	γεωργός	234/1839 Βασ. Περραιβός	
59.	Κούτρας Κώνστας	κτηνοτρόφος	6393/1871 Κ. Μαυρίκας	
60.	Κούτρας Δημήτριος	κτηνοτρόφος	6618/1856 Αλεξ. Χατζίσκος	Από τους πρώτους αγοραστές γης στη Μπεκή αναφέρεται και ως Κουτρόπουλος
61.	Κούτρας Ευθύμιος	γεωργός	2350/1840 Κ. Οικονομίδης	
62.	Κραββαρίτης Ζάχος	γεωργός	465/1857 Θ. Δυοβουνιώτης	
63.	Κύρκου Δημήτριος	έμπορος	1416/1845 Ιωαν. Πέτρου	
64.	Κωνσταντίνου Ιωάννης	εργάτης	1548/1858 Αλ. Χατζίσκος	κοίτα και Γκέκας
65.	Λατσός Δημήτριος	γεωργός	4501/1848 Φρ. Καστριάδης	Από τους πρώτους αγοραστές γης στη Μπεκή
66.	Λατσός Νικόλαος	γεωργός	4501/1848 Φρ. Καστριάδης	Από τους πρώτους αγοραστές γης στη Μπεκή

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

67.	Λατσός Λεωνίδας	γεωργός	4501/1848 Φρ. Καστριάδης	κοίτα και εκλογικό κατάλογο
68.	Λιάσκος Κώνστας	γεωργός	519/1857 Θ. Δυοβουνιώτης	Από τους πρώτους αγοραστές γης στη Μπεκή. Το 1872 τον αιχμαλώτισαν ληστές. Πλήρωσε 6.000 δραχ. λύτρα, για να τον ελευθερώσουν
69.	Λιάσκος Σπύρος	γεωργός	3941/1864 Ι. Σκαβέντζος	κοίτα και εκλογικό κατάλογο
70.	Λιάσκος Θοδωρής Σπ.	γεωργός	3941/1864 Ι. Σκαβέντζος	
71.	Λύτρας Κώνσταρ	γεωργός	8455/1872 Κ.Μαυρίκας	πρώην κάτοικος Δίβρης
72.	Μακρής Γεώργιος Ν.	κτηνοτρόφος	219/1857 Θ. Δυοβουνιώτης	Από τους πρώτους αγοραστές γης στη Μπεκή
73.	Μακρής Ηλίας Ν.	ποιμήν	846/1858 Θ. Δυοβουνιώτης	Όλοι οι Μακραίοι από την Παλούκοβα
74.	Μακρής Κώνστας Ν.	γεωργός	5290/1870 Κ. Μαυρίκας	Το 1879 αγροφύλαξ
75.	Μακρυγιαννόπουλος Γεωρ.	κτηνοτρόφος	9548/1858 Αλ. Χατζίσκος	
76.	Μανταφάρας Νικ.	γεωργός	296/1839 Βασ. Περραιβός	
77.	Μασούτας Κώνστας	γεωργός	7528/1857 Αλ. Χατζίσκος	Από τους πρώτους αγοραστές γης στη Μπεκή
78.	Μπαλάβρας ή Παλάβρας ή Μπόμπας Ευθύμιος	γεωργός	8294/1857 Αλ. Χατζίσκος	
79.	Μπαλάφας Γεώργιος	γεωργός	234/1839 Βασ. Περραιβός	
80.	Μπαλάφας Κώνστας	γεωργός	8435/1857 Αλ. Χατζίσκος	κοίτα και Γκουργκουνόπουλος, από τη Δίβρη
81.	Μπίκας Κώνστας	ποιμήν	1999/1859 Θ. Δυοβουνιώτης	
82.	Μποκολό Μαρία Δημ.		259/1836 Βασ. Περραιβός	Αναφέρονται και χωράφια του Μπακολού στο 200/1836 Β. Περραιβού
83.	Μπορναριώτης Κώνστας	γεωργός	109/1838 Βασ. Περραιβός	
84.	Μπορνούζος Ιωάννης	γεωργός	7660/1872 Κ. Μαυρίκας	
85.	Μπουσινάς Χρήστος	εργάτης	1409/1845 Ι. Πέτρου	
86.	Ντρίζος Νάκος	σκηνίτης-ποιμήν	3921/185 Αλ. Χατζίσκος	Ασπροποταμίτης, νυν κάτοικος Μπεκίου
87.	Ντρίζος Ιωάν. Κ.	σκηνίτης-ποιμήν	519/1857 Θ. Δυοβουνιώτης	νυν κάτοικος Μπεκίου
88.	Ξηρομερίτης Απόστολος	γεωργός	219/1857 Θ. Δυοβουνιώτης	Από τους πρώτους αγοραστές γης στη Μπεκή. Αυξ. αρ. καταλόγου 1860
89.	Παναγιώτου Κώνστας	γεωργός	8294/1857 Αλ. Χατζίσκος	
90.	Παπακωστόπουλος Αποστ.	γεωργός	723/1837 Βασ. Περραιβός	
91.	παπα -Φιλίππου Γεώργιος	ιερεύς	562/1857 Θ. Δυοβουνιώτης	Από τους πρώτους αγοραστές γης στη Μπεκή, ως κάτοικος Ανθήλης. Μετά αναφέρεται ως κάτοικος Μπεκής. Αυξ. αρ. εκλογικού καταλόγου 1862
92.	Πέπερας Σπύρος Τρ.	γεωργός	219/1857 Θ. Δυοβουνιώτης	Από τους πρώτους αγοραστές γης στη Μπεκή. Το 1879 ειδικός Πάρεδρος. Εκλογικός κατάλογος α.α. 1864.
93.	Πλιάτσικας Δημήτριος	γεωργός	1105/1837 Βασ. Περραιβός	
94.	Πλιάτσικας Ιωάννης	γεωργός	4905/1855 Αλ. Χατζίσκος	Στον εκλογικό κατάλογο δύο παιδιά του
95.	Πλιάτσικας Σπύρος Κ.	γεωργός	562/1857 Θ. Δυοβουνιώτης	
96.	Πλιάτσικας Κώνστας	γεωργός	1622/1846 Ι. Πέτρου	
97.	Πλιάτσικας Τριαντάφυλλος	γεωργός	234/1839 Βασ. Περραιβός	
98.	Πουρνάρας Αθανάσιος Δ.	γεωργός	5597/1856 Αλ. Χατζίσκος	Από τους πρώτους αγοραστές γης στη Μπεκή. Στον εκλογικό κατάλογο δύο παιδιά του
99.	Πουρνάρας Αναγνώστης Δ.	γεωργός	219/1857 Θ. Δυοβουνιώτης	Από τους πρώτους αγοραστές γης στη Μπεκή. Στον εκλογικό κατάλογο δύο παιδιά του
100.	Πουρνάρας Ιωάννης Αθ.	γεωργός	7835/1872 Κ. Μαυρίκας	Αυξ. αρ. εκλογικού καταλόγου 1874
101.	Σάκκος Γεώργιος	γεωργός	9548/1858 Αλ. Χατζίσκος	Το 1870 γήρα Γ. Σάκκου
102.	Σάκκος Ευθύμιος	γεωργός	2407/1859 Θ. Δυοβουνιώτης	

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

103. Σάλτας Νικόλαος	γεωργός	200/1837 Βασ. Περραιβός	Από τους πρώτους αγοραστές γης στη Μπεκή. Στον εκλογικό κατάλογο γιος του
104. Σαμαρτζής Αποστόλης	γεωργός	234/1839 Βασ. Περραιβός	
105. Στρογγυλός Ταξιάρχης	γεωργός	219/1839 Βασ. Περραιβός στη Μπεκή.	Από τους πρώτους αγοραστές γης Στον εκλογικό κατάλογο α.α. 1878.
106. Στρογγυλός Σταυρος	γεωργός	5818/1870 Κ. Μαυρίκα,	Αυξ. αρ. εκλογικού καταλόγου 1879
107. Σούλιος Δημήτριος Ιωάν.	γεωργός	Αυξ. αρ. εκλογικού καταλόγου 1881	Ο πατέρας του, ως κάτοικος Καλυβίων μέχρι το 1871, κτηνοτρόφος, από τους πρώτους αγοραστές γης στη Μπεκή
108. Τερτίπης Νικόλαος Δ.	γεωργός	65/1838 Βασ. Περραιβός	Αγωνιστής του 1821. Στον εκλογικό κατάλογο τρία παιδιά του. Το 1857 αναφέρεται Αικατερίνη χήρα Ν. Τερτίπη
109. Τερτίπης Αντώνιος Ν.	γεωργός	7715/1872 Κ. Μαυρίκας	Αυξ. εκλογικού καταλόγου 1884
110. Τερτίπης Γεώργιος Ν.	γεωργός	7715/1872 Κ. Μαυρίκας	Μετοίκησε στη Λαμία (1871)
111. Τερτίπης Ιωάννης Ν.	γεωργός	7715/1872 Κ. Μαυρίκας	Αυξ. αρ. εκλογικού καταλόγου 1886
112. Τερτίπης Λεωνίδας Ν.	γεωργός	219/1857 Θ. Δυοβουνιώτης	Από τους πρώτους αγοραστές γης. Στο 1538/1858 Θ. Δυοβουνιώτης αναφέρεται και ως Παπάρης (-ας) Αυξ. αρ. Εκλογικού καταλόγου 1885
113. Τζουμερκιώτης Γεώργιος	γεωργοποιμήν	6285/1870 Κ. Μαυρίκας	
114. Τοπάλης ή Μπαλκατσόπουλος Αθανάσιος	γεωργός	1994/1858 Θ. Δυοβουνιώτης	
115. Τριανταφυλλόπουλος Θοδωρής		γεωργός	3706/1864 Ι. Σκαβέντζος
116. Τσονάτος Θεόδωρος	γεωργός	1573/1846 Ι. Πέτρου	Από τους πρώτους αγοραστές γης στη Μπεκή. Στον εκλογικό κατάλογο δύο παιδιά του
117. Χαζομήτρος Δημήτριος	γεωργός	234/1839 Βασ. Περραιβός	Στον εκλογικό κατάλογο αναφέρονται δύο παιδιά του, ως κάτοικοι Ροδωνιάς πλέον.
118. Χρήστου Αθανάσιος	γεωργός	234/1839 Βασ. Περραιβός	

Από τα παρατιθέμενα στοιχεία γίνεται φανερό ότι:

1. Η προσφερόμενη προς πώληση γη στην περιοχή της Μπεκής, μετά το θάνατο του Δημ. Κεμπρέκου, προσήλκυσε το ενδιαφέρον πολλών αγοραστών. Οι πιο πολλοί από τους ξενοχωρίτες αγοραστές ήταν κτηνοτρόφοι. Μερικοί μέχρι το 1871 είχαν γνωρίσει την περιοχή ως ενοικιαστές του χειμερινού λιβαδιού της Μπεκής.

2. Μερικοί κτηνοτρόφοι μετατρέπονται αμέσως σε γεωργούς. Άλλοι για ένα διάστημα αναφέρονται ως γεωργοκτηνοτρόφοι και τέλος γεωργοί.

3. Υπήρξε μετακίνηση ολόκληρων οικογενειών από τα ορεινά προς τη Μπεκή π.χ. τρεις αδελφοί Μακρή το 1857-58, δύο Κατσαβαίοι την ίδια εποχή, δύο αδελφοί Ρεντία αργότερα, όλοι από την Παλούκοβα Κραβάρων και συγγενείς μεταξύ τους, αδελφοί Ντρίζου από τον Ασπροπόταμο κτλ. Επειδή για ένα περίπου αιώνα (1860-1960) η περιοχή της κοινότητας Σταυρού θεωρούνταν ιδανικός τόπος για τους κτηνοτρόφους* η εξέλιξη αυτή συνεχίστηκε και αργότερα, μέχρι πρόσφατα. Έτσι περί το 1920 εγκαθίστανται οι Μπαχλαβαίοι το 1925 οι Κυροδημαίοι, και συνέχεια Τζουαναίοι, Δρακαίοι, Ζιακαίοι, Κατσουλαίοι, Ρουμελιωταίοι, Φάσσας, Μοσχαίοι και Κυραντζαίοι.

4. Αρκετοί φαίνεται ότι δεν εγκαταστάθηκαν μόνιμα. Αναφέρονται ως προσωρινοί κάτοικοι Μπεκής.

5. Υπήρξε μια αέναη κίνηση από και προς άλλα γειτονικά και μη χωριά. Χωριά που

* *κοίτα κεφάλαιο κτηνοτροφία*

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

στέλνουν ή δέχονται κατοίκους είναι: η Αγριελιά, η Λυγαριά, το Λιανοκλάδι, το Αμούρι, τα Καλύβια, το Κόμμα, το Κωσταλέξι, η Ανθήλη, το Μοσχοχώρι, η Ροδωνιά, η Ροδίτσα, η Δίβρη, και η Λαμία φυσικά. Υπάρχουν όμως απόπειρες για μακρινότερες μετεγκαταστάσεις. Οι αδελφοί Γεώργιος και Ευθύμιος Σάκκος, γεωργοί, κάτοικοι Μπεκής συμφώνησαν το 1860[34] μαζί με τους Νικ. Κολοφωτιά, Δημ. Τσαούση, Αθαν. Μπολοκούτα και Ευστ. Παναγιώτου, κατοίκους Φραντζίου και το Νικ. Καραγκούνη, κάτοικο Μεγάλης Βρύσης "... ίνα ματαβώσι και κατοικήσωσι όλοι οικογενειακώς εις εθνικόν χωρίον Δόριζαν του Δήμου Ελατείας της επαρχίας Λοκρίδας μέχρι τέλος Οκτωβρίου..." με την προϋπόθεση ότι θα τους παραχωρούνταν από το κράτος γη για καλλιέργεια και βοσκή. Η μετεγκατάσταση όμως φαίνεται ότι δεν ευδοκίμησε, γιατί το 1870 συναντούμε τη χήρα Γεωργίου Σάκκου κάτοικο Μπεκής.

6. Φαίνεται ότι οι παλαιότεροι κάτοικοι του χωριού μας αυτοί που αναφέρονται σε συμβόλαια πριν από το 1850 και τα επώνυμά τους σώζονται μέχρι σήμερα και οι οποίοι είχαν άμεση εξάρτηση από τον Κεμπρέκο (κολλήγοι, τσοπάνηδες, επιστάτες του) ήταν οι εξής:

Γαλάνης, Γαλατάς, Γεωργακόπουλος, Καραγάτσος, Καραναστάσης, Κούτρας, Λατσός, Μπαλάφας, Πέπερας, Πουρνάρας, Σάλτας, Στρογγυλός, Τσονάτος. Μεταξύ 1850-1880 εμφανίζονται τα επώνυμα Γιαννούλης, Καλέμης, Μακρής, Μητράκος, Λύτρας, Γκέκας, Παπάρας, Παπαφιλίππου, και Σούλιος. Αργότερα και τα Γκιαούρης, Τσιμπούρης, Μπούτλας, Ζάχος, Νταής, Πασιόπουλος, Τζουβάρας, Αλαμπάνος, Ανδρεόπουλος, Βαρσαμάς, Γεωργίου, Γκλάβας, Ζέρβας, Κονάνος, Μίχος, Μπουστανίδης και Χαραβιάς και όσοι κτηνοτρόφοι αναφέρονται στη σελίδα 24.

7. Ως προς τα επαγγέλματα είχαμε στη μεγάλη πλειοψηφία γεωργούς (όπως ήταν φυσικό), πολλούς κτηνοτρόφους αλλά και εργάτες. Υπάρχει και ένας έμπορος το 1845, ο οποίος όμως δεν εμφανίζεται ποτέ άλλοτε. Η μετάβαση από το ένα επάγγελμα στο άλλο ήταν αρκετά συχνή. Συνήθως οι αλλαγές ακολουθούσαν την πορεία κτηνοτρόφος - γεωργοκτηνοτρόφος - γεωργός. Δεν έλειψαν και οι γεωργοκτηματίες (Καραγάτσος, Λατσός) αλλά και οι κτηματίες δηλαδή οι ιδιοκτήτες μεγάλων εκτάσεων γης (1/8 ή 2/8 του κτήματος της Μπεκής), οι οποίοι όμως κατοικούσαν στη Λαμία (η Κυρά, ο Τηλεμαχίδης, ο Βλαχάκης και ο Τσάλλης).

Δημογραφικά στοιχεία

Τα δημογραφικά στοιχεία που έχουμε υπόψη μας είναι λίγα και αποσπασματικά. Παρατίθενται μόνο για να ολοκληρωθεί η εικόνα για τις διάφορες χρονικές περιόδους στις οποίες αναφέρονται:

α. Από το πρωτόκολλο αλληλογραφίας της Ιεράς Μητροπόλεως Φθιώτιδας 1834-37.[35]

Άδειες γάμου

27/6-10-1834: "Προς τον αιδεσιμώτατον παπα - Γεωργίου Δούβαρην τον ψάλλοντα εις χωρίον Τσοπανλάτες.Στεφάνωσον τον Γεώργιον Αντωνίου εκ του αυτού χωρίου με την Γαρέφω Νικολάου εκ του χωρίου Μπεκής"[36]

600/27-10-1834: "Εδόθη άδεια προς τον εις (Μ)Πεκή πρεσβύτερον Κυριαζήν (Τρια-

34. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Νομού Φθιώτιδος, Αρχείο Συμβολαιογράφου Αλεξ. Χατζίσκου, 11033/1860.

35. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Νομού Φθιώτιδος

36. Σημειώνεται το όνομα των νυμφευομένων και στη θέση του επωνύμου τίθεται το πατρώνυμο σε γενική πτώση.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

νταφύλλου) δια να στεφανώσει τον Ιωάννην Χρήστου με την Μαρίαν Θεοδώρου, βλαχοποιμένας, εις πρώτον γάμον".

800/8-12-1834: "... δια να στεφανώσει τους βλαχοποιμένας Κώνσταν Μήτρου και Ζωΐτσαν Ιωάννου...".

1808/25-1-1836: "... δια να στεφανώσει τον Δημήτριον Αθανασίου μετά της Θεοδώρας Ιωάννου..."

2373/534/15-1-1837: "... εν (Μ)πεκή πρεσβύτερον Γεωργίου δια να στεφανώσει τον Τριαντάφυλλου Αθανασίου μετά της Χρυσάφως Γιάννη..."

2784/984/19-10-1837: " Προς τον πρεσβύτερον Μπεκής Γεώργιον δια να στεφανώσει τον Ιωάννη Νικολάου μετά της Σύρμως Μήτσιου..."

4156/2356/5-9-1939: "... προς τον πρεσβύτερον Δήμου εφημέριον (Μ)πεκί δια να στεφνώσει τον Ιωάννην Νικολάου μετά της Αναστασίας Νικολάου"

Θάνατοι

1844/6/14-2-1836 "Προς τον ιερέα του χωρίου Πεκί παπα - Γεώργιον δια να ενταφιάσει την Τζαγκάλεναν από Γδαρμένη Ράχην (σ.σ Γραμμένη) ετών 50 φονευθείσαν υπό ληστών"

2640/801/22-6-1737: " ... δια να ενταφιάσει τον Αναστάσιον Ιωάννου, ετών 30, θανόντα από πούνταν"[37]

3523/1732/2-11-1838: "εδόθη άδεια εις τον εφημέριον του χωρίου Μπεκής πρεσβύτερον Γεωργίου να ενταφιάσει την Ξανθήν Τριανταφυλλου, ετών 16, αποθανούσαν από λεχωνίαν".

β. Βιβλίον γεννήσεων χωρίου Σταυρός - Ενορία Εισοδίων της Θεοτόκου 1831-1867 (ιερεύς Ευθύμιος Σπ. Καραναστάσης)[38]

ΕΤΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΓΕΝΝΗΣΕΩΝ	ΖΕΥΓΗ ΔΙΔΥΜΩΝ	ΑΓΟΡΙΑ	ΚΟΡΙΤΣΙΑ	ΑΠΕΒΙΩΣΑΝ ΑΓΟΡ.	ΑΠΕΒΙΩΣΑΝ ΚΟΡ.	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
1931	15	1	7	8	1	1	4 και 7 ημερών*
1932	9	-	6	3	1	1	6 μηνών, 18 ημερών
1933	12	1	7	5	1	1	8 μηνών
1934	21	-	10	11	1	-	
1935	12	-	3	9	-	-	
1936	26	1	13	13	2	2	1 αυθημερόν
1937	21	-	9	12	-	2	2 ημερών, 1 και 1/2μην.
1938	10	-	5	5	-	-	
1939	12	-	8	4	1	-	
1940	19	-	8	11	1	-	6 ημερών
1941	15	-	6	9	-	1	

37. Το Χειμώνα 1836-37 αναφέρονται πολλοί θάνατοι από "πουνταν" στην ευρύτερη περιοχή της Φθιώτιδας. Φαίνεται ότι ο χειμώνας θα ήταν πολύ βαρύς.

38. Αρχείο της Ενορίας των Εισοδίων της Θεοτόκου, Σταυρού - Φθιώτιδος.

** στις παρατηρήσεις αναφέρεται η ηλικία θανάτου μόνο για όσα μωρά πέθαναν τον ίδιο χρόνο της γέννησής τους.*

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

ΕΤΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΓΕΝΝΗΣΕΩΝ	ΖΕΥΓΗ ΔΙΔΥΜΩΝ	ΑΓΟΡΙΑ	ΚΟΡΙΤΣΙΑ	ΑΠΕΒΙΩΣΑΝ ΑΓΟΡ.	ΚΟΡ.	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
1942	12	1	9	3	1	1	
1943	10	-	8	2	2	-	
1944	18	-	5	13	1	-	
1945	11	-	5	6	-	-	
1946	12	-	2	10	-	-	
1947	13	1	7	6	1	-	
1948	19	1	10	9	-	-	
1949	15	-	7	8	-	-	
1950	7	-	6	1	-	-	
1951	16	-	5	11	-	-	
1952	8	-	3	5	-	-	
1953	7	-	6	1	-	-	
1954	7	-	6	1	-	-	
1955	21	-	14	7	-	-	
1956	8	-	5	3	-	-	
1957	8	-	4	4	-	-	
1958	9	-	5	4	-	-	
1959	11	-	2	9	-	-	
1960	7	-	3	4	-	-	
1961	15	-	5	10	-	-	
1962	16	1	10	6	-	-	
1963	14	-	7	7	-	-	
1964	14	-	8	6	-	-	
1965	17	-	11	6	-	-	
1966	18	-	9	9	-	-	
1967	13	-	6	7	-	-	
ΣΥΝΟΛΟ	**498**	**7**	**250**	**248**	**13**	**9**	

Από τα στοιχεία των γεννήσεων της περιόδου 1931 - 1967 έχουμε να παρατηρήσουμε τα εξής:

1. Κατά τη δεκαετία του '30 έχουμε 15,3 γεννήσεις το χρόνο και 1,6 θανάτους.
2. Κατά τη δεκαετία του '40 έχουμε 14,4 γεννήσεις και 0,8 θανάτους το χρόνο
3. Κατά τη δεκαετία του '50 οι γεννήσεις πέφτουν στις 10,2 το χρόνο. Οι θάνατοι μηδενίζονται καθώς και καθ' όλο το υπόλοιπο χρονικό διάστημα.
4. Κατά τη δεκαετία του '60 οι γεννήσεις ανεβαίνουν στις 14,3. Στο μεταξύ όμως αυξάνει ο πληθυσμός της κοινότητας.
5. Κατά την περίοδο της Κατοχής δίνονται σε αρκετά μεγάλη συχνότητα ονόματα που ήταν άγνωστα στο χωριό μας κατά το προηγούμενο χρονικό διάστημα. Τα ονόματα αυτά είναι: Ελευθέριος, Ελευθερία σε 4 παιδιά, Ειρήνη σε 2 παιδιά και Ελπίδα σε ένα παιδί. Τα ονόματα αυτά δίνονται στο 4ο,5ο ή 6ο παιδί της οικογένειας και φανερώνουν την προσδοκία και την ελπίδα των απλών ανθρώπων του χωριού μας για ελευθερία και ειρήνη. Ως γνωστόν τα πρώτα παιδιά κάθε οικογένειας παίρνουν τα ονόματα των παππούδων και των γιαγιάδων.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

γ. Βιβλίο γάμων που τελέστηκαν στον Ενοριακό ναό Εισοδίων της Θεοτόκου Σταυρού- Φθιώτιδος, 1952-1993.[39]

ΕΤΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΓΑΜΩΝ	ΙΕΡΕΑΣ	ΕΤΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΓΑΜΩΝ	ΙΕΡΕΑΣ
1952(Οκτ.)	1	Ευθ. Σπ. Καραναστάσης	1973	8	Χρήστος Κουτλής
1953	4	»	1974	7	»
1954	7	»	1975	4	»
1955	7	»	1976	5	»
1956	2	»	1977	2	»
1957	5	»	1978	2	»
1958	8	»	1979	7	»
1959	10	»	1980	2	»
1960	8	»	1981	3	»
1961	2	»	1982	1	»
1962	5	»	1983	6	»
1963	6	»	1984	6	»
1964	8	»	1985	3	»
1965	7	»	1986	7	»
1966	10	»	1987	5	»
1967	9	»	1988	7	»
1968	3	»	1989	6	»
1969	4	»	1990	3	»
1970	7	Γεώργιος Μακρής	1991	4	Χρήστος Τσιούστας
1971	3	»	1992	3	»
1972	2	»	1993	8	»

6. Διοίκηση της κοινότητος Σταυρού

Είναι ανάγκη να χωρίσουμε την ενότητα αυτή σε δύο περιόδους. Η πρώτη περίοδος αναφέρεται στο διάστημα 1833-1914, οπότε ισχύει το δημοτικό σύστημα διοίκησης και το χωριό υπάγεται στο Δήμο Λαμιέων και η δεύτερη περίοδος στο διάστημα 1914 μέχρι σήμερα, οπότε ισχύει το κοινοτικό σύστημα διοίκησης και το χωριό αποτελεί την κοινότητα Μπεκίου, μέχρι το 1927, και την κοινότητα Σταυρού από το 1927 και εντεύθεν.

α. Περίοδος 1833-1914

Κατά την περίοδο που η Μπεκή ανήκε στο Δήμο Λαμιέων (1833-1914) τη διοίκηση ασκούσε κατ' αρχήν ο δημογέροντας του χωριού και μετά ο πάρεδρος. Από το 1833 μέχρι το 1835 είχαμε τους δημογέροντες, κατάλοιπα της Τουρκοκρατίας. Δυστυχώς δεν έχουμε καμία ονομαστική αναφορά στους δημογέροντες της Μπεκής. Το υπ' αριθμ. 546/9-10-1834 έγγραφο του τότε Μητροπολίτη Φθιώτιδος απευθύνεται προς "τον εφημέριον Μπεκής κύριον Κυριαζήν και προς τον Δημογέροντα του αυτού χωριού",[40] χωρίς να

39. Αρχείο της Ενορίας των Εισοδίων της Θεοτόκου, Σταυρού - Φθιώτιδος.
40. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Νομού Φθιώτιδος, Εκκλησιαστικοί κώδικες 1834 -35.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

κατονομάζεται αυτός. Πρώτος Πάρεδρος Μπεκής αναφέρεται ο Αθανάσιος Καραγάτσος[41] το 1937. Άλλος Πάρεδρος αναφέρεται το 1871 κάποιος Καραγεώργος[42] χωρίς όνομα). Το γεγονός είναι ανεξήγητο, γιατί δεν αναφέρεται κάποιος Μπεκής με το επώνυμα αυτό ούτε σε κάποιο συμβόλαιο ούτε στον εκλογικό κατάλογο του 1879. Για το Σπύρο Πεπερόπουλο (σ.σ. Πέπερα) ως Πάρεδρο έχουμε δύο αναφορές. Το 1879[43] και το 1882.[44]

β. Περίοδος 1914 μέχρι σήμερα

Δημ. Κ. Πουρνάρας, Πρόεδρος κοινότητας Σταυρού 1950-1962 (Η μεγαλύτερη σε διάρκεια θητεία εκλεγμένου Προέδρου)

Το 1914 έγιναν οι πρώτες εκλογές για την ανάδειξη προέδρων κοινοτήτων και κοινοτικών συμβουλίων. Δυστυχώς το αρχείο της κοινότητας Σταυρού σώζεται από το 1929 και εντεύθεν, και αυτό όχι πλήρες. Δεν υπάρχουν πρακτικά του κοινοτικού συμβουλίου για τις περιόδους 1914-1929 και 1931 -1939.

Το πρώτο σωζόμενο πρακτικό είναι το υπ' αριθμ. 1/28-4-1929[45] όπου γίνεται η εξής αναφορά:

Το 1927 Πρόεδρος ήταν ο Ηλίας Μητράκος (από το 1924 κατά πληροφορία που μας έδωσε ο γιος του)

Το 1928 ο Βασίλειος Δ. Σούλιος

Το 1929 ο Ευθύμιος Καλέμης (από 28.4 μέχρι 3.9)

Στη συνέχεια από τα πρακτικά του κοινοτικού συμβουλίου πληροφορούμαστε ότι πρόεδροι της Κονότητας Σταυρού διετέλεσαν οι εξής:

1929-1931	ο Αθανάσιος Κ. Πουρνάρας
1940-1941	ο Αθανάσιος Αρ. Κούτρας (από 22-9 -1940 μέχρι 6-12-1940 ο Χρήστος Γιαννούλης του Αθ. Κούτρα ' τελούντος εν επιστρατεύσει").
1941-	ο Βασίλειος Σούλιος (από 26-1 μέχρι 22-3-1941)
1941- 1942	ο Αθανάσιος Κούτρας
1943	δυσανάγνωστη υπογραφή
1944	ο Δημήτριος Στρογγυλός
1945	ο Αθανάσιος Κούτρας
1945 (5 Αυγ.) -1949	ο Βασίλειος Σούλιος
1950-1962	ο Δημήτριος Πουρνάρας
1962-1964	ο Χρήστος Βασ. Σούλιος
1964 -1967 (Ιανουάριος)	ο Αθανάσιος Απ. Καραναστάσης
(Ιανουάριος) 1967- 1974	ο Δημήτριος Κ. Γαλάνης
1974	ο Αλέξανδρος Λεμόνης, Δ/ντής του Δημοτικού Σχολείου.

41. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Νομού Φθιώτιδας, Εκκλησιαστικοί κώδικες, 2716/1837.

42. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Νομού Φθιώτιδας, Πρακτικό Δήμου Λαμιέων 931/1871

43. Γαλλής Κ. , ό.π.

44. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Νομού Φθιώτιδας, Αρχείο Εφημερίδων, εφημερίδα "ΦΩΝΗ ΤΟΥ ΛΑΟΥ", φ. 876/1882.

45. Αρχείο Κονότητας Σταυρού, Πρακτικά Κοινοτικού Συμβουλίου.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

1975-1978	ο Χρήστος Βασ. Σούλιος
1978-1982	ο Αριστείδης Αθαν. Κούτρας
1982 -1986	ο Γεώργιος Αθαν. Κυροδήμος
1986-1990	ο Ιωάννης Ανδρ. Σούλιος και
1990-1998	ο Απόστολος Δημ. Καραναστάσης

Για να μπορούν οι νεώτεροι να γνωρίσουν καλύτερα την ταραχώδη περίοδο 1935-1974 και τις επιπτώσεις των διαφόρων γεγονότων στη διοίκηση της κοινότητας - και όχι μόνο - παραθέτουμε τα εξής στοιχεία:

1. Η περίοδος 1935 -1974 σημαδεύτηκε από τα εξής γεγονότα:

Δικτατορία του Μεταξά 1936 -1940

Πόλεμος 1940-1941

Κατοχή 1941-1944

Εμφύλιος Πόλεμος 1945-1949

Περίοδος σχετικής ηρεμίας και ομαλότητας 1950-1967

Απριλιανή Δικτατορία 1967-1974

Κατά την περίοδο 1934 -1950 δεν έγιναν κοινοτικές εκλογές. Είχαμε διορισμένους προέδρους και συμβούλια. Το ίδιο και στην περίοδο της απριλιανής Δικτατορίας. Κατά την δεκαετία του 1940 οι Πρόεδροι διαδέχονταν ο ένας τον άλλον σε σύντομο χρονικό διάστημα. Εννέα εναλλαγές προέδρων σε 10 χρόνια!

2. Η δικτατορία του Μεταξά κατήργησε το εκλεγμένο κατά τις εκλογές του 1934 κοινοτικό συμβούλιο και διόρισε συμβούλιο της αρεσκείας του. Δυστυχώς ελλείψει πρακτικών της περιόδου1931- 1939 δεν γνωρίζουμε τον πρόεδρο και το κοινοτικό συμβούλιο που εκλέχτηκε το 1934. Όμως από το υπ' αριθμ. 1531/18-2 -1947 έγγραφο του Νομάρχη Φθιώτιδας γνωρίζουμε τα ονόματα των αναδειχθέντων κονοτικών συμβούλων. Παραθέτουμε εκτενή αποσπάσματα του εγγράφου αυτού, γιατί μας δίνει και άλλες χρήσιμες πληροφορίες για το κλίμα που επικρατούσε την εποχή εκείνη.

"Προς

Τον κ. Πρόεδρον της Κοινότητας Σταυρού

Γνωρίζομεν υμίν ότι... η κυβέρνησις απεφάσισεν όπως αποκαταστήσει εις τα αξιώματα Κοινοτικών Συμβούλων τους αναδειχθέντας ως τοιούτους κατά τας εκλογάς του έτους 1934.

Κατόπιν τούτου παρακαλούμεν όπως αναφέρητε ημίν επειγόντως και υπευθύνως αν οι αναδειχθέντες ως Κοινοτικοί Σύμβουλοι της υμετέρας κοινότητος κατά τας εκλογάς του έτους 1934, των οποίων το ονοματεπώνυμον παρατίθεται κατωτέρω:

1) Έχουσι στερηθεί των πολιτικών δικαιωμάτων (ένεκεν καταδίκης) ή κηρυχθεί έκπτωτοι ή απολυθεί επί τη βάσει παγίων διατάξεων...

2) Αν απέκτησαν την ιδιότητα του υπαλλήλου...

3) Αν επιθυμούν την ανάκτησιν του αξιώματος του Συμβούλου

4) Αν έχουσι μετοικήσει της κοινότητος οριστικώς και

5) Αν έχουσι αναμιχθεί εις αντεθνικάς ενεργείας (σ.σ. υποννοείται αν δεν είναι "δικός μας", δηλαδή εθνικόφρων, με τα κριτήρια της εποχής εκείνης)

1. Αθανάσιος Πουρνάρας
2. Δημήτριος Στρογγυλός
3. Ευστάθιος Καραναστάσης
4. Γεώργιος Κούτρας

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

5. Αριστείδης Κούτρας
6. Βασίλειος Σούλιος
7. Σπυρίδων Γαλάνης
8. Σταύρος Παπαλατσός
9. Αθανάσιος Παπάρας

Αξιούμεν ταχείαν και ακριβή συμμόρφωσιν..."

Δε γνωρίζουμε το παρασκήνιο και τις πιέσεις που ασκήθηκαν, πάντως ο Νομάρχης Φθιώτιδας με την υπ' αριθμ. 10280/27-8-1949 απόφασή του διορίζει κοινοτικό συμβούλιο αποτελούμενο από τους: 1) Βασίλειον Σούλαν (προφανώς πρόκειται περί του Βασιλείου Σούλιου, γιατί Σούλας δεν υπήρχε, άλλωστε αυτός φαίνεται ως πρόεδρος στα πρακτικά του κοινοτικού συμβουλίου το 1949) 2) Ευθύμιον Κυροδήμον 3) Ηλίαν Λατσόν 4) Δημήτριον Στρογγυλόν και 5) Νικόλαον Καραναστάσην.

Κατά την περίοδο της σχετικής πολιτικής ηρεμίας και ομαλότητας (1959-1967) στη διοίκηση της κοινότητας κυριάρχησε ο Δημήτριος Κ. Πουρνάρας που διετέλεσε εκλεγμένους προέδρος επί 12 συνεχή έτη.

Η απριλιανή δικτατορία διόρισε κι αυτή το κοινοτικό συμβούλιο της αρεσκείας της. Πρόεδρο το Δημήτριο Κ. Γαλάνη, αντιπρόεδρο το Δημήτριο Πουρνάρα και συμβούλους τους Κων/νο Παπάρα, Ιωάννη Βασ. Σούλιο και Γεώργιο Ευαγ. Κυροδήμο. Χάριν όμως της ιστορίας πρέπει να πούμε ότι η δικτατορία "βρήκε" το Δημ. Γαλάνη εκλεγμένο ήδη πρόεδρο από τον Ιανουάριο του 1967.

Αμέσως μετά τη μεταπολίτευση με την 23447/18-10-1974 απόφασή του ο Νομάρχης Φθιώτιδος συγκροτεί το κοινοτικό συμβούλιο - μέχρι να αναδειχθεί νέο με δημοκρατικές διαδικασίες - αποτελούμενο από τους: Λεμόνη Αλέξανδρο, Δ/ντή του Δημ. Σχολείου Σταυρού ως Πρόεδρο, Πασιόπουλο Αντώνιο του Δημ., ως Αντιπρόεδρο, Πουρνάρα Δημήτριο, Παπάρα Κων/νο και Κυροδήμο Γεώργιο του Αθ., ως συμβούλους.

γ. Μπεκιώτες σε άλλα αξιώματα

Εδώ θα περιοριστούμε στην περίοδο 1833-1914, γιατί θεωρούμε ότι η περίοδος αυτή "πέρασε στην ιστορία", αποτελεί το απώτερο παρελθόν του χωριού μας κι έχει μεγαλύτερη αξία από το πρόσφατο παρελθόν και από το παρόν. Άλλωστε κατά την αναφερόμενη περίοδο συντελούνται γεγονότα και καταστάσεις ανύπαρκες στη σημερινή πραγματικότητα, όπως π.χ. επιθεωρητικές επιτροπές για εξέταση των μαθητών του δημοτικού σχολείου.

Στο πρακτικό του Δήμου Λαμιέων υπ' αριθμ. 139/1896 αναφέρεται η συγκρότηση επιτροπής για την εκλογή Ειδικών Παρέδρων. "...εκλέγει και διορίζει ...μεταξύ των εγκριτοτέρων εκ των γινωσκόντων γραφήν και ανάγνωσιν κατοίκων του χωριού Μπεκής τους Ευστάθιον Καραναστάσην, Δημήτριον Σούλιον και Νικόλαον Καραγάτσον..."

Στο πρακτικό του Δήμου Λαμιέων υπ' αριθμ. 41/1904 αναφέρεται ο διορισμός "Επιθεωρητικών Επιτροπών δια τας ενεργησομένας προσεχώς ενιαυσίους εξετάσεις των μαθητών του Δημοτικού Σχολείου και Γραμματοδιδασκαλείου του Δήμου Λαμίας ... Δια το εν Μπεκή γραμματοσχολείον" διορίζει τους Σπύρον Καραναστάσην, ιερέα, Δημ. Σούλιον, Σπύρον Γαλάνην και Αθαν. Παπαλατσόν.

Στο πρακτικό 6/1904 αναφέρεται ο διορισμός εκκλησιαστικού συμβουλίου Μπεκής. Διορίζονται οι Νικ. Καραναστάσης, Κων. Καραγάτσος. Ιωαν. Γιαννούλης, Κων. Ομβριακίτης και παπα-Σπύρος Καραναστάσης, σε αντικατάσταση των Αθαν. Πουρνάρα, Γεωργ.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

Ακρίβου (;), Γεωργ. Μπαλάφα και Γεωργ. Παπαργυρόπουλου.

Για την μετά το 1914 περίοδο θέλουμε πολύ γενικά να πούμε ότι το χωριό μας δεν έχει να επιδείξει αξιοζήλευτες επιδόσεις σε έργα πνεύματος και πολιτισμού. Δεν υπήρξε κάποια παράδοση στον τομέα αυτόν. Κατά την εκτίμησή μας για το γεγονός αυτό φταίει ο "μαραζιάρης ο κάμπος" και η ασφάλεια και ο εφησυχασμός του (όποιου) αγροτικού εισοδήματος. Αυτά αποτελούσαν αρνητικό κίνητρο για φυγή (μετανάστευση, σπουδές κ.τ.λ.) και διάκριση. Ούτε στις γυμνασιακές και μεταγυμνασιακές σπουδές διακρίθηκαν ιδιαίτερα τα παιδιά του χωριού μας - εκτός από ελάχιστες εξαιρέσεις. Γενική ήταν κρατούσα αντίληψη στο άκρως συντηρητικών αντιλήψεων περιβάλλον του χωριού μας - μέχρι τουλάχιστον τη δεκαετία του '50 για την οποία έχει προσωπική αντίληψη ο γράφων - ότι τα κορίτσια "δεν ήταν για γράμματα", αλλά για το σπίτι. Δεν έπρεπε να φοιτήσουν στο Γυμνάσιο, στη Λαμία, για να μη "ξωκείλουν". Μέχρι το 1960 μόνο δυο κοπέλες απ' το Σταυρό είχαν τελειώσει το Γυμνάσιο!

Όσο για τα αγόρια, το μεγαλύτερο, ίσως και το δεύτερο αγόρι κάθε οικογένειας, θα έμεναν υποχρεωτικά στο χωριό, για να καλλιεργούν τα κτήματα. Αλλά και τα μικρότερα αγόρια της οικογένειας που είχαν το "δικαίωμα" να φοιτήσουν στο Γυμνάσιο μερικά δεν μπορούσαν, επειδή δεν "έπαιρναν τα γράμματα" και μερικά δεν ήθελαν. Προτιμούσαν να μείνουν στη σιγουριά που ενέπνεε το γεωργικό επάγγελμα. Άλλωστε δεν είχαν πρότυπα συγγενών ή χωριανών τους που διέπρεψαν στα γράμματα. Τα πρότυπά τους ήταν μεγαλοκτηματίες και κτηνοτρόφοι, πλούσιοι γαμπροί και πολύφερνες νύφες. Λίγη περιουσία πατρική κι ένας καλός γάμος εξασφάλιζαν το μέλλον τους... Γι' αυτό, κι αν απ' τους 15 απόφοιτους μιας χρονιάς της δεκαετίας του '50 οι μισοί περίπου φοίτησαν στην Α τάξη του Γυμνασίου, απ' αυτούς μόνο ένας τελείωσε το Γυμνάσιο. Οι άλλοι διέκοψαν τη φοίτηση τους στη Β και Γ τάξη...

Η κατάσταση άλλαξε ριζικά απ' τη δεκαετία του '60 και εντεύθεν. Τότε το χωριό μας ανέδειξε πληθώρα νέων - αλλά δυστυχώς εν πολλοίς ανέργων - επιστημόνων.

7. Η Μπεκή στα παλαιά έγγραφα

Αρκετό ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι αναφορές στα γεγονότα που έχουν σχέση με την κοινότητα Σταυρού και περιέχονται σε έγγραφα του περασμένου κυρίως αιώνα. Τα γραπτά αυτά στοιχεία είναι εκκλησιαστικοί κώδικες, πρακτικά του Δήμου Λαμιέων, εφημερίδες και συμβόλαια. Όσα στοιχεία αναφέρονται σε ειδικά θέματα, π.χ. ιδιοκτησιακό καθεστώς, θα αναφέρονται στα οικεία κεφάλαια και δεν συμπεριλαμβάνονται εδώ.

α. Εκκλησιαστικοί κώδικες[46]

269/12-4-1834 "Εδόθη ενταλτήριον προς τον Αδεσιμώτατον παπα - κυρ- Γεώργιον Δούβαρην.... ορίζεται εξομολογητής των χωρίων ... Μπεκής..."

503/24-7-1834 Επιστολή του Αρχιεπισκόπου προς τον παπα - Κυριαζήν, τον ψάλλοντα εις χωρίον Μπεκί

"Ήλθομεν χθες εις το χωρίον σου... εύρομεν την εκκλησίαν (σ.σ. τον ενοριακό τότε ναό του Αγίου Αθανασίου) διόλου ανταξίαν των εκκλησιαστικών διατάξεων ...ούσα η ιερά τράπεζα χωρίς πλακός δεν φέρει το απαραίτητον χαρακτηριστικόν κατά την εκκλησια-

46. *Γ.Α.Κ. - Αρχεία Νομού Φθιώτιδας*

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

στικήν διάταξιν και τα εγκαίνια αυτής ολωσδιόλου εξαφανισμένα, όθεν παραγγείλαμεν να διορθωθεί η Αγία Τράπεζα απαραλλάκτως κατά την εκκλησιαστικήν διάταξιν... αλλέως δεν έχεις άδειαν δια να ιερουργήσεις..."

546/9-10-1834 "Προς τον εν Πεκή ψάλλοντα εφημέριον κύριον Κυριαζήν και προς τον Δημογέροντα του αυτού χωρίου. Επειδή σας αναγκαιούμεθα διά τινα ερώτησιν ..." τους καλεί να τον επισκεφθούν σύντομα.

1397/1835, 6 Αυγ.: Προς τον Έπαρχον Φθιώτιδος

Περί τον παρελθόντα Μάιον του παρόντος έτους ο εκ κώμης Δέσσανης της Θεσσαλίας πρεσβύτερος Γεώργιος παπα - Ιωάννου εισήλθε μετά της οικογενείας του εις την Ελληνικήν Επικράτειαν είς τι χωρίον της επαρχίας τούτης ονομαζόμενον Μπεκί, ο διαληφθείς αναχωρήσας από το Οθωμανικόν κράτος λαθραίως, δεν έλαβε μεθ' εαυτού τα προς υποστήριξιν του επαγγέλματος του αφορώντα έγγραφα παρά του Αρχιερέως του Αγίου Δημητριάδος εις όν μέχρι τούδε υπήγετο. Όθεν μετά την εις Μπεκί τοποθέτησιν της οικογενείας του δι' αδείας της ενταύθα τοπικής εξουσίας εξελθών εκ του Ελληνικού κράτους εις την Οθωμανικήν επικράτειαν και κατ' αυτάς αύθις εισελθών επαρουσίασε προς την Επισκοπήν ταύτην δια της υπ' αριθμ. 413 καταχωρηθείσης αναφοράς του, το από Ιουλίου επίσημον τακτικόν Αρχιερατικόν ... του Αγίου Δημητριάδος, φέρων τον απαιτούμενον κανονικόν τύπον... προσέτι περί της μελλούσης ανεπιλήπτου διαμονής του ενταύθα αξιόχρεων εγγυητήν τον κύριον Δημήτριον Κεμπρέκον, εξαιτείται.. να δώσει τον προς την Α.Μ. (σ.σ. το Βασιλιά) όρκον της πίστεώς του, και να καταταχθεί εις την κοινότητα του χωρίου Μπεκί του λοιπού ως Έλλην υπήκοος..."

1420/18-8-1835 "Προς την Σ(εβαστήν)) Ι(εράν) Σύνοδον... αναφέρεται ότι ο πρεσβύτερος Γεώργιος παπα- Ιωάννου εγκατασταθείς εις το χωρίον Μπεκί έδωσε "τον προς την Α(υτής) Μ(εγαλειότητα) όρκον πίστεως".

1400/8-8-1835 Προς τον Έπαρχον Φθιώτιδος

"Εις το χωρίον Μπεκί υπήρξεν έκπαλαι εκκλησία τιμωμένη εις το όνομα του Αγίου Αθανασίου ... (η οποία) ωλοκαυτώθη εις το πρώτον έτος της ελληνικής επαναστάσεως..."

2130/291/9-10-1836 "Εξεδόθη έγγραφον αφορισμού προς τους ιερείς των χωρίων Τσοπανλατών, Μπεκί, Λιανοκλαδίου και Ντερβένι κατά των καταπατούντων μέρος των κτημάτων όπου έχει ο Δημήτριος Χρηστίδης του χωρίου Νταϊτσάς και Αμούρι ..." (Να διαβαστεί στην εκκλησία από τους ιερείς).

2716/877/13-9-1837 Να χορηγηθεί πολιτικόν διαβατήριον προς τον πρεσβύτερον Γεώργιον δια να επισκεφθεί το χωρίον του Δέσσανη, δια να παραλάβει τα πράγματά του... Εγγυητής ο Πάρεδρος της Μπεκής Αθανάσιος Καραγάτσος...

β. Εφημερίδες[47]

"ΑΘΗΝΑ" φ. 654/1839 Λαμία, την 1 Σεπτεμβρίου (σ.σ. ανταπόκριση από τη Λαμία)

"Τέλος πάντων ο κύριος Δήμαρχος μας ανεκάλυψεν εις χωρίον Μπακή (σ.σ. Μπεκή) του Δήμου Λαμίας γαίας της μονής των Ταξιαρχών της αρίστης ποιότητος, περίπου των 400 στρεμ., αι οποίαι κατεπατήθησαν σχεδόν τόσους χρόνους.[48] Άρα ποίος γνωρίζει πό-

47. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Νομού Φθιώτιδας, Αρχείο εφημερίδων. Η μόνη αναφερόμενη εδώ εφημερίδα που δεν υπάρχει στο Αρχείο της Φθιώτιδας είναι η εφημερίδα "ΑΘΗΝΑ" που εκδιδόταν στην Αθήνα. Το απόσπασμα μάς το 'στειλε ο κ. Γ. Λέλης, χωρίς ν' αναφέρει πού το βρήκε.

48. Υπήρχαν στ' αλήθεια "γαίαι της Μονής Ταξιαρχών" (σ.σ. των Κομποτάδων;). Στο υπ' αριθμ. 26, Φ. 62 έγγραφο του Αρχείου της Μικτής Επιτροπής (Γ.Α.Κ. , κτήματα επαρχίας Φθιώτιδος) ανα-

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

σαι γαίαι είναι καταπλακωμέναι και εις άλλα χωρία... ο παπα Ευστάθιος του χωρίου Τσαπανλάτες (απάντησε): Υπάρχουσιν ακόμη περισσότερα, αλλά ποίος με ηρώτησεν μέχρι της σήμερον;..."

"ΦΩΝΗ ΤΟΥ ΛΑΟΥ", 366/13-3-1869

Δημοσιεύεται επιστολή 40 κατοίκων Μπεκίου προς τον Σεβασμιώτατον Αρχιεπίσκοπον Φθιώτιδος - Φωκίδος.

Εν Μπεκί 26 Ιανουαρίου 1869. Εις το χωρίον μας διατελεί προ είκοσι πέντε όλων ετών ως τακτικός εφημέριος ο Ιερεύς παπα - Γεώργιος Δήμου και πάντοτε είμεθα ευχαριστημένοι ουδεμίαν ποτέ λαβόντες αφορμήν παραπόνου. Το χωρίον μας συνίσταται από ολιγωτέρας των 50 οικογενειών , εξ ών αι ημίσεις εισίν ενδεείς, επομένως τα ολίγα δικαιώματα μόλις αρκούσι να διαθρέψουν ένα μόνον ιερέα, αλλά παρ' ελπίδα η Σεβασμιώτη Σας μας εφόρτωσεν και έτερον Παπα- Ιωάννην καλούμενον, τη εισηγήσει δύο τριών συγχωρίων μας, όστις καίτοι έχων ενορίαν εις το χωρίον Δαϊτσά, την εγκατέλιπε και ήλθεν ως επιβάτης εις το χωρίον μας, εναντίον των κανόνων και των ισχυόντων Β. Διαταγμάτων, καθ' ά δεν συγχωρούνται εις μίαν κοινότητα ελάχιστον πληθυσμόν έχουσαν και μη δυναμένην να διαθρέψει δύο ιερείς. Επειδή προσέτι Σεβασμιώτατε εκτός τούτου, θα γεννηθώσι και σκάνδαλα, Σας παρακαλούμεν να ανακαλέσητε τον διορισμόν του επιβάτου Ιερέως, εκτός αν λάβητε την καλοσύνην να τον μισθοδοτήσετε υμείς (σεις), άλλως ευρισκόμεθα εις την δυσάρεστον ανάγκην να προσφύγωμεν εις την Ιεράν Σύνοδον και εις τας πολιτικάς αρχάς, ίνα διατάξωσι την ακριβή εφαρμογήν των περί τούτου Διαταγμάτων, τα οποία δια του διορισμού του β ιερέως παραβιάζονται.

Ευπειθέστατοι
κάτοικοι Μπεκίου
(έποντα τεσσαράκοντα υπογραφαί)

" ΦΩΝΗ ΤΟΥ ΛΑΟΥ", φ. 383, Λαμία 24 Ιουλίου 1869

" ... Η συμμορία των Αρβανιταίων διημέρευσε εις την θέσιν Σκηνόλακα πλησίον του χωρίου Μπεκή"

"ΦΩΝΗ ΤΟΥ ΛΑΟΥ" φ. 490, Λαμία 16-10-1871

... Ο Τηλέμαχος Ρούκης... εξ ονόματος και των λοιπών συνεταίρων του.. εξαιτείται την παραχώρησιν μεταλλείου, κειμένου εις την περιφέρειαν του χωρίου Μπεκή... αιτουμένη έκτασις 900 στρεμμάτων περίπου, όρια δε προς ανατολάς λόφον Κοφινάν, Συκόρρευμα μέχρι Πλορρεύματος (ρέμα στον Απλό), προς δυσμάς Δέσιν, ρεύμα και μουριαίς προς άρκτον γαίας καλλιεργησίμους του χωρίου Μπεκί και προς Μεσημβρίαν Μπεκιόρευμα μέχρι Δέσεως..."

"ΦΩΝΗ ΤΟΥ ΛΑΟΥ", φ. 518, Λαμία 6-4-1872

" Ο παρά το χωρίον Μπεκί αιχμαλωτισθείς υπό ληστών Λιάσκος δεν απελυτρώθη εισέτι..."

"ΦΩΝΗ ΤΟΥ ΛΑΟΥ". φ. 521, Λαμία 27-5-1872

"Ο εκ του χωρίου Μπεκί αιχμαλωτισθείς συνδημότης μας Λιάσκος δεν απηλευθερώθη εισέτι".

"ΦΩΝΗ ΤΟΥ ΛΑΟΥ", φ.526, Λαμία 4-7-1872

"... οι προ πολλού αιχμαλωτισθέντες συνεπαρχιώται μας Λιάσκος και Χάϊδος απελυ-

φέρονται συγκεκριμένα 48,699 βασιλικά στρέμματα ως ανήκονται στην Ι.Μ. Αγίων Ταξιαρχών. Αλλού αναφέρονται ως "παρασπόρι της Μονής Ταξιαρχών".

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

τρώθησαν μετά πολυχρόνιον κάκωσιν... ο πρώτος πλήρωσε λύτρα 6.000 δρχ."

"ΕΥΝΟΜΙΑ", φ.36, Λαμία 24-11-1877

Δηλοποίησης πλειστηριασμού ακινήτων κτημάτων

" Ο αποβιώσας Αθανάσιος Πουρνάρας εδανείσθη από τον Αχιλλέα Τηλεμαχίδη...1792 δρχ... πλήρωσε τις 192 δρχ και χρωστά τις 1600 δρχ. ... προσέφερεν εις υποθήκην το μερίδιόν του εις το χωρίον Μπεκή, ήτοι εν εκατοστόν του όλου χωρίου..." (Αυτό το ένα εκατοστό βγαίνει σε πλειστηριασμό).

"ΦΩΝΗ ΤΟΥ ΛΑΟΥ", φ. 793, Λαμία 1-9-1879

Την νύκτα της χθες προς σήμερον εις χωρίον Μπεκή του Δήμου Λαμίας, συνεπεία έριδος, εφονεύθη υπό εργάτου τινός, Θεσσαλός τις εκ των εκεί διαμενόντων. Χωροφύλακες διερχόμενοι τυχαίως συνέλαβον τον φεύγοντα αναιρέτην, όν και παρέδωσαν εις την εν τη πόλει μας αρμοδίαν αρχήν".

"ΦΩΝΗ ΤΟΥ ΛΑΟΥ", φ.876, Λαμία 19 Ιουνίου 1882

"Εις χωρίον Μπεκί του Δήμου μας έριδος επισυμβάσης μεταξύ δύο χωρικών επληγώθη καιρίως ο εκείσε καλός οικοκύρης και Πάρεδρος κ. Πέπερης".

"ΦΘΙΩΤΙΣ", φ. 6, Λαμία 17 Νοεμβρίου 1891

"κλοπαί κατά συρροήν εν Λαμία, Μπεκή, Σαρμουσακλή και Μεξιάταις",,, συνελήφθη στις 26 Οκτωβρίου ο Δημήτριος Τριανταφυλλίδης ή Καζαμίας ένας εκ των "δραστών της κλοπής των μαγαζίων Σαρμουσακλής, Μπεκής και Μεξιατών".

"ΦΘΙΩΤΙΣ", φ.152, Λαμία 21 Σεπτεμβρίου 1891

"... θέλει πλειστηριασθεί αναγκαστικώς μία ανώγειος λιθασβεστόκτιστος και κεραμοσκεπής οικία του οφειλέτου Γεωργίου Παππαφιλίππου, κατοίκου Μπεκής..."

"ΦΘΙΩΤΙΣ", φ. 24, Λαμία 21 Ιουνίου 1892

"Έκθεσις γεωπόνου κ. Κολόμβου προς καταπολέμησιν των αναφανέντων αρουραίων... οι αρουραίοι ούτοι... εν ταις περιφερείαις των χωρίων Μπεκής και Τσαπανλατών κατέστρεψαν τα 2/3 της σιτοπαραγωγής..." Στη Μπεκή μάλιστα κατέστρεψαν και τις θημωνιές στ' αλώνια.

"... υπό τον καμηλαγωγέως κ. Καλαντζή ευρέθησαν δύο κάμηλοι αξίας περίπου 1200 δρχ. φονευμέναι δια πυροβόλου όπλου παρά το χωρίον Μπεκή"

".. Λυσσών κύων έδηξε (σ.σ. λυσσασμένο σκυλί δάγκωσε) τον εκ του χωρίου Μπεκί νέον γεωργόν κ. Αντώνιον Καλέμην. Το Δημοτικόν Συμβούλιον ψήφισε 250 δρχ. προς μετάβασιν του δηχθέντος εις Παρισίους παρά τω κυρίω Παστέρ προς θεραπείαν...".

"ΘΡΙΑΜΒΟΣ" , φ. 1, Λαμία 14 Σεπτεμβρίου 1911

"Πλειστηριασμός 1/2 εκατοστού της οφελετρίας Σοφίας συζ. Γεωργίου Κούτρα, κατοίκου Μπεκής...".

"ΘΡΙΑΜΒΟΣ", φ. 35, Λαμία 30 Μαΐου 1912

"Πλειστηριασμός ακινήτων κτημάτων των οφειλετών Αντωνίου και Αθανασίου Κελέμη κατοίκων Μπεκής..."

"ΘΕΡΜΟΠΥΛΑΙ", φ.42, Λαμία 29 Αυγούστου 1910

"Πλειστηριασμός ενός εκατοστού εξ αδιαιρέτου εκ των εκατόν τοιούτων εκατοστών εις τα οποία διαιρείται ολόκληρος η περιφέρεια του χωρίου Μπεκής του Δήμου Λαμιέων ...της οφειλετρίας χήρας Κων. Ιωαν. Τσιντσιλώνη, κάτοικος Αμουρίου...".

"ΣΗΜΑΙΑ", φ. 56, Λαμία 26 Ιανουαρίου 1912

"Πλειστηριασμός κτημάτων του οφειλέτου Νικολάου Γκιαούρη , κατοίκου Μπεκής, ... του ημίσεος εκ 3/4 του ενός εκατοστού εκ των εκατόν τοιούτων εκατοστών εις τα οποία διαιρείται ολόκληρον το χωρίον Μπεκί...".

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

"ΣΗΜΑΙΑ", φ.106, Λαμία 10 Ιανουαρίου 1913

Δημοσιευεται ονομαστικός κατάλογος 63 απόρων οικογενειών επιστράτων του Δήμου Λαμιεων. Με αυξ. αριθμό 9... Ανδρέας Λύτρας, κάτοικος Μπεκής, δρχ 10.

"Η ΕΠΑΡΧΙΑ", φ. 3, Λαμία 20-11-1927

... ο υπουργός Γεωργίας αίρει την υφισταμένην απαγόρευσιν πώλησης των 6 ψήφων της εν Μπεκί ιδιοκτησίας του Ευαγ. Καϊλάνη..."

γ. Πρακτικά Δήμου Λαμιέων[49]

110/20-9-1896

α. Ψηφίζεται δαπάνη 280, 60 δρχ. εις Γρηγόριον Δημητρίου δια την κατ' αποκοπήν κατασκευήν τοίχου παρά τη δεξαμενή και την κατασκευήν δύο κρηνών εν Μπεκή. (Πρόκειται μάλλον για τις δύο βρύσες του χωριού Τσάλαινα και Κάκαινα).

β. Ψηφίζεται δαπάνη 50 δρχ. οφειλομένων εις τον ιατρόν Κων. Κηλαηδόνην "δι' επίσκεψιν ευφλογιόντων προβάτων... εν των χωρίω Μπεκί..."

45/20-12-1897

Δημοτικόν Σχολείον Μπεκής

Μισθός τριτοβαθμίου διδασκάλου 100 δρχ. μηνιαίως

Έπιπλα και όργανα διδασκαλίας 20 δρχ.

48/22-1-1898

Προϋπολογισμός Ι.Ν. Αθανασίου χωρίου Μπεκής. Έσοδα 350 δρχ. Έξοδα 350 δρχ.

5/11-1-1902

Κατασκευή θρανίων και καθισμάτων για το Δημοτικόν Σχολείον Μπεκής 72 δρχ.

12/4-2-1903

Κατασκευή υδραγωγείου Μπεκής

Το Δημοτικό Συμβούλιο ... "αποφαίνεται ομοφώνως...παραχωρεί την προμήθειαν των δια την κατασκευήν του υδραγωγείου του χωρίου Μπεκής απαιτουμένων χυτοσιδηρών σωλήνων, ειδικών τεμαχίων και μηχανημάτων προς τον Δ.Γ. Χαραμήν και Σία... επί ολικώ τιμήματι 7.408 δρχ... προς κατασκευήν του απολύτως αναγκαίου τούτου υδραγωγείου, όπερ προώρισται να εξυγιάνει και εξωραΐσει έν των σπουδαιοτέρων χωρίων του Δήμου... Δήμαρχος Ν.Α..Κρίτσας.[50]

9/18-3-1904

Ψηφίζεται πίστωση 100 δρχ για ισοπέδωση και συντήρηση οδών εν τώ χωρίω Μπεκής.

40/30-5-1904

"Ψηφίζει πίστωσιν εκ δρχ 300 δι' ισοπέδωσιν και συντήρησην των οδών του χωρίου Μπεκίου, διότι άλλως όλως αδύνατος αποβαίνει η μεταξύ των κατοίκων του χωρίου τούτου συγκοινωνία ως εκ του επικλινούς και γλοιώδους εδάφους , των αναβλυζόντων εξ αυτού υδάτων και της επιπροσθήκης εις αυτά των ομβρίων τοιούτων..."

---

49. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Νομού Φθιώτιδας.

50. Η απόφαση αυτή φαίνεται ότι εξυπηρετούσε προεκλογικές σκοπιμότητες, γιατί σε λίγους μήνες ανατράπηκε. Με το 123/24-9-1903 πρακτικό το Δημοτικό Συμβούλιο ψηφίζει να χρησιμοποιηθεί "δι άλλας του Δήμου ανάγκας" η πίστωση 3.500 δρχ. από το ποσό που προβλεπόταν γαι την κατασκευή του υδραγωγείου Μπεκής. Μεταξύ των αναγκών αυτών ήταν και δαπάνη 637,05 δρχ. για εκλογικά είδη βουλευτικών και δημοτικών εκλογών.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

31/17-5-1905
Συντήρηση των εντός της Μπεκής οδών δρχ.1500
46/21-11-1907
Ονομαστικοί κατάλογοι των ιδιοκτητών καλλιεργητών των κτηματικών περιφερειών του Δήμου Λαμιέων των εχόντων δικαίωμα εκλογής αγροφυλάκων και αμπελοφυλάκων (επί τη βάσει των πληροφοριών των ειδικών παρέδρων και εφημερίων)... Μπεκής 26 ονόματα καλλιεργητών.

8. Οι οικισμοί

Η κοινότητα Σταυρού αποτελείται σήμερα από τρεις οικισμούς: του Σταθμού Λειανοκλαδίου, της Νέας Βράχας και του Σταυρού, που είναι το παλιό χωριό. Ο οικισμός του Σ.Σ. Λειανοκλαδίου άρχισε να δημιουργείται στις αρχές του αιώνα μας γύρω από το σταθμό του τρένου, ενώ ο οικισμός της Νέας Βράχας δημιουργήθηκε στις αρχές της δεκαετίας του '70, μετά τους καταστρεπτικούς σεισμούς της Ευρυτανίας του 1966.

α. Ο οικισμός του Σ.Σ. Λειανοκλαδίου

Στο τελευταίο τέταρτο του περασμένου αιώνα άρχισε η κατασκευή της σιδηροδρομικής γραμμής Αθηνών - Λαμίας -μεθορίου. Σε τοπική εφημερίδα διαβάζουμε:[51] "... ο ομογενής Ανδρέας Συγγρός ανέλαβε την κατασκευήν του απ' Αθηνών μέχρι Λαμίας μέχρι και της μεθορίου γραμμής σιδηροδρόμου..." Η μεθόριος τότε ήταν λίγο βορειότερα της Λαμίας και άφηνε έξω από τα σύνορα του ελληνικού κράτους την επαρχία Δομοκού. Επειδή όμως η δημιουργία και ανάπτυξη του οικισμού του Σ.Σ. Λειανοκλαδίου συνδέεται άμεσα με τις εργασίες κατασκευής της σιδηροδρομικής γραμμής και του σταθμού του τρένου αλλά και τη λειτουργία τους, θα κάνουμε μια σύντομη αναφορά στο θέμα αυτό.[52]

Η πρώτη γραμμή σιδηροδρόμου Αθηνών - Πειραιώς, μήκους 12 χιλιομέτρων, εγκαινιάστηκε το 1869. Έκτοτε το ζήτημα της δημιουργίας σιδηροδρόμων είχε αρχίσει να απασχολεί σοβαρά τις κυβερνήσεις της Ελλάδας. Δυστυχώς όμως οι διαπραγματεύσεις για ανάθεση του έργου αναβάλλονταν διαρκώς κι έμεναν στα χαρτιά για πολλά χρόνια. Τελικά η κατασκευή του σιδηροδρομικού δικτύου Αθηνών - Λάρισας, άρχισε το 1890, επί κυβερνήσεως Τρικούπη. Το 1904 λειτούργησε η γραμμή μέχρι Θήβα και Χαλκίδα, το 1905 η γραμμή Λειανοκλαδίου - Στυλίδας και το 1908 η γραμμή Λειανοκλαδίου - Λάρισας.

Ο οικισμός λοιπόν του Σ.Σ. Λειανοκλαδίου άρχισε να δημιουργείται στις αρχές του αιώνα μας. Τις πρώτες "κατοικίες" του αποτέλεσαν οι παράγκες του εργοταξίου κι αργότερα τα οικήματα του σταθμού του τρένου, που κτίσθηκαν για να στεγάσουν τους σιδηροδρομικούς υπαλλήλους, που υπηρετούσαν στο σταθμό. Σιγά - σιγά ο μικρός πυρήνας μεγάλωνε. Άλλωστε στο σημείο αυτό έχουμε κι ένα άλλο συγκοινωνιακό κόμβο. Είναι η διακλάδωση της Εθνικής οδού Λαμίας - Καρπενησίου προς Κωσταλέξι - Κομποτάδες - Μεξιάτες Λουτρά Υπάτης κτλ. Με την πάροδο των χρόνων ο οικισμός επεκτείνεται γύρω

51. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Νομού Φθιώτιδας, Αρχείο Εφημερίδων, εφημερίδα "ΦΩΝΗ ΤΟΥ ΛΑΟΥ", φ. 554, Λαμία 3 Μαρτίου 1873.

52. Πηγές των πληροφοριών μας: ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΘΝΟΥΣ ό.π., τ. ΙΔ, σελ. 51,52 και Ζήση Πρωτοπαπά, Τουριστικός Σιδηροδρομικός Οδηγός, Έκδοση Πολιτιστικού Μορφωτικού Κέντρου Σιδηροδρομικών, Αθήνα 1992, σελ. 14, 29, 30.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

από τη διακλάδωση αυτή και τον οδικό άξονα Λαμίας - Καρπενησίου.

Για να αντιληφθεί καλύτερα ο αναγνώστης πόση κινητικότητα υπήρξε γύρω από το συγκοινωνιακό κόμβο του Σ.Σ. Λειανοκλαδίου παραθέτουμε τα εξής στοιχεία: Στις αρχές του αιώνα μας οι μεταφορές προς τη Δυτική Φθιώτιδα και Ευρυτανία γίνονταν με καμήλες (οι μακρινότερες)[53] και με άλογα και γαϊδουράκια (οι κοντινότερες). Στην θέση που είναι σήμερα το σπίτι του Θόδωρου Καραναστάση υπήρχε το 1916, πλησίον της Μπεκιόβρυσης, μόνο μια "ξύλινη τσιγγοσκεπής παράγκα", που λειτουργούσε για τους περαστικούς ως καφέ- παντοπωλείο. Ιδιοκτήτης της κάποιος Κων/νος Κακαβάς δικαστικός γραμματέας, κάτοικος Δαδίου. Την πουλάει για 650 δρχ, σε κάποιον Κων/νο Παν. Σιάνο,[54] κτηματία κάτοικο Παλαιοκάστρου. Αυτός χτίζει και ένα σπιτάκι δίπλα στην παράγκα και το 1936 πουλάει στον Ιωάν. Βασ. Καραναστάση, κτηματία κάτοικο Σταυρού, ένα ερειπωμένο οικίσκο "κείμενον εις την θέσιν Παράγκα ή (βρύση) Σιμάνενα" (η Μπεκιόβρυση μετονομάστηκε ήδη σε Σ' μάναινα) για 6.000 δρχ.

Σ.Σ. Λειανοκλαδίου

Σήμερα γύρω από την περιοχή της πάλαι ποτέ παράγκας της Μπεκιόβρυσης, σε απόσταση 200 περίπου μέτρων ανατολικά και δυτικά αυτής υπάρχουν: τρία πρατήρια υγρών καυσίμων, ένα σούπερ μάρκετ, φαρμακείο, αρτοποιείο, ανθοπωλείο, κομμωτήριο, καφενείο, ψητοπωλείο, ζαχαροπλαστείο και ίσως και κάτι άλλο που μας διαφεύγει.

Μεγάλη έξαρση της οικοδομικής δραστηριότητας πραγματοποιήθηκε μετά το 1980, όταν εκπονήθηκε το ρυμοτομικό σχέδιο του Σ.Σ. Λειανοκλαδίου. Παράγοντες που επέδρασαν θετικά ήταν: η ύπαρξη ρυμοτομικού σχεδίου 540 στρεμμάτων περίπου, η προσφορά φτηνής - σχετικά - οικοπεδικής έκτασης, το καλό κλίμα και η προσδοκία για σύντομη ανάπτυξη αποχευτικού δικτύου[55] που σήμερα αποτελεί πραγματικότητα.

Η οικιστική ανάπτυξη του Σ.Σ. Λειανοκλαδίου αποδεικνύεται και από το εξής στοι-

53. ΦΘΙΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, 1986, Κων. Δ. Καπράλου Υπάτη, Οδοιπορικό σημείωμα, σελ. 244 (σ.σ. το οδοιπορικό έγινε το 1891). "Η κάμηλος είναι σπάνιον ζώον εν Ελλάδι σήμερον. Εν Φθιώτιδι όμως πολύ συχνά συναντά τις το πλοίον της ερήμου, ως την αποκαλούσιν οι Άραβες, δι' ού μετάγουσιν πλήθος εμπορευμάτων από πόλεως εις πόλιν και από χωρίου εις χωρίον... Εν Ελλάδι ευδοκιμεί η μονόκυρτος κάμηλος, η επιλεγομένη δρομάς...".

Καμήλες υπήρχαν μέχρι το 1923 θυμούνται οι Δημ. Αρ. Κούτρας και Δημ. Αν. Καραναστάσης. Κουβαλούσαν αλάτι από την Αλατόστρατα (Λαμία) στο Καρπενήσι. Στην παράγκα - μαγαζάκι της βρύσης Σμάναινα, στο Σ.Σ. Λειανοκλαδίου κάνανε στάση. Άλλωστε το επάγγελμα του καμηλαγωγιάτη αναφέρεται και σε συμβόλαια π.χ. 2273/1863, Ιωάν. Σκαβέντζος.

54. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Νομού Φθιώτιδας, Αρχείο Συμβολαιογράφου Νικ. Αθ. Καρδάκου, 419/1916.

55. Η προσδοκία για ανάπτυξη αποχετευτικού δικτύου έγινε βεβαιότητα το 1983-84, όταν κατέληξαν σε σχετική συμφωνία η κοινότητα Σταυρού και ο Δήμος Λαμιέων και πραγματικότητα μετά το 1990.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

χείο. Σήμερα στο Σταθμό υπάρχουν 423 υδρόμετρα, ενώ στον οικισμό της Νέας Βράχας 334 και στο Σταυρό 275 υδρόμετρα! Η πρώτη χωριστή απογραφή των κατοίκων του Σ.Σ. Λειονοκλαδίου έγινε το 1928 που είχε 127 κατοίκους. Η εξέλιξη -κυρίως μετά το 1961- είναι ραγδαία.

1940 161 κάτοικοι
1954 178 κάτοικοι
1961 186 κάτοικοι
1971 390 κάτοικοι
1981 δεν υπάρχουν στοιχεία, γιατί δεν απογράφονται χωριστά οι κάτοικοι του Σ.Σ.
1991 Λειανοκλαδίου

Το 1971 στο Σ.Σ. Λειανοκλαδίου κατοικούσαν οι εξής οικογένειες:[56]

1. Αγγελοπούλου Δέσποινα Βασ.
2. Ατζέμης Κων/νος Ι.
3. Αθανασίου Κων/νος Ηλ.
4. Βαγιόπουλος Ιωάννης Ανδρ.
5. Γαλάνης Τηλέμαχος Ιωαν.
6. Γκιαούρης Νικόλαος Αναστ.
7. Γερογιάννης Αθανάσιος Ι.
8. Γερογιάννης Γεώργιος Ηλ.
9. Γεωργακοπούλου Ευαγγελία Γ.
10 Γιαννούκου Δήμητρα Βασ.
11. Γούσιος Φώτιος Ηλ.
12. Δημητρίου Αλέξανδρος Δημ.
13. Δεληγιάννης Δημήτριος Κ.
14. Ζέρβας Γεώργιος Ταξ.
15. Ζούπα Βούλα Ανδρ.
16. Θανασούρας Αθανάσιος Ι.
17. Καλαμάτας Γεώργιος Ευθ.
18. Καραναστάσης Δημήτριος Απ.
19. Καραναστάσης Αθανάσιος Απ.
20. Καραναστάσης Θεόδωρος Ι.
21. Καραναστάσης Κων/νος Ι.
22. Καραναστάση Παναγιώτα Δ.
23. Καλτσής Νέστορας Χρ.
24. Καρατάσος Αθανάσιος Αχ.
25. Κυροδήμος Ευθύμιος Γ.
26. Κυροδήμος Γεώργιος Ηρ.
27. Κυροδήμος Κων/νος Ηρ.
28. Κολοβός Κων/νος Δημ.
29. Κουτκιάς Γεώργιος Κ.
30. Κωστοπέτρος Αναστάσιος Ευαγ.
31. Κωστοπέτρος Παναγιώτης Κ.
32. Λεπίδας Ευθύμιος Αθ.
33. Λιάσκας Χρήστος Ν.
34. Λέντας Δημήτριος Κ.
35. Λέντας Εμμανουήλ Κ.
36. Λέντας Ιωάννης Κ.
37. Λύτρας Γεώργιος Ι.
38. Λύτρας Κων/νος Ι.
39. Ματζάνας Ευάγγελος Δ.
40. Ματζάνας Παναγιώτης Δ.
41. Ματζάνας Ταξιάρχης Δ.
42. Ματζάνας Δημήτριος Ταξ.
43. Μακαρίου Κων/νος Θ.
44. Μπουλούμπασης Γεώργιος Επ.
45. Μάμαλης Λάμπρος Γ.
46. Μητράκος Ιωάννης Ηλ.
47. Μπακούμης-Στυλιανός Δ.
48. Μπούρχας Γεώργιος Δ.
49. Μανίκας Νεοκλής Ν.
50. Μουδορέλης Κων/νος Σ.
51. Πολύμερος Σωτήριος Αν.
52. Παπακώστας Ιωάννης Δ.
53. Ρίζος Δημήτριος Ηλ.
54. Ρίζος Δημήτριος Γ.
55. Σκούρα Αικατερίνη Θ.
56. Στριφτού Αργυρώ Κ.
57. Σιαφάκας Γεώργιος Ν.
58. Σάλτα Ασήμω Ευστ.
59. Σακελλάρης Δημήτριος Γ.
60. Τσιτούρα Βασιλική Ν.
61. Τσονάτος Θεόδωρος Δ.
62. Φαλιάς Παναγιώτης Π.
63. Φαλιάς Παναγιώτης Δ.
64. Χαλβατζής Κων/νος Χρ.
65. Χονδρογιάννης Γεώργιος Κ.
66. Χριστοδουλιάς Ιωάννης Β.
67. Χριστοδουλιάς Γεώργιος Β. και
68. Χριστοδούλου Ευθύμιος Χ.

56. Αρχείο Κοινότητας Σταυρού - Φθ/δας, Πρακτικά Κοινοτικού Συμβουλίου, 2/1971, "περί επιβολής τελών φωτισμού".

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

β. Ο οικισμός Νέας Βράχας

Ο οικισμός της Νέας Βράχας δημιουργήθηκε στις αρχές της δεκαετίας του '70 με μεταφορά των κατοίκων της Βράχας - Ευρυτανίας μετά το μεγάλο σεισμό του 1966, που κατέστρεψε το χωριό τους. Για το ιστορικό της μετεγκατάστασης των κατοίκων της Βράχας και της δημιουργίας του οικισμου της Ν. Βράχας ζητήσαμε πληροφορίες από τον τότε πρόεδρο της κοινότητας Σταυρού Δημήτριο Κ. Γαλάνη και από τον Εξωραϊστικό - Πολιτιστικό Σύλλογο Ν. Βράχας.

Ο Πρόεδρος της κοινότητας Σταυρού αντιμετώπισε "τεχνοκρατικά" θα λέγαμε προβλήματα, αλλά έζησε και όλη την αγωνία και τη συναισθηματική φόρτιση της επιτυχούς περαίωσης των εργασιών. Προσπαθούσε να πετύχει κάτι που θεωρούσε καλό για το χωριό του - όχι χωρίς αντιδράσεις - ταυτόχρονα όμως έπρεπε να ικανοποιούνται και οι ανάγκες των νέων συγχωριανών μας, των Βραχινών. Οι Βραχινοί γνωρίζουν καλύτερα από κάθε άλλον τα γεγονότα, κυρίως τη συναισθηματική τους διάσταση. Ο Σύλλογος Ν. Βράχας μας έδωσε γραπτό κείμενο, ενώ ο κ. Γαλάνης μας διηγήθηκε προφορικά το ιστορικό των ενεργειών της εγκατάστασης του οικισμού στο Σταυρό.

Η διήγηση του τότε Προέδρου της Κοινότητας Σταυρού έχει ως εξής: "...Το φθινόπωρο του 1968 έσπερνα στις Συκιές. Επιστρέφοντας στο χωριό συνάντησα ένα κρατικό αυτοκίνητο στη θέση Καστριά. Μια ομάδα ανθρώπων κοίταζε προς την Αγριελιά. Τους καλωσόρισα και τους ρώτησα, αν ήθελαν κάποια βοήθεια. Μου απάντησαν ότι σκέφτονται να μεταφέρουν τους σεισμόπληκτους της Βράχας Ευρυτανίας και οι Λασπαίοι προσφέρουν στην Αγριελιά δωρεάν τον τόπο για την μετεγκατάσταση τους. Τους ρώτησα, αν τους ενδιέφερε και κάποια άλλη τοποθεσία. Μου απάντησαν θετικά, αν η θέση αυτή είναι καλύτερη και πλησιέστερη προς το Σπερχειό ποταμό..."

Αυτή ήταν η πρώτη συζήτηση. Ακολούθησαν πολλές συζητήσεις και ενέργειες.

"Το συζητήσαμε στο κοινοτικό συμβούλιο. Μερικοί αντέδρασαν, τελικά όμως δέχτηκαν. Η περιοχή που επιλέχτηκε για την εγκατάσταση του οικισμού περιελάμβανε τη θέση Τσουκαλάκια και ένα μέρος από τη θέση Μπουγάδες και ανήκε στους Δημ. Ηλ. Σούλιο, Σταύρο Δ. Στρογγυλό, Ιωάννη Στ. Στρογγυλό, Νικ. Γιαννούλη, Νικ. Παπασταμάτη (Νεοχώρι Υπάτης), Ηλία Λατσό και Ιωάννη Αθ. Νικολάου. Συζητήσαμε με τους ιδιοκτήτες και δέχτηκαν να παραχωρήσουν την ιδιοκτησία τους, έναντι αποζημιώσεως. Αποζημιώθηκαν στο 2πλάσιο ως και 4πλάσιο της αξίας των

Τα εγκαίνια της Νέας Βράχας-Σταυρού. Διακρίνονται: Δημ. Γαλάνης, πρόεδρος κοιν. Σταυρού, διάφοροι επίσημοι, Ι. Β. Σούλιος, Σπ. Στρογγυλός, Αθ. Απ. Καραναστάσης κ.ά.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

κτημάτων τους..."

Οικισμός Νέας Βράχας-Σταυρού (άποψη από ΒΑ)

Για τις ενέργειες αυτές υπήρξαν κάποιες αντιδράσεις. Εντονότερες από την πλευρά κάποιων Βραχινών και ηπιότερες ως μηδαμινές από την πλευρά της κοινότητας Σταυρού.

"Τρεις υψηλά ιστάμενοι Βραχινοί με απείλησαν, με σκοπό να σταματήσω τις ενέργειες για τη μεταφορά των κατοίκων της Βράχας, λέει ο Δημ. Γαλάνης. Έλεγαν ότι ήταν καλά εκεί πάνω και δε θέλουν να κατέβουν. Από την πλευρά της κοινότητας το ...σοβαρότερο επιχείρημα κατά της μη εγκατάστασης των κατοίκων της Βράχας στην περιοχή μας ήταν το πολύ φτηνό "θα μας κλέβουν τα ...πεπόνια"! Θεωρώ τη Ν. Βράχα στολίδι για το Σταυρό. Το χωριό μας πήρε μεγάλη ανάπτυξη οικονομική, οικιστική, πληθυσμιακή. Συνέβαλε επίσης στην αξιοποίηση της γης και του τόπου μας..."

Το κείμενο των Βραχινών - που το υπογράφει ο Μπάμπης Τσέλος για τον Εξωραϊστικό - Πολιτιστικό Σύλλογο Νέας Βράχας - έχει ως εξής:

"Βράχα με τις επτά σου γειτονιές
τις δέκα εκκλησιές σου"

Αυτό το δίστιχο περιγράφει τη Βράχα Ευρυτανίας τον 17ο αιώνα.

Το παλιό χωριό της Βράχας απ' όπου κατάγονται οι κάτοικοι του οικισμού Ν. Βράχας είναι χτισμένο στην άκρη της Πίνδου στη βορειοανατολική Ευρυτανία σε υψόμετρο 920 μέτρα πάνω σε μια πανέμορφη ελατοσκέπαστη πλαγιά γεμάτη κορφούλες, λαγκάδια και ισιώματα.

Τριγύρω τα άγρια βουνά. Βαλβάς, Σπανός και Κόμπολος, Τζιβιλιανός και Τούρλα κλείνουν την πλάση γύρω της. Απέναντι η Τσούκα, ο βράχος ο απότομος, από όπου και το όνομα του χωριού, αραιωμένος με χλωρά σμαράγδια και ρουμπίνια στέκει χαλκόμαβος, χυτός με λαγκαδιές ασήμι.

Στο κέντρο του χωριού τα αηδόνια καλαηδούν γλυκά, κρυφά κάτω απ' τους ίσκιους του γέρικου κουφαλερού πλάτανου του Χοροστασίου και ο τρούλος του Αϊ Νικόλα είναι γεμάτος από τις φωλιές των πετροχελίδονων.

Στην άκρη του χωριού είναι ο άγιος τόπος του μοναστηριού, που πανηγυρίζει τη Μεταμόρφωση του Σωτήρα, το μοναστήρι της Βράχας, κατατόπι άγριας ομορφιάς και τα-μπούρι ελευθερίας, ξαναχτισμένο εδώ και τριακόσια χρόνια.

Από κει πέρασαν οι σταυραετοί του '21 και στις πολεμίστρες του βρόντηξε το τουφέκι του Ζαραλή και του Καραϊσκάκη.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

Στην ορεινή και κακοτράχαλη χώρα της Δολοπίας αλλά και του δήμου Κτημενίων οι κάτοικοι έζησαν και πολέμησαν για τη λευτεριά τους, στην αρχαία εποχή, την εποχή της Ελληνικής Επανάστασης και την εποχή της Εθνικής Αντίστασης.

Το κλίμα της περιοχής είναι ηπειρωτικό. Το χειμώνα όταν αντριώνει ο βοριάς πέφτει ροβόχιονο ψιλό, το χιόνι ως το γόνα κι ασπρίζει κάθε τι κλαδί κάθε μικρό ρουπάκι.

Το καλοκαίρι είναι χαρά Θεού. Ξερό, υγιεινό, ελκυστικό κλίμα χωρίς υγρασία, μια και το χωριό είναι προσηλιακό, κλίμα που αναδύει μια συνεχή αίσθηση δροσιάς σε κάθε ζωντανή ύπαρξη.

Παλιότερα αλλά και τώρα ακόμα, την ώρα του δειλινού από το Μάιο ως πέρα το Σεπτέμβρη, ακούγονται αχνοκούδουνα νότες γλυκιές και σκόρπιες και του βοσκού το σφύριγμα.

Η Βράχα Ευρυτανίας είναι ένα παραθεριστικό χωριό.

Στις 5 Φεβρουαρίου 1966 και ώρα 4:30, όπως γράφει ο Βασίλης Ν. Μαντζούτας στο βιβλίο του "ΒΡΑΧΑ υστεροβυζαντινό χωριό των Αγράφων", από όπου παίρνουμε πολλά στοιχεία, έγινε δυνατός σεισμός 6,2 της κλίμακας Ρίχτερ. Τα 214 κτίσματα της Βράχας, τα περισσότερα πλακόσκεπα, με τους τοίχους τους από πέτρα, λάσπη αλλά και ξυλοδέματα, έπαθαν σοβαρές ζημιές και οι κάτοικοι ξεσπιτώθηκαν. Καταστράφηκε το κτίριο του σχολείου και πολλές ζημιές έπαθαν οι ναοί της Παναγίας, του πολιούχου Αγίου Νικολάου, η Αγία Παρασκευή και το Μοναστήρι.

Ευτυχώς δεν υπήρχαν θύματα αλλά μόνο μικροτραυματισμοί. Οι κάτοικοι έμειναν στις σκηνές και αργότερα σε παράγκες από χαρτόνι ή από ξύλο. Όσοι δεν κατάφεραν να διορθώσουν τα σπίτια τους λόγω των πολύ σοβαρών ζημιών έμειναν για χρόνια στις παράγκες.

Οι κάτοικοι κατά το σεισμό του 1966 κια ύστερα ήταν γύρω στις 165 οικογένειες και 550 ως 600 άτομα. Το 1970-71 ήταν γύρω στις 145 οικογένειες και 370-400 άτομα.

Κατόπιν εκτιμήσεως των γεωλόγων "ο οικισμός να μεταφερθεί εκτός της περιοχής του" από τις αρμόδιες υπηρεσίες υποδείχθηκε η περιοχή Σταυρού Φθιώτιδας για ημιαστική εγκατάσταση. Στο ΦΕΚ Τ.4 αρ 67/4-4-70 δημοσιεύτηκε και η απόφαση των υπουργών Οικονομικών και Κοιν. Πρόνοιας αρ. 4514/2739/26-3-1970 για απαλλοτρίωση 209.273 τ.μ. στο χωριό Σταυρός για στέγαση των σεισμόπληκτων της Βράχας. Ο οικισμός δημοπρατήθηκε στις 29-10-1970. Προβλεπόταν η κατασκευή 145 οικιών τού ενός δωματίου για οικογένειες μέχρι τρία άτομα και δύο δωματίων για πιο πολυμελείς οικογένειες και σε οικόπεδο 340 τ.μ. Αργότερα δικαιώθηκαν και πήραν οικόπεδα και οικογένειες που λόγω κυρίως της εργασίας τους αναγκάστηκαν να μετακινηθούν από το χωριό. Στις 20-1-1971 έγιναν τα εγκαίνια 145 σπιτιών που θα παραδίδονταν μέχρι 9-5-72.

Ο οικισμός, η ύδρευση αποχέτευση και οι δρόμοι τελείωσαν το 1974.

Την άνοιξη του 1974 έγινε η κλήρωση, η διανομή των σπιτιών και οι περισσότεροι κάτοικοι άρχισαν να μετακομίζουν στη Νέα Βράχα-Σταυρού από το Φθινόπωρο του ιδίου χρόνου.

"Μάνα με κακοπάντρεψες και με έστειλες στον κάμπο
κι εγώ το κάμα δε βαστώ, ζεστό νερό δεν πίνω".

Στην αρχή οι κάτοικοι ασχολήθηκαν με αγροτικές εργασίες και αργότερα στις βιομηχανίες της περιοχής, σε οικοδομές κλπ.

Υπήρχαν πολλές δυσκολίες λόγω του ότι ο γεωργοκτηνοτροφικός πληθυσμός της Βράχας προσαρμόστηκε και σιγά-σιγά μεταβλήθηκε σε αστικό.

Στην περιοχή του οικισμού χτίστηκε το σημερινό Δημοτικό Σχολείο, το Νηπιαγωγείο

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

και το Πνευματικό κέντρο για την ίδρυση του οποίου πρωτοστάτησε η Νεολαία Βράχας, το εκκλησάκι της Μεταμόρφωσης του Σωτήρος που φυλάγονται τα ιερά κειμήλια της Βράχας. Στην ανέγερσή του πρωτοστάτησε ο Εξωραϊστικός Σύλλογος. Το 1979 ιδρύθηκε η ενορία του Αγίου Νικολάου.

Χτίστηκε η εκκλησία του Αγίου Νικολάου, ένα εκκλησάκι με πλίνθους, το οποίο οι Βραχινοί με θυσίες αντικατέστησαν με ένα μνημείο, ένα μεγαλόπρεπο ναό, πραγματικό στολίδι της περιοχής.

Οι Βραχινοί αμέσως μετά την μετεγκατάσταση τους κατάλαβαν ότι στην ενότητα, στη αγάπη μεταξύ τους, στην προσπάθεια, βρίσκεται η επιβίωσή τους στο νέο τόπο. Δημιούργησαν την Εξωραϊστική επιτροπή Ν. Βράχας η οποία αργότερα μετονομάστηκε σε Εξωραϊστικό και πολιτιστικό Σύλλογο Ν. Βράχας ο οποίος πρωτοστατεί στις Εξωραϊστικές και πολιτιστικές δραστηριότητες του οικισμού. Εξωραϊσμός, Τράπεζες αίματος, πολιτιστικές δραστηριότητες.

Επίσης έγινε ο Σύλλογος Νεολαίας Βράχας, ένας δραστήριος Σύλλογος που πρωτοστάτησε στα πολιτιστικά πράγματα της περιοχής. Καθιέρωσε τις αποκριάτικες εκδηλώσεις στο Σταυρό, ανέβασε θεατρικά έργα, εξέδωσε περιοδικό "Βράχα", πολιτιστικές εκδηλώσεις κλπ.

Στη Ν. Βράχα ιδρύθηκε και το πειραματικό θεατρικό εργαστήρι "Αριστοφάνης".

Επίσης ιδρύθηκε και ο Αθλητικός Όμιλος Βράχας, ένα ποδοσφαιρικό σωματείο το οποίο επί πολλά χρόνια τώρα πρωταγωνιστεί στη β κατηγορία Φθιώτιδας.

Τελικά οι Βραχινοί κατάφεραν να νικήσουν τις αντιξοότητες με την εργατικότητά τους και την φιλοπρόοδο διάθεσή τους. Πήραν ένα μικρό σπίτι κι ένα ξερό τόπο και τον άλλαξαν ολότελα. Προσαρμόσθηκαν, αγάπησαν και αγαπήθηκαν από τους ντόπιους κατοίκους, αγκάλιασαν με την πρόσθετη ευαισθησία που απέκτησαν κάθε καινούργιο κάτοικο της περιοχής, πρόκοψαν και τώρα μπορούν να τραγουδούν στη νέα τους πατρίδα: Αυτός είναι ο τόπος μας καλός κι αγαπημένος.

Φυσικά θα επισημάνουμε εδώ ότι δεν είναι δυνατόν να γράψουμε την ιστορία της μετεγκατάστασης αλλά και γενικά της Ν. Βράχας γιατί θέλει μια επισταμένη έρευνα που ελπίζουμε να γίνει από κάποιον αργότερα. Εδώ απλώς παραθέτουμε πολύ περιληπτικά και γενικά τα γεγονότα".

Οι πρώτες οικογένειες Βραχινών που δικαιούνταν και πήραν κατοικία στον οικισμό της Νέας Βράχας ήταν οι εξής:[57]

1. Ακρίβος Γεώργιος Κ.
2. Αναγνώστου Βασίλειος Ηλ.
3. Αναγνώστου Βασίλειος Σπ.
4. Αναγνώστου Ηλίας Κ.
5. Αναγνώστου Ιωάννης Γ.
6. Αναγνώστου Κων/νος Ηλ.
7. Γαλάνης Ζαχαρίας Γ.
8. Γαλάνης Ιωάννης Κ.
9. Γαλάνης Κων/νος Β.
10. Γαλάνης Κων/νος Ι.
11. Γαλάνης Νικόλαος Κ.
12. Γεωργακοπούλου Γρηγορία χήρα Σεραφείμ, το γένος Θεοδώρου Τσέλου.
13. Γεωργακοπούλου Μαρία χήρα Γεωργίου, το γένος Κων/νου Ζικιτίνη.
14. Γεωργακόπουλος Ηλίας Γ.
15. Γεωργακόπουλος Ιωάννης Ηλ.
16. Γεωργακόπουλος Σεραφείμ Γ.
17. Γεωργίου Βάϊος Γ.
18. Γεωργίου Αλεξάνδρα χήρα Γεωργίου, το γένος Θεοδ. Σπινάσα.

57. *Αρχείο Κοινότητας Σταυρου - Φθιώτιδας*

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

19. Γκάλιου Κρυστάλλω χήρα Αποστόλου, το γένος Νικολάου Τσούτσικα.
20. Δροσίνης Ιωάννης Γ.
21. Ζαχαρούλης Κων/νος Ι.
22. Καγγέλης Γεώργιος Ν.
23. Καγγέλης Δημήτριος Κ.
24. Καγγέλης Κων/νος Ν.
25. Κακιώρα Ελένη χήρα Μάρκου, το γένος Ιωάννου Μάγκα.
26. Κακιώρας Παναγιώτης Κ.
27. Καλτσή Βασιλική χήρα Δημητρίου, το γένος Κων Καρβέλη.
28. Καλτσή Ελένη Ελευθέριος, το γένος Νικ. Πολυμέρου.
29. Καρακώστα Πολυξένη χήρα Ηλία
30. Καρακώστας Στέφανος Κ.
31. Καρβέλης Απόστολος Γ.
32. Καρβέλης Κων/νος Δ.
33. Καρβέλης Νικόλαος Χ.
34. Καρβέλης Σεραφείμ Δ.
35. Καρβέλης Χαράλαμπος Ν.
36. Καρβέλη Βασιλική χήρα Γεωργίου, το γένος Δημ. Στόκα.
37. Κατσιπόδης Φώτιος Ηλ.
38. Κοκκότου Γεωργία, χήρα Στεφάνου το γένος Νικολάου Μαντούζα.
39. Κορέντζελος Γεώργιος Κ.
40. Κορέντζελος Ιωάννης Β.
41. Κορέντζελου Αγγελική χήρα Βασιλείου το γένος Ιωαν. Αναγνώστου.
42. Κορέντζελου Μαρία χήρα Κων/νου το γένος Γ. Μάλλιου.
43. Κουκογιάννης Κων/νος Παν.
44. Μάγκα Ελένη χήρα Δημητρίου το γένος Νικ. Σφήκα
45. Μάγκα Κατίνα, χήρα Ιωάννου το γένος Δημ. Μόρφη.
46. Μάγκας Κων/νος
47. Μάγκα Σοφία χήρα Νικολάου το γένος Αριστείδου Ράντη.
48. Μάγκας Στυλ. & Δημ. Κ.
49. Μάλλιου Άννα χήρα Φωτίου το γένος Ηλία Αλεξίου.
50. Μάλλιος Γεώργιος Ι.
51. Μάλλιος Γρηγόριος Κ.
52. Μάλλιος Ευάγγελος Ι.
53. Μάλλιος Ευθύμιος Ι.
54. Μάλλιος Ηλίας Κ.
55. Μάλλιος Θωμάς Ν.
56. Μάλλιος Ιωάννης Κ.
57. Μάλλιος Κων/νος Ι.
58. Μάλλιου Λαμπρινή χήρα Δημητρίου, το γένος Γ. Ζαχομάλλιου.
59. Μάλλιου Μελπομένη χήρα Δημητρίου το γένος Δημ. Κακιώρα.
60. Μάλλιος Νικόλαος Κ.
61. Μάλλιου Βασιλική χήρα Στυλιανού το γένος Ιωαν. Χατζηγιάννη.
62. Μάλλιος Χαράλαμπος Κ.
63. Μάλλιου Χρυσούλα χήρα Κων/νου το γένος Κων. Κορέντζελου
64. Μαντούζας Γεώργιος Κ.
65. Μαντούζας Χρήστος Κ.
66. Μήτσιος Δημήτριος Γ.
67. Μήτσιος Κίμων Κ.
68. Μόρφης Δημήτριος Ν.
69. Μπεκιάρης Ευάγγελος Σπ.
70. Μπεκιάρης Κων/νος Σπ.
71. Μπλέτσα Κων/να χήρα Ανδρέου το γένος Δημ. Τσιρώνη.
72. Μπλέτσα Σπυριδούλα χήρα Γεωργίου το γένος Κων. Ράντη.
73. Μπούσιος Αλέξανδρος Θ.
74. Μπούσιου Κων/ντία χήρα Σπυρίδωνος το γένος Χαρ. Κατσίφα.
75. Νάστος Παναγιώτης Γ.
76. Ντζιώρα Αγαπούλα χήρα Χρυσοστ. το γένος Ηλ. Παναγιώτου.
77. Ντζιώρας Βάιος Χ.
78. Ντζιώρας Γεώργιος Κ.
79. Ξεβρακάτου Στυλιανή Κ.
80. Ξεβρακάτου Μαρία χήρα Σεραφείμ.
81. Πάνος Νικόλαος Θεοδ.
82. Παπαθέου Αθανάσιος Δημ.
83. Παπαθέου Φωτεινή χήρα Δημητρίου το γένος Νικ. Πολυμέρου.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

84. Ράγκος Γρηγόριος Δημ.
85. Ράγκος Μιλτιάδης Ν.
86. Ράγκου Σπυριδούλα χήρα Νικολάου το γένος Νικ. Μαντούζα
87. Ράμμος Κων/νος Δ.
88. Ράμμος Δημήτριος Γ.
89. Ράντη Αργυρώ χήρα Γεωργίου το γένος Κ. Ράμμου.
90. Ράντης Δημήτριος Ι.
91. Ράντης Ηλίας Κ.
92. Ράντη ή Σπανού Παρασκευή χήρα Κων/νου, το γένος Γ. Χαλιάσου.
93. Ράντης Κων/νος Δ.
94. Ράντης Κων/νος Ι.
95. Ράντης Παναγιώτης Γ.
96. Ράντης Χρήστος Γ.
97. Σκοτίδας Γεώργιος Ηλ.
98. Κουτλής Χρήστος
99. Κολλημένου Αντιγόνη χήρα Δημητρίου το γένος Δημ. Μπλέτσα
100. Τομπρούκη Ουρανία χήρα Ηλία το γένος Χαρ. Ευγένη.
101. Τριάντη Ελευθερία χήρα Θωμά το γένος Σερ. Ξεβρακάτου.
102. Τσέλου Αλεξάνδρα χήρα Γεωργίου το γένος Πολυμέρου.
103. Τσέλου Άννα χήρα Βσιλείου το γένος Ιωαν. Χούπα.
104. Τσέλου Γεωργία χήρα Δημητρίου το γένος Κων. Γεωργακοπούλου.
105. Τσέλος Γεώργιος Χ.
106. Τσέλος Δημήτριος Θ.
107. Τσέλος Δημήτριος Κ.
108. Τσέλος Ηλίας Κ.
109. Τσέλος Ηλίας Αθ.
110. Τσέλος Κων/νος Αθ.
111. Τσέλος Κων/νος Γ.
112. Τσέλος Λάμπρος Δ.
113. Τσέλος Νικόλαος Κ.
114. Τσέλος Χρήστος Κ.
115. Τσέλου Ελένη χήρα Γεωργίου το γένος Δημ. Ράγκου
116. Τσιρίγκας Κων/νος Γ.
117. Τσιρίγκα Σταυρούλα χήρα Αθανασίου το γένος Γ. Ράγκου.
118. Τσιρώνης Γεώργιος Χ.
119. Καρβέλης Ηλίας Κ.
120. Μπλάνης Ιωάννης Δ.
121. Σκοτίδα Βιργινία χήρα Κων/νου το γένος Δημ. Ντεληθέου.
122. Μπούσιος Βασίλειος Δ.
123. Μπούσιος Χρήστος Δ.
124. Μπούσιου Χρυσαυγή Δ.
125. Τσιρώνης Δημήτριος Κ. Φωτεινή
126. Τσιρώνης Δημήτριος Κ. Μαγδαληνή
127. Τσιρώνης Ιωάννης Κ.
128. Τσιρώνης Νικόλαος Κ.
129. Τσιρώνης Σπυρίδων Γ.
130. Τσιτσικάος Βασίλειος Δ.
131. Τσιτσικάος Ιωάννης Γ.
132. Τσιτσικάος Ιωάννης Δ.
133. Τσιώτας Κων/νος Ανδρ.
134. Τσιώτα Κρυστάλλω χήρα Δημητρίου το γένος Γ. Τσέλου.
135. Τσούτσικας Ηλίας Δ.
136. Τσούτσικας Βάιος Ν.
137. Τσούτσικας Βασίλειος Ν.
138. Τσούτσικας Ευάγγελος Σπ.
139. Τσούτσικας Ηλίας Σπ.
140. Τσούτσικας Κων/νος Δ.
141. Τσούτσικας Κων/νος Σπ.
142. Τσούτσικας Νικόλαος Κ.
143. Τσούτσικα Αρετή χήρα Γεωργίου το γένος Κ. Ράγκου.
144. Φλέγκας Νικόλαος Δ.
145. Χαλιάσος Δημήτριος Μιχ.
146. Χούπας Ιωάννης Κ.
147. Χούπα Σωτηρία χήρα Δημητρίου το γένος Νικ. Μάγκα.
148. Γκαλιμάνη Ιωάννα Ι. το γένος Δημ Ράμμου.
149. Σκοτίδα Όλγα χήρα Γεωργίου το γένος Ηλ. Αναγνώστου.
150. Τσιρίγκα Αλεξάνδρα χήρα Βάιου το γένος Δημ. Ράμμου.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

γ. Ο οικισμός Σταυρού

Ο πρώτος οικισμός που αποτελούσε το χωριό Μπεκή στα χρόνια της επανάστασης του 1821 ήταν στη θέση Παλαιοχώρι, 500 περίπου μέτρα βορειοδυτικότερα από το κάστρο - αποθήκες - κατοικία του Τούρκου αγά, το Μπούρτζι, που βρισκόταν στο νότιο άκρο του σημερινού οικισμού. Αποδεικτικά στοιχεία ότι η Μπεκή ήταν αρχικά στο Παλαιοχώρι αποτελούν η παράδοση και τα ευρήματα στην περιοχή αυτή. Δεν υπάρχει άτομο γεννημένο στο Σταυρό πριν από το 1950, που να μην έχει ακούσει από τους γονείς του ότι το χωριό ήταν αρχικά στη θέση Παλαιοχώρι. Και μόνο η ύπαρξη του τοπωνυμίου αυτού θα ήταν αρκετή απόδειξη του γεγονότος. Υπήρχαν όμως και τα ευρήματα, που πριν τον αναδασμό - κυρίως - παρέπεμπαν ευθέως στην ύπαρξη οικισμού.

Υπάρχουν όμως κάποιες χαρακτηριστικές μαρτυρίες:

"Το χωριό ήταν αρχικά στο Παλιοχώρι, αλλά δεν πρόκοβε. Ήταν στοιχειωμένο...".[58]

"Στο Παλιοχώρι υπήρχε χωριό πριν από το 1821".[59]

Σε δημοσίευμα του αείμνηστου δασκάλου μου Ευσταθίου Κ. Καραναστάση[60] αναφέρεται πώς εγκαινιάστηκε το χωριό, κατά διήγηση του πατέρα του, που είχε γεννηθεί το 1867.

"...παίρναν δυο διπλάρ'κα μ'σκαράκια (σ.σ. δίδυμα μοσχάρια), τσόφκιαναν ζυγό κι αλετράκι κι έφιρναν ένα γύρου του χουργιό απ' έξου. Μπρουστά πήγαιν' ου παπάς μι λαμπάδις κι δγιάβαζι, κουντά τ' τα μ'σκαράκια κι ούλου του χουριό, κι όταν έφταναν στη Βουρλιά στου Σταυρό (τοποθεσία), εκεί άνοιγαν έναν λάκκου κι τά 'ρ'χναν μέσα ζωντανά τα μ'σκαράκια κι έτσι τά 'χουναν.

Απού κεί κι πέρα δεν ξανάπαθι ζημιά του χουριό...

Αυτά τα μουλόγαϊ ου μακαρίτ'ς ου πατέρας μ', έτσι τά 'χι ακούσ' απ' τουν πατέρα τ'..."

Αυτά τα έλεγε άνθρωπος που είχε γεννηθεί το 1867. Ο πατέρας του θα είχε γεννηθεί γύρω στα 1830-1840 κι ο παππούς του γύρω στα 1800. Επομένως αναφέρεται στα εγκαίνια (γκίνιασμα) της Μπεκής στις αρχές του 19ου αιώνα. Τα εγκαίνια έγιναν είτε επειδή το χωριό ήταν εντελώς νέο είτε μετά από κάποιο φοβερό θανατικό (επιδημία). Οι επιδημίες ήταν αρκετά συχνές τον περασμένο αιώνα και πολύ συχνά αποδίδονταν σε "στοιχειά", (...το χωριό ήταν στοιχειωμένο, δεν πρόκοβε...)

Η Βουρλιά στο Σταυρό που αναφέρεται παραπάνω βρίσκεται στα βόρεια όρια του Παλαιοχωρίου. Εκεί ήταν και βρύση[61] αλλά και ο Πλάτανος όπου ο Ανεμογιάννης σταύρωσε τον υπασπιστή του. Καθώς λοιπόν, σύμφωνα με τη διήγηση του γκινιάσματος του χωριού, τα μοσχάρια με το αλέτρι "έζωσαν" ολόγυρα το χωριό και τα έθαψαν στο βόρειο άκρο του Παλιοχωριού, γίνεται φανερό ότι το γκίνιασμα που αναφέρεται ότι έγινε στις αρχές του 19ου αιώνα αφορούσε στο χωριό που ήταν στο Παλιοχώρι...

Για την μεταφορά του οικισμού στην σημερινή θέση δεν έχουμε καμιά άμεση γραπτή μαρτυρία. Φαίνεται όμως ότι αυτή έγινε σταδιακά κατά τη δεκαετία 1860-1870. Αυτό συνάγεται έμμεσα από την παράδοση και από γραπτά στοιχεία. Συγκεκριμένα:

Σύμφωνα με την παράδοση δύο είναι οι κυριότερες εκδοχές για τη μεταφορά του οικισμού. Η μία αναφέρεται σε επιδημία και η άλλη σε εξασφάλιση κατάλληλου πόσιμου νερού.

---

58. Μαρτυρία Δημ. Αν. Καραναστάση.

59. Μαρτυρίες Δημ. Κούτρα, Χρ. Σουλιου κ.ά.

60. ΦΘΙΩΤΙΣ, 1952, τ. 2ος, αρ.6, σελ. 13., Ευστ. Κ. Καρανάστασης, "Το γκίνιασμα του χωριού".

61. Μαρτυρία Αθαν. Απ. Καραναστάση, άκουσμα από τον πατέρα του.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

Συμφωνα λοιπόν με την πρώτη εκδοχή κάποια φοβερή αρρώστια αποδεκάτισε τους κατοίκους. Όντως υπήρξε μια φοβερή επιδημία χολέρας στην περιοχή το 1855-56[62] από την οποία πέθανε και ο Δημήτριος Κεμπρέκος, ο πρώτος Έλληνας ιδιοκτήτης του χωριού.

Ως δεύτερος λόγος για την μεταφορά του οικισμού αναφέρεται η αναζήτηση κατάλληλου πόσιμου νερού. Στο Παλιοχώρι βέβαια ανάβλυζαν νερά και σ' ένα σημείο σωζόταν ίχνη βρύσης, η περιοχή όμως βαρκόφερνε. Υπήρχε εκεί ένα αρκετά μεγάλο βαρκό. Τα βαρκόνερα δεν είναι κατάλληλα προς πόσιν. Στη νέα θέση υπήρχαν δυο πηγές που ανάβλυζαν κατάλληλο νερό. Οι πηγές αυτές ήταν οι μετέπειτα βρύσες Τσάλαινα και Κάκαινα (ή Κάτω Βρύση) σε απόσταση 100 περίπου μέτρων από το Μπούρτζι, οι οποίες μαζί με τη Μπούφαινα υδροδότησαν το μεγαλύτερο μέρος των κατοίκων του χωριού επί ένα περίπου αιώνα! (Υπήρχαν και 7-8 πηγάδια που υδροδοτούσαν τους υπόλοιπους κατοίκους).

Το πιθανότερο είναι ότι υπήρξε συνδυασμός και των δυο αυτών λόγων. Η επιδημία του 1855-56 πιθανόν να επιτάχυνε τις εξελίξεις. Το γεγονός όμως της μεταφοράς του οικισμού κατά τη δεκαετία του 1860 δε συνάγεται από τη συγκεκριμένη επιδημία. Κι άλλες επιδημίες αναφέρονται μέσα στη προηγηθείσα πεντηκονταετία. Το καθοριστικό γεγονός που επέδρασε δραστικά στη μεταφορά του οικισμού τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή ήταν ο θάνατος του ιδιοκτήτη της Μπεκής και η διανομή της κτηματικής περιφέρειας σε 8 μερίδια (τεμάχια), όσοι και οι αναγνωρισθέντες κληρονόμοι του.

Η ρυμοτομημένη έκταση που κατελάμβανε ο οικισμός μέχρι τις αρχές του αιώνα μας και που αποτελεί το κύριο μέρος του σημερινού οικισμού ανήκε στα τεμάχια (μερίδια). Συγκεκριμένα το Βακούφικο ανήκε στο Καρακατσέικο τεμάχι και το αλώνι κάτω απ' το παλιό σχολείο στου Τηλεμαχίδη. Επομένως η μεταφορά του οικισμού έγινε μετά τη διανομή της γης σε 8 μερίδια. Η διανομή της γης σε 8 μερίδια, τα τεμάχια όπως ονομάζονταν, έγινε για πρώτη φορά το 1857,[63] άρα η μεταφορά έγινε σίγουρα μετά το 1857.

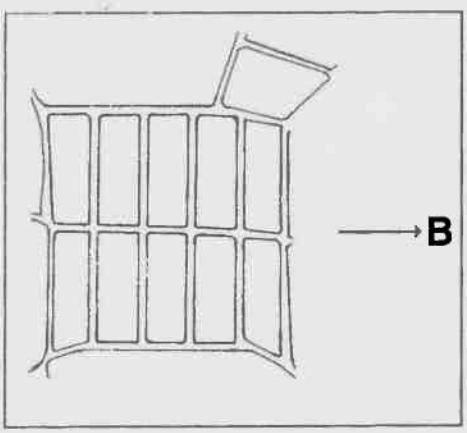

Ρυμοτομικό σχέδιο Μπεκής 1860

Υπάρχει και η μαρτυρία του Δημ. Κούτρα ότι το ρυμοτομικό σχέδιο του χωριού έγινε από μηχανικό το 1864.

Για το σχέδιο αυτό αξίζει μια σύντομη αναφορά. Είναι το αρτιότερο ρυμοτομικό σχέδιο χωριού του περασμένου αιώνα. Αποτελούνταν από τρείς παράλληλους οριζόντιους δρόμους με κατεύθυνση από το νότο προς το βορά κι από έξι καθέτους προς αυτούς δρόμους με κατεύθυνση από ανατολάς προς δυσμάς. Στο Ν.Δ. άκρο του, σε μια μικρή τραπεζοειδή προέκταση του, ενσωματωνόταν το Μπούρτζι. Το σχέδιο αυτό προέβλεπε δρόμους πλάτους 8 μέτρων, τότε που οι άνθρωποι κυκλοφορούσαν με γαϊδουράκια και αραμπάδες!

Βάσει αυτού του σχεδίου χτίστηκε η Μπεκή, όταν κατά τη δεκαετία του 1860 μεταφέρθηκε από το Παλαιοχώρι στη νέα θέση. Θα επαναλάβουμε κι εδώ ότι η μεταφορά ήταν

62. ΦΘΙΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, 1986, Κώστα Δημ. Γαλλή, Ιστορία του Α Ελληνικού Σχολείου Λαμίας 1835-1929, σελ 166.

63. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Νομού Φθιώτιδας, Αρχείο Συμβολαιογράφου Θεοδ. Δυοβουνιώτη, 465/1857.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

Το Σουλιέικο Αρχοντικό στο κέντρο του χωριού (φωτο. 1981 Β. Συργουνιώτη)

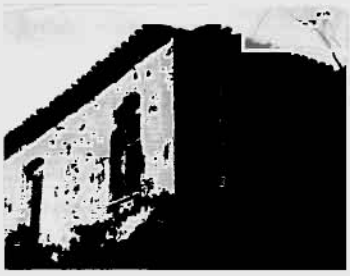

Η πλάκα με την χρονολογία ανεγέρσεως (10 Ιουν. 1875) (φωτο. 1981 Β. Συργουνιώτη)

σταδιακή και μακροχρόνια. Φαίνεται επίσης ότι είχε αρχίσει νωρίτερα η τάση μετακίνησης μεμονωμένων κολλήγων και εγκατάστασης τους κοντά στο Μπούρτζι. Στο Μπούρτζι υπήρχαν οι αποθήκες και οι στάβλοι του Κεμπρέκου, ο οποίος δια του επιστάτου και των υπηρετών του χορηγούσε στους κολλήγους του το σπορο, τα βόδια και τα εργαλεία για την καλλιέργεια και τη σπορά των χωραφιών που τους παραχωρούσε ο τσιφλικάς - αφέντης. Σε συμβόλαια που συντάχθηκαν αμέσως μετά το θάνατο του Κεμπρέκου αναφέρονται τα εξής, σχετικά με την ύπαρξη καλυβών κολλήγων κοντά στο Μπούρτζι:[64] "...ανατολικώς συνορεύει με οδόν και τας καλύβας των καλλιεργητών του Μπεκίου..."

Σιγά-σιγά οι ντόπιοι κάτοικοι μετέφεραν τις καλύβες τους στο νέο οικισμό. Όμως η προσφερόμενη για πώληση γη εκ μέρους των κληρονόμων του Κεμπρέκου προσήλκυσε το ενδιαφέρον και ξένων αγοραστών. Αυτοί αγοράζοντας γη στην περιοχή Μπεκής, που στο μεταξύ από 8 τεμάχια (μερίδια) που είχε μοιραστεί αρχικά τώρα μοιράστηκε σε 100 μερίδια (ψήφους), αργά ή γρήγορα εγκαταστάθηκαν στη Μπεκή κι έφτιασαν σπίτια μέσα στο ρυμοτομικό σχέδιο του νέου οικισμού.

Τα πρώτα πέτρινα σπίτια που χτίστηκαν στο χωριό ήταν του Ξηρομερίτη (σήμερα Θ. Ζέρβα), του Αλαμπάνου, των Καραναστασαίων (Αποστολέικο, σήμερα Βασίλη Απ. Καραναστάση), του Κοτρώνα (Λατσού, σήμερα Αθ. Ζιάκα), του Καραγάτσου, του Σούλιου κ.ά. Η κατοικία της πλειοψηφίας των φτωχών κατοίκων όμως ακολούθησε την εξής εξελικτική πορεία: καλύβα ή παράγκα ⟶ κατοικία φτιαγμένη με μπλεμέ (μπλεμές = πλοκός, βέργες πλεγμένες σε κατακόρυφους στύλους χτυπημένες με λάσπη) ⟶ πλινθόκτιστη κατοικία ⟶ κατοικία με πέτρες. Μεταξύ αυτών και ο πατέρας του γράφοντος, ο οποίος κληρονόμησε από τον πατέρα του μια πλινθόκτιστη κατοικία, την οποία μετέτρεψε στη δεκαετία του 1930 σε λιθόκτιστη ως εξής: γκρέμιζε τη μια πλινθόκτιστη πλευρά και την έχτιζε με πέτρες. Έτσι έγινε λιθόκτιστο το σπίτι που γεννήθηκα...

Σημειωτέον ότι τις πέτρες για το χτίσιμο των σπιτιών τους οι κάτοικοι τις έπαιρναν

64. *Γ.Α.Κ. - Αρχείο Νομού Φθιώτιδας, ό.π. 517/1857.*

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

από το Καστρί αρχικά - όπου υπήρχε παλαιότερα Κάστρο - κι από το Μπουρτζι αργότερα.[65]

Στο σχεδιάγραμμα που ακολουθεί προσπαθήσαμε να αναπαραστήσουμε τον οικισμό Σταυρού της εποχής 1920-25. Στηριχθήκαμε στην περιγραφή του οικισμού της εποχής εκείνης, όπως τον θυμούνται οι Δημήτριος Αρ. Κούτρας (γεννηθείς το1912) και ο Δημήτριος Αν. Καραναστάσης (γεννηθείς το 1915). Οι αριθμοί παραπέμπουν στον ιδιοκτήτη του σπιτιού που αναγράφεται στις επόμενες σελίδες. Εδώ απεικονίζονται μόνο τα πέτρινα σπίτια, όχι παράγκες ή καλύβες. Ασφαλώς υπάρχει και η περίπτωση κάποιου λάθους, πιστεύουμε όμως ότι γενικά αποδίδεται πιστά η εικόνα του χωριού της εποχής εκείνης.

ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΜΠΕΚΗΣ - ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ 1920-25

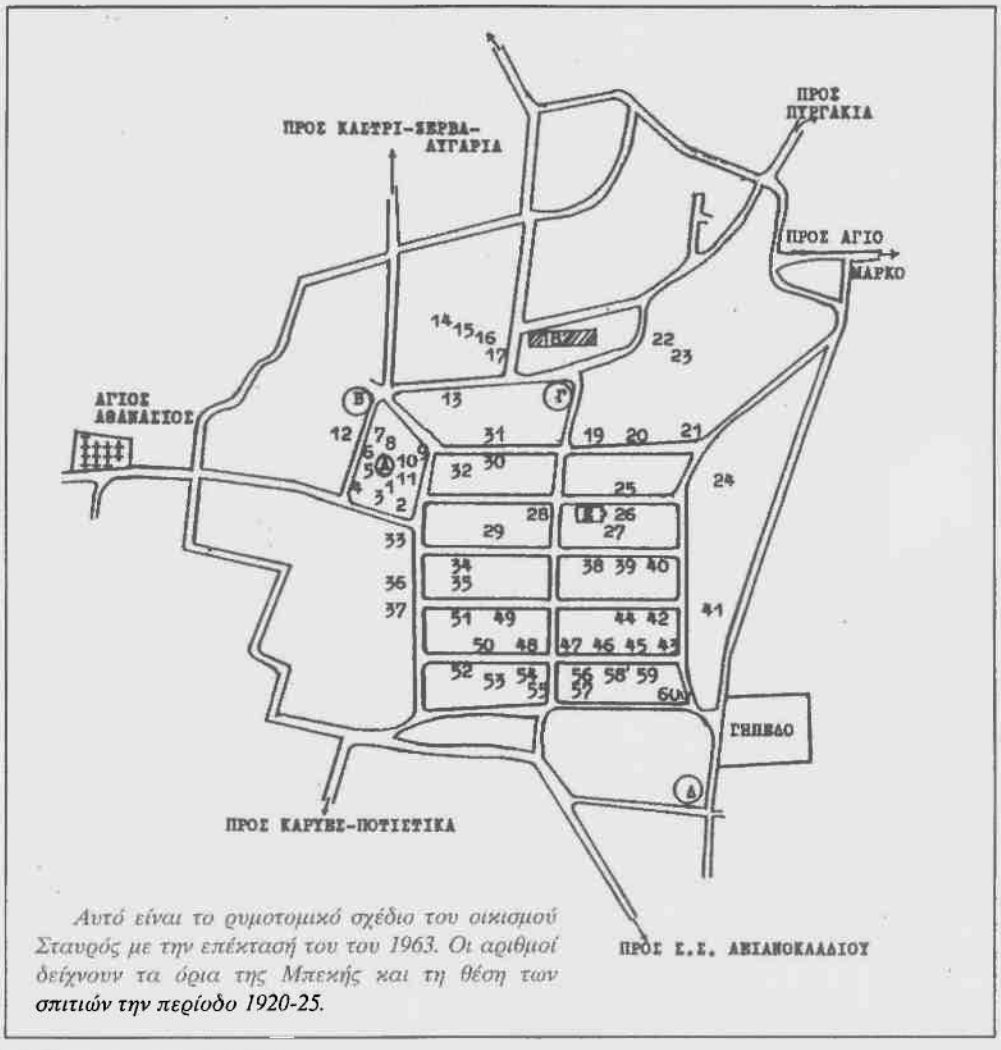

Αυτό είναι το ρυμοτομικό σχέδιο του οικισμού Σταυρός με την επέκτασή του του 1963. Οι αριθμοί δείχνουν τα όρια της Μπεκής και τη θέση των σπιτιών την περίοδο 1920-25.

65. Μαρτυρίες Δημ. Κούτρα, Δημ. Αναστ. Καραναστάση, Αθαν. Απ. Καραναστάση, Δημ. Κ. Γαλάνη, Ι. Μακρή, Ν. Μπούτλα κ.ά.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

Η πυκνοκατοίκηση του οικοδομικού τετραγώνου Α (11 κατοικίες σε έκταση 3 περίπου στρεμμάτων) εξηγείται από το γεγονός ότι εκεί υπήρχαν τα "Μπούρτζια" με τους πύργους, τα τείχη, τις αποθήκες, τα υποστατικά και την κατοικία του Τούρκου μπέη. Αυτά πρόσφεραν στέγη. Όχι πάντα πολύ κατάλληλη, πάντως στέγη. Οι αριθμοί παραπέμπουν στους ιδιοκτήτες των σπιτιών.

ΟΝΟΜΑΣΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΙΔΙΟΚΤΗΤΩΝ ΣΠΙΤΙΩΝ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ ΜΠΕΚΗ ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ ΣΤΑ 1920-25

Οικοδομικό τετράγωνο Α: Περιοχή "Μπούρτζια"
Β: βρύση Κάκαινα
Γ: βρύση Τσάλαινα
Δ. βρύση Μπούφαινα
Ε. Ιερός ναός Εισοδίων της Θεοτόκου (είχε αρχίσει να χτίζεται το 1912 στη θέση που ανεγείρεται σήμερα ο νέος ναός, έμεινε όμως ημιτελής μέχρι το 1929. Τότε γκρεμίστηκε και με τα ίδια υλικά χτίστηκε ο υπάρχων ενοριακός ναός, ο οποίος αποπερατώθηκε σε δυο χρόνια).
1. Κατοικία Κεμπρέκου (ο ίδιος κατοικούσε στη Λαμία)
2. Μπούτλας
3. Μασμανίδης (πρόσφυγας Μικρασιάτης)
4. Γκαλαμάνης
5. Τσιμπούρης Ανδρ.
6. Πέπερας Θεοδ.
7. Γαλατάς Αθαν.
8. Καραγάτσος Δημ.
9. Λύτρας Ανδρ. (μετά το αγόρασε ο Αθαν. Καραναστάσης)
10. Καϊλάνης (αποθήκη, αγόρασε Μίχος)
11. Γκιαούρης Νικ.
12. Στρογγυλός Κων/νος (Κάκος)
13. Το παλιό σχολείο που γκρεμίστηκε το 1927-28 και ξανακτίστηκε το 1950.
14. Καραναστάσης Νικ.
15. Καραναστάσης Κων.
16, 17. Λατσός Βασ. και Αθαν.
18. Υποστατικό του τσιφλικά Τσάλλη η Αραδαριά. Ήταν ένα μακρόστενο οίκημα στο οποίο έμεναν από τα δυτικά προς τα ανατολικά οι: Σπ. Καραναστάσης - ιερέας, Κωστοπετραίοι, Παπασιόπουλος και Ηλίας και Κων. Ρεντίας.
19. Καλέμης Γεώργιος
20. Παπαφιλίππου Ευθ.
21. Παπαφιλίππου Κων.
22. Παπάρας (Λιασκέϊκο)
23. Σάκος Ευθ.
24. Μακρής Ιωάννης
25. Ζαχαρόπουλος Βασ.
26. Καραναστάσης Αναστάσιος
27. Ξηρομερίτης
28. Σούλιος Κων. (χτίστηκε 1875)

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

29. Κούτρας Ευθ.
30. Κούτρας Αριστείδης
31. Καραναστάσης Βασίλειος
32. Καραγάτσος Σπύρος
33. Γαλατάς Γεώργιος
34. Καλέμης Αθαν.
35. Λατσός Αθαν. (κατά μαρτυρία του γιού του Πολύβιου Λατσού, δικηγόρου, χτίστηκε περί το 1885).
36. Λύτρας Ανδρέας
37. Λύτρας Ιωάννης
38. Μπαλάφας Γεώργιος
39. Καραναστάσης Απόστολος
40. Καραναστάσης Κων/νος
41. Καραναστάσης Ιωάννης
42. Καλέμης Αναστ.
43. Στρογγυλός Κων/νος
44. Πουρνάρας Κων/νος
45. Γιαννούλης Νικόλαος
46. Γεωργακόπουλος Γεώργιος
47. Γκλάβας Ευθ.
48. Πέπερας Ευάγ.
49. Πέπερας Δημ.
50. Μπαλάφας Κων/νος
51. Καραναστάσης Δήμος
52. Σούλιος Βασίλειος
53. Μπαλάφας Ιωάννης
54. Στρογγυλός Δημ.
55. Πουρνάρας Κων/νος
56. Γαλάνης Ιωάννης
57. Γαλάνης Γεώργιος
58. Γιαννούλης Ιωάννης
59. Γιαννούλης Γεώργιος
60. Κούτρας Γεώργιος

Το 1971 τα νοικοκυριά του οικισμού, όπως προκύπτουν από την επιβολή τελών φωτισμού,[66] είναι τα εξής:

1. Αλαμπάνος Κων/νος Γ.
2. Ανδρεόπουλος Ευάγ. Π.
3. Βαρσαμάς Θεοδ. Π.
4. Γαλάνης Κων/νος Ι.
5. Γαλάνης Σπυρίδων Ι.
6. Γαλάνης Νικόλαος Ι.
7. Γαλάνης Κων/νος Γ.
8. Γαλατά Αικατ. χήρα Γ.
9. Γεωργακόπουλος Κων. Γ.
10. Γεωργίου Ευστ. Ευστ.
11. Γιαννούλης Χρήστος Ι.
12. Γιαννούλης Αθαν. Ι.
13. Γιαννούλης Νικ. Κ.
14. Γκιαούρης Αναστάσιος Νικ.
15. Γκλάβας Αθαν. Ευστ.
16. Γουρούνας Κων/νος Β.
17. Γουρούνας Ιωάννης Β.
18. Γουρούνας Γεώργιος Β.
19. Δράκος Αθανάσιος Αν.
20. Δράκος Ευάγγελος Αν.
21. Ζάχου Παναγιώτα Αθ.
22. Ζιάκας Νικόλαος Σερ.
23. Ζιάκας Αθανάσιος Σερ.
24. Ζιάκα Μαρία Ανδρ.
25. Καλέμης Αναστάσιος Ι.
26. Καραγάτσος Αντώνιος Σπ.
27. Καρακώστας Στέφανος Κ.
28. Ζέρβας Θωμάς Ταξ.
29. Καραναστάσης Νικόλαος Αθ.
30. Καραναστάση Ελευθερία Ε.
31. Καραναστάσης Ηρακλής Αν.
32. Καραναστάσης Δημήτριος Αν.
33. Καραναστάσης Σπυρίδων Ευθ.
34. Καραναστάσης Αθανάσιος Κ.
35. Καραναστάσης Δήμος Κ.
36. Καραναστάσης Δημήτριος Ι.
37. Καραναστάσης Βασίλειος Απ.
38. Κονάνος Ιωάννης Κ.
39. Κονάνος Ευάγγελος Κ.
40. Κούτρας Ιωάννης Γ.
41. Κούτρας Δημήτριος Αρ.
42. Κούτρας Αριστείδης Αθ.
43. Κυροδήμος Γεώργιος Αθ.
44. Κυροδήμος Ευθύμιος Γ.

66. Αρχείο Κοινότητας Σταυρού, Πρακτικά Κοινοτικού Συμβουλίου, 2/1971, "περί επιβολής τελών φωτισμού".

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

45. Κυροδήμος Γεώργιος Ε.
46. Κυροδήμος Παναγιώτης Ε.
47. Κυροδήμος Γεώργιος Δ.
48. Κυροδήμος Ανδρέας Δ.
49. Κυρατζής Λάμπρος Γ.
50. Κυρατζής Γεώργιος Λ.
51. Κυρατζής Χρήστος Λ.
52. Κατσούλας Νικόλαος Δ.
53. Κατσούλας Χρήστος Ν.
54. Κατσούλας Δημήτριος Ν.
55. Κατσούλας Ιωάννης Γ.
56. Κατσούλας Γεώργιος Γ.
57. Κατσούλα Ελένη χήρα Γ.
58. Λατσός Ηλίας Β.
59. Μίχος Κων/νος Δ.
60. Μπαχλαβάς Ευάγγελος Ηλ.
61. Μπαχλαβάς Βασίλειος Ηλ.
62. Μπαχλαβάς Δημήτριος Ηλ.
63. Μπούτλας Κων/νος Ευαγ.
64. Μόσχος Απόστολος Ν.
65. Μόσχος Ιωάννης Ν.
66. Μόσχος Νικόλαος Κ.
67. Μόσχος Νικόλαος Αθ.
68. Μόσχος Κων/νος Απ.
69. Μόσχος Νικόλαος Απ.
70. Μπουστανίδης Ιωάννης Γ.
71. Νταής Ιωάννης Β.
72. Πασιόπουλος Αντώνιος Δ.
73. Παπάρας Κων/νος Αλεξ.
74. Παπάρας Απόστολος Σερ.
75. Πέπερας Δημήτριος Αθ.
76. Πουρνάρας Δημήτριος Κ.
77. Πουρνάρας Ηλίας Κ.
78. Πουρνάρα Γεωργία χήρα Αθ.
79. Σάλτα Ευαγγελία Ευστ.
80. Σούλιος Κων/νος Ανδ.
81. Σούλιος Χρήστος Β.
82. Σούλιος Ιωάννης Β.
83. Στρογγυλός Παναγιώτης Β.
84. Στρογγυλός Ταξιάρχης Π.
85. Στρογγυλός Σταύρος Δ.
86. Στρογγυλός Κων/νος Ι.
87. Στρογγυλός Ιωάννης Κ.
88. Στρογγυλός Σπυρίδων Κ.
89. Τσιμπούρης Ευάγγελος Αθ.
90. Τσιμπούρης Κων/νος Αθ.
91. Τσιμπούρης Ανδρέας Αθ.
92. Τζουβάρας Ηλίας Αντ.
93. Τζουάνας Γεώργιος Β.
94. Τζουάνας Κων/νος Β.
95. Τζουάνας Παναγιώτης Γ.
96. Τζουάνας Αλέξανδρος Γ.
97. Φάσσας Νικόλαος Δ.
98. Χαραβιάς Παναγιώτης Χ.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

Ο οικισμός της Μπεκής σήμερα. (άποψη από βόρεια)

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Ο ΣΤΑΥΡΟΣ ΣΤΟΥΣ ΑΓΩΝΕΣ ΤΟΥ ΕΘΝΟΥΣ

Ο Σταυρός και οι κάτοικοι του έλαβαν μέρος σε όλους τους αγώνες του Έθνους. Δυστυχώς δεν υπάρχουν γραπτές μαρτυρίες που να καλύπτουν όλες τις περιόδους. Για το λόγο αυτό θα υπάρξουν πολλά κενά στην ανάπτυξη αυτού του κεφαλαίου. Σε μερικές περιπτώσεις στηριζόμαστε σε προφορικές μαρτυρίες - που όμως αναφέρονται ρητά - με κίνδυνο να παραθέσουμε ανακριβή στοιχεία. Το κάνουμε για να μην αποστερήσουμε τους μεταγενέστερους από κάποια πηγή πληροφοριών που δε θα υπάρχει αργότερα.

Στο κεφάλαιο αυτό περιλαμβάνονται οι εξής περίοδοι:

1. Βυζαντινοί χρόνοι - Τουρκοκρατία
2. Επανάσταση του 1821
3. Πόλεμος του 1897
4. Βαλκανικοί πόλεμοι - Α παγκόσμιος πόλεμος - Μικρασιατική καταστροφή
5. Πόλεμος 1940 - Κατοχή - Εθνική Αντίσταση - Εμφύλιος πόλεμος

1. Βυζαντινοί χρόνοι - Τουρκοκρατία

Για την περίοδο αυτή δεν έχουμε κανένα γραπτό στοιχείο. Ό,τι παραθέτουμε εδώ σώθηκε με την προφορική παράδοση.

α. Σύμφωνα με την παράδοση λοιπόν ο στρατός του Νικηφόρου Ουρανού, του στρατηγού του Βυζαντινού αυτοκράτορα Βασιλείου Β του Βουλγαροκτόνου, στρατοπέδευσε στον κάμπο της Λαμίας, ο ίδιος δε ο στρατηγός έστησε το στρατηγείο του στη θέση Βλησίδια, της περιοχής Σταυρού, ένα πλάτωμα εν είδει μικρού οροπεδίου πάνω στους λόφους Κουκουβάγια και Κοφινά λίγο πριν τη μάχη του Σπερχειού, κατά την οποία κατατρόπωσε τους Βουλγάρους το 996 μ.Χ. Δεν μπορούμε να αποδείξουμε ότι έχει ιστορική βάση ο ισχυρισμός αυτός πάντως επιθυμούμε να επισημάνουμε τα εξής:

1. Το τοπωνύμιο Βλησίδια έχει την εξής ετυμολογία:

"βλησίδι, το, μεσαιωνικό βλησίδιον, υποκοριστικό του αρχαίου βλήσις, που σημαίνει αφιέρωμα... κατεχωσμένος και τυχαίως ανακαλυπτόμενος θησαυρός, πλούτος, αφθονία"[1] Μήπως η μεσαιωνική προέλευση του τοπωνυμίου αποδεικνύει κάτι;

2. Αν η μάχη του Σπερχειού το 996 μ.Χ. διεξήχθη στην απέναντι του Λιανοκλαδίου περιοχή (διάβαση του Σπερχειού κοντά στο χωριό Λιανοκλάδι), όπως αναφέρεται ως ενδεχόμενο (εξ ού και το όνομα Μπογομύλ'), είναι πολύ φυσικό να ισχύει η σχετική με τα Βλησίδια εκδοχή.

3. Στις κορυφές των παρακείμενων προς τα Βλησίδια λόφων, που δεσπόζουν της κοιλάδας του Σπερχειού από το χωριό Καστρί μέχρι την Υπάτη, τον Γοργοπόταμο και νοτιότερα μέχρι την Αλαμάνα, θα μπορούσε να εγκατασταθούν παρατηρητήρια, για να παρακολουθούν τις κινήσεις του εχθρού που ήταν στρατοπεδευμένος νοτίως του Σπερχειού ποταμού.

β. Γύρω στα 1300 μ.Χ. πρέπει να χτίστηκε το Μπούρτζι, το Κάστρο της Μπεκής[2]

1. Μαν. Τριανταφυλλίδη, Επίτιμου Εγκυκλοπαιδικών - Γλωσσολογικών Λεξικών παράβαλε και Ακαδημίας, Ιστορικών Λεξικόν της Νέας Ελληνικής , τ. 4ος, εν Αθήναις 1953 και Εγκυκλοπαιδικών Λεξικόν Ελευθερουδάκη.

2. Κοίτα κεφάλαιο 3ο

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

γ. Κατά την Τουρκοκρατία ο οπλαρχηγός της Ρούμελης Αμπελογιάννης (**Γ**ιάννης που σώθηκε από το παιδομάζωμα κρυμμένος μέσα σ' ένα αμπέλι) ή Ανεμογιάννης (έτρεχε σαν τον άνεμο) "σταύρωσε" το πρωτοπαλίκαρο του στον πλάτανο στο Σταυρό (τοποθεσία) του χωριού Μπεκή, επειδή αυτός τον πρόδωσε στους Τούρκους. Το γεγονός αυτό σώθηκε με την παράδοση. Λέγεται όμως ότι ήταν γραμμένο σε βιβλίο που το είχαν διαβάσει κάποιοι. Πάντως ο Αμπελογιάννης είναι υπαρκτό πρόσωπο. Τον αναφέρει στους οπλαρχηγούς της Ρούμελης ο Κώστας Αβραάμ.[3]

2. Επανάσταση του 1821

Κατά την επανάσταση του 1821 δύο γεγονότα - σωζόμενα σε γραπτές πηγές - θα μας απασχολήσουν. Η μάχη της Μπεκής και η συμμετοχή Μπεκιωτών στον Αγώνα της Εθνικής Παλιγγενεσίας.

α. Μάχη της Μπεκής, Απρίλης 1821.

Η μάχη της Μπεκής αποτελεί γεγονός άγνωστο στο ευρύ κοινό, αλλά αδιαμφισβήτητο. Μας εκπλήσσει δε που δεν έχει διασωθεί με την προφορική παράδοση...

Γραπτές αναφορές στη μάχη της Μπεκής έχουμε σε πολλές πηγές,[4] βιβλία του περασμένου αιώνα. Από τις πηγές αυτές αντλούν τις πληροφορίες τους οι σύγχρονοι συγγραφείς ,[5] όταν αναφέρονται στη μάχη της Μπεκής.

Όπως είναι φυσικό οι αναφορές στη μάχη της Μπεκής είναι ολιγόλογες, γιατί η σημασία της δεν ήταν καθοριστική για τη συνέχιση του Αγώνα. Ακόμη και η ακριβής χρονολογία της διεξαγωγής της μάχης δεν αναφέρεται στις πρωταρχικές πηγές. Ο Φιλήμων

---

3. Κώστα Αβραάμ, "Ρουμελιώτες Αγωνιστές του Εικοσιένα" Έκδοση 1957, σελ.23

4 α. Ιωάν. Φιλήμονος, "Δοκίμιον Ιστορικόν περί της Ελληνικής Επαναστάσεως" Αθήνα 1860, τ. 3ος, σελ. 91

β. Αναστ. Ν. Γούδα, "Βίοι παράλληλοι" Εν Αθήναις 1876, τ. Η,, σελ 365-366

γ. Ιωάν. Πετρώφ, "Ιστορικός Άτλας του Εικοσιένα" , Λειψία 1886.

*Ο **Φιλήμων** γράφει: "Μάλιστα δε, όπως δοκιμάσωσι την δύναμιν της πόλεως αυτής (σ.σ. της Λαμίας), απέστειλαν εν σώμα προχωρησαν μέχρι του χωρίου Καλυβίων. Εκεί, εξελθόντες πεζοί και ιππείς οι Τούρκοι, συνεπλάκησαν και δια της υπεροχής του ιππικού υπεχρέωσαν τούτο, όπως αποσυρθεί εις το χωρίον **Βεκί** (σ.σ. Μπεκί) και οχυρωθεί, πολέμησαν έτι επί δύο ώρας..."Ο **Γούδας** είναι αναλυτικότερος: "... άπαντας οι οπλαρχηγοί μετέβησαν εις Κομποτάδες εκεί δε απεφασίσθη να εξακριβωθώσιν αι δυνάμεις των εν Λαμία Τούρκων και προς τούτο παραλαβών ο Τράκας τους υπ' αυτόν και διαβάς τον Σπερχειόν έφθασε μέχρι των Καλυβίων του Γκόγκα, τέταρτον της ώρας απεχόντων της Λαμίας κ' εκεί συνήψε μάχην εν τω πεδίω ίνα δε μη υπερφαλαγγισθή, απεσύρθη τέταρτον της ώρας εις το χωρίον **Μπεκί**, ωχυρώθη εν τη εκκλησία κ' εμάχετο γενναίως· οι δ' εν Κομποτάδες, βλέποντες ταύτα, και φοβούμενοι μη πάθωσιν οι περί τον Τράκαν ένεκα της πληθύος των εχθρών, κατέφυγαν εις το εξής στρατήγημα: ίππευσαν τα υποζύγια των χωρικών και προσεποιούντο ότι ήθελον να διαβώσιν αλλαχού τον Σπερχειόν, ίνα προσβάλωσιν εκείθεν την Λαμίαν. Τούτο ιδόντες οι Τούρκοι έλυσαν την πολιορκίαν του Μπεκί και ούτως επανέκαμψεν ο Τράκας όλως αβλαβής, φονεύσας πρότερον ουκ' ολίγους Τούρκους".*

*Ο **Πετρώφ** αναφέρει λακωνικά: "... Μπροστά στη Λαμία χτυπήθηκαν με τους Τούρκους και αναγκάσθηκαν να αποσυρθούν στο χωριό **Μπεκί** και να αντιτάξουν ισχυρή άμυνα..."*

5.α. Κώστα Αβραάμ, ό.π. σελ. 49

β. Τριαντ. Δ. Παπαναγιώτου, "Η Φθιώτις το '21", παραπέμπει στον Αναστ. Γούδα.

γ. Παναγ. Τσώνη, "Ο Νομός Φθιώτιδος", Αθήνα 1983, σελ. 93

δ. Γεώργ. Αθ. Σκούρα, "Οι μάχες στα Καλύβια και Μπεκί (Λαμίας) περιοδικό "ΦΘΙΩΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ", τ. 6ος , 1994, σελ. 62.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

βέβαια αναφέρει ότι στις 10 Απριλίου έφθασαν οι Διάκος και Δυοβουνιώτης στην Αλαμάνα. Στη συνέχεια αναφέρει ότι ήθελαν να έλθουν σε συννενόηση με τον Κοντογιάννη, πριν επιτεθούν στη Λαμία, που είχε ενισχυθεί από τα τουρκικά στρατεύματα της Θεσσαλίας. Συνεχίζει ότι ήθελαν να δοκιμάσουν τη δύναμη της πόλης αυτής και έστειλαν ένα σώμα μέχρι τα Καλύβια. Αυτό όμως δε σημαίνει ότι το έκαναν αμέσως μόλις έφθασαν στην Αλαμάνα, δηλ. στις 10 Απριλίου.

Άλλωστε ο Γούδας αναφέρει ότι το εγχείρημα έγινε όταν οι οπλαρχηγοί βρίσκονταν στις Κομποτάδες. Προσωπικά δεχόμαστε ως πλέον αξιόπιστη την εκδοχή του Γούδα, γιατί στο κεφάλαιο του βιβλίου του που αναφέρεται το συμβάν έχει ως κεντρικό ήρωα τον Τράκα κι είναι φυσικό να έχει συγκεντρώσει πιο θετικές πληροφορίες γαι τις κινήσεις τον ήρωά του. Σημειωτέον ότι ο Τράκας ήταν υφοπλαρχηγός του Πανουριά και στην Αλαμάνα, στις 10 Απριλίου, βρίσκονταν μόνο οι Διάκος - Δυοβουνιώτης κατά το Φιλήμονα. Η μάχη λοιπόν πρέπει να έγινε μεταξύ, 11ης και 15ης Απριλίου, γιατί στις 17 Απριλίου ο Τράκας πολεμάει στη Δερβέν - Φούρκα. Κατά την άποψή μας είναι προτιμότερο να λέμε ότι η μάχη έγινε περί τα μέσα Απριλίου.

Τα γεγονότα - σύμφωνα με τη μελέτη των πηγών -έχουν κατά την άποψή μας ως εξής:

Στις αρχές του Απρίλη του 1821 η επανάσταση είχε φουντώσει για καλά στην Ρούμελη και στο Μοριά. Οι Τούρκοι θορυβήθηκαν. Για την καταστολή της εξέγερσης καταστρώνουν το εξής σχέδιο. Δυο στρατιές συγκεντρώνονται η μια στην Ήπειρο κι άλλη στη Θεσσαλία. Θα κατέβουν αντίστοιχα από τη Δυτική και από την Ανατολική Στερεά Ελλάδα. Αφού - σύμφωνα με το τουρκικό σχέδιο - κατέπνιγαν την επανάσταση στη Ρούμελη, οι δύο στρατιές θα περνούσαν στην Πελοπόννησο. Εκεί με συντονισμένες ενέργειες θα έκαναν το ίδιο κι η επανάσταση θα είχε σβήσει...

Το σχέδιο των επαναστατημένων Ελλήνων προέβλεπε τα εξής: Κατάληψη των τουρκικών κάστρων σε Ρούμελη και σε Μοριά και στη συνέχεια απόκρουση της καθόδου των τουρκικών στρατιών.

Οι Ρουμελιώτες οπλαρχηγοί Διάκος, Πανουργιάς και Δυοβουνιώτης συσκέπτονται στις Κομποτάδες. Θέλουν να είναι κοντά στα δύο ισχυρά - άπαρτα ακόμα - κάστρα της Λαμίας και της Υπάτης. Θέλουν να τα κυριέψουν το συντομότερο δυνατόν, για να μην έχουν στα νώτα τους τουρκικές φρουρές απείραχτες, για να μπορούν να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικότερα τη στρατιά που θα κατέβει από τη Θεσσαλία.

Έχουν καλέσει και τον οπλαρχηγό της Υπάτης Μήτσο Κοντογιάννη, ο οποίος διστάζει να μετάσχει στον αγώνα. Θέλοντας να εξακριβώσουν τι δυνάμεις διαθέτουν οι Τούρκοι στη Λαμία, στέλνουν τον Κομνά Τράκα, υφοπλαρχηγό του Πανουργιά, επικεφαλής ενός μικρού σώματος επαναστατών, για να χτυπήσει δήθεν το Ζητούνι από την πλευρά των Καλυβιων.

Όμως οι Τούρκοι κινήθηκαν εναντίον του με πολύ στρατό, πεζούρα και καβαλαρία, κι ο Τράκας υποχώρησε προς τα υψώματα της Μπεκής. Εκεί οχυρώθηκε στην εκκλησία του χωριού και "εμάχετο γενναίως".

Απ' τις Κομποτάδες παρακολουθούσαν με αγωνία τα τεκταινόμενα. Έβλεπαν την αψιμαχία των Καλυβιων να εξελίσσεται σε κανονική μάχη γύρω από τον Ιερό Ναό του Αγίου Αθανασίου της Μπεκής. Διαπίστωσαν τη δεινή θέση στην οποία είχε περιέλθει ο Τράκας και τα παλικάρια του περικυκλώμενοι από υπέρτερες εχθρικές δυνάμεις και έκαναν την εξής παραπλανητική κίνηση αντιπερισπασμού. Συγκέντρωσαν όσο περισσότερα υποζύγια μπορούσαν απ' τις Κομποτάδες και τα γύρω χωριά, τα καβαλίκεψαν τα παληκάρια τους και μερικοί χωρικοί και κινήθηκαν δήθεν προς τη Λαμία από τα νότια - νοτιο-

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

ανατολικά. Φοβούμενοι οι Τούρκοι επίθεση κατά της Λαμίας , έλυσαν την πολιορκία του Αϊ - Θανάση της Μπεκής κι επέστρεψαν στη βάση τους, για να ενισχύσουν τη φρουρά του Κάστρου. Ελεύθεροι τώρα ο Τράκας και τα παλικάρια του επέστρεψαν στις Κομποτάδες. "Επανέκαμψεν ο Τράκας όλως αβλαβής, φονεύσας πρότερον ουκ ολίγους Τούρκους" γράφει ο Γούδας.

Ο Άγιος Αθανάσιος σήμερα

Αυτή ήταν η μάχη της Μπεκής, μια απ' τις πρώτες μάχες του 1821, προάγγελος της μάχης της Αλαμάνας. Τα αποτελέσματά της:

1) Πολλά παλικάρια πήραν το "βάπτισμα του πυρός" στη μάχη αυτή, κοντά σε έμπειρους κλέφτες.

2) Ο Κομνάς Τράκας αναδείχτηκε σε ηγετική φυσιογνωμία. Έκτοτε ονομάζεται και "ήρωας της Μπεκής".

3) Η αναγνωριστική αυτή επιχείρηση πέτυχε το σκοπό της. Διαπιστώθηκε ότι το Ζητούνι φρουρούνταν από ισχυρές δυνάμεις κι επομένως μια επίθεση εναντίον του τη συγκεκριμένη στιγμή δεν είχε καμιά τύχη.

4) Η συμμετοχή Μπεκιωτών στη μάχη δεν μπορεί ούτε να υποστηριχτεί ούτε να απορριφτεί. Μπορεί όμως να πιθανολογηθεί. Πάντως η Μπεκή και οι κάτοικοί της έγιναν αποδέκτες της εκδικητικής μανίας και των αντίποινων των Τούρκων. Το χωριό κάηκε και οι κάτοικοι διασκορπίστηκαν "τήδε κακείσε" και μόλις το 1828 άρχισαν να συγκεντρώνονται ξανά στις εστίες τους[6]

Στο σημείο αυτό πρέπει να γίνει μια αναγκαία διευκρίνιση σχετικά με το ακριβές σημείο που ταμπουρώθηκε ο Τράκας στη Μπεκή. Ο Γούδας - κι όσοι χρησιμοποίησαν το βιβλίο του ως πηγή - αναφέρει απλά ότι ο Τράκας οχυρώθηκε στην εκκλησία του χωριού, χωρίς να αναφέρει ποια εκκλησία. Ο Γ. Σκούρας όμως στο δημοσίευμά του τοποθετεί την εκκλησία αυτή στο κέντρο του χωριού, οπότε υπονοείται η εκκλησία των Εισοδίων της Θεοτόκου, γιατί αυτή βρίσκεται στο σημείο αυτό. Ο ισχυρισμός του όμως δεν είναι σωστός, γιατί η εκκλησία αυτή χτίστηκε μόλις το 1930, χωρίς να υπάρχει προηγουμένως στη θέση της άλλος ναός. Το 1821 ενοριακός ναός της Μπεκής ήταν ο Άγιος Αθανάσιος, όπως μπορεί να διαπιστώσει ο αναγνώστης σε άλλα κεφάλαια αυτού του βιβλίου.[7]

Στον Αϊ - Θανάση της Μπεκής λοιπόν οχυρώθηκε ο Κομνάς Τράκας με τους συντρόφους του. Μέσα στο ναό και στον περίβολο του, που μάλλον ήταν περιμανδρωμένος.

6. Θεόφ. Ν. Σιμόπουλου, Δύο ανέκδοτοι κώδικες της Ι. Μ. Φθιώτιδος 1834-35, Αθήνα 1975, σελ. 81

7. Παράβαλε και σχετική επιστολή μας που σημοσιεύθηκε στο περιοδικό ΦΘΙΩΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ, τ. 8ος, 9ος, 1995, σελ. 185-187

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

β. Μπεκιώτες αγωνιστές του 1821

Η έρευνά μας μάς επιτρέπει για ένα μόνο αγωνιστή του '21 να είμαστε βέβαιοι, το Νικόλα Τερτίπη. Αντιγράφουμε επί λέξει τι γράφει ο Γιώργος Αθ. Σκούρας.[8]

"Τερτίπης Νικόλας: Καταγόταν από το χωριό Μπεκή (Σταυρός) και κατοικούσε στη Λαμία. Πήρε μέρος στην Επανάσταση από την αρχή ως το τέλος. Αγωνίστηκε στα σώματα διάφορων οπλαρχηγών , το 1824-1826 με το Β. Μαυροβουνιώτη κι από το 1826-1928 με το Γεώργιο Σκουρτανιώτη και Ι. Κλίμακα. Πολέμησε σε πολλές και διάφορες μάχες. Στις 28-3-1832 πήρε το βαθμό του εικοσιπένταρχου. Η Επιτροπή Εκδουλεύσεων τον κατάταξε απλό στρατιώτη με Α.Μ. 2576 και αρ.ν.μ. 1196 Α.Α. -Κ 204".

Εμείς πιστεύουμε ότι ο Ν. Τερτίπης όχι μόνο καταγόταν αλλά και κατοικούσε στη Μπεκή. Αναφέρεται σε σειρά συμβολαίων ως κάτοικος Μπεκής.[9] Άλλωστε στον εκλογικό κατάλογο του 1879 αναφέρονται ως κάτοικοι Μπεκής τρία παιδιά του Λεωνίδας, Αντώνιος και Ιωάννης .[10] Πέθανε πριν το 1859, γιατί το χρόνο αυτό αναφέρεται σε συμβόλαιο Αικατερίνη χήρα Νικ. Τερτίπη.[11]

Υπάρχει βάσιμη υπόνοια ότι και ο Νικόλαος Βούλγαρης, κάτοικος Μπεκής, ήταν αγωνιστής του '21. Τούτο το συμπεραίνουμε από το γεγονός ότι σε ηλικια 47 ετών φέρεται ως συν/χος στρατιωτικός να εισπράττει σύνταξη 17 δρχ το μήνα.[12]

Για κανένα άλλο Μπεκιώτη δεν έχει βρεθεί κάποιο στοιχείο που να αποδεικνύει συμμετοχή του στον Αγώνα του '21. Ελπίζουμε κάποιος ερευνητής στο μέλλον να μην αφήσει κανένα αγωνιστή στην αφάνεια...

3. Πόλεμος του 1897

Κατά τον ατυχή για τη χώρα μας πόλεμο του 1897, κατά τον οποίο οι Τούρκοι έφτασαν μέχρι την Ταράτσα της Λαμίας, στις τοποθεσίες Βλησίδια, Πυργάκια και μέχρι τον Αϊ Λια της Μπεκής αναπτύχθηκε το 2ο ευζωνικό τάγμα της 1ης Μεραρχίας "ίνα μη ο εχθρός υπερφαλαγγίση και κυκλώση τα εν Λεκάνη της Ταράτσης υπάρχοντα δια την άμυναν στρατεύματα... 8.5. 1897".[13]

4. Βαλκανικοί Πόλεμοι - Α Παγκόσμιος Πόλεμος -Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με μαρτυρίες[14] πολλοί κάτοικοι του Σταυρού έλαβαν μέρος στους πολέμους της περιόδου 1912-1922. Δεν υπάρχουν όμως πλήρη στοιχεία κι αυτό μας κάνει πολύ επιφυλακτικούς. Θα αναφερθούμε σ' αυτούς που αποδειδειγμένα έλαβαν μέρος, χωρίς να αποκλείουμε και την ύπαρξη μερικών ακόμα. Έλαβαν μέρος:

Λιόλιος Κων/νος (σκοτώθηκε στο Λαχανά)

Καλέμης Ανάργυρος (τραυματίστηκε στη Μικρά Ασία και πέθανε στο νοσοκομείο από αιμορραγία).

Μητράκος Ηλίας, Γεωργακόπουλος Γεώργιος, Καλέμης Γεώργιος, Μπαλάφας Κων/νος, Στρογγυλός Δημήτριος, Γιαννούλης Ιωάννης, Γιαννούλης Κων/νος και Σούλιος

8. Γεωργ. Αθ. Σκούρα, "Λαμιώτες Αγωνιστές του 1821" περιοδικό ΦΘΙΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, Λαμία 1983, σελ. 84-85.

9. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθιώτιδος, Συμβ/φος Βασ. Περραιβός, 65/1838

10. Κων. Γαλλή, ό.π.

11. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθιώτιδος, Συμβ/φος Θεόδ. Δυοβουνιώτης, 1714/1859

12. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθιώτιδος, Συμβ/φος Αλέξ. Χατζίσκος, 3555/1855, 11194/1860 κ.ά.

13. Έκθεσις Διοικητού 1ης Μεραρχίας Υποστρ/γου Νικ. Μακρή

14. Μαρτυρία Δημ. Κούτρα, Δημ. Αν. Καραναστάση, Αθαν. Απ. Καραναστάση.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

Βασίλειος. Η περίπτωση του Βασιλείου Δημ. Σούλιου παρουσιάζει μια ιδιαιτερότητα. Κρατούσε ένα πολύτιμο ημερολόγιο, το οποίο έθεσε στη διαθεσή μας ο γιος του Χρήστος. Ο γράφων επιμελήθηκε της καθαρογραφής και δημοσίευσής του.[15] Η δημοσίευση έχει ως εξής:

Βασίλειος Δ. Σούλιος

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο Βασίλειος Δημ. Σούλιος γεννήθηκε στη Μπεκή του Δήμου Λαμιέων το 1890 και έλαβε μέρος στον Α Παγκόσμιο πόλεμο και στη Μικρασιατική Εκστρατεία. Κατά το χρονικό διάστημα 1918-19 που επιστρατεύθηκε κρατούσε ημερολόγιο σε σημειωματάριο μεγέθους 10,5Χ 14,5 εκατοστομέτρων. Σώθηκαν 56 σελίδες του ημερολογίου του, ενώ λείπει άγνωστος αριθμός σελίδων στην αρχή και ενδιαμέσως. Το τέλος υπάρχει.

Οι 22 πρώτες σελίδες που σώθηκαν είναι γραμμένες με μελάνη (πέννα), μιάμιση σελίδα με αραιή μελάνη (διαβάζεται πολύ δύσκολα, γιατί η μελάνη είναι ξεθωριασμένη), οι 20 επόμενες σελίδες είναι γραμμένες με μαύρο μολύβι, οι 12 με μελανί μολύβι και τέλος πάλι με μαύρο μολύβι. Αρχίζει από τις 30-9-1918 και τελειώνει στις 23-11-1919.

Το γράψιμο είναι καλλιγραφικό, αρκετά ευανάγνωστο (η δυσκολία ανάγνωσής του οφείλεται στη φθορά του ημερολογίου) και χωρίς ορθογραφικά λάθη (υπάρχουν ελάχιστα κυρίως σε λέξεις σπάνιες, τις οποίες ο γράφων πιθανότητα δεν είχε ξαναγράψει).

Το ημερολόγιο κατείχε ο γιος του Χρήστος Βασ. Σούλιος, που το διαφύλαξε σαν ιερό κειμήλιο και το δώρισε στην Κοινότητα Σταυρού. Βρίσκεται στο Πνευματικό Κέντρο Σταυρού.

2. ΤΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ

... ραγδαιοτάτην βροχήν ανεχωρήσαμεν εκεί(θεν) ... συναντήσαμεν (ένα ποταμόν ο οποίος) είχε κατεβάσει. (Αναγκασθήκα)με να περάσομεν μέσ(α). (Εγώ) δε ως έφιππος έβαλα και (τον Λιά)κον καβάλα. Το ρεύμα ... είχε εις εν μέρος μιαν γούρνα. Έτυχε το άλογό μου να πατήσει μέσα και να σκοντάψει. Όπου και ημείς οι επί του αλόγου πέσαμε μέσα. Και ο μεν Λιάκος ο οποίος ήτο πισωκάπουλα έγινε όλος μούσκεμα, εγώ δε από το γόνα και κάτω. Ευτυχώς (μετά την διάβασιν) του ρεύματος τούτου άρχισεν η βροχή να παύει. Ολίγον (κατ' ολίγον) εσταμάτησεν καθόλου. Εν τω μεταξύ έλαμψεν ήλιος καυτερός. Τούτο ήτο ευτύχημα δι ημάς και μέχρις ότου φθάσομεν εις τι τουρκικόν χωρίον στεγνώσαμε. Εκεί δε διανυκτερεύσαμε άνευ βροχής.

Την επομένην **30-9-1918** και με καλόν καιρόν αναχωρήσαντες εκείθεν και διά μέσου Πραβίου φθάσαμε εις Βασιλάκη Τσοφλίκι την 11ην π.μ. όπου παραμείναμεν επί 3 ώρας και φάγαμε. Την 2αν μ.μ. ώραν αναχωρήσαντες εκείθεν φθάσαμεν εις Καβάλαν περί την 4ην μ.μ. ώραν , όπου και εστρατοπεδεύσαμεν εις τινας καπναποθήκας. Εγώ μεθ' ενός δεκαν. Ματσώλη Ζήση και μετά τριών σταυλοφυλάκων μέναμε εις τον σταύλον επί ολίγας όμως ημέρας. Επειδή η υπηρεσία ήτο επίπονος, ο λοχαγός μου με εκάλεσε κι εμένα εις τον λόχον, όπου ανέλαβα την 1ην Διμοιρίαν, εις την ήσαν και οι άλλοι **Μπεκιώται.** Η υπη-

15. Περιοδικό "ΦΘΙΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ" τ.16ος, Λαμία 1995

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

ρεσία εκεί ήτο επίπονος, η δε Πολυβ/ία (πολυβολαρχία;) μετέβαινε καθ' εκάστην προς εκφόρτωσιν αλεύρων και άλλων τροφίμων εκ των Αγγλ. (αγγλικών) ατμοπλοίων. Μόνο κάθε 8 ημέρας πηγαίναμε περιπολίαν. Το 3ον τάγμα εν τω μεταξύ είχεν μεταβεί εις Ελευθεράς προς κατασκευήν οδών,το δε 5ον Ευζώνων εις Μεθόριον γραμμήν και το 3ον πεζικόν εις Πράβι.

Την **19ην Νοεμβρίου 1918** το τάγμα μου ανεχώρησεν διά Ελευθεράς προς αντικατάστασιν ... (λείπει τουλάχιστον ένα φύλλο).

...5ην περίπου μ.μ. ώραν εις Καβάλαν. Διοικητής δε του στρατοπέδου ήτο ο λοχαγός Φιωτάκης(;) Φθάσαντες εις Καβάλαν μάθαμε ότι το 1ον τάγμα δεν θα αντικαταστήσει το 2ον αλλά το 5ον των Ευζώνων, όπως και εγένετο.

Την **29-12-1918** ανεχώρησεν το τάγμα από Ελευθεράς, όπου έφθασεν εις Καβάλαν την 5ην μ.μ. ώραν. Μείναμε μέχρι τις 13 Φεβρουαρίου 1919 εις Καβάλαν. Υπηρεσία επίπονος.

Την 14ην το Σύνταγμα διετάχθη να αναχωρήσει διά - Σαρή - Σαμπάν προς φρούρησιν της μεθορίου γραμμής και εις αντικατάστασιν του 6ου Συντάγματος Μεραρχίας Αρχιπελάγους. Αναχωρούντος λοιπόν του Συντ/τος την 14-2-19 διενυκτέρευσεν εις Τσαρπαντή. Την επομένην 15-2-19 ανεχώρησε η μεν έδρα του Συντ/τος και η έδρα του 2ου τάγματος διά Σαρή - Σαμπάν, καθώς και η πολυβολαρχία μετά του επιτελείου του τάγματος. Οι δε 5ος και 6ος λόχος μετέβησαν εις τι τουρκοχώριον Ουζούνκιοϊ (;) και ο 7ος λόγος κατέλαβε την γραμμήν έμπροσθεν του Σαρή-Σαμπάν. Το 1ον τάγμα έμεινε ολόκληρον εις Κουροί - Ντερέ και το 3ον ανέλαβε την φρούρησιν της μεθορίου. Η έδρα δε του τάγματος έμεινε εις Ιντζενές.

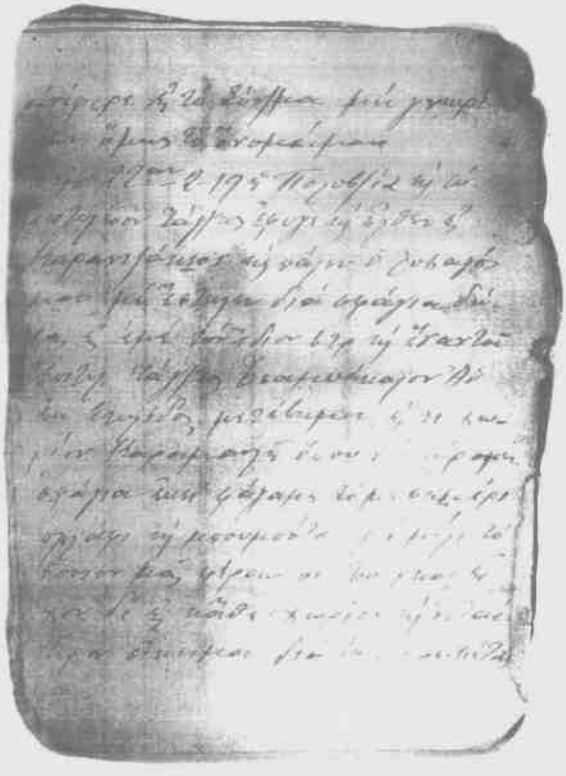

Μια σελίδα του ημερολογίου

Από Σαρή - Σαμπάν με έστειλε ο λοχαγός μου προς επίταξιν σφαγείων, όπου πήρα ένα στρ(ατιώτην) Σταθάν Ιωάν. από Δίστομον (ήτο δε της ελιάς το φύλλο). Μετέβημεν εις τι τουρκικόν κοπάδιον αποτελούμενον από γίδια. Επιτάξαμε δύο αίγας ετοίμους προς εγκυμοσύνην. Ο Τούρκος μετέβη παραπονούμενος εις το 1ο τάγμα εις τον ταγματάρχην Μητσάκον, ούτος δε ανέφερε εις το Σύνταγμα, μη γνωρίζων όμως το όνομά μου.

Την **22-2-19** η πολυβολαρχία και το επιτελείον τάγματος έφυγε και ήλθεν εις Καραντζάκιοϊ. Και πάλιν ο λοχαγός μου με έστειλε διά σφάγια, δώσας εις

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

εμέ τον ίδιον στρατιώτην και έναν του επιτελείου τάγματος, Τσαμπάκαλον Αθ. εκ Στυλίδος, Μετέβημεν εις τι χωρίον Καραμανλή, όπου δεν εύρομεν σφάγια. Εκεί φάγαμε το μεσημέρι πιλάφι και μπουμπότα με μέλι, το οποίο μας φέραν οι Τούρκοι. Είχον δε εις κάθε χωρίον και ιδιαίτερον οίκημα διά τους στρατιώτας. Περί την 3ην μ.μ., φεύγοντες εκείθεν, ήλθομεν εις τι χωρίον Μουρατζί. Φθάσαμε δε εκεί περί την 4ην μ.μ. Εκεί προσφέρθησαν οι κάτοικοι να μας δώσουν 10 σφάγια. Μη υπάρχοντος όμως εκεί του Μουχτάρ και του αγροφύλακος του χωρίου, επειδή νυχτώσαμεν, μείναμε εις το προορισμένον οίκημά μας. Φθάσαν πάλι το βράδυ τα πιλάφια και το ψωμί το κριτσανιστό. Κατ' ανάγκην όμως έτρωγα, διότι επείναγα.

Περί την 9ην εσπερινήν ώρα ήλθεν κι ο αγροφύλαξ από Σαρή - Σαμπάν, πρώην λοχίας Σ.Σ. ε.Α. Ούτος κατ' αρχήν εδυστρόπησεν να επιτρέψει εις τους Τούρκους να μας δώσουν σφάγια, αλλά με φοβέρες τρόμαξαν να μας δώσουν 5 σφάγια, τα οποία πληρώσαμε 80 δρχ. Την πρωίαν της επομένης οι χωρικοί μας πρόσφεραν 6-8 αυγά και 1-2 οκάδες κάστανα και γάλα βραστό διά να φάμε, καθώς και τηγανίτες με μέλι. Φάγαμε τέλος πάντων καλά, παίρνομεν τα γίδια και φθάνομεν το βράδυ εις Καραντζάκιοϊ. Μόλις έφθασα εκεί ήλθεν και η αναφορά του Μητσάκου από το Σύνταγμα το οποίον Σύνταγμα ζητούσε το όνομά μου από την Πολυβολαρχίαν. Ο λόχος μου όμως, μη θέλων να τιμωρηθώ, δεν απάντησεν αμέσως εις το Σύν/γμα. Και πάλιν ο λοχαγός μου με έστειλε για επίταξιν με ανθ/στήν τινά Καραβακρόν (;) Βασ. αλλά εις μάτην. Την επομένην επιστρέψαμε με άδεια χέρια. Τη ιδίαν ανεχώρη και το 1ον τάγμα διά Καβάλαν και την άλλην 2-3-19 αναχωρήσαμε και εμείς και έτσι η αναφορά του Μητσάκου πάει εν τοις αχρήστοις κι εγώ γλίτωσα καμνιά 10αριά μέρες φυλάκιση...

Αναχωρούντες λοιπόν την **2-3-19** από Καραντζάκιοϊ διανυκτερεύσαμεν εις Τσαρπαντή. Την επομένην 3-3-19 ... αναχωρήσαντες εκείθεν φθάσαμεν μετά 10 ημερών περίπου πορείαν εις Πράβι. Εις Πράβι μείναμεν 2 ημέρες, όπου εφοδιάσθημεν με ιματισμόν καινουργή.

Την **6ην Μαρτίου 1919** αναχωρήσαμεν από Πράβι, όπου και εφθάσαμεν εις το λιμάνι Ελευθερών την 10ην π.μ., ίνα επιβιβασθώμεν επί του ατμοπλοίου Μέγας Πέτρος (Ρωσσικόν) και εκείθεν διά **Ρωσίαν.** Αφού λοιπόν φθάσαμε εκεί, βάλαμε κατά πρώτον το υλικόν των πολυβόλων μετά των σαγμάτων εντός ατμακάτου, κατόπιν δε φάγαμε συσσίτιον. Μετά επιβιβασθέντες και ημείς της ατμακάτου επιβιβασθήκαμε εις το ατμόπλοιον Μ. Πέτρος περί την 4ην μ.μ. Οι ημιονηγοί μετά των ζώων των, μεθ' ενός δεκανέως και του Ανθ/στού Καραβακρού ως επικεφαλής όλων των ζώων του τάγματος μείναν εις Πράβιον, επειδή το ατμόπλοιον δεν είχε χώρον για ολόκληρο το Σύνταγμα. Προσέτι δε μείναν 3 λόχοι του 3ου τάγματος 10 -11-111 πολυβ/χία.

Ημείς εκκινήσαμεν την 8ην περίπου ώραν μ.μ. από λιμάνι Ελευθερών μετά ησυχίας εν τη θαλάσση. Εκτός της 5ης περίπου πρωινής της 7-3-19, οπότε είχαμεν ολίγην τρικυμίαν, η οποία και μας εξάλισεν. Ο **Δ. Στρογγυλός** και ο **Κ. Μπαλάφας** ένεκεν της θαλάσσης κάμανε ολίγον εμετόν, αλλά η τρικυμία δεν διήρκεσεν πλέον της ώρας και έτσι ήρχισεν πάλιν ο πλους μας θαυμάσιος. Ο Μέγας Πέτρος πλέων κατ' αρχάς διήνυε περί τα 12 μίλια. Κατόπιν δε φθάσαντες προ της εισόδου των στενών των Δαρδανελλίων και με την ταχύτητα ταύτην θα φθάναμε εις Κωνσταντινούπολιν την νύκτα της 7ης Μαρτίου, διετάχθη να ανακόψει ταχύτητα σε 4-5 μίλια την ώρα. Όπερ την επομένην **8ην Μαρτίου** και ώραν 8ην π.μ. φθάσαμε εις **Κων/πολιν,** όπου μείναμε καθ' όλην την ημέραν εκείνην και νύκτα. Είδαμε τέλος πάντων τα παράλια της πόλεως όπου διεκρίναμεν και τον **Ναόν της Αγίας Σοφίας**, όστις ήτο Τζαμί. Η μικρά εκεί διαμονή μας ήτο θαυμασία.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

Την επομένη **9 Μαρτίου 1919** εκίνησεν ο Μ. Πέτρος σιγά - σιγά και μετά παρέλευσιν 2 περίπου ωρών εξήλθεν εις τον Εύξεινον Πόντον (Μαύρην Θάλασσαν, το νερό δεν είναι μαύρο αλλά επειδή έχει κάψει πολλές καρδούλες ονομάσθη Μαύρη Θάλασσα). Πλέοντες λοιπόν εις τον Εύξεινον Πόντον εν ησυχία καθ' όλην την ημέραν δεν βλέπαμεν άλλο τι παρά θάλασσαν και ουρανόν.

Την επομένην **10ην** του μηνός **Μαρτίου 1919** και περί ώραν 5ην πρωινήν είχαμε και πάλιν λίγη τρικυμία διαρκέσασαν επί ολίγον. Ο Δ. Στρογγυλός έκαμε και πάλιν εμετόν. Εμένα δεν με πείραξε καθόλου, εκτός ολίγης ζάλης. Είμεθα δε πολύ στριμωγμένοι και από τα χνώτα ήτο απελπισία από τη βρώμα. Το φως ημέραν και νύκτα δεν έλιπεν, καθότι θα είμεθα επί της επιφάνειας της θαλάσσης. Φαγητόν μας τροφοδοτούσε το ατμόπλοιον, κρασί δε καθ' εκάστην από 200 δράμια και κατόπιν οι φαντάροι ξερνοβόλαγαν αράδα.

Την **10ην Μαρτίου 1919** και περί ώραν 10 π.μ. φθάσαμε εις Σεβαστούπολιν, πόλιν της Ρωσίας αποτελουμένην από 100.000 περίπου κατοίκους, Ρώσους, εκτός ολίγων Εβραίων και Ελλήνων. Όλην την ημέραν της 10ης Μαρτίου μείναμε εντός του ατμοπλοίου. Την επομένην δε 11ην Μαρτίου απεβιβάσθημεν εις ώραν 9ην μ.μ., όπου και εστρατωνίσθημεν εις τους στρατώνας της πόλεως. Στρατός ρωσικός δεν υπήρχε καθόλου, πλην ελαχίστων χωροφυλάκων και το πλείστον των αξιωματικών της πόλεως, ο δε άλλος στρατός προσεχώρησεν εις τον Μπολσεβικισμόν. Εγώ απεσπάσθην μετά 7 ανδρών και 2 πολυβόλων εις τον σταθμό της πόλεως, προς φρούρησιν αυτού.

Την **23ην Μαρτίου** μας πληροφόρησαν ότι Μπολσεβίκοι τινές θα αποπειραθούν να ανατινάξουν την γέφυραν. Λαβόντες δε όλα τα κατάλληλα μέτρα δε μας συνέβη τίποτες την νύκτα εκείνην (η πόλις Σεβαστούπολις ήτο το πλείστον Μπολσεβίκοι).

Την **23ην Μαρτίου 1919** συνεπλάκη ο 1ος, 2ος, 1η και 2α διμοιρία πολυβόλων του 1ου τάγματος, όπου υποχωρήσαντες ατάκτως αφήσαν περί τους 10 νεκρούς, εν οις και ο λοχαγός και ο ανθ/γός του 1ου λόχου και περί 23 τραυματίας. Συνεπλάκησαν δε περί το χωρίον Περικόπι (;) πέραν της Συμφερουπόλεως (;). Συγκεντρωθέντος του λόχου τούτου και της μιας διμοιρίας πολυβόλων μετά 2 περίπου ημερών αφίχθησαν εις Συμφερούπολιν, όπου ήτο και η έδρα του τάγματος. Αφίχθησαν την 27-3-19 εις Σεβαστούπολιν. Η τύχη του 2ου λόχου και της μιας διμοιρίας πολυβόλων αγνοείται.

(Τελειώνει το γράψιμο με καλή μελάνη και συνεχίζεται με πολύ ξεθωριασμένη μελάνη)

Την **4ην Απριλίου** εφάνη και ο 2ος λόχος μετά της διμοιρίας πολυβόλων, όστις είχε υποχωρήσει προς την Μερ...σιάν, πόλιν παράλιον, και εκείθεν επιβιβασθείς επί του ατμοπλοίου ήλθεν εις Σεβαστούπολιν.

Την **2αν Απριλίου 1919** και ευρισκόμενος εν τω σταθμώ... και περί ώραν 4ην π.μ. και ημέραν Μεγάλην Τρίτην ενεφανίσθησαν οι λεγόμενοι Μπολσεβίκοι, όπου και ημείς διετάχθημεν να καταλάβωμεν τας θέσεις μας δι' άμυναν. Όπερ και εγένετο. Αξιωματικόν είχομεν ανθ/στήν Δουκάκην. Την 5.15 της 2-4-19 εκρότησεν το πυροβόλον δια τριών βολών, σημαίνων την παρουσίαν του εχθρού, όπου και ήνοιξαν το σφοδρόν πυρ.

(Τέλος μελάνης. Αρχίζει γράψιμο με μαύρο μολύβι).

Την 7ην μ.μ. ώραν της ιδίας ημέρας εστάλησαν κήρυκες εκ μέρους των Μπολσεβίκων

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

Την επομένη **9 Μαρτίου 1919** εκίνησεν ο Μ. Πέτρος σιγά - σιγά και μετά παρέλευσιν 2 περίπου ωρών εξήλθεν εις τον Εύξεινον Πόντον (Μαύρην Θάλασσαν, το νερό δεν είναι μαύρο αλλά επειδή έχει κάψει πολλές καρδούλες ονομάσθη Μαύρη Θάλασσα). Πλέοντες λοιπόν εις τον Εύξεινον Πόντον εν ησυχία καθ' όλην την ημέραν δεν βλέπαμεν άλλο τι παρά θάλασσαν και ουρανόν.

Την επομένην **10ην** του μηνός **Μαρτίου 1919** και περί ώραν 5ην πρωινήν είχαμε και πάλιν λίγη τρικυμία διαρκέσασαν επί ολίγον. Ο Δ. Στρογγυλός έκαμε και πάλιν εμετόν. Εμένα δεν με πείραξε καθόλου, εκτός ολίγης ζάλης. Είμεθα δε πολύ στριμωγμένοι και από τα χνώτα ήτο απελπισία από τη βρώμα. Το φως ημέραν και νύκτα δεν έλιπεν, καθότι θα είμεθα επί της επιφάνειας της θαλάσσης. Φαγητόν μας τροφοδοτούσε το ατμόπλοιον, κρασί δε καθ' εκάστην από 200 δράμια και κατόπιν οι φαντάροι ξερνοβόλαγαν αράδα.

Την **10ην Μαρτίου 1919** και περί ώραν 10 π.μ. φθάσαμε εις Σεβαστούπολιν, πόλιν της Ρωσίας αποτελουμένην από 100.000 περίπου κατοίκους, Ρώσους, εκτός ολίγων Εβραίων και Ελλήνων. Όλην την ημέραν της 10ης Μαρτίου μείναμε εντός του ατμοπλοίου. Την επομένην δε 11ην Μαρτίου απεβιβάσθημεν εις ώραν 9ην μ.μ., όπου και εστρατωνίσθημεν εις τους στρατώνας της πόλεως. Στρατός ρωσικός δεν υπήρχε καθόλου, πλην ελαχίστων χωροφυλάκων και το πλείστον των αξιωματικών της πόλεως, ο δε άλλος στρατός προσεχώρησεν εις τον Μπολσεβικισμόν. Εγώ απεσπάσθην μετά 7 ανδρών και 2 πολυβόλων εις τον σταθμό της πόλεως, προς φρούρησιν αυτού.

Την **23ην Μαρτίου** μας πληροφόρησαν ότι Μπολσεβίκοι τινές θα αποπειραθούν να ανατινάξουν την γέφυραν. Λαβόντες δε όλα τα κατάλληλα μέτρα δε μας συνέβη τίποτες την νύκτα εκείνην (η πόλις Σεβαστούπολις ήτο το πλείστον Μπολσεβίκοι).

Την **23ην Μαρτίου 1919** συνεπλάκη ο 1ος, 2ος, 1η και 2α διμοιρία πολυβόλων του 1ου τάγματος, όπου υποχωρήσαντες ατάκτως αφήσαν περί τους 10 νεκρούς, εν οις και ο λοχαγός και ο ανθ/γός του 1ου λόχου και περί 23 τραυματίας. Συνεπλάκησαν δε περί το χωρίον Περικόπι (;) πέραν της Συμφερουπόλεως (;). Συγκεντρωθέντος του λόχου τούτου και της μιας διμοιρίας πολυβόλων μετά 2 περίπου ημερών αφίχθησαν εις Συμφερούπολιν, όπου ήτο και η έδρα του τάγματος. Αφίχθησαν την 27-3-19 εις Σεβαστούπολιν. Η τύχη του 2ου λόχου και της μιας διμοιρίας πολυβόλων αγνοείται.

(Τελειώνει το γράψιμο με καλή μελάνη και συνεχίζεται με πολύ ξεθωριασμένη μελάνη)

Την **4ην Απριλίου** εφάνη και ο 2ος λόχος μετά της διμοιρίας πολυβόλων, όστις είχε υποχωρήσει προς την Μερ...σιάν, πόλιν παράλιον, και εκείθεν επιβιβασθείς επί του ατμοπλοίου ήλθεν εις Σεβαστούπολιν.

Την **2αν Απριλίου 1919** και ευρισκόμενος εν τω σταθμώ... και περί ώραν 4ην π.μ. και ημέραν Μεγάλην Τρίτην ενεφανίσθησαν οι λεγόμενοι Μπολσεβίκοι, όπου και ημείς διετάχθημεν να καταλάβωμεν τας θέσεις μας δι' άμυναν. Όπερ και εγένετο. Αξιωματικόν είχομεν ανθ/στήν Δουκάκην. Την 5.15 της 2-4-19 εκρότησεν το πυροβόλον δια τριών βολών, σημαίνων την παρουσίαν του εχθρού, όπου και ήνοιξαν το σφοδρόν πυρ.

(Τέλος μελάνης. Αρχίζει γράψιμο με μαύρο μολύβι).

Την 7ην μ.μ. ώραν της ιδίας ημέρας εστάλησαν κήρυκες εκ μέρους των Μπολσεβίκων

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

προς συμβιβασμόν. Όθεν εσήμανεν η σάλπιγξ το παυσατε πυρ, όπου οι δικοί μας παύσαν το πυρ, αλλά ο εχθρός δεν έπαυσεν του να προχωρεί. Όθεν και πάλιν ήρχισεν το πυρ, διαρκέσαν ολόκληρον την νύκτα εκείνην, όπου ο εχθρός υπεχώρησεν περί τα 4 χιλιόμετρα.

Την επομένην **3-4-19** είχαμε ησυχίαν. Το εσπέρας όμως της ιδίας και περί ώραν 8 ήρχισεν και πάλιν σφοδρόν πυρ. Και πάλιν οι Μπολσεβίκοι δεν ηδυνήθησαν να σπάσωσι την γραμμήν μας. Την επομένην **4-4-19** είχαμεν και πάλιν ησυχίαν. Τα αεροπλάνα μας σπεύσαντα είδον τον καταυλισμόν των, όπου ειδοποιήθησαν τα πυροβόλα της θαλάσσης και τους κατετσάκισαν. Και πάλιν υπεχώρησαν. Την νύκτα της 4-4-19 είχαμε αραιά πυρά. Την **5-4-19** συνήφθη 8ήμερος ανακωχή, όπου και ημείς ησυχάσαμεν πλέον.

Το εν πολυβόλον το είχα τοποθετήσει επί της γεφύρας, το οποίο έβαλε την 1ην βραδιάν 35 βολές κατά των οικιών της πόλεως, διότι οι κάτοικοι της πόλεως, μόλις ήκουσαν τους πυροβολισμούς, ήρχισαν πυρά από μέσα από τα παράθυρα, αλλά διάβολος τους πήρε και από τα πυροβόλα και από το πεζικόν.

Την **7-4-19** είχαμεν Πάσχα, το οποίον κάμαμε εις τον Σιδ/κόν Σταθμόν Σεβαστουπόλεως. Την 1ην ημέραν την μεν μεσημβρίαν μας δώσαν ας ειπούμεν 70 δράμια κρέας αρνίσιο ψητό, δύο αυγά και περί τα 100 δράμια κρασί και από 3 μήλα του καθενός. Το βράδυ μας δώσαν φασόλια και κονσέρβα και από ένα αυγό. Την δευτέραν ημέραν του Πάσχα μας δώσανε και πάλιν κονσέρβα, το δε βράδυ φακές. Την τρίτην ημέραν αντικατεστάθημεν παρά της 1ης Πολυβολαρχίας. Την **8ην Απριλίου 1919** μάθαμε ότι επήλθε μεταξύ Μπολσεβίκων και Γάλλων συμφωνία τις.Την 12ην θα αναχωρήσωμεν αλλά για πού όμως δεν ηξεύρομεν κανείς. Άλλοι μεν έλεγαν διά Ρουμανίαν άλλοι δε διά Ελλάδαν.

Την **7ην Απριλίου 1919** Γάλλοι ναύται ενωθέντες μετά πολιτών Μπολσεβίκων περιεφέροντο εις την πόλιν συμμερισθέντες και αυτοί τον Μπολσεβικισμόν. Κατά τύχην όμως έπεσαν εις τον 10ον (;) λόχον. Ο λόχος κατ' αρχάς επυροβόλησεν τούτους εις τα άκρα. Κατόπιν ούτοι ηθέλησαν να επιτεθούν κατά του λόχου. Ο λόχος τότε ηναγκάσθη να βάλη κατ' αυτών, όπου αφήκαν ένα Γάλλον νεκρόν και 5 τραυματίας εκ δε των Μπολσεβίκων περί τους 20 νεκρούς και τραυματίας (ήρχισεν ο φθόνος μεταξύ Ελλήνων και Γάλλων).

Άμα αντικατεστάθην του Σιδ/κού Σταθμού ήλθον εις το Πανόραμα της πόλεως εις το οποίον παριστούται (αναπαρίσταται) πολιορκία της πόλεως κατά το 1854 υπό των Γάλλων, Άγγλων και Τούρκων.

Την **11ην Απριλίου 1919** λιποτακτήσαν οι δεκ. Γκιόκας, στρ. Πανούσης, Σκάντζος και Μόρφης Κ. Φαίνεται ότι γυναίκες τους παρέσυραν είτε προπαγάνδα τους επλήρωσεν με χρήματα.

Την **13ην Απριλίου 1919** μετέβην και πάλιν εις τον Σιδ/κόν Σταθμόν υπηρεσία μεθ' ολοκλήρου της διμοιρίας μου. Την 14ην προς 15ην το μεσονύκτιον ειδοποιήθην παρά του λόχου μου, ίνα επιβιβασθώμεν και αναχωρήσωμεν, όπερ και έπραξα. Την 10ην π.μ. της 15-4-19 επιβιβάσθημεν εις το ατμόπλοιον και την 7ην μ.μ. εκκινήσαμεν, αλλά για πού όμως δεν γνωρίζαμε και ημείς. Πλέοντες λοιπόν την νύκτα εκείνην, την άλλη ημέραν και την νύκτα. όπου φθάσαμε την 4ην πρωινήν της 17ης εις Κωνστάντζαν της Ρωμανίας, πόλιν αποτελούμενην από 100.000 περίπου κατοίκους ως επί το πλείστον Έλληνες, Εβραίους, Τούρκους και Ρωμανούς ολιγοτέρους όλων των άλλων. Εκεί τέλος πάντων μας ετάιζαν καθ' εκάστην γαλέταν, κονσέρβαν και φακές.

Την **23ην Απριλίου 1919** ο κ. λοχαγός μας ηγόρασεν 5 αρνιά από το 25λεπτον του στρατιώτου και αρτυθήκαμε και ημείς οι καημένοι. Ο λοχαγός μας είχε την καλήν διάθεσιν να αγοράζει καθ` εκάστην κρέας ή άλλο τι διά συσσίτιον του λόχου του, αλλά δεν εί-

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

χε χρήματα. Τούτο δε διότι το Συνταγμα μας ευρίσκετο μακράν του Σώματος και ο ταμίας του Συντ/τός μας δεν ηδύνατο να προμηθευθεί χρήματα ευκόλως.

Μετ' ολίγας ημέρας ο ταμίας του Συντ/τος μετέβη εις Γαλάτσι, όπου ευρίσκετο το Σώμα και επηρε λεπτά, οπότε δώσανε εις τους λόχους και ούτω τρώγαμε ημέρα παρ' ημέραν κρέας. Ήρχισεν και πάλιν το κρέας του πάγου (εννοεί το κατεψυγμένο;), το οποίον χορηγούσε η γαλλική επιμελητεία , καθώς και λαγούς του πάγου. Εις Κωνστάντζαν που μέναμε δεν βλέπαμε καλόν καιρόν. Αν και ήτο μην Μάιος, ομοίαζε σαν Ιανουάριος της Ελλάδος ο Μάιος της Ρωμανίας.

Είχαμε πολλάς συγκρούσεις, μεταξύ Ελλήνων και Γάλλων στρατιωτών. Μάλιστα μίαν ημέραν οι ιδικοί μας στρατιώται εφόνευσαν ένα Γάλλον στρ. και τραυμάτισαν δύο (2). Τους είχε καταλάβει πανικός τους Γάλλους εκ μέρους των Ελλήνων. Μας εθαύμαζαν και αυτοί οι ίδιοι οι Γάλλοι. Εις το τέλος δε μας πήραν τα πιστόλια, δηλαδή έκαστος λόχος. Τούτο διά να μη γίνονται τοιαύται συμπλοκαί. Καθώς (μας πήραν) και τα ξίφη και με πολλάς θεωρίας οι αξιωματικοί τρομάξαν να καθησυχάσουν τους φαντάρους. Εξηκολούθησε (μάλλον επηκολούθησε) τέλος πάντων ησυχία μεταξύ Γάλλων και Ελλήνων.

Περί τας **αρχάς Μαΐου** μας έστειλε το τάγμα 30 στρ. να τους εκγυμνάσομεν εις τα πολυβόλα, όπου και εγώ ήμουν ως προγυμναστής. Περάσαμε τέλος πάντων εις την Κωνστάντζαν της Ρωμανίας θαυμάσια. Την **27ην Μαΐου 1919** εδώσαμεν τα απαιτούμενα εις μίαν Γερμανίδα, την οποία είχαμεν ως πλύστραν μας, και μας έφτιαξε μίαν γαλατόπιταν και μίαν στριφτόπιταν. Είμεθα δε εγώ, ο Δ. Στρογγυλός, ο Ν. Λιάκος. Η Γερμανίς αύτη ήτο και φίλη του Κ.Μ.

Την **30 -5-19** ανεχωρήσαμεν εκ Κωνστάντζης και ώραν 5ην μ.μ. Η αναχώρησίς μας εκείθεν ήτο θαυμασία, καθότι οι κάτοικοι της πόλεως (ως επί το πλείστον Έλληνες) μας ξεκίνησαν μέχρι της αναχωρήσεως του ατμοπλοίου εκ του λιμένος της Κωνστάντζης. Πλέοντες λοιπόν εν τω πλοίω Πατρίδα φθάσαμεν την 11ην ώραν π.μ. της 31ης Μαΐου 1919 εις Κων/λιν. Μείναμε μέχρι της 8.30 της 1ης Ιουνίου.

Την 9ην μ.μ. ώραν ακριβώς της **1ης Ιουνίου** ανεχωρήσαμεν, όπου φθάσαμεν εις Ελευθεράς την 2αν Ιουνίου και περί ώραν 9ην π. μεσονυκτίου, δηλαδή κάναμε 40 ώρας Κωνστάντζης μέχρι Ελευθερών. Την **6ην Ιουνίου 1919** και ώραν 5ην π.μ. φύγαμε από αποβάθραν Ελευθερών και την 10.30 ώραν της ιδίας ήλθομεν εις τι τουρκοχώριον Τόμπλιανη, απέχον του Πραβίου περί την 1 ώραν.

Εις Ελευθεράς οι φαντάροι μας ετσακώθηκαν μετά των φαντάρων του 4ου Συντ/τος της Μεραρχίας Αρχιπελάγους και τραυμάτισαν 4-5 από αυτούς (...) ολώνιδες (λέξη δυσανάγνωστη). Τσακώθηκαν δε, διότι αυτοί εφαντάζοντο και έλεγαν ότι είναι της Αμύνης.

Από Τόμπλιανη φύγαμεν την **8ην Ιουνίου** και ήλθομεν πάλιν εις αποβάθραν Ελευθερών, ίνα αναχωρήσωμεν διά **Σμύρνην.** Την **10ην Ιουνίου** και περί ώραν 11ην π.μ. επιβιβασθέντες του ατμοπλοίου Πελοπόννησος ανεχωρήσαμεν εκείθεν την 3ην πρωινήν της 11ης Ιουνίου, όπου μετά παρέλευσιν 25 ωρών φθάσαμε εις Σμύρνην την **12ην Ιουνίου 1919**, όπου παραμείναμε περί τας 4 ώρας και εκείθεν αναχωρήσαντες φθάσαμε εις τινα κωμόπολιν Μπορνόβα, απέχουσαν περί τας 2 ώρας από Σμύρνην, αποτελουμένην από 15.000 κατοίκους καθαρώς Έλληνας. Εκεί μείναμε περί τας 3 ημέρας, όπου την **15ην Ιουνίου** φύγαμε ποδαρηδόν και διανυκτερεύσαμεν εις κωμόπολιν τινα Νυμφαίον (ελληνικωτάτην). Την επομένην 16ην και ώραν 4.30 φύγαμε εκείθεν και μετά 12ωρον περίπου πορείαν φθάσαμε το βράδυ εις Κασαμπά, πόλιν ελληνικωτάτην αποτελούμενην από 15.000 κατοίκους.

Την **17ην Ιουνίου** ανεχώρησεν το 3ον τάγμα και μετέβη 6-7 ώρας εμπρός από ημάς. Τούτο συνεπλάκη μετά των κομιτατζήδων, όπου εξήτησε ενίσχυσιν. Μετέβη δε ως ενίσχυ-

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

σις ο 5ος και 6ος λόχος και δύο διμοιρίαι πολυβόλων, δηλαδή 1η και 3η. Οι 5ος, 6ος λόχος και αι διμοιρίαι πολυβόλων δεν μετέβησαν προς ενίσχυσιν του 3ου τάγματος, καθώς ανωτέρω γράφω, αλλά μετέβησαν προς Οδεμήσιον, όπου εζήτησεν το 10ον Ευζωνικόν Σύνταγμα ενίσχυσιν, αλλά δεν συνεπλάκησαν πουθενά.

Την **26-6-19** και περί ώραν 12ην το μεσονύκτιον διετάχθημεν να ενισχύσομεν το 3ον τάγμα, το οποίον εζήτησε ενίσχυσιν. Όπου εκκινήσαντες ο 7ος λόχος και οι δύο διμοιρίαι πολυβόλων μας 2 και 4, υπό την διοίκησιν του ανθυπ/γού Τσαμάκου κι εφθάσαμε εις Αχμετλή την 8ην πρωινήν της 27ης Ιουνίου 1919.

Την **29-6-19** συμπλοκή μεταξύ των κομιτατζήδων εις το χωρίον Σάρδεις (πατρίς του Κροίσου), όπου και ημείς ελάβομεν μέρος και βάλαμε περί τας 15 βολάς. Οι κομιτατζήδες, περί τους 400 όντες, υπεχώρησαν με το πρώτο. Επήγαμε δε ημείς προς συνάντησιν εκείνων και μάλιστα νύκτα.

Την **Ιην Ιουλίου 1919** και ώραν 12ην μεσονύκτιον εκκινήσαντες εφθάσαμε την 6.30 πρωινήν της 2ας Ιουλίου εις τι χωρίον Μπλίνκιοϊ (;), όπου η εμπροσθοφυλακή αντήλλαξεν μερικούς πυροβολισμούς, τραπέντων εις φυγήν των κομιτατζήδων. Την 7ην ώραν εφύγαμεν απ' εκεί διά το Αχμετλή. Καθ' οδόν συναντήσαμε περί τους 50 ιππείς κομιτατζήδες και εις απόστασιν 4.000 μέτρων. Αυτοί μόλις μας είδον ετράπησαν εις φυγήν... Τους έβαλε το πυροβολικόν περί τας 8 βολάς. Εκκινήσαντες εκείθεν εφθάσαμε εις Αχμετλή την 1ην μ.μ. της 2ας Ιουλίου 1919. Από πορεία πεθάναμε μανιάτικα.

Περί τα τέλη **Ιουνίου 1919** ήρθαν και οι 5,6,1,3 διμοιρίαι πολυβόλων και την 6ην Ιουλίου ο 5ος λόχος καθώς και η διμοιρία πολυβόλων. Έφυγαν από Κασαμπά και μετέβησαν εις τι τουρκοχώριον περί τας 3 ώρας μακράν του Κασαμπά από Αχμετλή. Η διμοιρία μου έφυγε την 4ην Ιουλίου και ήλθεν εις Κασαμπάν, η δε 4η διμοιρία έμεινε εις Αχμετλή μετά του λόχου. Την **28ην Ιουλίου** μετέβη εις Αχμετλή η 3η διμοιρία προς αντικατάστασιν της 4ης τοιαύτης.

Την **31ην Ιουλίου** περί ώραν 2 μετά το μεσονύκτιον επετέθησαν οι κομιτατζήδες κατά του 6ου λόχου και της 3ης διμοιρίας πολυβόλων μας. Τους κατέλαβαν τα νώτα όπου εκεί εφονεύθη στρ. Αγγελής Κ. από Λιβανάτες και Ντρέττας (;) Χρ. από τα χωρία Θηβών. *(συνεχίζει με μελανί μολύβι)* Εκεί τραυματισθείς ο **Α. Καλέμης** εις το χέρι με δύο τραύματα τον μετέφεραν εις νοσοκομείον Μαγνησίας, όπου του κόψαν το χέρι και από την αιμορραγίαν απεβίωσεν.

Την **31ην Ιουλίου 1919** μετέβην μετά της διμοιρίας μου και με τον αξιωματικόν Τσομάκον (;) εις ένα περιβόλι τουρκικό και μείναμε. Εκεί ήτο και ο 3ος λόχος. Την **8ην Αυγούστου 1919** μετέβημεν μετά του άνω λόχου εις χωρίον Καρίκιοϊ, κείμενον προ του Οδεμησίου περί τας 5 ώρας. Εκεί μείναμε μίαν ημέραν και την επομένην 10 του μηνός ήλθομεν και πάλιν εις την θέσιν μας. Η πορεία αυτή ήτο πολύ άσχημος, καθ' ότι ο δρόμος ήτο κακόδρομος, όλο βουνά. Δεν μπορέσαμεν να είδωμεν εκείνην την φοράν πουθενά κάμπον. Ο σκοπός εκείνης της πορείας ήτο να κάμωμεν επίδειξιν ότι δήθεν υπάρχει στρατός, ενώ στρατός από εκεί που μέναμε μέχρι Οδεμησίου σχεδόν δεν υπήρχε καθόλου. Ήτο το μέρος κενόν. Την **14ην Αυγούστου** ήλθομεν και πάλιν εις Κασαμπάν.

Την **22αν Αυγούστου 1919** ήλθεν διαταγή. Ζητούσαν την δύναμιν των κλάσεων 1910-11-12. Νομίσαμε και ημείς οι δυστυχείς ότι θα μας απολύσουν, αλλά μόλις πέρασαν 3-4 ημέρες κρυώσαμε πάλιν. Την **14ην Σεπεμβρίου** διελάμβανεν η εφημερίς Ελεύθερος Τύπος απόλυσιν μέχρι 13Β. Ενεψυχώσαμεν και πάλιν ολίγον. Την 22αν ιδίου διαταγή να ώσιν έτοιμοι οι έφεδροι των κλάσεων 1911 και 1912 μέχρι 25 ιδίου.

Την **24ην Σεπτεμβρίου 1919** εγώ ανεχώρησα μετά της διμοιρίας και του 5ου λόχου και

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

ήλθον εις Αχμετλή προς αντικατάστασιν του 6ου λόχου και της μιας διμοιρίας πολυβόλων μας. Την **29ην Σεπτεμβρίου** και περί ώραν 6 μ.μ. τηλεφώνησεν ο κ. λοχαγός μας, ίνα μας αποστείλει δηλ. οι των κλάσεων 1911 την ιδίαν εις Κασαμπάν και την ετέραν, να αποστείλει αντικατάστασιν. Το τηλεφώνημα τούτο μας το έδωκεν ο τηλεφωνητής Αγγουράς Ν. Εγώ το παρουσίασα εις τον αξιωματικόν μου Καντζίνα Π., υπολοχαγόν. Τουτος δε ανέφερεν εις τον διοικητήν των προφυλακών λοχαγόν Φιωτάκην Χρ., εκτελούντα χρέη ταγματάρχου. Ούτος αρνήθη να μας επιτρέψει την ιδίαν ημέραν να φύγομεν, παρά όταν έλθει αντικατάστασις.

Την επομένην **30ήν Σεπτεμβρίου 1919** και περί ώραν 3μ.μ. διετάχθημεν και αντικαταστήσαμεν την διμοιρίαν πολυβόλων της 1ης Πυροβολαρχίας. Άλλο εμπόδιον εις αυτό ήτο τέλος πάντων να πάγω να ιδώ και τα χαρακώματα του Αχμετλή. Την 7ην εσπερινήν της **31ης Σεπτεμβρίου 1919** ήλθεν και η αντικατάστασις, δηλ. εις δεκ. Κουκουδάμης (;), ως λοχίας, και τρεις στρατιώται. Ούτοι μη γνωρίζοντες πού μένομεν δεν ήλθον την ιδίαν βραδιάν να μας αντικαταστήσουν, αλλά μείναν εις την εφεδρείαν, η οποία έμενεν εις Αχμετλή.

Την επομένην **1ην Οκτωβρίου 1919** μας ήλθον εκεί, όπου και ημείς εχάρημεν και πάλιν. Ανέφερεν ο αξιωματικός μας εις το τάγμα περί αντικαταστάσεώς μας, όπου και το τάγμα επέτρεψεν. Την 4ην ώραν μ.μ., αφού αποχαιρετήσαμεν τους λοιπούς στρατιώτας της διμοιρίας ανεχωρήσαμεν διά Σταθμόν Αχμετλή, όπου πήραμε καταστάσεις επιβιβάσεως και αποβιβάσεως. Εκκινήσαμεν από Αχμετλή την 3ην πρωινήν της **2ας Οκτωβρίου** διά Κασαμπάν. Την μίαν βραδιάν την οποίαν μείναμε εις πρώτην γραμμήν οι δεκανείς αρχηγοί πολυβόλων και εγώ μείναμεν ξυπνοί μέχρι της 2ας εσπερινής , μέχρις ότου βγήκε και το φεγγάρι εις Αχμετλή. Ημέραν παρ' ημέραν υπήρχον πληροφορίαι ότι έρχονται οι Ζεμπέκηδες προς Αχμετλί, αλλά όλα αυτά διεψεύδοντο. Αλλοίμονο εις τους φαντάρους τους καημένους, όπου, άμα ήρθε τοιαύτη πληροφορία, όλην την νύκτα εις το πόδι. Βάστα, καημένε φαντάρε, βάστα!

Την **3ην Οκτωβρίου 1919** στρ. Ταχταράς Αναστ. εξεκίνησεν από τας προφυλακάς του Συνερλί (;) απεχούσας από Κασαμπάν περί τας 3 ώρας προς παραλαβήν κρέατος από Κασαμπάν. Καθ' οδόν συνελήφθη υπό 2 περίπου κομιτατζήδων, καθώς κατόπιν εξηκριβώθη υπό άλλων Τούρκων χωρικών και διηθύνθησαν όλοι μαζί προς το μέρον των. Την 7ην Οκτωβρίου και ώραν 2 μετά το μεσονύκτιον ενεφανίσθησαν πλησίον του Κασαμπά περί τους 40 Ζεμπέκηδες, οίτινες και προσέβαλον ημέτερον φυλάκιον, διαρκέσασα η συμπλοκή περί την 1 ώραν. Κατόπιν αυτοί φύγαν. Την βραδιάν εκείνην εγώ υπέφερα από δριμυτάτους πόνους από τα δόντια μου και κατά την ώραν αυτήν δεν κοιμόμουνα, παρά βολτάριζα εις τον καταυλισμόν. Τα πολυβόλα μας κατά την συμπλοκήν αυτήν παρετάχθησαν γύρωθεν του καταυλισμού, χωρίς όμως να βάλωσιν ούτε εν φυσίγγιον.

Την **22αν Οκτωβρίου** ανεχωρήσαμε από Κασαμπά ολόκληρη η Πολυβολαρχία και μετέβη εις Οργανλί (;). Εκεί μείναμε περί τας 8 ημέρας. Την **30ήν Οκτωβρίου** αναχωρήσαμεν από Οργανλί δύο διμοιρίαι πολυβόλων διά Αχμετλή. Αι υπόλοιποι δύο διμοιρίαι έμειναν εις Οργανλί. Την **8ην Νοεμβρίου 1919** εγένετο προέλασις μέχρι Σάρδεων. Ο λόχος μας, καθώς και ο 6ος, ήσαν εφεδρεία και δε λάβαμε μέρος καθόλου εις την μάχην. Κατά την προέλασιν αυτήν το Σύνταγμα είχεν και 18 τραυματίας αλλά ελαφρώς και ένα βαρέως όστις απεβίωσεν.

Αφού έληξεν η προέλασις, ο λόχος μας επήγε εις τι χωρίον Μερσί -ντερέ (;). Εκεί παραμείναμεν μίαν ημέραν. Κατόπιν η μία διμοιρία με τον Παπασταθόπουλον μετέβη εις Τσάι - Μπουρνάρ (;), ο δε υπόλοιπος λόχος εις Αχμετλή. Την **12ην Νοεμβρίου 1919** ήλ-

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

θεν διαταγή να φύγουν αι κλάσεις 11-12, όπου και την 14ην ιδίου ανεχωρήσαμεν ποδαρηδόν και ήλθομεν εις Κασαμπάν. Την **15ην** ιδίου περί ώραν 12.20 το μεσονύκτιον ανεχωρήσαμεν σιδηροδρομικώς και ήλθομεν εις Σμύρνην την 6ην περίπου πρωινήν της **16ης** Νοεμβρίου. Την ιδίαν ημέραν και ώραν 5μ.μ. ανεχωρήσαμεν διά του ατμοπλοίου Ελπιδοφόρος. Ήρθαμε εις Πειραιά την **17ην Νοεμβρίου** και ώραν 7μ.μ.

Την **19ην του μηνός** ανεχωρήσαμεν σιδηροδρομικώς εκ Πειραιώς διά Χαλκίδαν και μετά παρέλευσιν 4 ημερών και μετά πολλών βασάνων ευδόκησεν τέλος πάντων να απολυθώμεν και να έλθωμεν εις τας οικίας μας την **23ην Νοεμβρίου 1919.**

Τέλος και το Θεώ δόξα".

Το ημερολόγιο είναι αξιόπιστο, δηλαδή οι αναφερόμενες ημερομηνίες συμφωνούν με τα πραγματικά ιστορικά γεγονότα

Ιστορικά γεγονότα*	**Γεγονότα του ημερολογίου**
1. "Αι επτά νέαι ελληνικαί μεραρχίαι επέτρεψαν εις τους Συμμάχους να αποκτήσουν υπεροχήν (εις το Μακεδονικόν μέτωπον) και να παρασκευάσουν την μεγάλην επίθεσιν του Σεπτεμβρίου 1918, η οποία απέληξε εις την απελευθέρωσιν της Αν. Μακεδονίας και Δυτ. Θράκης".	Αρχή του ημερολογίου το Σεπτέμβριο του 1918 κάπου στην Ανατολική Μακεδονία.
2. "Τας αρχάς του 1919, σώμα ελληνικού στρατού εκ δύο μεραρχιών, απεστάλη μετά γαλλικών δυνάμεων, εις Ουκρανίαν (εις βοήθειαν των αντικομμουνιστικών δυνάμεων)".	"Την 6ην Μαρτίου 1919 αναχωρήσαμεν από Πράβι,... ίνα επιβιβασθώμεν επί του ατμοπλοίου Μέγας Πέτρος (Ρωσικόν) και εκείθεν διά Ρωσίαν".
3. "Αι ελληνικαί δυνάμεις απεσύρθησαν (από Ουκρανίαν) μετά των γαλλικών τον Απρίλιον 1919".	"Την 15-4-1919 επιβιβάσθημεν εις το ατμόπλοιον (και αναχώρησαν από την Σεβαστούπολη)"
4. "Την 15ην Μαΐου 1919, η 1η ελληνική μεραρχία απεβιβάσθη εις Σμύρνην....".	"Την 12ην Ιουνίου 1919 φθάσαμε εις Σμύρνην...".

5. Πόλεμος 1940 - Κατοχή - Εθνική Αντίσταση - Εμφύλιος

Στον πόλεμο του 1940 έλαβαν μέρος πολλά παλικάρια απ' το χωριό μας. Κι άλλοι όμως τον ζήσαμε έντονα. Το άγριο καμπανοχτύπημα που ανήγγειλε τον πόλεμο , την επιστράτευση... Τα τρένα που περνούσαν γεμάτα στρατιώτες.... Η μάνα μου κρατώντας με αγκαλιά ξεπροβόδισε στο Σταθμό του τρένου άντρα, αδέλφια, συγγενείς, καθώς έφευγαν

* *Γρ. Δαφνης, Συνοπτική Ιστορία της Συγχρόνου Ελλάδος, εν Αθήναις 1973, σελ.18,20,21,22.*

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

για το μέτωπο...

Η εικόνα της Αγίας Βαρβάρας που δάκρυζε στον Αϊ - Θανάση. Γυναίκες του χωριού σκούπισαν τα δάκρυα κι αυτή ξαναδάκρυζε...

Γυναίκες που έπλεκαν φανέλες και κάλτσες για τους ακρίτες μας...

Τα ευχάριστα νέα απ' το μέτωπο. Απόκρουση της επίθεσης και μετά η αντεπίθεση...

Η πατρίς ευγνωμονούσα στο Νίκο Γκέκα

Όμως και μέγα πένθος στο χωριό μας, ιδιαίτερα στη γειτονιά μας. Σκοτώθηκε το παλικάρι μας, το γειτονόπουλο, ο Νίκος Δημ. Γκέκας... Ο Νίκος που 'ταν σα μεγαλύτερος αδελφός μας... Μία πόρτα τα σπίτια μας...

Και μετά η επίθεση της Γερμανίας. Τα οχυρά του Ρούπελ πέφτουν, οι Γερμανοί προελαύνουν... Θρήνος στο σπιτικό μας... Ο αδελφός της μάνας μου ήταν στο Ρούπελ... Τί ν' απόγινε άραγε...

Κι έπειτα η παράδοση , η μαύρη Κατοχή.... Τρόμος και κατήφεια... Οι γυναίκες περιμένουν τους άντρες τους και τα παιδιά τους, τα παιδιά τους πατεράδες και τ' αδέρφια τους...

Κάποιο μωρό, ενώ μαραζώνει από την απουσία του πατέρα του μονολογεί αναστενάζοντας: "Αχ! ταλατάκου με τουν τατάς, έφ'κις κι πας να φερ'ς φιφίδισα" (Αχ! κερατάκο μπαμπά, έφυγες και πήγες να μου φέρεις σταφίδα).Έτσι είχαν δικαιολογήσει την απουσία του πατέρα του. Πήγε να του φέρει σταφίδα...

Μαζί με τους άντρες που επέστρεφαν απ' το μέτωπο ήρθαν οι Γερμανοί και οι Ιταλοί... Επίταξαν τα σπίτια μας... Τους μοίρασαν ανά οχτώ ... Χώρια οι Γερμανοί από τους Ιταλούς... Στο σπίτι μας "φιλοξενούσε" Γερμανούς... Στο σπίτι της νονάς μου Ιταλούς... Ο πονόψυχος Άρτουα... ο σκληρόκαρδος Φρίτς... Ο πρώτος μας χάιδευε κάπου - κάπου, μας καλόπιανε με κύβους ζάχαρης.... Είχε γυναίκα και παιδιά στη Γερμανία... Μας έδειχνε τη φωτογραφία τους... Ήταν φανερό δεν τ' άρεσε ο πόλεμος....Ο δεύτερος ο Φρίτς τον "απολάμβανε" τον πόλεμο, ευχαριστιόταν ... Η φωνή του γάβγισμα άγριου σκύλου...

Οι κλεφτοκατάδες, οι Ιταλοί, πείραζαν και τα κορίτσια μας....

Στο Σταθμό το γκέτο των Εβραίων... Τους είχαν για να φτιάχνουν τις γραμμές του τρένου...

Κι η πείνα και η μαύρη αγορά... Γέμισε το χωριό μας , από πεινασμένους πρωτευσιάνους ... Ο Μιχαλάκης, το πεινασμένο μορτάκι του Πειραιά, που ξέπεσε στα μέρη μας κι

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

έγινε γελαδάρης...

Στο μεταξύ άρχισε να οργανώνεται η Εθνική Αντίσταση. Πολλοί συγχωριανοί μας, άντρες και γυναίκες γράφτηκαν στο ΕΑΜ. Λιγότεροι, μόνο άντρες, στον ΕΔΕΣ. Πολλά ονόματα γνωστά δε θα τ' αναφέρω, γιατί δεν υπάρχει επίσημο αρχείο. Κάθε λάθος ή παράλειψη μπορεί να θεωρηθεί σκόπιμο...

Οι συγκεντρώσεις της ΕΠΟΝ γινόταν κάτω απ' το Μπούρτζι συνήθως, θυμάται ο Αθαν. Απ. Καραναστάσης... Πήγαιναν δήθεν να παίξουν μπάλα...

Ο Δημ. Αν. Καραναστάσης και ο Δημ. Ευστ. Καραναστάσης, ο Τζεϊμς Κάρας τώρα που ζει στις ΗΠΑ, θυμούνται: Σαμποτάζ της γέφυρας του τρένου στα Ζερβά... Εκτροχιασμός της αμαξοστοιχίας.... Ανατίναξη της γεφυρούλας δίπλα στο πασάγιο κοντά στον Αϊ - Θανάση... Ανατίναξη της ηλεκτρογεννήτριας και του υδραγωγείου στο Σ.Σ. Λειανοκλαδίου ...

Ο δεύτερος μάλιστα συμμετείχε ως σαμποτέρ στις ανατινάξεις . Μαζί με το Θρασύβουλο Παπαλελούδη συγκρότησαν ομάδα σαμποτέρ που έχει στο ενεργητικό της κι άλλες ανατινάξεις.

Κατά διήγησή του παρελάμβαναν τα εκρηκτικά στις Κομποτάδες, από Άγγλους. Τα μετέφεραν νύχτα στη Λαμία. Τα έκρυβαν στις αποθήκες της ΟΠΛΑ στην Άμπλιανη. Η δράση τους κυρίως γύρω από το Σταθμό, τις γέφυρες του τρένου, τις σιδηροδρομικές γραμμές. Δούλευαν στο ΣΕΚ και κινούνταν άνετα στο χώρο εργασίας τους.

Για τις ανατινάξεις τρένων χρησιμοποιούσαν τα λεγόμενα "μπακακάκια" (βατραχάκια). Αυτά έσκαγαν μόλις πατούσε η ρόδα.

Για την ανατίναξη μιας γερμανικής φάλαγγας αυτοκινήτων στη Μεγ. Βρύση χρησιμοποίησαν "τραβηχτά εκρηκτικά"... Για την ανατίναξη ακίνητων στόχων τα βραδύκαυστα φιτίλια... Στόχος τους και βαρέλια με καύσιμα...

Σε κάθε χτύπημα των Αντιστασιακών κοντά στο χωριό μας οι Γερμανοί απαντούσαν με μπλόκα, συλλήψεις, εκτελέσεις. Οι άντρες του χωριού σκόρπιζαν στους γύρω λόφους. Κρύβονταν στις ρεματιές.... Σ' ένα από τα μπλόκα το καλοκαίρι του 1944 συνέλαβαν 10-12 άντρες. Ανάμεσά τους και τον παπα- Θύμιο Καραναστάση. Τους κράτησαν 10-15 ημέρες και τους άφησαν ελεύθερους. Εκτός από ένα . Το γερο-Κούτρα Αριστείδη. Τον εκτέλεσαν "έξωθεν του χωρίου Οζερός Δομοκού"[16] στις 11 Αυγούστου 1944.

Νωρίτερα, τον Απρίλη του 1944, είχαν εκτελέσει το Γεώργιο Βασ. Καραναστάση στ' αμπέλια της Ομβριακής.

Οι μνήμες ζωντανεύουν και κάποιοι θυμούνται πως το καλοκαιριάτικο βράδυ που έγιναν ανατινάξεις στο Σταθμό κι οι αντάρτες έκαναν επίθεση στο χωριό Λιανοκλάδι οι κάτοικοι του Σταυρού ξενύχτησαν πάνω στον Κοφινά...

Άλλος, παιδί τότε, θυμάται πώς πήγε στον Άγιο Μάρκο μετά το τέλος του μπλόκο των Γερμανών, για να ειδοποιήσει τους κρυμμένους άντρες ότι μπορούν να επιστρέψουν στο χωριό. Πώς ξετρύπωναν οι κρυμμένοι από τις γύρω ρεματιές και τις πουρναροπατουλιές!!!

Και μετά, κατά την οπισθοχώρηση των Γερμανών, ο βομβαρδισμός του Σταθμού... Τα πυρακτωμένα θραύσματα των οβίδων που σφύριζαν πάνω απ' τα κεφάλια μας... Όλοι στο υπόγειο του σπιτιού μας κι εγώ ακολουθώντας τον κυρ Αντώνη Αντωνίου, το Ρόδιο σιδηροδρομικό, που ήθελε να δει τ' αεροπλάνα που βομβάρδιζαν, ξεμύτισα στην εξώπορτα του σπιτιού μας. Μια βόμβα έσκασε λίγα μέτρα βορειότερα, ανοίγοντας ένα κρατήρα στο

16. Ληξιαρχείο Δήμου Λαμιέων, Ληξιαρχική πράξη θανάτου, 220/1944

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

έδαφος. Μετά από λίγες ημέρες παίζαμε μέσα σ' αυτόν....

Έφυγαν οι Γερμανοί κι ώσπου να χαρούμε για το γεγονός αρχίζει ο εμφύλιος σπαραγμός... Ευτυχώς στο χωριό μας δεν είχαμε θύματα. Επικράτησαν η λογική και η σύνεση... Στο χωριό μας έφτανε κυρίως ο απόηχος των γεγονότων. Ίσως και λόγω της θέσης του - πολύ κοντά στη Λαμία - δεν είχαμε επεισόδια. Άλλωστε στο Σταθμό υπήρχε στρατός...

Το παράπονο μου ήταν που δεν είχα δει αντάρτες. Τους φανταζόμουν μυθικά πρόσωπα. Ώσπου μια μέρα πέρασαν δύο παλιοί γνώριμοι του πατέρα μου.... Αποχωρήτευση... Αυτοί ήταν οι αντάρτες; Οι ημίθεοι που τα είχαν βάλει με τους Γερμανούς; Μπροστά μου έβλεπα δύο λιγνούς, μετρίου αναστήματος, γενειοφόρους άντρες με σταυρωτές φυσιγγιοθήκες στο στήθος. Αυτές μ' εντυπωσίασαν....

Είχαμε και "καταδιωκόμενους" που φιλοξενούνταν στο χωριό μας. Τα παιδιά τους στο σχολείο μαζί μας. Γιατί μου φαίνονταν πως όλα τους είχαν μεγάλα μελαγχολικά μάτια;

Οι άντρες φύλαγαν σκοπιές ολόγυρα στο χωριό τις νύχτες... Κάποιοι φοβόταν επίθεση ανταρτών. Στο παραμικρό ομαδικό γάβγισμα σκυλιών συναγερμός.....

Η οικογένειά μας είχε το "πρόβλημα" μέσα στο σπίτι της. Το "πρόβλημα" ήταν ο αντάρτης του ΕΛΑΣ αδελφός της μάνας μου. Είχε τραυματισθεί σε μια μάχη κατά των Γερμανών , λίγο προτού φύγουν, νοσηλεύθηκε σε νοσοκομείο και μετά ήθελε να γυρίσει στο χωριό του. Στο μεταξύ έφυγαν οι Γερμανοί κι άρχισε ο εμφύλιος. Οι (εθνικόφρονες) "κεφαλές" του χωριού του (της Μακρακώμης) δεν του επέτρεψαν να μείνει εκεί. Φοβόταν, λέει μη "φέρει τους αντάρτες" Πού να πάει; Ένας δρόμος του 'μενε. Να ξαναβγεί στο βουνό. Είχε όμως γονείς, αδέλφια και προπαντός δύο αδελφές ανύπαντρες, που οι "εθνικόφρονες" φοβέριζαν να τις κακοποιήσουν.... Κρεμιέται η μάνα μου στο λαιμό του πατέρα μου... "Βαγγέλη, πάει ο Γιώργος τον χάνουμε, θα γυρίσει πάλι στ' αντάρτικο... Να τον πάρουμε στο σπίτι μας... να εγγυηθείς εσύ γι' αυτόν, να του επιτρέψουν να μείνει στο χωριό μας..." Έτσι κι έγινε. Αλλά οι προσβολές και οι προκλήσεις μερικών - ευτυχώς προς τιμήν των συγχωριανών μας λίγων - υπερεθνικιστών προς τους γονείς μου και το θείο μου τους έκαναν το βίο αβίωτο. Κατ' αυτούς ο πατέρας μου είχε λιγότερα δικαιώματα πλέον. Συχνά άκουγε: "Ναι, Βαγγέλη, αλλά το καρντάσι της γυναίκας σου, το μπολσεβίκο, τον έχεις σπίτι σου" Τα ίδια και στο θείο μου...

Έκαναν υπομονή, έσφιγγαν τα δόντια και περνούσε ο καιρός....Κάποιο βράδυ, όταν οι "δεσμοφύλακες" του θείου μου τον πρόσβαλαν βάναυσα σ' ένα φυλάκιο που φύλαγε σκοπιά μαζί με συγχωριανούς μας - τον έπαιρναν μαζί τους για να τον επιτηρούν, δεν του 'διναν όπλο - γύρισε εξαγριωμένος και ορυόταν πως θα πάρει τα βουνά και θα επιστρέψει να εκδικηθεί μερικούς... Είδε κι έπαθε η μάνα μου να τον πείσει να μείνει εξευτελιζόμενος και υβριζόμενος.... Ποιός; Αυτός που ως μόνιμος αξιωματικός του Ελληνικού στρατού είχε πολεμήσει ηρωικά στου Ρούπελ, αιχμαλωτίστηκε, φυλακίστηκε και εξορίστηκε στην Αφρική... Ε! ρε πως μας κατάντησαν...

Το επιχείρημα που τον λύγισε ήταν ότι τελικά θα έπεφτε στα κεφάλια μας η εκδικητική μανία αυτών που θα ήταν οι υπαίτιοι της επανένταξής του στο αντάρτικο....

Αναγνώστη, θα μου συγχωρήσεις και τη συναισθηματική φόρτιση και την εξιστόρηση προσωπικών εμπειριών. Παρόμοιες καταστάσεις - και πολύ εντονότερες - έζησαν πολλοί τότε. Αξίζει να τις ξαναθυμόμαστε...

Κλείνοντας αυτή τη θλιβερή παρένθεση θα έλεγα ότι οι συγχωριανοί μας τήρησαν

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

πολύ καλή στάση γενικά, και δε θρηνήσαμε θύματα κατά τη διάρκεια του εμφυλίου. Το κυριότερο δεν έμειναν κατάλοιπα που να προκαλούν αντεκδικήσεις κατά τα μετεμφυλιοπολεμικά χρόνια....

Σταυρος σκαλισμένος στην πέτρα του άνω μέρους του καμπαναριού του Αγίου Αθανασίου

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ ΕΥΡΗΜΑΤΑ - ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ ΜΝΗΜΕΙΑ - ΑΛΛΑ ΚΤΙΣΜΑΤΑ

Η περιοχή της κοινότητας Σταυρού είναι πλούσια σε αρχαιολογικά ευρήματα και αρχαιολογικούς χώρους, όπως άλλωστε κάθε γωνιά της ελληνικής γης. Δεν μπορούμε να ισχυριστούμε το ίδιο για ιστορικά μνημεία, τουλάχιστον σωζόμενα.

1. ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ ΕΥΡΗΜΑΤΑ - ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ

α. Οικισμός Νεολιθικής Εποχής στη θέση Παράβολο. Στη θέση Παράβολο υπήρξε οικισμός της 5ης π.Χ. χιλιετίας, όπως αποδεικνύουν τα κεραμεικά που ανακαλύφτηκαν. Το Παράβολο βρίσκεται στα ΒΔ του χωριού, κοντά σ' ένα μικρό βάλτο (βαρκό), αποξηραμένο τώρα, στο σημείο που ο δρόμος Σταυρού - Λυγαριάς συναντιέται με το Μπεκιό-

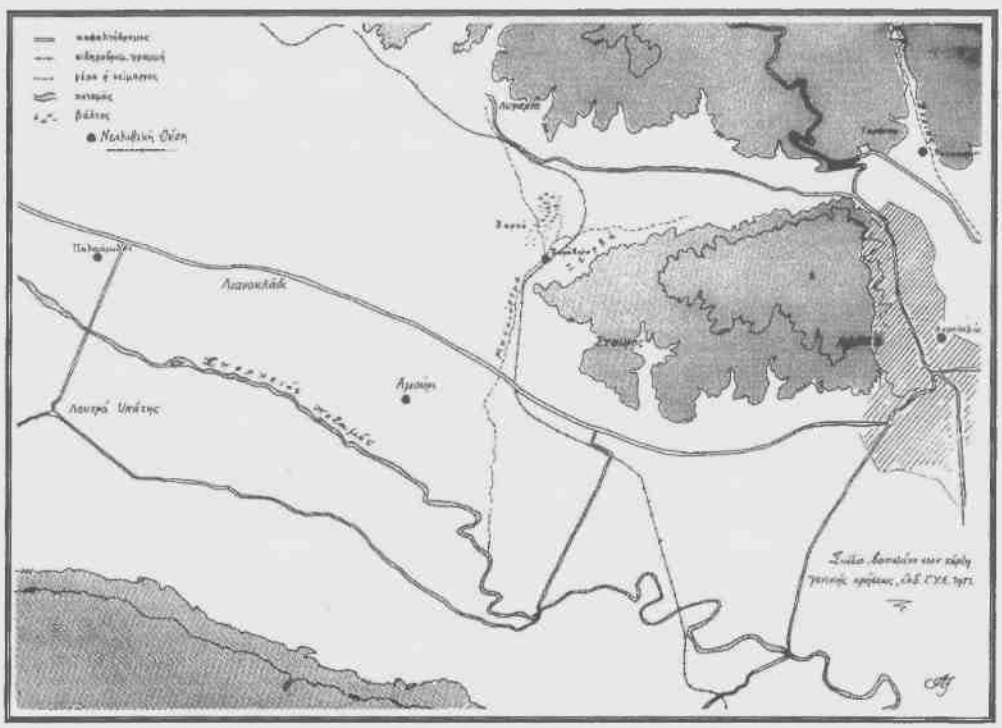

Σχέδιο Θανάση Τσουκνίδα

ρεμα και τη σιδηροδρομική γραμμή. Είναι μια σφήνα μεταξύ Μπεκιορέματος και σιδηροδρομικής γραμμής. Το βόρειο τμήμα του καλλιεργείται, το κεντρικό καταλαμβάνει ο δρόμος και ακαλλιέργητη έκταση δίπλα στη σιδηροδρομική γραμμή και το νότιο βρίσκεται κάτω απ' τη γραμμή του τρένου.

Την ανακάλυψη και αξιολόγηση των κεραμεικών του Παράβολου έκανε ο φιλόλογος

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

καθηγητής Θανάσης Τσουκνίδας. Τη σχετική ερευνητική εργασία του την παρουσίασε στο Α Συνέδριο Φθιωτικών Ερευνών, που έγινε στα Λουτρά Υπάτης το 1990.[1] Τα κεραμεικά τού Παράβολου είναι δύο ειδών:

. χωρίς διακόσμηση
. με διακόσμηση

Χωρίς διακόσμηση είναι τμήματα ανοικτών φιαλών και κλειστών αγγείων σφαιρικού σχήματος. Τα τμήματα αυτά είναι χείλη και γαστέρες και τοξωτές λαβές. Με διακόσμηση έχουμε όστρακα αγγείων με ξεστή διακόσμηση και όστρακα αγγείων με γραπτή διακόσμηση.

Υπάρχουν όμως και λίθινα εργαλεία και άλλα ευρήματα.

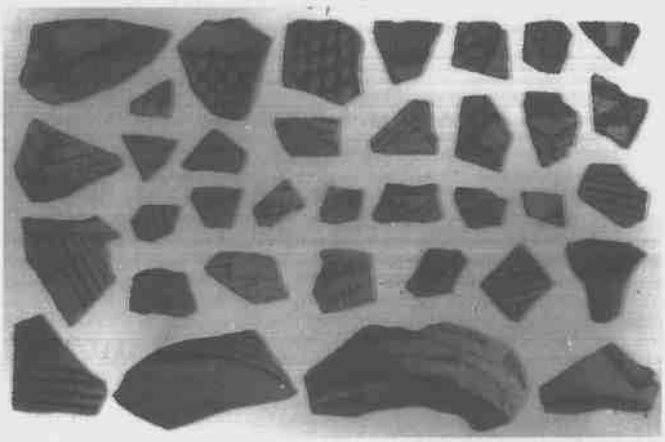

Όστρακα αγγείων με γραπτή κόσμηση (Παράβολο, φωτο: Αθ. Τσουκνίδας)

Κεραμεικά από το Παράβολο

β. Λείψανα αρχαίου τείχους στο Πυργάκι

Στη θέση Πυργάκι (και Πυργάκια) στα ΒΑ του χωριού υπήρχαν λείψανα αρχαίου τείχους μέχρι τα μέσα του αιώνα μας. Τα λείψανα αυτών των τειχών, έχουν κηρυχθεί αρχαιολογικός χώρος με την υπ' αριθμ. 8945/28-11-1963 απόφαση (ΦΕΚ. 389/3-9-1963)[2] Είναι σχεδόν βέβαιο ότι το τείχος αυτό αποτελούσε μέρος της οχυρώσεως της "ετέρας προς Σπερχειόν πεδινής διαβάσεως Αγριελιάς (Νταϊτσάς) - Λυγαριάς - Σταυρού, βορειοδυτικώς της Λαμίας"[3] των προχριστιανικών χρόνων.

γ. Μυκηναϊκοί τάφοι στην Καναπίτσα - Βαγιονόρεμα.

Στην τοποθεσία Καναπίτσα- Βαγιονόρεμα βρέθηκαν και ανασκάφτηκαν 11 θαλαμωτοί τάφοι των μυκηναϊκών και πρωτογεωμετρικών χρόνων. Οι τάφοι είχαν λαξευτεί στις δύο πλευρές του Βαγιονορέματος[4] στα όρια Σταυρού - Καλυβίων. Στη δυτική πλευρά του ρέμα-

1. Πρακτικά Α Συνεδρίου Φθιωτικών Ερευνών, Γλώσσα - Ιστορία - Λαογραφία, Λουτρά Υπάτης, 27-28-29 Απριλίου 1990, Θανάσης Τσουκνίδας, "Μπεκή Φθιώτιδας: Θέση Παράβολο Ένας οικισμός της 5ης π.Χ. χιλιετίας" σελ 15-24.

2. Αρχαιολογική Εταιρεία, Αρχαιολογικό Δελτίο 1978.

3. Τριαντάφυλλος Δ. Παναγιώτου, "Ιστορία και Μνημεία της Φθιώτιδος", Λαμία 1971, σελ 106

4. Δεν γνωρίζουμε για ποιο λόγο το Βαγιονόρεμα αναφέρεται λανθασμένα ως Μπεκιόρεμα στους χάρτες της Γεωγραφικής Υπηρεσίας Στρατού, στο δελτίο της Αρχαιολογικής Εταιρείας κ.α. Μπεκιόρεμα λέγεται άλλο ρέμα του χωριού (κοίτα κεφ. 4ο, Τοπωνύμια). Το Βαγιονόρεμα (Βαϊνόρεμα) λέγεται έτσι τουλάχιστον από το 1872, ενώ από το 1894 ονομάζεται και Παπακυριτσόρεμα ή ρέμα Παπακυριτσόπουλου. (κοίτα κεφ. 4ο). Πρέπει να γίνουν ενέργειες αρμοδίως, για να διορθωθεί το λάθος.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

Τρίωτο αλάβαστρο υστεροελλαδικής περιόδου (Αρχαιολ. Μουσείο Λαμίας)

Τριφυλλόστομη οινοχόη γεωμετρικής περιόδου (Αρχαιολ. Μουσείο Λαμίας)

Κύπελλα μόνωτα γεωμερικής περιόδου (Αρχαιολ. Μουσείο Λαμίας)

Ψευδόστομος αμφορεας (Αρχαιολ. Μουσείο Λαμίας)

τος, δηλαδή στην περιοχή Σταυρού, στο σημείο που είναι οι ελιές των Ελένης Δημ. Σερεμέτη, Νέστορα Καλτσή και Ευθύμιου Κυροδήμου, βρέθηκαν πέντε τάφοι (Ι,ΙΙ,ΙV,V και Χ)[5] και στην ανατολική, δηλ. στην περιοχή Καλυβιων, έξι τάφοι.

Για τους τάφους που βρέθηκαν στην περιοχή Σταυρού το Αρχαιολογικό Δελτίο αναφέρει: "Ήταν λαξευμένοι στο μαλακό πώρο... ο θάλαμος του ενός ήταν ορθογώνιος και των υπολοίπων ελλειψοειδείς ακανόνιστοι... είχαν την είσοδο ανατολικά ... η είσοδος έκλεινε με αργολιθοδομή. Εκτός από δύο (ΙV και V) όλοι βρέθηκαν διαταραγμένοι. Η διατάραξη, όπως φαίνεται δεν έχει συντελεστεί μόνον από αρχαιοκάπηλους, Ήδη στους πρωτογεωμετρικούς χρόνους ανοίχτηκαν και ξαναχρησιμοποιήθηκαν για ταφές. Πρωτοτυπία στο σύνολο των τάφων αποτελεί η ύπαρξη εσωτερικού ανοίγματος επικοινωνίας μεταξύ των τάφων IV και V"[6]

Και οι πέντε τάφοι απέδωσαν πολλά ή λίγα από τα κτερίσματά τους. Μερικά από τα κτερίσματα που αναφέρονται στο Αρχαιολογικό Δελτίο είναι: μία αιχμή δόρατος, 16 αλάβαστρα, 9 αλαβαστροειδή, 6 αμφορείς, 4 αμφορίσκοι, 2 πιθαμφορίσκοι, 5 οινοχόες, 9 κύπελλα, 2 στάμνοι, 6 σφραγιδόλιθοι, 1 σφραγιδοκύλινδρος, χάντρες, κουμπιά κ.ά.

Τα ευρήματα εκτίθενται στο Αρχαιολογικό Μουσείο της Λαμίας.

Η Προϊσταμένη της ΙΔ Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων Φθιώτιδας Φανουρία Δακορώνια αναφέρει τους τάφους και τα ευρήματα του Βαγιονορέματος

5. Αρχαιλογική Εταιρεία, ό.π.

6. Αρχαιολογική Εταιρεία, ό.π.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

(το αναφέρει ως Μπικιόρεμι, οδηγημένη σ' αυτό το λάθος, προφανώς απ' τους επίσημους χάρτες) σε δύο επιστημονικές της εργασίες.[7]

δ. Κάστρο (της αρχαίας Σίδης;) στη θέση Καστρί.

Ο Γάλλος αρχαιολόγος Μπεγκινιόν, που περιόδευσε στην περιοχή γύρω στα 1933 στο κλασικό έργο του "Η κοιλάδα του Σπερχειού"[8] αναφέρει τα εξής:

"Στα νοτιοανατολικά της Τσοπανλάτας (σ.σ. Λυγαριά) βρίσκεται το χωριό Μπεκή..." (σ.σ. το γράφει Beki αλλά και με ελληνικούς χαρακτήρες μέσα σε παρένθεση Μπεκή). "Στα δυτικά αυτού του χωριού, στην τοποθεσία που ονομάζεται Διέκα (προφερόμενο Djeka, Ντγέκα)..." (σ.σ. πρόκειται γαι το τοπωνύμιο Γκέκα) "... ένα κυκλικό πλάτωμα - οροπέδιο δεσπόζει της σιδηροδρομικής γραμμής που διαγράφει μια καμπύλη. Αυτό (σ.σ. το κυκλικό πλάτωμα) ήταν άλλοτε οχυρωμένο, αλλά δεν υπάρχει πουθενά κατάλοιπο του τείχους. Οι πέτρες του χρησιμοποιήθηκα για το στρώσιμο του σιδηρόδρομου και μ' αυτές που απέμειναν οι κάτοικοι ξανάχτισαν τα σπίτια τους".

Προφανώς το μικρό κυκλικό πλάτωμα - οροπέδιο που αναφέρεται είναι το Καστρί (και Καστριά). Ο Μπεγκινιόν μας πληροφορεί επίσης ότι ο Fr. Stahlin προτείνει να αναγνωριστεί η θέση της αρχαίας πόλης Σίδη στη θέση της Μπεκής και το παρακείμενο φρούριο στα Καστριά ως φρούριο της Σίδης. Η Σίδη ήταν πόλη που χτίστηκε στα τέλη του 5ου - αρχές του 4ου π.Χ. αιώνα, η οποία όμως το 2ο π.Χ. αιώνα εγκαταλείφθηκε κι άρχισε να ερειπώνεται. Σε άλλο σημείο γράφει ότι μάλλον δεν υπήρξε εκεί αξιόλογος οικισμός, αλλά υπήρξε ένα μικρό φρούριο ως "προκεχωρημένο φυλάκιο" προορισμένο να καλύπτει τη Λαμία προς τα δυτικά.

Νομίζω ότι εδώ μπορούμε να συσχετίσουμε τα λείψανα αρχαίου τείχους στο Πυργάκι με το φρούριο (της αρχαίας Σίδης;) στο Καστρί ως τμήματα οχυρώσεως της προς το Σπερχειό πεδινής διαβάσεως Αγριελιάς - Λυγαριάς - Σταυρού.

Αξίζει επίσης να τονιστεί ότι σε συμβόλαια των μέσων του περασμένου αιώνα αναφέρεται: "... διευθύνεται προς τους πρόποδες του παληού Καστριού, ονομαζομένου, και τον ανήφορον..."[9]

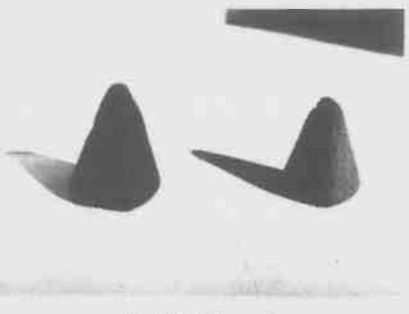

Αγνύθες (Καστρί)

Έχοντας υπόψη όλα αυτά και το γεγονός της διάσωσης του τοπωνυμίου Καστρί, που δίνεται σε τοποθεσίες όπου παλιότερα υπήρξε κάστρο, πιστεύουμε ότι στο Καστρί (παραπλεύρως και βορείως προς αυτό υπάρχει τοπωνύμιο Καστράκι) υπήρξε ένα (μικρό μάλλον) αρχαίο φρούριο. Δεχόμαστε την άποψη ότι ήταν μικρό, γιατί εγκαταλείφθηκε γρήγορα και ερειπώθηκε. Άλλωστε δεν αναφέρεται στους αρχαίους συγγραφείς, όπως συμβαίνει με τα σημαντικά φρούρια. Για την θέση

7.α. Φανουρία Διακορώνια, Τάφοι - ταφικά έθιμα κατά την αρχαιότητα στο νομό Φθιώτιδος, Περιοδικό "ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ" τεύχος Οκτ. - Δεκ. 1988, σελ. 10-14.

β. Fanouria Dakoronia, SPERCHEIOS VALLEY AND THE ADIACENT AREA IN LATE BRONZE AGE AND EARLY IRON AGE, Στο Συνέδριο "Θεσσαλία, 15 χρόνια αρχαιολογική έρευνα 1975-1990", Λυών 1992.

8. Yv. Beguignon, "La Vallee du Spercheios", Paris 1935, σελ. 279-282. Τις σελίδες αυτές μετέφρασε για δική μου χρήση η καθηγήτρια Γαλλικής γλώσσας κ. Θανασιά Σπυριδούλα, την οποία ευχαριστώ.

9. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ./δας, Συμβ/φος Γ. Ριζόπουλος, 2416/1846

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

της αρχαίας Σίδης δεν τολμούμε να εκφέρουμε γνώμη...

Πάντως και σήμερα όποιος περίεργος επισκέπτης περπατήσει στο Καστρί είναι αδύνατο να μη βρει διάφορα κεραμεικά. Τα κεραμεικά του Καστριού δεν έχουν αξιολογηθεί επισήμως. Φαίνεται ότι ανήκουν στους ελληνιστικούς χρόνους. Υπάρχουν και αρκετές πυραμιδόσχημες αγνύθες (εξαρτήματα αργαλειού). Αυτό σημαίνει ότι - τελευταία τουλάχιστον - ήταν μη στρατιωτικός οικισμός στην περιοχή.

Από τους καλλιεργητές της περιοχής βρέθηκαν και τάφοι "σκεπασμένοι με πουρί" χωρίς κτερίσματα, σύμφωνα με δήλωσή τους.[10]

Ενώ τα χειρόγραφά μου βρίσκονταν στο τυπογραφείο έτοιμα για εκτύπωση τέθηκε υπόψη μου και το βιβλίο του Fr. Stahlin, Das hellenische Thessalien, Amsterdam 1967. Το βιβλίο πρωτοεκδόθηκε το 1924. Την άποψη του Stahlin, όπως εκτίθεται στη σελίδα 219 του βιβλίου του, την παραθέτω σε αντιπαράθεση με όσα εκθέτει ο Μπεγκινιόν. Όσα λέει ο Μπεγκινιόν σχετικά με την άποψη του Stahlin ως προς την αρχαία Σίδη εκτίθενται παραπάνω. Η άποψη όμως του Stahlin όπως τη διάβασα να την εκθέτει ο ίδιος στο βιβλίο του είναι διαφορετική. Τοποθετεί την αρχαία Σίδη στην Τσοπανλάτα (Λυγαριά). Άλλωστε στο χάρτη που παραθέτει στο τέλος του βιβλίου του, τοποθετεί τη Σίδη λίγο βορειότερα από τη Λυγαριά.

Δεν γνωρίζω πώς ο Μπεγκινιόν παρανόησε την άποψη του Stahlin ούτε πρόκειται να προσπαθήσω να λύσω το πρόβλημα της θέσης της Σίδης. Απλά θεωρώ υποχρέωση μου να παραθέσω όσα υπέπεσαν στην αντίληψή μου σχετικά με τον τόπο της καταγωγής μου. Άλλοι, ειδικοί επιστήμονες, θα διευκρινίσουν τα θέματα αυτά...

ε. Άλλα ευρήματα

"Βρίσκει κανείς επίσης πολλά συνήθη κεραμεικά στα Βλησίδια (σ.σ. γραμμένο με ελληνικούς χαρακτήρες), ανάμεσα στο Μπεκί και στον Προφήτη Ηλία. Στον Άγιο Ταξιάρχη, γύρω στα 1929, τυχαία ήρθαν στο φως νομίσματα , κομμάτια από αγγεία και πλάκες (τάφων;) σκαλισμένες. Αλλά ο παπάς* δεν μπόρεσε να δώσει καμιά πληροφορία για την τύχη τους. Δεν είχε την περιέργεια να παρατηρήσει, αν οι πλάκες ήταν επιγεγραμμένες, είχε όμως ακούσει ότι αυτές έφεραν χαρακτήρες λατινικούς"[11]

Μπορούμε άραγε να συμπεράνουμε απ' αυτό ότι το πρώτο νεκροταφείο του χωριού ήταν στον Αϊ - Ταξιάρχη κι ότι αυτό χρησιμοποιήθηκε κι από τους Φράγκους; Αξίζει να σημειωθεί ότι ο Αϊ - Ταξιάρχης βρίσκεται 500 μ. περίπου δυτικά από το Παλιοχώρι και το Καστρί. Αν υπήρχει φράγκικο νεκροταφείο, υπήρχαν Φράγκοι στην περιοχή. Μήπως τότε μπορεί να επιβεβαιωθεί η υπόθεση που κάναμε για τον Άγιο Μάρκο; (κοίτα κεφ. 4ο τοπωνύμιο Αϊ - Μάρκος).

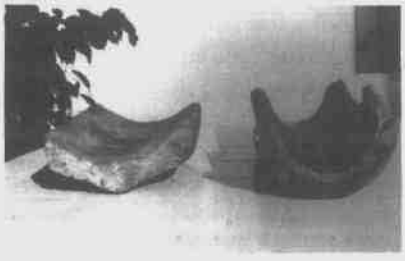

"Κιούνια" (Άμπλας Σαλωνίτη)

Στον Άμπλα του Σαλωνίτη βρίσκονται διάσπαρτα κεραμεικά. Σε διανοιχθείσα δεξαμενή βρέθηκαν ίχνη αγωγού μεταφοράς ύδατος (πήλι-

10. Μαρτυρίες Δημ. Αρ.Κούτρα, Αθαν. Απ. Καραναστάση κ.ά. "Στα Καστριά βρήκα τάφο σκεπασμένο με πουρί. Μέσα δεν είχε τίποτα". Σε κάποιο τάφο βρέθηκαν κιούπι πέτρινο και πήλινα αγγεία.

**Παπάς το 1929, όταν βρέθηκαν οι πλάκες κτλ., ήταν ο παπα -Σπύρος Καραναστάσης, ενώ το 1933 που περιόδευε ο Μπεγκινιόν παπάς ήταν ο παπα - Θύμιος Καραναστάσης, γιος του παπα - Σπύρου.*

11. Υβ. Μπεγκινιόν, ό.π.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

Κεραμεικά (Άγιος Μάρκος)

να κιούνια) μάλλον ρωμαϊκών χρόνων.

Στη Μαγουλα βρέθηκαν "πουριά" και ίχνη θεμελίων...

Στα Θυμιάκια κεραμεικά, νομίσματα, ίχνη θεμελίων και το άνω μέρος αγάλματος χωρίς κεφάλι και χέρια, απροσδιόριστης εποχής.

Στον Άγιο Μάρκο, στο Σ.Σ. Λειανοκλαδίου και αλλού βρέθηκαν βυζαντινοί τάφοι (κεραμοσκεπείς).

Στο αρχείο του Δημοτικού Σχολείου Σταυρού ανακαλύψαμε "πρωτόκολλο παραδόσεως και παραλαβής αρχαιολογικών αντικειμένων" του 1971. Ως παραδούς υπογράφει ο τότε Δ/ντής του Σχολείου Αλεξ. Λεμόνης και ως παραλαβών ο "φύλαξ αρχαιοτήτων περιοχής Λαμίας" Ευάγγελος Ι. Μπουρούνης.

Στο πρωτόκολλο παρατίθεται ο παρακάτω πίνακας, χωρίς να αναφέρεται πού βρέθηκε το καθένα από τα ευρήματα.

1. Βέλος μήκους 0,10 μ. χάλκινον (1)
2. Τρία δοχεία μικρού μεγέθους μελανί (3)
3. Οκτώ κεραμοειδή ζύγια (στάθμης) (8)
4. Εν καρόλι κεραμοειδές από εργαλειόν (1)
5. Ένα σφόνδυλον κεραμοειδή (1)
6. Μία κουπίτσα μικρού μεγέθους κεραμοειδής (καφέ) (1)
7. Εν αγγείον μετρίου μεγέθους κεραμοειδές (1)
8. Εν αγγείον μικρόν εις μέγεθος δίχρωμον (λευκόν πράσινον) (1)
9. Εννέα βάσεις αγγείων διαφόρου μεγέθους (9) ήτοι:
   α. Τρεις μικραί μελανί
   β. Δύο έγχρωμες
   γ. Δύο σκαλιστές

Εδώ αξίζει να σημειωθεί ότι μετά τον αναδασμό της γης (1964 και μετέπειτα χρόνια) γενικεύτηκε η καλλιέργεια των χωραφιών με γεωργικούς ελκυστήρες. Πολλοί έκαναν βαθιά άροση, με μονόϋνα. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να ξεχωθούν όσα αντικείμενα ήταν θαμμένα μέσα στη γη σε βάθος μεγαλύτερο των 20-30 εκατοστομέτρων. Έτσι ξαθάφτηκαν αγγεία, νομίσματα, πωρόλιθοι κ.ά. Ανακαλύφθηκαν και τάφοι. Μερικοί γεωργοί, όπου βρήκαν ίχνη θεμελίων, πωρόλιθους κ.τ.ό. (Μαγούλα, Θυμάκια), χρησιμοποίησαν εκσκαφείς και μετέφεραν τα υλικά σε άλλη περιοχή, "για να καθαρίσει το χωράφι τους..."

Στο μεταξύ από έλλειψη γνώσεων και ενημέρωσης (αλλά και για άλλους λόγους) δεν ειδοποιήθηκαν οι αρμόδιες αρχές, για να αξιολογήσουν τα ευρήματα. Ό,τι θεωρούσε κανείς πολύτιμο ίσως το κρατούσε για τον εαυτό του. Ίσως να έγιναν και αθέμιτες συναλλαγές.... Όσα τεμάχια αγγείων και άλλα ευρήματα δε θεωρήθηκαν σημαντικά αφέθηκαν στην τύχη τους κι από τη συνεχή πολύχρονη καλλιέργεια τεμαχίζονται όλο και περισσότερο....Έτσι καταστράφηκε ολόκληρος θησαυρός. Δεν είναι άλλωστε κι ο μοναδικός...

Ανακεφαλαιώνοντας θα λέγαμε ότι στην ευρύτερη περιοχή του Σταυρού έχουμε ευρήματα από τη νεολιθική εποχή, τους μυκηναϊκούς, ελληνιστικούς, ρωμαϊκούς χρόνους, τη Βυζαντινή εποχή και την Τουρκοκρατία. Όλα αυτά συνθέτουν την ιστορία του Σταυρού - Φθιώτιδας, ενός χωριού του κάμπου με πλούσια ιστορία...

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

2. ΜΝΗΜΕΙΑ

Ιστορικά μνημεία είναι το Μπούρτζι (το Κάστρο της Μπεκής) και ο Ιερός Ναός Αγίου Αθανασίου.[12] Εδώ θα παραθέσουμε για το Μπούρτζι όσα περιλαμβάνονται σε προδημοσίευσή μας στο περιοδικό "ΦΘΙΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΑ,[13] καθώς και μερικές διορθώσεις και συμπληρώσεις.

ΜΠΟΥΡΤΖΙ,
ΤΟ ΚΑΣΤΡΟ ΤΗΣ ΜΠΕΚΗΣ (σημ. ΣΤΑΥΡΟΣ) - ΛΑΜΙΑΣ
- ΕΝΑ ΟΧΥΡΩΜΑ ΤΟΥ ΚΑΜΠΟΥ-

Στο δυτικότερο άκρο του οικισμού Σταυρός (παλιά Μπεκή) της κοινότητας Σταυρού - Φθιώτιδας, στην απόληξη του λόφου Κούκος, σ' ένα σημείο που δέσποζε της γύρω περιοχής σωζόταν μέχρι τη δεκαετία του '50 τα απομεινάρια ενός κάστρου, που οι κάτοικοι του χωριού αποκαλούσαν το Μπούρτζι (και τα Μπούρτζια).[14] Τα απομεινάρια αυτά τα θυμούνται όλοι οι καταγόμενοι από το Σταυρό, που έχουν σήμερα ηλικία άνω των 50 ετών. Τώρα δυστυχώς δεν υπάρχει τίποτα που να θυμίζει το Μπούρτζι! Από τη μια τα δύσκολα χρόνια που πέρασε το Έθνος μας πρόσφατα (κατοχή - εμφύλιος) και από την άλλη η ολιγωρία και αμέλεια τοπικών και μη παραγόντων αλλά και η άγνοια και αδιαφορία για την εθνική μας κληρονομιά επέτρεψαν τον αφανισμό και αυτού του μνημείου, του σημαντικότερου μνημείου του Σταυρού που διασώθηκε ως τις μέρες μας, μνημείου των βυζαντινών χρόνων, όπως αποδεικνύεται από την περιγραφή του.

Η δική μας προσπάθεια έχει ως σκοπό να διατηρήσει στην μνήμη των μεταγενέστερων ένα κάστρο που καταστράφηκε περισσότερο από την επέμβαση του ανθρώπου και λιγότερο από τη φθορά του χρόνου. Καταστροφική επέμβαση που πραγματοποιήθηκε επί σειρά ετών, προκειμένου να εξασφαλιστούν οικοδομικά υλικά (πέτρες, ξύλα, κεραμίδια) για να κτιστούν νέα σπίτια.[15]

Ο υπότιτλος, ένα οχύρωμα του κάμπου, τίθεται για να τονισθεί η ιδιαιτερότητα αυτού του κάστρου. Όλα τα κάστρα βρίσκονται σε "φύσει και θέσει" οχυρά μέρη, στις κορυφές λόφων με βραχώδεις πλαγιές. Είναι φυσικά οχυρά. Το κάστρο τούτο αποτελούσε εξαίρεση. Βρισκόταν μέσα στον κάμπο σχεδόν...

Α. ΟΝΟΜΑΣΙΑ - ΧΩΡΟΣ - ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ

Η λέξη Μπούρτζι προέρχεται από την τουρκική λέξη burc, και σημαίνει παραθαλάσσιο φρούριο[16] πυροβολείο ή φρούριο που προστατεύει την είσοδο λιμανιού.[17] Βέβαια το

---

12. Κοίτα κεφ. 7ο - Θρησκευτική Ζωή.

13. Περιοδικό "ΦΘΙΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ", τ. 17ος, Λαμία 1996, σελ. 126-137, Ιωάννου Ε. Μακρή, "ΜΠΟΥΡΤΖΙ, ΤΟ ΚΑΣΤΡΟ ΤΗΣ ΜΠΕΚΗΣ (ΣΤΑΥΡΟΥ) - ΛΑΜΙΑΣ"

14. Ο πληθυντικός αριθμός, τα Μπούρτζια, χρησιμοποιούνταν, για να δηλωθούν περισσότερα του ενός από τα σωζόμενα κτίσματα, ενώ ο ενικός, το Μπούρτζι, για να δηλωθεί κυρίως ο πύργος. Εμείς εδώ θα χρησιμοποιούμε τον όρο Μπούρτζι, για να δηλώσουμε όλο το οχύρωμα, με την έννοια Μπούρτζι = κάστρο.

15. Υπάρχουν πολλές μαρτυρίες κατοίκων σχετικές με τη χρησιμοποίηση οικοδομικών υλικών από το Μπούρτζι στο χτίσιμο νέων σπιτιών. Παραθέτουμε μερικές χαρακτηριστικές: Μαρτυρία Δημ. Αρ. Κούτρα: "Τον τοίχο γκρέμισε το 1942 ο Γκαλαμάνης κι εγώ αγόρασα πέτρες, για να χτίσω το σπίτι μου..."

Μαρτυρία Δημ. Κ. Γάλάνη: "Τα παλιά σπίτια ήταν φτιαγμένα με πλίθες ή μπλεμέ (μπλεμές - πλοκός, πλεγμένες βέργες χτυπημένες με λάσπη), Τα γκρέμιζαν και τα φτιάχναν πέτρινα..."

Μαρτυρία Νικ. Κ. Μπούτλα: "Η γιαγιά μου έλεγε ότι χάλασαν τα τείχια όλα (από το Μπούρτζι). Και τα θεμέλια τά 'βγαλαν και πούλαγαν τις πέτρες..."

16. Νικ. Π. Ανδριώτης, Ετυμολογικό Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής, Αθήνα 1967.

17. Τεγόπουλος - Φυτράκης, Ελληνικό Λεξικό, Αθήνα 1992 παράβαλε και Δ. Δημητράκου, Μέγα Λεξικόν της Ελληνικής Γλώσσης, Αθήνα 1964.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

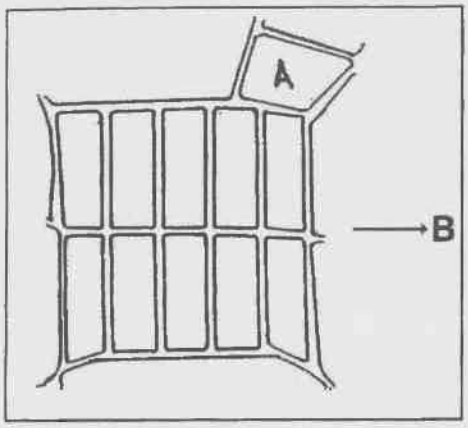

Ρυμοτομικό σχέδιο Μπεκής 1860
(Οικοδομικό τετράγωνο Α το Μπούρτζι)

Μπούρτζι της Μπεκής δεν έχει καμιά σχέση με παραθαλάσσιο φρούριο, γι' αυτό δεν μπορούμε να εξηγήσουμε την ονομασία του.[18] Κατελάμβανε έκταση 3 περίπου στρεμ.[19] στο βορειοδυτικό άκρο του ρυμοτομικού σχεδίου Μπεκής, που είχε συνταχθεί περί το 1860.[20]

Ο χώρος που κατελάμβανε το Μπούρτζι περικλείεται σήμερα μεταξύ των οικιών Νικολάου Μπούτλα, Ευσταθίου Γεωργίου, Λιβανέζου, Μίχου, Ανδριανής Καραναστάση και Ιωάννη Γκιαούρη.

Η κάτοψη του κάστρου που παρατίθεται στην επόμενη σελίδα συντάχθηκε από τον γράφοντα, σύμφωνα με τις μαρτυρίες πολλών κατοίκων του Σταυρού,[21] με τις δικές του αναμνήσεις και περιγραφές σε συμβόλαια των μέσων του περασμένου αιώνα. Οι διαστάσεις του ορθογωνίου παραλληλογράμμου που σχημάτιζε η κάτοψη των οχυρωματικών έργων, των κατοικιών, του στάβλου και της αποθήκης που περιελάμβανε το Μπούρτζι ήταν 45-50μ. η νότια και βόρεια πλευρά και 60-65μ. η ανατολική και δυτική πλευρά. Περίμετρος οχυρωματικών έργων 220μ. περίπου. Και μόνο η έκταση και ο όγκος των οχυρωματικών έργων - αλλά όπως θα δούμε στη συνέχεια και οι λεπτομέρειες της κατασκευής τους - δείχνουν ότι το Μπούρτζι δεν είναι έργο ασήμαντο. Φανερώνει κρατική παρουσία. Εδώ κάνει αισθητή την παρουσία του το κράτος.

Β. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΚΑΤΟΨΗΣ

Στη ΝΑ και στη ΝΔ γωνία του ορθογωνίου παραλληλογράμου που σχημάτιζε το Μπούρτζι υπήρχε ανά ένας κυκλικός πύργος. Όλο το νότιο και δυτικό τμήμα του κάστρου, όπως φαίνεται στην κάτοψη, η αποθήκη (τμήμα Μ) και ερείπια του τμήματος Λ σώζονταν μέχρι το 1940.

---

18. Στο έργο του Αλεξ. Κ. Χατζηγάκη "Τ' Ασπροπόταμο Πίνδου", Αθήνα 1961, αναφέρεται (σελ. 58 του Α τόμου) σε περιγραφή ενός πύργου στο Περτούλι της Πίνδου... "συνεχόμενα του πύργου είναι το μπούρτζι με ξύλινο κουμπέ..." Τί ήταν αυτό το μπούρτζι;

19. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δας, Συμβ/φος Θεοδ. Δυοβουνιώτης, 517/1857. "... μιας υψηλής περιοχής, εκτάσεως τριών χιλιάδων περίπου τετραγωνικών μέτρων, λιθασβεστοκτίστου..."

20. Μαρτυρία Δημ. Αρ. Κούτρα που επιβεβαιώνεται και από άλλα γεγονότα.

21. Μαρτυρίες ατόμων που: α)έζησαν επί αρκετά χρόνια σε τμήματα κατοικιών που βρίσκονταν μέσα στο κάστρο, όπως οι Αθανάσιος και Βασίλειος Ανδρ. Τσιμπούρης, Αθ. Κ. Τσιμπούρης, Δημ. και Αθαν. Ευαγγ. Τσιμπούρης, Καλλιόπη χήρα Ευαγγ. Τσιμπούρη, Άννα χήρα Κων. Μίχου, Ευφροσύνη Ιωάν. Γκιαούρη (το γένος Κ. Μίχου), Δημ. Κ. Μίχος, Νικ. και Ιωάν. Αναστ. Γκιαούρης, Θεοδώρα Γ. Ζέρβα (το γένος Αθ. Γαλατά), και Ευαγ. και Νικ. Κ. Μπούτλας.

β) γκρέμισαν με τα χέρια τους μέρος των οχυρωματικών έργων του κάστρου όπως ο Ευστάθιος Γεωργιου και

γ) ως κάτοικοι του χωριού θυμούνται περισσότερα ή λιγότερα στοιχεία από τα σωζόμενα ως τη δεκαετία του '50 τμήματα του κάστρου όπως οι Δημ. Αρ. Κούτρας, Δημ. Αναστ. Καραναστάστης, Αθαν. Απ. Καραναστάσης, Χρ. Βασ. Σούλιος, Δημ. Γαλάνης, Αντώνιος Πασιόπουλος, Αριστείδης Αθ. Κούτρας, Ιωάννης και Κων/νος Ηλ. Μητράκος και Ελένη Δημ. Σερεμέτη (το γένος Ευαγ. Μακρή).Ευχαριστώ όλους αυτούς για τις πληροφορίες που μου έδωσαν και ζητώ συγνώμη, αν παρέλειψα να παραθέσω κάποιο όνομα από παραδρομή.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

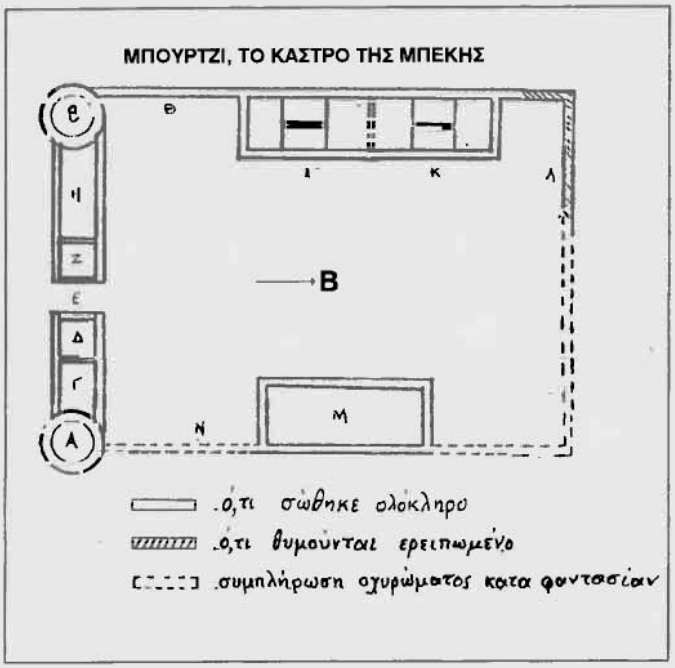

Ο ΝΑ πύργος (τμήμα Α) και το τμήμα Γ, που χρησίμευε ως κατοικία, ανήκε στον Κων/νο Μπούτλα, ο οποίος γκρέμισε ένα μέρος του πύργου στα τέλη της δεκαετίας του '40, για να διαμορφώσει καλύτερα τη συνεχόμενη κατοικία του (τμήμα Γ).[22] Τα τμήματα Α και Γ τα γκρέμισε ολοκληρωτικά ο Ευάγ. Κων. Μπούτλας μετά το σεισμό, το 1981.[23] Ο πύργος Α βρισκόταν στο ΒΔ άκρο της σημερινής οικίας του Νικ. Μπούτλα.

Το τμήμα Δ (κοίτα σχεδιάγραμμα κάτοψης) ανήκε στον Αναστάσιο Νικ. Γκιαούρη, ο οποίος το γκρέμισε μέσα στη δεκαετία του '50. Οικοδομικά υλικά αγόρασαν αρκετοί κάτοικοι. Μεταξύ αυτών και ο πατέρας του γράφοντος. Αγόρασε ξυλεία (γριντιές) και κεραμίδια, για να σκεπάσει το χαγιάτι μας.

Το τμήμα Ε αποτελούσε την είσοδο του κάστρου, την Αυλαή, όπως την ονόμαζαν. Το κέντρο της Αυλαής αποτελούσε το όριο ανάμεσα στις ιδιοκτησίες Αναστ. Γκιαούρη και Γεωργ. Σάλτα. Την Αυλαή τη γκρέμισαν στη δεκαετία του '50.[24]

Τα τμήματα Ζ, Η και ο ΝΔ πύργος (τμήμα Β) ανήκαν στον Γεωργ. Σάλτα και από το 1951 στον Ευστ. Γεωργίου. Ο τελευταίος ιδιοκτήτης τα γκρέμισε όλα το 1956.[25] . Το τμήμα Ζ χρησίμευε ως κατοικία, το τμήμα Η ήταν στάβλος και ο πύργος Β ήταν ο καλύτερα σωζόμενος πύργος του κάστρου.

Το τμήμα Θ ήταν τείχος[26] που το θυμούνται πολλοί.[27] Το γκρέμισε το 1942 ο ιδιοκτήτης του, ο Γκαλαμάνης, και κάποιοι αγόρασαν οικοδομικά υλικά.[28]

Τα τμήματα Ι και Κ ήταν κατοικίες, ο εξωτερικός τοίχος των οποίων, ο δυτικός, απο-

22. Μαρτυρία Ευαγ. και Νικ. Κων. Μπούτλα.

23. "Το 1981 ο αδελφός μου Βαγγέλης γκρέμισε τον τούρκο..." Μαρτυρία Νικ. Κ. Μπούτλα, "Τούρκο" ονόμαζαν τα τμήματα Α και Γ του κάστρου που για πολλά χρόνια χρησίμευαν ως κατοικία τους.

24. Μαρτυρίες Ευστ. Γεωργίου, Νικ. Μπούτλα κ.ά.

25. Μαρτυρία Ευστ. Γεωργίου.

26. Τείχος γράφουμε το τμήμα της οχύρωσης του κάστρου που δεν είναι μέρος κατοικίας, αποθήκης ή στάβλου. Στη δεύτερη περίπτωση γράφουμε τοίχος.

27. Αθαν. και Βασ. Ανδ. Τσιμπούρης, Αθαν. Κ. Τσιμπούρης, Δημ. Ευαγ. Τσιμπούρης, Δημ. Αν. Καραναστάσης, Δημ. Αρ. Κούτρας, Αντώνιος Πασιόπουλος κ.ά.

28. Μαρτυρία Δημ. Αρ. Κούτρα "... αγόρασα πέτρες, για να χτίσω το σπίτι μου".

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

τελούσε συνέχεια του τείχους του τμήματος Θ. Τα τμήματα Ι και Κ είχαν συνολικό μήκος 30μ. περίπου. Στο τμήμα Ι κατοικούσε η οικογένεια Αθαν. Τσιμπούρη από το 1922 και στη συνέχεια οι οικογένειες των παιδιών του Ανδρέα, Κώστα και Βαγγέλη.[29] Τα γκρέμισαν μετά τους σεισμούς του 1980. Σήμερα σώζονται λίγα μόνο ερείπια του τμήματος Ι. Μέρος των σωζομένων ερειπίων εικονίζεται στην παρατιθέμενη φωτογραφία . Στο τμήμα Κ κατοικούσε η οικογένεια Αθαν. Γαλατά μέχρι το 1961[30]

Μπούρτζι - ερείπια τοίχου

Το τείχος του τμήματος Λ δε θυμάται κανείς ολόκληρο, πολλοί όμως θυμούνται τα ερείπια του.[31] Τα παιδιά πηδούσαν τα χαλάσματα, για να περάσουν στον εσωτερικό χώρο να παίξουν.[32]

Στην προδημοσίευσή μας[33] αναρρωτιόμαστε πού κατοικούσε ο ιδιοκτήτης του τσιφλικιού της Μπεκής και του Κάστρου, οι κολλήγοι κτλ. Τώρα, καθώς ολοκληρώθηκε η έρευνά μας, γνωρίζουμε την απάντηση. Από τα αναφερόμενα σε έγγραφα των μέσων του 19ου αιώνα[34] αποδεικνύεται ότι τουλάχιστον ο τελευταίος Τούρκος ιδιοκτήτης, ο Ιζέτ-μπεης, κι ο Δημ. Κεμπρέκος δεν κατοικούσαν στη Μπεκή αλλά στη Λαμία. Ειδικά για την περίοδο Κεμπρέκου είναι βέβαιο ότι στο Μπούρτζι κατοικούσε ο επιστάτης, οι υπηρέτες και ίσως οι αρχιποιμένες του. Οι κολλήγοι κατοικούσαν σε καλύβες γύρω από το Μπούρτζι.

Ευλόγως όμως θα μπορούσε να αναρωτηθεί κανείς, γιατί δε σώθηκαν τα τείχη του βορινού τμήματος, ενώ έχει διασωθεί όλο το νότιο και δυτικό κι ένα μέρος του βορείου τμήματος; Για όποιον γνωρίζει τη μορφολογία της περιοχής η απάντηση είναι απλή. Το βορινό τμήμα του κάστρου βρισκόταν στην αρχή του πρανούς ενός ρέματος, (ρέμα της Τσά-

29. Μαρτυρίες Αθαν. και Βασ. Ανδ. Τσιμπούρη, Καλλιόπης χήρας Ευαγ. Τσιμπούρη. Κατοίκησαν εκεί:

Η οικογένεια Ανδρέα Τσιμπούρη μέχρι το 1980.

Η οικογένεια Κων/νου Τσιμπούρη μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του '50 και

Η οικογένεια Ευαγ. Τσιμπούρη μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του '50.

30. Μαρτυρία Θεοδώρας Γεωρ. Ζέρβα (το γένος Αθ. Γαλατά) "Το σπίτι το πήραμε από την Κάκαινα αδελφή των Καρακατσαίων. Εγώ γεννήθηκα μέσα σ' αυτό το σπίτι το 1924 και έμεινα εκεί και μετά το γάμο μου (1953),μέχρι το 1961".

31. Δημ. Αν. Καραναστάσης, Νικ. Μπούτλας, Δημήτριος Κ. Μίχος, Δημ. Κ. Γαλάνης, Αθαν. Ανδ. Τσιμπούρης, Θεοδώρα Γ. Ζέρβα, Ελένη Δημ. Σερεμέτη.

32. Μαρτυρία Νικ. Μπούτλα "η Γαλατού όμως δεν τους άφηνε όλους. Εμάς μας άφηνε, γιατί είμαστε κουμπάροι..." Δημ. Κ. Γαλάνη κ.ά.

33. Περιοδικό "ΦΘΙΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ" ό.π.

34. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δας α. Συμβ/φος Θεοδ. Δυοβουνιώτη, 99/1857 β. Έκθεση εγκαταστάσεως κληρονόμων Κεμπρέκου συνημμένη στο ίδιο συμβόλαιο γ. Συμβ/φος Αλ. Χατζίσκος, 7365/1857, Έκθεσις απογραφής φθαρτής περιουσίας του Δ. Κεμπρέκου κ.ά.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

λαινας) στο φρύδι της όχθης. Το έδαφος λοιπόν είναι ασταθές, γι' αυτό το βορινό τμήμα κετέρρευσε. Η κατάρρευση πρέπει να είχε συμβεί περί τα μέσα του περασμένου αιώνα, αν όχι νωρίτερα. Αυτό το συμπεραίνουμε από το γεγονός ότι στις αρχές του αιώνα μας τα υλικά της κατάρρευσης έχουν απομακρυνθεί. Πρέπει να χρησιμοποιήθηκαν για το χτίσιμο νέων σπιτιών, των παλιών "αρχοντικών" του Σούλιου, του Καραγάτσου, Λατσού και άλλων μεγαλονοικοκυραίων του χωριού, τα οποία χτίστηκαν στο μεταξύ 1860-1880 διάστημα, περίοδο κατά την οποία μετακινήθηκε και η Μπεκή από την παλιά της θέση, το Παλαιοχώρι, στην τωρινή θέση.

Το ασταθές του εδάφους της περιοχής του βορινού τμήματος του κάστρου αποδεικνύεται και από το γεγονός ότι σήμερα έχουν γίνει τοίχοι αντιστηρίξεως, για να στηριχτούν οι οικοδομές που έγιναν πρόσφατα στο τμήμα αυτό, παρόλο ότι έχουν ανακαλυφθεί και χρησιμοποιούνται νέα υλικά και τεχνολογία για το χτίσιμο στερεότερων οικοδομών.

Το κτίσμα Μ ήταν αποθήκη, κατασκευής όμοιας με την κατασκευή των άλλων κτισμάτων, που τη θυμούνται όλοι όσοι αναφέρονται στην παραπομπή με αριθμό 21. Την αποθήκη αυτή αγόρασε ο Κων/νος Μίχος από τον Καϊλάνη στα μέσα της δεκαετίας του '50 και την κατεδάφισε ύστερα από λίγα χρόνια.[35]

Η ύπαρξη του τείχους Ν εικάζεται από τον γράφοντα, για να ολοκληρωθεί η οχύρωση του χώρου. Κάποιοι θυμούνται ίχνη ερειπίων του. Η κατεδάφισή του οφείλεται στην επέμβαση του ανθρώπου, όπως δυστυχώς, αποδεδειγμένα, και των τμημάτων Α, Β,Γ,Δ, Ε, Ζ,Η, Θ,Ι,Κ και Μ είτε για να εξοικονομηθούν οικοδομικά υλικά είτε για να ανοιχτούν οδοί προσπέλασης στο εσωτερικό του κάστρου, ώστε να κυκλοφορούν καλύτερα όσοι κατοικούσαν στους εσωτερικούς χώρους. Ειδικά στις δύσκολες περιόδους της πρόσφατης ιστορίας μας- μετά τη μικρασιατική καταστροφή και κατά τον εμφύλιο μετά την κατοχή - μέσα στους στεγασμένους χώρους του κάστρου κατοικούσαν 40-50 άτομα.

Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι πρώτα κατεδάφισαν τα τείχη κι αργότερα τους στεγασμένους χώρους (πύργους, κατοικίες, στάβλο, αποθήκη), γιατί οι τελευταίοι χρησιμοποιούνταν είτε ως κατοικίες, είτε ως στάβλοι για τα ζώα είτε ως αχυρώνες μέχρι πολύ πρόσφατα. Όταν δεν τους χρειάζονταν, τους κατεδάφισαν κι αυτούς...

Γ. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΤΙΣΜΑΤΩΝ

Πριν κάνουμε περιγραφή του κάστρου της Μπεκής, παραθέτουμε την αναπαράσταση του χώρου που φιλοτέχνησε ευγενώς προσφερθείς ο δάσκαλος - ζωγράφος Μπάμπης Τσέλος, τον οποίο και ευχαριστούμε θερμά.

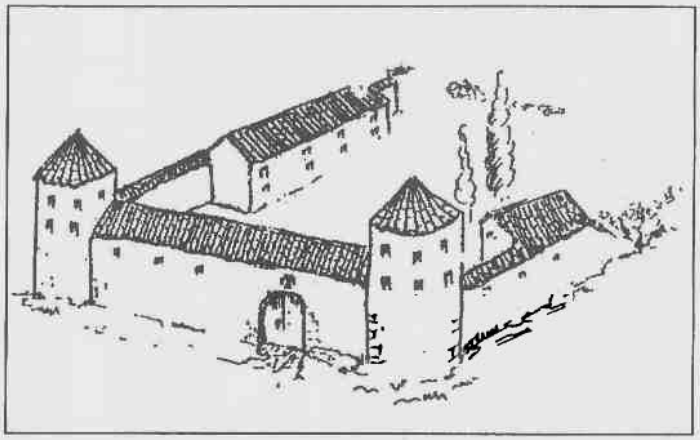

Αναπαράσταση του κάστρου

1. Λιθοδομή - στέγη

Οι τοίχοι και τα τείχη του κάστρου είχαν ύψος 5-6μ. - χωρίς το ύψος της

35. *Μαρτυρία Ευφροσύνης Ι. Γκιαούρη, το γένος Κ. Μίχου.*

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

στέγης - και πλάτος 0,8μ.[36] Οι πύργοι ήταν 1,5-2μ. ψηλότεροι. Όλα τα κτίσματα ήταν κεραμοσκεπή με γουβωτό κεραμίδι. Στις οικοδομές οι στέγες ήταν μονόρριχτες (μονοκόμματες) και από τις δύο πλευρές χωρίς ταβάνι.

Οι τοίχοι (και τα τείχη) ήταν διπλοί, χτισμένοι με ασβέστη. Χτιζόταν ταυτόχρονα κι από τα δύο μέρη, το εσωτερικό και το εξωτερικό. Προς τα δύο εξωτερικά μέρη του τοίχου τοποθετούνταν οι μεγάλες πέτρες, ενώ το ενδιάμεσο διάστημα γεμιζόταν με "σόμπολα" (μικρές πέτρες) και λάσπη. Σε κάθε ένα- ενάμισι μέτρο ύψους υπήρχε "ξυλόδεση".

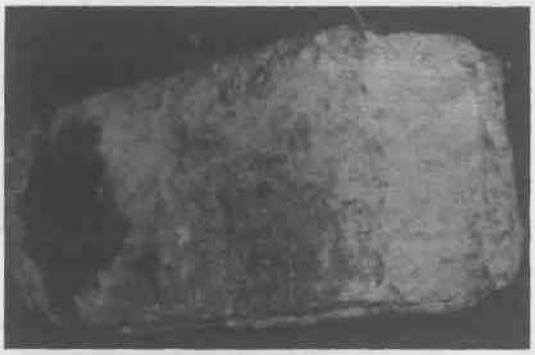

Ό,τι σεβάστηκε ο χρόνος

Στις γωνίες των κτισμάτων υπήρχαν μεγάλα αγκωνάρια. Το εικονιζόμενο στην παραπλεύρως φωτογραφία, διστάσεων 0,30 Χ 0,30 Χ0,60μ. προέρχεται από την Αυλαή.

Στο ανώτερο μέρος της λιθοδομής (ως μαρκίζα) υπήρχαν πουριά (αφρόπετρες) λαξεμένες σε σχήμα τραπεζίου, που εξείχαν λίγα εκατοστόμετρα προς τα έξω, έτσι ώστε να εξέχουν τα κεραμίδια από τον τοίχο.

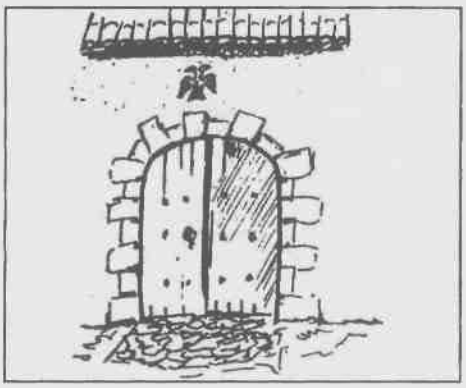

Αυλαή (σχέδιο Μπάμπη Τσέλου)

2. Οι πύργοι

Οι δύο πύργοι Α και Β σώζονταν ολόκληροι μέχρι το 1940, ο πύργος Β μέχρι το 1956. Στους πύργους εισερχόταν κανείς από τα τμήματα Γ και Η αντίστοιχα. Μια εσωτερική ξύλινη σκάλα οδηγούσε στο πρώτο ξύλινο πάτωμα, που ήταν στρωμένο με γερές τάβλες καρφωμένες σε μεγάλες γριντιές, οι άκρες των οποίων ήταν πακτωμένες στα τείχη του πύργου. Δεύτερη ξύλινη σκάλα οδηγούσε σε ανώτερο διάζωμα.[37] Κάθε πύργος είχε δύο σειρές από 4-5 πολεμίστρες ανοιγμένες στο ύψος περίπου του ανθρώπου πάνω από το κάθε πάτωμα. Οι πολεμίστρες "έβλεπαν" προς την εξωτερική πλευρά του οχυρώματος. Η εσωτερική δάμετρος κάθε πύργου ήταν 4μ. περίπου. Η στέγη του ήταν κωνική, σκεπασμένη με κεραμίδια.

3. Η Αυλαή

Αυλαή (πιστεύουμε από το αυλή) λεγόταν η είσοδος του κάστρου. Βρισκόταν στο νότιο τμήμα, μεταξύ των πύργων Α και Β. Όχι στο μέσον ακριβώς της απόστασης μεταξύ των δύο πύργων αλλά πιο κοντά προς τον πύργο Α. Είχε πλάτος 3-3,5μ. κι ύψος 4,5-5μ. Στο επάνω μέρος κατέληγε σε ανακουφιστικό θόλο, φτιαγμένο με μεγάλα αγκωνάρια. Τα αγκωνάρια της Αυλαής συνδέονταν μεταξύ τους με σίδερα. Πάνω από το τόξο της πύλης

36. Το ύψος δίνεται κατά προσέγγιση, σύμφωνα με τις περιγραφές. Το πλάτος μετρήθηκε ακριβώς σε σωζόμενα ερείπια της οικίας Τσιμπουραίων. Το πλάτος των θεμελίων ξεπερνούσε το ένα μέτρο.

37. Μαρτυρία Θεοδώρας Γ. Ζέρβα, Αντ. Πασιόπουλου, Ελένης Δημ. Σερεμέτη κ.ά.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

ήταν μεγάλη ορθογώνια πέτρα στο μέσον της οποίας ήταν σκαλισμένος ο δικέφαλος αετός.[38] Λίγο κάτω δεξιά και αριστερά του αετού υπήρχαν κι άλλες παραστάσεις, που κανείς δε θυμάται τι ακριβώς ήταν.

Το δάπεδο της Αυλαής ήταν στρωμένο με μεγάλες πλακουδερές πέτρες (καλντερίμι). Η πόρτα ήταν δίφυλλη, φτιαγμένη από χοντρές τάβλες (μαδέρια) καρφωμένες σε τραβέρσες (από την εσωτερική και την εξωτερική πλευρά της) με χοντροδουλεμένα σφυρήλατα γυφτόκαρφα. Άνοιγε προς τα μέσα. Όταν τα δύο φύλλα της πόρτας ήταν κλειστά, στερεώνονταν με δύο σιδερένιες μπάρες, που οι βάσεις τους ήταν πακτωμένες στον τοίχο. Επί πλέον ασφαλιζόταν μ' ένα μεγάλο και χοντρό συρόμενο μαδέρι, το οποίο θα μπορούσε να συρθεί σε ειδική τρύπα - υποδοχή του τοίχου. Κατά την απογραφή της φθαρτής περιουσίας του Κεμπρέκου, μετά το θάνατο του, βρέθηκαν σε μια αποθήκη του "100 οκάδες σίδερο δια την μεγάλην θύραν (Αυλαή) της Μπεκής".[39]

4. Οι κατοικίες

Τα τμήματα Γ,Δ, Ζ, Ι και Κ χρησιμοποιούνταν ως κατοικίες. Είχαν όλα την ίδια περίπου διαρρύθμιση. Τα τμήματα Ι και Κ υπερείχαν σε μέγεθος και προσανατολισμό. Εκεί πρέπει να κατοικούσαν ο επιστάτης, ο αρχηγός της φρουράς και άλλοι ευνοούμενοι του άρχοντα. Στα τμήματα Δ,Ζ, και Γ κατοικούσαν πιθανότατα οι φύλακες της πύλης και οι στρατιώτες.

Όλες οι κατοικίες ήταν δίπατες. Το κατώι ήταν ημιυπόγειο και είχε είσοδο από την εσωτερική μεριά του κάστρου. Εξαίρεση αποτελούσαν τα τμήματα Δ και Ζ που είχαν είσοδο από το μέρος της Αυλαής. Ξύλινη εσωτερική σκάλα οδηγούσε από το κατώι στο ανώι, που τα χώριζε ξύλινο πάτωμα. Παράθυρα υπήρχαν μόνο προς το εσωτερικό μέρος του οχυρώματος. Τα τμήματα Γ, Δ και Ζ είχαν το καθένα εσωτερικό μήκος 5μ. και εσωτερικό πλάτος 6μ. περίπου. Τα τμήματα Ι και Κ είχαν εξωτερικό μήκος 15μ. και πλάτος 8μ. το καθένα.[40] Αυτά ήταν χωρισμένα σε τρία μεγάλα διαμερίσματα - δωμάτια.

Στα τμήματα Γ,Δ και Ζ έγιναν πολλές παρεμβάσεις από τότε που το Μπούρτζι έπαψε να χρησιμεύει ως οχυρό. Ανοίχτηκαν παράθυρα και πόρτες προν νότον, έγιναν εξωτερικές σκάλες κτλ.

5. Ο στάβλος

Το τμήμα Η μήκους 20 μ. περίπου και πλάτους 6μ., ήταν "αβέρτο" (μονοκόμματο χωρίς οριζόντια και εγκάρσια χωρίσματα) και χρησίμευε ως στάβλος. Απόδειξη της χρήσης του οι εντοιχισμένες γρινιές στη νότια και βόρεια εσωτερική πλευρά του τοίχου, στις οποίες ήταν προσαρμοσμένοι χαλκάδες (κρίκοι), για να δένουν προφανώς τα ζώα.[41] Το χειμώνα του 1944-45 οι αντάρτες του ΕΛΑΣ χρησιμοποίησαν το στάβλο αυτό για το σταβλισμό των αλόγων τους.[42]

---

38. Μαρτυρία Αθαν. Απ. Καραναστάση, Δημ. Αν. Καραναστάση, Αριστείδη Κούτρα, Αντωνίου Πασιόπουλου, Ιωάν. Μητράκου, Νικ. Μπούτλα, Δημ. Κ. Γαλάνη κ.ά.

39. Γ.Α.Κ. - Αρχείο Ν. Φθ/δας, Συμβ/φος Αλεξ. Χαντζίσκος 7365/1857, Έκθεσις απογραφής, σελ.77.

40. Οι διαστάσεις του τμήματος Ι μετρήθηκαν ακριβώς, γιατί σώζονται τα ερειπιά του. Το τμήμα Κ είχε ακριβώς τις ίδιες διαστάσεις, σύμφωνα με τη μαρτυρία αυτών που κατοίκησαν επί πολλά χρόνια εκεί.

41. Μαρτυρία Αντ. Πασιόπουλου, Ευστ. Γεωργίου, Νικ. Μπούτλα, Δημ. Γαλάνη κ.ά. Το σχέδιο είναι του δάσκαλου - ζωγράφου Μπάμπη Τσέλου.

42. Μαρτυρίες Αθαν. Απ. Καραναστάση και Ιωάνν. Ηλ. Μητράκου.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

6. Η αποθήκη

Η αποθήκη (τμήμα Μ) είχε διαστάσεις 8μ. Χ 15μ. περίπου. Η τοιχοποιΐα της, η στέγη κτλ. ήταν κατασκευής παρόμοιας με των άλλων κτισμάτων. Κατά το 1937 -38 χρησίμευσε ως αίθουσα διδασκαλίας.[43] Κατά τη διάρκεια της Κατοχής οι Γερμανοί τη χρησιμοποίησαν ως μαγειρείο.[44] Την αποθήκη γκρέμισε ο Κων. Μίχος στα τέλη της δεκαετίας του '50.[45]

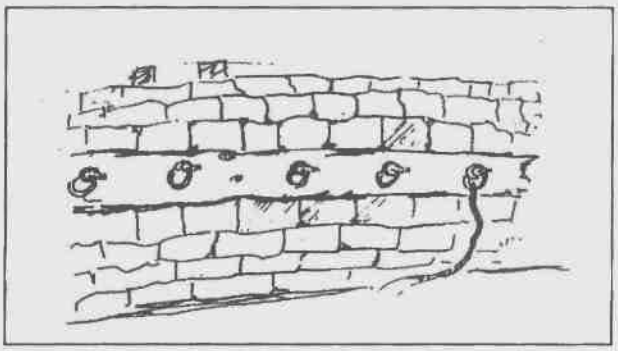

Το εσωτερικό του στάβλου (σχέδιο Μπάμπη Τσέλου)

Δ ΤΟ ΜΠΟΥΡΤΖΙ ΣΕ ΣΥΜΒΟΛΑΙΑ ΤΟΥ 19ου ΑΙΩΝΑ

Το Μπούρτζι αναφέρεται σχεδόν σε όλα τα συμβόλαια των μέσων του περασμένου αιώνα κατά τις αγοραπωλησίες τμημάτων της περιουσίας του Δημητρίου Κεμπρέκου. Και τούτο γιατί οι κληρονόμοι του κληρονόμησαν ο καθένας το 1/8 από όλη την κινητή και ακίνητη περιουσία του. Ένα απ' τα ακίνητα κτήματά του ήταν και το Μπούρτζι.

Πριν παραθέσουμε αυτούσια την περιγραφή του Κάστρου της Μπεκής (Μπούρτζι), σημειώνουμε προκαταρκτικά τα εξής:

1. Το Μπούρτζι δεν αναφέρεται σε καμιά περίπτωση με όνομα, αυτό ή κάποιο άλλο. Αναφέρεται ως "υψηλή περιοχή",[46] ως "οικοδόμημα του Δημητρίου Κεμπρέκου εντός υψηλής περιοχής" [47] κτλ.

2. Αναφέρεται η ύπαρξη "δύο πυργίσκων προς επιδρομικήν φύλαξιν χρησιμευόντων"[48], αλλού αναφέρονται οι πυργίσκοι ως "σκοπιές".[49]

3. Αναφέρεται ως Κούλια "... της Κούλιας της υπαρχούσης εντός του χωρίου αυτού..."[50] [η κούλ(ι)α (τουρκ.) σημαίνει "σκοπιά, μικρός πύργος οχύρωμα"][51]

4. Ως περιεχόμενα "εντός της υψηλής περιοχής" παραρτήματα αναφέρονται: ευρεία πύλη (σ.σ. η Αυλαή), δεξιά κι αριστερά της πύλης αχυρώνες, (σ.σ. οι αναφερόμενες χρήσεις αφορούν στο συγκεκριμένο χρόνο [1857]) χαμόγειος οικία και μαγειρείο , στάβλος, οικία με δύο ανώγεια δωμάτια, δύο αποθήκες ένθεν και ένθεν και αυλή.[52]

5. Όλα τα αναφερόμενα οικοδομήματα είναι λιθασβεστόκτιστα και κεραμοσκέπαστα.[53]

Στη συνέχεια παρατίθεται η περιγραφή της "υψηλής περιοχής" σε ένα συμβόλαιο:[54]

"... των εντός του χωρίου Μπεκίου του Δήμου Λαμίας υπαρχόντων ως εξής οικοδομη-

43. Μαρτυρίες Αθαν. Απ. Καραναστάση και Αντ. Πασιόπουλου.

44. Μαρτυρία Δημ. Κ. Μίχου.

45. Μαρτυρίες Άννας χήρας Κων. Μίχου και Δημ. Μίχου.

46. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθιώτιδας, Συμβ/φος Θεοδ. Δυοβουνιώτης, 99/1857

47. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθιώτιδας, Συμβ/φος Θεοδ. Δυοβουνιώτης, 219/1857

48. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθιώτιδας, ό.π.

49. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθιώτιδας, Συμβ/φος Θεοδ. Δυοβουνιώτης, 517/1857

50. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθιώτιδας, Συμβ/φος Θεοδ. Δυοβουνιώτης, 5631/1861

51. Μαν. Τριανταφυλλίδη, ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΟΝ - ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ, παράβαλε και λεξικά Ελευθερουδάκη, Σταματάκου Ι.Δ., Τεγόπουλου-Φυτράκη

52. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθιώτιδας, Συμβ/φος Θεοδ. Δυοβουνιώτης, 517/1857

53. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθιώτιδας, Συμβ/φος Θεοδ. Δυοβουνιώτης,10/1857

54. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθιώτιδας, Συμβ/φος Θεοδ. Δυοβουνιώτης, 517/1857

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

μάτων ήτοι μιας υψηλής περιοχής εκτάσεως τριών χιλιάδων περίπου τετραγωνικών μέτρων λιθασβεστοκτίστου, μεθ' όλων των εν αυτή προσαρτημάτων, περιεχούσης ευρείαν πύλην και ένθεν και ένθεν αυτής αχυρώνα, χαμόγειον οίκον και μαγειρείον, σταυλον και δυο πυργίσκους ημικυκλίους, ως σκοπιές, απέναντι δε ή εντός της περιοχής οικίαν με δύο ανώγεια δωμάτια και προς τα ένθεν και ένθεν της αποθήκης μετά των αυλών της περιοχής ταύτης, συνορευομένης της περιοχής ταύτης ανατολικώς με οδόν και τας καλύβας των καλλιεργητών του Μπεκίου αρκτικώς (σ.σ. βορείως) με το ρεύμα ή βρύσιν δυτικώς με οδόν και με γαίας του ιδίου χωρίου και μεσημβρινώς (σ.σ. νοτίως) με αλώνια του χωρίου".

Παρατηρήσεις - σχόλια:

1. Είναι φανερό ότι η λιθασβεστόκτιστος " υψηλή περιοχή εκτάσεως 3000 περίπου τετ. μέτρων" του συμβολαίου αυτού είναι το Μπούρτζι.

2. Είναι επίσης φανερό ότι κατά την αναφερόμενη χρονική περίοδο δεν εξυπηρετεί την ανάγκη για την οποία πρωτοδημιουργήθηκε, δηλαδή την απόκρουση επιδρομέων , όμως είναι κατάδηλος ο χαρακτήρας ενός οχυρώματος που περιτριγυρίζεται από τείχη έχει κεντρική πύλη, πύργους προς επιδρομικήν φύλαξιν (αλλού χαρακτηρίζεται ως κούλια), δηλαδή έχει όλα τα χαρακτηριστικά ενός κάστρου.

3. Κατά την περιγραφή των χρήσεων των διαφόρων τμημάτων του Κάστρου, κυρίως δε των Γ,Δ και Ζ, επηρεαστήκαμε από τις υποτιθέμενες αρχικές χρήσεις, όταν το Μπούρτζι λειτουργούσε ως Κάστρο, αλλά και απ' τις μετέπειτα χρήσεις των χώρων αυτών κατά τις αρχές του αιώνα μας. Άλλωστε και στα αναφερόμενα συμβόλαια περιγράφονται οι χρήσεις της χρονικής περιόδου κατά την οποία συντάχθηκε το συμβόλαιο.

4. Η έκφραση "... απέναντι δε ή εντός της περιοχής..." (υπάρχει οικία) σημαίνει κατά τη γνώμη μας ότι τα βόρεια τείχη είναι γκρεμισμένα.

5. Μας προβληματίζει η μη σαφής αναφορά του τμήματος Μ στα διάφορα συμβόλαια. Είναι άραγε μεταγενέστερο δημιούργημα; Τότε ποιά η ανατολική αποθήκη που αναφέρεται στο υπ' αριθμ. 7365/1857 (Αλεξ. Χατζίσκου) συμβόλαιο;[55]

Ε. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΤΟΥ ΚΑΣΤΡΟΥ ΤΗΣ ΜΠΕΚΗΣ

Η ονομασία του κάστρου - Μπούρτζι - μας έκανε να σκεφτούμε ότι ήταν έργο της εποχής της Τουρκοκρατίας. Βέβαια υπάρχει το ξακουστό Μπούρτζι του Ναυπλίου, που σώθηκε ως τις μέρες μας με την τούρκικη ονομασία του, ενώ ήταν έργο των Βενετών (έτος 1471 μ.Χ.) που το ονόμαζαν Castello dello Scoglio.

Όταν αρχίσαμε συζητήσεις με τους μεγαλύτερους σε ηλικία κατοίκους του Σταυρού, προκειμένου να αναπαραστήσουμε όσο πιο πιστά μπορούσαμε το κατεστραμμένο συθέμελα μνημείο, ανακαλύψαμε με έκπληξη ότι επρόκειτο για ένα πολύ σημαντικό έργο. Τα στοιχεία που μας έκαναν να καταλήξουμε σ' αυτό το συμπέρασμα ήταν: ο δικέφαλος αετός που ήταν σκαλισμένος πάνω από την πύλη, το μέγεθος του κάστρου και οι λεπτομέρειες της κατασκευής του.

Η ύπαρξη του δικέφαλου αετού μας εξέπληξε και μας χαροποίησε ταυτόχρονα. Ήταν βυζαντινό έργο! Ήταν κάστρο ηλικίας άνω των 600 ετών!!!

Ταυτόχρονα φώλιασε μέσα μας η ανησυχία. Ποτέ δεν είχαμε ακούσει, διαβάσει ή δει ότι σε πύλη κάστρου ήταν σκαλισμένος ο δικέφαλος αετός. Μήπως ο δικέφαλος αετός ήταν δημιούργημα της φαντασίας κάποιου κατοίκου του χωριού; Μήπως κινδυνεύαμε να

55. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθιώτιδας, Συμβ/φος Αλεξ. Χατζίσκος.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

κατηγορηθούμε ότι θέλαμε σκόπιμα να υπερεκτιμήσουμε τη σημασία του κάστρου, αποδίδοντας σ' αυτό στοιχεία που του δίδουν βυζαντινά χαρακτηριστικά, τα οποία όμως δεν υπάρχουν σε κανένα άλλο βυζαντινό έργο;

Ο βυζαντινός αετός όμως εκεί, στο πάνω μέρος της πύλης, να τον θυμούνται όλο και περισσότεροι κάτοικοι!!!

Είναι χαρακτηριστικό ότι οι συνεντεύξεις ήταν ατομικές. Δεν ήταν συζητήσεις ενώπιον πολλών ατόμων, όπου ο ένας μπορεί να παρασυρθεί από τον άλλον. Χαρακτηριστικό επίσης είναι ότι πολλοί έλεγαν πως κάτι ήταν σκαλισμένο πάνω από την πύλη, αλλά δε θυμούνται τι. Μερικοί θυμούνται ότι υπήρχαν κι άλλες σκαλισμένες παραστάσεις κάτω δεξιά κι αριστερά από το δικέφαλο αετό, αλλά δε θυμούνται τι παρίσταναν ακριβώς. Άλλοι πάλι δε θυμούνται να υπήρχε κάτι σκαλισμένο πάνω από την πύλη. Κανείς πάντως δεν συνέδεε το Μπούρτζι, με άλλη εποχή εκτός απ' την Τουρκοκρατία, Το αποδεικνύουν και οι εκφράσεις: Γκρεμίσαμε τον "τούρκο", μέναμε στον "τούρκο"... Αφού βεβαιωθήκαμε λοιπόν ότι ο δικέφαλος αετός ήταν γεγονός, αρχίσαμε να ψάχνουμε σε βιβλία για να βρούμε κάποια αναφορά στο κάστρο αυτό. Η έρευνά μας, η οποία δεν ήταν ομολογουμένως η πλέον εμπεριστατωμένη ούτε απ' τον πιο κατάλληλο άνθρωπο, κατέληξε στα εξής:

1. Εντοπίσαμε άλλο ένα πύργο με σκαλισμένο δικέφαλο αετό πάνω από την πύλη του. Ήταν ο πύργος του Γάκη Χατζή στο Περτούλι της Πίνδου.[56]

2. Κατά τους χρόνους της Φραγκοκρατίας κι έπειτα πολλοί άρχοντες είχαν οικόσημο με το δικέφλο αετό στο άνω μέρος και άλλες παραστάσεις από κάτω.[57]

3. Κατά την εποχή της Φραγκοκρατίας επίσης "ο φεουδαλισμός που είχε εισχωρήσει από την εποχή των Κομνηνών ενισχύθηκε περισσότερο με τη φράγκικη επιτροπεία" και "τοπικές οικογένειες κατείχαν μεγάλες εκτάσεις γης που τις διοικούσαν σαν ανεξάρτητοι πρίγκιπες" .[58] Οι απόψεις αυτές του Miller ενισχύουν την εντύπωση ότι στο Κάστρο της Μπεκής ήταν εγκαταστημένος κάποιος τοπικός άρχοντας. Το ίδιο και η παρακάτω πληροφορία: "Όταν το 1318 πέθανε ο Δούκας της Υπάτης Ιωάννης Β, οι κτήσεις πέρασαν άλλες στην αυτοκρατορία, άλλες έμειναν στην κυριαρχία εγχώριων χωροδεσποτών"[59]

4. Στα 1271 μ.Χ. ιδρύθηκε το Δουκάτο της Υπάτης που κυριαρχούσε από τον Παρνασσό ως τον Όλυμπο. Το μικρό αυτό δουκάτο αγωνίστηκε τα λίγα χρόνια της ζωής του εναντίον πολλών επιδρομέων, Φράγκων, Καταλανών, Τούρκων κ.ά. Χρειαζόταν ισχυρά κάστρα. Φαίνεται ότι δημιούργημα αυτής της ανάγκης ήταν και το κάστρο της Μπεκής.

5. Όταν στα 1393 μ.Χ. ο Βαγιαζήτ Ι κατέλαβε τα Φάρσαλα, το Δομοκό και το Ζητούνι, ο Έλληνας επίσκοπος "παρέδωσε το ισχυρό φρούριο της Νέας Πάτρας (Υπάτης)".[60] Στη συνέχεια αναφέρεται ότι παραδόθηκαν και "μερικά άλλα κάστρα", που σημαίνει ότι στην περιοχή υπήρχαν κι άλλα μικρότερα κάστρα. Τα ισχυρά και γνωστά κάστρα αναφέρονται πάντοτε επώνυμα π.χ. των Σαλώνων, της Βοδονίτσας κ.λ.π.

Όταν η περιοχή και φυσικά και το Μπούρτζι της Μπεκής, έπεσε στα χέρια τωνΤούρκων, στο κάστρο της Μπεκής εγκαταστάθηκε κάποιος τσιφλικάς μπέης, σύμφωνα με το τουρκικό φεουδαλικό σύστημα (των τσιφλικιών). Στη συνέχεια όμως, με την καθυπόταξη

56. Αλεξ. Χατζηγάκη, Τ' Ασπροπόταμο της Πίνδου, Αθήνα 1961, τ. Α σελ. 58.

57. William Miller, Η Φραγκοκρατία στην Ελλάδα, Αθήνα 1960, σελ. 202, περιγράφεται το οικόσημο των Μελισσηνών της περιοχής Αλμυρού.

58. William Miller, ό.π. σελ. 47, 251.

59. "ΦΘΙΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ" (1983), Νικ. Παπαρρόδου, Το Δουκάτο της Υπάτης 1271-1319, σελ. 150.

60. W. Miller, ό.π. σελ 411.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

όλου του Βυζαντινού κράτους και την εδραίωση της τουρκικής κυριαρχίας, οι Τούρκοι δεν είχαν την ανάγκη των κάστρων, ειδικά των πιο μικρών. Τα άφησαν χωρίς συντήρηση και σιγά - σιγά καταστράφηκαν. Ο Τούρκος μπέης διατηρούσε την ιδιοκτησία του τσιφλικιού της Μπεκής, καθώς και του κάστρου της, αλλά διέμενε στη Λαμία.

Ποια ήταν όμως η κατάσταση του κάστρου της Μπεκής κατά την επανάσταση του 1821; Ήταν ένα κάστρο που μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για άμυνα ή ήταν ένα ερειπωμένο, άχρηστο για άμυνα οχυρό; Αυτό το ερώτημα γεννιέται, όταν σκέφτεται κανείς ότι η μάχη της Μπεκής, που διεξήχθη στα μέσα Απριλίου του 1821, έλαβε χώραν μόλις 200 μέτρα νοτιότερα από το Μπούρτζι, στην εκκλησία του Αγίου Αθανασίου, σημερινό κοιμητήρι του χωριού,[61] όπου οχυρώθηκε ο Κομνάς Τράκας, οπισθοχωρώντας από τα Καλύβια μετά την επίθεση των Τούρκων. Γιατί άραγε ο Τράκας δεν οχυρώθηκε στο Μπούρτζι και κατέφυγε 200 περίπου μέτρα νοτιότερα στον Άγιο Αθανάσιο; Η πιθανότερη εξήγηση είναι ότι το Μπούρτζι ήταν άχρηστο ως οχυρό. Το βόρειο τμήμα του πρέπει να ήταν ήδη γκρεμισμένο, οπότε δεν προσφερόταν για άμυνα.

Μετά την απελευθέρωση από τους Τούρκους, στα 1833, ολόκληρη η κτηματική περιοχή της Μπεκής, το τσιφλίκι της Μπεκής, αγοράστηκε από τον Δημήτριο Κυμπρέκο ή Κεμπρέκο "δια ενενήντα έξι χιλιάδες γρόσια".[62] Ο τελευταίος Τούρκος ιδιοκτήτης της Μπεκής και του κάστρου της ήταν ο Ιζέτ μπέης.[63] Κι ο Κυμπρέκος όμως τελικά εγκαταστάθηκε στη Λαμία, όπου και πέθανε στα 1855 ύστερα από φοβερή επιδημία χολέρας.[64] Οι κληρονόμοι του άρχισαν να πωλούν μεγάλα τμήματα του τσιφλικιού. Κι ως προς μεν την κτηματική περιοχή τη χώρισαν σε 100 ψήφους το 1857[65]. Το δε κάστρο το πούλησαν σε διαφόρους.

Οι Καραγατσαίοι κατείχαν όλο το βόρειο τμήμα του κάστρου από παλιά, ανεξακρίβωτο από πότε. Ίσως από το 1861. Αργότερα δίνουν προίκα στην αδελφή τους, την Κάκαινα, (γυναίκα του Κων/νου Στρογγυλού) το ΒΔ τμήμα. Αυτή το πουλάει στον Αθαν. Γαλατά περί το 1924. Το ΒΑ τμήμα το πουλάνε στον Αθαν. Καραναστάση, που στα τέλη της δεκαετίας του '30 το πούλησε στον Κων. Μίχο.

Το νότιο τμήμα κατείχε η Χαντζάραινα, η οποία το πουλάει στον Τσιμπούρη περί το 1922.

Το ΝΔ τμήμα κατείχε ο Γεωργ. Σάλτας, ο οποίος το έδωσε προίκα στο γαμπρό του Ευστ. Γεωργίου το 1951.

Το ΒΑ τμήμα κατείχαν οι Γκιαούρης - Μπούτλας άγνωστο από πότε.

Όλοι οι τελευταίοι ιδιοκτήτες που αναφέρονται παραπάνω γκρέμισαν την ιδιοκτησία τους, για να χτίσουν νέα σπίτια. Η μεγαλύτερη καταστροφή έγινε αμέσως μετά την Κατοχή και τον εμφύλιο που ακολούθησε. Τα τελευταία απομεινάρια του κάστρου γκρεμίστηκαν μετά απ' το σεισμό του1980. Έτσι χάθηκε ένα οχύρωμα του κάμπου, δημιούργημα κατά πάσαν πιθανότητα του 13ου αιώνα, το Μπούρτζι, το κάστρο της Μπεκής...

---

61. ΦΘΙΩΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ 1994, τεύχος 6ο, Γεωργίου Αθ. Σκούρα, "Οι μάχες στα Καλύβια και στο Μπεκί Λαμίας", σελ. 63 και ΦΘΙΩΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ 1995,τεύχος 8ο -9ο, Επιστολή Γιάννη Μακρή σελ. 185,186.

62. Γ.Α.Κ., Κεφ. ΣΤ. Αυτοτελή Αρχεία, Μικτή Επιτροπή Οθωμανικών Κτημάτων, Β Κτήματα Φθιώτιδας και Φωκίδας, φ. 57, 1831-1835.

63. Γενικά Αρχεία του κράτους ό.π.

64. "ΦΘΙΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ" (1986), Κώστα Δημοσθ. Γαλλή, Ιστορία του Α Ελληνικού Σχολείου Λαμίας 1835-1929, σελ. 166.

65. Γ.Α.Κ.- Αρχεία Νομού Φθιώτιδας, Θεοδ. Δυοβουνιώτης, 99/1857

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

3. ΑΛΛΑ ΚΤΙΣΜΑΤΑ

΄Ενα άλλο κτίσμα που αξίζει να αναφερθεί είναι η Αραδαριά. Και τούτο όχι για το μέγεθος ή την αρχαιότητά του - άλλωστε σήμερα δεν υπάρχει - αλλά για τη χρήση του. Η Αραδαριά χτίστηκε, για να στεγάσει τους κολλήγους του Κων. Τσάλλη, ιδιοκτήτη του 1/8 της Μπεκής.

΄Ηταν ένα επίμηκες οικοδόμημα μήκους 80 περίπου μέτρων και πλάτους 7. ΄Ηταν χωρισμένο σε 8 τμήματα - κατοικίες κολλήγων. Κάθε τμήμα αποτελούνταν από ένα δωμάτιο κι ένα βοϊδόσπιτο (στάβλο), συνεχόμενο προς το δωμάτιο. Το δωμάτιο ήταν λίγο υπερυψωμένο. Οι πρώτοι κολλήγοι είναι άγνωστοι. Στις αρχές του αιώνα μας πάντως κατοικούσαν στην Αραδαριά οι εξής: (από τα δυτικά προς τα ανατολικά) παπα - Σπύρος Καραναστάσης (2 διαμερίσματα), Κωστοπετραίοι Κώστας και Βαγγέλης (2 διαμερίσματα), Πασιόπουλος, Ρεντιαίοι Κώστας και Ηλίας (2 διαμερίσματα). Πιθανόν αυτοί να είναι απόγονοι των πρώτων κολλήγων. Πάντως για τους Κωστοπετραίους γνωρίζουμε ότι πήραν τη θέση του Βασ. Π. Στρογγυλού στην Αραδαριά. Στον τελευταίο έκανε έξωση ο Καϊλάνης που διαδέχτηκε τον Τσάλλη στην ιδιοκτησία της.

Οι τσιφλικάδες παραχωρούσαν στους κολλήγους τα εργαλεία, τα ζώα (βόδια για όργωμα) το σπόρο και στην περίπτωσή μας και τη στέγη. Δε βρήκαμε σχετικό συμβόλαιο, για να γνωρίζουμε τους όρους αυτής της κολληγιάς. Φαίνεται όμως ότι αργότερα καθένας από τους κολλήγους αγόρασε το τμήμα στο οποίο κατοικούσε, γιατί μετά το 1940 οι απόγονοι τους γκρέμισαν τα μερίδιά τους στην Αραδαριά κι έκτισαν σύγχρονες κατοικίες. Πρώτα ο παπα-Θύμιος, μετά οι Κωστοπετραίοι κι ο Πασιόπουλος (1952). Τελευταία γκρεμίστηκε το Ρεντιέϊκο από το οποίο σώζεται ένα μικρό τμήμα στα Κατσουλέικα.

Η Αραδαριά άρχιζε από το σημείο περίπου που είναι το σπίτι του Σπύρου Καραναστάση, συνέχιζε προς τα ανατολικά βορειότερα λίγο από το σπίτι του Γιώργου Ευαγ. Κυροδήμου, του Αντώνη Πασιόπουλου και τέλειωνε στα Κατσουλέϊκα σπίτια.

΄Ηταν οικοδομή λιθασβεστόκτιστη, κεραμοσκεπής. Η σκεπή ήταν μονόρριχτη (μονοκόμματη) χωρίς ταβάνι.

Την πρώτη πληροφορία για το πιθανό έτος ανέγερσης της Αραδαριάς μας την έδωσε ο Παναγ. Κωστοπέτρος. "Το 1952, όταν γκρεμίστηκε το Τσαλέικο , βρήκα κεραμίδι με χρονολογία 1862". Το γεγονός ότι ο Τσάλλης αγόρασε το 1/8 της Μπεκής το 1861[66], καθώς και η συμφωνία που συνήψε το 1862 για αγορά 40.000 κεραμιδιών[67] πείθουν ότι η Αραδαριά χτίστηκε γύρω στο 1862.

66. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθιώτιδας, Συμβ/φος Θεοδ. Δυοβουνιώτης, 5631/1861.

67. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθιώτιδας, Συμβ/φος Ιωαν. Σκαβέντζος, 695/1862. "... ο Κων. Τσάλλης συμφωνεί να αγοράσει από τον Γεώργιον Δημ. Γιατρόπουλον, κτίστην, από το εν χωρίω των Καλυβίων κεραμοποιείον του κεράμους καλώς κατασκευαμένας και εψημένας μήκους ημίσεως τεκτονικού πήχεως και βάρους 500 δραμίων, άθραυστους και πλήρεις 40.000" προς 18,8 δρχ. τη χιλιάδα παραδοτέα στα Καλύβια και 23 δρχ. τη χιλιάδα παραδοτέα στη Μπεκή.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΤΟΠΩΝΥΜΙΑ ΤΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ

1. ΓΕΝΙΚΑ ΠΕΡΙ ΤΟΠΩΝΥΜΙΩΝ

Τα τοπωνύμια της κοινότητας Σταυρού - Φθιώτιδας, όπως όλα τα τοπωνύμια της πατρίδας μας, χωρίζονται σε δυο μεγάλες κατηγορίες, σε ξενικά και ελληνικά, ανάλογα με την προέλευση τους. Στην περιοχή Σταυρού συναντούμε τοπωνύμια:

α. Ξενικά

1. Τουρκικά τοπωνύμια, δηλαδή ονομασίες που προέρχονται από τούρκικες λέξεις π.χ. Γκερίζια. Ετυμολογείται από το τουρκικό geriz= υπόνομος.[1] Η λέξη γκερίζι σημαίνει: 1). υπόγειος οχετός, υπόνομος και (συνεκδοχικά) ακαθαρσία οχετού, βόρβορος 2). υδραγωγείο κ.τ.λ.

2. Σλαβικά τοπωνύμια, δηλαδή ονομασίες που προέρχονται από σλαβικές λέξεις π.χ. Βάρα, προέρχεται από το σλαβικό bara= (τέλμα).[2]

3. Αλβανικά τοπωνύμια, δηλαδή ονομασίες που προέρχονται από αλβανικές λέξεις π.χ. Μαγούλα, προέρχεται από το αλβανικό magule= (λόφος)[3]

Άλλα ξενικά τοπωνύμια δε νομίζουμε ότι θα μπορούσε να καταγράψει κανείς, γιατί μερικές ελληνικές λέξεις που προέρχονται από αντίστοιχες ξενικές έχουν από πολλά χρόνια χρησιμοποιηθεί και αφομοιωθεί από την ελληνική γλώσσα, ώστε δύσκολα μπορεί να τις χαρακτηρίσει κανείς ξένες π.χ. Καστρί, υποκοριστικό του κάστρον, που προέρχεται από το λατινικό castrum.[4] Τσουκαλάκια, υποκοριστικό του τσουκάλι(ν), από το ιταλικό zucca[5] κ.ά.

β. Ελληνικά

1. Αγιωνύμια - Ναωνύμια. Προέρχονται από ονόματα ναών ή αγίων π.χ. Άγιος Μάρκος ή από επίδραση της θρησκείας π.χ. Εκκλησιές.

2. Φυτωνύμια. Προέρχονται από φυτά π.χ. Συκιές, Καρυές κ.τ.λ.

3. Ζωωνύμια. Προέρχονται από ζώα, π.χ. Ασβότρυπες, Κούκος κ.τ.λ.

4. Υδρωνύμια. Δηλώνουν τυν ύπαρξη νερού, π.χ. Ανάβρα, Άμπλας ή την έλλειψή του π.χ. Ξηροχάντακο.

5. Τοπωνύμια που προέρχονται από τη σύσταση του εδάφους. π.χ. Χαλιάδες, Σαπολίθι κ.τ.λ.

6. Τοπωνύμια από το σχήμα του εδάφους. π.χ. Τρίγωνο, Λωρίδες.

7. Τοπωνύμια από διάφορα κτίσματα ή οχυρώσεις. π.χ. Καστρί, Πυργάκια.

8. Τοπωνύμια από τη χρήση της περιοχής. π.χ. Ντίρα (=πέρασμα), Πλύστρα.

9. Τοπωνύμια από το μέγεθος των χωραφιών (έκταση). π.χ. Στρέμματα.

10. Τοπωνύμια από την ποιότητα του εδάφους. π.χ. Καψάμμος. (Το καψο - ως πρώτο

---

1. ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ, Ιστορικόν Λεξικόν της Νέας Ελληνικής, τόμος 5ος, εν Αθήναις 1984.
2. Νικ. Π. Ανδριώτη, Ετυμολογικό Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής, Αθήνα 1967
3. Τεγόπουλος - Φυτράκης, Ελληνικό Λεξικό, Αθήνα 1992.
4. Ν.Π. Ανδριώτη, ό.π.
5. Ν.Π. Ανδριώτη, ό.π.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

συνθετικό ονομάτων έχει την έννοια της φτώχειας. Από το θέμα του αορίστου του ρήματος καίω).[6]

11. Τοπωνύμια από οικογενειακά ονόματα (κυριώνυμα).
    α. Σε πτώση ονομαστική. π.χ. Κορκόβελος.
    β. Σε πτώση γενική. π.χ. στου Σαλωνίτη τον Άμπλα.
    γ. Γυναικωνύμια με την κατάληξη -αινα π.χ. Τσάλαινα (βρύση).
    δ. Με την παραγωγική κατάληξη - έικο. π.χ. Καραγιαννέϊκα.

12. Τοπωνύμια από ευρήματα π.χ. Τσουκαλάκια (βρέθηκαν πολλά πήλινα τσουκάλια) ή από υπάρχουσες εξωτερικές προσθήκες π.χ. Αρμακάδες (σωροί από πέτρες).

Πριν από τον αναδασμό της κτηματικής περιοχής της κοινότητας Σταυρού, που έγινε το 1963, υπήρχε ανάγκη χρησιμοποίησης περισσότερων τοπωνυμίων και τοπογραφικών σημείων, λόγω της κατάτμησης και της μεγάλης διασποράς των αγροτεμαχίων. Μετά τον αναδασμό η ανάγκη αυτή ελαχιστοποιήθηκε, γι' αυτό πολλά τοπωνύμια έχουν ξεχαστεί κιόλας.

Η εξήγηση είναι απλή. Πριν από τον αναδασμό ο κάτοχος μιας ψήφου (100 περίπου στρεμμάτων) είχε χωράφι σε 60 περίπου τοποθεσίες, Όποιος είχε περισσότερους από ένα ψήφο σε διαφορετικά τεμάχια, τα κτήματά του ήταν διασκορπισμένα σε περισσότερα από 120 σημεία. Καταλαβαίνει λοιπόν κανείς πόσα ονόματα περιοχών ή σημείων έπρεπε να χρησιμοποιεί κάθε γεωργός, για να καθορίζει επακριβώς τη θέση του χωραφιού του.

Μετά τον αναδασμό κάθε ιδιοκτήτης πήρε τα κτήματά του, όσα κι αν ήταν αυτά, σε τρεις τοποθεσίες. Προσθέστε σ' αυτές και 3-4 περιοχές που έμειναν εκτός αναδασμού. Επομένως κάθε ιδιοκτήτης μπορεί να προσδιορίζει τη θέση των κτημάτων του με 7-8 ονομασίες και δε χρειάζεται να χρησιμοποιεί καθόλου ονόματα σημείων π.χ. παλιουροπατουλιά, βατοπατουλιά, μεγάλη βουρλιά(άλλωστε αυτά με την εντατική καλλιέργεια και τη βαθιά άροση με τρακτέρ έχουν εξαφανιστεί τελείως) ή αχλαδούλα, φουντωτή γκορτζιά, καναδική λεύκα, καταπότης κ.ά.[7]

2. ΤΑ ΤΟΠΩΝΥΜΙΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΣΤΑΥΡΟΥ ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ

Μετά από επιτόπια έρευνα και πολύωρες συζητήσεις με τους κατοίκους του χωριού αλλά και ψάξιμο σε παλιές λαμιώτικες εφημερίδες, σε συμβόλαια, στα πρακτικά του αναδασμού και στους χάρτες της τοπογραφικής υπηρεσίαςσυγκεντρώσαμε τελικά περισσότερα από εκατό τοπωνύμια της περιοχής Σταυρού- Φθιώτιδας. Στη συνέχεια βρήκαμε τη γλωσσολογική προέλευση των περισσότερων απ' αυτά με τη βοήθεια ετυμολογικών - γλωσσολογικών λεξικών.

Πιθανόν να υπάρχουν κι άλλα στοιχεία που αγνοούμε, στοιχεία που η έρευνά μας δεν έφερε στο φως. Παραθέτουμε σε αλφαβητική σειρά - όχι απόλυτη - όσα τοπωνύμια μπορέσαμε και καταγράψαμε μαζί με τις σχετικές πληροφορίες.

1. Αϊ -Θανά'ης, στουν Αϊ - Θανάσ' (ο Άγιος Αθανάσιος).* Ναωνύμιο. Βρίσκεται σε απόσταση 100 μέτρων από τα νότια όρια του οικισμού Σταυρός. Υπάρχει και σήμερα μι-

6. Ν.Π. Ανδριώτης, ό.π. πρβλ. και Δ. Δημητράκου, Μέγα Λεξικόν της Ελληνικής Γλώσσης, Αθήνα 1964.

7. Πρακτικά Αναδασμού Σταυρού - Φθιώτιδας, 1963.

** Το τοπωνύμιο αναγράφεται πρώτα όπως απαντάται στη ντοπιολαλιά και μέσα σε παρένθεση όπως προφέρεται στην ονομαστική πτώση με την κανονική προφορά.*

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

κρός ναός στη θέση του πολύ μεγαλύτερου και αρχαιότερου ναού, τον οποίον κατεδάφισαν οι κάτοικοι του χωριού στις αρχές της δεκαετίας του '80, επειδή κινδύνευε από κατάρρευση. Ξαναχτίστηκε το 1984.[8] Μέχρι το 1930 ήταν ενοριακός ναός του χωριού και - άγνωστο από πότε - μέχρι σήμερα νεκροταφείο. Είναι και ήταν - όσο το θυμούνται οι γεροντότεροι - περιμανδρωμένο. Η μάνδρα περικλείει έκταση 3,5 στρεμμάτων και σύμφωνα με την παράδοση είχει και βορεινή πύλη,[9] δηλαδή προς την πλευρά του Παλιοχωριού. Ανήκει στην ευρύτερη περιοχή Εκκλησιές. Εδώ το 1821, λίγο πριν από τη μάχη της Αλαμάνας, πολέμησε ο ΚομνάςΤράκας, ο οποίος "ωχυρώθη εις την εκκλησίαν του χωρίου Μπεκή και εμάχετο γενναίως".[10]

2. Αϊ - Λιας (ο Προφήτης Ηλίας). Αγιωνύμιο - Ναωνύμιο. Είναι λόφος ύψους 288 μέτρων προς τα δυτικά του Αϊ - Λια της Λαμίας, σε απόσταση 1.500 περίπου μέτρων ΒΑ του οικισμού Σταυρός, ανατολικά του λόφου Κοφινάς. Παλιά υπήρχε ξωκλήσι αφιερωμένο στον Προφήτη Ηλία, από το οποίο πήρε και το όνομα. Οι γεροντότεροι πρόλαβαν τα ερείπιά του. Σε συμβόλαια του 1857 αναφέρεται: "... εις την κορυφήν του λόφου του Αγίου Ηλία (λύκου)..."[11] Φαίνεται ότι πριν χτιστεί το εκκλησάκι ονομαζόταν λόφος του λύκου...

3. Αϊ - Μάρκους (ο Άγιος Μάρκος). Ναωνύμιο. Μικρό ξωκλήσι που έδωσε το όνομά του και στην ευρύτερη περιοχή. Το εκκλησάκι χτίστηκε περί το 1890[12] από τους Δημήτριο και Νικόλαο Καραναστάση και Δημήτριο Τσονάτο. Σήμερα υπάρχει ναΐσκος που ανεγέρθηκε στα τέλη της δεκαετίας του '70, στη θέση του παλαιού. Ο αρχικός ναός κατεδαφίστηκε, επειδή έπαθε μεγάλες ζημιές από σεισμούς και κινδύνευε να καταρρεύσει. Βρίσκεται προς ανατολάς του οικισμού και σε απόσταση ενός χιλιομέτρου περίπου απ' αυτόν. Η ευρύτερη περιοχή Άγιος Μάρκος μαζί με την περιοχή Ντίρα κατέχει έκταση 425 στρεμμάτων.[13] Ο Άγιος Μάρκος όμως - ως ρεύμα Αγίου Μάρκου - αναφέρεται και το 1857.[14] Άρα υπήρχε και πριν το 1857 ναός Αγίου Μάρκου. Επειδή δε είναι σπάνιοι οι ναοί που είναι αφιερωμένοι στο όνομα αυτού του Αγίου, αναρρωτιόμαστε μήπως έχει σχέση με τη Φραγκοκρατία στην περιοχή μας.

4. Στ' Αϊνέρ' (το Αγιονέρι). Το Αγιονέρι ήταν μικρή πηγή ύδατος νοτίως του ναού του Αγίου Μάρκου, στα ριζά του απέναντι λόφου, εκεί που είναι σήμερα οι φιστικιές του Νέστορα Καλτσή. Απείχε 200 περίπου μέτρα από το ναό και οι κάτοικοι του χωριού πίστευαν πως το νερό της είχε θεραπευτικές ιδιότητες. Αρκετοί από τους επιζώντες ηλικιωμένους κατοίκους του χωριού έχουν "νιφτεί" παλιότερα στο Αγιονέρι, για να θεραπεύσουν τα σπυριά του.[15]

8. Στην πρόσοψη του ναού υπάρχει εντοιχισμένη, μαρμάρινη πλάκα με την εξής επιγραφή: Χτίστηκε 1880- Γκρεμίστηκε 1980. Ξαναχτίστηκε 1984. Η αρχική χρονολογία χτισίματος του ναού είναι άγνωστη. Το 1980 είναι εντελώς αυθαίρετο. Τέθηκε χάριν εντυπωσιασμού. Ένας αιώνας, εκατό χρόνια ακριβώς.... Το ότι ο ναός είναι πιο παλιά χτισμένος το μαρτυρούν οι εικόνες του. Υπάρχουν πολλές με χρονολογία 1861 και τουλάχιστο μία το 1814. (Περισσότερες λεπτομέρειες στο κεφάλαιο περί Εκκλησιών)

9. Μαρτυρίες Δημ. Κούτρα, Δημ. Καραναστάση κ.ά.

10. Τριαντ. Δ. Παπαναγιώτου, Η Φθιώτις το '21, Λαμία 1971 παράβαλε και Παναγ. Ι. Τσιώνη, Ο Νομός Φθιώτιδας, Αθήνα 1983, σελ. 93.

11. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Νομού Φθιώτιδος, Αρχείο Συμβ/φου Αλεξ. Χατζίσκου, 7841/1857.

12. Μαρτυρία των κτητόρων του ναού. Άλλωστε οι πιο πολλές εικόνες φέρουν χρονολογία 1895.

13. Πρακτικό Αναδασμού Σταυρού - Φθιώτιδος 7/10.9.1963.

14. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Νομού Φθιώτιδος, Αρχείο Συμβ/φου Θεοδ. Δυοβουνιώτη, 99/1857.

15. Μαρτυρίες Δημ. Αν. Καραναστάση και Αθαν. Απ. Καραναστάση.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

Σήμερα δε σώζεται τίποτα από το Αγιονέρι...

5. Στουν Αϊ - Ταξιάρχ' (ο Άγιος Ταξιάρχης). Αγιωνύμιο. Είναι ένας μικρός γήλοφος - περισσότερο μοιάζει με μαγούλα - που πήρε τ' όνομά του από το εκκλησάκι του Αγίου Ταξιάρχη που, σύμφωνα με την παράδοση, υπήρχε εκεί. Βρίσκεται στο ΒΑ άκρο της ευρύτερης περιοχής των Άνω Γλινών, σε απόσταση χιλίων περίπου μέτρων από τον οικισμό Σταυρού, αλλά στη μισή απόσταση από το Παλιοχώρι, όπου ήταν αρχικά χτισμένο το χωριό. Σήμερα δεν υπάρχει τίποτα άλλο, εκτός από το τοπωνύμιο, που να θυμίζει την ύπαρξη ναού. Για το πότε καταστράφηκε το εκκλησάκι - και πολύ περισσότερο για το πότε χτίστηκε - δεν υπάρχει καμιά πληροφορία. Ο Γάλλος αρχαιολόγος Μπεγκινιόν, που περιηγήθηκε την περιοχή στα 1933-35, γράφει:[16] "Στον Άγιο Ταξιάρχη, γύρω στα 1929, ξεθάφτηκαν τυχαία νομίσματα, κομμάτια από αγγεία και επίσης πλάκες (τάφων;) επεξειργασμένες (σκαλισμένες). Αλλά ο παπάς δεν μπόρεσε να δώσει καμιά πληροφορία για την τύχη τους. Δεν είχε την περιέργεια να παρατηρήσει, αν οι πλάκες είχαν επιγραφές. Είχε ακούσει να λένε ότι έφεραν χαρακτήρες λατινικούς κι όχι ελληνικούς. Οι πληροφορίες μας είναι λοιπόν αμφίβολες και δεν μπορεί παρά να λυπηθούμε για μια ακόμα φορά γι' αυτή την αδιαφορία για τις αρχαιότητες".

Θα πρέπει ίσως να πούμε εδώ ότι ήταν άτυχος και ο Μπεγκινιόν, πολύ δε περισσότερο εμείς οι Έλληνες, που ο παπα- Σπύρος Καραναστάσης πέθανε το Γενάρη του 1931. Αν ζούσε πιθανόν να θυμόταν περισσότερες πληροφορίες για τα ευρήματα του Αϊ - Ταξιάρχη, απ' ότι ο διάδοχος του.

6. Στ'ς Αδραχτάδις (οι Αδραχτάδες). Φυτωνύμιο. Βρίσκεται ΝΔ και συνέχεια του οικισμού της Νέας Βράχας, βορείως του δημόσιου δρόμου Λαμίας Καρπενησίου. Είναι μέρος της ευρύτερης περιοχής Τσουκαλάκια.[17] Πήρε το όνομα από τα ομώνυμα φυτά - αγκάθια, που η ρίζα τους είχε σχήμα αδραχτιού και πήγαινε "ως δυο πιθαμές βάθος". Οι γεωργοί καλλιεργούσαν δύσκολα τα χωράφια τους στην περιοχή αυτή με το "ζευγάρι". Τα φυτά αυτά, που αφθονούσαν στην περιοχή παλιότερα, "ξεχάθηκαν" μετά τον αναδασμό (1963) και τη βαθιά άροση που γίνεται με τα τρακτέρ. Το φυτό αυτό με τις διάφορες κατά τόπους ονομασίες (ατρακτύλι, αδραχτύλι, της γυναίκας το αδράχτι) ευδοκιμεί σε πολλά μέρη της πατρίδας μας και είναι το αρχαίο φυτό ατρακτυλίς ή φόνος του Θεοφράστου, που σήμερα φέρει το επιστημονικό όνομα Κάρθαμος ο εριώδης.[18]

7. Αερογέφυρα. Αερογέφυρα ονομάζεται η ανισόπεδη διάβαση που έγινε το 1962 στο σημείο που διασταυρώνεται ο δημόσιος δρόμος Λαμίας - Καρπενησίου με τη σιδηροδρομική γραμμή. Η ισόπεδη διάβαση ήταν λίγα μέτρα νοτιότερα.

8. Αλωνότοποι. Στα όρια του χωριού, στα τέσσερα σημεία του ορίζοντα, υπήρχαν αλωνότοποι, τα αλώνια. Εκεί "θημώνιαζαν" τα δεμάτια του σταριού. Έκαναν θημωνιές, δηλ. σωρούς από δεμάτια κατάλληλα τοποθετημένα, έτσι ώστε και σε περίπτωση βροχής το νερό να κυλάει προς τα έξω. Στους αλωνότοπους υπήρχαν αλώνια. Τα αλώνια είχαν στη μέση μπηγμένο ένα ξύλινο πάσσαλο και ο γύρω κυκλικός χώρος ήταν στρωμένος με πέτρινες πλάκες. Τα άλογα δεμένα από τον πάσσαλο έτρεχαν γύρω - γύρω και με τις οπλές τους ποδοπατούσαν τα σκόρπια στο αλώνι στάχτυα, αλώνιζαν το σιτάρι. Αργότερα που κατασκευάστηκαν οι "πατόζες", καταργήθηκαν τα αλώνια παρέμειναν οι αλωνότοποι με τις θυμωνιές. Κι ακόμη αργότερα, που ανακαλύφθηκαν οι θεριζοαλωνιστικές μηχανές

16. Υβ. Μπεγκινιόν, ό.π., μετάφραση Σπυριδ. Θανασιά, καθηγήτριας γαλλικών.

17. Πρακτικό Αναδασμού Σταυρού - Φθιώτιδος 6/9.9. 1963.

18. Δημητρίου Σ. Καββαδά, Βοτανικόν - Φυτολογικόν Λεξικόν, Αθήνα 1956.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

και το σιτάρι θεριζόταν και ταυτόχρονα αλωνιζόταν στο χωράφι, καταργήθηκαν κι οι αλωνότοποι. Ο πρώτος αλωνότοπος ήταν νότια από το Μπούρτζι, προς Δ του χωριού. Άλλοι αλωνότοποι ήταν: προς ανατολάς πάνω από τα Καραναστασέϊκα, προν νότον στα Γαλανέϊκα και προς βορράν στα Κυροδημαΐϊκα.

9. Στ' Αλουγά (ο Αλογάς). Στα τέλη της δεκαετίας του '80 κάποιος επιχειρηματίας ονόματι Κώστας Γιδαράκος έφτιαξε στάβλους και εκτρέφει άλογα στη θέση Κάτω Γλίνες, νοτίως της Καμάρας. Ίδρυσε και τον Ιππικό Όμιλο Λαμίας και διοργανώνει και ιππικούς αγώνες. Επίσης πολλοί ιδιώτες, καθώς και μέλη του Ομίλου κάνουν ιππασία και τα άλογα του "Αλογά" ξυπνούν νοσταλγικές μνήμες, καθώς καλπάζουν στους αγροτικούς δρόμους των Κάτω Γλινών, Ποτιστικών, Παλαμωνίδων, του Μπαγλαντιού και της Βάρας, όπου πριν από 40-50 χρόνια τα αγαπημένα αυτά υποζύγια όργωναν κυριολεκτικά και μεταφορικά την περιοχή. Στου Αλογά λοιπόν, ένα από τα λίγα νέα τοπωνύμια. Λέγεται και στον Ιππόδρομο.

10. Άμπλας (ο Άμπουλας).[19] Αμπλάδες λέγονται οι πηγές που βρίσκονται στις πλαγιές ή στα ριζά λόφων και στις οποίες το πόσιμο νερό αναβλύζει και στη συνέχεια ρέει προς τα ριζά του λόφου. Αμπλάδες υπήρχαν πολλοί. Οι ονομαστότεροι ήταν:

10α. Άμπλας τ' Γκέκα(ο Άμπλας του Γκέκα). Ανθρωπωνύμιο - υδρωνύμιο. Βρίσκεται προς τα δυτικά και συνέχεια της τοποθεσίας Καστρί, στα ριζά του ομώνυμου λόφου. Σήμερα δεν υπάρχει ο άμπλας που υπήρχε μέχρι τη δεκαετία του '60 και είχε πολύ νερό. Εδώ, κατά την παράδοση, οι ντόπιοι σκότωσαν έναν Γκέκα πάνω στη διαμάχη με τους γκέκηδες για το πότισμα των κοπαδιών τους στο παρακείμενο Μπεκιόρεμα. Οι γκέκηδες έφερναν τα κοπάδια τους στις Τσοπανλάτες (Λυγαριά) για χειμαδιό (κοίτα και τοπωνύμιο Γκέκα).

10β. Τ' Σαλουνίτ' ου Άμπλας (ο Άμπλας του Σαλωνίτη). Ανθρωπωνύμιο. Πηγή πλούσια σε νερό. Ακόμα και σήμερα που τα νερά της περιοχής έχουν λιγοστέψει πολύ ο άμπλας αυτός έχει νερό. Μόνο που δεν είναι άμπλας πλέον, γιατί ο ιδιοκτήτης των γειτονικών χωραφιών άνοιξε με εκσκαφέα μεγάλη υδατοδεξαμενή, για να ποτίζει τα χωράφια του. Βρίσκεται ανάμεσα στα Ζερβά και τα Βλησίδια κι έχει δώσει το όνομα και στην ευρύτερη περιοχή (Σαλωνίτη). Σύμφωνα με την παράδοση υπήρχε εκεί χάνι ιδιοκτησίας κάποιου Σαλωνίτη (προφανώς από τα Σάλωνα). π.χ. αναφέρονται Ηλίας Σαλωνίτης[20] και Ευθύμιος και Παράσχος Σαλωνίτης[21] κάτοικοι Υπάτης. Κατά μια μαρτυρία (Σπύρος Αγγελής γεννηθείς το 1907) σκότωσαν εκεί κάποιον λαδέμπορο από τα Σάλωνα και του πήραν το λάδι. Κατά την εκσκαφή της υδατοδεξαμενής βρέθηκαν κεραμεικά, τα οποία δεν έχουν αξιολογηθεί επισήμως. Είναι όμως μάλλον ρωμαϊκής εποχής.

Ο Άμπλας του Σαλωνίτη σήμερα

19. Μαν. Τριανταφυλλίδης, Επίτομον Εγκυκλοπαιδικόν - Γλωσσολογικόν Λεξικόν.
20. Γ.Α.Κ. - Αρχείο Νομού Φθιώτιδος, Αρχείο Συμβ/φου Αλεξ. Χατζίσκου, 2896/1855.
21. Γ.Α.Κ. - Αρχείο Νομού Φθιώτιδος, Αρχείο Συμβ/φου Κ. Μαυρίκα, 8540/1872

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

Παλιότερα είχαν βρεθεί επιφανειακά πολλά τούβλα, με τα οποία κάποιος έχτισε το σπίτι του.[22]

10γ. Άμπλας στ'ς Σ'κιές (ο Άμπλας στις Συκιές). Πηγή πλούσια σε νερό. Βρίσκεται 200-300 μέτρα ΒΑ του Άμπλα του Σαλωνίτη, στην περιοχή Συκιές. Κι εδώ ο ιδιοκτήτης των γειτονικών χωραφιών κατασκεύασε δεξαμενή συλλογής των νερών της πηγής, για να ποτίζει τα χωράφια του. Κατά την εκσκαφή λέγεται ότι βρέθηκαν κεραμεικά.

10δ. Άμπλας στ' Αϊνέρ' (ο Άμπλας στο Αγιονέρι) (κοίτα τοπωνύμιο αρ.4).

Αμπλάδες υπήρχαν κι άλλοι χωρίς ιδιαίτερο όνομα. Πιθανόν όμως να είχαν όνομα που ξεχάστηκε. Ένας ήταν στη νότια υπώρεια του λόφου Κοφινάς και 3-4 στην περιοχή Αγίου Μάρκου - Γκερίζια.

11. Στ' Αμπελότουπου ή Στ' Αμπέλια (το Αμπελότοπο, τα Αμπέλια). Εδώ παλιά υπήρχαν τα αμπέλια του χωριού. Τα αμπέλια τα είχαν σε μια ορισμένη τοποθεσία όλα, αφ' ενός μεν γιατί εκεί ευδοκιμούσαν, αφ' ετέρου δε για να μπορούν να φυλάγονται καλύτερα από τον ειδικό φύλακα, το δραγάτη. Είναι μια έκταση 140 περίπου στρεμμάτων[23] που καταλαμβάνει το νοτιότερο τμήμα της κτηματικής περιοχής του χωριού, στα σύνορα με την περιοχή Κομποτάδων. Το Αμπελότοπο δε συμπεριλήφτηκε στον αναδασμό του 1963, " για να μπορεί καθένας να έχει εκεί το αμπελάκι του". Σήμερα όμως δεν υπάρχει ούτε ένα αμπέλι στο μέρος αυτό. Επειδή δε οι ιδιοκτησίες είναι μικρής έκτασης (1-2 στρέμ.) και δε συμφέρει να καλλιεργεί κανείς φυτά που απαιτούν μεγάλες εκτάσεις (π.χ. βαμβάκι), οι περισσότεροι φύτεψαν ελιές. Έτσι ο αμπελώνας μετατράπηκε σε ελαιώνα... Το 1838 αναφέρεται αμπελότοπο του Μοναστηρίου Αντινίτσης[24] και το 1839 "αμπέλι Εκκλησιαστικόν της Αντινίτζης".[25]

12. Ανάβρα, η. Η τοποθεσία ανήκει στην ευρύτερη περιοχή Αγίου Μάρκου και Ντίρας, στη νότια πλαγιά του λόγου Κοφινάς. Ανέβλυζε σε αρκετές μεριές νερό, γι' αυτό πήρε το όνομα ανάβρα, που σημαίνει πηγή νερού.[26] Σήμερα είναι ξερότοπος.

13. Απλούδες, οι. Περιοχή ΝΔ και συνέχεια του οικισμού Σταυρός, βορείως του δημόσιου δρόμου Λαμίας Καρπενησίου. Καταλαμβάνει έκταση 160 περίπου στρεμμάτων ανατολικά και δυτικά του ρέματος Απλός.[27] Το όνομα το πήρε μάλλον από το ρέμα.

14. Στ'ς Αρμακάδες (οι Αρμακάδες). Αρμακάς σημαίνει σωρός από πέτρες, από το άρμακας, που προέρχεται από το αρχαίο έρμαξ (=σωρός από πέτρες στο δρόμο προς τιμήν του Ερμή).[28] Κατά μαρτυρίες πολλών κατοίκων του χωριού παλιά υπήρχαν στην περιοχή σωροί από πέτρες.[29] Μάλιστα σ' έναν από τους σωρούς έφτιαχναν επάνω τραγασιά ή δραγασιά, δηλαδή παρατηρητήριο του δραγάτη, του φύλακα των αμπελιών. Οι Αρμακάδες καταλαμβάνουν το νοτιοανατολικότερο τμήμα της κτηματικής περιοχής του Σταυρού, εκτάσεως 210 στρεμμάτων.[30] Περιλαμβάνουν τις μικρότερες περιοχές Τσαΐρια (ή Βοϊδολίβαδο) και Τσακίρη.

---

22. Μαρτυρία Δημ. Αρ. Κούτρα.

23. Πρακτικό Αναδασμού Σταυρού Φθιώτιδος 1/14.1.1963.

24. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, Αρχείο Συμβ/φου Βασ. Περραιβού, 265/1838.

25. Γ.Α.Κ. ό.π. 82/1839

26. Τεγόπουλος - Φυτράκης, Ελληνικό Λεξικό, Ε έκδοση 1992.

27. Πρακτικό Αναδασμού Σταυρού - Φθιώτιδος 6/9.9.1963.

28. Ν.Π. Ανδριώτης, ό.π. παράβαλε και Μ. Τριανταφυλλίδη, ό.π. και Ιωάν. Δ. Σταματάκου, Λεξικόν της Νέας Ελληνικής Γλώσσης, Αθήνα 1952.

29. Μαρτυρίες Δημ. Αρ. Κούτρα, Δημ. Αν. Καραναστάση κ.ά.

30. Πρακτικό Αναδασμού Σταυρού - Φθιώτιδος 1/14.1.1963.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

15. Αρμυρίθια, τα. Φυτωνύμιο από το ομώνυμο φυτό - θάμνο. Αρμυρήθρα, αρμυρίθρα και αρμυρίκι (από το αρμυρός) είναι είδος φυτού που φύεται σε "υφάλμυρες και ελώδεις γαίες."[31] Η τοποθεσία βρίσκεται δεξιά και αριστερά του Μπεκιορέματος, αρχίζοντας 250 περίπου μέτρα βορείως του δημόσιου δρόμου Λαμίας Καρπενησίου μέχρι τον Αϊ - Ταξιάρχη. Μαζί με τον Παλιόμυλο καταλαμβάνουν έκταση 110 στρεμμάτων.[32] Τα Αρμυρίθια έμειναν εκτός αναδασμού, γιατί εκεί ήταν τα περιβόλια του χωριού.

16. Ασβότρυπες, οι. Ζωωνύμιο, από τους ασβούς που άνοιγαν πολλές τρύπες στην περιοχή. Ανήκε στην ευρύτερη περιοχή Όχτια. Σήμερα δεν υπάρχουν ασβοί. Λίγοι που απέμειναν έχουν "μετακομίσει" νοτιοδυτικότερα, προς τη Βάρα.

17. Βάρα η. Σλαβωνύμιο. Προέρχεται από τη σλαβική λέξη bara (= τέλμα).[33] Καταλαμβάνει το νοτιοδυτικότερο τμήμα της κτηματικής περιοχής Σταυρού, στα όρια των κοινοτήτων Αμουρίου - Κομποτάδων και του Σπερχειού ποταμού. Η σούδα Βάρας τη χωρίζει από τις περιοχές Βατάκια, Στρέμματα και Όχτια. Έχει έκταση 390 στρεμμάτων.[34] Η έκταση έμεινε αρχικώς εκτός αναδασμού. Αργότερα όμως, το 1980, έγινε αναδασμός κι εκεί.

18. Βαρκά, τα. Τοποθεσίες στις οποίες ανάβλυζε νερό σε πολλά σημεία, αλλά αυτό λίμναζε και σχημάτιζε τέλμα, βούρκο. Εκεί φύτρωναν βούρλα, νεράγκαθα και άλλα υδροχαρή φυτά. Πρέπει να προέρχεται από το βούρκος (και βούλκος), πληθυντικός οι βούρκοι και τα βούρκα αλλά και τα βουρκά(=λάσπη, τέλμα, λασπόνερα).[35]Τοποθεσίες βαρκά υπήρχαν πολλές. Τα Βαρκά όμως - χωρίς άλλο συνοδευτικό όνομα - ήταν στα σύνορα με τη Λυγαριά, δυτικά από τη Δέση. Ανήκαν (μαζί με τα Καλντερίμια) στην ευρύτερη περιοχή Ζακυριάδες, της οποίας κατελάμβαναν το ΒΑ τμήμα. Εδώ κάθε καλοκαίρι, στη δεκαετία του '50, τα "λιανόπαιδα" του χωριού αφήναμε ελεύθερα για βοσκή τα άλογα, ενώ εμείς κάναμε μπάνιο στο παρακείμενο Μπεκιόρεμα ή παίζαμε χίλια δυο παιγνίδια....

Άλλες τοποθεσίες - βαρκά ήταν:

18α. Βαρκό Γκαλντερίμι, το. Συνέχεια των Βαρκών προς τα δυτικά. Δυτικότερα και συνέχεια του Βαρκού Γκαλντερίμι είναι κι ο Βαρκός Ζακυριά (κοίτα και τοπωνύμιο Γκαλντερίμια).

18β. Βαρκό τ'ς Εκκλησιάς (Βαρκό της Εκκλησίας). Βαρκό βορείως σε πολλή μικρή απόσταση από το νεκροταφείο (Άγιος Αθανάσιος).

18γ. Βαρκός Ζακυριά (ο Βαρκός του Ζακυριά). Άγνωστης προέλευσης η ονομασία (κοίτα και τοπωνύμιο Ζακυριάδες). Ο βαρκός αυτός είναι συνέχεια προς τα δυτικά του βαρκού Γκαλντερίμι.

18δ. Βαρκός στ' Αϊνέρ' (ο Βαρκός στο Αγιονέρι)

18ε. Βαρκό Μπ' γάδις (το Βαρκό Μπουγάδες). Μπουγάς = ταύρος, από την τούρκικη λέξη boga(= ταύρος).[36] Βαρκό λοιπόν όπου έβοσκαν οι ταύροι; (κοίτα και τοπωνύμιο Μπουγάδες).

Όλα τα παραπάνω βαρκά έχουν αποξηρανθεί. Σήμερα είναι καλλιεργούμενα χωράφια. Πού και πού απομένουν μερικά βούρλα, π.χ. βαρκό της Εκκλησίας, για να επιβεβαιώνουν το χαρακτηρισμό της περιοχής ως βαρκού.

---

31. Ι.Δ. Σταματάκου, ό.π. παράβαλε και Τεγόπουλος - Φυτράκης ό.π. και Μ. Τριανταφυλλίδης, ό.π.

32. Πρακτικό Αναδασμού Σταυρού - Φθιώτιδος 5/7.9.1963.

33. Ν.Π. Ανδριώτης, ό.π.

34. Πρακτικό Αναδασμού Σταυρού Φθιώτιδος 2/15.1.1963.

35. Ι.Δ. Σταματάκος, ό.π.

36. Ν.Π. Ανδριώτης, ό.π.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

19. Βατάκια, τα. Φυτωνύμιο. Η περιοχή πήρε το όνομά της από τα πολλά βάτα που φύονται εκεί. Βατάκι, υποκοριστικό της αρχαίας βάτου. Η βάτος αλλά και το βάτο (– αγκαθωτός θάμνος)[37] τα βάτα, τα βατάκια. Έκταση 45 στρεμμάτων[38] βορείως της Βάρας, περικλεισμένη από την περιοχή Αμουρίου προς τα δυτικά και τις σούδες Βάρας και Μπαγλαντιού.

20. Βλησίδια, τα. "Το βλησίδι, μεσαιωνικό βλησίδιον, υποκοριστικό του αρχαίου βλήσις, που σημαίνει αφιέρωμα, κόσμημα προσφερόμενον ως δώρον εις την νύμφην κατά τον γάμον, κατεχωσμένος και τυχαίως ανακαλυπτόμενος θησαυρός, πλούτος, αφθονία".[39] Τοποθεσία στις βόρειες πλαγιές των λόφων Κουκουβάγια και Κοφινάς. Ένα πλάτωμα εν είδει μικρού οροπεδίου πάνω από του Σαλωνίτη τον άμπλα. Περιοχή συνδεδεμένη με μυθικά και ιστορικά γεγονότα...

Σύμφωνα με την παράδοση εδώ είχε τον καταυλισμό του ο Νικηφόρος Ουρανός, ο στρατηγός του Βασίλειου Βουλγαροκτόνου, όταν νίκησε τους Βουλγάρους στο Σπερχειό ποταμό. Στο ανατολικό άκρο της περιοχής σύμφωνα με την παράδοση υπήρχαν τρεις "τούμπες". Η μια είχε νερό, η άλλη έκρυβε θησαυρό και η τρίτη φίδια. (Πόσοι και πόσοι δεν έσκαψαν για θησαυρό! Αν τον βρήκε κανείς, δεν το ξέρουμε. Πάντως υπάρχει μαρτυρία ενός τσοπάνη τότε[40] - απόμαχου γεωργοκτηνοτρόφου σήμερα - ο οποίος βρήκε ένα πρωί στα Βλησίδια ένα σπασμένο κιούπι, στο μέγεθος μιας στάμνας που χρησιμοποιούσαν για να κουβαλούν νερό από τη βρύση, καθώς και τη λακκούβα που ήταν χωμένο στη γη...)

Εδώ (και στην παρακείμενη τοποθεσία Πυργάκια, μέχρι τον Αϊ - Λια) αναπτύχθηκε το 2ο ευζωνικό τάγμα, της 1ης Μεραρχίας κατά τον πόλεμο του 1897 (8.5.1897) "ίνα μη ο εχθρός υπερφαλαγγίση και κυκλώση τα εν Λεκάνη Ταράτσης υπάρχοντα δια την άμυναν στρατεύματα..."[41]

Εδώ το 1934 βρίσκει κανείς ακόμα "πολλά συνήθη κεραμεικά".[42] Εδώ βρέθηκαν αρχαίοι τάφοι με άγνωστο - δυστυχώς - περιεχόμενο...[43]

21. Βουϊδουλίβαδου (το Βοϊδολίβαδο). Είναι το ΒΑ τμήμα της περιοχής Αρμακάδες (τοπωνύμιο υπ' αριθμ. 14). Είχε πολύ αυτοφυές χόρτο και υγρασία. Λέγεται και Τσαΐρια. Εκεί βοσκούσαν παλιά τα βόδια του χωριού. Σε πολλά μισθωτήρια συμβόλαια του λιβαδιού της Μπεκής αναφέρεται: "... προσδιορίζουν κατά την ανέκαθεν συνήθειαν το λεγόμενον βοϊδολείβαδον, δια την βοσκήν των αροτήρων βοών.[44] Ειδικά το Πάσχα "απολάγαμε τα βόδια και τα άλογα του χωριού από τη Μεγάλη Πέμπτη μέχρι την Τρίτη του Πάσχα"[45] Σήμερα η περιοχή καλλιεργείται - κυρίως με βαμβάκι - με πολύ καλές αποδόσεις.

---

37. Τεγόπουλος - Φυτράκης, ό.π.

38. Πρακτικό Αναδασμού Σταυρού - Φθιώτιδος 2/15.1.1963.

39. Μ. Τριανταφυλλίδη, ό.π., παράβαλε και Ακαδημία Αθηνών, Ιστορικόν Λεξικόν της Νέας Ελληνικής, τόμος 4ος, εν Αθήναις 1953 και Εγκυκλοπαιδικόν Λεξικόν Ελευθερουδάκη.

40. Μαρτυρία Αθανασίου Δράκου

41. Έκθεσις του Διοικητικού της 1ης Μεραρχίας Υποστρατήγου Νικολάου Μακρή.

42. Υβ. Μπεγκινιόν, ό.π.

43. Για ένα τάφο λέγεται ότι περιείχε σκελετό 2, 20 περίπου μέτρων... Όμως μετά από παρέλευση ανεξακρίβωτου χρόνου από το άνοιγμα του τάφου ο σκελετός διαλύθηκε... (Μαρτυρία Ιωάννη Ηλ. Μητράκου. Το περιστατικό του το διηγήθηκε το ίδιο το άτομο που βρήκε τον τάφο, σκάβοντας για θησαυρό).

44. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, Αρχείο Συμβ/φου Αλ. Χατζίσκου, 2845/ 1854.

45. Μαρτυρία Δημ. Αν. Καραναστάση.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

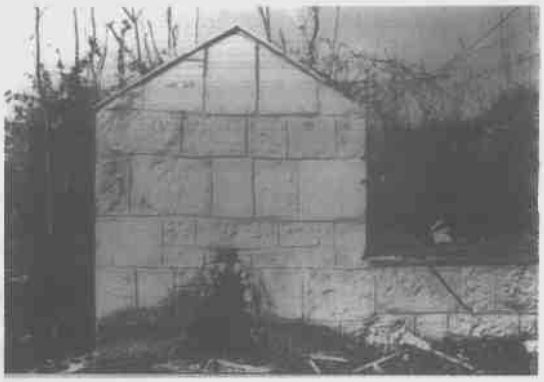

Η βρύση Κάκαινα ή Κάτω βρύση

22. Βρυσες.[46] Οι κάτοικοι του χωριού υδρεύονταν μέχρι τη δεκαετία του '50 από πηγάδια και δυο βρύσες που ήταν μέσα στον οικισμό. Υπήρχε άλλη μια βρύση μεταξύ Σταυρού και Σταθμού και μία ακόμα στο Σιδηροδρομικό Σταθμό Λειανοκλαδίου. Οι βρύσες είχαν όλες γυναικωνύμια και ήταν οι εξής:

22α. Η βρύσ' τ'ς Κάκι(αι)νας (η βρύση της Κάκαινας). Βρύση στο νοτιοδυτικό άκρο του οικισμού Σταυρός. Ονομαζόταν και Κάτω Βρύση. Απείχε 100 περίπου μέτρα απ' το Μπούρτζι. Σώζεται ως σήμερα κι ας έχουν όλοι οι κάτοικοι βρύσες μέσα στα σπίτια πλέον. Η γυναίκα του Κάκου, που κατοικούσε πολύ κοντά, έδωσε το όνομά της στη βρύση. Το 1987 μεταφέρθηκε δυτικότερα απ' την αρχική της θέση.

22β. Μπούφινα (η βρύση Μπούφαινα). Άγνωστο αν προήλθε από το μπούφος ή από τη γυναίκα κανενός Μπούφη (ή κάπως έτσι). Πάντως το 1821 αναφέρεται κάποιος "ντερβίσης Μπούφο".[47] Σώζεται ακόμα και σήμερα στο κέντρο περίπου του οικισμού της Νέας Βράχας, ΝΑ του Ιερού ναού του Αγίου Νικολάου, αφού μετατοπίστηκε λίγο από την αρχική της θέση (1974). Φημιζόταν για τις πολλές βδέλλες της. Οι γονείς καθιστούσαν προσεκτικά τα παιδιά τους "να μην πάρουν καμιά βδέλλα απ' τη Μπούφινα". Στη Μπούφαινα όμως προσέτρεχαν για βδέλλες, όταν τις χρειάζονταν για αφαίμαξη.

22γ. Σ' μάναινα (η βρύση Σιμάναινα;). Άγνωστης επίσης προέλευσης το γυναικωνύ-

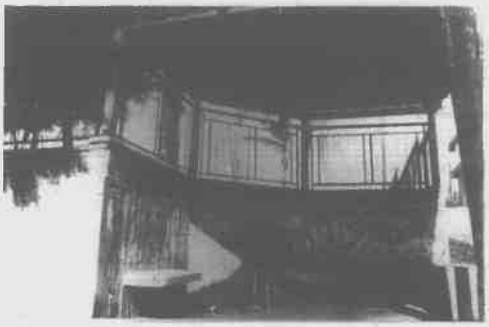

Η βρύση Μπούφαινα σήμερα

Η βρύση Μπούφαινα το 1945 (Διακρίνονται: Ι. Κ. Γαλάνης, Αντ. Πασιόπουλος, Αθ. Καραναστάσης, Ι. Α. Τσιμπούρης, Παν. Κωστοπέτρος)

46. Γενικά Αρχεία του Κράτους - Αρχεία Νομού Φθιώτιδος, Πρακτικό Δήμου Λαμιέων 110/20.9.1986 "ψήφιση απολογισμού 1893".

Ψηφίστηκε δαπάνη 280,60 δραχμών... "εις Γρηγόριον Δημητρίου δια την κατασκευήν τοίχου παρά τη δεξαμενή και την κατασκευήν δύο κρηνών". Ποιες είναι αυτές οι δύο κρήνες; Η Κάκαινα και η Τσάλαινα; Η επιγραφή της Τσάλαινας γράφει 1879. Εκτός κι αν έγινε καμιά συμπληρωματική κατασκευή το 1893.

47. Α ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΦΘΙΩΤΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ, Λουτρά Υπάτης 1990, Θεόκτ. Λαινάς, "Αγαθωνίτες μοναχοί της Εθνεγερσίας του 1821, σελ. 223.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

μιο αυτό. Σήμερα η βρύση δεν υπάρχει. Μέχρι το 1916 ονομαζόταν Μπεκιόβρυση.[48] Το 1936 πάντως - και παλαιότερα μάλλον- ονομάζεται Σιμάναινα.[49] Σώζεται μόνο ο πλάτανος που τον πότιζε με τα νερά της - κι αυτός καχεκτικός - δίπλα στο σπίτι του Θόδωρου Καραναστάση. Βρισκόταν στον οικισμό σιδηροδρομικού Σταθμού Λειανοκλαδίου, προς τη βορινή πλεύρα του δημόσιου δρόμου Λαμίας Καρπενησίου, ακριβώς δίπλα απ' αυτόν. Παλιά είχε πολύ νερό και ξεδίψασε πολλούς οδοιπόρους.

22δ. Τζάλινα (η βρύση Τσάλαινα). Βρισκόταν μπροστά στο υποστατικό του τσιφλικά Τσάλλη. Από κει και το όνομα. Η βρύση υπάρχει και σήμερα, αφού ξανακατασκευάστηκε το 1987 με μετατόπισή της νοτιοδυτικότερα από την αρχική της θέση. Υπάρχει ακόμα επιγραφή σκαλισμένη πάνω σε πελεκητή πέτρα (αγκωνάρι).

ΕΠΙ ΔΗΜΑΡΧ
ΟΥ ΤΡΑΚΑ
1879

Η βρύση Τσάλαινα σήμερα

Την επιγραφή αυτή την παρέδωσε στην κοινότητα ο Γεώργιος Ευαγ. Κυροδήμος, ο οποίος την πήρε για φύλαξη το 1987, αφού κανείς δεν ενδιαφέρθηκε για την τύχη της, όταν χάλασαν την παλιά βρύση.

Η Τσάλαινα ήταν η βρύση από την οποία υδρεύονταν οι περισσότερες οικογένειες του χωριού επί πολλές δεκαετίες. Άνθρωποι και ζώα έσκυβαν να ξεδιψάσουν στην πέτρινη " κουρήτα" της. Πόσες και πόσες νιόπαντρες νυφάδες δεν πήγαν πρωί - πρωί τη Δευτέρα, μετά το γάμο τους, να πάρουν νερό με τη στάμνα ή τη βαρέλα, κατά το έθιμο...

23. Γιλαδαριά (η Γελαδαριά). Τόπος στο ΒΑ άκρο του οικισμού, όπου συγκεντρώνονταν τα γελάδια (αγελάδες) του χωριού, για να τα οδηγήσει ο γελαδάρης στη βοσκή.

24. Γιλαδόλακκα (η Γελαδόλακκα). Ζωωνύμιο. Η λάκκα αυτή, το ξέφωτο, πήρε το όνομά της από τις αγελάδες που έβοσκαν στην Περιφέρεια και "στάλιζαν" εκεί. Βρίσκεται στα όρια των περιοχών Σταυρού - Καλυβιών, κοντά στην Κρέμαση του Γερμανού.

25. Στ' Γιριντέ του λημέρ' (Στου Γερεντέ το λημέρι) (Ο Γερεντές). Στου Γερεντέ το λημέρι ονομαζόταν ένας βράχος δίπλα στη Γελαδόλακκα. Είναι μέρος πολύ "ζαβό". Ο Γερεντές ήταν ληστής. Τώρα το μέρος έχει αλλάξει τελείως. Ξεχερσώθηκε και φυτεύτηκαν ελιές. Γερεντές ονομάστηκε και η ευρύτερη περιοχή. Το ότι στην περιοχή λημέριαζαν ληστές αποδεικνύεται και από δημοσίευμα παλιάς εφημερίδας (κοίτα τονωνύμιο Σχινόλακκα). Κι ενώ παλιά ο Γερεντές πρόσφερε καταφύγιο στους ληστές, πρόσφατα, κατά την κατοχή, πρόσφερε καταφύγιο στους άντρες του χωριού, όταν οι Γερμανοί κάνανε "μπλόκο" στο χωριό. Μόλις αντιλαμβάνονταν τους Γερμανούς να έρχονται, έτρεχαν οι άντρες του χωριού να κρυφτούν στο Γερεντέ...

26. Τ' Γιρμανού (η κρέμασ') (Ο Γερμανός). Το τοπωνύμιο αυτό είναι δημιούργημα της δεκαετίας του '40. Εδώ κατά την κατοχή βρέθηκε από τον Ευάγγελο Ιωάν. Μακρή ένας Γερμανός κρεμασμένος. Αμέσως ειδοποιήθηκε από τον ίδιο η τοπική αντιστασιακή οργάνωση, η οποία ανέλαβε να τον θάψει, για να μην τον δουν κι άλλοι και το γεγονός

48. Γ.Α.Κ. - Αρχείο Ν. Φθ/δος, Αρχείο Συμβ/φου Νικ. Αθ. Καρδάκου, 419/1916.
49. Αρχείο Θεοδ. Ι. Καραναστάση, 1709/1936 Συμβ/φου Παν. Στ. Ξηροτύρη.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

διαρρευσει προς τους Γερμανούς κι αρχίσουν τα αντίποινα. Τον κρεμασμένο Γερμανό έθαψαν με κάθε μυστικότητα, κοντά στην κρέμαση[50] οι Δημήτριος Αρ. Κούτρας (που μας διηγήθηκε τα της ταφής), Κων/νος Στριφτός και Κώστας Ρίζος.

Η τοποθεσία βρίσκεται πάνω από τη Ντίτσα, ανατολικώς του Αγίου Μάρκου στο σύνορο προς το καλυβιώτικο, κοντά στο Γερεντέ. Στο ρέμα που έρχεται από το καλυβιώτικο και συμβάλλει στο Βαγιονορεμα.

Ποιος κρέμασε όμως το Γερμανό σε ένα τόσο απόμερο μέρος; Για ποιό λόγο; Αυτοκτόνησε; Απίθανο να ανέβηκε τόσο πάνω, για να αυτοκτονήσει. Οι ψίθυροι "ενοχοποιούσαν" κάποιους κτηνοτρόφους που είχαν τις καλύβες τους στην Καναπίτσα. Θέλετε ο Γερμανός να τους παρενοχλούσε για τροφές, θέλετε να ενοχλούσε το κορίτσια τους -όπως φημολογούνταν - το 'φαγε το κεφάλι του...

27. Γ' δόγρικου τ' Τσουνάτ' (το Γιδόγρεκο του Τσονάτου). Τσονάτος ήταν κάτοικος της Μπεκής. Γρέκι = το περίφραγμα, το περιφραγμένο μέρος όπου στάλιζαν τα γίδια του Τσονάτου. Ετυμολογείται από το τούρκικο egrek.[51] Βρισκόταν ανατολικά του οικισμού Σταυρός, στις παρυφές του πουρναροσκέπαστου μέρους του Κούκου. Σήμερα έχει ξεχαστεί το τοπωνύμιο, καθώς στην περιοχή υπάρχουν μόνο καλλιεργούμενα χωράφια.

28. Γιούρτια, τα. Τα γιούρτια του χωριού ήταν τα οικόπεδα (και τα χωράφια) που περικλείονταν στα όρια του οικισμού. Ετυμολογείται από το τούρκικο gurt = κατοικία , ακίνητο.[52]

29. Γκαβανόζα, η. Άγνωστης προέλευσης η ονομασία. Λέγεται αλλιώς και Τσουκαλάκια (κοίτα τοπωνύμιο Τσουκαλάκια). Βρίσκεται ΝΑ και συνέχεια του οικισμού Νέας Βράχας, ο οποίος καταλαμβάνει ένα μεγάλο μέρος της Γκαβανόζας.

30. Στ' Γκαβανόζ (Ο Γκαβανόζης). Συνέχεια προς τα ανατολικά της Γκαβανόζας. Πιθανότατα κυριώνυμο. Στο προσωπικό αρχείο του Δημ. Κεμπρέκου βρέθηκε επιστολή Ελένης Καβανώζη (ανεψιάς του;) με ημερομηνία 26-10-1840.[53] Έκταση 150 στρεμμάτων[54] στις νότιες πλαγιές του λόφου Κούκος.

31. Στου Γκαζέλου (ο Γκαζέλος). Γκαζέλος λέγεται η περιοχή που βρίσκεται ανατολικά από τις Παράγκες. Άγνωστη η προέλευση του τοπωνυμίου. Πιθανώς κυριώνυμο.

32. Γκαλντιρίμια (τα Καλντερίμια). Η περιοχή πήρε τ' όνομά της από το καλντερίμι, δηλαδή δρόμο στρωμένο με πέτρες, που είχαν φτιάξει οι Τούρκοι, για να μπορούν να επικοινωνήσουν με τη Λυγαριά, γιατί η περιοχή ήταν βαλτότοπος (κοίτα και βαρκό Γκαλντερίμι). Ο Ανδριώτης αναφέρει, καλντερίμι (= λιθόστρωτο), από το τούρκικο Kaldirim.[55]

33. Γκέκας, ο. Κυριώνυμο. Περιοχή ΒΔ και συνέχεια απ' το Καστρί. Απ' τον Αϊ - Ταξιάρχη τη χωρίζει η σιδηροδρομική γραμμή και το Μπεκιόρεμα. Εδώ υπήρχε παλιά ονομαστός άμπουλας (κοίτα Άμπλας του Γκέκα). Σ' αυτόν οι ντόπιοι σκότωσαν ένα Γκέκα πάνω στη διαμάχη τους με τους γκέκηδες για το πότισμα των κοπαδιών τους στο παρακείμενο Μπεκιόρεμα.[56] Ο Δημητράκος γράφει[57] "γκέκας - γκέκηδες εθνικό όνομα φυλής αλ-

50. Κρέμαση είναι μικρός καταρράκτης, πτώση νερού από κάποιο ύψος (κοίτα και τοπωνύμιο Κρέμαση).

51. Ν.Π. Ανδριώτης, ό.π.

52. ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ, Ιστορικόν Λεξικόν της Νέας Ελληνικής, τόμος 5ος, εν Αθήναις 1984.

53. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθιώτιδος, Αρχείο Συμβ/φου Αλεξ. Χατζίσκου, 7365/1857.

54. Πρακτικό Αναδασμού Σταυρού - Φθιώτιδος 8/11.9.1963.

55. Ν.Π. Ανδριώτης, ό.π.

56. Μαρτυρία Ιωάννη Ρουμελιώτη

57. Δ. Δημητράκου, Μέγα Λεξικόν της Ελληνικής Γλώσσης, Αθήνα 1964.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

βανικής καταγωγής, μεταφορικώς άνθρωπος υψηλός, συγχρόνως δε άχαρις και ακάθαρτος, αλλά και ο μισάνθρωπος, επίμονος, πείσμων, εκδικητικός, βάναυσος (αρβανίτης)". Οι γκέκηδες έφερναν τα κοπάδια τους στις Τσοπανλάτες (Λυγαριά) για χειμαδιό.[58]

Η διαμάχη μεταξύ Σταυρού - Λυγαριάς για το πότισμα των κοπαδιών στο Μπεκιόρεμα συνεχίστηκε και μέχρι αρκετά πρόσφατα. Μέχρι και δικαστική απόφαση υπάρχει, που κατοχυρώνεται το δικαίωμα του ποτίσματος των Λυγαριωτών. Δε βρήκαμε την απόφαση, υπάρχει όμως η πρακτική εφαρμογή της στον αναδασμό του 1963. Έχει αφεθεί δίοδος (πέρασμα, ντίρα) πλάτους 20 μέτρων, μεταξύ Δέσης- Παράβολου, για να μπορούν τα κοπάδια της Λυγαριάς να έχουν πρόσβαση προς το Μπεκιόρεμα.

Ο Γάλλος αρχαιολόγος Μπεγκινιόν γράφει για τον Γκέκα.[59] "Στα νοτιοανατολικά της Τσοπανλάτας (Λυγαριάς) βρίσκεται το χωριό Beki (Μπεκή). Στα δυτικά αυτού του χωριού, στην τοποθεσία που ονομάζεται Διέκα (γραμμένο με ελληνικά στοιχεία) (προφερόμενη Djeka, δηλαδή Ντγιέκα) σε απόσταση ενός τετάρτου της ώρας περίπου, ένα κυκλικό οροπέδιο δεσπόζει της σιδηροδρομικής γραμμής, η οποία διαγράφει μια καμπύλη. Αυτό ήταν άλλοτε οχυρωμένο, αλλά δεν υπάρχει πουθενά κανένα κατάλοιπο του τείχους. Οι πέτρες του χρησιμοποιήθηκαν για τη σκυρόστρωση της σιδηροδρομικής γραμμής και μ' αυτές που απέμειναν οι κάτοικοι ξανάκτισαν τα σπίτια τους..."

34. Γκιρίζια (τα Γκερίζια και το Γκερίζι). Η λέξη γκερίζι σημαίνει[60] υπόγειος οχετός, υπόνομος και (συνεκδοχικά) ακαθαρσία οχετού, βόρβορος, αλλά και υδραγωγείο κ.τ.λ. Ετυμολογείται από το τουρκικό geriz(= υπόνομος).

Τοποθεσία προς βορράν του Αγίου Μάρκου και προς ανατολάς του λόφου Κοφινάς. Στην περιοχή ανάβλυζε σε πολλά σημεία νερό. Το νερό αυτό συγκεντρώθηκε το 1954-55 επί Προέδρου Δημητρίου Πουρνάρα, έγινε δεξαμενή και υδρευόταν το χωριό μέχρι το 1968.

Το 1903, επί Δημάρχου Λαμιέων Ν.Α. Κρίτσα είχε ψηφιστεί σχετική δαπάνη για την κατασκευή υδραγωγείου "του χωρίου Μπεκής"[61] στα Γκερίζια. Αγοράστηκαν μερικοί σωλήνες, άρχισε το έργο, αλλά έμεινε ημιτελές. Δυστυχώς και την εποχή εκείνη άρχιζαν προεκλογικά μερικά έργα που δεν τελείωναν ποτέ. Ότι ήταν προεκλογική περίοδος αποδεικνύεται από το γεγονός ότι μετά από έξι μήνες περίπου, παίρνεται άλλη απόφαση[62] και το Δημοτικό Συμβούλιο ψηφίζει να χρησιμοποιηθεί "δι άλλας ανάγκας" ένα μέρος των χρημάτων που θα διατίθεντο για το υδραγωγείο Μπεκής. Και αμέσως μετά, την ίδια μέρα, με άλλο πρακτικό, το Δημοτικό Συμβούλιο ψηφίζει "δαπάνην 637.05 δραχμών για εκλογικά είδη βουλευτικών και δημοτικών εκλογών..."[63] Κατά την εκσκαφή που έγινε το 1954 για την κατασκευή υδραγωγείου βρέθηκαν "παλιές μαντεμένιες σωλήνες υδρεύσεως".[64] Ήταν σωλήνες του 1903; Μάλλον...

(Υπενθυμίζουμε ότι η Μπεκή ανήκε στο Δήμο Λαμιέων από την απελευθέρωση μέχρι

58. Μαρτυρία Ιωάννη Ρουμελιώτη.

59. Υβ Μπεγκινιόν, ό.π. σε μετάφραση Σπυριδούλας Θανασιά, καθηγήτριας γαλλικών.

60. ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ, Ιστορικόν Λεξικόν της Νέας Ελληνικής, τόμος 5ος, εν Αθήναις 1984.

61. Γενικά Αρχεία του Κράτους - Αρχεία Νομού Φθιώτιδος, Πρακτικό του Δήμου Λαμιέων αριθμ. 12/4.2.1903.

62. Γενικά Αρχεία του Κράτους - Αρχεία Νομού Φθιώτιδας, Πρακτικό του Δήμου Λαμιέων αριθμ. 123/24.9.1903.

63. Γενικά Αρχεία του Κράτους - Αρχεία Νομού Φθιώτιδας, Πρακτικό του Δήμου Λαμιέων αριθμ. 126/24.9.1903.

64. Μαρτυρίες Δημ. Αρ. Κούτρα και Αθαν. Απ. Καραναστάση.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

το 1912).

35. Γλίνες, οι. Υπάρχουν Άνω και Κάτω Γλίνες. Πήραν τ' όνομά τους από τη σύσταση του εδάφους. Γλίνα είναι η λαδερή λάσπη[65] Η περιοχή είναι ονομαστή για την "άτιμη λάσπη της", τη λάσπη που κολλάει πολύ.

35α. Άνω Γλίνες. Οι Άνω Γλίνες καταλαμβάνουν έκταση 1.255 στρεμμάτων,[66] βορείως του δημόσιου δρόμου Λαμίας - Καρπενησίου μέχρι τα όρια των κτηματικών περιοχών Αμουρίου και Λυγαριάς και το Μπεκιόρεμα.

35β. Κάτω Γλίνες. Συνέχεια των Άνω Γλινών προς τα νότια με διαχωριστικό όριο το δημόσιο δρόμο Λαμίας - Καρπενησίου. Καταλαμβάνουν έκταση 985 στρεμμάτων,[67] μέχρι τα όρια της κτηματικής περιοχής Αμουρίου προς τα δυτικά, του Μπεκιορέματος ανατολικά και του Μπαγλαντιού, Μαγούλας, Ποτιστικών προς τα νότια.

36. Γούρνες, οι. Οι γούρνες είναι φυσικά ή τεχνητά κοιλώματα του εδάφους (από το αρχαίο γρώνη).[68] Γούρνες υπήρχαν πολλές. Οι ονομαστότερες ήταν:

36α. Τ' Μανουήλ η Γούρνα (η Γούρνα του Εμμανουήλ). Γούρνα στο Μπεκιόρεμα, κοντά στις Πλύστρες και στον άμπλα του Γκέκα. Πήρε το όνομά της από το γυρολόγο - πραματευτή Εμμανουήλ, του οποίου ο γάιδαρος πνίγηκε στο σημείο αυτό φορτωμένος με πραμάτειες.

36β. Γούρνα τ' Μακιδόν' (η Γούρνα του Μακεδόνα). Γούρνα στο Μπεκιόρεμα επίσης, καμιά τρακοσαριά μέτρα βορείως του δημόσιου δρόμου Λαμίας Καρπενησίου. Εκεί το 1925 πνίγηκε κάποιος Μακεδόνας, όταν ψάρευε.[69]

36γ. Γούρνες στα Τσιγκρά. Κοιλώματα του εδάφους νοτίως της σιδηροδρομικής γραμμής, στο ύψος της Ράμπας περίπου. Οι γούρνες αυτές δημιουργήθηκαν, επειδή οι κάτοικοι του Σταυρού έπαιρναν χώμα, για να φτιάξουν πλίθες (πλίνθους) ή να "χρίσουν" (επαλείψουν) το δάπεδο των σπιτιών τους. Η επάλειψη (το "χρίσιμο") γινόταν με μείγμα τσιγκρίσιου χώματος και ξεραμένων "βουνιών" (σβουνιές και βουνιές=ακαθαρσίες αγελάδων).

37. Στ'ς Ικκλησιές (οι Εκκλησίες). Έτσι ονομάζεται η περιοχή γύρω από τον Άγιο Αθανάσιο.

38. Στη Δέσ' (η Δέση). Δέση είναι περιοχή βορείως του Μπεκιορέματος, μεταξύ Παράβολου - Βαρκών και κτηματικής περιοχής Λυγαριάς. Εκεί μέχρι τη δεκαετία του '60 έφτιαχναν φράγμα στο ρέμα, για να παροχετεύεται το νερό προς ένα αυλάκι (τον καταπότη), προκειμένου να χρησιμεύσει προς άρδευση χωραφιών στις περιοχές Αρμυρίθια και Άνω Γλίνες. Η ευρύτερη περιοχή της Δέσης έχει έκταση 55 στρεμμάτων.[70]

39. Δραγασιά Μπεκιώτικη, η (και Μπεκιώτικη Τραγασιά, και Δραγασιά των Αμπελιών του Μπεκίου)[71] Στη θέση παλιάμπελα, δυτικώς του αμπελότοπου.

40. Δραγασιά Μεγάλη, η (και Μεγάλη Τραγασιά). Ανατολικά των Αρμακάδων στα σύνορα με τα Καλύβια.[72] Αναφέρεται και ως Τρανή Τραγασιά.

41. Στ'ς Ζακιριάδις (οι Ζακυριάδες). Πιθανώς κυριώνυμο. Είναι η ευρύτερη περιοχή βορείως και συνέχεια του Αϊ - Ταξιάρχη που περιλαμβάνει τα Βαρκά Ζακυριά και Γκαλ-

65. Ν.Π. Ανδριώτης, ό.π. παράβαλε και Τεγόπουλος - Φυτράκης, ό.π.
66. Πρακτικό Αναδασμού Σταυρού - Φθιώτιδας 4/6.9.1963.
67. Πρακτικό Αναδασμού Σταυρού Φθιώτιδας 3/5.9.1963.
68. Ν.Π. Ανδριώτης, ό.π.
69. Μαρτυρία Δημ. Αρ. Κούτρα.
70. Πρακτικό Αναδασμού Σταυρού - Φθιώτιδος 4/6.9.1963
71. Γ.Α.Κ. - Απόφαση Μικτής Επιτροπής, 583/1840
72. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, Αρχείο Συμβ/φου Βασ. Περραιβού 259/1836

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

ντερίμι μέχρι τα όρια της κτηματικής περιοχής Σταυρού- Λυγαριάς. Περιλαμβάνει έκταση 115 στρεμμάτων.[73] Υπάρχει και η γραφή Ζεκεργιάς.

42. Ζερβά, τα. Περιοχή 160 περίπου στρεμμάτων στις βορειοδυτικές υπώρειες του λόφου Κουκουβάγια.[74] Φτάνει μέχρι τη σιδηροδρομική γραμμή. Μέρος ζερβό (απόζερβο).

43. Θυμιάκια, τα. Περιοχή δυτικά από το Αμπελότοπο, στα σύνορα με την κτηματική περιοχή Κομποτάδων, έκτασης 40 στρεμμάτων.[75] Κυριώνυμο. Αναφέρεται Ευθύμιος Θυμιάκος[76] αρχικά κάτοικος Μπεκής, αργότερα Αμουρίου.

Σύμφωνα με την παράδοση εκεί υπήρχε χάνι,[77] που εξυπηρετούσε τους μετακινούμενους από και προς την Υπάτη. Σε απόσταση ενός χιλιομέτρου περίπου νοτιοδυτικότερα, στον Αϊ - Λια της Κομποτάδας, υπηρχε "φελούκα" (βάρκα), την οποία χρησιμοποιούσαν για την διάβαση του Σπερχειού ποταμού. Οι γεννηθέντες μετά το 1910 δεν τη θυμούνται, οι γονείς τους όμως έλεγαν ότι είχαν περάσει οι ίδιοι με τη φελούκα. Απ' αυτό μπορεί να συμπεράνει κανείς ότι γύρω στα 1900 υπήρχε ακόμα η φελούκα... (κοίτα παραπομπή 2, κεφ. 10ο).

Στην περιοχή έχουν βρεθεί κατά καιρούς κατά την καλλιέργεια των χωραφιών πέτρες, κεραμεικά, νομίσματα, ίχνη θεμελίων κτισμάτων, το άνω μέρος αγάλματος χωρίς κεφάλι και χέρια κ.τ.λ.[78]

Ιππικοί αγώνες 1994
(φωτο: Σταμόπουλος)

44. Στουν Ιππόδρουμου (ο Ιππόδρομος). Άλλη ονομασία της τοποθεσίας Αλογάς (κοίτα τοπωνύμιο αριθ. 9), επειδή εκεί έχουν διοργανωθεί και πανελλήνιοι ιππικοί αγώνες, όπως σ' ένα κανονικό Ιππόδρομο.

45. Καβάκια, τα. Φυτωνύμιο - τουρκωνύμιο. Καβάκι είναι ένα είδος λεύκας. Η λέξη προέρχεται από το τουρκικό kavak.[79] Καβάκια λεγόταν η περιοχή που βρίσκεται 200-300 μέτρα ΒΔ της Καμάρας, δυτικώς του Μπεκιορέματος. Εκεί υπήρχαν αρκετά καβάκια (λεύκες) μέχρι τη δεκαετία του '60.

46. Καμάρα, η. Καμάρα λεγόταν η γέφυρα επί του Μπεκιορέματος, στη διασταύρωσή του με το δημόσιο δρόμο Λαμίας - Καρπενησίου, και η γύρω περιοχή. Η γέφυρα αυτή είναι θολωτή από το κάτω μέρος (γι' αυτό ονομάστηκε καμάρα) και υπάρχει και σήμερα.

47. Καμίνια, τα. Τοποθεσία στις ΒΔ υπώρειες της Κουκουβάγιας, ανάμεσα στα Ζερβά και στο Καστρί. Τοπωνύμιο ξεχασμένο σήμερα. Μετά βίας το θυμήθηκαν κάποιοι ηλικιωμένοι κάτοικοι του Σταυρού, όταν τους το αναφέραμε (το είχαμε βρει γραμμένο σε χάρτη της τοπογραφικής υπηρεσίας). Δε θυμόταν όμως να το τοποθετήσουν τοπικά. Στην περιοχή βέβαια θα υπήρχαν καμίνια. Όμως τι είδους καμίνια; Το πιθανότερο είναι να

73. Πρακτικό Αναδασμού Σταυρού - Φθιώτιδος 4/6.9.1963.
74. Πρακτικό Αναδασμού Σταυρού Φθιώτιδος 7/10.9.1963.
75. Πρακτικό Αναδασμού Σταυρού Φθιώτιδος 2/15.1.1963.
76. Γ.Α.Κ. - Απόφαση Μικτής Επιτροπής, 583/1840
77. Μαρτυρία Δημ. Αρ. Κούτρα και Δημ. Αν. Καραναστάση.
78. Μαρτυρία Κων/νου και Ιωάννη Ανδρ. Σούλιου.
79. Ν.Π. Ανδριώτης, ό.π.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

"έψηναν" τούβλα και κεραμίδια. Γιατί όμως σ' αυτό το μέρος; Ίσως επειδή πολύ κοντά υπήρχαν πολλά βούρλα (Βαρκά), τα οποία τα χρησιμοποιούσαν ως καύσιμη ύλη.[80]

48. Καναπίτσα, η. Φυτωνύμιο. Καναπίτσα είναι η κοινή ονομασία της λυγαριάς (= φυτό παραποτάμιο με ευλύγιστα κλαδιά).[81] Καναπίτσα λέγεται η ανατολικότερη περιοχή του οικισμού Σ.Σ. Λειανοκλαδίου, προς το Βαγιονόρεμα. Στην περιοχή αφθονούσαν οι καναπίτσες. Σήμερα όμως, λόγω της μεγάλης οικοδομικής δραστηριότητας που αναπτύσσεται στην περιοχή και της καλλιέργειας, λίγες μόνο καναπίτσες σώζονται στις όχθες του Βαγιονορέματος - κυρίως. Απ' αυτό το σημείο άρχιζε η περιγραφή των ορίων της Μπεκής σε όλα τα συμβόλαια και στην 192/1839 απόφαση της Μικτής Δικαστικής Επιτροπής.

49. Καραγιαννέϊκα, τα. Κυριώνυμο. Περιοχή στα βορειοδυτικά όρια της κτηματικής περιοχής Σταυρού με τη Λυγαριά ΒΑ της περιοχής Ζακυριάδες. Στη 192/ 1839 απόφαση της Μικτής επιτροπής αναφέρεται: "... όπου είναι του Μπεκί χωράφια, τα λεγόμενα του Καραγιάννη".

50. Στ'ς Καργιές (Οι Καρυές). Φυτωνύμιο, από τις καρυδιές που υπήρχαν εκεί. Μια πολύ μεγάλη καρυδιά (η καργιά τ'ς Κυράς) σωζόταν μέχρι το 1920 περίπου. Τώρα δεν υπάρχει καμιά καρυδιά στην περιοχή. Οι Καρυές καταλαμβάνουν έκταση 300 περίπου στρεμμάτων[82] και εκτείνονται νοτίως της σιδηροδρομικής γραμμής μέχρι το Αμπελότοπο. Προς ανατολάς είναι τα Τσιγκρά και προς δυσμάς τα Ποτιστικά.

51. Του Καστράκ' (το Καστράκι). Βρίσκεται ΒΔ και συνέχεια από την τοποθεσία Καστρί, από το οποίο το χωρίζει η σιδηροδρομική γραμμή. Είναι προφανώς υποκοριστικό της λέξης καστρί (το οποίο είναι υποκοριστικό του κάστρον). Το Καστράκι είναι προέκταση του Παράβολου προς τα νοτιοδυτικά. Στο Παράβολο βρέθηκαν κεραμεικά θραύσματα, εργαλεία και άλλα ευρήματα της νεολιθικής εποχής[83] (κοίτα και τοπωνύμιο Παράβολο). Το Καστράκι εκτείνεται μεταξύ σιδηροδρομικής γραμμής - Μπεκιορέματος και Πλυστρών, καταλαμβάνει δε έκταση 7 περίπου στρεμμάτων.[84]

52. Καστρί, το (και τα Καστριά). Ο τελευταίος λόφος (υψ. 113 μ.) προς τα δυτικά της λοφοσειράς Αϊ - Λιας Λαμίας - Αϊ - Λιας Μπεκής - Κοφινάς- Κουκουβάγια - Καστρί, που δεσπόζει της γύρω περιοχής. Στο λόφο πρέπει να υπήρχε κάστρο. Η περιοχή είχε- και έχει ακόμα - πέτρες και κεραμεικά. Όλοι σχεδόν οι κάτοικοι του χωριού έχουν κουβαλήσει πέτρες από το Καστρί - μεταξύ αυτών και ο γράφων με τον πατέρα του - για να φτιάξουν σπίτια, αχυρώνες, αποθήκες, στάβλους. Οι βορειοδυτικές υπώρειες του Καστριού ονομάζονται Γκέκας (κατά τον Μπεγκινιόν Ντγιέκα), που σύμφωνα με το Γάλλο αρχαιολόγο[85] "... ήταν οχυρωμένο..." (κοίτα τοπωνύμιο Γκέκας).

Όποιος περπατήσει στο Καστρί βρίσκει πλήθος κεραμεικών. Τα κεραμεικά του Καστριού δεν έχουν αξιολογηθεί επισήμως. Φαίνεται ότι ανήκουν στους ελληνιστικούς χρόνους (300-200 π.χ.). (Να κάτι που θα μπορούσε να αποτελέσει αντικείμενο έρευνας από τους ειδήμονες...)

---

80. Άποψη Δημ. Αν. Καραναστάση, που επιβεβαιώθηκε από την έρευνα. Υπάρχουν συμβόλαια για παραχώρηση δικαιώματος κοπής βούρλων, που θα χρησιμεύσουν ως καύσιμη ύλη (6017/1856 Αλ. Χατζίσκου και 1064/1862 Ιωάν. Σκαβέντζου).

81. Τεγόπουλος - Φυτράκης, ό.π.

82. Πρακτικό Αναδασμού Σταυρού - Φθιώτιδος 1/41.1.1963.

83. Θανάσης Τσουκνίδας, ΜΠΕΚΗ ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ: θέση Παράβολο, Ένας οικισμός της 5ης π.χ. χιλιετίας (Πρακτικά Α Συνεδρίου Ερευνών, Λαμία 1993)

84. Πρακτικό Αναδασμού Σταυρού - Φθιώτιδος 4/6.9.1963

85. Υβ. Μπεγκινιόν ό.π.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

Από αρκετούς κατοίκους - μεταξύ αυτών και από δύο επιζώντες - βρέθηκαν τυχαία, κατά την καλλιέργεια των χωραφιών τους, τάφοι σκεπασμένοι "με πουρί",[86] χωρίς να αναφέρονται άλλα ευρήματα. "Στα Καστριά βρήκα τάφο σκεπασμένο με πουρί. Μέσα δεν είχε τίποτα". Σε κάποιον τάφο βρέθηκε "κιούπι πέτρινο και πήλινα αγγεία"...

Στο Καστρί έχουν βρεθεί και αρκετές πυραμιδόσχημες αγνύθες (εξαρτήματα αργαλειού). Αυτό σημαίνει ότι - τελευταία τουλάχιστον - ήταν μη στρατιωτικός οικισμός.

53. Καψάμμους (Ο Καμάμμος) και τα Καψάμμια. Μικρή περιοχή, εντός της ευρύτερης περιοχής Βάρα. Ήταν πολύ αμμώδης και το όνομά της πρέπει να το οφείλει στο ότι ήταν φτωχότερη σε απόδοση από την υπόλοιπη περιοχή. Το καψο- ως πρώτο συνθετικό ονομάτων έχει τη σημασία της φτώχειας (από το θέμα του αορίστου του ρήματος καίω).[87] Την άμμο την "άφησε" ο Σπερχειός ποταμός, ο οποίος παλαιότερα δεν είχε σταθερή κοίτη και μετατοπιζόταν δεξιά - αριστερά.

54. Στ' Κουρκόβιλ' (ο Κορκόβελος). Πιθανότατα κυριώνυμο. Περιοχή 60 περίπου στρεμμάτων βορειοανατολικά και συνέχεια του οικισμού Σταυρός[88] στο σημείο που είναι σήμερα το γήπεδο και βορειότερα.

55. Κούκους (ο Κούκος). Ζωωνύμιο. Το όνομα λόφου στα ανατολικά του οικισμού Σταυρός. Τα παλιά χρόνια ήταν δάσος και σ' αυτό "λάλαγαν κούκοι".[89] Μετά την καταστροφή του δάσους, οι κούκοι λάλαγαν στις γκορτσιές. Μέχρι που καταστράφηκαν κι αυτές, χάθηκαν κι οι κούκοι...

Ο λόφος έχει ύψος 155μ. Σήμερα καλλιεργείται σε όλη του την έκταση - αν εξαιρέσει κανείς τμήμα των ανατολικών πλαγιών του προς το Βαγιονόρεμα - που ανέρχεται σε 400 περίπου στρέμματα.[90]

Μέχρι τον αναδασμό μεγάλο μέρος αυτής της έκτασης ήταν ακαλλιέργητο και σκεπασμένο με πουρνάρια.

56. Κουκουβάγια, η. Ζωωνύμιο. Λόφος προς βορράν και συνέχεια του οικισμού Σταυρός. Έχει ύψος 162μ.

57. Κουρμπάνια, τα. Θέση στα σύνορα Μπεκής - Αμουρίου, βορείως της δημόσιας οδού Λαμίας - Καρπενησίου, εφαπτομένη αυτής, "... όπου έσφαζαν τα κουρμπάνια".[91]

58. Κουφ' νάς (ο Κοφινάς). Λόφος ύψους 227μ. βορειοανατολικά του οικισμού Σταυρός προς ανατολάς της Κουκουβάγιας, με την οποία την ενώνει ένας αυχένας. Πίσω ακριβώς από τον αυχένα αυτόν είναι τα Βλησίδια. Ένας αυχένας επίσης ενώνει τον Κοφινά με τον Αϊ -Λια Μπεκής. Αυτός ο αυχένας ανήκει στην τοποθεσία Πυργάκια. Το όνομά του ο Κοφινάς το πήρε από το σχήμα του (μεγάλη κοφίνα αναποδογυρισμένη).

Οι μνήμες ξαναζωντανεύουν, όταν μιλάς με τους ντόπιους για τον Κοφινά και κάποιοι θυμούνται ότι μια νύχτα του καλοκαιριού του 1943 ή '44, πολλοί κρύφτηκαν και διανυκτέ-

---

86. Μαρτυρίες Δημ. Αρ. Κούτρα, Αθαν. Απ. Καρανασιάση κ.ά.

87. Ν.Π. Ανδριώτης, ό.π.

88. Πρακτικό Αναδασμού Σταυρού - Φθιώτιδος 7/10.9.1963.

89. Μαρτυρία Δημ. Αν. Καρανασιάση.

90. Πρακτικό Αναδασμού Σταυρού - Φθιώτιδος 7/10.9.1963.

91. Ετυμολογικόν - Γλωσσολογικόν Λεξικόν, Μαν. Τριανταφυλλίδη, κουρμάνι, το (τούρκικο), αμνός σφαζόμενος υπό των Μωαμεθανών κατά την εορτήν του Κουρμπάν μπαϋράμ, ζώον σφαζόμενον εις πανήγυριν. Τεγόπουλος - Φυτράκης, Ελληνικό Λεξικό, Αθήνα 1985, κουρμπάνι, το [τουρκ. Kurban (= το θύμα)], το ζώο που σφάζεται σε πανηγύρι. Κριαρά Εμμ., Νέο Ελληνικό Λεξικό, Αθήνα 1995. Κουρμπάνι, το, ζώο που σφάζεται σε γάμο ή πανηγύρι. "γάμος δε γίνεται χωρίς κουρμπάνι..." (τουρκ. Kurban). Υπήρχε παλαιά πέτρα "επί της οποίας εσφάζοντο ως έθιμον τα κουρμπάνια, δια τους απεραστικούς πασάδες..."

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

ρευσαν πάνω στον Κοφινά παρακολουθώντας τη μάχη του Λιανοκλαδίου. Οι αντάρτες είχαν επιτεθεί στη γερμανική φρουρά, ενώ στο σιδηροδρομικό σταθμό Λειανοκλαδίου είχαν ανατινάξει την ηλεκτρική γεννήτρια...[92] Μέχρι το 1846 αναφέρεται ως "μεγάλος λόφος"[93] Πρώτη φορά αναφέρεται ως Κοφινάς το 1854.[94]

59. Κρέμασ' (η Κρέμαση). Κρέμαση είναι μικρός καταρράκτης. Στο Βαγιονόρεμα υπάρχουν περισσότεροι του ενός μικροί καταρράκτες. Μια κρέμαση είναι στο ύψος της τοποθεσίας Παρηγόρη. Υπάρχει και η κρέμαση του Γερμανού (κοίτα τοπωνύμιο αρ. 26). Η Κρέμαση όμως ήταν στην περιοχή Γκιρίζια. Είχε ύψος 4-5 μέτρων και τα καλοκαιρινά απομεσήμερα η περιοχή πλημμύριζε από αγορίστικες φωνές, καθώς τα αγόρια του χωριού έκαναν το δροσερό τους ντους στην Κρέμαση.

60. Στ'ς Λουρίδις (οι Λωρίδες). Όνομα που είχε δοθεί σε περισσότερες από μία περιοχές, από το σχήμα των χωραφιών του αναδασμού. Ήταν έτσι μοιρασμένα τα χωράφια, ώστε να σχηματίζουν στενές μακριές λωρίδες. Υπήρχαν Λωρίδες στις Άνω Γλίνες, στα Τσιγκρά, στα Ποτιστικά.

61. Στου Λόγγου (ο Λόγγος). Λόγγος είναι δασωμένη περιοχή 87 στρεμμάτων μεταξύ Βάρας και Σπερχειού ποταμού. Ένας αρκετά σημαντικός βιότοπος, ο οποίος τείνει δυστυχώς να εκλείψει, λόγω εκχερσώσεων που επιχειρούν διάφοροι καταπατητές.

62. Μαγούλες, οι. Μαγούλες λέγονται οι εδαφικές εξάρσεις που βρίσκονται μέσα σε πεδινές εκτάσεις. Οι "καμπύλες" τους μοιάζουν με τις καμπύλες του μάγουλου του ανθρώπου. Τα τοπωνύμια Μαγούλες είναι άρρηκτα συνδεδεμένα με εύρεση "αρχαίων". Υπάρχουν δύο Μαγούλες.

62α. Μαγούλες Κάτω Γλινών (και σχέτο Μαγούλες). Εκεί, στο χωράφι του Χρήστου Βασ. Σούλιου, βρέθηκαν το 1963 "πουριά" και ίχνη οικοδομής.[95] Η περιοχή καταλαμβάνει το νοτιότερο τμήμα των Κάτω Γλινών και έχει έκταση 55 στρεμμάτων.[96]

62β. Μαγούλα Ποτιστικών. Η βορείως των Ποτιστικών περιοχή μέχρι τη σιδηροδρομική γραμμή. Καταλαμβάνει έκταση 175 στρεμμάτων.[97] Στα δυτικά όρια της περιοχής βρέθηκε τάφος σκεπασμένος με κεραμίδια, όταν - στα 1955 - γινόταν διάνοιξη και ευθυγράμμιση του Μπεκιορέματος με φαγάνα (εκσκαφέα).[98] Ευρήματα δεν αναφέρονται.

63. Μαντριά τ' Κατσινιά (τα Μαντριά του Κατσινιά). Κατσινιάς ήταν το παρατσούκλι του Κωστοπέτρου. Τα μαντριά του βρίσκονταν εκεί που είναι σήμερα οι ελιές Δημ. Κ. Γαλάνη, ΒΑ της Ντίτσας.

64. Μάρμαρο, το (και Κάτω Μάρμαρα). Το τοπωνύμιο αυτό ήταν τελείως ξεχασμένο. Κανένας δεν το ανέφερε. Σε παλαιά συμβολαιογραφική πράξη όμως[99] βρήκαμε το τοπωνύμιο Κάτω Μάρμαρα. Όταν έθεσα αυτό υπόψη των γεροντότερων κατοίκων του

92. Μαρτυρία Δημ. Αν. Καραναστάση, που κατέφυγε μαζί με άλλους στον Κοφινά και Δημ. Ευστ. Καραναστάση, ο οποίος έβαλε μεζί με το Θρασύβουλο Παπαλελούδη τα εκρηκτικά στην ηλεκτρική γεννήτρια και το υδραγωγείο του Σταθμού του Σ.Σ. Λειανοκλαδίου.

93. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, Συμβ/φος Γ. Ριζόπουλος, 2416/1846

94. Γ.Α.Κ - Αρχεία Ν. Φθ/δος, Συμβ/φος Αλ. Χατζίσκος, 2845/1854.

95. Μαρτυρία Χρήστου Βασ. Σούλιου. Κατά μαρτυρία του Δημ. Αν. Καραναστάση εκεί υπήρχε πέτρινο φυλάκιο.

96. Πρακτικό Αναδασμού Σταυρού - Φθιώτιδος 2/15.1.1963.

97. Πρακτικό Αναδασμού - Φθιώτιδος 5/7.9.1963.

98. Μαρτυρία Δημ. Αρ. Κούτρα.

99. Γενικά Αρχεία του Κράτους - Αρχεία Νομού Φθιώτιδος, χειρογράφη συμβολαιογραφική πράξη του ειρηνοδίκη Λαμίας. αρ. 393/18.11.1836 "... ο ιδιοκτήτης του χωρίου Μπεκί κύριος Δημήτριος Κεμπρέκος...

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

χωριου, τότε θυμήθηκαν ότι τη σημερινή τοποθεσία Σ' μάκια (Σουμάκια) την έλεγαν και Μάρμαρο ή Κάτω Μάρμαρα. Εκεί, είπαν, υπήρχε κάποιο μάρμαρο, χωρίς να θυμούνται τι ακριβώς ήταν και τι απέγινε. Υπήρχαν όμως και τα Άνω Μάρμαρα στα σύνορα με τη Λυγαριά στα Καραγιαννέϊκα.

Στην απόφαση 192/1839 της Μικτής Επιτροπής αναφέρεται: "... εκείθεν (τα όρια) προχωρούν προς το Παράβολον, Ζούμπουρνον και Βαρικόν (βαρκό), όπου ενώνονται με τα σύνορα Τζομπανλάταις, εκείθεν προς τα Μάρμαρα του άλλου Βαρικού την άκραν, όπου είναι του Μπεκί χωράφια τα λεγόμενα του Καραγιάννη..."

65. Μεταλλεία, τα. Τα Μεταλλεία βρίσκονται στη βόρεια πλαγιά του Αϊ - Λια Μπεκής. Σήμερα μόλις διακρίνονται κάποιες εκσκαφές, για να θυμίζουν παλαιότερες απόπειρες για εκμετάλλευση του χρωμίου της περιοχής.[100] Γύρω στα 1870 "πυρετός χρυσού" κατέλαβε τους νεοέλληνες, όπως εύστοχα παρατηρεί ο Μιχαήλ Μητσάκης.[101] Ο "πυρετός" αυτός επεκτάθηκε και στην επαρχία, έφτασε και στη Μπεκή...

66. Μαυρόγεια, τα. Στη θέση Ποτιστικά, ΒΔ από τα Παλιάμπελα και Θυμάκια.

67. Μπαγλαντιά, τα (και το Μπαγλαντί, και Μπεγλαντιά).[102] Βρίσκεται ΝΔ των Κάτω Γλινών. Καταλαμβάνουν έκταση 60 στρεμμάτων.[103]

68. Μπαχριά, τα. Δυτικά των Ζακυργιάδων.

69. Στ'ς Μπ'γάδις (οι Μπουγάδες). Ανήκουν στην ευρύτερη περιοχή Τσουκαλάκια. Βρίσκονται ανατολικά από τους Αδραχτάδες. Μέρος της περιοχής καταλαμβάνει σήμερα ο οικισμός Νέας Βράχας. Στην περιοχή υπήρχε και ομώνυμο βαρκό (κοίτα και Βαρκό Μπουγάδες). Μπουγάς = ταύρος, από το τούρκικο boga (= ταύρος)[104]

εσυμφώνησεν μετά το γεωργού Θεοδωρή Μπορνούζου κατοίκου εις χωρίον Αμούρι... δια να καλλιεργήσει όσην γην δυνηθεί εις την θέσιν Μπαγλαντιά του χωρίου Μπεκί, πλησίον του εκκλησιαστικού, περιπλέον και εις την θέσιν Κάτω Μάρμαρα...", Βασ. Περραιβού.

100. Ιωάν. Βορτσέλας, Φθιώτις, αναφέρει ότι με τρία βασιλικά διατάγματα παραχωρήθηκαν δικαιώματα εκμετάλλευσης χρωμίου στην περιοχή του χωρίου Μπεκή. Β.Δ. 1.10.1872 επί εκτάσεως 2,068 στρεμμάτων.

Β.Δ. 25.10.1872 επί εκτάσεως 1,275 στρεμμάτων.

Β.Δ. 11.3.1873 επί εκτάσεως 1,606 στρεμμάτων.

101. Μιχαήλ Μητσάκης, στο έργο του "Εις Αθηναίος χρυσοθήρας" γράφει: "... κατά το σωτήριον έτος 1869 είχεν επέλθει η αρκετά πρωτότυπος ιδέα ότι τα υπό των αρχαίων συγγραφέων περιγραφόμενα εν Λαυρίω μεταλλεία αργύρου δεν είχαν ολοσχερώς εξαντληθεί υπ' εκείνων ... τότε πυρετός κατέλαβε τους κατοίκους του κλεινού Άστεως... αλλ' από την πρωτεύουσαν η νόσος μετεδόθη και εις την επαρχίαν τάχιστα... η φαντασία του μεσημβρινού λαού εξήφθη..." Καθένας λοιπόν κοίταζε μήπως βρει μεταλλείο και γι' αυτό, "... η εργασία της Κυβερνήσεως και των Αρχών είχε περιοριστεί περίπου μόνο εις το παρέχειν αδείας προς ανασκαφάς τοιαύτας και εις έκδοσιν παραχωρητηρίων φανταστικών μεταλλείων..."

102. Πιθανόν να προέρχεται από το μπαγδατί (ξεν.), μεσότοιχος δωματίου ή οροφή από ξύλινες λεπτές πήχεις (τουρκ.). Υπερλεξικό της Νεοελ. Γλώσσας, Εκδ. Παγουλάτου. Σύμφωνα με το Μεγάλο Λεξικό της Νεοελληνικής Γλώσσας, Μάλλιαρης - Παιδεία, Α. Γεωργοπαπαδάκου το μπαγδατί (λ. τουρκ.) σημαίνει μεσότοιχος από ξύλινες πήχεις. "τα δωμάτια των αρχοντικών χωρίζονται με μπαγδατί" (σ.σ. ντοπιολαλιά μπαγλαντί).

103. Πρακτικό Αναδασμού Σταυρού - Φθιώτιδος 2/15.1.1963

104. Ν.Π. Ανδριώτης, ό.π.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

70. Μπουρτζι, το (και τα Μπούρτζια). Το Μπούρτζι κατελάμβανε το νοτιότερο τμήμα του οικισμού Σταυρός, εκεί που είναι σήμερα οι οικίες Ν. Μπούτλα, Ε. Γεωργίου, Ι. Γκιαούρη, Δ. Μίχου, και Β. Τσιμπούρη. Η λέξη προέρχεται από το τουρκικό burc[105] και σημαίνει φρούριο παραθαλάσσιο,[106] πυροβολείο ή φρούριο που προστατεύει την είσοδο λιμανιού.[107]

Μέχρι τη δεκαετία του '40 σώζονταν δύο πύργοι. Ένας στα ΝΔ (εκεί που είναι η οικία Ευστ. Γεωργίου γκρεμίστηκε το 1956) κι ένας ΝΑ (εκεί που είναι η οικία Νικ. Μπούτλα γκρεμίστηκε το 1945).[108] Οι δύο πύργοι συνδέονταν με τείχος. Τείχη επίσης προς τα βόρεια, ανατολικά και δυτικά περιέκλειαν χώρο σχήματος ορθογωνίου παραλληλογράμμου, εκτάσεως 3 περίπου στρεμμάτων. Στο μέσον περίπου του τείχους που συνέδεε τον ΝΑ και το ΝΔ πύργο υπήρχε τεράστια πύλη. Στο άνω μέρος της πύλης υπήρχε ογκόλιθος μεγάλων διαστάσεων "όπως η πέτρα πάνω από τον τάφο του Αγαμέμνονα στις Μηκήνες".[109] Πάνω στον ογκόλιθο αυτό ήταν σκαλισμένος ο δικέφαλος αετός.[110] Κατά μήκος του νότιου τείχους, δυτικά της πύλης υπήρχε μακρόστενη αποθήκη - υποστατικό, μέσα στο οποίο κατοίκησαν άνθρωποι. Συγκεκριμένα η οικογένεια του Μικρασιάτη Μασμανίδη Ελευθέριου έμεινε τρία περίπου χρόνια μετά τη μικρασιατική καταστροφή.[111] Σε παρόμοιο οίκημα στη δυτική πλευρά έμενε η οικογένεια Ανδρέα Τσιμπούρη. Μέρος του δυτικού τείχους αμέσως μετά το ΝΔ πύργο γκρεμίστηκε το 1942. "... τον γκρέμισε ο Γκαλαμάνης κι εγώ αγόρασα πέτρες για να χτίσω το σπίτι μου...".[112] Στο εσωτερικό των τειχών που ένωναν τους πύργους υπήρχαν κι άλλα κτίσματα, πιθανότατα δε και το αρχοντικό του βυζαντινού άρχοντα - όπως μπορεί να εικάσει κανείς ασφαλώς από το δικέφαλο αετό της πύλης - τον οποίο διαδέχθηκε ο Τούρκος μπέης αργότερα...

Όμως όλα αυτά χάθηκαν δυστυχώς από ολιγωρία και αμέλεια, από άγνοια και αδιαφορία για την εθνική μας κληρονομιά αλλά και εξ αιτίας των δύσκολων χρόνων που πέρασε το Έθνος μας κατά την Κατοχή και τον εμφύλιο πόλεμο που ακολούθησε...

71. Στου Μ'λαύλακου ή Μπλαύλακου (το Μυλαύλακο). Ο συνδυασμός του τοπωνύμιου αυτού με το τοπωνύμιο Παλιόμυλο μας καθιστά βέβαιους ότι πρόκειται για αυλάκι που έφερνε νερό σε μύλο (κοίτα και Παλιόμυλος). Πάντως κανείς από τους επιζώντες, με όσους τουλάχιστο μιλήσαμε, δε θυμάται τίποτα περί υπάρξεως μύλου.

72. Νταμάρια, τα. Τοποθεσία μεταξύ Καμινιών - Ζερβών - Σαλωνίτη - Βλησιδίων. "Βγάζαμε πέτρα για το χτίσιμο σπιτιών και του ναού των Εισοδίων της Θεοτόκου..."[113]

73. Ντίρα, η. Πρέπει να έχει αλβανική προέλευση αλλά δε βρήκαμε κάτι σχετικό στα ετυμολογικά λεξικά που ψάξαμε. Σημαίνει πέρασμα, δίοδος, και μ' αυτή τη σημασία χρησιμοποιόταν και στο χωριό μας. Η Ντίρα άρχιζε απ' τα Δρακέϊκα και οδηγούσε προς τον Άγιο Μάρκο. Χρησίμευε ως πέρασμα για τα κοπάδια του χωριού. Ντίρα ονομάστηκε

---

105. Ν.Π. Ανδριώτης, ό.π.

106. Ν.Π. Ανδριώτης, ό.π.

107. Τεγόπουλος - Φυτράκης, ό.π. παράβαλε και Δ. Δημητράκου.

108. Μαρτυρίες Αθαν. Απ. Καραναστάση, Νικ. Μπούτλα κ.ά... Μέχρι το 1974 σωζόταν ένα μικρό μέρος του ΝΑ πύργου, το οποίο είχε μετατραπεί σε δωμάτιο.

109. Μαρτυρία Χρήστου Βασ. Σούλιου

110. Μαρτυρίες Αθαν. Απ. Καραναστάση, Δημ. Αν. Καραναστάση, Αρ. Κούτρα, Νικ. Μπούτλα, Ιωάν. Μητράκου κ.ά.

111. Μαρτυρία Δημ. Αν. Καραναστάση.

112. Μαρτυρία Δημ. Αρ. Κούτρα.

113. Μαρτυρία Δημ. Αν. Καραναστάση.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

και η ευρύτερη περιοχή, που αναφέρεται στα πρακτικά του αναδασμού ως ενιαία περιοχή Άγιος Μάρκος και Ντίρα.[114]

74. Ντίτσα, η. Πιθανότατα κυριώνυμο. Υπήρχε τσοπάνης Ντίτσας στα Καλύβια[115] Ντίτσα ονομαζόταν η ανατολικώς του Αγίου Μάρκου περιοχή πέρα απ' το Βαγιονόρεμα, εκεί που είναι σήμερα οι φιστικιές του Καρακώστα. Σήμερα το τοπωνύμιο είναι σχεδόν άγνωστο. Κατά μία πληροφορία στη Ντίτσα - Άγιο Μάρκο ήταν σταθμός καμηλών.[116]

75. Όχτια, τα. Τοποθεσία κοντά στο Σπερχειό, ΒΑ της Βάρας, από την οποία τη χωρίζει η Σούδα της Βάρας. Παλαιότερα το ποτάμι πρέπει να έφτανε ως εκεί. Εκεί ήταν οι όχθες του. Αυτό δικαιολογείται κι από τη διαμόρφωση του εδάφους. Έχει έκταση 140 στρεμ.[117]

76. Στ'ς Παλαμουνίδις (οι Παλαμωνίδες). Φυτωνύμιο, από το ομώνυμο φυτό - αγκάθι που αφθονούσε στην περιοχή. Σήμερα δεν υπάρχει. Εξαφανίστηκε μετά τον αναδασμό, λόγω βαθιάς άροσης με τα τρακτέρ. Η περιοχή καταλαμβάνει έκταση 50 στρεμ. και βρίσκεται ΒΑ από τα Όχτια.[118] Στα φυτολογικά λεξικά η παλαμωνίδα αναφέρεται ως "ενοχλητικότατον ζιζάνιον", είναι δε πιθανώς η ονωνίς του Θεοφράστου και του Διοσκουρίδου.[119] Κάτοικος του χωριού μας την περιέγραψε: "Η παλαμωνίδα ήταν αγκαθωτό φυτό που είχε σύνθετη ρίζα με πολλά κωλορρίζια. Μόνο με τα τρακτέρ ξεχάθηκε..."[120] Αναφέρεται όμως και ως "... ζιζάνιο και φαρμακευτικό φυτό. Χρησιμοποιούνται κυρίως οι ρίζες του..."[121]

77. Παλιάμπελα, τα. Συνέχεια προς τα δυτικά του Αμπελότοπου. Ήταν τα αρχαιότερα αμπέλια της περιοχής. Ήταν μοναστηριακά κτήματα - της Ιεράς Μονής Αντινίτσης[122] - τα οποία αγόρασαν ο Καραγάτσος και ο Κώστας Κούτρας.[123] Έκταση 16 στρέμ.[124]

78. Στουν Παλιόμπλου ή Παλιόμ'λου (ο Παλιόμυλος). Ο Παλιόμυλος αναφέρεται στα πρακτικά του αναδασμού ότι ήταν κάτω από τη γεφυρούλα της σιδηροδρομικής γραμμής, στον αγρό του Παπάρα. Η γεφυρούλα αυτή είναι η πρώτη προς τα νότια μετά τη διασταύρωση (πασάγιο) του αγροτικού δρόμου Σταυρός - Άγιος Αθανάσιος - Χαλιάδες με τη σιδηροδρομική γραμμή.[125] Κανείς δε θυμάται σήμερα την ύπαρξη μύλου ούτε στο σημείο αυτό ούτε σε άλλο σημείο. Σε συμβόλαιο του 1854 αναφέρεται[126] "... από την θέσιν Παλαιαίς Πλύστρες όπου και η θέσις του Παλαιού Μύλου..." Η αναφορά αυτή επιβεβαιώνει την παραπάνω περιγραφή της θέσης όπου πρέπει να βρισκόταν ο παλιός μύλος. Από τον παλιό αυτό μύλο (νερόμυλος σίγουρα αφού αναφέρεται και μυλαύλακο) πήρε το όνομά της και η ευρύτερη περιοχή, που μαζί με τα Αρμυρίθια, καταλαμβάνει

114. Πρακτικό Αναδασμού Σταυρού - Φθιώτιδος 7/10.9.1963.

115. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, Συμβ/φος Αλ. Χατζίσκος, 11095/1860.

116. Μαρτυρία Δημ. Αν. Καραναστάση.

117. Πρακτικό Αναδασμού Σταυρού - Φθιώτιδος 2/15.1.1963

118. Πρακτικό Αναδασμού Σταυρού - Φθιώτιδος 2/15.1.1963

119. Δ. Καββαδά, ό.π.

120. Μαρτυρία Δημ. Αν. Καραναστάση.

121. Β. Σκρουμπής, Αρωματικά - Μελισσοτροφικά - Φαρμακευτικά φυτά της Ελλάδας.

122. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, Συμβ/φος Βασ. Περραιβός, 82/1839, "... αμπέλι εκκλησιαστικόν της Αντινίτζης".

123. Μαρτυρία Δημ. Αρ. Κούτρα.

124. Πρακτικό Αναδασμού Σταυρού - Φθιώτιδος 2/15.1.1963.

125. Πρακτικό Αναδασμού Σταυρού - Φθιώτιδος 5/7.9.1963.

126. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, Συμβ/φος Αλεξ. Χατζίσκος, 2845/1854.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

έκταση 110 στρεμ.[127] Η περιοχή ορίζεται ανατολικά από τη σιδηροδρομική γραμμή, δυτικά απ' το Μπεκιόρεμα, νότια απ' το δημόσιο δρόμο Λαμίας - Καρπενησίου και βόρεια από τα Αρμυρίθια.

79. Παλαιοπήγαδο, το. Κοντά στη μεγάλη Δραγασιά, στο συνορο με τα Καλύβια αναφέρεται η ύπαρξη Παλαιοπήγαδου: "... εξακολουθούν (σ.σ. τα όρια) μέχρι της άλλοτε μεγάλης Δραγασιάς και Παλαιοπήγαδου εις το σύνορον των Καλυβιων...".[128]

80. Παλιόσταν' (η Παλιόστανη). Περιοχή στο ΒΑ άκρο του οικισμού Σταυρός. Το όνομα το πήρε απ' τις στάνες που ήταν εκεί.

81. Παλιουχώρ' (το Παλιοχώρι) και τα Παλιοχώρια. Βρίσκεται σε απόσταση 500 περίπου μέτρων ΒΔ του οικισμού Σταυρός. Εκεί ήταν παλιότερα το χωριό, πριν μεταφερθεί στη σημερινή θέση. Άγνωστο πότε δημιουργήθηκε ο αρχικός οικισμός στη θέση αυτή. Πάντως η μεταφορά του στη σημερινή του θέση έγινε μέσα στη δεκαετία του 1860. Άγνωστος είναι και ο λόγος για τον οποίο μεταφέρθηκε το χωριό στη σημερινή του θέση.

Κυριότεροι λόγοι μεταφοράς σύμφωνα με την παράδοση είναι δύο:

Ως πρώτος λόγος αναφέρεται κάποια μεγάλη αρρώστια, επιδημία, που αποδεκάτισε τους κατοίκους.

Δεύτερος λόγος αναφέρεται η αναζήτηση πόσιμου νερού. Πάντως και στο Παλιοχώρι ανάβλυζαν νερά - υπήρχε κι ένα βαρκό εκεί - σ' ένα σημείο μάλιστα σωζόταν ίχνη βρύσης. Για την ποιότητα του νερού αυτού δε γνωρίζουμε τίποτα. Πάντως τα βαρκόνερα δεν είναι κατάλληλα προς πόσιν νερά.

Σήμερα Παλιοχώρι (και Παλιοχώρια) ονομάζεται μια περιοχή 210 στρεμ.[129] που βρίσκεται ανάμεσα στις Εκκλησιές και στο Καστρί. Στην περιοχή βρέθηκαν και αρκετά νομίσματα. Δυστυχώς είδαμε μόνο ένα νόμισμα. Φέρει στη μια όψη γυναικεία κεφαλή και κυκλικά την επιγραφή: S.F. - R. IMP . HU. BO. REG. - M. THERESIA. D. G. (σ.σ. Θηρεσία) και στην άλλη όψη θυρεό με δικέφαλο αετό και κυκλικά την επιγραφή. BURG. CO. TYR 1780 - ARCHID. AYST. DUX. Αναφέρουμε απλώς το γεγονός, χωρίς να μπορούμε να το συσχετίσουμε με κάτι συγκεκριμένο.

Εδώ θα θέλαμε να σημειώσουμε τη διαρκή προς νότον μετακίνηση των διαφόρων οικισμών της ευρύτερης περιοχής του Σταυρού. Από θέση Παράβολο προς Καστρί, στη συνέχεια (στα χρόνια της Τουρκοκρατίας) Παλιοχώρι και τέλος στη σημερινή θέση.

Σήμερα η μετατόπιση προς νότον συνεχίζεται με την οικιστική έκρηξη των συνοικισμών Σ.Σ. Αειανοκλαδίου και Νέας Βράχας.

82. Παράβουλου (το Παράβολο). Τοποθεσία κοντά στη Δέση και στα Βαρκά. Το Μπεκιόρεμα χωρίζει το Παράβολο σε ανατολικό και δυτικό. Το Ανατολικό Παράβολο είναι μια σφήνα μεταξύ του Μπεκιορέματος και της σιδηροδρομικής γραμμής. Σ' αυτό ανακαλύφτηκαν κεραμεικά της νεολιθικής εποχής.[130] Για την προέλευση του ονόματος παραθέτουμε όσα γράφει ο κ. Τσουκνίδας:[131] " Η λέξη παράβολο μαρτυρείται και σε άλλες περιοχές... Μια συνηθισμένη σημασία της είναι " άκρη του χωραφιού που μένει ακαλλιέργητη (τσιαΐρι), είτε γιατί δεν την πιάνει τ' αλέτρι είτε για να βόσκουν τα ζώα". Παράβολο επίσης καλείται (Φθιώτιδα και αλλού) το νι-όσχημο κάτω μέρος του

127. Πρακτικό Αναδασμού Σταυρού - Φθιώτιδος 4/6.9.1963.

128. Γ.Α.Κ. - Αρχείο Ν. Φθ/δος, Αρχείο Συμβ/φου Θεοδ. Δυοβουνιώτη, 99/1857.

129. Πρακτικό Αναδασμού Σταυρού - Φθιώτιδος 6/9.9.1963.

130. Θανάσης Τσουκνίδας, ό.π.

131. Θανάσης Τσουκνίδας, ό.π.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

ξυλάλετρου στο οποίο προσαρμόζεται το υνί, καθώς επίσης και το διχαλωτό κόκκαλο της κότας". Επισημαίνουμε ότι σε σχετική με την προέλευση της ονομασίας ερώτηση μας πήραμε από κάτοικο του χωριού την εξής απάντηση: "Δεν ξέρω από πού πήρε τ' όνομα το Παράβολο. Εμείς Παράβολο λέμε και το (σφηνοειδές) μέρος του ξυλάλετρου που έμπαινε το υνί".[132] Το Παράβολο περιλαμβάνει συνολική έκταση 117 στρεμ.[133]

83. Παράγκις (οι Παράγκες). Βρίσκεται ανατολικώς του Σταθμού Μπεκής - Υπάτης κοντά στην αερογέφυρα. Πήρε το όνομα από τα παραπήγματα (παράγκες) που ήταν φτιαγμένα εκεί και χρησίμευαν ως αποθήκες υλικού για την κατασκευή της σιδηροδρομικής γραμμής Αθηνών - Θεσσαλονίκης. Τις παράγκες αυτές τις θυμούνται οι γεροντότεροι. Σήμερα δεν υπάρχουν.

84. Στ' Παρηγόρ' (Στου Παρηγόρη, ο Παρηγόρης;). Μάλλον κυριώνυμο. Καταλαμβάνει το ανατολικότερο τμήμα της περιοχής Κούκος μέχρι το Βαγιονορεμα, στα νότια του εξωκλησιού Άγιος Μάρκος.

85. Περιφέρεια, η. Περιοχή ανατολικώς του Βαγιονορέματος μέχρι το καλυβιώτικο, στο ύψος του Αγίου Μάρκου. Αρχικά η περιοχή ήταν κοινόχρηστη και χρησιμοποιόταν για τη βοσκή ζωών. Γύρω στα 1965 έγινε ιδιωτικός αναδασμός και τώρα το μεγαλύτερο μέρος της περιοχής καλλιεργείται. Έχουν φυτευτεί πολλές ελιές.

86. Πλύστρες, οι. Σημεία κατάλληλα διασκευασμένα για το πλύσιμο των ρούχων στα διάφορα ρέματα του χωριού. Στα σημεία αυτά η κοίτη του ρέματος διαπλατυνόταν και το νερό "γκιόλιαζε" (λίμναζε) σε τεχνητή γούρνα, ενώ η έξοδος του από τη γούρνα δυσκολευόταν από κατάλληλα τοποθετημένες πέτρες. Μερικές από τις πέτρες αυτές ήταν μεγάλες και πλακουδερές. Πάνω σ' αυτές "κοπανούσαν" οι γυναίκες τα "σκ'τια" (σκουτιά = ρούχα) με τον κόπανο. Πλύστρες υπήρχαν στο Μπεκιόρεμα και στο Βαγιονορεμα.

Στο Μπεκιόρεμα υπήρχε Άνω και Κάτω Πλύστρα, στα σημεία που ο δρόμος (μονοπάτι τότε) οδηγούσε προς τη Λυγαριά από το Καστρί και από τα Ζερβά. Υπήρχαν και οι "παλαιαίς Πλύστρες, όπου και η θέση του Παλαιού Μύλου"[134] στην περιοχή Χαλιάδες και Παλιόμυλος.

Στο Βαγιονορεμα υπήρχε επίσης Άνω και Κάτω Πλύστρα. Η Κάτω στο ύψος περίπου του Αγίου Μάρκου και η άλλη κοντά στην Κρέμαση.

87. Ποντιστ' κά (τα Ποτιστικά). Περιοχή στον κάμπο όπου τα χωράφια ποτίζονταν με "εκτροπή'" του νερού του Μπεκιορέματος. Τα κυρίως Ποτιστικά ήταν μεταξύ Μπεκιορέματος (Φαγανόσουδας) - Καρυών. Υπήρχαν και τα Ποτιστικά της Κυράς δυτικά από το Μπεκιόρεμα (Φαγανόσουδα). Καταλαμβάνουν έκταση 190 στρεμ.[135] Σήμερα, μετά τον αναδασμό, όλος ο κάμπος ποτίζεται από γεωτρήσεις.

88. Πυργάκια, τα (και το Πυργάκι). "... εις την θέσιν Πυργάκι βορείως και πλησίον του χωρίου Σταυρός (Μπεκή)... υπήρχαν εισέτι λείψανα αρχαίου τείχους..."[136]

Τα λείψανα του τείχους αυτού έχουν κηρυχθεί αρχαιολογικός χώρος[137] (8945/23.8.1963, ΦΕΚ 389/Β/3.9.1963 και 1154/4.3.1964). Το τείχος αποτελούσε μέρος της οχυρώσεως της Λαμίας. Ήλεγχε την πεδινή διάβαση Γαλανέϊκων (Λαμίας) - Αγριελιάς -

132. Μαρτυρία Δημ. Αν. Καραναστάση.
133. Πρακτικό Αναδασμού Σταυρού - Φθιώτιδος 4/6.9.1963.
134. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, Συμβ/φος Αλεξ. Χατζίσκος, 2845/1854.
135. Πρακτικό Αναδασμού Σταυρού - Φθιώτιδος, 2/15.1.1963.
136. Τριαντάφυλλος Δ. Παναγιώτου, Ιστορία και Μνημεία της Φθιώτιδος, 1971.
137. Παναγ. Ι. Τσώνης, Ο Νομός Φθιώτιδας, Αθήνα 1983.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

Λυγαριάς - Σταυρού προς το Σπερχειό.

Πυργάκια είναι η περιοχή που καταλαμβάνει τον αυχένα που ενώνει τον Αϊ -Λια Μπεκής με τον Κοφινά. Σήμερα τίποτα δεν θυμίζει το αρχαίο τείχος...

Ο "Πύργος" στο Σ.Σ. Λειανοκλαδίου

89. Πύργους (ο Πύργος). Πύργος ονομάζεται το κτίσμα - φρούριο το οποίο βρίσκεται στο σημείο που ο κοινοτικός δρόμος Σταυρού - Σ.Σ. Λειανοκλαδίου συναντά το δημόσιο δρόμο Λαμίας - Καρπενησίου. Τον έχτισαν οι Γερμανοί με συμπαγή τούβλα και τον εξόπλισαν με ισχυρό πυροβόλο. Το πυροβολείο βρίσκεται (μισοκατεστραμμένο) ΒΑ του Πύργου, σε απόσταση μερικών μέτρων απ' αυτόν. Πύργος -πυροβολείο επικοινωνούσαν με υπόγεια σήραγγα. Στο ύψος του Πύργου οι Γερμανοί με συρματόπλεγμα και δίφρακτα ασκούσαν έλεγχο στους διαβαίνοντες. Ο Πύργος σώζεται σε αρκετά καλή κατάσταση. Παρόμοιος πύργος υπήρχε και νοτίως του Σ.Σ. Λειανοκλαδίου, τον οποίο όμως ανατίναξαν οι Γερμανοί, όταν έφευγαν.

90. Ράμπα, η. Ράμπα λέγεται η κατάλληλα διαμορφωμένη τεχνητή εδαφική υπερύψωση, που χρησιμεύει για τη φόρτωση και εκφόρτωση των βαγονιών. Την έφτιαξαν οι Γερμανοί χρησιμοποιώντας αιχμαλώτους Εβραίους και κατοίκους του χωριού, που τους αγγάρευαν. Το χώμα το κουβαλούσαν με μικρά βαγονάκια (τα λεγόμενα ντεκοβίλλ, γαλλιστί decauville) από τη Φαγάνα (κοίτα τοπωνύμιο αρ. 107).[138] Η λέξη ράμπα προήλθε από το γαλλικό rampe[139] και σημαίνει πλαίσιο προσκηνίου. Η Ράμπα έδωσε τ' όνομά της και στην ευρύτερη περιοχή εκτάσεως 140 στρεμ.[140]

91. Ρέματα, τα. Αν και πεδινή η μεγαλύτερη έκταση της κτηματικής περιοχής του Σταυρού είχε πολλά ρέματα. Τα νερά τους ανάβλυζαν από τις πλαγιές των λόφων Αϊ - Λιας, Κοφινάς, Κούκος, Κουκουβάγια - και από λόφους της περιοχής Καλυβίων - και, ρέοντας δια μέσου αυτών, κατευθύνονταν προς το Σπερχειό ποταμό, στον οποίο κατέληγαν το Μπεκιόρεμα και το Βαγιονόρεμα. Τα άλλα μικρότερα ρέματα κατέληγαν σ' αυτά τα δύο μεγάλα. Τα ρέματα της περιοχής Σταυρού ήταν:

91α. Ρέμα τ' Αϊ - Μάρκ' (ρέμα του Αγίου Μάρκου), από το ομώνυμο ξωκλήσι.

91β. Ρέμα στον Απλό ή (απλώς) Απλός. Ήταν ρέμα ομαλό με "απαλές" (όχι απότομες) όχθες.Παλιότερα οι νοικοκυρές έπλεναν τα ρούχα χρησιμοποιώντας - αντί για σαπούνι - το άσπρο χώμα που έβγαζαν από τον Απλό. Το χώμα αυτό "έβγαζε αφρό σαν σαπούνι".[141] Η περιοχή γύρω από τον Απλό ονομάζεται Απλούδες. Η κοίτη του ρέματος αρχίζει από το ΝΔ άκρο του οικισμού Σταυρός με κατεύθυνση ΝΑ. Σήμερα νερό έχει μόνο όταν βρέχει. Αναφέρεται και ως Πλόρευμα.[142]

---

138. Μαρτυρία Δημ. Αν. Καραναστάση που κουβάλησε κι αυτός χώμα, αγγαρεμένος από τους Γερμανούς. Μαρτυρία επίσης Δημ. Αρ. Κούτρα. πρβλ. και Υπερλεξικό Νεοελ. Γλώσσας, εκδόσεις Παγουλάτου.

139. Ν.Π. Ανδριώτης, ό.π.

140. Πρακτικό Αναδασμού Σταυρού - Φθιώτοδος 5/7.9.1963.

141. Μαρτυρία Δημ. Αρ. Κούτρα.

142. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, Αρχείο Εφημερίδων, Εφημ. ΦΩΝΗ ΤΟΥ ΛΑΟΥ, φ. 490, Λαμία 16 Οκτ. 1871.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

91γ. Βαϊνόρεμα (το Βαγιονόρεμα). Πήρε το όνομα από τις πολλές βάγιες (δάφνες) που φύονταν (και φύονται) στις όχθες του. Είναι το δεύτερο σε μέγεθος ρέμα. Πηγάζει από τον Αϊ - Λια Μπεκής και δέχεται νερά από πολλά ρέματα που κατεβαίνουν από τον Κοφινά, το Τύμπανο (καλυβιώτικο) και τον Κούκο. Κατευθύνεται από Β προς Ν. Περνάει περί τα 200 μέτρα ανατολικά από τον Άγιο Μάρκο, διαρρέει ορμητικά μια βαθιά χαράδρα μεταξύ Κούκου - Τύμπανου, σχηματίζοντας κι ένα καταρράχτη 3-4 μέτρων (κρέμαση) στην περιοχή Παρηγόρη, και συνεχίζει ομαλά προς Ν. Παλιότερα είχε πολύ νερό και πολλά καβούρια. Στις μέρες μας έχει νερό μόνο το χειμώνα.

Στους χάρτες της Γεωγραφικής Υπηρεσίας Στρατού φέρει λανθασμένα το όνομα Μπεκιόρεμα.

Μετά το 1894 ονομάζεται και Παπακυριτσόρεμα (κοίτα τοπωνύμιο αρ. 91στ.) Ως Βαϊνόρεμα αναφέρεται για πρώτη φορά σε γραπτό κείμενο το 1872[143]

91δ. Μπικιόριμα (το Μπεκιόρεμα). Το μεγαλύτερο ρέμα του χωριού.

Ως Μπεκιόρεμα αναφέρεται για πρώτη φορά σε γραπτό κείμενο το 1871.[144] Αρχή του από τα ΒΑ (περιοχή Αγριελιάς) της κτηματικής περιοχής Σταυρού. Ρέει ομαλά προς ΝΔ μέχρι την περιοχή Καστράκι και συνέχιζει προν Ν μέχρι το Σπερχειό ποταμό. Δεχόταν νερά από την περιοχή Αγριελιάς και από τις βόρειες πλαγιές των Αϊ - Λια, Κοφινά, Κουκουβάγιας. Στη συνέχεια δεχόταν τα νερά των αμπλάδων (Σαλωνίτη, Συκιές, Γκέκα), των Βαρκών και των βρυσών του χωριού (στο ύψος του Αϊ - Θανάση). Γύρω στα 1955 διευθετήθηκε η κοίτη του από το ύψος της περιοχής Μαγούλα Ποτιστικών και κάτω με διάνοιξη και ευθυγράμμισή της. Για το σκοπό αυτό χρησιμοποιήθηκε φαγάνα (εκσκαφέας) και έκτοτε ονομάζεται Φαγανόσουδα.

Στα παλιά χρόνια το Μπεκιόρεμα είχε πολύ νερό και ψάρια. (κοίτα και Γούρνα του Μακεδόνα). Με τα γειτονικά Βαρκά αποτελούσε έναν πολύ ενδιαφέροντα υδροβιότοπο. Στη δεκαετία του '50 υπήρχαν και βίδρες στο Μπεκιόρεμα.[145]

Σήμερα έχει ελάχιστο νερό, που μόνο όταν βρέχει ραγδαία φτάνει μέχρι το Σπερχειό. Η ξηρασία και οι πολλές γεωτρήσεις που άνοιξαν στον κάμπο μετά τον αναδασμό "στράγγιξαν τα νερά από τη γη" κι έτσι στέρεψαν οι αμπλάδες, στέγνωσταν τα βαρκά και τα ρέματα έμειναν ξεροχάντακα πλέον...

91ε. Ξιροχάντακου (το Ξηροχάντακο). Ρέμα που κατέβαινε από τον Κοφινά, περνούσε δυτικά από τον Άγιο Μάρκο και κατέληγε στο Βαϊνόρεμα. Όσο το θυμούνται οι γεροντότεροι είχε νερό μόνο το χειμώνα. Σήμερα ένα μεγάλο μέρος του έχει μπαζωθεί.

91στ. Παπακυριτσόριμα (το Παπακυριτσόρεμα). Το Βαγιονόρεμα μετά το 1894 ονομάζεται και Παπακυριτσόρεμα από το ληστή Παπακυριτσόπουλο, ο οποίος, κρυμμένος μαζί με δύο συντρόφους του κάτω από τη γέφυρα του δημόσιου δρόμου Λαμίας - Καρπενησίου επί του Βαγιονορέματος, συνέλαβε τους δικαστικούς Ροζάκη και Αγγελή και τους σκότωσε (7.9.1894). Αρκετοί κάτοικοι χρησιμοποιούν και τις δύο ονομασίες, με επικρατέστερη το Βαγιονορεμα.

91ζ. Ρέμα τ'ς Παλιόσταν'ς (ρέμα της Παλιόστανης). Αρχή του οι πλαγιές του Κοφινά και της Κουκουβάγιας. Περνούσε μέσα από τον οικισμό Σταυρού και χώριζε το χωριό σε συνοικισμούς πέρα και δώθε απ' το ρέμα. Δεχόταν τα νερά των βρυσών του χωριού, του βαρκού τ'ς Εκκλησιάς και κατέληγε στο Μπεκιόρεμα. Σήμερα δεν έχει νερό και μεγάλο

143. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, Αρχείο εφημερίδων, ό.π. 526, Λαμία 4 Ιουλίου 1872.
144. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, Αρχείο εφημερίδων, ό.π. φ. 49, Λαμία 16 Οκτ. 1871.
145. Μαρτυρίες Δημ. Αν. Καρανάσταση, Αθαν. Απ. Καραναστάση, Ιωάν. Μακρή.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

μέρος του εντός του οικισμού έχει μπαζωθεί.

91η. Τσατάλ'ρέμα (το ρέμα Τσατάλι). Τσατάλι είναι το διχαλωτό ξύλο, από το τουρκικό catal.[146] Είναι το σημείο στο οποίο το ρέμα που έρχεται από το καλυβιώτικο εκβάλλει στο Βαγιονόρεμα (περιοχή Ντίτσα). Λέγεται ότι αυτή η ονομασία δόθηκε από μια φράση του Τούρκου μπέη, όταν θέλησε να ορίσει μια περιοχή στην οποία θα μπορούσαν οι φτωχοί κολλήγοι του να βόσκουν ελεύθερα τα ζώα τους, όπως του είχαν ζητήσει. "... απ' του Τσατάλ' ρέμα κι απάν'..." λέγεται ότι είπε.[147] Είναι η περιοχή που ονομάστηκε Περιφέρεια. Πριν τον αναδασμό ήταν κοινόχρηστη έκταση κι εκεί έβοσκαν ελεύθερα τα ζώα του χωριού.

91θ. Συκόρεμα, το. (ή Ρέμα της Συκιάς)[148] Το ρέμα στις Συκιές (κοίτα τοπονύμιο 99).

92. Στου Σαπουλίθ' (το Σαπολίθι). Τοποθεσία στη νότια πλαγιά του Κοφινά. Τ' όνομά της το πήρε από το εκεί πέτρωμα που είναι εύθραστο (μάλλον εύθριπτο).

93. Στα Σ'μάκια (προφέρεται Ζμάκια) **(τα Σουμάκια).** Ψάχνοντας να βρούμε την προέλευση της ονομασίας είχαμε δεχτεί αρχικά την εξήγηση κάποιων ότι είχε σχέση με το νερό που ανάβλυζε σε πολλά σημεία της περιοχής παλιότερα (ζουμιά, ζ'μια, ζ'μάκια). Σε εφημερίδα όμως του 1877[149] και σε "δηλοποίηση πλειστηριασμού ακινήτων" ανακαλύψαμε τοπωνύμιο "Ασμάκιον", το οποίο κατά την εκτίμησή μας ταυτιζόταν, με τα Σουμάκια (Σ'μάκια). Ψάχνοντας σε γλωσσολογικά λεξικά βεβαιωθήκαμε ότι πρόκειται για φυτωνύμιο[150]. Είναι το βορειοδυτικότερο τμήμα της Βάρας, κοντά στο Αμούρι. Παλιά η ίδια περιοχή λεγόταν και Μάρμαρο (κοίτα τοπωνύμιο αρ. 64).

94. Σταθμός Μπικής (Σταθμός Μπεκής - Υπάτης). Έτσι ονομαζόταν ένας μικρός σταθμός - φυλάκιο θα λέγαμε - στο σημείο που ο δημόσιος δρόμος Λαμίας- Καρπενησίου διασταυρωνόταν με τη σιδηροδρομική γραμμή, πριν να γίνει η ανισόπεδη διάβαση. Άλλη ονομασία της περιοχής αυτής είναι Φυλάκιο.

95. Σταυρός, ο. Ονομασία μικρού υψώματος μεταξύ Κουκουβάγιας - Καστριού. Εδώ είχε "σταυρώσει" ο Ανεμογιάννης τον υπαρχηγό του. Το όνομα αυτό πρότεινε το 1927 ο πρόεδρος της κοινότητας Μπεκίου στο Υπουργείου Εσωτερικών για τη μετονομασία του χωριού σε Σταυρός. (κοίτα και ονομασία του χωριού).

96. Στρέμματα, τα. Έκταση 40 στρεμμάτων νότια από τα Μπαγλαντά.[151] Η ονομασία προήλθε μάλλον από την έκταση των ιδιοκτησιών (ένα στρέμμα καθεμιά).

97. Στρώμα, το. Στρώμα λεγόταν η περιοχή (στην Περιφέρεια) που είναι ΒΑ της Ντίτσας. Εκεί που είναι οι ελιές του Δημ. Γαλάνη.

98. Σούδα, η. Σούδες είναι τα (τεχνητά;) χαντάκια στα οποία ρέουν συνήθως ακάθαρτα νερά[152] ή χαντάκια που απορρέουν τα νερά βαρκών. Η λέξη προέρχεται από το λατινικό suda (= χαράκωμα).[153]

---

146. Ν. Ανδριώτης, ό.π.

147. Μαρτυρία Κων. Ηλ. Μητράκου, άκουσμα από τον πατέρα του.

148. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος. Συμβ/φος Γ. Ριζόπουλος, 2416/1846.

149. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Νομού Φθιώτιδος, Εφημερίς "ΕΥΝΟΜΙΑ", αρ. φ. 36, 24.11. 1877.

150. Δ. Δημητράκου, ό.π. "ασμάκι κόκκινο (το) δημ. ή σουμάκι, αλλοιώς ρούδι, το φυτό ρους ο βυρσοδεψικός" παράβαλε και Εγκυκλοπαιδικόν Λεξικόν Ελευθερουδάκη στη λέξη σουμάκι. Ο Δ. Καββαδάς, ό.π. αναφέρει ότι το σουμάκι ή ρούδι είναι η ρους του Θεοφράστου (Φυτών Ιστορία) και η βυρσοδεψική ρους του Διοσκουρίδου.

151. Πρακτικό Αναδασμού Σταυρού - Φθιώτιδος 2/15.1.1963.

152. Δ. Δημητράκου, ό.π.

153. Ν.Π. Ανδριώτης, ό.π.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

Σουδες υπάρχουν πολλές. Οι σημαντικότερες είναι:

98α. Σούδα Βάρας. Χωρίζει τη Βάρα από Βατάκια - Στρέμματα - Όχτια.

98β. Σούδα Ζακυριά, στο ομώνυμο βαρκό

98γ. Σούδα Σ.Ε.Κ. (Σιδηρόδρομοι Ελληνικού Κράτους) στα νότια του Σ.Σ. Λειανοκλαδίου.

98δ. Φαγανόσουδα. Σούδα ανοιγμένη με φαγάνα από το ύψος της Μαγούλας Ποτιστικών μέχρι το Σπερχειό ποταμό για την ευθυγράμμιση και διάνοιξη της κοίτης του Μπεκιορέματος.

98ε. Σούδα Μπαγλαντιού. Χωρίζει τα Μπαγλαντιά απ' τα Βατάκια.

98στ. Σούδα Μπαλαφούτη, στα Βαρκά και

98ζ. Σούδα Παράβολου

99. Στ'ς Σ'κιές (οι Συκιές). Φυτωνύμιο. Το όνομά της το πήρε η περιοχή από μια μεγάλη άγρια συκιά, που υπήρχε εκεί. "...έως εις την θέσιν της άγριας Συκιάς..."[154] Βρίσκεται στο βορειοανατολικότερο σημείο της περιοχής Σταυρού, συνέχεια από του Σαλωνίτη μέχρι την περιοχή της Αγριελιάς. Καταλαμβάνει έκταση 80 περίπου στρεμμάτων.[155]

100. Σκ' νόλακκα (η Σχινόλακκα). Φυτωνύμιο. Πήρε προφανώς το όνομά της από τα σχίνα. Βορείως και συνέχεια του Γερεντέ χρησίμευε κι αυτή (όπως ο Γερεντές) ως κρυσφύγετο ληστών. Αρχικά αυτή την πληροφορία την είχαμε από κατοίκους του χωριού, που την είχαν ακούσει από τους πατεράδες ή τους παππούδες τους. Διστάζαμε να την αποδεχτούμε, γιατί μας φαινόταν παράλογο να έχουν ληστές το λημέρι τους τόσο κοντά στη Λαμία. Όμως σε μια παλιά εφημερίδα[156] βρήκαμε δημοσιευμένη την εξής είδηση, που επιβεβαιώνει την παράδοση "... συμμορία των Αρβανιταίων διημέρευσεν εις θέσιν Σχινόλακκα του χωρίου Μπεκίου..."

101. Τούμπες, οι. Τούμπες ονόμαζαν οι κάτοικοι του χωριού σωρούς από πέτρες ή χώμα. Τρεις τούμπες υπήρχαν στα Βλησίδια σύμφωνα με την παράδοση. Αυτές είχαν η μια νερό, η άλλη φίδια κι η τρίτη κρυμμένο θησαυρό.[157]

Άλλες τούμπες αναφέρονται 200 περίπου μέτρα ανατολικά από το ανατολικό όριο του Αμπελότοπου.[158] Σήμερα οι τούμπες αυτές δεν υπάρχουν.

102. Τρίγουνου (το Τρίγωνο). Εκεί που ενώνονται οι σιδηροδρομικές γραμμές Λαμίας - Σ.Σ. Λειανοκλαδίου και Αθηνών - Θεσσαλονίκης σχηματίζεται τρίγωνο, τη βάση του οποίου προς ανατολάς αποτελούν τα όρια των κτηματικών περιοχών Σταυρού - Καλυβιων. Έχει έκταση 20 περίπου στρεμμάτων.[159]

103. Τσαΐρια, τα. Τσαΐρι είναι το λιβάδι. Προέρχεται από του τουρκικό cayir.[160] Τα Τσαΐρια μαζί με την περιοχή Τσακίρη αποτελούν την ευρύτερη περιοχή Αρμακάδες. Τα Τσαΐρια λέγονται και Βοϊδολίβαδο.

104. Στ' Τσακίρ' (Στου Τσακίρη, ο Τσακίρης). Προφανώς κυριώνυμο. Τσακίρης πάντως σημαίνει γαλανομάτης, από το τουρκικό cakir.[161] Είναι τμήμα της ευρύτερης

154. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, Αρχείο Συμβ/φου Γ. Ριζόπουλου, 2416/1846.

155. Πρακτικό Αναδασμού Σταυρου - Φθιώτιδος 7/10.9.1963.

156. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Νομού Φθιώτιδας, εφημερίς "ΦΩΝΗ ΤΟΥ ΛΑΟΥ". αρ. φ. 383, 24 Ιουλίου 1869.

157. Μαρτυρίες Δημ. Αν. Καραναστάση, Ιωάννη Ηλ. Μητράκου.

158. Μαρτυρία Δημ. Αρ. Κούτρα.

159. Πρακτικό Αναδασμού Σταυρού - Φθιώτιδος 9/23.10.1963.

160. Ν.Π. Ανδριώτης, ό.π.

161. Ν.Π. Ανδριώτης, ό.π.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

περιοχής Αρμακάδες.

105. Τσιγκρά, τα (και τα Τσουγκρά). Το όνομα βγήκε από τη σύσταση του εδάφους. Τσιγκρό (για τους Μπεκιώτες τουλάχιστον) είναι το χώμα που στεγνώνει εύκολα και σφίγγει, "πετσιάζει". Γι' αυτό υπήρχε (και υπάρχει) πρόβλημα με το φύτρωμα του βαμβακιού, αν αυτό δεν προφτάσει να πετάξει φύτρο πριν βρέξει. Πάντως στα ετυμολογικά και γλωσσολογικά λεξικά δε βρήκαμε τίποτα σχετικό. Τα Τσιγκρά καταλαμβάνουν έκταση 360 στρεμ. και βρίσκονται στα νότια του Σ.Σ. Λειανοκλαδίου και δυτικά από το δημόσιο δρόμο Λαμίας - Κομποτάδων.[162]

106. Τσ' καλάκια (τα Τσουκαλάκια). Πήρε το όνομα από τα πολλά, μικρά, πήλινα αγγεία (σαν μικρά τσουκάλια) που βρέθηκαν εκεί. Το μεγαλύτερο μέρος της περιοχής Τσουκαλάκια καταλαμβάνει ο οικισμός Νέας Βράχας. Μαζί με τους Αδραχτάδες και τους Μπουγάδες έχουν έκταση 220 στρεμμάτων.[163]

107. Φαγάνα, η. Ονομάστηκε έτσι μια μικρή περιοχή στο ΒΔ άκρο των Καρυών απ' όπου οι Γερμανοί, χρησιμοποιώντας μεγάλο εκσκαπτικό μηχάνημα - φαγάνα -πήραν πολύ χώμα, για να επεκτείνουν τις γραμμές του Σταθμού και να φτιάξουν τη ράμπα και το Δέλτα. (Δέλτα από το σχήμα του κεφαλαίου γράμματος δέλτα, το οποίο σχημάτιζαν οι γραμμές στο σημείο εκείνο. Σ' αυτό οι μηχανές μπορούσαν ν' αλλάξουν κατεύθυνση). Το χώμα του κουβαλούσαν Εβραίοι ή κάτοικοι του χωριού που τους "αγγάρευαν" οι Γερμανοί. Η μεταφορά γινόταν με μικρά βαγονάκια[164] (ντεκοβίλλ), που κυλούσαν σε στενές σιδηροτροχιές. "... το τμήμα της θέσεως ταύτης από το οποίο έλαβαν δια της φαγάνας αρκετά κυβικά χώματος οι Γερμανοί κατά την κατοχικήν περίοδον, επιπέδου επιφανείας, λίαν μικράς γονιμότητος συνολικής εκτάσεως πλέον ή έλαττον των ένδεκα (11) στρεμμάτων ανήκει εις την Εβδόμην (Ζ)κατηγορίαν".[165]

Φαγάνα είναι η βυθοκόρος, μεταφορικά χρησιμοποιείται ως "χαρακτηριστικόν παντός καταναλίσκοντος υπερβολική ποσότητα οιουδήποτε πράγματος".[166]

108. Φυλακιου (το Φυλάκιο). Φυλάκιο λεγόταν αλλιώς η περιοχή του Σταθμού Μπεκής Υπάτης.

109. Χαλιάδις (οι Χαλιάδες). Χαλικότοπος, Πήρε το όνομα από τη σύσταση του εδάφους. Χαλιάδες ονομαζόταν το νοτιότερο τμήμα της περιοχής Αρμυρίθια. Παλιότερα εδώ ήταν τα περιβόλια του χωριού (μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του '60). Ποτίζονταν απ' το νερό του βαρκού τ'ς Εκκλησιάς και του Μπεκιορέματος. Η περιοχή έμεινε εκτός αναδασμού, για "να μπορεί να έχει καθένας το περιβολάκι του". Ποιος μπορούσε να φανταστεί τότε (που ο Σταυρός είχε πολύ λίγα ποτιστικά χωράφια σε σύγκριση με τη μεγάλη κτηματική του έκταση) πως λίγα χρόνια μετά τον αναδασμό θα μπορούσε καθένας να έχει το περιβόλι του οπουδήποτε είχε το χωράφι του, αφού ανοίχτηκαν πολλές γεωτρήσεις κι όλες σχεδόν οι περιοχές έγιναν ποτιστικές!

110. Χαλμούκα ή Χαμούλκα, η (και οι Χαλμούκες). Περιοχή νότια από τα Τσιγκρά εκτάσεως 100 στρεμ.[167] Στα πρακτικά του αναδασμού αναφέρεται η περιοχή δύο φορές ως

162. Πρακτικό Αναδασμού Σταυρού - Φθιώτιδος 1/14.1.1963.

163. Πρακτικό Αναδασμού Σταυρού - Φθιώτιδος 6/9.9. 1963.

164. Υπερλεξικό της Νεοελ. Γλώσσας, εκδόσεις Παγουλάτου. Ντεκοβίλ, το, ειδική σιδηροδρομική γραμμή μικρού μήκους που χρησιμοποιείται τοπικά για μικρά βαγόνια ανοιχτά στο επάνω μέρος για να φορτώνουν και μεταφέρουν διάφορα υλικά (Deacauville, ετυμ. γαλλ.)

165. Πρακτικό Αναδασμού Σταυρού - Φθιώτιδος 1/14.1.1963.

166. Δ. Δημητράκου, ό.π.

167. Πρακτικό Αναδασμού Σταυρού - Φθιώτιδος 1/14.1.1963.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

Χαμούλκα και μια φορά ως Χαλμούκα. Στον προφορικό λόγο εκφέρεται - σημερα τουλάχιστον - από όλους Χαλμούκα. Είναι άραγε το Χαμούλκα αναγραμματισμός που οφείλεται σε λάθος του (της) δακτυλογράφου ή του γραμματέα της επιτροπής αναδασμού ή το αρχικό όνομα ήταν Χαμούλκα κι ο αναγραμματισμός παγιώθηκε στον προφορικό λόγο κι έχουμε το Χαλμούκα; Ίσως να μην μάθουμε ποτέ...

Προσωπικά ύστερα από πολλή έρευνα και σκέψη καταλήγουμε υπέρ της άποψης ότι η αρχική ονομασία ήταν Χαμούλκα, γιατί, αν δεχτούμε το Χαλμούκα ως ορθό, το τοπωνύμιο ετυμολογείται:

α. Ή από το Καλμούκ (μογγολ.) που σημαίνει "είδος χνοώδους υφάσματος[168] το οποίο το βρίσκουμε απίθανο ή

β. από το Χαλμούκος,. Είναι δηλαδή κυριώνυμο. Ιδιοκτησία του Χαλμούκου. Τούτο είναι πιθανόν να συμβαίνει. Χαλμούκος υπήρχε στην περιοχή της Λαμίας. Όμως στη συγκεκριμένη περίπτωση νομίζουμε ότι πρέπει να αποκλειστεί, γιατί στο ίδιο πρακτικό η περιοχή ονομάζεται Χαλμούκα-Τσακίρη, δηλαδή Χαλμούκα ιδιοκτησίας του Τσακίρη.

Το τοπωνύμιο Χαμούλκα ετυμολογείται ως εξής: Χαμουλκός είναι "δίτροχον φορείον χαμηλόν, χρησιμοποιούμενον προς μεταφοράν εμπορευμάτων εις αποθήκην, έλκηθρον"[169]

Αν συνδυάσουμε τα παραπάνω περί χαμουλκού με την πληροφορία ότι στη θέση αυτή υπήρχε παλιά κεραμοποιείο,[170] στο οποίο πιθανότατα χρησιμοποιούσαν "δίτροχα χαμηλά φορεία" (καροτσάκια) για τη μεταφορά των κεραμιδιών ή των τούβλων, φαίνεται πολύ πιθανό να ελήφθη το όνομα από το "χαμουλκός". Παραθέτουμε και τις δύο ερμηνείες, ελπίζοντας ότι στο μέλλον θα βρεθεί τρόπος να ξεκαθαριστεί το ζήτημα αυτό.

111. Χούν' (η Χούνη). Από το χοάνη (= φαράγγι).[171] Εδώ χρησιμοποιείται με την έννοια βαθουλώματος. Υπήρχαν Χούνη (του) Κούκου και Χούνη (του) Γκαβανόζη.

ΤΑ ΤΟΠΩΝΥΜΙΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΣΤΑΥΡΟΥ

(κατά αλφαβητική σειρά)

Α
Αγιονέρι
Άγιος Αθανάσιος
Άγιος Μάρκος
Άγιος Ταξιάρχης
Αϊ - Λιας
Αδραχτάδες
Αερογέφυρα
Αλωνότοποι
Αλογάς
Άμπλας του Γκέκα
Άμπλας του Σαλωνίτη
Άμπλας στις Συκιές
Αμπελότοπο ή αμπέλια
Ανάβρα
Απλούδες
Απλός
Αρμακάδες
Αρμυρίθια
Ασβότρυπες
Β
Βαγιονόρεμα ή Παπακυριτσόρεμα
Βάρα
Βαρκά
Βαρκό της Εκκλησιάς
Βαρκός Ζακυριά
Βαρκό Καλντερίμι
Βαρκό Μπουγάδες
Βατάκια
Βλησίδια
Βοϊδολίβαδο
Βρύση Κάκαινα
Βρύση Μπούφαινα
Βρύση Σ'μάναινα ή Μπεκιόβρυση
Βρύση Τσάλαινα

168. Δ. Δημητράκου, ό.π.

169. Ι.Δ. Σταματάκου, ό.π. παράβαλε και Δ. Δημητράκου, ό.π. και Μ. Τριανταφυλλίδη, ό.π.

170. Μαρτυρίες Δημ. Αρ. Κούτρα, Δημ. Αν. Καραναστάση, Ιωάν. Ηλ. Μητράκου. Μέχρι το 1948 υπήρχαν κεραμίδια στην περιοχή.

171. Τεγόπουλος - Φυτράκης, ό.π.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

Γ
Γελαδαριά
Γελαδόλακκα
Γερεντές
Γερμανός
Γιδόγρεκο του Τσονάτου
Γιούρτια
Γκαβανόζα
Γκαβανόζης
Γκαζέλος
Γκέκας
Γκερίζια
Γλύνες (Άνω και Κάτω)
Γούρνα του Εμμανουήλ
Γούρνα του Μακεδόνα
Γούρνες στα Τσιγκρά
Δ
Δέση
Ε
Εκκλησιές
Ζ
Ζακυριάδες
Ζερβά
Θ
Θυμιάκια
Ι
Ιππόδρομος
Κ
Καβάκια
Καλντερίμι
Καμάρα
Καμίνια
Καναπίτσα
Καραγιαννέϊκα
Καρυές
Καστράκι
Καστρί
Καψάμμος
Κορκόβελος
Κούκος
Κουκουβάγια
Κουρμπάνια
Κοφινάς
Κρέμαση
Κρέμαση του Γερμανού
Κρέμαση στου Παρηγόρη
Λ
Λόγγος
Λωρίδες
Μ
Μαγούλα Κάτω Γλινών
Μαγούλα Ποτιστικών
Μαντριά του Κατσινιά
Μάρμαρο
Μαυρόγεια
Μεταλλεία
Μπαγλαντιά
Μπαχριά
Μπεκιόρεμα
Μπουγάδες
Μπούρτζι
Μυλαύλακο
Ν
Νταμάρια
Ντίρα
Ντίτσα
Ξ
Ξηροχάντακο
Ο
Όχτια
Π
Παλαμωνίδες
Παλαιοπήγαδο
Παλιάμπελα
Παλιόμυλος
Παλιόστανη
Παλιοχώρι
Παπακυριτσόρεμα ή Βαγιονόρεμα
Παράβολο
Παράγκες
Παρηγόρη
Περιφέρεια
Πλύστρες
Ποτιστικά
Πυργάκια
Πύργος
Ρ
Ράμπα
Ρέμα του Αγίου Μάρκου
Ρέμα στον Απλό ή Πλόρεμα
Ρέμα Παλιόστανης
Ρέμα της Συκιάς ή Συκόρεμα
Ρέμα Τσατάλι
Σ
Σαπολίθι
Σουμάκια
Σταθμός Μπεκής
Σταυρός
Στρέμματα
Στρώμα
Σούδα Βάρας
Σούδα Ζακυριά
Σούδα Σ.Ε.Κ.
Σούδα Μπαγλαντιού
Σούδα Μπαλαφούτη
Σούδα Παράβολου
Συκιές
Σχινόλακκα
Τ
Τούμπες
Τρίγωνο
Τσαΐρια
Τσακίρης
Τσιγκρά
Τσουκαλάκια
Φ
Φαγάνα
Φαγανόσουδα
Φυλάκιο
Χ
Χαλιάδες
Χαλμούκα ή Χαμούλκα
Χούνη

Οικισμοί
Νέα Βράχα
Σιδηροδρομικός Σταθμός Λειανοκλαδίου
Σταυρός

Λόφοι
Αϊ - Λιας (υψ. 288 μ.)
Κοφινάς (υψ. 227 μ.)
Κουκουβάγια (υψ. 162 μ.)
Κούκος (υψ. 155 μ.)
Καστρί (υψ. 113 μ.)

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

Ρέματα
Απλός ή Πλόρεμα
Βαγιονορεμα ή Παπακυριτσόρεμα
Μπεκιόρεμα
Ξηροχάντακο
Παπακυριτσόρεμα ή Βαγιονορεμα
Ρέμα του Αγίου Μάρκου
Ρέμα Παλιόστανης
Ρέμα τη Συκιάς ή Συκόρεμα
Τσατάλι ρέμα

ΚΑΤΑΤΑΞΗ ΤΟΠΩΝΥΜΙΩΝ ΣΤΑΥΡΟΥ - ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ ΣΕ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ

Α. ΞΕΝΙΚΑ

1. Τουρκωνύμια: γιουρτια (gurt), γκερίζι (geriz), γρέκι (egrek), καβάκι (kavak), καλντερίμι (kalderim), μπουγάς (boga), μπούρτζι (burc), τσαΐρι (cayir),τσατάλι (catal)

2. Σλαβωνύμια: Βάρα (bara), λόγγος (longu)

3. Τοπωνύμια αλβανικής προέλευσης: μαγούλα (magule), γκορ(ι)τσιά (goritse) και ίσως Ντίρα.

Β. ΕΛΛΗΝΙΚΑ

1. Αγιωνύμια - Ναωνύμια: Άγιος Αθανάσιος, Άγιος Μάρκος, Άγιος Ταξιάρχης, Προφήτης Ηλίας (Αϊ -Λιας), Αγιονέρι, Εκκλησιές.

2. Φυτωνύμια: Αδραχτάδες, Αρμυρίθια, Βαγιονόρεμα, Αμπέλια (Αμπελότοπο), Βατάκια, Καναπίτσα, Καρυές, Παλαμωνίδες, Παλιάμπελα, Σουμάκια, Συκιές, Σχινόλακκα.

3. Ζωωνύμια: Ασβότρυπες, Βοϊδολίβαδο, Γελαδαριά, Γελαδόλακκα, Γιδόγρεκο, Κούκος, Κουκουβάγια, Αλογάς.

4. Κυριώνυμα: Γερεντές, Γερμανός, Γκαβανόζης, Γκαζέλος, Γκέκας, Ζακυριάδες, Θυμιάκια, Κορκόβελος, Καραγιαννέϊκα, Παρηγόρης, Μανουήλ, Μακεδόνας, Μπεκιόρεμα, Παπακυριτσόρεμα, Σαλωνίτης, Τσακίρης και τα γυναικωνύμια Κάκαινα, Μπούφαινα, Σμάναινα, Τσάλαινα.

5. Υδρωνύμια: Άμπουλας, Ανάβρα, Βρύσες, Κρέμαση, Ποτιστικά, Μυλαύλακο, Ρέματα, Ξηροχάντακο, Σούδα.

6. Τοπωνύμια από κτίσματα - οχυρώσεις: Καστράκι, Καστρί, Μπούρτζι, Παλιοχώρι, Πυργάκια, Πύργος.

7. Τοπωνύμια από αρχαίες ελληνικές λέξεις: Αρμακάδες, Βλησίδια.

8. Τοπωνύμια από τη σύσταση, το σχήμα, την έκταση, τη χρήση και την ποιότητα του εδάφους: Γλίνες, Σαπολίθι, Τσιγκρά, Χαλιάδες, Μαυρόγεια, Γούρνες, Κοφινάς, Λωρίδες, Όχτια, Παράβολο, Τούμπες, Τρίγωνο, Χούνη, Στρέμματα, Δέση, Ιππόδρομος, Καμίνια, Μαντριά, Μεταλλεία, Νταμάρια, Ντίρα, Παλιόμυλος, Αλωνότοποι, Παλιόστανη, Πλύστρες, (Σιδηροδρομικός) Σταθμός, Καψάμμος.

9. Τοπωνύμια από συμβάντα: Σταυρός.

10. Τοπωνύμια τα οποία αδυνατούμε να κατατάξουμε σε μια από τις παραπάνω κατηγορίες: Απλός, Απλούδες, Βαρκά, Ζερβά, Μπαγλαντιά, Περιφέρεια, Στρώμα, Ράμπα, Χαλμούκα, Αερογέφυρα, Καμάρα, Μάρμαρο, Παράγκες, Τσουκαλάκια, Φυλάκιο.*

* *Χαρτογράφηση της περιοχής των τοπωνυμίων στα δυο συνημμένα σχεδιαγράμματα.*

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

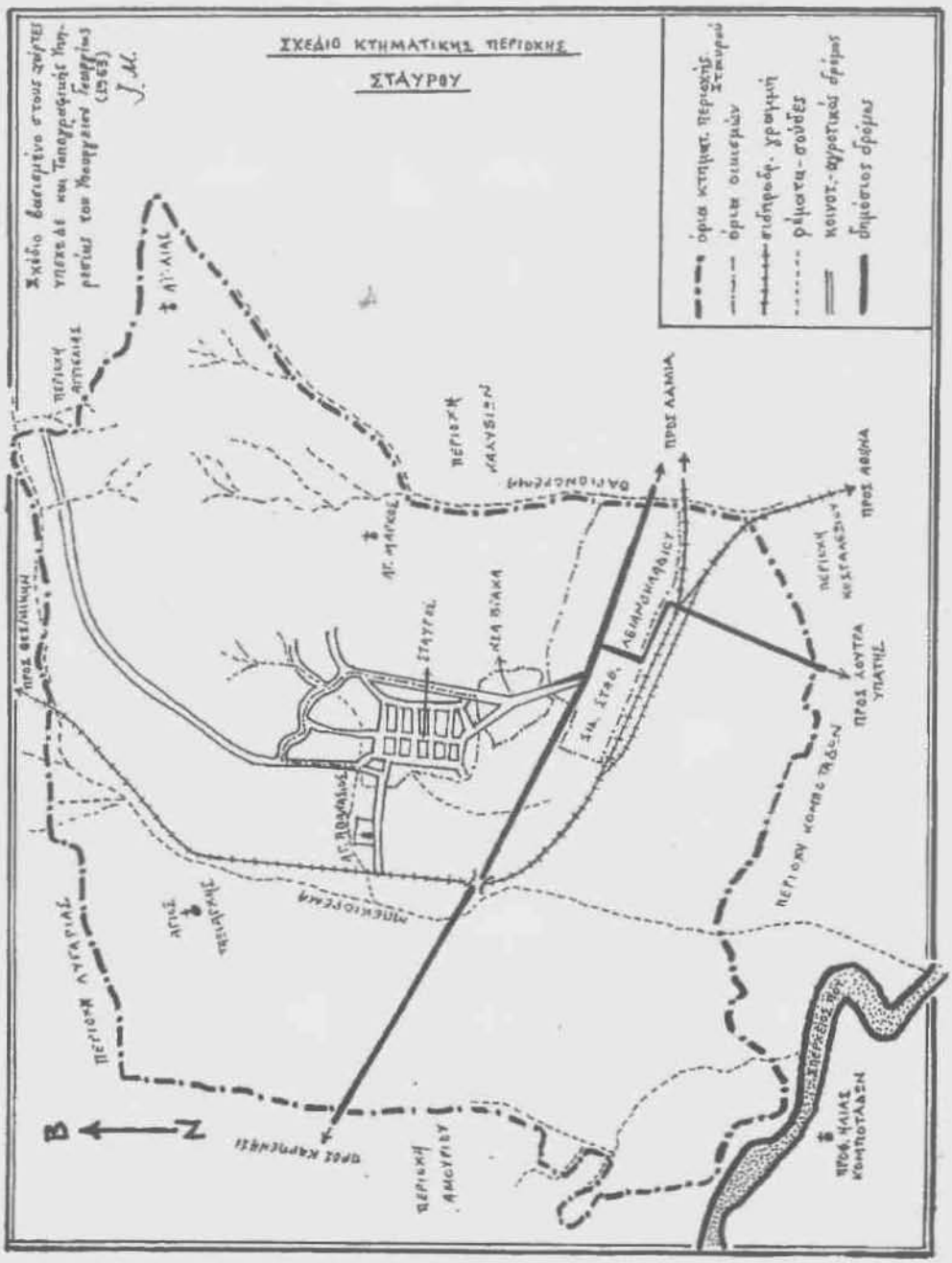

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

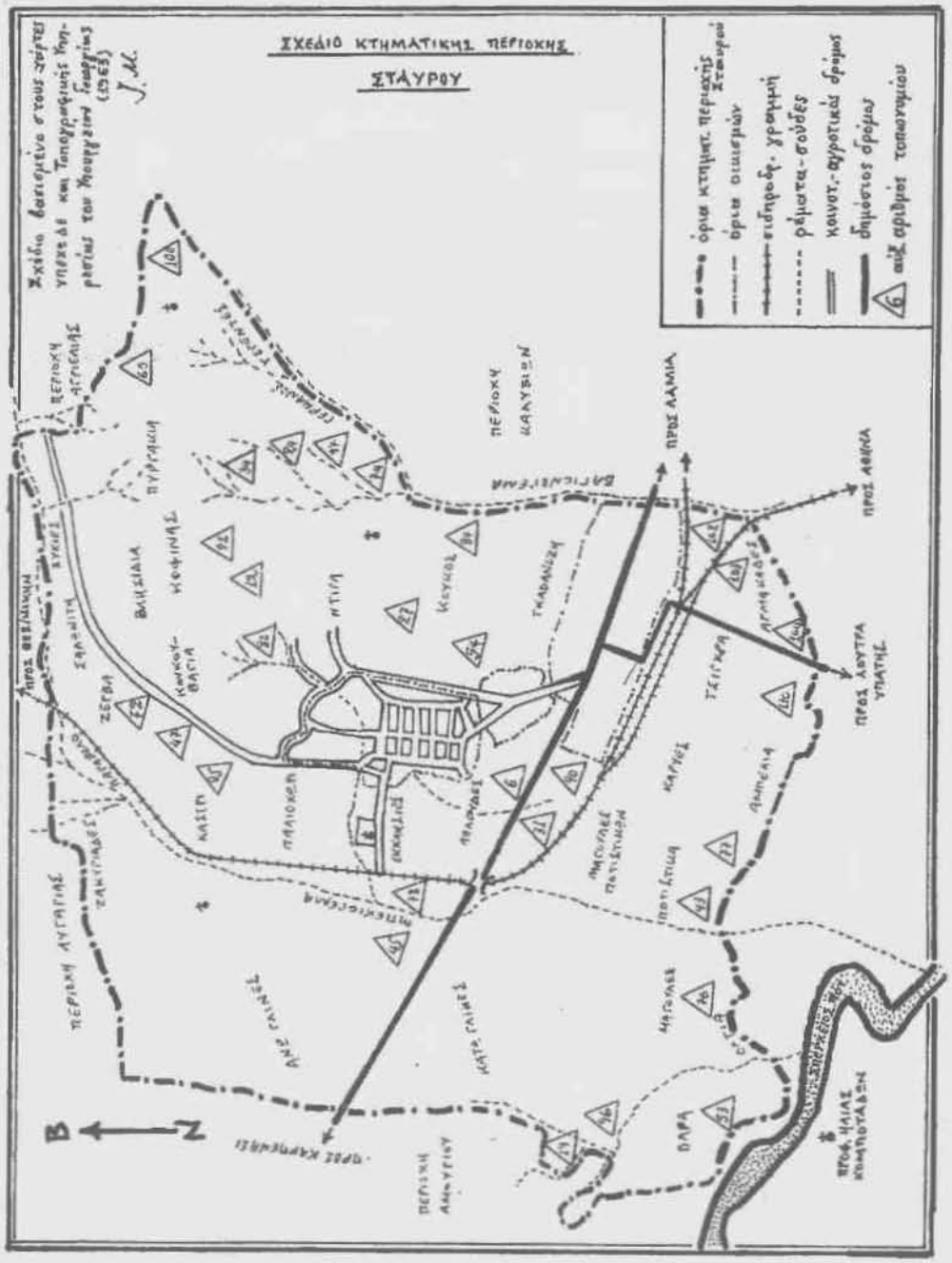
ΣΧΕΔΙΟ ΚΤΗΜΑΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ
ΣΤΑΥΡΟΥ
Σχέδιο φωτισμένο στους χάρτες υπηρεσιών και Τοπογράφησης Κυπαρισσίας του Φοιτητή Ιωάννη Μακρή (1983)
Ι. Μ.
ΟΡΙΑ ΚΤΗΜΑΤ. ΠΕΡΙΟΧΗΣ Σταυρού
ΟΡΙΑ ΟΙΚΙΣΜΩΝ
ΣΙΔΗΡΟΔΡ. ΓΡΑΜΜΗ
ΡΕΜΑΤΑ-ΣΟΥΔΕΣ
ΚΟΙΝΟΤ.-ΑΓΡΟΤΙΚΟΙ ΔΡΟΜΟΙ
ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΔΡΟΜΟΙ
ΑΡΙΘΜΟΙ ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΩΝ
ΠΡΟΣ ΛΑΜΙΑ
ΠΡΟΣ ΑΘΗΝΑ
ΠΡΟΣ ΛΑΥΤΡΑ ΥΜΑΤΗΣ
ΠΡΟΣ ΚΑΡΠΕΝΗΣΙ
ΠΡΟΣ ΗΛΙΑΣ ΚΟΜΠΟΤΑΔΩΝ
ΠΕΡΙΟΧΗ ΣΤΑΥΡΟΥ
ΠΕΡΙΟΧΗ ΑΓΙΑΣ ΒΑΡΒΑΡΑΣ
ΠΕΡΙΟΧΗ ΑΜΦΙΚΛΕΙΑΣ
ΠΕΡΙΟΧΗ ΚΑΛΑΒΡΥΤΩΝ
ΠΕΡΙΟΧΗ ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ
ΠΕΡΙΟΧΗ ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ
ΠΕΡΙΟΧΗ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΑΣ
ΠΕΡΙΟΧΗ ΑΓΙΑΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ
ΠΕΡΙΟΧΗ ΑΓΙΑΣ ΜΑΡΙΝΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

ΤΟ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ

Στο ιδιοκτησιακό καθεστώς θα αναφερθούμε με αρκετές λεπτομέρειες, γιατί ίσως η περίπτωση του Σταυρού ν' αποτελεί την πλέον ενδιαφέρουσα περίπτωση μετάβασης από τα εκτεταμένα αγροτεμάχια (τσιφλίκια) στις μικροϊδιοκτησίες των ακτημόνων - κολλήγων. Θα προταχθεί μια σύντομη επισκόπηση του διοκτησιακού καθεστώτος και στη συνέχεια θα εξεταστούν οι περίοδοι:

Περίοδος του ενός ενιαίου τσιφλικιού, 1833 - 1855
Περίοδος διανομής μεταξύ των κληρονόμων, 1855 - 1857
Περίοδος των αγοραπωλησιών, 1857 -1865
Περίοδος των πλειστηριασμών, 1865 - 1930
Περίδος των μικροϊδιοκτησιών, 1930 -1960
Περίοδος της μεγάλης γεωργικής ανάπτυξης, 1960 και μετά.

1. Σύντομη επισκόπηση του ιδιοκτησιακού καθεστώτος

Όταν το 1833 η Επαρχία Ζητουνίου ελευθερώθηκε από τους Τούρκους, επικρατούσε το εξής ιδιοκτησιακό καθεστώς. Από τα 49 χωριά της Επαρχίας τα 37 ήταν τσιφλίκια και τα 12 κεφαλοχώρια.[1] Τα τσιφλίκια ανήκαν σε Τούρκους τσιφλικάδες, ενώ το καθεστώς των κεφαλοχωρίων ήταν ιδιότυπο. Ήταν συνήθως ορεινά και άγονα χωριά που δεν ανήκαν στους Τούρκους αλλά στους κατοίκους των χωριών αυτών.

Η Μπεκή ήταν ένα από τα 37 τσιφλίκια της Επαρχίας Ζητουνίου κι αποτελούσε "προπατορικήν ιδιοκτησίαν" του Ιζέτ-μπεη Ζαδέ, γιου του Δερβίς Λουμαλάχ.[2] Την κατείχε από το 1780 μ.Χ.[3]

Τα 49 χωριά της Επαρχίας Ζητουνίου διακρίνονταν σε δυο κατηγορίες. Στα "εδώθε του Σπερχειού ποταμού" δηλαδή προς νότον (19 τσιφλίκια και 5 κεφαλοχώρια) και στα "εκείθεν του Σπερχειού ποταμού", δηλαδή προς βορράν (30 τσιφλίκια και 7 κεφαλοχώρια). Αναφέρεται αυτός ο χωρισμός γιατί υπήρχε διαφορετικό καθεστώς για τα χωριά κάθε κατηγορίας.

Οι Τούρκοι τσιφλικάδες πούλησαν αμέσως (το 1833) τα βορείως του Σπερχειού τσιφλίκια τους σε Έλληνες τσιφλικάδες. Ενώ στους Τούρκους που είχαν τσιφλίκια νοτίως του Σπερχειού δεν επετράπη αρχικά να τα πουλήσουν, γιατί θεωρήθηκαν εθνικά κτήματα.[4] Αργότερα άλλα απ' αυτά πουλήθηκαν σε τσιφλικάδες κι άλλα παραχωρήθηκαν

1. Γ.Α.Κ. - Κεφ. ΣΤ'ΑΥΤΟΤΕΛΗ ΑΡΧΕΙΑ, ΜΙΚΤΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΟΘΩΜΑΝΙΚΩΝ ΚΤΗΜΑΤΩΝ, Β ΚΤΗΜΑΤΑ ΦΘΙΩΤΙΔΟΣ ΚΑΙ ΦΩΚΙΔΟΣ, Φ. 68-69, αρ. εγγράφου 109, Κατάλογος των χωρίων της Επαρχίας Ζητουνίου.

2. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος Πολιτικές αποφάσεις, απόφαση 120/1842 του Πρωτοδικείου Λαμίας.

3. Γ.Α.Κ. , ό.π. Στην απόφαση της Επιτροπής αναφέρεται το έτος 1195, οθωμανικό έτος. Για να βρούμε το χριστιανικό έτος προσθέτουμε 585 έτη, ήτοι 1195+585=1780μ.Χ. Στην ίδια απόφαση - σε άλλο σημείο - αναφέρεται οθωμανικό έτος 1135, χριστιανικό έτος (1135+585=)1720 μ.χ.

4. Ιωάν. Ευαγγ. Μακρή, "Το ιδιοκτησιακό Καθεστώς των χωριών της Επαρχίας Ζητουνίου" περιοδικό ΦΘΙΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, τ. 19ος, 1998

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

από το κράτος στους κατοίκους των χωριών αυτών.

Η Μπεκή λοιπόν που ήταν βορείως του Σπερχειού ποταμού πουλήθηκε το 1833 από τον Ιζέτ-μπεη στον Ηπειρώτη έμπορο Δημήτριο Ιωαν. Κεμπρέκο, "δια 96000 γρόσια, με το σπίτι μύλοι και εργαστήρια".[5] Το σπίτι, δύο νερόμυλοι και 2-3 εργαστήρια (σ.σ. μαγαζιά) βρίσκονταν στη Λαμία. Το σπίτι, κατοικία του Ιζέτ-μπεη αρχικά και του Κεμπρέκου μετά, βρισκόταν στην ενορία Αγίου Νικολάου, οι νερόμυλοι στη θέση Μύλοι και τα εργαστήρια γύρω από τη σημερινή πλατεία Λαού.[6]

Ο Κεμπρέκος, μεθοδικός και πρακτικός άνθρωπος, οργανώνει τη διαχείριση του τσιφλικιού του με τον καλύτερο τρόπο. Ο ίδιος μεν μένει στη Λαμία με την πιστή υπηρέτριά του Αθανάσω χήρα Πούλιου Αγγελή, έχει όμως στη Μπεκή τους ανθρώπους του, που μένουν στο Μπούρτζι. Είναι ο επιστάτης του - Νικόλαος Θωμάς ο τελευταίος - και άλλο υπηρετικό προσωπικό που συντηρεί τους στάβλους, τις αποθήκες, τους αχυρώνες και τα ζώα του, κυρίως τα βόδια για το όργωμα ("αροτήρες βόες"). Έχει και τους αρχιποιμένες που φροντίζουν το κοπάδι του αποτελούμενο από καμμιά 400ριά πρόβατα (Ν. Ζιώγας και Ι. Γαλάνης οι τελευταίοι αρχιποιμένες του).

Ο Κεμπρέκος συνάπτει τις συμφωνίες με τους κολλήγους του και ενοικιάζει το χειμερινό λιβάδι σε σκηνίτες κτηνοτρόφους. Σημειωτέον ότι το λιβάδι της Μπεκής ως χειμαδιό είναι περιζήτητο. Ο επιστάτης υλοποιεί τις συμφωνίες του αφεντικού του και εποπτεύει στην τήρηση των όρων των συμφωνιών αυτών, που είναι πάντοτε συμβολαιογραφικές πράξεις. Ο Κεμπρέκος επισκέπτεται κατά αραιά διαστήματα το τσιφλίκι του καβάλα στο περήφανο άσπρο άτι του...

Στο μεταξύ ξεκαθάρισε τα όρια του κτήματος της Μπεκής, όπως ονομάζεται επί το ευηχότερον (το τσιφλίκι χτυπούσε άσχημα), καταφεύγοντας άλλοτε στη Δικαστική Μικτή Επιτροπή κι άλλοτε στα τακτικά δικαστήρια. Εξέβαλε κάποιους καταπατητές - κυρίως Αμουριώτες - από τη Βάρα, αποζημίωσε το γιατρό Ιάκωβο Θεοφιλά που διεκδικούσε το 1/4 της Μπεκής - άγνωστο με ποιούς τίτλους ιδιοκτησίας - και έμεινε μόνος κύριος, νομέας και κάτοχος των 12.500 στρεμμάτων της Μπεκής.

Όμως ο Κεμπρέκος πεθαίνει ξαφνικά στις 19 Νοεμβρίου 1855 από χολέρα χωρίς να αφήσει δικιά του οικογένεια - είχε μείνει άγαμος - ή κάποια διαθήκη. Έτσι η τεράστια περιουσία του χαρακτηρίστηκε "σχολάζουσα" κι ορίστηκαν τρεις κηδεμόνες να τη διαχειρίζονται μέχρι να διευθετηθεί το θέμα της κληρονομιάς.

Δύο μέρες μετά το θάνατο του Κεμπρέκου πεθαίνει κι ο πρώτος ξάδερφός του Στέργιος Παλαιώβ, ένας από τους κληρονόμους του, με τον οποίον μένουν στο ίδιο σπίτι. Λίγο πριν πεθάνει προλαβαίνει και καθιστά κληρονόμον του - με διαθήκη - την ψυχοκόρη του - και ψυχοκόρη του Κεμπρέκου όπως αναφέρει - Ελισάβετ Πούλιου Αγγελή,[7] κόρη της υπηρέτριας του Κεμπρέκου Αθανάσως, μετέπειτα σύζυγο Αχιλλέα Τηλεμαχίδη, ο οποίος ήταν γραμματέας του Αυγερινού Αβέρωφ. Ταυτόχρονα εμφανίζονται πλήθος επίδοξων κληρονόμων του Κεμπρέκου και απαιτητές διάφορων

5. Γ.Α.Κ. - Κεφ. ΣΤ ό.π. φ. 57, Κατάθεσις Αθαν. Τσίγκα.

6. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, Έκθεσις εγκαταστάσεως των κληρονόμων του Δ. Κεμπρέκου με αριθμό 5991/16-3-1857, συνημμένη στο υπ' αριθμ. 99/1857 Συμβόλαιο συμβολαιογράφου Θεοδ. Δυοβουνιώτη.

7. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, Συμβ/φος Αλεξ. Χατζίσκος 4959/20-11-1855, "... εγκατασταίνω, κληρονόμον μου την Ελισάβετ Πούλιου Αγγελή, ψυχοκόρην του Δημητρίου Κεμπρέκου και εμού, εφ' όλης της περιουσίας μου, καθώς και επί του μέρους εκείνου της περιουσίας του Δημ. Κεμπρέκου, το οποίον αναλογεί εις εμέ κληρονομικώ δικαιώματι..."

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

χρηματικών ποσών που - δήθεν; - τους χρωστούσε ή για κάποιο λόγο έπρεπε να τους αποζημιώσει ο μακαρίτης. Πάνω από 10 οι επίδοξοι κληρονόμοι, σχεδόν όλοι Ηπειρώτες, που είχαν συγγένεια με τον Κεμπρέκο.

Αρχίζουν μακροχρόνιοι δικαστικοί αγώνες, συνασπισμοί κληρονόμων εναντίον αλλήλων, αποφάσεις που αλληλοαναιρούνται, εξέχουσες προσωπικότητες της λαμιακής κοινωνίας που τάσσονται υπέρ ή κατά κάποιων. Η Ελισάβετ Πούλιου Αγγελή καταφέρνει να αποσπάσει δικαστική απόφαση με την οποία αναγνωρίζεται ως μοναδική κληρονόμος.[8] Συνασπίζονται όλοι εναντίον της.

Στο μεταξύ έχουν σφραγιστεί από τον Εισαγγελέα, συρτάρια, δωμάτια, αποθήκες, (χρηματο) κιβώτια κτλ. του Δημ. Κεμπρέκου. Η Ελισάβετ Πούλιου Αγγελή μένει στο σπίτι του υπό την ...κηδεμονία των κηδεμόνων της περιουσίας. Στις 23-11-1855 αρχίζει μετ' εμποδίων η απογραφή της φθαρτής περιουσίας των Κεμπρέκου - Παλαιώβ.[9] Τον Ιανουάριο του 1857 η απογραφή δεν έχει ολοκληρωθεί... Η φθαρτή περιουσία ...φθείρεται τάχιστα στη κυριολεξία και μεταφορικά.

Γενήματα χαλάνε στις αποθήκες, ζώα ...ψοφάνε, χρήματα σπαταλώνται δεξιά κι αριστερά σε αμοιβές δικαστικών, συμβολαιογράφου, πραγματογνωμόνων, κηδεμόνων κτλ.

Οι πραγματικοί, καθώς φαίνεται, κληρονόμοι (7 πρώτες εξαδέλφες του Δημ. Κεμπρέκου και η Ελισάβετ Πούλιου Αγγελή) αντιλαμβάνονται ότι δεν τους συμφέρει η παράταση αυτής της κατάστασης κι αποφασίζουν τον Ιανουάριο του 1857 να ...αλληλοαναγνωριστούν με συμβολαιογραφική πράξη[10] ως συγκληρονόμοι κατά το 1/8 έκαστος εξ αδιαιρέτου.[11] Έτσι, αφού κατασπαταλήθηκε αρκετή από τη φθαρτή περιουσία σε αδιέξοδους δικαστικούς αγώνες, οι οκτώ κληρονόμοι - όλες γυναίκες - βρέθηκαν να κατέχουν το 1/8 η κάθε μια της (κινητής και ακίνητης) περιουσίας του Δημ. Κεμπρέκου. Αυτές ήταν:

1. Ελισάβετ Πούλιου Αγγελή, ψυχοκόρη του Κεμπρέκου και του Παλαιώβ, η μόνη μη συγγενής κληρονόμος. Κληρονόμος εκ διαθήκης του Παλαιώβ.
2. Κάτσ(ι)ω Κύρκου Κεμπρέκου, σύζυγος Μήτρου Τακανέση, κάτοικος Μετσόβου.
3. Λούσ(ι)ω Κύρκου Κεμπρέκου, σύζυγος Δημητρίου Τσιούπη, κάτοικος Μετσόβου.
4. Φύρρω Κώνστα Πέγιου, σύζυγος Στέργιου Γκαλημάνη, κάτοικος Μετσόβου.
5. Στάμω Κώνστα Πέγιου και της Δέσπως αδελφής Ιωαν. Δ. Κεμπρέκου πατρός Δημ. Κεμπρέκου, σύζυγος Ζιώγα Μαχίκα, κάτοικος Κουτσούφλιανης Μετσόβου.

---

8. Απόφαση των εν Αθήναις Εφετών (τμήμα Β) υπ' αριθμ. 14336/14.10.1856

9. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, Συμβ/φος Αλεξ. Χατζίσκος, 7365/1857. "κατόπιν εγγράφου παραγγελίας παρά του ενταύθα Εισαγγελέως Πρωτοδικών ... να ενεργήσωμεν κοινήν απογραφήν επί της περιουσίας αμφοτέρων (σ.σ. Κεμπρέκου - Παλαιώβ) καθ' όσον αύτη είναι μεμειγμένη και αδιαχώριστος..."

10. Γ.Α.Κ. - Αρχείο Ν. Φθ/δος, Συμβ/φος Αλεξ. Χατζίσκος, 7144/10-1-1857

11. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, Συμβ/φος Αλέξ. Χατζίσκος, 7322/5-2-1857. Οι κηδεμόνες της σχολάζουσας περιουσίας του Δημ. Κεμπρέκου αποδίδουν λογαριασμό στους κληρονόμους και τους παραδίδουν τη φθαρτή - όση απέμεινε - και άφθαρτη περιουσία του. Από 42.769,85 δρχ. μετρητά πληρώθηκαν διάφορα έξοδα 7828, 39 δρχ. κι οι υπόλοιπες 34.941,46 δρχ. μοιράστηκαν σε 8 ίσα μερίδια, ένα στον κάθε κληρονόμο, δηλ. 4.367,68 δρχ. Επί πλέον παραμένουν εις χείρας κηδεμόνων 3500 δρχ. και 1000δρχ. ακόμη για δύο κατασχέσεις που υπάρχουν... Οι κληρονόμοι αποδέχτηκαν το λογαριασμό - αν μπορούσαν ας έκαναν αλλιώς - και παρέλαβαν και "όλους τους καρπούς του χωρίου Μπεκίου, άπαντα τα κινητά και ακίνητα της περιουσίας" κτλ. σύμφωνα με την έκθεσιν της απογραφής.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

6. Κάτσ(ι)ω Κώνστα Πέγιου, σύζυγος Ζιώγα Τσιβήτα, κάτοικος Βουτουνεσίου Μετσόβου.

7. Σέντω Κώνστα Μάστορη, κάτοικος Ανήλιου, προαστείου Μετσόβου.

8. Σέντω Αποστόλου Δημ. Κεμπρέκου, σύζυγος Στέργιου Αθαν. Νταλέτσου, κάτοικος Μαλακασίου - Μετσόβου.

Αμέσως αρχίζει ο χορός των αγοραπωλησιών. Οι εφτά κληρονόμοι κατοικούν στη Ήπειρο. Δεν είναι εύκολο να κουμαντάρουν την περιουσία τους από μακριά. Άλλωστε βιάζονται να εξαγοράσουν το λαχείο που τους έλαχε. Ίσως φοβούνται και τους άλλους διεκδικητές,[12] οι οποίοι δεν έχουν καταθέσει ακόμα τα όπλα.

Στο χορό μπαίνουν και έμποροι γης. Αγοράζουν, για να ξαναπουλήσουν και να κερδίσουν. Αγοράζουν συνήθως ολόκληρα τεμάχια, δηλαδή όγδοα. Υπάρχουν όμως και περιπτώσεις όπου δημιουργούνται ομάδες αγοραστών και αγοράζουν όλοι μαζί ένα τεμάχιο, δηλαδή 1/8 του κτήματος. Στη σύνθεση αυτών των ομάδων περιλαμβάνονται πρώην επιστάτες τσιφλικάδων, κολλήγοι αλλά και κτηνοτρόφοι ξενομερίτες.

Ανάλογα με τον αριθμό των αγοραστών κάθε όγδοου οι συνιδιοκτήτες μοιράζουν σε μερίδια π.χ. οι 6 συνιδιοκτήτες ενός όγδοου μοιράζουν σε 6 ίσα μερίδια κι ο καθένας παίρνει το 1/6 του 1/8 του κτήματος της Μπεκής[13] ή το 1/48 του όλου κτήματος. Η αυθαίρετη διανομή κάθε τεμαχίου (όγδοου) σε αριθμό μεριδίων ανάλογο με τον αριθμό των ιδιοκτητών δε βοηθούσε στο να υπάρχει ένας ενιαίος τρόπος διανομής που θα διευκόλυνε όλους τους ιδιοκτήτες. Έτσι κάποιοι κατέληξαν στο χωρισμό του όλου κτήματος σε εκατοστά.[14] Όλο το κτήμα αποτελούνταν από εκατό εκατοστά. Επειδή η διανομή του σε 8 μεγάλα μερίδια (τα τεμάχια) ήταν ήδη δεδομένη (εξ αιτίας των 8 κληρονόμων), κάθε τεμάχιο είχε 12 1/2 εκατοστά (100:8).

Τα τεμάχια ονομάζονταν:

1. Της Κυράς: Το 1/8 (τεμάχι) που ανήκε στην Ελισάβετ Πούλιου Αγγελή, που την προσφωνούσαν όλοι Κυρά.

2. Τ' Τσιούπ' (του Τσιούπη): Έτσι ονομάστηκε το 1/8 της Λούσιως Κύρκου Κεμπρέκου από το επώνυμο συζύγου της.

3. Το Τσαλλέικο: Έτσι ονομάστηκε το 1/8 της Σέντως Αποστ. Κεμπρέκου, συζύγου Στέργιου Αθ. Νταλέτσου. Πήρε το όνομα από τον ιδιοκτήτη του Κων/νο Τσάλλη.[15]

---

12. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, Συμβ/φος Θεόδ. Δυοβουνιώτης, 81/1857. " οι αγοραστές αποδέχονται εις βάρος των τα αποτελέσματα όλων των μέχρι τούδε κινηθεισών και υπαρχουσών εκκρεμών δικών κατά του πωλητού ως κληρονόμου του Δημ. Κεμπρέκου και θέλουσι τας διεξαγάγει επ' ονόματί των ως και πάσης άλλης κινηθησομένης τυχόν κατ' αυτού παρά τρίτου τινός δίκης, επίσης και πάσης άλλης απαιτήσεως τρίτου αφορώσα την κληρονομίαν του Δημ. Κεμπρέκου, είναι εις βάρος των αγοραστών, εκ των γνωστών μέχρι τούδε τοιούτων απαιτητών κατά της περιουσίας του Δημ. Κεμπρέκου θεωρούνται οι Χρόνης Αναστασίου, Αναστάσιος Ζάμαλος (Τσάμαλος). Τριαντάφυλλος Ζαφειρόπουλος, Δημήτριος Μήτσουρας, Στέργιος Μάκης, Κρίκης, η χήρα Πούλιου Αγγελή (σ.σ. η Αθανάσω, η υπηρέτρια του Κεμπρέκου) και ο Αθανάσιος Χρήστου". Υπήρχαν κι άλλοι που ζητούσαν κάποια αποζημίωση όπως π.χ. ο Φραγκίσκος Βερρέτος (152/1857 απόφαση Πρωτοδικείου Λαμίας), η Εταιρεία Βιτάλη και Σία (5631/1861 Θ. Δυοβουνιώτης) κ.τ.λ.

13. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, Συμβ/φος Θεόδ. Δυοβουνιώτης, 123/1857

14. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, Συμβ/φος, Θεόδ. Δυοβουνιώτης, 99/1857 "... προς ευκολίαν λογιστικήν τας κληρονομικάς μερίδας του Δημητρίου Κεμπρέκου, συνισταμένας απάσας εις οκτώ όγδοα, υποδιαιρούν ταύτας με το δεκαδικόν της αριθμητικής σύστημα εις εκατόν εκατοστά..."

15. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, Συμβ/φος Θεοδ. Δυοβουνιώτης, 5631/1861. Ο Κ. Τσάλλης το αγόρασε από το Χρήστο Βλαχάκη. Αυτός το είχε αγοράσει από τον Ιωάν. Φωτίου (8517/25-11-1857).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

4. Του Τηλεμαχίδη: Έτσι ονομάστηκε το 1/8 της Κάτσ(ι)ως Ζιώγα Τσιβήτα που το αγόρασε από το γιο της η Ελισάβετ Πούλιου Αγγελή - Τηλεμαχίδη[16] και το παραχώρησε στο σύζυγο της Αχιλλέα Τηλεμαχίδη.

5. Αμουριώτικο: Ήταν το 1/8 της Φύρρως Κ. Πέγιου, συζύγου Στεργίου Γκαλημάνη. Ονομάστηκε έτσι, γιατί το τεμάχιο αυτό το κατείχαν έξι Αμουριώτες.[17]

6. Χωριανό: Έτσι ονομάστηκε το 1/8 της Στάμως Κ. Πέγιου, συζύγου Ζιώγα Μαχίκα, επειδή την πλειοψηφία των εκατοστών την είχαν οι κολλήγοι της Μπεκής στο τεμάχιο αυτό, οι χωριανοί.

7. Καρακατσέϊκο: Έτσι ονομάστηκε το 1/8 της Σέντως Κ. Μάστορη, επειδή ο Καραγάτσος είχε τα περισσότερα εκατοστά και οι συνιδιοκτήτες του τον όρισαν αντιπρόσωπο τους κατά την κλήρωση που έγινε για ιδιωτική διανομή τεμαχίων.

8. Του Δίβριου: Συμπεραίνουμε ότι έτσι ονομάστηκε το 1/8 της Κάτσ(ι)ως Κύρκου Κεμπρέκου, συζύγου Μήτρου Τακανέση, γιατί είναι το μόνο που απομένει. Δεν μπορέσαμε να αιτιολογήσουμε την ονομασία του. Ίσως διέλαθε της προσοχής μας κάποιο συμβόλαιο ή λείπει εντελώς το σχετικό συμβόλαιο.[18]

Γύρω στα 1870 έχουμε τρία μόνο τσιφλίκια. Τα τεμάχια της Κυράς, του Τηλεμαχίδη και το Τσαλέϊκο, δηλ. τα 3/8 της Μπεκής. Τα υπόλοιπα 5/8 τα κατέχουν 45 ιδιοκτήτες , 24 ντόπιοι και 21 ξενοχωρίτες. Οι 7 από τους 21 σύντομα εγκαταστάσθηκαν μόνιμα στη Μπεκή, οι υπόλοιποι πούλησαν τις ιδιοκτησίες τους. Η κατάσταση αυτή παραμένει σχεδόν αναλλοίωτη μέχρι το 1920-30, οπότε γίνεται αναγκαστική απαλλοτρίωση και τα τσιφλίκια παύουν να υφίστανται. Η γη περνάει στα χέρια των ακτημόνων κολλήγων...

2. Η Μπεκή ως ενιαίο τσιφλίκι, 1833-55

Το κτήμα της Μπεκής αποτελούσε ένα ενιαίο τσιφλίκι από το 1833 μέχρι το 1855, δηλαδή όσο ζούσε ο Κεμπρέκος. Το 1833 επικρατούσε η εξής περίπου κατάσταση. Ο Τούρκος τσιφλικάς έφυγε εσπευσμένα για τη Λάρισα, όπου κι εγκαταστάθηκε για κάποιο διάστημα. Δεν είναι εξακριβωμένο αν πούλησε στον Κεμπρέκο το κτήμα της Μπεκής πριν ή μετά την αναχώρησή του για τη Λάρισα.

Είναι όμως γεγονός ότι το πούλησε το 1833 μαζί με τα εντός "υψηλής περιοχής οικοδομήματα", δηλαδή το Μπούρτζι, το σπίτι του στη Λαμία, δυο νερόμυλους και 2-3 εργαστήρια (καταστήματα) επίσης στη Λαμία για 96.000 γρόσια, όπως έχει ήδη

(8517/25-11-1857 Αλεξ. Χατζίσκου) κι ο Φωτίου από την κληρονόμο Σέντω Στερ. Νταλέτσου (281/1-7-1857 Θεοδ. Δυοβουνιώτη). Ο Φωτίου το αγόρασε 20.000 δρχ. και το πούλησε 26000 δρχ. δηλαδή κέρδισε σε 5 μήνες 6500 δρχ. ποσοστό κέρδους 78%.

16. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, Συμβ/φος Αλεξ. Χατζίσκος 6966/1856.

17. Γ.Α.Κ - Αρχεία Ν. Φθ/δος, Συμβ/φος Ιωάν. Σκαβέντζος, 3564/1864, Οι έξι Αμουριώτες ήταν οι εξής: Δ. Ευθυμίου, Ι. Τσιντσιλώνης, Αθ. Παπακυριτσόπουλος, Ι. Λαμπρόπουλος, Αργύρης Ταγκούλης και Κ. Καστάνης. Το είχαν αγοράσει από το Χρ. Βλάχακη κι αυτός από το γιο της Φύρρως Γκαλημάνη (7841/1857 Αλεξ. Χατζίσκου), το Δημήτριο Γκαλημάνη.Οι Αμουριώτες διήρεσαν το τεμάχιο τους σε 6 ίσα μερίδια ιδιωτικώς. Ο Δ. Ευθυμίου πούλησε στο Δημ. Αλαμπάνο το 1/6 του 1/8 για 6.000 δρχ.

18. Το Αρχείο δεν είναι πλήρες. Λείπει ένας (πολύ μικρός) αριθμός συμβολαίων. Πάντως η κληρονόμος του Κεμπρέκου Κάτσιω Τακανέση πούλησε το μερίδιο της στο γαμπρό της Αθαν. Γ. Σαϊτόπουλο (10/1857 Θεοδ. Δυοβουνιώτη) για 20.000 δρχ. Αυτός εγκαταστάθηκε στη Λαμία και άσκησε το επάγγελμα του εμπόρου. Μετά ένα χρόνο πουλάει το 1/8 που αγόρασε από την πεθερά του σε ένδεκα ιδιοκτήτες (1102/1858 Θεοδ. Δυοβουνιώτη) για 26.000 δρχ. Ένας από τους αγοραστές καταγόταν από τη Δίβρη. Ίσως το τελευταίο στοιχείο εξηγεί την ονομασία του τεμαχίου.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

αναφερθεί. Το τίμημα είναι αρκετά υψηλό, αν ληφθεί υπόψη ότι π.χ. οι Τσοπανλάτες (σ.σ. Λυγαριά) πουλήθηκαν για 64.000 γρόσια τα Καλύβια και το Σουλάκι μαζί για 60.000 γρόσια το Κόμμα για 67.000 γρόσια, οι Ράχες για 45.000 γρόσια, το Σαρμουσακλί (σ.σ. Ροδίτσα) για 71.500 γρόσια κτλ.[19]

Μέσα στο τσιφλίκι της Μπεκής υπήρχαν και μερικές μικροϊδιοκτησίες (κυρίως αμπελιών και αμπελότοπων), ένας αγρός του Σαΐταγα,[20] και διαφιλονικούμενα από άλλα χωριά χωράφια. Οι κολλήγοι καλλιεργούσαν επί πολλά χρόνια κάποια χωράφια, τα οποία ενοικίαζαν από τον Τούρκο τσιφλικά.

Ξαφνικά λοιπόν, με τη φυγή των Τούρκων, δόθηκε ευκαιρία σε όλους τους (δικαίως ή αδίκως) διεκδικούντας χωράφια ή περιοχές να προσπαθήσουν να πάρουν ό,τι τους ανήκε ή ευελπιστούσαν ότι θα μπορούσαν - λόγω της συγκυρίας - να αποκτήσουν, έστω κι αν δεν τους ανήκε.

Ιδιοκτησίες αμπελιών: Η ύπαρξη ιδιοκτησιών ολίγων στρεμμάτων αμπελιών που ανήκαν σε κολλήγους μαρτυρείται από πολλές πηγές επί της εποχής του Δημ. Κεμπρέκου αλλά και κατά την Τουρκοκρατία, γιατί τα αμπέλια δεν ξεφύτρωσαν ξαφνικά το 1833. Προϋπήρχαν. Παραθέτουμε μερικές χαρακτηριστικές περιπτώσεις αγοραπωλησιών αμπελιών από κατοίκους της Μπεκής:

1. Η Ξανθή Γεωργακοπούλου πουλάει πατρικό της χωράφι 3,5 στρεμμάτων στην "Τρανή Τραγασιά" της Μπεκής στον Αποστόλη Παπακωστόπουλο κάτοικο Μπεκής για 55 δρχ.[21]

2. Ο Αθαν. Τσίγκας, κάτοικος Κομποτάδων, παραχωρεί ένα παλιάμπελο στο Νικ. Τερτίπη, στη θέση Μπεκιώτικη Δραγασιά "δια να το καλλιεργήσει και φυτεύσει αμπέλι" και μετά τρία έτη θα το μοιραστούν εξ ίσου.[22]

3. Ο Αθαν. Οικονομόπουλος από Κομποτάδες παραχωρεί στον Κων/νο Δ. Μπορναριώτη, "κάτοικον εις χωρίον Μπεκί, γεωργό, ...χωράφιον τεσσάρων στρεμμάτων κείμενον εις την θέσιν Μπεκιώτικον, ...δια να το φυτεύση αμπέλιον και μετά τρία έτη, αφού δώση καρπόν να το μοιράσουν αδελφικά εξίσου, χωρίς να υποχρεούνται ούτε ο ένας να ζητήση τίμημα της γης, μήτε ο άλλος πληρωμήν του κόπου του..."[23]

4. Κώστας Γ. Αναγνώστου, κάτοικος εις χωρίον Μπεκί, γεωργός, αγοράζει 2 στρέμματα αμπελότοπο στη θέση Μπεκιώτικο σύνορο για 180 δρχ. από Μπεκιωτοπούλα παντρεμένη στη Λαμία. Ο αμπελότοπος αυτός συνόρευε με τον αμπελότοπο της Ιεράς Μονής Αντινίτσης.[24]

5. Ο Αθαν. Καραγάτσος, κάτοικος Μπεκής, παραχωρεί στη κόρη της αδελφής του 2,5 στρέμματα αμπέλι στη Μπεκιώτικη Δραγασιά, 2,5 στρέμματα στο Μπεκιώτικο σύνορο

19. Γ.Α.Κ. - Πρακτικά Μικτής Επιτροπής - Δευτέρι δι' όσα υποστατικά επώλησαν οι Τούρκοι Ζητουνιάται.

20. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, Συμβ/φος Αλεξ. Χατζίσκος, 7365/1857, στη σελ 16 αναφέρεται ότι στο αρχείο του Δημ. Κεμπρέκου βρέθηκε ένα τούρκικο "ταπίον" (σ.σ. συμβόλαιο) "δια τον αγρόν του Σαΐταγα κείμενον εντός του χωρίου Μπεκίου".

21. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δας, Συμβ/φος Βασ. Περραιβός, 723/1837 σ.σ. Η Τρανή Τραγασιά (και Μεγάλη Δραγασιά) ήταν στα αμπέλια προς το Καλυβιώτικο, στην περιοχή των Αρμακάδων. Υπήρχε και η τοποθεσία Τραγασιά (και Δραγασιά) στα αμπέλια που ήταν στη σημερινή θέση Αμπελότοπο και Παλιάμπελα.

22. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, Συμβ/φος Βασ. Περραιβός, 65/1838

23. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, Συμβ/φος Βασ. Περραιβός 109/1838

24. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, Συμβ/φος Βασ. Περραιβός 265/1838

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

και 1 στρέμμα στην Τρανή Δραγασιά,[25]

Υπάρχουν πολλά άλλα συμβόλαια σχετικά με αγοραπωλησίες αμπελιών[26]

Διεκδίκηση του 1/4 της Μπεκής: Ιδιαίτερη αναφορά πρέπει να γίνει στη διεκδίκηση του 1/4 της Μπεκής από το γιατρό Ιάκωβο Θεοφιλά, κάτοικο Αθηνών. Άγνωστο πώς ο Θεοφιλάς είχε στα χέρια του τίτλους ιδιοκτησίας του 1/4 της Μπεκής. Επειδή ο Κεμπρέκος αρνούνταν να τον αναγνωρίσει ως συνιδιοκτήτη κι ενεργούσε ως μόνος διαχειριστής και ιδιοκτήτης του τσιφλικιού, ο Θεοφιλάς κατέφυγε στα δικαστήρια και πήρε απόφαση που καταδίκαζε τον Κεμπρέκο να πληρώσει στο Θεοφιλά κάποια χρήματα. Επειδή εκείνος αρνούνταν ο Θεοφιλάς κατάφερε να εγγραφεί ως υποθήκη το 1/2 της Μπεκής αντί των οφειλομένων χρημάτων με τους τόκους.[27] Έτσι ο Κεμπρέκος αναγκάστηκε να πληρώσει στο Θεοφιλά 24.000 δρχ. το 1849, προκειμένου να αποκτήσει την κυριότητα όλου του κτήματος.[28] Φαίνεται λοιπόν ότι ο Κεμπρέκος διπλοπλήρωσε το 1/4 της Μπεκής. Ίσως όμως να μην είναι ακριβώς έτσι, γιατί ο πανέξυπνος Ηπειρώτης έμπορος δεν είχε πληρώσει όλο το ποσόν των 96.000 γροσίων στον Ιζέτ-μπεη εφάπαξ. Από τα στοιχεία της φθαρτής του περιουσίας προκύπτει ότι τον Ιζέτ-μπεη τον πλήρωσε με δόσεις μέχρι το 1843 τουλάχιστον.

Στο προσωπικό αρχείο του Κεμπρέκου βρέθηκαν κατά την απογραφή αποδείξεις για χρήματα που έδωσε αυτός στον Ιζέτ-μπεη. Άλλες απ' αυτές είναι σε δραχμές κι άλλες σε γρόσια. Τις μετατρέψαμε όλες σε δραχμές, παίρνοντας ως βάση την ισοτιμία 1δρχ.=4 γρόσια που ίσχυε το 1858.[29] Στις αποδείξεις που βρέθηκαν φαίνεται ότι ο Ιζέτ-μπεης εισέπραξε 7.864,44 δρχ. Οι αποδείξεις κατ' έτος:

1833 2.700 δρχ.
1836 άνευ ποσού
1837 1.500 δρχ.
1838 750 δρχ.
1839 άνευ ποσού
1840 2.470 δρχ.
1843 444,444 δρχ. (πρέπει να ήταν εξοφλητική)[30]

Το τίμημα που συμφωνήθηκε να καταβληθεί από τον Κεμπρέκο (96.000 γρόσια) υπολογισμένο με την προαναφεθείσα ισοτιμία είναι 24.000 δρχ. Αν αφαιρεθούν 15.000 περίπου δρχ. για το σπίτι, τους νερόμυλους και τα εργαστήρια απομένουν 10.000 περίπου δραχμές για το κτήμα της Μπεκής.

Στο μεταξύ ο Ιζέτ-μπεης περιφέρεται ως επαίτης και ζητάει δάνειο από το Ελληνικό κράτος το 1841...[31]

25. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, Συμβ/φος Βασ. Περραιβός 82/1839

26. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, 1633/1840 Κ. Οικονομίδη, 1477/1846 Ι. Πέτρου, 328/1849 Αλεξ. Χατζίσκου 6618/1856 Αλεξ. Χατζίσκου, 7574/1857 Αλεξ. Χατζίσκου κ.ά.

27. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, Αρχείο Υποθηκοφυλακείου Δήμου Λαμίας 389/1849

28. Γ.Α.Κ.- Αρχεία Ν. Φθ/δος, Συμβ/φος Αλεξ. Χατζίσκος, 227/1849

29. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, Συμβ/φος Θεόδ. Δυοβουνιώτης, 1377/1858

30. Παρατηρούμε ότι μόλις ξεκαθαρίστηκε το ζήτημα των καταπατήσεων και των ορίων του τσιφλικιού της Μπεκής με τις αποφάσεις της Δικαστικής Μικτής Επιτροπής με αριθμό 192/1839 και 583/1840 ο Κεμπρέκος εξόφλησε τον Ιζέτ μπέη.

31. Γ.Α.Κ. - Αρχείο Επιτροπής Οθωμανικών κτημάτων. "...λαβόντες υπ' υπόψιν την οικτράν κατάστασιν εις ήν ευρίσκεται ο Οθωμανός Itzet Bey, χορηγούμεν εις αυτόν ως δάνειον περίθαλψιν δρχ. 2000..." Ποιος; Αυτός που κατείχε τα χωριά Μπεκή, Ράχες, Μουσταφάμπεη (σ.σ. Ηράκλεια) και το 1/3 της Αλαμάνας, Εμίρ μπεϊ και Αγίας Μαρίνας!

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

Καταπατήσεις. Μετά τη φυγή των Τούρκων από την περιοχή μας, το 1833, φαίνεται ότι είχαμε περιπτώσεις καταπατήσεων χωραφιών αλλά και μετατοπίσεις συνόρων μεταξύ των χωριών.[32]

Μεγάλης έκτασης καταπατήσεις στο τσιφλίκι της Μπεκής είχαμε σε δύο κυρίως σημεία. Στις τοποθεσίες γύρω από τα αμπέλια, στη θέση Δραγασιά (σήμερα Αμπελότοπο και Παλιάμπελα) και στη Βάρα. Στην πρώτη περίπτωση ευνοούνταν οι καταπατήσεις από την ύπαρξη ιδιοκτησιών των κολλήγων (αμπελιών και αμπελότοπων) που προαναφέρθηκαν κι επομένως ευκολότερα μπορούσε να επεκταθεί η ιδιοκτησία των καταπατητών ή και να οικειοποιηθούν κάποιοι τα τμήματα που καλλιεργούσαν σε συμφωνία με τον Τούρκο τσιφλικά τα 2-3 τελευταία χρόνια. Όσο για τη Βάρα ήταν περιοχή διαφιλονικούμενη από το γειτονικό χωριό Αμούρι, γι' αυτό οι καταπατητές της Βάρας ήταν όλοι Αμουριώτες. Με τις περιπτώσεις αυτών των καταπατήσεων ασχολήθηκε η Δικαστική Μικτή Επιτροπή και το Πρωτοδικείο Λαμίας.

Η Δικαστική Μικτή Επιτροπή ασχολήθηκε το 1840 με την καταπάτηση κτημάτων στις θέσεις Δραγασιά, Παλιάμπελα, Τσιγκρά, Μαυρόγεια και Ιτιά γύρω απ' τα εκκλησιαστικά κτήματα Ιερών Μονών Ταξιαρχών και Αντινίτσης εκ μέρους 20 καταπατητών. Απ' αυτούς οι 11 ήταν κάτοικοι Μπεκής (Γ. και Ευθ. Κούτρας, Απόστ. Γαλατόπουλος, Γ. Μπαλάφας, Δημ. Πλιάτσικας, Δημ. Χαζομήτρος, Αθαν. Καραγάτσος, Γ. Κολοστούπης, Απ. και Αγγελής Γαλατόπουλος και Τριαντάφυλλος Πλιατσικόπουλος) οι 4 κάτοικοι Αμουρίου (Ευθ. Θυμιάκος, Αθαν. Κοψαχίλης, Παναγ. Τσιγαρίδας, Νικ. Θ. Μπορνούζος), οι 3 κάτοικοι Λαμίας και ανά ένας κάτοικος Λιανοκλαδίου και Κωσταλεξίου. Την αγωγή έκανε ο Ιζέτ μπέης με σκοπό την απόδοση στο Δημ. Κεμπρέκο εκ μέρους των καταπατητών των καταπατηθέντων αγρών και των αποκτηθέντων εισοδημάτων από το 1833.[33]

Προδικάζοντας το αποτέλεσμα της απόφασης της Δικαστικής Μικτής Επιτροπής οι καταπατητές καθ' ομάδας παρουσιάζονταν σε φίλους ή συγγενείς του Δημ. Κεμπρέκου και τους παρακαλούσαν να μεσολαβήσουν σ' αυτόν, ώστε να αποδώσουν τα καταπατηθέντα κτήματα, αλλά να μην αποδώσουν τα εισοδήματα των περασμένων χρόνων.[34] Το γεγονός αυτό το εκμεταλλεύθηκε ο ενάγων και η Επιτροπή έβγαλε καταδικαστική απόφαση για τους καταπατητές.

Για τις καταπατήσεις εντός της "Μπεκιώτικης Βάρας" από 7 Αμουριώτες ασχολήθηκε το Πρωτοδικείο Λαμίας. Την αγωγή έκανε ο Ιζέτ μπέης "περί αποβολής εκ της κατοχής και καταπατήσεως"[35] κατά των Γιάννη Σταφυλά, Αθαν. Σιλέου, Παναγ. Αλαμπάνου,

---

32. Κοίτα παραπομπή 3 του 1ου Κεφαλαίου.

33. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, 583/1840 απόφαση της Μικτής Επιτροπής συνημ. στο 99/1857 συμβόλαιο Θεοδ. Δυοβουνιώτη.

34. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, α. Συμβ/φος Βασ. Περραιβός, 273/1839. Οι Δημ. Σκουμπουρδής, Αυγερινός Αβέρωφ, Γεώργιος Κρίτσας και Ανδρέας Φαρδής καταθέτουν ότι άκουσαν τους Αθαν. Καραγάτσο, Γ. Κολοστούπη, κατοίκους Μπεκής και Απ. Σαμαρτζή, Λιανοκλαδίου, να παρακαλούν τον κ. Στέφανο Κεμπρέκο και το Δημ. Σκουμπουρδή "να μεσιτεύσουν ... να τους χαρίσει τις αποζημιώσεις δια τους παρελθόντας καρπούς... αυτοί παραιτούνται και αφήνουν στην κυριότητα του κ. Δημ. Κεμπρέκου τους αγρούς..."

β. Συμβ/φος Κ. Οικονομίδης, 2350/1840. "... Οι Γ. και Ευθ. Κουτρόπουλος, Γ. Μπαλάφας κλπ. παραιτούνται από τους αγρούς..."

35. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, Πολιτικές αποφάσεις, 120/1842 απόφαση Πρωτοδικείου Λαμίας.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

Κώστα Λαμπαδάρη, Λάμπρου Χριστόπουλου, Γιάννη Καλτσά και Αθαν. Σόνου, οι οποίοι "επί τω λόγω ότι ταύτα (σ.σ. τα κτήματα που καταπάτησαν) ανήκουσιν εις το δημόσιον..." Το δικαστήριο αποφάσισε "την αποβολήν των εναγομένων εκ της κατοχής των χωραφίων..."

Διαφιλονικούμενα ήταν και τα Μπαγλαντιά.[36]

Τα ζητήματα των καταπατήσεων χωραφιών δεν έληξαν τόσο εύκολα, γιατί οι (δήθεν;) καταπατητές παρουσίασαν μάρτυρες που κατέθεταν ότι τα χωράφια ήταν δικά τους "προ αμνημονεύτων χρόνων". Δίνουμε ένα μόνο δείγμα παρόμοιας περίπτωσης. "... Οι Γ. Φράγκος και Αναγνώστης Δημητρίου Μεξαΐται, Αθαν. Τσίγκας Κομποταδίτης και Γιάννης Κατσόγιαννος από χωρίον Λάλα, κτηματίαι," ηξεύρουν με βεβαιότητα και ομολογούν μεθ' όρκου... ότι τα χωράφια του Νικολού και Αθανασίου Μπουρνοτζόπουλου του και Κοψαχείλη, και Παναγιώτου Τσιγαρίδα Αμουργιωτών κείμενα εις τας θέσεις, το μεν εις ταις Βάρες εκ στρεμμάτων επτά το δε εις τας Ασβότρυπας.... υπάρχουν προ αμνημονεύματων χρόνων ιδιοκτησία των, και έχουν την κατοχήν κια κυριότητα εις αυτά κατά κληρονομίαν, χωρίς να τα οικειοποιηθεί κανείς των Οθωμανών..."[37]

Οριοθέτηση κτήματος Μπεκής: Το σημαντικό ζήτημα της οριοθέτησης της κτηματικής περιφέρειας του χωριού μας το διευθέτησε η Δικαστική Μικτή Επιτροπή με την απόφασή της 192 /1839[38]

Μέχρι να επιληφθεί η επιτροπή ο Κεμπρέκος με τους ιδιοκτήτες του Αμουρίου και της Λυγαριάς είχαν κάνει μια συμφωνία για διαχωρισμό των ορίων στις 12-2-1837. Φαίνεται όμως ότι με τη συμφωνία αυτή δε λύθηκε το πρόβλημα κι έτσι είχαμε την προσφυγή του Ιζέτ-μπεη Ζαδέ στη Μικτή Επιτροπή και παρέμβαση του Δημ. Κεμπρέκου, που παρουσιάστηκε στη συνεδρίαση της Επιτροπής αυτοπροσώπως. Ο Ιζέτ μπέης προέβη σ' αυτή την ενέργεια, επειδή πούλησε το κτήμα "επί τη υποσχέσει να του τω παραδώσει (σ.σ. του Δ. Κεμπρέκου) ελεύθερον πάσης φιλονικίας, εις εναντίαν δε περίπτωσιν να τον αποζημιώσει...."[39] Εναγόμενοι ήταν οι Τριαντάφυλλος και Δημήτριος Χρηστίδης, αδελφοί, κάτοικοι Λαμίας, Αναγνώστης Δημητρίου Μεξαΐτης, κάτοικος Μεξιατών και Γεώργιος Μερισιώτης, κάτοικος Υπάτης, "αγορασταί εν μέρει του γειτονικού χωρίου Αμούρι" διότι "υπερπηδήσαντες τα όριά των, άνευ τινός τίτλου, επί διαφόρους προφάσεις, καταπατούν και νέμονται από το έτος 1835 μέχρι σήμερον αρκετόν μέρος γης εντός των ορίων του ταπίου (σ.σ. πρόκειται για το οθωμανικό συμβόλαιο που κατείχε ο Ιζέτ μπέης) ενοχλούντες τοιουτοτρόπως τον αγοραστήν του κτήματος Κεμπρέκον". Ο ενάγων κατέθεσε το οθωμανικόν ταπί(ον) του έτους 1195 ήτοι χριστιανικό έτος 1780 μ.Χ., "εις το οποίον περιγράφονται τα όρια των γαιών του τσιφλικιού της Μπεκής". Η Επιτροπή αποτελούμενη από τους Λουκάν Αργυρόπουλον και Γεώργιον Καλλιστράτην ελληνικά μέλη, Ισμαήλ Κουτσήν και Μουχάμετ Σαήτ Οθωμανικά και γραμματέα τον Κων. Μελά αποφασίζει:

"Προσδιορίζει όριον του κατά την Φθιώτιδα χωρίου Μπεκί τα εις το από Οθωμανικόν

36. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, Συμβ/φος Αλεξ. Χατζίσκος, 10499/1859 πουλήθηκαν 10 τουρκικά στρέμματα στα Μπαγλαντιά "μεταξύ των φιλονικουμένων ορίων Μπεκίου - Αμουρίου..."

37. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, Συμβ/φος Βασ. Περραιβός 537/1839 ομοίως και 536 και 535/1839.

38. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, Συμβ/φος Θεόδ. Δυοβουνιώτης, 99/1857, όπου είναι συνημμένη η 192/1839 απόφαση της Επιτροπής.

39. Το απόσπασμα αυτό καθώς κι αυτά που ακολουθούν μέχρι να γίνει ιδιαίτερη μνεία είναι από την απόφαση της Μικτής Επιτροπής 192/1839.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

έτος 1195 ταπί αναφερόμενα όρια... ως ακολούθως: "Αρχόμενα από τα Καναπίτσας προχωρούν κατά την γραμμήν του ρεύματος, προς το ρεύμα Άγιος Μάρκος, το ρεύμα Τζάνη, της λάκας του Παπά εις την κορυφήν του Αϊλιά και έπειτα καταβαίνοντα εις το ρεύμα της Συκής ενώνονται με το σύνορον της Δαϊτζάς, εκείθεν προχωρούν προς το Παράβολον , Ζούμπουρνον και Βαρικόν όπου ενώνονται με τα σύνορα Τζομπαλάταις, εκείθεν προς τα Μάρμαρα του άλλου Βαρικού την άκραν, όπου είναι του Μπεκί χωράφια τα λεγόμενα του Καραγιάννη, και εις το Καλδερίμι, έως εις την θέσιν Ζεκιριγιά, εκείθεν εις την λιανόστραταν και το σύνορον Αμούρι εις την Γκορτζιά και τα πλησίον της δύο λιθάρια και καταβαίνουν εις τον μεγάλον δρόμον (σ.σ. η οδός Λαμίας - Καρπενησίου) όπου έσφαζον τα Κουρμπάνια[40] και εκείθεν κατά την γραμμήν του ρεύματος από τα Μεγάλα Μάρμαρα κατ' ευθείαν προς τα κάτω, έως εις την θέσιν οπού τρέχουν τα νερά, όθεν διευθυνόμενα προς τον παλαιόν Πύργον τον πλησίον της Βουρλιάς καταβαίνουν έως εις την όχθην του Μεγάλου Συρράχου και εξακολουθούντα αυτόν προβαίνουν έως τας Ασβότρυπας, και πάλιν εξακολουθούντα τον ίδιον Σύρραχον έως εις τας Αγριοσυκιάς, όθεν καταβαίνουν εις την Μπεκώτικην Βάραν και διαχωριζόμενα από το αυλακόνερον ασμακίου καταβαίνουν έως εις την άκραν του ποταμού μέχρι του Πλατάνου και εξακολουθούντα τον ποταμόν προβαίνουν έως εις τας Ιτέας όπου ενώνονται με το σύνορον Κομποτάδαις και Μπεκί, εκείθεν αναβαίνουν εις την όχθην του Μεγάλου Συρράχου και εξακολουθούντα αυτόν προχωρούν έως εις την Γέφυραν και την Δραγασιάν των αμπελιων του χωρίου Μπεκί και εξερχόμενα εις την άλλην Μεγάλην Δραγασιάν και εξακολουθούντα προς τα άνω το χανδάκιον, φθάνουν έως τας ειρημένας Καναπίτσας".

Στη συνέχεια η Επιτροπή διατάσσει την αποβολή των καταπατητών και καταδικάζει τους εναγομένους να πληρώσουν τα δικαστικά έξοδα.

΄Ετσι τα διαφιλονικούμενα χωράφια επιδικάζονται στον Κεμπρέκο (και στη Μπεκή) και τα όρια διευθετούνται σύμφωνα με του ισχυρισμούς της πλευράς Ιζέτ μπέη - Κεμπρέκου. Ο Κεμπρέκος έχοντας στα χέρια του την ευνοϊκή απόφαση "της εν Αθήναις Μικτής Επιτροπής" ζητάει από το Διοικητή Φθιώτιδας να ορίσει πραγματογνώμονες "προς προσδιορισμόν της ταυτότητος των σημείων και θέσεων των ορίων των χωρίων Μπεκί και Αμούρι".[41] Ο Διοικητής Φθιώτιδας όρισε ως πραγματογνώμονες με την υπ' αριθ. 2/19-1-1841 τους: Γ. Τσοχαντάρη, κάτοικο Υπάτης, Ν. Πρεβεζάνο κάτοικο Λαμίας και Νικ. Θ. Μπορνούζο κάτοικο Αμουρίου. Τελικά την οριοθέτηση διενήργησαν οι Ν. Πρεβεζάνος, Αθ. Καραγάτσος κάτοικος Μπεκής και Νικ. Κολοβός κάτοικος Λιανοκλαδίου (8021/1857 Αλεξ. Χατζίσκου).

Τα όρια αυτά όπως καθορίστηκαν με την απόφαση 192/1839 της Μικτής Επιτροπής και τέθηκαν επί τόπου από τους πραγματογνώμονες , ισχύουν αναλλοίωτα μέχρι σήμερα,

40. Γ.Α.Κ. - Πρακτικά Δικαστικής Μικτής Επιτροπής, φ. 74 αρ. εγγρ. 41, Αναφορά του Οικονομικού Εφόρου Φθιώτιδος, 1836, περί των διαφιλονικουμένων χωραφιών και περί ορίων του χωρίου Μπεκί", όπου αναφέρονται τα εξής: "... από την λιθίνην ταύτην παλαιάν πέτραν, δια της οποίας διεχωρίζοντο και παλαιά τα δύο όρια του Ζητουνίου και του Πατρατζικίου και ότι κατά καιρόν εις τους ερχομένους και απεραστικούς πασιάδες, επί της λιθίνης ταύτης πέτρας, άμα έφθανον οι πασιάδες, εσφάζοντο ως έθιμον και Κουρμπάνια" (σ.σ. αρνιά που σφάζονταν κατά το Κουρμπάν μπαϋράμ και κατ' επέκτασιν σφάγια σε πανηγύρι, γάμο κτλ.)

41. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, Επιδοτήρια δικαστικού κλητήρα συνημμένα στο 586/1857 συμβόλαιο Θεοδ. Δυοβουνιώτη.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

παρά τις πολλές αμφισβητήσεις ακόμα και πρόσφατα".[42]

Στο σημείο αυτό θα θέλαμε να εκφράσουμε μια απορία μας σχετικά με την απόφαση της Μικτής Επιτροπής για δικαίωση του Κεμπρέκου (και της Μπεκής) σχετικά με τα διαφιλονικούμενα χωράφια και τα όρια της Βάρας. Δε γνωρίζουμε αν η Επιτροπή είχε στη διάθεσή της κι άλλα στοιχεία, εκτός απ' αυτό που θα παραθέσουμε στη συνέχεια, και ποια. Πάντως η αναφορά του Οικονομικού Επιτρόπου Φθιώτιδας Γ. Κλήρη "περί των διαφιλονικούμενων χωραφίων και περί των ορίων του χωρίου Μπεκί"[43] λέει άλλα. Να πώς παρουσιάζει το θέμα ο Οικον. Επίτροπος: Πρώτα αναφέρει ότι κάλεσε δύο μάρτυρες "από τους πλέον γεροντότερους" από τα γειτονικά προς το Μπεκί χωριά (και από το Μπεκί) και τους ρώτησε "τόσον περί των διαφιλονικουμένων χωραφίων... αν αυτά ήταν ιδιοκτησία του Νουμάναγα Πατρινού..."[44] Προσέτι να μας ειπούν, αν ενθυμούνται συνάθροισιν Οθωμανών επί του χωρίου Μπεκί"[45] και αν ηξεύρουν τα όρια του αυτού χωρίου...

- Ενθυμούμεθα, είπον, ότι προ χρόνους έγινεν μια συνάθροισις Τούρκων πολλών καί τινες άλλοι από τους τότε ραγιάδες, εκ των οποίων άλλοι απέθανον κι άλλοι εσκόρπισαν ... μας απολογήθηκαν ότι γνωρίζουν τα όρια του χωρίου Μπεκί... και τότε επέρασα με αυτούς ομού και επιτοπίως..." Και καταλήγει στο συμπέρασμά του, αφού αναφέρει ότι συμφώνησαν και "οι γεροντότεροι του Μπεκιού" με τη γνώμη των άλλων γερόντων για τα διαφιλονικούμενα χωράφια και όρια. "Όθεν από την εξερευνητικήν μας έκθεσιν ταύτην κατά τας ομολογήσεις των Γερόντων απάντων... εξάγονται οι ακόλουθοι παρατηρήσεις:

1. Τα Μπαγλατά χωράφια (σ.σ. υπάρχει σήμερα τοπωνύμιο Μπαγλαντιά)... υπάγονται εις τα του Αμουρίου οροθέσια και όχι εις τα του Μπεκιού.

2. Τα κατά μεσημβρίαν πάλιν όρια του Μπεκιού, επειδή και παύουν εις τον υψηλόν όχθον, κατά την ακριβή και αληθή σύμφωνον των Μαρτύρων διομολόγησιν, από Βάρας όπου εμπεριέχει η Τουρκική πράξις ο ιδιοκτήτης του Μπεκιού δεν έχει να κάμει, διότι, από τον υψηλόν όχθον και κάτω μέχρι του Σπερχειού ποταμού οπού διατρέχει σήμερον, κατάντικρυ με τον προφήτην Ηλίαν έως κατ' ευθείαν γραμμήν διαχωρίζοντες τα όρια των Κομποτάδων μετά του Αμούρι και δεν μετέχει το Μπεκί από της Βάρας τελείως..."

Τι συμβαίνει λοιπόν; Δεν γνώριζαν οι γέροντες της Μπεκής τα όρια του χωριού τους; Ήταν δυσαρεστημένοι απ' τον Κεμπρέκο και θέλησαν κατ' αυτόν τον τρόπο να τον εκδικηθούν; Και ποιοι ήταν οι δύο Μπεκιώτες μάρτυρες; Δεν αναφέρονται ονόματα. Αν ήταν οι Μήτρος Πλιάτσικας και Αθαν. Καραγάτσος που αναφέρονται σε οριοθέτηση των Λυγαριάς - Μπεκής το 1838,[46] είχαν λόγους να είναι δυσαρεστημένοι. Ο Κεμπρέκος είχε προσφύγει εναντίον τους στη Μικτή Επιτροπή για καταπάτηση χωραφιών και η Επιτροπή τον δικαίωσε με την 583/1840 απόφασή της ....

Διαχείριση του τσιφλικιού της Μπεκής: Τον πρώτο και τελευταίο λόγο στα θέματα της διαχείρισης του τσιφλικιού είχε ο Δ. Κεμπρέκος. Συμφωνούσε με τους κολλήγους τους

42. Το 1957 έχουμε πρακτικό διευθέτησης ορίων μεταξύ Δήμου Λαμιέων - Κοινότητας Σταυρού (μετά την ένταξη των Καλυβίων στο Δήμο Λαμιέων) και μεταξύ κοινοτήτων Λυγαριάς - Σταυρού.

43. Γ.Α.Κ. - Πρακτικά Μικτής Επιτροπής, φ. 74, αρ. εγγρ. 41.

44. Ο Νουμάναγας ήταν ιδιοκτήτης του Αμουρίου (και μετά απ' αυτόν ο γιός του Αχμέταγας), οπότε, αν τα διαφιλονικούμενα χωράφια ήταν του Νουμάναγα, ανήκαν στο Αμούρι κι όχι στο Μπεκί.

45. Η συνάθροιση αυτή είχε σκοπό την οριοθέτηση Ζητουνίου - Πατρατζικίου και φυσικά Μπεκής - Αμουρίου.

46. Γ.Α.Κ. - Πρακτικά Μικτής Επιτροπής, φ. 74, αρ. εγγ. 256

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

όρους της παραχώρησης γης για καλλιέργεια, με τους κτηνοτρόφους την ενοικίαση του λιβαδιού, όριζε τον επιστάτη και τους αρχιποιμένες του, προσλάμβανε το υπηρετικό προσωπικό. Το μάτι και το αυτί του Κεμπρέκου ήταν ο επιστάτης του που κατοικούσε στην "εντός υψηλής περιοχής" (το Μπούρτζι) κατοικία, στη Μπεκή. Εκεί κατοικούσαν οι υπηρέτες του, εκτός της προσωπικής του υπηρέτριας Αθανάσως χήρας Πούλιου Αγγελή, που κατοικούσε μαζί του στο σπίτι του στη Λαμία. Το Μπούρτζι ήταν ένας απέραντος χώρος οικοδημημάτων (οικιών, δωματίων, χαμωγείων, αποθηκών, στάβλου, αχυρώνων και δύο πυργίσκων) συνολικής στεγασμένης έκτασης 1000 τ.μ. περίπου, που χρειάζονταν πολλά εργατικά χέρια, για να συντηρηθεί. Αμέσως μετά το θάνατο του Κεμπρέκου βρέθηκαν σταβλισμένα 9 βόδια και ένα άλογο. Υπήρχε κι ένα κοπάδι από 389 γιδοπρόβατα με δύο αρχιποιμένες, το Νικ. Ζιώγα και Γιαννάκη Γαλάνη.[47] Επιστάτης το 1855 που πέθανε ο Κεμπρέκος ήταν ο Νικ.Θωμάς,[48] άγνωστο από πότε. Τον ίδιο διατήρησε και η Ελισάβετ Πούλιου Αγγελή, η Κυρά, αναθέτοντάς του τα καθήκοντα του επιστάτη με συμβολαιογραφική πράξη.[49]

Η Κυρά έκανε αυτή την ενέργεια όχι επειδή είχε κάποιο πρόβλημα με τον μέχρι τότε επιστάτη, αλλά γιατί τη θεωρούσε ως έμπρακτη νομιμοποίηση της ως γενικού κληρονόμου τον Δημ. Κεμπρέκου, όπως είχε ήδη αναγνωριστεί με δικαστική απόφαση.[50] Ως ερευνητής της χρωστώ χάρη, γιατί έχω σε γραπτό κείμενο τα καθήκοντα του επιστάτη της Μπεκής το 1856. Αναφέρεται λοιπόν στο 5047/1856 συμβόλαιο Αλεξ. Χατζίσκου: "... η Ελισάβετ Πούλιου Αγγελή ως κληρόνομος του αποθανόντος Στεργίου Παλαιώβ, πρώτου εξαδέλφου και κληρονόμου του Δημ. Κεμπρέκου, παραδέχεται τον Νικόλαον Θωμάν, κάτοικον χωρίου Μπεκί, ως επιστάτην εις το χωρίον, να επιστατεί με την συμφωνημένην αντιμισθίαν (δυστυχώς δεν αναφέρεται η αντιμισθία), όπως και πριν πεθάνει ο Δ. Κεμπρέκος..." Στη συνέχεια παρατίθενται αναλυτικότερα τα καθήκοντά του: "... συμφωνεί με τους καλλιεργητάς δια την καλλιέργειαν των γαιών, δίδει προς αυτούς τους αναγκαίους σπόρους, λαμβάνει εν καιρώ των αλωνίων τους σπόρους και τους παραχθησομένους καρπούς και εναποταμιεύει αυτούς εις τας εν Μπεκίω αποθήκας, αποβάλλει ποιμένας και συμφωνεί άλλους διά την φύλαξιν των ποιμνίων, λαμβάνει τα εισοδήματα των προβάτων και κρατεί ακριβή λογαριασμόν της διαχειρίσεώς του, τον οποίον οφείλει να παρουσιάζει, οσάκις του ζητείται...οφείλει να παρευρεθεί εις την γενησομένην απογραφήν..."

Οι κολληγιές γίνονταν ως εξής: Ο τσιφλικάς ενοικίαζε κάποια έκταση γης από το τσιφλίκι του στο κολλήγα, συνήθως ένα ζευγάρι. Το ζευγάρι (τουρκ. cift εξ ού και τσιφτσής = ζευγάς) ήταν έκταση γης που ο γεωργός μπορούσε να καλλιεργήσει σε μια καλλιεργητική περίοδο με ένα ζευγάρι βοδιών.[51] Το ζευγάρι (γης) αποτελούνταν συνήθως από 80-100 στρέμματα. Η ενοικίαση των ζευγαριών γινόταν βασικά με δυο τρόπους "μεσακά" και "τριτάρικα". Μεσακά σήμαινε ότι ο τσιφλικά παραχωρούσε (δια του επιστάτη του) στον κολλήγα του σπόρους τα εργαλεία και ένα ζευγάρι βόδια, οπότε έπαιρνε το 1/2 της παραγωγής, αφαιρουμένων των σπόρων , φόρων κτλ. Τριτάρικα σήμαινε ότι ο τσιφλικάς έπαιρνε το 1/3 της παραγωγής, αλλά δεν παραχωρούσε τίποτα

47. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, Συμβ/φος Αλεξ. Χατζίσκος, 7365/1857.
48 Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, ό.π.
49. Γ.Α.Κ - Αρχεία Ν. Φθ/δος, Συμβ/φος Αλεξ. Χατζίσκος, 5047/1856
50. Απόφαση των εν Αθήναις Εφετών (τμήμα Β) 14336/14-10-1856
51. ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΘΝΟΥΣ, Εκδοτική Αθηνών Α.Ε., τ. ΙΑ σελ. 109

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

άλλο στον κολλήγα για καλλιέργεια, εκτός της γης.

Ο Κεμπρέκος χρησιμοποιούσε και τους δυο τρόπους. Τα μακρινά χωράφια π.χ. Βάρα, Μπαγλαντιά τα έδινε "τριτάρικα" κυρίως σε Αμουριώτες που ήταν πολύ κοντά. Τα κοντινά χωράφια τα έδινε "μεσακά". Καθώς φαίνεται είχε 4-5 κολλήγους "μόνιμους" πολύ εξαρτημένους απ' αυτόν, που τους ενοικίαζε τα χωράφια "μεσακά". Αυτοί έφτιαχναν τις καλύβες τους γύρω από το Μπούρτζι, όπου ήταν οι στάβλοι, αχυρώνες και αποθήκες του αφέντη - τσιφλικά.[52] Τον αριθμό των κολλήγων αυτών τον συνάγουμε από τον αριθμό των βοδιών που βρέθηκαν στο στάβλο του Κεμπρέκου κατά την απογραφή της περιουσίας του (9 βόδια, δηλ. 4 ζευγάρια κι ένα εφεδρικό). Όμως με 4 ζευγάρια βόδια μπορούσε να καλλιεργηθούν 400-500 στρεμ. το χρόνο. Αν από τη συνολική έκταση των 12.500 στρεμ. αφαιρεθούν περίπου 4500 στρεμ. (2500 περίπου δασική - ημιδασική, 1000 στρεμ. βαρκά, 500 στρ. αμπέλια και 500 στρεμ. στη Βάρα) απομένουν 7000 περίπου στρέμματα για καλλιέργεια. Τα μισά περίπου μένουν για αγρανάπαυση (η μία Ντάμ' κα όπως λεγόταν) και τα άλλα μισά, δηλ. 3-3,5 χιλιάδες στρεμ. καλλιεργούνται. Δίνονται περίπου τα 500 στρέμματα μεσακά απομένουν 2500 -3000 στρέμματα για τριτάρικα.

Οι γεωργοί που ενοικιάζουν τριτάρικα έχουν δικά τους βόδια και εργαλεία. Διαθέτουν οι ίδιοι και το σπόρο. Αυτοί έχουν μεγαλύτερη αυτονομία, αφού δεν έχουν τόσο άμεση εξάρτηση απ' τον τσιφλικά. Η ύπαρξη κι άλλων βοδιών - εκτός αυτών του Κεμπρέκου - μαρτυρείται και από τα συμβόλαια για ενοικίαση του λιβαδιού (κοίτα κεφάλαιο 9ο, ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ). Σε όλα αναφέρεται ότι αφήνεται μια συγκεκριμένη περιοχή στα Τσαΐρια ως βοϊδολίβαδο, ..." δια να βόσκουν οι αροτήρες βόες..." του χωριού.

Βρέθηκαν αρκετά συμφωνητικά μεταξύ Κεμπρέκου - κολλήγων ή κολλήγων και άλλων - μετά τον Κεμπρέκο - νέων τσιφλικάδων (Κυρά, Βλαχάκης κ.τ.λ.)

Το 1838 ... "ο Δημ. Κεμπρέκος παραχωρεί προς τους Δημ. Τζόνο (σ.σ. Τσώνο, γιατί ο Περραιβός το τσ του γράφει τζ) και Δημ. Παναγιώτου Μπεκιώτη, κατοίκους εις χωρίον Αμούρι, γεωργούς, ιδιόκτητόν του γην καλλιεργήσιμον εντός της θέσεως Βάρας Μπεκιώτικης πλησίον των δύο Πλατανιών, δια να σπείρουν εις αυτήν όσο δυνηθούν, παν ότι επιδέχεται καρπών, επί συμφωνία του να λαμβάνει εν μερίδιον ο ιδιοκτήτης και δύο έκαστος γεωργός...."[53]

Ομοίως το 1836 ".... παραχωρεί στο Θοδωρή Μπορνούζο δια να καλλιεργήσει όσην γην δυνηθεί εις την θέσιν Μπαγλαντιά του χωρίου Μπεκί πλησίον του εκκλησιαστικού περιπλέον και εις την θέσιν Κάτω Μάρμαρα λεγόμενα του Μποκολού χωράφια της Μπεκής...."[54]

Με την πάροδο του χρόνου μετατρέπονται οι όροι των συμβολαίων. Οι νέοι τσιφλικάδες (μετά τη διανομή της Μπεκής στους κληρονόμους) δε νοικιάζουν μεσακά και τριτάρικα. Το 1857 π.χ. η Κυρά (Ελισάβετ Τηλεμαχίδη) ενοικιάζει 7 εκατοστά στους Νικ. Καραγάτσο, Δημ. Κουτρόπουλο και Αναγνώστη Πουρνάρα, κατοίκους Μπεκίου με ορισμένο ενοίκιο, 90 κοιλά* σίτου, ήτοι 90Χ24 (οκάδες το κοιλόν)= 2160 οκάδες σίτου ή 2800 περίπου σημερινά κιλά, αλλά η ενοικιάστρια "δεν είναι υπόχρεως να καταβάλει

52. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, Έκθεσις εγκαταστάσεως 5991/1857 "... έξωθεν δε ταύτης (σ.σ. της υψηλής περιοχής, δηλαδή από το Μπούρτζι) διάφοραι καλύβαι κατοικούμεναι από τους καλλιεργητάς του κτήματος..."

53. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, Συμβ/φος Βασ. Περραιβός, 398/1838

54. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, ό.π., 200/1836

** Ένα κοιλόν=24 οκάδες*

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

ουδέν έξοδον δια την προκειμένην υπόθεσιν, τα οποία επιβαρύνουν μόνον τους ενοικιαστές.[55]

Όμως ο νέος για τη Μπεκή (αγόρασε το 1861), αλλά παλιός τσιφλικάς ως ιδιοκτήτης άλλων χωριών, ο Κ. Τσάλλης εξακολουθεί να προσφέρει κατοικία, βόδια, σπόρο και εργαλεία στους κολλήγους του και μετά το 1860. Γι' αυτό χτίζει την Αραδαριά (κοίτα κεφ. 3ο) στη Μπεκή το 1862, κι ας έχει ένα μικρό - σχετικά - τσιφλίκι 1600 στρεμμάτων περίπου. Το 1871 ενοικιάζει ακόμα τριτάρικα.[56]

Ένας επίσης νέος τσιφλικάς, ο Χρ. Βλαχάκης, ιδιοκτήτης 1600 περίπου στρεμμάτων στη Μπεκή ενοικιάζει το 1857 τριτάρικα με παραχωρήσεις προς τους κολλήγους (τα πράγματα άρχισαν να δυσκολεύουν για τους τσιφλικάδες). Ενοικιάζει 500 περίπου στρέμματα[57] σε 4 κολλήγους τους Κ. Παναγιώτου, Κ. Καλέμη, Τριαντ. Ευθυμίου, Ευθ. Μπαλάβρα, κατοίκους Μπεκίου, με τους εξής όρους:[58] Οι καλλιεργητές διαθέτουν δικά τους βόδια και επιβαρύνονται με θεριστικά, κουβαλιστικά και Δημοτικό φόρο. Ο ιδιοκτήτης διαθέτει το σπόρο. Μετά τη συγκομιδή των καρπών και το αλώνισμα αφαιρούνται: σπόρος (τον παίρνει ο ιδιοκτήτης), Δημόσιος φόρος, αλωνιάτικα, δικαίωμα αγροφύλακα. Το υπόλοιπο μοιράζονται ο ιδιοκτήτης (παίρνει το 1/3)κι οι καλλιεργητές (παίρνουν τα 2/3). Αν όμως οι καλλιεργητές δεν καλλιεργήσουν "απάσας τας γαίας" αποζημιώνουν τον ιδιοκτήτη.

Σε άλλο συμβόλαιο[59] αναφέρεται η ενοικίαση των 2/8 της Μπεκής με τίμημα 4000 δρχ για 2 έτη. Το σπόρο διαθέτει ο ιδιοκτήτης (100 κοιλά = 3 τόν. περίπου), όλα τα άλλα οι καλλιεργητές. Για πρώτη φορά η ενοικίαση γίνεται εις χρήμα κι όχι εις είδος, προϊόν.

Έτσι άλλοι διατηρούν τον παραδοσιακό τρόπο ενοικίασης (μεσακά, τριτάρικα) άλλοι κάνουν νέες συμφωνίες π.χ. εις χρήμα.

3. 1855 -1857, Διανομή μεταξύ των κληρονόμων

Αμέσως μετά το θάνατο του Κεμπρέκου (Νοέμβριος 1855) άρχισε ο αγώνας της επικράτησης των επίδοξων κληρονόμων. Νωρίτερα είχε πεθάνει ο μόνος γνωστός αδελφός του, ο Στέφανος, έμπορος, κάτοικος Λαμίας, χωρίς ν' αφήσει κι εκείνος δική του οικογένεια. Στη Λαμία ζούσε κι ο πρώτος ξάδελφος του Στέργιος Παλαιώβ, με τον οποίο είχε συστήσει από παλιά εμπορική εταιρεία (τουλάχιστον από το 1817). Ο Παλαιώβ έμενε στο σπίτι του Δημ. Κεμπρέκου, τουλάχιστον το τελευταίο διάστημα της ζωής του. Η πανέξυπνη υπηρέτρια του Κεμπρέκου Αθανάσω χήρα Πούλιου Αγγελή σκέφτεται ότι μπορεί να εξασφαλίσει μια καλή κληρονομιά για την κόρη της. Τόσα χρόνια υπηρέτησε πιστά τον αφέντη της, κι αυτή κι η κόρη της, ικανοποιώντας ίσως κι άλλες ανάγκες του. Εκείνος μένει άγαμος και η κληρονομιά παραμένει ανοιχτή υπόθεση.... Η πρώτη έξυπνη κίνηση στο παιχνίδι της διεκδίκησης της κληρονομιας έγινε

55. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, Συμβ/φος Θεόδ. Δυοβουνιώτης 462/1857

56. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, Συμβ/φος Κ. Μαυρίκας 7316/1871. Ο Κ. Τσάλλης, ιδιοκτήτης Καστριου, προσλαμβάνει ως κολλήγον του καλλιεργητην τον Βασ. Αγγελόπουλον, κάτοικον Τσοπανλατών δια 5 έτη. Ο καλλιεργητής υποχρεούται "όπως εργαζόμενος προσωπικώς μεθ' όλων των μελών της οικογενείας του...". Ο κολλήγας παίρνει τα 2/3 κι ο Τσάλλης το 1/3.

57. Περίπου το 60% της κτηματικής περιοχής της Μπεκής καλλιεργούνταν. Το 60% των 1600 στρεμμάτων ήταν περίπου 1000 στρ. Τα μισά έμεναν για αγρανάπαυση, άρα 500 για σπορά.

58. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, Συμβ/φος Αλεξ. Χατζίσκος, 8294/26-9-1857

59. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, Συμβ/φος Αλεξ. Χατζίσκος, 8332/1857.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

την επόμενη του θανάτου του Κεμπρέκου. Πείσθηκε ο ετοιμοθάνατος Παλαιώβ να κάνει δημόσια διαθήκη μια μέρα πριν πεθάνει, αφήνοντας κληρονόμο του την Ελισάβετ Πούλιου Αγγελή, την ψυχοκόρη του και ψυχοκόρη του Κεμπρέκου, όπως την αποκαλεί. "... εγκατασταίνω κληρονόμον μου την Ελισάβετ Πούλιου Αγγελή, ψυχοκόρην του Δημητρίου Κεμπρέκου και εμού, εφ' όλης της περιουσίας μου, καθώς και επί του μέρους εκείνου της περιουσίας του Δημ. Κεμπρέκου, το οποίον αναλογεί εις εμέ κληρονομικώ δικαιώματι...".[60] Έτσι η κόρη της υπηρέτριας του Κεμπρέκου κληρονομεί την περιουσία του Παλαιώβ και βάζει πόδι και στην περιουσία του Κεμπρέκου.

Φαίνεται ότι γύρω από το νεκρό Κεμπρέκο και τον άρρωστο Παλαιώβ δημιουργήθηκαν δυο ομάδες. Η μια υποστήριζε τη διεκδίκηση της κληρονομιάς από την Ελισάβετ Πούλιου Αγγελή με την ελπίδα ότι στη συνέχεια θα έπαιρναν μέρος στο μεγάλο φαγοπότι που θα ακολουθήσει, η άλλη αντενεργούσε στα σχέδια της πρώτης ομάδας.

Η περί την Ελισάβετ Πούλιου Αγγελή ομάδα αποτελούνταν από τη μητέρα της, το συμβολαιογράφο Αλέξανδρο Χατζίσκο, τον Αυγερινό Αβέρωφ (στη φύλαξη του οποίου βρέθηκε το κιβώτιο τιμαλφών του Κεμπρέκου το 1855), το γραμματέα τού Αβέρωφ Αχιλλέα Τηλεμαχίδη κ.ά.

Η δεύτερη ομάδα συγκροτήθηκε από τις πρώτες ξαδέρφες του Κεμπρέκου, τις άμεσες διεκδικήτριες της κληρονομιάς, αλλά και από μερικούς ντόπιους ισχυρούς παράγοντες όπως ο Κυριακος Τασίκας (δήμαρχος Λαμίας), η γυναίκα του Φωτεινή, οι τσιφλικάδες Κ. Τσάλλης, Ανδρ. Φαρδής κ.ά. Δε γνωρίζουμε το κίνητρο των τελευταίων να συνασπισθούν κατά της Κυράς (Ελισάβετ Πούλιου Αγγελή). Ίσως ο πληγωμένος εγωισμός του τσιφλικά, του προύχοντα, που έβλεπε ότι κινδύνευε να περιέλθει η περιουσία ενός ομοίου του σε μια δούλα. Ίσως τα κίνητρα ήταν καθαρά ιδιοτελή. Αν το τσιφλίκι της Μπεκής μοιραζόταν σε πολλά, μικρότερα μερίδια, όλο και κάτι θα άρπαζαν οι τσιφλικάδες.

Στην αρχή η πλάστιγγα έγειρε προς την πλευρά της Κυράς. Με τη διαθήκη του Παλαιώβ στο χέρι ενεργεί ως γενική κληρονόμος των Παλαιώβ (νόμιμα) και Δημ. Κεμπρέκου (παράνομα). Με τις ενέργειές της αυτές ισχυροποιεί την ήδη ισχυρή θέση της. Κατοικούσε από χρόνια στο σπίτι του Κεμπρέκου.

Τώρα έμεινε μόνη ένοικος...Κάνει το μνημόσυνο του Κεμπρέκου ως ο μοναδικός συγγενής του και ξοδεύει πολλά χρήματα (1000 δρχ., καμιά δεκαριά σφάγια κτλ.)

Αναθέτει καθήκοντα επιστάτη Μπεκής στο Νικόλαο Θωμά τον Ιανουάριο του 1856.

Ενοικιάζει το λιβάδι της Μπεκής στον Τέγο Περιβολιώτη, κάτοικο Λαμίας, με ενοίκιο 3000 δρχ., ως κληρονόμος των Δημ. Κεμπρέκου και Στεργ. Παλαιώβ δυνάμει της υπ' αριθμ. 14336/13-10-1856 απόφασης του Εφετείου Αθηνών.[61]

Δίνει εντολή να δοθεί σπόρος κτλ στους κολλήγους.[62]

Στο μεταξύ καταφέρνει κι αποσπά δικαστική απόφαση ότι είναι κληρονόμος όλης της περιουσίας του Κεμπρέκου.[63] Φαίνεται όμως ότι η ομάδα υποστήριξης της Κυράς σκέφτεται ότι μια γυναίκα μόνη της δεν μπορεί να τα βγάλει πέρα και ν' αντιμετωπίσει τις ενέργειες της "άλλης πλευράς" που δεν κάθεται με σταυρωμένα χέρια. Ένας σύζυγος ήταν απαραίτητος. Ένας σύζυγος από τον κύκλο των υποστηρικτών της. Άλλωστε η

60. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, ό.π. 4959/20-11-1855.

61. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, ό.π. 6822/1856.

62. Παραχωρεί 19 τόν. περίπου σιτάρι και 1,5 τόν. κριθάρι που μεταφράζεται σε 800 περίπου στρέμματα αγρών σπαρμένων με σιτάρι και 60 περίπου στρεμμάτων με κριθάρι.

63. 14334/14-10-1856 απόφαση των εν Αθήναις Εφετών (τμήμα Β)

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

Ελισάβετ Πούλιου Αγγελή έχει καταστεί πλέον πολύφερνη νύφη. Δεν είναι η κόρη της δούλας του Κεμπρέκου. Είναι η κληρονόμος της περιουσίας του Παλαιώβ κι ενός μέρους - ίσως κι ολόκληρης - της κληρονομιάς του Κεμπρέκου. Οι προικοθήρες της εποχής επί το έργον. Και ποιος ήταν καλύτερος από το γραμματέα του Αυγερινού Αβέρωφ, τον Αχιλλέα Τηλεμαχίδη; Δικό μας παιδί, γραμματισμένος, μάλλον άφραγκος, δημοσιοσχεσίτης, συνδεδεμένος με τα τζάκια της εποχής ήταν η ιδανικότερη περίπτωση γαμπρού.

Έτσι αρραβωνιάζονται το καλοκαίρι του 1856 και παντρεύονται το 1857. Το προικοσύμφωνο μεταξύ Ελισάβετ Πούλιου Αγγελή και Αχιλλέα Τηλεμαχίδη περιλαμβάνει τα εξής:[64] "... η κ. Ελισάβετ Πούλιου Αγγελή ούσα παρακόρη των Μακαριτων Στεργιου Παλαιώβ και Δημ. Κεμπρέκου συνερχομένη ευχαρίστως εις νόμιμον πρώτον γάμον (σ.σ. πρώτος γάμος και για Αχ. Τηλεμαχίδη) προσφέρει ως προίκαν την περιουσίαν την οποίαν θέλει παραλάβει ως κληρονόμος του Στ. Παλαιώβ εκ διαθήκης καθώς και εκείνην του Δ. Κεμπρέκου. Επειδή δε το ποσόν της ειρημένης περιουσίας, υπερβαινούσης πολύ την ποσότητα των 20.000 δρχ., εστί επί του παρόντος ακαθάριστον προσδιορισθήσεται οριστικώς ή και εκτιμηθήσεται εις την εποχήν καθ' ήν θέλει την παραλάβει..." Συμπληρώνεται δε με νέα συμβολαιοφραφική πράξη.[65] "... ο Αχ. Τηλεμαχίδης προσφέρει προς την Ελισάβετ Πούλιου Αγγελή προγαμιαία δωρεά 15000 δρχ..."[66] Στα συμβόλαια του

64. *Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, ό.π., 6179/1856.*

65. *Γ.Α.Κ. - Αρχεία. Ν. Φθ/δος, ό.π. 6210/1856.*

66. *Δεν γνωρίζουμε αν, επειδή το ποσού της προίκας ήταν μεγάλο, ήταν υποχρεωτική η προγαμιαία δωρεά του γαμπρού ή αν η Κυρά είχε χρήματα του Κεμπρέκου στα χέρια της και ήθελε να καλυφθεί στα μάτια του κόσμου. Να λέει ότι τάχα ξόδευε χρήματα της προγαμιαίας δωρεάς. Τα έξοδα που απαιτήθηκαν για τους δικαστικούς αγώνες ήταν πολλά. Πού τα βρήκε η κόρη της δούλας; Άλλωστε και η μητέρα της, η Αθανάσω χήρα Πούλιου Αγγελή, βρέθηκε με πολλά χρήματα στα χέρια της. Αγοράζει 2 1/2 εκατοστά από το κτήμα της Μπεκής και δανείζει αρκετά χρήματα. Απ' την έρευνά μας εντοπίσαμε τις εξής περιπτώσεις:*

Αριθμός έτος συμβολαίου	*Συμβολαιογράφος*	*Δανειζόμενος από Αθανάσω Πούλιου Αγγελή*	*Χωριό*	*Ποσό σε δρχ.*
633/1857	*Θεοδ. Δυοβουνιώτης*	*Ν. Χαρατσαρής*	*Μεξιάτες*	*728*
811/1858	*Θεοδ. Δυοβουνιώτης*	*Ι. Ξανθόπουλος*	*Μεξιάτες*	*575*
854/1858	*Θεοδ. Δυοβουνιώτης*	*Ευθ. Κωνσταντίνου*	*Μεξιάτες*	*700*
859/1858	*Θεοδ. Δυοβουνιώτης*	*Γ. Κυρτσόπουλος*	*Μεξιάτες*	*491*
1538/1858	*Θεοδ. Δυοβουνιώτης*	*Λεων. Τερτύπης*	*Μπεκή*	*137,65 εξοφλήθηκε το 1866*
1978/1859	*Θεοδ. Δυοβουνιώτης*	*Ι.Μπαλόπουλος*	*Μεξιάτες*	*280*
1994/1859	*Θεοδ. Δυοβουνιώτης*	*Αθ.Μπαλκατσόπουλος ή Τοπάλης*	*Μπεκή*	*200*
2054/1859	*Θεοδ. Δυοβουνιώτης*	*Τριαντ. Δ. Αϋφαντής*	*Μεξιάτες*	*115 εξοφλήθηκε το 1871*
2055/1859	*Θεοδ. Δυοβουνιώτης*	*Ι. Γεωργούσης*	*Μεξιάτες*	*287,50*
			Σύνολο	***3514,15***

Μέσα σε δύο χρόνια δανείζει 3500 δρχ. (ίσως και περισσότερα, γιατί η έρευνα για το θέμα αυτό δεν ήταν ενδελεχής. Μας έκανε εντύπωση το γεγονός και ερευνήσαμε στο συγκεκριμένο αρχείο μια ορισμένη χρονική περίοδο). Με τα χρήματα αυτά μπορούσε να αγοράσει κανείς περισσότερα από 2 εκατοστά στη Μπεκή. Πόσοι και πόσοι γεωργοί δεν αγόρασαν μόνο το 1/2 εκατοστό και για να το εξοφλήσουν δανείστηκαν και το έβαλαν υποθήκη. Στο τέλος, σε πολλές περιπτώσεις, τους το ξαναπήρε ο δανειστής, που συνήθως ήταν και ο πωλητής!! Κατά μια μαρτυρία (Αντ. Πασιόπουλος, άκουσμα από τη μάνα του που της το διηγήθηκε ο παππούς της Καραούσος) τη μέρα που πέθανε ο Κεμπρέκος, ο Καραούσος (επιστάτης του Κεμπρέκου) παρέδιδε στην υπηρέτριά του ένα σακούλι με χρήματα...

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

1857 αναφέρεται Ελισάβετ Πούλιου Αγγελή, σύζυγος Αχιλλέα Τηλεμαχίδη.

Η "άλλη πλευρά" όμως οργάνωσε την αντεπίθεσή της.

- Κηρύσσεται "σχολάζουσα" η περιουσία Κεμπρέκου και κλειδώνονται απ' τον εισαγγελέα τα συρτάρια, οι αποθήκες και τα (χρηματο)κιβώτια. Άδικα η Ελισάβετ Πούλιου Αγγελή διακηρύσσει προς όλες τις κατευθύνσεις "είναι όλα δικά μου, είμαι κληρονόμος..."
- Ορίζονται προσωρινά κηδεμόνες της περιουσίας του Κεμπρέκου οι Κ. Τσάλλης, Ανδ. Φαρδής,[67] Δήμος Παπαβασιλείου (Αντιδήμαρχος), Κ. Μουτσόπουλος, όλοι "πολέμιοι" της Ελισάβετ
- Ακυρώνονται ενέργειες της Κυράς με αντίθετες ενέργειες των κηδεμόνων π.χ. Οι κηδεμόνες ενοικιάζουν το λιβάδι της Μπεκής σε άλλο κτηνοτρόφο.[68]
- Πέντε πρώτες εξαδέρφες του Κεμπρέκου συμφωνούν στις 9-10-1856 ο Κυριακος Τασσίκας (Δήμαρχος Λαμίας) "να δαπανήσει εξ ιδίων μέχρις ότου αναγνωριστούν ως κληρονόμοι, όσα χρειαστούν..." και μόλις γίνει η αναγνώριση θα του δώσουν 10.000 δρχ.[69] Άλλες δανείζονται από τον Ανδρ. Φαρδή με τη συμφωνία να του τα επιστρέψουν, όταν αναγνωριστούν ως κληρονόμοι του Δημ. Κεμπρέκου.[70]
- Κατά την διάρκεια της απογραφής της φθαρτής περιουσίας του Κεμπρέκου οι κηδεμόνες απορρίπτουν όλες τις ενστάσεις της Κυράς.

Καθώς είδαμε όμως προηγουμένως η σπατάλη των χρημάτων του Κεμπρέκου[71] η φθορά των γενημάτων[72] αλλά και το αδιέξοδο των δικαστικών αγώνων ανάγκασαν την Κυρά να αναγνωρίσει τις 7 πρώτες εξαδέλφες του Κεμπρέκου ως συγκληρονόμους της κατά το 1/8 εξ αδιαιρέτου της περιουσίας του Κεμπρέκου.[73]

Στη συμβολαιογραφική πράξη της αλληλοαγνώρισης των κληρονόμων περιλαμβάνονται τα εξής:

1. Η Κυρά αναγνωρίζει τις Κάτσω και Λούσω Κύρκου Κεμπρέκου, Φύρρω, Στάμω και

---

67. Η Ελένη Στουρνάρη, σύζυγος Ανδρ. Φαρδή είναι συγγενής του Δημ. Κεμπρέκου (5884/1856 Αλεξ. Χατζίσκου).

68. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, Συμβ/φος Αλεξ. Χατζίσκος, 6614/1856 το ενοικιάζουν στον Αναγν. Τρωγαδάρα, κάτοικο Αμουρίου.

69. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, ό.π. 6696/9-10-1856. Τα χρήματα τα έδωσαν στις 10-5-1857. Η απόδειξη είναι συνημμένη στο συμβόλαιο.

70. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, ό.π., 6589/1856. Η Στάμω Κ. Πέγιου και της Δέσπως αφελφής του Ιωάννου Δ. Κεμπρέκου, πατρός του Δημ. Κεμπρέκου, δανείστηκε από τον Ανδρ. Φαρδή 2500 δρχ. Θα τα δώσει, όταν αναγνωριστεί ως κληρονόμος του Δημ. Κεμπρέκου.

71. Γ.Α.Κ. - Αρχείο Ν. Φθ./δος, ό.π. 7322/5-2-1857 Σχεδόν 8000 δρχ ξοδεύτηκαν μέσα σ' ένα χρόνο, χρήματα που ισοδυναμούν με 5 εκατοστά χωράφια στη Μπεκή. Χωράφια με τα οποία ζούσαν τουλάχιστον 5 οικογένειες. Δεν ήταν μόνο η απώλεια σε χρήμα. Δόθηκαν π.χ. 34 1/2 κοιλά σίτου στους εργάτες, καταμετρητή και βοηθό του κατά την απογραφή. 34,5 κοιλά επί 11 δρχ. το κοιλό = 380 δρχ. (σ.σ. 1 κοιλό = 24 οκάδες = 30,72 κιλά) κ.ά.

72. Γ.Α.Κ. - Αρχείο Ν. Φθ/δος, ό.π. 7365/1857. Η γνωμάτευση των πραγματογνωμόνων: "Ευρέθη βεβλαμμένος ολόκληρος ο εν τη ανατολική αποθήκη σίτος και είναι ανάγκη να εκποιηθεί το ταχύτερον. Αλλά και ο εν τη δυτική αποθήκη υπόκειται εις φθοράν και επομένως πρέπει να εκποιηθούν προς αποφυγήν βλάβης..."

Ήδη η απώλεια χρημάτων από τον σίτον της ανατολικής αποθήκης ήταν 1242 δρχ. (1600 δρχ. κόστιζε το 1 εκατοστό).

73. Γ.Α.Κ. - Αρχείο Ν. Φθ/δος, 7174/10-1-1857, Δημ. Νικολαϊδης, αναπληρωτής του Αλεξ. Χατζίσκου.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

Κάτσω Πέγιου, τη Σέντω Κ. Μάστορη και Σέντω Απ. Δ. Κεμπρέκου ως συγκληρονόμους της κατά το 1/8 κι εκείνες αναγνωρίζουν επίσης την Κυρά συγκληρονόμο τους κατά το 1/8.

2. Η Κυρά έχει ιδιαίτερες απαιτήσεις (πέραν του 1/8) τόσον δια "τας προσφερθείσας υπηρεσίας της προν τον Δ. Κεμπρέκο" όσον και επί της ιδιαιτέρας περιουσίας του Παλαιώβ. Οι απαιτήσεις της γίνονται αποδεκτές και τις αποτιμούν στο ποσό των 10.000 δρχ.

3. Έναντι του παραπάνω ποσού της παραχωρείται η εν Λαμία κατοικία του Δ. Κεμπρέκου "μεθ' όλων των παραρτημάτων". Η αξία της οικίας υπολογίσθηκε στις 8.000 δρχ.

4. Συμφώνησαν να αποζημιώσουν την Κυρά για το σπόρο που διέθεσε στους κολλήγους (19 τόν. σιτάρι και 1,5 τόν. κριθάρι)

5. Μέχρι να την ξεπληρώσουν η Κυρά κρατάει για λογαριασμό της το φετινό ενοίκιο του λιβαδιού που θα εισπράξει από τον Αμουριώτη Αναγν. Τρωγαδάρα (3.000 δρχ.)

6. Αφού ξεχωρίσουν τα ανήκοντα αποδεδειγμένα στον Παλαιώβ αντικείμενα, τα άλλα θα εκπλειστηριασθούν και οι κληρονόμοι θα μοιραστούν τα χρήματα που θα εισπραχθούν.

Έτσι έληξε η περίοδος των αγώνων για την κληρονομιά και αρχίζει η περίοδος των αγοραπωλησιών.

4. 1857 -1865, Περίοδος αγοραπωλησιών

Από τις 8 κληρονόμους του Κεμπρέκου οι 7 κατοικούσαν στην περιοχή του Μετσόβου. Ήταν δύσκολο από τόσο μακριά να διαφεντεύουν την περιουσία τους, γι' αυτό άρχισαν αμέσως οι αγοραπωλησίες. Μέσα σε 7 μήνες από τη διευθέτηση της κληρονομιάς, δηλ. από το Γενάρη ως τον Ιούλιο του 1857, τα 7/8 της Μπεκής άλλαξαν χέρια.

Η Κυρά έσπευσε να αγοράσει το 1/8 της Κάσιως (Κ. Πέγιου) Τσιβήτα για 24.000 δρχ.[74] κι έτσι η Κυρά κατέχει τώρα δύο τεμάχια, 2/8 του κτήματος της Μπεκής, ήτοι 3200 στρέμ. περίπου.

Στις 17-4-1857 η Κάτσω (Κεμπρέκου) Τακανέση πουλάει στο γαμπρό της Αθαν. Γ. Σαϊτόπουλο το μερίδιό της του 1/8 "μετά των παραρτημάτων και παρακολουθημάτων..." για 20.000 δρχ.[75]

Στις 19-4-1857 η Φύρρω (Κ. Πέγιου) Γκαλημάνη πουλάει το δικό της μερίδιο στο γιό της Δημ. Στεργ. Γκαλημάνη για 20.000 δρχ.[76] κι αυτός στις 10-5-1857 πουλά στο Χρήστο Βλαχάκη το 1/8 που αγόρασε από τη μάνα του.[77]

Στις 5-5-1857 η Λούσιω (Κεμπρέκου) Τσιούπη πουλάει το δικό της μερίδιο σε 14 αγοραστές[78] [6 Μπεκιώτες, 3 Κομποταδίτες, 2 Νταϊτσιώτες και ανά ένας Λαμιώτης,

74. Γ.Α.Κ. - Αρχείο Ν. Φθ/δος, Συμβ/φος Αλεξ. Χατζίσκος, 6966/24-11-1856.

75. Γ.Α.Κ. - Αρχείο Ν. Φθ/δος, Συμβ/φος Θεοδ. Δυοβουνιώτης, 10/17-4-1857.

76. Γ.Α.Κ. - Αρχείο Ν. Φθ/δος, ό.π., 16/19-4-1857.

77. Γ.Α.Κ. - Αρχείο Ν. Φθ/δος, Συμβ/φος Αλεξ. Χατζίσκος, 7841/10-5-1857.

78. Γ.Α.Κ. - Αρχείο Ν. Φθ/δος, ό.π. 77/5-5-1857.Αγοραστές ήταν: Παπα - Θεόδωρος Δημητρίου , ιερέας και Αθανάσιος και Παναγιώτης Γιωτόπουλος, κάτοικοι Κομποτάδων. Κώνστας Μπαλάφας, Σπύρος Κ. Πλιάτσικας, Δημ. Δατσός, Νικόλαος Δατσός, Κώνστας Μασούτας και Γεώργιος Γαλάνης, κάτοικοι Μπεκής. Αποστόλης Γαλατάς, κάτοικος Αμουρίου, Ιωάν Πλιάτσικας, κάτοικος Λαμίας, Δήμος Καραναστάσης και Αγγελής Τσιμπουρης, κάτ. Δαϊτσάς, Χρ. Γιαννούλης, κάτοικος Ιμήρμπεη.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

Αμουριώτης και Ιμηρμπεώτης (Ανθήλης)]. Είναι η αρχή του τέλους των τσιφλικιών, που θ' αργήσει να έρθει ακόμα.

Στις 6-5-1857 το μερίδιο της Σέντως, Κ. Μάστορη αγοράζουν οι Κώνστας Παπασταθόπουλος και Νικόλαος Καραγάτσος, κάτοικοι Νταϊτσάς, και Δημήτριος Κουτρόπουλος (Κουτρας) κάτοικος Μπεκής, για 18.500 δρχ.[79] Οι ίδιοι αγοραστές αγοράζουν μετά από δυο ημέρες και το μερίδιο της Στάμως (Κ. Πέγιου) Μαχίκα, για 18.500 δρχ.[80] και μετά τρεις μέρες οι τρεις αυτοί αγοραστές κρατάνε για τον εαυτό τους 9 εκατοστά (από 3 εκατοστά ο καθένας) και πουλάνε τα υπόλοιπα 16 εκατοστά σε 18 ακόμα αγοραστές: 15 Μπεκιώτες, 1 Λαμιώτη, 1 από τη Σαρμουσακλή (Ροδίτσα) κι ένα από τη Δαϊτσά (Αγριελιά).[81] Αυτό ήταν το σημαντικότερο συμβόλαιο μέχρι τώρα, το 99/1857. Η αξία του έγκειται στα εξής:

1. Μαζί με το 77/1857 συμβόλαιο αποτελούν την αρχή του τέλους των τσιφλικιών. 14 οι αγοραστές του συμβολαίου 77/1857, 21 οι ιδιοκτήτες των 2/8 του συμβολαίου 99/1857. Για πρώτη φορά οι ντόπιοι κάτοικοι είναι περισσότεροι σε αριθμό από τους ξενοχωρίτες. Το ένα από τα δύο τεμάχια ονομάστηκε Χωριανό και το άλλο Καρακατσέικο.

2. Σ' αυτό το συμβόλαιο έχουν επισυναφθεί (και βρέθηκαν) σημαντικά έγγραφα.
   α. Η 192/1839 απόφαση της Μικτής Επιτροπής για τη διευθέτηση των ορίων της Μπεκής.
   β. Η 583 /1840 απόφαση της Μικτής Επιτροπής περί των καταπατήσεων γαιών εντός του κτήματος της Μπεκής και
   γ. Η 5991/16-3-1857 Έκθεση Εγκαταστάσεως των κληρονόμων του Κεμπρέκου.

3. Περιλαμβάνει την πληρέστερη περιγραφή των ορίων της κτηματικής περιοχής της Μπεκής.

4. Επινοήθηκε η διανομή της όλης κτηματικής περιοχής σε εκατό εκατοστά (ψήφους, όπως τους έλεγαν οι κάτοικοι) "προς ευκολίαν λογιστικήν". Δεδομένης της ήδη υπαρχούσης διανομής του κτήματος σε οκτώ όγδοο, σε κάθε όγδοο αντιστοιχούν 12 1/2 εκατοστά (ψήφοι). Η διανομή του 1857 σε εκατοστά (ψήφους) και όγδοα (τεμάχια) ίσχυε μέχρι το 1964, οπότε ολοκληρώθηκε ο αναδασμός της κοινότητας Σταυρού.

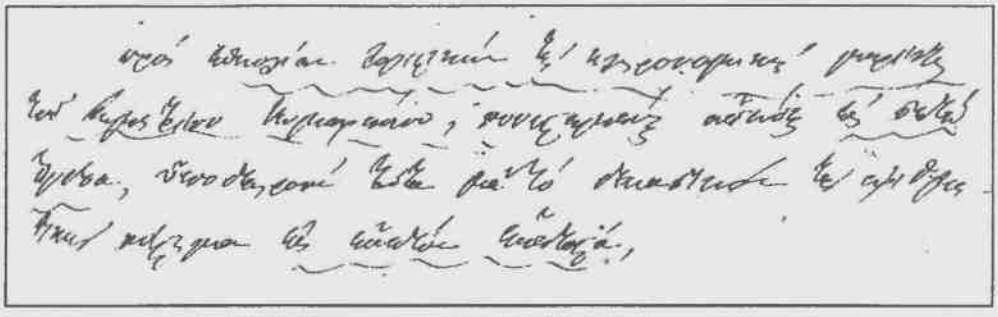

Απόσπασμα συμβολαίου 99/1857, Θ. Δυοβουνιώτη

(...προς ευκολίαν λογιστικήν τας κληρονομικάς μερίδας του Δημητρίου Κεμπρέκου συνισταμένας απάσας εις οκτώ όγδοα υποδιαιρούν ταύτας με το δεκαδικόν της αριθμητικής σύστημα εις εκατόν εκατοστά...)

79. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, Συμβ/φος Θεοδ. Δυοβουνιώτης, 81/6-5-1857

80. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, ό.π., 89/8-5-1857.

81. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, ό.π., 99/11-5-1857. Οι ιδιοκτήτες των 2/8 όπως διαμορφώνονται με το συμβόλαιο αυτό: Κώνστας παπα - Σταθόπουλος και Νικ. Αθ. Καραγάτσος, κάτοικοι Νταϊτσάς και

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

Το τελευταίο όγδοο της κληρονομικής μερίδας του Κεμπρέκου που ανήκε στη Σέντω (Κεμπρέκου) Νταλέτσου άλλαξε δύο φορές χέρια μέσα στο 1857. Την πρώτη φορά το αγοράζει ο Ιωάν. Φωτίου.[82] Ο ίδιος το πουλάει στο Χρήστο Βλαχάκη μετά από 4 μήνες.[83] Στο μεταξύ η Κυρά αγοράζει και τα 6 1/2 εκατοστά των Κώνστα και Αναγν. παπα - Σταθόπουλου.[84]

Έτσι στα τέλη του 1857, σχεδόν ένα χρόνο μετά τη διευθέτηση των κληρονομικών διαφορών, το ιδιοκτησιακό καθεστώς του κτήματος της Μπεκής διαμορφώνεται ως εξής:

1. Η Ελισάβετ Πούλιου Αγγελή, σύζυγος Αχιλλέα Τηλεμαχίδη κατέχει 2/8 και 6 1/2 εκατοστά, ήτοι 3.950 στρεμ. Είναι η αδιαμφισβήτητη Κυρά. Κατέχει ολόκληρα δύο τεμάχια (Κυράς και Τηλεμαχίδη) και 6 1/2 εκατοστά ακόμα (3 εκατοστά από τα Καρακατσέϊκο και 3 1/2 εκατοστά από το Χωριανό).

2. Ο Χρήστος Βλαχάκης κατέχει 2/8 ήτοι 3 125 στρεμ. Και έχει τα τεμάχια Αμουριώτικο και Τσαλέικο[85] Γρήγορα όμως τα πούλησε και τα δύο (το 1861 και το 1864).

3. Ο Αθαν. Γ. Σαϊτόπουλους κατέχει το 1/8, ήτοι 1560 στρεμ. Το τεμάχι αυτό ονομάστηκε του Δίβριου.[86]

4. Τα υπόλοιπα 3/8 (πλην των 6 1/2 εκατοστών της Κυράς) ήτοι τα τεμάχια Τσιούπη, Χωριανό και Καρακατσέϊκο τα κατέχουν 33 ιδιοκτήτες. Οι εξελίξεις του ιδιοκτησιακού καθεστώτος τα επόμενα χρόνια έχουν τα εξής χαρακτηριστικά:

---

*Δημ. Κουτρόπουλος, κάτοικος Μπεκής από **3 εκατοστά** καθένας, Θεόδωρος Τσονάτος, Λεωνίδας Ν. Τερτύπης, Αναγνώστης Πουρνάρας, Αθανάσιος Πουρνάρας, Ταξιάρχης Στρογγυλός, Θεόδωρος Καλέμης, Απόστολος Ξηρομερίτης, Σπύρος Πέπερας κάτοικοι Μπεκής και Θεόδωρος Αργυρόπουλος, κάτοικος Λαμίας από **1 εκατοστό** καθένας Νικόλαος Σάλτας, Ιωάννης Γ. Γαλάνης, Γεώργιος Νταουκλιώτης, παπα - Γεώργιος Δήμου, Αθανάσιος Καρδάρας, κάτοικοι Μπεκής και Αθανάσιος Κουτρόπουλος, κάτοικος Σαρμουσακλής από **1/2 εκατοστό** καθένας. Γεώργιος Ν. Μακρής, Ζαχαρής Παλκοβίτης, ή Κραββαρίτης κάτοικοι Μπεκής, από **1/4 εκατοστού** καθένας και Αναγνώστης παπα - Σταθόπουλος, κάτοικος Τσοπανλατών, **3 1/2 εκατοστά**. Αξία 1 εκατοστού 1600 δρχ., 1/2 εκατοστού 800 δρχ. κ.ο.κ. Η αγορά των 2/8 κόστισε 37.000 δρχ. στους 3 αγοραστές. Αν υπολογίσουμε την τιμή πώλησης (1600 δρχ. το εκατοστό), αυτοί κέρδισαν 3000 δρχ σε 5 ημέρες (ήτοι 8%).*

82. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, ό.π., 281/1-7-1857

83. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, Συμβ/φος Αλεξ. Χατζίσκος, 8517/25-11-1857.

84. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, Συμβ/φος Θεόδ. Δυοβουνιώτης, 398/30-8-1857.

85. Η ονομασία των τεμαχίων δόθηκε καθώς φαίνεται μετά το 1864. Το 1857 ο Βλαχάκης κατείχε 2 τεμαχία κι όμως κανένα δεν πήρε τ' όνομά του. Και τα δύο πήραν τ' όνομά τους από τους μετέπειτα αγοραστές.Το 1861 πούλησε το 1/8 στον Κ. Τσάλλη (Τσαλλέικο) και το 1864 πούλησε το άλλο όγδοο σε 6 Αμουριώτες (Αμουριώτικο).

86. Το 1858 ο Σαϊτόπουλος πουλάει το 1/8 σε 11 αγοραστές τους εξής: (1102/13-5-1858, Θεόδ. Δυοβουνιώτης) Αθανάσιο και Παναγιώτη Γιωτόπουλο, γεωργοκτηματίες, κατοίκων Κομποτάδων, Ιωάννη Σούλιο, αρχιποιμένα, και Δημ. Κουτήσιο (;) γεωργό, κάτ. Καλυβίων Αποστόλη Γαλατά, γεωργό , κάτ. Αμουρίου, παπα - Φίλιππο Δημητρίου, ιερέα και Χρήστο Γιαννούλη, γεωργό, κατοίκους Ιμήρμπεης, Δημήτριο Λατσό, Κώστα Μπαλάφα, Κώστα Λιάσκο και Γεώργιο Γαλάνη, γεωργούς κατ. Μπεκής. Οι αγοραστές δε δέχονται τον υπολογισμό σε εκατοστά και μοιράζουν το 1/8 σε όγδοα επίσης. Από το 1864 και μετά έγινε αποδεκτή απ' όλους η διανομή σε εκατοστά. Αξίζει να σημειωθεί επίσης ότι ο Σαϊτόπουλος αγόρασε το 1/8 20.000 δρχ. και το πούλησε 26.000. Κέρδος σ' ένα χρόνο 6.000 δρχ. Για να αντιληφθεί ο αναγνώστης το κλίμα της εποχής παραθέτουμε το εξής στοιχείο. Ο Σαϊτόπουλος δάνεισε στους 8 από τους 11 αγοραστές του το ποσό των 13.200,92 δρχ, δηλ. περισσότερο από τη μισή αξία του τεμαχίου που πούλησε. Φυσικά οι αγοραστές έβαλαν υποθήκη τα κτήματα που αγόρασαν.... (1103/13-5-1858 συμβόλαιο Θεοδ. Δυοβουνιώτη).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

1. Οι αγοραπωλησίες αφορούσαν σε μικροεκτάσεις ενός και μισού εκατοστού.

2. Πουλάνε κυρίως οι ξενοχωρίτες κι αγοράζουν οι ντόπιοι.[87] Οι περισσότεροι ξενοχωρίτες που δεν πούλησαν τις ιδιοκτησίες τους εγκαθίστανται μόνιμα στη Μπεκή.[88]

3. Σε αρκετές περιπτώσεις που ερευνήθηκαν η γη που αγοράστηκε επιστρέφει στον πωλητή, λόγω χρεών και υποθηκών. Δηλαδή ο αγοραστής πληρώνει μικρό μέρος της αξίας της γης που αγοράζει και το υπόλοιπο, το χρωστάει ή το δανείζεται. Αρκετά συχνά ο πωλητής ή ο δανειστής του παίρνει πίσω την ιδιοκτησία του ή ο αγοραστής πληρώνει υπέρογκα ποσά για τόκους.[89]

Στις διευθετήσεις του ιδιοκτησιακού καθεστώτος της περιόδου αυτής πρέπει να αναφερθεί και η ρύθμιση της εξ αδιαιρέτου συνιδιοκτησίας. Το πρόβλημα της εξ αδιαιρέτου συνιδιοκτησίας ήταν πολύ σοβαρό. Κατείχε κάποιος ένα εκατοστό, άλλος περισσότερα, αλλά πιο κομμάτι γης θα καλλιεργούσε; Πώς θα γινόταν η οριοθέτηση της ιδιοκτησίας καθενός;

Οι συνδιοκτήτες της Μπεκής προσπάθησαν πολλές φορές να κάνουν προφορικές συμφωνίες, που όμως παραβιάζονταν εύκολα. Γι' αυτό κατέληξαν σε μια γραπτή συμφωνία ενώπιον συμβολαιογράφου και με τη βοήθεια τοπογραφικού σχεδίου. Στο σχέδιο χωρίστηκε η δυτική ντάμ' κα (η ανατολική παρέμεινε σε αγρανάπαυση) σε 23 τμήματα. Μετά οι εκπρόσωποι όλων των ιδιοκτητών, ένας από κάθε όγδοο, έρριξαν κλήρο. Έτσι καθορίστηκε η σειρά του κάθε ογδόου (τεμαχίου) μέσα στο 1ο, 2ο ... 23ο τμήμα του σχεδίου. Στο συμβόλαιο που συνέταξαν,[90] αφού πρώτα παρατίθενται τα 35 ονόματα των ιδιοκτητών και των εκπροσώπων τους, αναφέρουν: "...όντες άπαντες κάτοχοι , κύριοι και συμμέτοχοι του χωρίου Μπεκίου... και θέλοντες να ευκολύνουν την εφετινήν καλλιέργειαν των γαιών του χωρίου αυτού και διακριθεί το μέρος όπου είς έκαστος των ιδιοκτημόνων μέλλει να καλλιεργήσει.... κατά τον παρουσιασθέντα ενταύθα σχεδιογραφικόν ιδιαίτερον πίνακα, επί τη βάσει του οποίου γίνεται ήδη η διανομή..."[91]

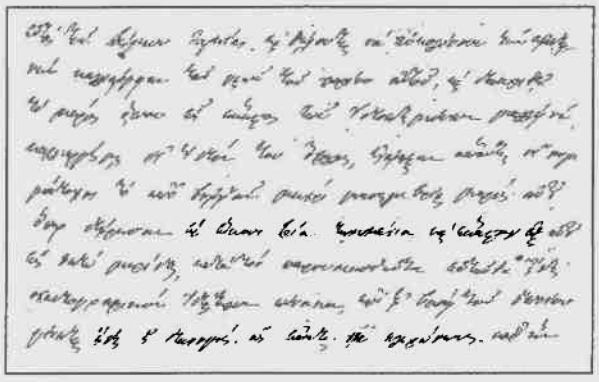

Απόσπασμα συμβολαίου 465/1857, Θ. Δυοβουνιώτη

Παρόλο που αναφέρεται ότι η ρύθμιση αυτή θα ισχύσει μόνο για το χρόνο αυτό (το 1857), τελικά παρέμεινε ως μόνιμη λύση, αφού επεκτάθηκε και στην άλλη ντάμ'κα, δηλαδή στο περίπου άλ-

87. Ο Αθαν. Κουτρόπουλος, κάτ. Σαρμουσακλής, πουλάει στο Δημ. Κουτρόπουλο κάτ. Μπεκής, Αγγελής Τσιμπούρης, κάτ. Νταϊτσάς, πουλάει κι η ιδιοκτησία του περιέρχεται στο Γ. Γαλάνη κάτ. Μπεκής και Χρ. Γιαννούλη κάτ. Ιμήρμπεη, που τελικά εγκαταστάθηκε στη Μπεκή.

88. Δήμος Καραναστάσης - Νικ. Καραγάτσος από Νταϊτσά, Γιαννούλης - Παπαφιλίπου από Ιμήρμπεη, Σούλιος από Καλύβια.

89. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, Συμβ/φος Θεοδ. Δυοβουνιώτης, 111/1857, 898,902/1858, 1103/1858. 1137 και 1138/1858 κ.ά.

90. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, ό.π. 465/24-9-1857.

91. Ο αναφερόμενος "σχεδιογραφικός πίνακας" δε βρέθηκε.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

λο μισό τμήμα της κτηματικής περιοχής που κατά την καλλιεργητική περίοδο 1857-58 παρέμεινε σε αγρανάπαυση. Κι έτσι από τη συνιδιοκτησία εξ αδιαιρέτου περάσαμε στην ιδιοκτησία συγκεκριμένων αγροτεμαχίων.

Το 1865 έχουμε δύο μεγάλα τσιφλίκια. Της Κυράς και του Τηλεμαχίδη αποτελούμενο από το 2/8 ήτοι 3300 περίπου στρέμ. (στο μεταξύ είχε πουλήσει τα επιπλέον 6 1/2 εκατοστά) και του Τσάλλη 1560 περίπου στρέμματα (το 1/8). Τα υπόλοιπα 5/8 ήτοι, 7.800 περίπου στρέμματα τα κατείχαν 45 ιδιοκτήτες όχι όλοι Μπεκιώτες.

Νομίζουμε ότι αξίζει μια αναφορά σ' ένα άλλο γεγονός, που δεν έχει σχέση με το Σταυρό αλλά με τη διευθέτηση των κληρονομικών διαφορών γενικότερα. Πρόκειται για το οικόπεδο που είχε ο Κεμπρέκος ΒΑ της πλατείας Όθωνος (σήμερα Πλατεία Ελευθερίας), εκτάσεως 1,5 στρέμ. Το οικόπεδο αυτό περιγράφεται ως εξής:[92] "... γήπεδον εκτάσεως ενός και ημίσεως περίπου στρέμματος επί του οποίου υπάρχουν και λίθοι εξ ερειπίων, συνορευόμενον: **α.** μεσημβρινώς με την πλατεία Όθωνος **β.** δυτικώς με δημόσιον δρόμον παραλλήλως της οικίας Αναγνώστου Ζητουνιάτου **γ.** αρκτικώς με παλαιόν δρομίσκον παραλλήλως του λουτρού Ευθυμίου Οικονομίδου και της αυλής του **δ.** ανατολικώς με παλαιόν δρομίσκον, με τεμάχιον γηπέδου Κώνστα Βαρσάμη, με έτερον δρομίσκον και με εργαστήρια αδελφών Κρίτσα..."

Τα 6/8 αυτού του οικοπέδου, δηλ. 1125 τ.μ., εξαιρουμένων των 2/8 της Ελισάβετ Πούλιου Αγγελή η οποία δε συμμετείχε στη δωρεά, οι κληρονόμοι του Κεμπρέκου "... δωρούν ευχαρίστως και οικειοθελώς προς τον Δήμον Λαμίας ... τα οποία εξετιμήθησαν δια δραχμάς 6000 ... προς μόνον τον σκοπόν του να ανεγερθεί επ' αυτού εκκλησία και υπό τον όρον του να γίνει η έναρξις της οικοδομής της εντός δύο ετών από της σήμερον..."[93]

Είναι το οικόπεδο στο οποίο άρχισε να χτίζεται το 1861 ο Ιερός Ναός του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου της Λαμίας, ο μητροπολιτικός ναός της Λαμίας.[94]

Φαίνεται ότι η παραχώρηση του οικοπέδου δεν υπαγορεύτηκε από το θρησκευτικό συναίσθημα των κληρονόμων αλλά από το φόβο της αβέβαιης έκβασης των (μακροχρόνιων) δικαστικών αγώνων που απαιτούνταν, για να το διεκδικήσουν από τον Αναγνώστη Π. Ζητουνιάτη, που εφέρετο ως καταπατητής του.[95] Ίσως έτσι ανταπέδιδαν την υποστήριξη του Δημάρχου της Λαμίας προς αυτούς στη διεκδίκηση του δικαιώματος της κληρονομιας, ταυτόχρονα δε έλυναν κι ένα σοβαρό πρόβλημά τους, αυτό της διεκδίκησης του καταπατούμενου οικοπέδου από ένα εξέχον μέλος της λαμιακής κοινωνίας.

5. 1865-1930, Περίοδος των πλειστηριασμών

Κατά την περίοδο αυτή κυρίαρχο στοιχείο του ιδιοκτησιακού καθεστώς του κτήματος της Μπεκής είναι οι πλειστηριασμοί. Όπως είδαμε, κύριο χαρακτηριστικό της προηγούμενης περιόδου ήταν οι αγοραπωλησίες γης. Γη άφθονη προσφερόταν για πώληση και οι φτωχοί κολλήγοι που έβλεπαν ότι το μέχρι προ ολίγου απλησίαστο όνειρο

92. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, Έκθεσις Εγκαταστάσεως κληρονόμων Κεμπρέκου 5991/16-3-1857.

93. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, Συμβ/φος Αλεξ. Χατζίσκος, 7854/13-5-1857

94. Μπενάκειος Βιβλιοθήκη, Φ.Ε.Κ. 16/18-4-1860 "περί ανεγέρσεως ιερού Ναού εν Λαμία..."

95. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, Συμβ/φος Αλέξ. Χατζίσκος, 7837/1857.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

τους - ν' αποκτήσουν λίγη δική τους γη - μπορουσε να γίνει πραγματικότητα, ρίχτηκαν με τα μούτρα στις αγορές. Δεν είχαν όμως τα χρήματα που απαιτούνταν και, αφού ξόδευαν ό,τι είχαν και δεν είχαν για να πληρώσουν την προκαταβολή, δανείζονταν είτε από τον ίδιο τον πωλητή (που συνήθως ήταν τσιφλικάς) είτε από κάποιον άλλο που είχε χρήματα (που ήταν πάλι τσιφλικάς).

Πρωταθλητές του δανεισμού φτωχών κολλήγων στην περίπτωσή μας αναδείχθηκαν οι Αχιλλέας Τηλεμαχίδης και Αθαν. Γ. Σαϊτόπουλος.

Σύζυγος της Ελισάβετ Πούλιου Αγγελή από το 1857 ο πρώτος δάνεισε διαφόρους αγοραστές (κυρίως Μπεκιώτες και μερικούς Μεξαΐτες) με δάνεια του εξωφρενικού για την εποχή ύψους των 39.906, 01 δρχ. με 21 συμβολαιογραφικές πράξεις μέσα σε χρονικό διάστημα 5 ετών (τα περισσότερα μέσα στο 1857.)[96]. Με τόσα χρήματα θα μπορούσε να αγοράσει κανείς το 1/4 της Μπεκής!!! Το επιτόκιο ήταν 12% και μερικοί εξόφλησαν πολλά χρόνια μετά. Κάποιος μετά 13 έτη!!![97]

Υπάρχουν και περιπτώσεις που ο δανειστής δεν μπορεί να πληρώσει το χρέος του και η υποθηκευμένη περιουσία του βγαίνει σε πλειστηριασμό.[98]

Θα παραθέσουμε ένα ακόμα τρόπο ενέργειας του δανειστή. Δεν καταλήγει στον πλειστηριασμό αλλά το αποτέλεσμα είναι το ίδιο. Ο αγοραστής χάνει την περιουσία του. Του την "αγοράζει" ο δανειστής. Πρόκειται για εξήμισι εκατοστά που οι αγοραστές τους δανείζονται για να τα αγοράσουν. Επειδή δεν μπορούν να πληρώσουν το χρέος τους αναγκάζονται να πουλήσουν αυτά τα 6 1/2 εκατοστά στο δανειστή τους.[99]

Όμως ενδιαφέρουσα είναι και η συνέχεια. Αυτά τα εξήμισι εκατοστά τα ξαναπουλάει ο δανειστής σε άλλους αγοραστές τον επόμενο χρόνο. Οι αγοραστές δανείζονται κι αυτοί 4.000 δρχ. από τον πωλητή.[100] Δεν μπορέσαμε να ανακαλύψουμε ποια η κατάληξη του χρέους και των υποθηκών. Το βέβαιο είναι ότι μετά από λίγα χρόνια

---

96. Πιθανόν να υπάρχουν και άλλα δανειστικά συμβόλαια απ' αυτά που εντόπισε η ερευνά μας. Αναφέρουμε ενδεικτικά μερικά συμβόλαια με τα ποσά που δάνεισε ο Αχ. Τηλεμαχίδης:

103/1857 δρχ. 4000 111/1857 δρχ. 6.858,06
104/1857 δρχ. 3000 112/1857 δρχ. 7.168
107/1857 δρχ 4970 129/1857 δρχ. 1000 κ.ά.

Όλα τα συμβόλαια είναι του Θεοδ. Δυοβουνιώτη.

97. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση του Κ. Μασούτα, κατοίκου Μπεκής. Δανείστηκε το 1857 (129/22.5.1857 Θεοδ. Δυοβουνιώτη) 1000 δρχ., από τον Αχ. Τηλεμαχίδη και εξόφλησε στις 14-11-1870, πληρώνοντας το κεφάλαιο και τον τόκο. Έτσι αίρεται η υποθήκη που είχε εγγραφεί για το δάνειο. Δεν αναφέρεται το ποσό που πλήρωσε ως τόκο - πουθενά αλλού δεν είδαμε να αναγράφεται το ύψος του τόκου - αναφέρεται όμως το επιτόκιο 12%. Υπολογιζόμενος όμως με 12% ο τόκος είναι 1500 δρχ. περίπου.

98. Ο Αθαν. Πουρνάρας είχε δανειστεί από τον Αχιλ. Τηλεμαχίδη το 1857 (συμβόλαιο Θ. Δυοβουνιώτη 112/15-5-1857) δρχ. 1792, βάζοντας υποθήκη το "εν εκατοστόν του όλου χωρίου Μπεκίου". Αυτό το ένα εκατοστό καθώς και η οικία και τα αμπέλια του βγαίνουν σε πλειστηριασμό το 1877 (εφημερίδα "ΕΥΝΟΜΙΑ" αρ. φ. 36, Λαμία 24 Νοεμβρίου 1877, Αρχείο Φθιώτιδας).

99. Οι αδελφοί Κώστας και Αναγνώστης Παπασταθόπουλοι έχουν εξήμισι εκατοστά. Δανείστηκαν από τον Αχ. Τηλαμαχίδη 4970 και 4000 δρχ αντίστοιχα. Φαίνεται ότι δεν μπορούν να πληρώσουν το χρέος τους και προτιμούν να "πουλήσουν" τα εξήμισι εκατοστά στο δανειστή τους. Στο χρεωστικό συμβόλαιο σημειώνεται ως ημερομηνία εξόφλησής του (και άρσης της υποθήκης) η ημερομηνία του συμβολαίου "αγοράς" των εξήμισι εκατοστών. (Παράβαλε συμβόλαια 102 και 107/1857 με το 398/30-8-1857 του Θεοδ. Δυοβουνιώτη)

100. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, Συμβ/φος Θεοδ. Δυοβουνιώτης 1324/13-8-1858

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

οι αγοραστές δεν φέρονται ιδιοκτήτες. Την κατάληξη λοιπόν μπορεί καθένας να τη συμπεράνει...

Ο έτερος των δανειστών Αθαν. Γ. Σαϊτόπουλος δάνεισε με δύο συμβόλαιά του[101] 20.200, 88 δρχ. Εναντίον ενός από τους 14 δανειολήπτες του συμβολαίου 78/1857 ο οποίος δεν εξόφλησε το χρέος του κινήθηκε η διαδικασία του πλειστηριασμού της περιουσίας του την 1-10-1858.[102]

Υπάρχουν βέβαια κι άλλοι δανειστές κι άλλοι πλειστηριασμοί.[103]

Οι φτωχοί κολλήγοι επιθυμώντας ν' αποκτήσουν ένα κομμάτι δικής τους γης δανείζονταν. Μη μπορώντας να εξοφλήσουν το χρέος τους έχαναν όχι μόνο τη γη που αγόρασαν αλλά και το σπίτι και το αμπέλι τους, που καθώς φαίνεται όλοι οι κολλήγοι κατείχαν. Κι ο δικός μου παππούς κληροδότησε στον πατέρα μου μόνο ένα πλινθόκτιστο σπίτι κι ένα αμπέλι, που τα είχε κληρονομήσει απ' το δικό του πατέρα.

Η κατάσταση αυτή συνεχίστηκε περίπου η ίδια μέχρι το 1930, οπότε με το νόμο για την αναγκαστική απαλλοτρίωση οι περισσότεροι κολλήγοι απέκτησαν τη δική τους γή...[104]

6. 1930 - 1960, Περίοδος των μικροϊδιοκτησιών

Στις αρχές του αιώνα μας είχε ωριμάσει η ιδέα των αναγκαστικών απαλλοτριώσεων. Ο λαός πίεζε την κυβέρνηση να προχωρήσει σε νομοθετική ρύθμιση. Στα μέσα της δεκαετίας του 1920 στο Σταυρό ο Πρόεδρος της Κοινότητας Ηλίας Μητράκος σε συνεργασία με τον πρόεδρο του Συνεταιρισμού Ευθ. Κούτρα "έφτιαχνε τα χαρτιά για την απαλλοτρίωση"[105] Πιθανότατα υπεδείκνυαν την ύπαρξη των εναπομεινάντων τσιφλικιών στο Σταυρό. Τότε σύμφωνα με την παραπάνω μαρτυρία "... πλησίασε τον πατέρα μου ο ... (αναφέρει το όνομα ενός τσιφλικά, και του λέει: - Έμαθα ότι κάνεις αυτή τη δουλειά. Πρόσεξε, γιατί το μεγάλο ψάρι τρώει το μικρό... Επειδή είσαι πρόεδρος και γραμματισμένος και επηρεάζεις τον κόσμο, σταμάτα κάθε ενέργεια κι έχεις ένα εκατοστό χωράφια..."

---

101. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, Συμβ/φος Θεοδ. Δυοβουνιώτης 78/5-5-1857 και 1103/1858.

102. Συνημμένη στο συμβόλαιο 78/1857 Θεοδ. Δυοβουνιώτη

103. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, Αρχείο Εφημερίδων.

α. εφημ. "Η ΦΘΙΩΤΙΣ", αρ. φ. 152, 21-9-1891, ... "θέλει πλειστηριαστεί αναγκαστικώς μια ανώγαιος λιθασβεστόκτιστος κεραμοσκεπής οικοδομή και γη, οικία του οφειλέτου Γ. Παπαφιλίππου, κατοίκου χωρίου Μπεκής..."

β. εφημ. "Η ΦΘΙΑ", αρ. φ. 36, 16-5-1908, "... Δηλοποίησις αναγκαστικού πλειστηριασμού ακινήτων ενυποθηκων κτημάτων κειμένων εντός του χωρίου Μπεκής ... του οφειλέτου Θεοδ. Πέπερη..."

γ. εφημ. "ΘΕΡΜΟΠΥΛΑΙ" , αρ.φ. 42, 29-8-1910. "... εν εκατοστού εκ των εκατόν τοιούτων εις ά διαιρείται το χωρίων Μπεκής..."

δ. εφημ. "ΘΡΙΑΜΒΟΣ", αρ. φ. 10, 14-9-1911. "... ήμισυ εκατοστόν εκ του όλου χωρίου Μπεκής..."

ε. εφημ. "ΣΗΜΑΙΑ" αρ. φ.56, 26-1-1912, "... εκποιουμένων κτημάτων του οφειλέτου Νικ. Γκιαούρη, κατοίκου Μπεκής..."

στ. εφημ. "ΘΡΙΑΜΒΟΣ" αρ. φ.35, 30-5-1912, "... των οφειλετών Αντωνίου και Αθανασίου Καλέμη..." κ.ά.

104. Υπήρξαν βέβαια κι άλλες αλλαγές στο ιδιοκτησιακό καθεστώς ως προς τα πρόσωπα, π.χ. τον Τσάλλη διαδέχτηκε ο Καϊλάνης στην κατοχή του Τσαλλέικου τεμαχίου, όμως το σκηνικό παρέμεινε το ίδιο...

105. Μαρτυρία Κων/νου Ηλ. Μητράκου.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

Οι ενέργειες όμως έγιναν και - μετά την ψήφιση του σχετικού νόμου - οι περισσότεροι ακτήμονες του Σταυρού απέκτησαν το δικό τους κομμάτι γης. Το όνειρο γενεών εκπληρώθηκε. Από το ένα ενιαίο τσιφλίκι των 12.500 στρεμ. της περιόδου 1833 -1855, περάσαμε στα 8 μικρότερα τσιφλίκια του 1857 των 1600 στρεμ. το καθένα, αμέσως μετά σε 2-3 τσιφλίκια της περιόδου 1858 -1865 συνολικής εκτάσεως 4.500 στρεμ. περίπου ενώ η πλειοψηφία των κτημάτων πέρασε στα χέρια των κολλήγων και φτάνουμε στη δεκαετία του 1930, οπότε και τα τσιφλίκια παύουν να υφίστανται.

Οι ακτήμονες που απέκτησαν δική τους γη ρίχνονται με τα μούτρα στη δουλειά. Αξιοποιούν και την τελευταία σπιθαμή γης, της δικής τους πλέον γης. Πρέπει να ξεχρεώσουν τη γη που αγόρασαν από τους τσιφλικάδες. Δεν την πήραν τζάμπα. Τους την πούλησαν. Μόνο που εξαναγκάστηκαν να τους την πουλήσουν.

Αρκετοί συνειδητοποιούν ότι δεν μπορούν να ξεχρεώσουν όλη τη γη που αγόρασαν και αναγκάζονται να ξαναπουλήσουν ένα μέρος της, για να ξεχρεώσουν την υπόλοιπη. Μερικοί χάνουν όλο το μερίδιο που αγόρασαν και παραμένουν ακτήμονες. Οι πιο πολλοί όμως ξεχρεώνουν τη γη τους ή ένα μέρος της. Η ζωή συνεχίζεται χωρίς το άγχος και την αβεβαιότητα του κολλήγα.

Η πρόοδος είναι σημαντική. Δουλεύουν για τον εαυτό τους όχι για τον αφέντη - τσιφλικά... Μένει κι ένα μικρό κομπόδεμα για ώρα ανάγκης. Σιγά - σιγά τα πλίθινα - στην πλειοψηφία- σπίτια του χωριού γίνονται πέτρινα...

Τα χρόνια περνούν και οι πρώην κολλήγοι πεθαίνουν ένας - ένας. Οι περιουσίες τους μοιράζονται στα παιδιά τους. Οι ιδιοκτησίες γίνονται διαρκώς μικρότερες σε έκταση.

Ο πολυτεμαχισμός έχει φέρει τις ιδιοκτησίες σε οριακά μεγέθη. Ο κάτοχος ενός εκατοστού (μιας ψήφου γης) έχει τα χωράφια του σε 64 τοποθεσίες. Η έκταση χωραφιών ποικίλλει από 8 στρεμ. μέχρι 100 τ. μέτρα! Η γη είναι αδύνατον να καλλιεργηθεί... Η ανάγκη για αναδασμό, για ξαναμοίρασμα της γης, είναι αδήριτη.

Οι γεωργοί του Σταυρού συνειδητοποιούν γρήγορα την ανάγκη αυτή και πραγματοποιούν (προφορικές) συμφωνίες ανταλλαγής ίσης περίπου αποδοτικότητας χωραφιών, ώστε να προκύπτουν αγροτεμάχια μεγαλύτερα σε έκταση. Οι προφορικές συμφωνίες όμως δεν τηρούνται πάντοτε επακριβώς και δημιουργούνται προβλήματα και διενέξεις. Γι αυτό γρήγορα οι προφορικές συμφωνίες μετατρέπονται σε γραπτές, ακόμα και σε συμβολαιογραφικές πράξεις.[106]

Η κατάσταση αυτή συνεχίστηκε μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 1950, οπότε άρχισε η διαδικασία του αναδασμού με κρατική παρέμβαση. Το παράδοξο είναι ότι, παρ' όλο που όλοι περίμεναν τον αναδασμό ως "μάννα εξ ουρανού", άρχισαν σφοδρές αντιδράσεις. Αυτές κορυφώνονται με τη συγκέντρωση υπογραφών για τη ματαίωση του αναδασμού. Μοιραία συγκεντρώνονται και υπογραφές υπέρ του αναδασμού. Οι κάτοικοι διχάζονται... Ακόμα και απειλές κατά των πρωτοστατούντων στις ενέργειες υπέρ του

106. Παραθέτουμε μερικά αποσπάσματα τέτοιων συμφωνητικών "Ανταλλαγή μεταξύ Βασιλείου Σούλιου και Δημητρίου και Νικολάου Φάσα... Ο Β.Σ. έχει αγρόν εις θέσιν Καριά... λωρίδα από 1 1/2 ψήφον... τούτον παραχωρεί εις τους αδελφούς Φάσα και λαμβάνει παρ' αυτών ετέραν λωρίδα.... 22.10.1945" "Μεταξύ Ευθυμίου Γ. Κυροδήμου και Κων/νου Ι. Γαλάνη... προφορική συμφωνία περί ανταλλαγής των αγρών μας θέλει συνταχθεί και το συμβολαιογραφικόν έγγραφον περί ανταλλαγής... 1-10-1945" κ.ά.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

αναδασμού εκτοξεύονται.[107] Το σημαντικό αυτό έργο κινδυνεύει να ματαιωθεί. Φαίνεται ότι η δημόσια διοίκηση και οι Κυβερνήσεις υποκύπτουν εύκολα σε αντιδράσεις και πιέσεις, όταν πρόκειται να ανασταλούν ή ματαιωθούν κοινωφελή έργα...

Μόνο συναισθηματικοί λόγοι θα μπορούσαν να δικαιολογήσουν τις αντιδράσεις κατά του αναδασμού. Κάποιοι δεν μπορούσαν να συμβιβαστούν με την ιδέα ότι το χωράφι τους, που ζύμωσαν κυριολεκτικά το χώμα του με τον ιδρώτα τους, θα το καλλιεργούσε κάποιος άλλος. Ήταν ένα κομμάτι του εαυτού τους. Δεν μπορούσαν να το αποχωριστούν εύκολα... Εκτός κι αν δεχτούμε την ύπαρξη ενός περίεργου φυσικού νόμου που υπαγορεύει αντιδράσεις ανάλογες του κοινωφελούς αποτελέσματος ενός έργου.

Προσωπικά θα δεχόμαστε επίσης την εξήγηση ότι οι αντιδράσεις κατά του αναδασμού ήταν η εκδήλωση της συντηρητικής φύσης του ανθρώπου. Πιστεύουμε ότι ο άνθρωπος είναι από τη φύση του συντηρητικός. Δύσκολα δέχεται αλλαγές που ανατρέπουν κατεστημένες συνήθειες και νοοτροπίες. Ο γεωργός του Σταυρού ήξερε καλά αυτό που είχε μέχρι εκείνη τη στιγμή. Τώρα στη θέση του παλιού θα έμπαινε κάτι καινούριο, που δεν το γνώριζε και τον φόβιζε...

Τελικά ο αναδασμός ολοκληρώθηκε το 1964 κι άρχισε η περίοδος της μεγάλης γεωργικής ανάπτυξης...

7. 1960 μέχρι σήμερα, Περίοδος της μεγάλης γεωργικής ανάπτυξης

Την αφετηρία της περιόδου αυτής σηματοδότησε η ολοκλήρωση του αναδασμού γι' αυτό θεωρούμε σκόπιμο να παραθέσουμε ένα σύντομο ιστορικό του.*

Στις αρχές της δεκαετίας του 1950 άρχισαν οι προσπάθειες του Υπουργείου Γεωργίας για αναδασμούς. Ο πρώτος αναδασμός σ' όλη την Ελλάδα έγινε το 1953 στην κοινότητα Βελεσσιωτών Δομοκού και ακολούθησαν κι άλλοι.

Οι πρώτοι αναδασμοί ήταν εκούσιοι. Δύο όμως ήταν οι βασικές προϋποθέσεις για να αποφασίσει το Υπουργείο Γεωργίας την πραγματοποίηση ενός εκούσιου αναδασμού. Να τον επιθυμεί τουλάχιστον το 51% των ιδιοκτητών κι αυτό να κατέχει τουλάχιστον το 51% των ιδιοκτησιών.

Μέσα σ' αυτά τα πλαίσια άρχισε και η Δ/νση Γεωργίας Φθιώτιδος τις ενέργειες για ενημέρωση των κατοίκων των χωριών της περιοχής με συγκεντρώσεις, ομιλίες προσωπικές επαφές και γραπτές οδηγίες. Το 1855 εστάλη έγγραφο της Δ/νσης Γεωργίας προς τον Πρόεδρο της Κοινότητος Σταυρού.[108] "Θα έχετε ακούσει ασφαλώς ότι σε ορισμένα χωριά του Νομού μας με πρωτοβουλία των ιδιοκτητών γίνεται μια αξιόλογος

107. Αρκετοί εργάστηκαν για την πραγματοποίηση του αναδασμού. Πρωτοστάτησαν κυρίως δύο, η Δήμητρα Γιαννούκου κι ο Ευθύμιος Κυροδήμος. Στις Επιτροπές Εμπειρογνωμόνων και Αναδασμού (εκτός των υπηρεσιακών παραγόντων) συμμετείχαν: Ευθύμιος Γ. Κυροδήμος, Ηλίας Κ. Πουρνάρας, Κων/νος Ι. Γαλάνης, Δημήτριος Αρ. Κούτρας, Νικόλαος Αθ. Καραναστάστης, Ηλίας Βασ. Λατσός (Εμπειρογνωμόνων) και Χρήστος Βασ. Σούλιος και Δημήτριος Απ. Καραναστάσης (Αναδασμού). Οριοδείκτης του 148ου Τοπογραφικού Συνεργείου που έκανε την κτηματογράφιση ορίστηκε ο Ευάγγελος Ι. Μακρής.

Σημειωτέον ότι μερικά από τα μέλη των Επιτροπών είχαν ταχθεί κατά του αναδασμού ή είχαν επιδείξει ουδέτερη στάση.

**Αντίγραφα των επισήμων περί αναδασμού εγγράφων, καθώς και μερικές προσωπικές του σημειώσεις, έθεσε στη διάθεσή μας ο εκ Σταυρού γεωπόνος Ευάγγελος Ευθ. Κυροδήμος, τον οποίον ευχαριστούμε κι από αυτή τη θέση.*

108. 20372/1-2-1955 έγγραφο Δ/νσης Γεωργίας Φθιώτιδος

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

προοδευτική εργασία. Η εργασία αυτή είναι ο λεγόμενος αναδασμός της αγροτικής ιδιοκτησίας αυτών, δηλαδή ενώ ένας κτηματίας είχε την ιδιοκτησίαν του σε 60, 70, 100 και περισσότερα ακόμα κομματάκια τώρα με τον αναδασμό την συγκεντρώνει σε ένα μεγάλο κομμάτι γης ή και ένα ακόμη μικρότερο, αν υπάρχει ειδική καλλιέργεια... Σήμερα δεν μπορεί να νοηθεί γεωργική πρόοδος και να προκόψει ο γεωργός με τον πολυτεμαχισμό που υπάρχει. Διά τον λόγον αυτόν οι προοδευτικοί γεωργοί εζήτησαν και επέτυχαν, τον αναδασμόν της ιδιοκτησίας των... Επειδή γνωρίζομεν ότι και στο δικό σας χωριό η ιδιοκτησία είναι πολυτεμαχισμένη και αποτελείται από πολλά μικροτεμάχια, δι' αυτόν τον λόγον θέτομεν υπ' όψει υμών τ' ανωτέρω, τα οποία θα συζητήσετε με τους κατοίκους και να λάβετε την απόφασιν δια τον αναδασμόν της ιδιοκτησίας σας..."

Ακολούθησαν πολύχρονες προσπάθειες. Ενημερωτικές συγκεντρώσεις, συζητήσεις, διενέξεις, διαπληκτισμοί και τέλος συγκεντρώθηκαν οι υπογραφές των ιδιοκτητών. Σε γενική συνέλευση ιδιοκτητών, που πραγματοποιήθηκε στις 10-6-1962 πιστοποιήθηκε ότι από τους 146 ιδιοκτήτες που κατείχαν 10.162 στρέμματα κατανεμημένα σε 4.024 αγροτεμάχια παραβρέθηκαν 119 και απουσίαζαν 27. Κατά την ψηφοφορία αποχώρησαν 38 ιδιοκτήτες, χωρίς να ψηφίσουν. Υπέρ της διενέργειας του αναδασμού ψήφισαν 79 ιδιοκτήτες που κατείχαν 6.267 στρέμματα, ενώ καταψήφισαν 2 που κατείχαν 127 στρέμματα. Στους υπερψηφίσαντες συγκαταλέχθηκαν άλλοι 16 ιδιοκτήτες με 849 στρέμ., οι οποίοι είχαν υπογράψει την αίτηση υπέρ του αναδασμού, αλλά δεν παραβρέθηκαν στην ψηφοφορία.

Στη συνέχεια η Δ/νση Γεωργίας Φθιώτιδας ζητάει από το Υπουργείο[109] να εκδοθεί η απόφαση "περί αναδασμού των αγροτικών ιδιοκτησιών της κτηματικής περιοχής της κοινότητος Σταυρού" και ο Υφυπουργός Γεωργίας αναφέρει στην απόφασή του[110] "... εγκρίνομεν την δι' ημετέρου Τοπογραφικού Συνεργείου διενέργειαν αναδασμού..." Στη συνέχεια ορίστηκαν οι Επιτροπές Αναδασμού και Εμπειρογνωμόνων[111] κι αμέσως άρχισε η αποτύπωση και αξιολόγηση της κτηματικής περιοχής του Σταυρού. Τον Αύγουστο του 1964 η Επιτροπή αποφάσισε ομόφωνα την οριστικοποίηση του διαγράμματος κατηγοριών

109. 21837/26-6-1962 έγγραφο Δ/νσης Γεωργίας Φθιώτιδος. Μερικά αποσπάσματα του εγγράφου αυτού εξόχως διαφωτιστικά: "... έχει σημασίαν η εκτέλεσις του αναδασμού εις το χωρίον Σταυρός..., διότι η νέα μορφή της ιδιοκτησίας με τα μεγάλα αγροτεμάχια θα γίνεται αμέσως αντιληπτή εις τους δια των λεωφορείων διερχομένους γεωργοκτηματίας, διαφόρων Κοινοτήτων της περιοχής... Έχομεν εις το χωρίον αυτό προοδευτικούς ιδιοκτήτας, έχομεν όμως και πείσμονας αντιδραστικούς οίτινες χρησιμοποιούν ψευδολογίας, δια να επηρεάσουν διαφόρους κτηματίας... Εκ των μη επιθυμούντων κυρίως κινούνται οι Κ. Μ., Ε.Κ. και Κ.Γ. (σ.σ. Στο έγγραφο αναφέρονται πλήρη τα ονοματεπώνυμα)... Η γενική συνέλευση όρισε προεδρεύοντα τον Ευθ. Κυροδήμον, όστις και υπογράφει τα σχετικά πρακτικά κτλ... Σύμφωνα με την ονομαστικήν κατάστασιν του κ. Προέδρου της Κοινότητος (σ.σ. Χρήστος Σούλιος) ανέρχεται εις 146 με σύνολον ιδιοκτησίας περίπου 10.162 στρέμματα... την υποβληθείσαν προς την υπηρεσίαν μας αίτησιν περί της εκτελέσεως του αναδασμού έχουσι υπογράψει 85 ιδιοκτήται έχοντες συνολικώς έκτασιν εκ στρεμμάτων 6.819... μη υπογράψαντες 61 με σύνολον ιδιοκτησίας στρέμματα 3.343... Όπως συμβαίνει εις κάθε κοινότητα υπάρχουσι οι ολίγοι οίτινες εναντιούνται εις την εργασίαν του αναδασμού, είτε δια την εξυπηρέτησιν μικροσυμφερόντων είτε από καθολικήν καθυστέρησιν, είτε ακόμη και από εγωιστικούς λόγους..."

110. Η 22939 ή 22239/21-7-1962 απόφαση του Υφυπουργού Γεωργίας

111. Η 35175/30-10-1962 απόφαση του Υφυπουργού Γεωργίας

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

εδάφους, ιδιοκτησιών, ποιοτική κατάταξη αυτών, αναλογική σχέση κτλ.[112] Ακολουθησε η κλήρωση των νέων ιδιοκτησιών κι έτσι τέθηκαν τα θεμέλια της μεγάλης γεωργικής ανάπτυξης που επακολουθησε.

Δυστυχώς δεν υπάρχουν στοιχεία όπως π.χ. το αγροτικό εισόδημα των αγροτών του Σταυρού τον τελευταίο χρόνο πρό του αναδασμού και το ίδιο εισόδημα δέκα ή είκοσι χρόνια μετά τον αναδασμό. Άλλωστε και το αγροτικό εισόδημα είναι συνάρτηση κι άλλων παραγόντων, π.χ. των βελτιώσεων σε σπόρους κτλ. Για το λόγο αυτό θα παραθέσουμε κάποια στοιχεία που αποδεικνύουν τη γεωργική ανάπτυξη, έστω και έμμεσα.

Κατά το 1961 η δηλωθείσα έκταση γεωργικής γης στο Σταυρό[113] ανέρχεται σε 7994 στρεμ. κατανεμημένα σε 4.246 αγροτεμάχια. Έκταση ενός αγροτεμαχίου 1,88 στρέμ. κατά μέσο όρο.

Κατά το 1971 οι αντίστοιχοι αριθμοί είναι 8585 στρέμματα, 485 αγροτεμάχια, 17,70 στρέμ. η έκταση ενός αγροτεμαχίου κατά μέσο όρο.[114]

Κατά το 1981 οι αντίστοιχοι αριθμοί διαμορφώνονται ως εξής: 9872 στρεμ., 892 αγροτεμάχια, έκταση αγροτεμαχίου κατά μέσο όρο 11,1 στρέμ.[115] Η ύπαρξη μεγάλων σε έκταση αγροτεμαχίων επέτρεψε:

- τον εκσυχρονισμό και πλήρη εκμηχάνιση της καλλιέργειας
- την καλύτερη αξιοποίηση και της τελευταίας σπιθαμής γης
- τη μετατροπή των άνυδρων εκτάσεων σε ποτιστικές με τη διάνοιξη ιδιωτικών γεωτρήσεων (και πρόσφατα και κοινοτικών)
- την εγκατάλειψη της σιτοκαλλιέργειας (σχεδόν μονοκαλλιέργεια) και τη στροφή προς την καλλιέργεια βιομηχανικών φυτών (βαμβάκι, καπνός) και δένδρων (ελιά, ακτινίδιο, φιστικιά).

Έτσι ενώ το 1961 υπήρχαν 2178 στρέμ. σε αγρανάπαυση, το 1971 μειώνονται σε 312 στρέμ. Το 1961 έχουμε 493 στρέμ. ποτιστικών χωραφιών, τα οποία σήμερα αυξήθηκαν σε 7.000 περίπου στρέμματα, χωρίς - σημειωτέον- να εκτελεστεί κάποιο κρατικό αρδευτικό έργο. Οι 2-3 γεωτρήσεις του 1963 έγιναν 70-80 σήμερα. Το 5050 στρέμ. σιτοκαλλιέργειας του1963 μειώθηκαν σε 3465 στρέμ. το 1971 και σε πολύ λιγότερα στα επόμενα χρόνια. Αν συνυπολογίσουμε το γεγονός ότι μετά τον ιδιωτικό αναδασμό εκχερσώθηκαν κι άλλες εκτάσεις, οι οποίες σπέρνονται κυρίως με σιτάρι, αν δε φυτεύθηκαν με ελιές, τότε το ποσοστό των χωραφιών που σπέρνονται με σιτάρι μειώθηκε πάρα πολύ. Τα 1950 στρεμ. με βαμβάκι του 1963 αυξήθηκαν σε 5970 στρέμ. το 1997. Το 1997 υπήρχαν και 826 στρέμ. καπνοφυτειών.[116] Οι 4 γεωργικοί ελκυστήρες του 1963 αυξήθηκαν σε 52 το 1981 κ.ο.κ.

Κλείνοντας το κεφάλαιο αυτό παραθέτουμε στοιχεία από τον Ανακεφαλαιωτικό πίνακα του Αναδασμού.

Σύνολο καλλιεργούμενων εκτάσεων 8.265, 896 στρεμ. Απ' αυτά:

Έκταση που μοιράστηκε με τον Αναδασμό 7.367,755 στρέμ. Έμειναν εκτός Αναδασμού, 898,141 στρέμ..

Τα 898,141 στρέμματα αναλύονται ως εξής:

Ιδιοκτησία 16,875 στρεμ. ιδιοκτήτη που δε συμμετείχε στον αναδασμό (Ηλίας Μπαλαφούτης - Λυγαριά).

112. Το υπ' αριθμ. 5/26-8-1964 πρακτικό της Επιτροπής Αναδασμού

113. Απογραφή Γεωργίας 1961, Στατιστική Υπηρεσία. Ο προϊστάμενος της Στατιστικής Υπηρεσίας Φθιώτιδος Αθαν. Κεφαλάς έθεσε πολύ πρόθυμα στη διάθεσή μας τα στοιχεία που του ζητήσαμε. Τον ευχαριστούμε θερμά.

114. Απογραφή Γεωργίας 1971, ό.π.

115. Απογραφή Γεωργίας 1981, ό.π.

116. Στοιχεία των Οργανισμών Βάμβακος και Καπνού.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

Ιδιοκτησίες των συμμετέχοντων στον Αναδασμό
Χωράφια στη Βάρα 517, 631στρ.
Χωράφια στο Αμπελότοπο 166, 185 στρ.
Χωράφια στους Χαλιάδες 197, 450 στρ.
Σύνολο 881,465 στρ.[117]

Εκτός αναδασμού έμεινε και έκταση 2.587, 199 στρεμ. που χαρακτηρίζονται ως "χερσολείβαδα". Περίπου 300 στρέμ. απ' αυτή την έκταση καλλιεργούνταν "κατά καιρούς διά χειμερινών σιτηρών και ψυχανθών με ασημάντους στρεμματικάς αποδόσεις".[118] Η έκταση αυτή διενεμήθη μεταξύ των ιδιοκτητών με ιδιωτικό αναδασμό. Είναι η ονομαζόμενη "4η Μέραση".[119]

Άλλες εκτάσεις που έμειναν εκτός αναδασμού (μη καλλιεργούμενες)

Δημόσιοι δρόμοι	68,985 στρέμ.	Αμμούδες	80,197 στρέμ.
Αγροτικοί δρόμοι	263, 284 στρέμ.	Βρύσες	1,461 στρέμ.
Σ.Ε.Κ. (σήμερα ΟΣΕ)	342, 885 στρέμ.	Στάδια	9,874 στρέμ.
Συνοικισμός Σταυρού	403, 188 στρέμ.	Ντίρες	12,235 στρέμ.
Συνοικισμός Σ.Σ. Λειαν/δίου	552, 157 στρέμ.	Νεκροταφείο	9,528 στρέμ.
Συνοικισμός Ν. Βράχας - (τότε δεν υφίστατο)		Ξωκλήσι Άγιος Μάρκος	2,250 στρέμ.
Ποταμοί (Σπερχειός)	18,233 στρέμ.	Χέρσα	4,438 στρέμ.
Ρέματα - αυλάκια - χαντάκια	172, 640 στρέμ.		
Βάλτοι	32, 175 στρέμ.	**Σύνολο**	**1.973, 530 στρέμ.**

117. Οι εκτάσεις αυτές έμειναν εκτός αναδασμού με το εξής σκεπτικό. Η παραποτάμια περιοχή της Βάρας, γιατί σ' αυτήν καλλιεργούνταν τριφύλλι, χωρίς να χρειάζεται πότισμα.

Η περιοχή του Αμπελότοπου, για να μπορεί κάθε ιδιοκτήτης να έχει το αμπέλι του. Την εποχή εκείνη ο καλός γεωργός έπρεπε να είναι αυτάρκης στο κρασί.

Η περιοχή των Χαλιάδων έμεινε εκτός Αναδασμού, για να μπορεί κάθε ιδιοκτήτης να έχει τον κήπο του. Εκεί υπήρχαν οι κήποι του χωριού, γιατί η περιοχή ποτιζόταν εύκολα με το νερό του Μπεκιορέματος. Πού να φανταστούν οι κάτοικοι του Σταυρού ότι μετά τον αναδασμό θα μπορούσαν να έχουν τον κήπο τους όπου ήθελαν , γιατί σχεδόν όλα τα χωράφια τους έγιναν ποτιστικά, όχι με κρατικά αρδευτικά έργα, αλλά με τις πολλές ιδιωτικές γεωτρήσεις! Γρήγορα αντιλήφθηκαν όλοι ότι ήταν σφάλμα η εξαίρεση από τον αναδασμό των παραπάνω εκτάσεων. Έτσι στη Βάρα πραγματοποιήθηκε αναδασμός το 1983, ενώ στις άλλες δύο περιοχές δεν μπορούσε να γίνει το ίδιο.

118. Ζιώγας Τριαντ, "Μελέτη του υφισταμένου κτηματικού καθεστώτος της υπό Αναδασμόν Αγροτικής Ιδιοκτησίας της Κοινότητας Σταυρού της Επαρχίας και του Νομού Φθιώτιδας" Λαμία 1962, Πρακτικά Αναδασμού.

119. Τέταρτη μέραση ονομάστηκε, γιατί, ενώ με τον κρατικό αναδασμό κάθε ιδιοκτήτης πήρε την ιδιοκτησία του σε τρεις τοποθεσίες, τώρα με τον ιδιωτικό αναδασμό κάθε ιδιοκτήτης παίρνει σε μια ακόμα τοποθεσία, την τέταρτη, το μερίδιο του από τα 2.587, 199 στρεμ.

Η διαδικασία για τον ιδιωτικό αναδασμό άρχισε αμέσως μετά τη λήξη του κρατικού αναδασμού. Με την υπ' αριθμ. 19435 συμβολαιογραφική "πράξη ρυθμίσεως χρήσεως και διοικήσεως κοινού" (συμβ/φος Κων. Δ. Αθανασίου) εξήντα εφτά γεωργοί κάτοικοι Σταυρού.... "εδήλωσαν ότι από κοινού συμφέροντος συνδεόμενοι και όντες συνιδιοκτήται και συννομείς της όλης κτηματικής περιφερείας του χωρίου Σταυρός... αποτελούντες την πλειοψηφίαν των συνιδιοκτητών και κατά δικαίωμα ιδιοκτησίας και συννομής... συνελθόντες προς ρύθμισιν και καθορισμόν της χρήσεως της εκτός αναδασμού παραμενούσης εκτάσεως ... 2500 -3000 στρεμμάτων ή όσης κι αν είναι ... αποφασίζουν να διανεμηθεί κατά χρήσιν κατά τον ακόλουθον τρόπον... ορίζεται διαχειριστική επιτροπή, αποτελούμενη εκ των: 1) Ευθυμίου Γ. Κυροδήμου, 2) Χρήστου Β. Σούλιου, 3) Νικολάου Αθ. Καραναστάση, 4) Ηλία Β. Λατσού, 5) Δημητρίου Κ. Γαλάνη, 6) Δημητρίου Απ. Καραναστάση και 7) Ηλία Κ. Πουρνάρα.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

Παραδοσιακός γάμος (1957)
Τα όργανα, ο γαμπρός, η νύφη και το συμπεθερικό

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

ΚΕΜΠΡΕΚΟΣ ΔΗΜ., Ο ΠΡΩΤΟΣ ΕΛΛΗΝΑΣ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ ΤΗΣ ΜΠΕΚΗΣ

Ομολογώ ότι είχα (και έχω) μια προκατάληψη εναντίον εκείνων που ασκούν κάποιου είδους εξουσία σε μικρότερες ή μεγαλυτερες ομάδες συνανθρώπων τους. Φυσικά είχα προκατάληψη και κατά των τσιφλικάδων. Ερευνώντας όμως το ιδιοκτησιακό καθεστώς του χωριού μας, μου γεννήθηκε κάποια συμπάθεια για τον τσιφλικά Κεμπρέκο. Ούτε ο ίδιος μπορώ να εξηγήσω το γεγονός. Με επηρέασε μάλλον το ότι επρόκειτο για ένα πανέξυπνο και δραστήριο άνθρωπο, ένα επιτυχημένο έμπορο και κτηματία που τον διέκρινε η μεθοδικότητα και τάξη σ' όλες του τις ενέργειες.

Ίσως επειδή τον προσέγγισα μέσα στο κοινωνικό πλαίσιο της εποχής του με τους λίγους τσιφλικάδες - σκληροί και απάνθρωποι αφέντες οι πιο πολλοί απ' αυτούς - και πολλούς εξαρτημένους και καταπιεσμένους ακτήμονες - κολλήγους. Ο Κεμπρέκος ήταν τσιφλικάς, από τους καλύτερους στο είδος του. Πρέπει να ήταν αρχοντάνθρωπος με κύρος και επιβολή στη λαμιώτικη κοινωνία, της οποίας αποτέλεσε εκλεκτό μέλος επί μια εικοσαετία. Από πουθενά δεν προκύπτει ότι ήταν απάνθρωπος και σκληρός αφέντης. Δεν υπάρχει ούτε ένα στοιχείο που να τον αναμιγνύει σε τοκογλυφικές ενέργειες - εν αντιθέσει προς άλλους τσιφλικάδες της εποχής του.

Από την άλλη μεριά δεν μπορεί παρά να τονισθεί πως ήταν από κείνους τους Έλληνες που πλούτισαν εμπορευόμενοι στο εξωτερικό και ήρθαν στην Ελλάδα, αφού ελευθερώθηκε. Με τα χρήματα που συγκέντρωσαν ενόσω οι συμπατριώτες τους διέθεταν τη ζωή και την περιουσία τους στον υπέρ της Ελευθερίας Αγώνα μπόρεσαν και αγόρασαν τα τσιφλίκια των Τούρκων.

Ο Κεμπρέκος λοιπόν ήρθε το 1833 στη Φθιώτιδα και όπως αρκετοί άλλοι Έλληνες του παροικιακού Ελληνισμού (Σκουμπουρδαίοι, Τσάλληδες, Φαρδής κ.ά.) αγόρασε ένα τσιφλίκι, το τσιφλίκι της Μπεκής. Σε όλα τα συμβόλαια της περιόδου 1833-1855 αναφέρεται ως κτηματίας, κάτοικος Λαμίας.

Ζούσε μόνιμα στο σπίτι που αγόρασε από τον Ιζέτ-μπεη, στην ενορία Αγίου Νικολάου. Τα περιουσιακά του στοιχεία, καθώς και την αξίας τους, τα γνωρίζουμε επακριβώς από την Έκθεση εγκαταστάσεως των κληρονόμων του και από την έκθεση απογραφής της φθαρτής περιουσίας του, έγγραφα που βρίσκονται στα Αρχεία της Φθιώτιδας.

Στην Έκθεση Εγκαταστάσεως των κληρονόμων του Κεμπρέκου "διενεργηθείσης υπό του κλητήρος των εν Λαμία Πρωτοδικών Χρ. Στεργιόπουλου"[1] αναφέρεται λεπτομερώς η ακίνητη περιουσία του, που έχει ως εξής:

1. Οικία στη θέση Ιουκιάρ Τζαμί (Χουνκιάρ τζαμί;) "κειμένην εν τη ενορία του Αγίου Νικολάου ...νυν οικίαν της Ελισάβετ Τηλεμαχίδου, συνορευομένην: α) Ανατολικώς προς την πύλην εισόδου της και κήπου με δημόσιον δρόμον, β) Αρκτικώς με κήπους του Δημητρίου Ζωντανού και Αναγνώστη Ψαλτάκη, γ) Δυτικώς με αυλή της Γιώργινας Μπέλινας και δ) Μεσημβρινώς με παλαιόν δρομίσκον ήδη εν μέρει αδιέξοδον".

Στη συνέχεια περιγράφει την οικία αυτή. Επάνω έχει τρία δωμάτια, ένα μαγειρείο,

1. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Νομού Φθιώτιδος, Συμβ/φος Θεοδ. Δυοβουνιώτης, 99/1857, συνημμένη η υπ' αριθμ. 5991/16-3-1857 Έκθεσις Εγκατατάσεως.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

ένα απόπατο, μια στοά, μια βρύση και "εκτεταμένην αίθουσαν - κρεβάταν, εν λουτρόν τουρκικόν με τα περί αυτό". Κάτω έχει τρία κατώγεια και έξω μια αυλή λιθόστρωτη, με βρύση, ένα αχυρώνα και ένα φούρνο. Συνέχεια υπήρχε μια άλλη αυλή λιθόστρωτη όπου υπήρχαν ένα δωμάτιο, ένα χαγιάτι, η πύλη της εισόδου, μια αποθήκη, ένας απόπατος, ένας στάβλος και ένας κήπος εκτάσεως δυο περίπου στρεμμάτων και δεξαμενή ύδατος.

2. Ένα οικόπεδο 1,5 περίπου στρέμματος βορείως και συνέχεια της πλατείας Όθωνος (σημ. πλατεία Ελευθερίας)[2]

3. Οικόπεδον 1/4 στρέμματος στις Επτά Βρύσες.

4. Ένα εργαστήριο (παπουτσίδικο) κοντά στην πλατεία Όθωνος "παρά τω ωρολογίω"

5. Δύο νερόμυλους "κείμενους κατά την θέσιν Μύλους της Λαμίας" και τρία περίπου στρέμματα γης περιφέρειαν.

6. "Το κτήμα ή χωρίον Μπεκή κείμενον εν τω Δήμω Λαμίας, εκτάσεως ως έγγιστα 15.000 στρεμμάτων εντός του οποίου υπάρχουν και τα εξής οικοδομήματα. ήτοι: εντός υψηλής περιοχής[3] δύο πυργίσκοι προς επιδρομικήν φύλαξιν, μια οικία με δύο δωμάτια ανώγεια, δυο αποθήκας γενημάτων ένθεν και ένθεν της οικίας, μιαν αχυρώνα, ένα στάβλον και δύο χαμώγεια δωμάτια ένθεν και ένθεν της πύλης της εισόδου, άπαντα λιθόκτιστα και κεραμοσκέπαστα..."

Σημαντικής αξίας ήταν και η φθαρτή περιουσία του Κεμπρέκου, απογραφή της οποίας έγινε με την υπ' αριθμ. 7365/1857 συμβολαιογραφική πράξη του Αλεξ. Χατζίσκου.[4]

Το πρώτο στοιχείο που αναδεικνύεται από την απογραφή αυτή είναι η τάξη και μεθοδικότητα του Κεμπρέκου. Διατηρούσε ένα πλούσιο προσωπικό αρχείο, που, αν σωζόταν, θα μας έδινε πολύτιμες πληροφορίες για την εποχή του, αλλά και η απλή καταγραφή του μας παρέχει αρκετά χρήσιμες πληροφορίες.

Στο σπίτι του στη Λαμία βρέθηκε - εκτός των άλλων - ένα σιδερένιο (χρηματο)κιβώτιο στο οποίο υπήρχαν χρήματα αξίας 9.256,34 δρχ. σε ελληνικά και ξένα νομίσματα (Γαλλίας, Αγγλίας, Τουρκίας, Αυστρίας, Ιαπωνίας, Ρωσίας, Βαρβαριάς, Πάρμας, Ελβετίας, Αμερικής).

Βρέθηκαν ακόμη 250 και πλέον επιστολές προερχόμενες από εμπόρους κτηματίες και διάφορα σημαίνοντα πρόσωπα από την Ελλάδα και το εξωτερικό. Μεταξύ των αποστολέων περιλαμβάνονται οι Α. Σέκερης, Μ. Τοσίτσας, Αυγερινός Αβέρωφ, Β. Περραιβός, Α. Κρίτσας, Δ. Τριγκέτας, Ανδ. Φαρδής, Ζ. Σκουμπουρδής, Π. Λοιδωρίκης, Δρόσος Μανσόλας, Ι. Κοντολέων κ.ά.

Υπήρχαν επίσης αποδείξεις πληρωμών σε διάφορους οφειλέτες του, κυρίως στον Ιζέτμπεη, τον οποίον φαίνεται να εξόφλησε τελικά το 1843.

Η παραγωγή κατ' έτος του κτήματος της Μπεκής καταγραφόταν σε ειδικά "κατάστιχα εισοδημάτων Μπεκίου".

Υπήρχαν "κατάστιχα της κάσας" (βιβλία ταμείου) και ειδικά κατάστιχα, τα "μαγαζολόγια"., όπου πιθανότατα γράφονταν τα στοιχεία των ενοικιαστών των εργαστηρίων του (μαγαζιών), το ύψος του ενοικίου κτλ. Ειδικό βιβλίο κρατούσε για το κοπάδι του (κατά το

2. Τα 6/8 του οικοπέδου αυτού δώρησαν οι κληρονόμοι του Κεμπρέκου (πλην των 2/8 της "Κυράς") στο Δήμο Λαμιέων, με σκοπό την ανέγερση ναού σ' αυτό. Στο οικόπεδο αυτό ανεγέρθηκε το 1861 ο Μητροπολιτικός Ναός της Λαμίας, ο Ιερός Ναός του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου (Αλεξ. Χατζίσκος, 7854/1857).

3. 5991/16-3-1857 Έκθεσις εγκαταστάσεως, ό.π.

4. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

θάνατο του είχε κοπάδι από 389 γιδοπρόβατα).

Είχε βιβλιοθήκη αποτελούμενη από 30 τόμους βιβλίων.

Μεταξύ αυτών αναφέρονται 11 τόμοι της Καινής Διαθήκης του Φαρμακίδη αξίας 10 δρχ., 4 τόμοι του βιβλίου "Ερμής ο Κερδώος" αξίας 15 δρχ. (έμπορος γαρ, κι ο Ερμής ήταν ο θεός του εμπορίου), Στοιχεία Γεωγραφίας του Γαζή κ.ά.

Ήταν και συνδρομητής εφημερίδων. Βρέθηκε απόδειξη ταχυδρομείου με ημερομηνία 17-4-1851 "περί πληρωμής συνδρομής εφημερίδων".

Ήταν άτομο κύρους και φαίνεται ότι τον εκτιμούσαν και τον σέβονταν οι συμπολίτες του. Έχει ακόμα δοσοληψίες με το εξωτερικό, κατάλοιπο των προηγούμενων (και συνεχιζόμενων;) εμπορικών του δραστηριοτήτων. Παραθέτουμε μερικά στοιχεία που αποδεικνύουν τους παραπάνω ισχυρισμούς μας.

1. Το "σιδηρούν κιβώτιον" του Κεμπρέκου (χρηματοκιβώτιο) το χρησιμοποιούσαν και ως τραπεζική θυρίδα της εποχής εκείνης. Βρέθηκε κατά την προαναφερθείσα απογραφή της περιουσίας του μέσα στο "σιδηρούν κιβώτιον" μια σφραγισμένη σακούλα με χρήματα, με την επιγραφή: "Η παρούσα σακούλα είναι του Γιάννη Δούκα". Ο δε Ι. Δούκας προσκόμισε ιδιόγραφη απόδειξη του Κεμπρέκου, προκειμένου να του παραδοθεί η σακούλα με τα χρήματά του.

2. Ήταν "αξιόχρεως εγγυητής". Είχε πολλές φορές εγγυηθεί για άτομα που προέρχονταν από τουρκοκρατούμενες περιοχές[5] ή που μετέβαιναν σ' αυτές[6]

3. Οι δοσοληψίες του με το εμπόριο στο εξωτερικό αποδεικνύονται από αρκετά έγγραφα. Συναλλαγματικές[7], εμπορικές εταιρείες[8], αγοραπωλησίες[9]

Είχε φαίνεται αδυναμία στην ιππασία και στα άλογα, αν κρίνουμε από την πληθώρα και την αξία της ιπποσκευής που καταγράφηκε. Την παραθέτουμε καθώς και την αξία της σύμφωνα με την εκτίμηση των πραγματογνωμόνων, γιατί πιστεύουμε ότι έχει και λαογραφική αξία.

1 ίππος λευκός (στη Λαμία)	500 δρχ.[10]
1 ίππος μαύρος (στη Μπεκή)	120 δρχ.
1 άμαξα με 4 τροχούς	90 δρχ.
Μία χασά (;) ίππου τσόχινη με χρυσά τσαβάρια (;)	250 δρχ.
Μία άλλη χασά ίππου τσόχινη χρυσοκεντημένη	350 δρχ.
Περιδέραιον ίππου (ρίχτην) μεταξωτόν	

5. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, Εκκλησιαστικοί Κώδικες, 1397/1835 εγγυήθηκε για τον "εκ κώμης Δέσσανης της Θεσσαλίας πρεσβύτερον Γεώργιον παπά-Ιωάννου..."

6. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, Συμβ/φος Βασ. Περραιβός, 530/1838, εγγυάται για τον Αναγνώστη Παπασταθόπουλο, κάτοικο Τσοπανλατών, ότι θα πάει στο τούρκικο "δια να βοσκήσει 520 αιγίδια" και θα επιστρέψει.

7. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, ό.π. 575/1838, Συναλλαγματική 150 βασιλικών φλωρίων "προς Ζωΐτσαν σύζυγον Ιωαν. Γκόγκα, Κραϊόβα, 15-4-1838"

8. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, Συμβ/φος Αλεξ. Χατζίσκος, 7365/1857, έγγραφο του 1833 περί εμπορικής εταιρείας μεταξύ Βιτάλη-Παλαιώβ-Κεμπρέκου-Κρίτσα.

9. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, Συμβ/φος Βασ. Περαιβός, 665/1839, "...ότι μένωσιν χρεώσται εις τον Δημ. Κεμπρέκον, έμπορον, και συντροφίαν αυτού δρχ. 1927 από πώλησιν 17 ημιόνων..."

10. Για να μπορεί ο αναγνώστης να αντιληφθεί την αξία της δραχμής εκείνης της εποχής, παραθέτουμε τα εξής συγκριτικά στοιχεία: Με 800 δρχ. μπορούσε να αγοράσει κάποιος μισό εκατοστό χωράφια, δηλαδή 50 περίπου στρέμματα καλλιεργήσιμης γης. Με 500 δρχ. μπορούσε ν' αγοράσει 1400 κιλά σιτάρι ή 80 περίπου πρόβατα.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

με 14 φούντες και 5 τουκάδια ασημοχρυσωμένα	60 δρχ.
2 ζεύγη κουμπούρια της σέλας	50 δρχ.
1 χαρμπί, 2 κουμπουρλούκια και	
5 ζεύγη ζεγκιά ευρωπαϊκά	15 δρχ.
1 ζεύγος κουμπουρλούκια από βελούδο	25 δρχ.
1 ζεύγος κουμπουρλούκια πέτσινα	10 δρχ.
10 καπίστρια, 15 κεφαλαριές, 17 οψίδια δι' ιππασίαν	52 δρχ.
Μίαν σέλαν αγγλικήν	100 δρχ.
Δύο σέλας τουρκικάς κ.τ.λ.[11]	40 δρχ.

Μόνο η αξία της ιπποσκευής (όχι των ίππων) εκτιμήθηκε στις 1.200 δρχ. περίπου, ποσό πολύ σημαντικό για την εποχή εκείνη.

Η αξία των προϊόντων, σκευών, επίπλων και ζώων που βρέθηκαν κατά την απογραφή στη Μπεκή (στις αποθήκες της "υψηλής περιοχής" στο Μπούρτζι) εκτιμήθηκε σε 39.283,60 δρχ., εκτός της αξίας των κτημάτων και οικοδομημάτων. Το παραπάνω ποσό ισοδυναμεί σε αξία με την αγορά του 1/4 του κτήματος της Μπεκής! Η αξία του συνόλου της φθαρτής (κινητής) καταγεγραμμένης περιουσίας του ανερχόταν στο ποσό των 63.000 δρχ. περίπου, ενώ η συνολική αξία της κινητής και ακίνητης περιουσίας του υπολογίζεται σε 250.000 δρχ. περίπου.

Πολύ ενδιαφέρον παρουσιάζουν και τα όπλα, εργαλεία, είδη υποδήσεως και ρουχισμού και τα έπιπλα και σκεύη που καταγράφηκαν. Θα παραθέσουμε μερικά στοιχεία, όσα πιστεύουμε ότι παρουσιάζουν μεγαλύτερο λαογραφικό ενδιαφέρον. Όλα ελπίζουμε να τα καταγράψουμε και δημοσιεύσουμε στο μέλλον. Χάριν συντομίας η αξία σε δραχμές των πιο σημαντικών απ' αυτά θα τίθεται μέσα σε παρένθεση μετά από το παρατιθέμενο είδος.

Όπλα: Έν ζεύγος πιστόλια γαλλικά με διάφορα εργαλεία (ντουαλέτα) (110), τρία τουφέκια (2 ελληνικά - 1 ευρωπαϊκό) (200), έν όπλον νταλιάνι με 4 φόλας αργυράς και 5 παφίλια αργυρά (40), έν τρομπόνι (20), 6 οκάδες πυρίτιδα (15), μίαν πυριτοθήκην χάλκινην και μίαν δερμάτινην (1).

Εργαλεία: Ένα μπλούχον δια καλλιέργειαν γαιών με όλα τα απαρτίζοντα (80), 5 άροτρα με τους ζυγούς των, 5 υνία, 4 αξάλας (50), 5 πτυάρια ξύλινα και 7 καρπολόγια (8), ψαλίδια δένδρων, αρνάρια, αρίδες, πριώνια, τανάλιες, κλαδευτήρια, σκεπάρνια, κοσσιαίς χόρτου, δρέπανα, πτυάρια σιδηρά, τζαπιά, δικέλια, βαριά, σκεπαρνιές, τσεκούρια, κασμά, σφυριά, φυσερό, σμιλάρια, δρεμώνια, κόσκινα κ.ά.

Είδη υποδήσεως - ρουχισμού: εν ζεύγος υποδήματα κεντητά (20), εν ζεύγος παπούτσια λινά και εν ζεύγος παντόφλες (12), γούνα τσόχινη (μουτσουνόγουνα) (150), γούνα τσόχινη (200), ρόμπαν της κάμαρης λαχουρένιαν (100), τρείς βελάδες τσόχινες, καινούριες (180), δύο παλτά τσόχινα (100), εν ταμπάρον (;) τσόχινον (100), σουρτούκον τσόχινον (40), σουρτούκον από κασμήρι (25), ρόμπα της κάμαρης μεταξωτή (30), ρόμπα της κάμαρης λινή (20), παντελώνι τσόχινο (12), παντελώνι κασμήρι (12), ζακέτα τσόχινη (15), σουρτούκον τσόχινον μεσότριβον (30), 4 λινά παντελώνια (20), αμτερί αλαντσένιο (20). 4 γιλέκια (10), 8 γιλέκα μεταξωτά (40), 4 γιλέκα μάλλινα (10), 5 γελέκια καλοκαιρινά (10), 5 κελεμπεριά της πόλεως (20), άλλα 4 γελέκα, εσώβρακον φανελένιον, 3 παντελώνια από κασμήρι μεταχειρισμένα (30), 6 παντελώνια λινά (19), 3 παντελώνια λινά άσπρα (12), τι-

11. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, 7365/1857 Αλεξ. Χατζίσκου.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

ράντες, κασκέτο, λαιμοδέτην, ζωνάρι πάνινο, 3 μανδύλια μεταξωτά (12), γάντια κ.ά.

Έπιπλα - σκευη: σιζαδέν μεγάλον (100), σιζαδέν μικρόν (25), μεντέρι (30), δουλάπια κινητά τέσσερα (80), τρία τραπέζια (15), έξι καθέκλας (6), ένα καναπέν μεγάλον (20), κομός (25), δυο κρεββάτια σιδηρά διπλά (100), δύο κασέλες παλιές (4), μία κασέλα κάρινη (5), έξι κάσες κ.λ.π.[12] 53 πιάτα (12), 10 πιατέλες (20), 10 σουπιέρες, 12 τάσια του καπνού (15), 2 ταψιά (15), καζάνι, κιούπια, τσότρας, κουτάλια του γλυκού, κουτάλια κοκαλένια, σερβίτσιο του καφέ (25), σαμοβάρι δια το τσάϊ (20), μύλος του καφέ (20), ένα σεφέρ τάσι (12), 4 τετζερέδες, 2 φαντιέρες (;), μίαν δουζίναν φιλντισένια μαχαιροπήρουνα (30), 6 σο(α)μτάνια, ιμβρικολέγενον πήλινον (3), τακίμι του τσαγιού (10), κανάτια πήλινα, βάζα, 34 πιάτα τραπέζης (23), 6 φελτσάνια του καφέ με τα πιάτα των, καφέμπρικον του γάλακτος, ποτήρια ύδατος.

Ξυριστικά: δουαλέτα πολυτελής περιέχουσα ξυράφια - βούρτσας και τα τοιαύτα (450), 4 ζεύγη ξυράφια μετά δύο ακωνίων (32), άλλην δουαλέταν (6), ξυράφια με θήκην και δέρμα (6), δύο ψαλίδια (2).

Είδη γραφείου: Καλαμάριον αργυρούν 80 δραμίων (40), σφραγίδες, διαβήτης, μίαν καλαμαριάν (1), κόκκαλον δια κόψιμο χαρτιού (1).

Λευκά είδη: 4 λινά τραπεζομάνδηλα (54), 3 τραπεζομάνδηλα βαμβακερά χρωματισμένα (20), 9 προσώψια (18), 12 προσώψια (25), 27 πετσέτες λινές (50), κουνουπιέρα (25), 10 πήχεις πανί δια στρώμα (15), 10 πήχεις σταμπόπανι (25), 5 πήχεις κρωσσοί μακατίκη, ένα κομμάτι τσήτι.

Σκεπάσματα - στρωσίδια: πάπλωμα μεσότριβον (12), χαράμι, 6 προσκέφαλα τσόχινα, 7 προσκέφαλα, 14 προσκέφαλα λινά, 2 στρώμματα λινά, 10 προσκέφαλα μάλλινα κόκκινα (50), δύο προσκέφαλα δερμάτινα με πτερά γεμάτα (20), 3 μακάτια κόκκινα μάλλινα (150), 12 προσκέφαλα γεμάτα με μαλλιά (30), 7 μακάτια λινά (25), 3 χασάς (;) κόκκινας (90).

Διάφορα είδη (μερικά άγνωστης χρήσης): ένα ζεύγος ούρτσια από τελατήνι (60), 5 κασαγιά, βούρτσι πέτσινον (12), 3 κολάνια (10), ένα τόπι μεταξωτόν δια κουνουπιέραν (20), ένα ρωσικόν αριθμόμετρον (1), 2 στατήρες (30), εικόνα μεγάλη (200), εικόνα μικρά (30), 41 κλειδιά για τα δωμάτια του σπιτιού και των αποθηκών της Μπεκής, σκιάδι (2), μικρόν κιβώτιον δι' εργαλεία χρυσοχόων (20), άργυρος 2 οκάδας και 50 δράμια (637,50), κυάλι (60), κυάλι μικρό (20), ισπανικός κήρος, κώδων, πεστεμάλι του λουτρού (5), 3 πανέρια, 3 σκαφίδια, 100 ως έγγιστα τσιγκονέρια (20), 13 βαρέλια οίνου, 3 κοφίνια, 10 οκάδας μαλλιά, 100 οκάδας σίδηρα δια την μεγάλην θύραν της οικίας της Μπεκής (100), μίαν μεγάλην διπλήν θύραν εκ σανιδίων κατεσκευασμένην δια την μεγάλην θύραν της περιοχής της οικίας του χωριού (σ.σ. Αυλαή) (100), 500 πάτερα χονδρά (1500), μηχανή δια το καθάρισμα του σίτου (100), 30 σανίδια υπαρισσένια (80). 10 πάτερα μεγάλα και 25 μικρά, 16 μυλόπετρες (16), ένα κάρον μικρόν (5) κ.τ.λ.

Ο Κεμπρέκος κατείχε κι ένα "κιβώτιο τιμαλφών", το οποίο κατά το θάνατό του βρισκόταν "προς φύλαξιν" στη Χαλκίδα, στα χέρια του Αυγερινού Αβέρωφ, άγνωστο για ποιό λόγο.

Το περιεχόμενο του κιβωτίου ήταν φαίνεται γνωστό στη υψηλή λαμιώτικη κοινωνία ή πιθανολογείτο ότι περιείχε κοσμήματα αξίας, ανάλογης της οικονομικής επιφάνειας του

12. Η απογραφή διεκόπη, χωρίς να ολοκληρωθεί, γιατί στο μεταξύ συμφώνησαν οι συγκληρονόμοι την αλληλοαναγνώρισή τους.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

κατόχου του. Την αξία του περιεχομένου του κιβωτίου τη συνάγουμε από τις πράξεις αγοραπωλησιών των μεριδίων των κληρονόμων. Το χορό των αγοραπωλησιών άνοιξε η κυρία δημάρχου, η Φωτεινή Κυριακού Τασσίκα. Αγόρασε τα 4/8 του κιβωτίου αντί 2600 δρχ.[13] Επομένως η αξία όλου του κιβωτίου υπολογίζεται σε 5.200 δρχ., όσο στοίχιζε η αγορά 3 1/4 εκατοστών γης στη Μπεκή.

Άλλα 2/8 κατείχε ο Αχ. Τηλεμαχίδης και τα υπόλοιπα 2/8 ο Αθαν. Σαϊτόπουλος. Δεν ανακαλύψαμε αν και αυτοί πούλησαν τα μερίδια τους στην Τασσίκα - το πιθανότερο - ή τελικά μοίρασαν μεταξύ τους τα τιμαλφή οι τρεις συγκάτοχοι του κιβωτίου.

Από τα γνωστά σε μας στοιχεία θα επιχειρήσουμε έναν υπολογισμό των ετήσιων προσόδων του Κεμπρέκου, ενός τυπικού τσιφλικά της εποχής.

Ετήσια έσοδα από προϊόντα που βρέθηκαν στις αποθήκες της Μπεκής κατά την απογραφή:

Σιτάρι 3639 κοιλά προς 11 δρχ. το κιλό[14]	40.000 δρχ.
Αραβόσιτος 740 κοιλά προς 3,60 δρχ. το κοιλό	2.664 δρχ.
Σησάμι 10 οκάδες	4 δρχ.

Αναφέρονται και μελίσσια και ένα κοπάδι πρόβατα (389 τον αριθμό), αλλά δεν έχουμε κανένα στοιχείο υπολογισμού προσόδων από αυτά.

Ενοίκια (ετήσια):

Από το χειμερινό λιβάδι[15]	3.000 δρχ.
Από τους δυο νερόμυλους[16]	1.600 δρχ.
Από ένα καφενείο στις επτά βρύσες[17]	300 δρχ.
Από ένα παπουτσάδικο[18]	210 δρχ.
Σύνολο ετήσιων εσόδων	**47.778 δρχ.**

(εκτός των εσόδων της κτηνοτροφίας).

Παραθέσαμε όλα τα στοιχεία με την ελπίδα ότι δε θα ικανοποιήσουμε μόνο την περιέργεια κάποιων αναγνωστών αλλά και το ενδιαφέρον κάποιων μελλοντικών ερευνητών.

Ο Κεμπρέκος ήταν εργένης. Ζούσε μόνος στο σπίτι του στην Λαμία, που υπαγόταν στην ενορία Αγίου Νικολάου. Μαζί του έμενε η πιστή του υπηρέτρια Αθανάσω χήρα Πούλιου Αγγελή με την κόρη της Ελισάβετ. Τα δε τελευταία χρόνια της ζωής του συγκατοικούσε μαζί του και ο πρώτος εξάδελφός του Στέργιος Παλαιώβ.

Πέθανε στις 19-11-1855,[19] χωρίς ν' αφήσει διαθήκη. Μετά από δύο ημέρες πέθανε κι ο συγκάτοικος του Παλαιώβ, ο οποίος όμως την προηγούμενη του θανάτου του και την εομένη του θανάτου του Κεμπρέκου κατέστησε κληρονόμο του με διαθήκη την Ελισάβετ Πούλιου Αγγελή, ψυχοκόρη του Κεμπρέκου και δική του.

Ο Κεμπρέκος διατηρούσε αρκετό υπηρετικό προσωπικό και στη Μπεκή, στο Μπούρτζι, "εντός της υψηλής περιοχής" με τους δυο πυργίσκους, το στάβλο, τους αχυρώνες, τις

13. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, Αλεξ. Χατζίσκος 7862 και 7866/1857.

14. 1 κοιλό = 24 οκάδες = 30,72 κιλά.

15. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, Αλεξ. Χατζίσκος 6614 και 6822/1856

16. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, Κ. Οικονομίδης, 2440/1840

17. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, ό.π. 1628/1840

18. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, ό.π. 1866/1840

19. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, Αλεξ. Χατζίσκος, 7365/1857. Η ημερομηνία θανάτου του συνάγεται έμμεσα από την κήρυξη της περιουσίας του από τον εισαγγελέα Λαμίας ως σχολάζουσας.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

αποθήκες και το σπίτι. Επιστάτης του αναφέρεται ο Νικ. Θωμάς κι αρχιποιμένες του οι Νικ. Ζιώγας και Γιαννάκης Γαλάνης.

Σίγουρα όμως είχε κι άλλα 8-10 άτομα υπηρέτες-φύλακες.

Τον αριθμό αυτό τον συμπεραίνουμε από την ποσότητα του σιταριού που υπολόγισαν να παραχωρήσουν κατά την απογραφή για τη σίτιση των υπηρετών.[20] Άλλωστε η έκταση και το μέγεθος των "εντός υψηλής περιοχής" (Μπούρτζι) στεγασμένων χώρων (1000 περίπου τ.μ.) δικαιολογούσαν ένα τέτοιον αριθμό.

Κλείνοντας το κεφάλαιο αυτό επιθυμούμε να τονίσουμε τα εξής. Θα μπορούσαμε, αν θέλαμε, να κάνουμε μια εξωραϊσμένη μυθιστορηματική περιγραφή της ζωής του Κεμπρέκου, να γράψουμε για ειδυλλιακούς περιπάτους και ρομαντικές (φανταστικές) καταστάσεις. Δεν το θέλαμε. Ούτε σκοπός μας ήταν να παρουσιάσουμε την ιστορία ανθρώπων. Παραθέτουμε ό,τι νομίζουμε ότι μπορεί να είναι χρήσιμο στον αναγνώστη και στον ερευνητή, όποια στοιχεία φωτίζουν μια πτυχή της ιστορικής διαδρομής του χωριού μας, αλλά και τις συνθήκες στις οποίες ζούσαν οι άνθρωποι εκείνης της εποχής.

Τα ίδια περίπου ισχύουν για όλα τα κεφάλαια του βιβλίου...

Άωτα αλάβαστρα από τους Μυκηναϊκούς τάφους Βαγιονορέματος - Καναπίτσας (Αρχαιολογικό Μουσείο Λαμίας)

20. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, ό.π., 7365/1857. Υπολόγισαν 600 περίπου κιλά σιτάρι για το χρονικό διάστημα από 7 Ιανουαρίου μέχρι το καλοκαίρι.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

Κυπες από τους Μυκηναϊκούς τάφους Βαγιονορέματος - Καναπίτσας
(Αρχαιολογικό Μουσείο Λαμίας)

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ

Η ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΖΩΗ

Στοιχεία για τη θρησκευτική ζωή των κατοίκων έχουμε από το 1834. Τις πληροφορίες αυτές τις αντλούμε απ' το Πρωτόκολλο Αλληλογραφίας της Ιεράς Μητροπόλεως Φθιώτιδος, απ' τα Πρακτικά του Δήμου Λαμιέων, από παλιές τοπικές εφημερίδες, από συμβόλαια κι από διάφορες άλλες δημοσιεύσεις.[1]

1. Ενορίες - ιερείς

Ενορία του χωρίου Μπεκής αναφέρεται για πρώτη φορά σε απόφση του Μητροπολίτη Φθιώτιδας Ιάκωβου Παπαγεωργίου το 1834. "Εδόθη ενορία του χωρίου Μπεκής προς τον Αιδεσιμώτατον παπα - Κυριαζήν Τριανταφύλλου"[2] Σε άλλο έγγραφο αναφέρεται ότι ο (ενοριακός τότε) ναός του Αγίου Αθανασίου "ιερουργείτο έκπαλαι". Που σημαίνει ότι και παλαιότερα η Μπεκή είχε τον ιερέα της ο οποίος ιερουργούσε. Δεν έχουμε όμως κανένα άλλο στοιχείο για την προηγούμενη περίοδο.

Το 1835 η ενορία Μπεκής "εδόθη τω πρεσβυτέρω Γεωργίου παπα- Ιωάννου".[3]

Από το 1839 μέχρι το 1869 (τουλάχιστον) ιερέας ήταν ο πρεσβύτερος παπα - Γεώργιος Δήμου.[4]

Το 1869 - άγνωστο από πότε ακριβώς μέχρι πότε - υπήρξε και δεύτερος ιερεύς "επιβάτης", όπως χαρακτηρίστηκε σε αίτηση - αναφορά 40 κατοίκων Μπεκής προς το Σεβασμιώτατον Αρχιεπίσκοπον Φθιώτιδος - Φωκίδος, κάποιος παπα -Ιωάννης αγνώστων λοιπών στοιχείων.[5]

Το 1890 ήταν ιερέας ο παπα - Δημήτριος Λατσός,[6] άγνωστο από πότε μέχρι πότε.

Επόμενος ιερέας ο παπα-Σπύρος Καραναστάσης τουλάχιστον από το 1904[7] μέχρι το 1930. Τον παπα- Σπύρο διαδέχτηκε ο γιος του παπα - Θύμιος Καραναστάσης μέχρι το 1969.[8]

Το 1970-1972 ο πρωτοπρεσβύτερος Γεώργιος Μακρής.

---

1. Όλα βρίσκονται στο Ιστορικό Αρχείο Φθιώτιδος.

2. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Νομού Φθιώτιδος, Πρωτόκολλο Αλληλογραφίας Ιεράς Μητροπόλεως Φθιώτιδος, 225/24-3-1834.

3. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, ό.π. 1406/12-8-1835.

4. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, ό.π. 3761/14-1-1839.

5. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, Αρχείο Εφημερίδων, εφημερίς "ΦΩΝΗ ΤΟΥ ΛΑΟΥ", αρ. φ. 366, Λαμία 13 Μαρτίου 1869, "... εις το χωρίον μας διατελεί προ 25 όλων ετών ως τακτικός εφημέριος ο ιερεύς παπα - Γεώργιος Δήμου και πάντοτε είμεθα ευχαριστημένοι... παρ' ελπίδα η Σεβασμιώτη Σας, μας εφόρτωσεν και έτερον παπα-Ιωάννην καλούμενον... παρακαλούμεν να ανακαλέσητε τον διορισμόν του επιβάτου ιερέως, εκτός αν λάβητε την καλοσύνην να τον μισθοδοτήσετε υμείς..."

6. Νάτσιος Δημ., "Οι μαθητές του Ελληνικού Σχολείου Υπάτης 1889-1929", περιοδικό "ΦΘΙΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ", 1986, σελ. 17.

7. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, Πρακτικά Δήμου Λαμιέων, 6/27-2-1904.

8. Ο παπα-Θύμιος Καραναστάσης, ο λεβεντόπαπας του χωριού μας με την ωραία φωνή και τη γλυκύτατη ψαλμωδία του, διατηρείται ζωντανός στη μνήμη μας ως ο ποιμήν ο καλός, που καθοδήγησε επί 39 χρόνια του ποίμνιό του και το εμψύχωνε στα δύσκολα χρόνια της Κατοχής κι όταν ακόμα τον συνέλαβαν οι Ναζί. Εγγράματος, καλλίφωνος και γνώστης της βυζαντινής μουσικής - όχι και τόσο σύνηθες για ιερέα χωριού την εποχή εκείνη - δεν ευτύχησε να έχει αντάξιο του σε ψαλτική ικανότητα ψάλτη. Ο καλός μας μπαρμπα - Χρήστος Γιαννούλης ήταν αυτοδίδακτος ψάλτης.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

Το 1973 -1990 ο πρεσβυτερος Χρήστος Κουτλής κι από το 1991 μέχρι σήμερα ο πρεσβυτερος Χρήστος Τσιούστας.

Από το 1979 ιδρύθηκε στην κοινότητα Σταυρού και δεύτερη ενορία, η ενορία του Αγίου Νικολάου - Νέας Βράχας. Ιερείς: πρεσβύτερος Κων/νος Τσιρίγκας (1979 -1985) και Ευάγγελος Μπαρμπαρούσης, από το 1985 μέχρι σήμερα.

Από το 1994 ιδρύθηκε και τρίτη ενορία στην Κοινότητα Σταυρού, η ενορία του Αγ. Βασιλείου και Τιμίου Προδρόμου - Σ.Σ. Λειανοκλαδίου. Ιερείς: Κων/νος Οικονόμου, Σπυρίδων Χριστοδούλου και Παναγιώτης Λιτόπουλος.

Από τις πηγές που προαναφέραμε δεν αντλούμε στοιχεία μόνο για την θρησκευτική ζωή αλλά γενικότερα για την εξέλιξη της κοινότητάς μας. Από τα έγγραφα των Μητροπολιτών πληροφορούμεθα για τα εγκαίνια του Ι.Ν. Αγίου Αθανασίου,[9], για το Δημογέροντα Μπεκής[10] για τη δράση ληστών στην περιοχή[11] για την εγκατάσταση στη Μπεκή ατόμων προερχομένων από τουρκοκρατούμενες περιοχές, τη διαδικασία εγκαταστάσεως και πολιτογραφήσεώς τους ως Ελλήνων πολιτών[12] κ.ά.

Υπάρχουν όμως και ακατανόητες για την εποχή μας ενέργειες της εκκλησίας. Με έγγραφο του[13] προς τους ιερείς Τζοπανλατών, Μπεκής, Λιανοκλαδίου και Ντερβένι ο Μητροπολίτης "εντέλλεται να διαβάσουν αφορισμόν κατά των καταπατούντων μέρος των κτημάτων όπου έχει ο Δημ. Χρηστίδης" στα χωριά Νταϊτσά και Αμούρι.

Το σημαντικότερο μητροπολιτικό έγγραφο της περιόδου αυτής που αναφέρεται στη Μπεκή είναι το υπ' αριθμ. 1400/ 9-8-1835.[14] Οι πληροφορίες που μας παρέχει δεν είναι μόνο εκκλησιαστικές. Παραθέτουμε τις πιο σημαντικές:

1. Ο ναός του Αγίου Αθανασίου υπήρχε "έκπαλαι" (=από παλιά) Πόσα χρόνια πριν από το 1835 που συντάχθηκε το έγγραφο μπορεί να μας πάει αυτό το έκπαλαι;

2. Ο ίδιος ναός κάηκε το 1821 από τους Τούρκους. Σίγουρα αιτία ήταν η μάχη της Μπεκής στα μέσα του Απρίλη του 1821.

3. Οι κάτοικοι του χωριού διασκορπίστηκαν εδώ κι εκεί. Άρχισαν να επιστρέφουν το 1828, οπότε επισκεύασαν την οροφή και μέρος του τοίχου του ναού.

4. Μέχρι το Φθινόπωρο του 1834 ο ναός ήταν ανεγκαινίαστος και η Αγία Τράπεζα δεν

Είχε και ένα αθώο "ελάττωμα" που δεν ενοχλούσε καθόλου το ποίμνιό του. Ήταν λίγο βιαστικός και ανυπόμονος (ολίγον Παπατρέχας). Ήθελε πρώτος "να βγάλει την Ανάσταση", έστω και λίγα λεπτά πριν απ' την κανονισμένη ώρα.

Οι προσπάθειες του παπα - Θύμιου να μυήσει τον υποφαινόμενο και 2-3 άλλα παιδιά του χωριού μας στη βυζαντινή μουσική δεν τελεσφόρησαν.

Ας είναι αυτή η μικρή αναφορά ένα πνευματικό μνημόσυνο για τον παπα - Θύμιο που βάφτισε, κοινώνησε ή στεφάνωσε τους περισσότερους από τους επιζώντες σήμερα κατοίκους του Σταυρού.

9. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, Πρωτόκολλο Αλληλογραφίας Ιεράς Μητροπόλεως Φθιώτιδος - Φωκίδος, 503/24-7-1834.

10. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, ό.π., 546/9-10-1834.

11. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, ό.π., 1844/14-2-1836.

12. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, ό.π., 1397/6-8-1835. Για να εγκατασταθεί κάποιος Έλληνας από τις τουρκοκρατούμενες περιοχές σε περιοχή του ελεύθερου Ελληνικού κράτους έπρεπε πρώτα να εγγυηθεί γι' αυτόν ένας "αξιόχρεως εγγυητής" και στη συνέχεια να "δώσει όρκον πίστεως προς την Α(υτού) Μ(εγαλειότητα) ίνα καταταχθεί του λοιπού ... ως Έλλην υπήκοος..." Στην περίπτωση μας επρόκειτο για τον πρεσβύτερο Γεώργιο παπα-Ιωάννου. Εγγυητής ο Δημ. "Γκεπρέκος".

13. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, ό.π. 2130/9-10-1836.

14. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, ό.π. Παρατίθεται αυτούσιο στο παράρτημα, στο τέλος του βιβλίου.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

έφερε τα απαιτούμενα χαρακτηριστικά σημεία "κατά τους τύπους της εκκλησίας".

5. Οι μόνιμοι κάτοικοι του χωριού ήταν περίπου 35 οικογένειες, αλλά "εν καιρώ χειμώνος παραχειμάζουν εις αυτό" άλλες 40 περίπου οικογένειες βλαχοποιμένων.

6. Για να ιδρυθεί μια ενορία τότε έπρεπε το χωριό να έχει τουλάχιστον 50 οικογένειες.

Φαίνεται όμως ότι η επισκευή του ναού το 1828 ήταν πολύ πρόχειρη και περιορισμένη στα πλέον αναγκαία. Οι κάτοικοι ζητούν οικονομική βοήθεια από το Δεσπότη, τον Κεμπρέκο και το Δήμο Λαμιέων.

Ο Μητροπολίτης ζητάει βοήθεια από τον έπαρχο[15] ο Κεμπρέκος προσφέρει 982 δρχ.[16] κι ο Δήμος Λαμιέων δέχεται την αίτηση των κατοίκων "αιτούντων χρηματικήν συνδρομήν δια τον πυρποληθέντα ναόν".[17]

Στο αρχείο του Κεμπρέκου αναφέρονται και σημειώσεις "περί της ξυλικής της εκκλησίας", οι οποίες δυστυχώς δε σώθηκαν.

Η ευσέβεια και πίστη των κατοίκων του Σταυρού τον περασμένο αιώνα αποδεικνύεται με πολλούς τρόπους. Πρώτο δείγμα η ύπαρξη και συντήρηση αρκετών ναών: του Αγίου Αθανασίου, Αγίων Ταξιαρχών, Αγίου Μάρκου και Προφήτη Ηλία.[18] Να σκεφτεί κανείς ότι μέχρι το 1857 οι κάτοικοι ήταν κολλήγοι ακτήμονες, 35-40 οικογένειες. Αλλά και μετά το 1857 (και μέχρι το 1930 περίπου) πάλι λίγοι μπόρεσαν ν' αγοράσουν σταδιακά κάποιο κομμάτι γης κι αυτό με δάνειο και συνήθως υποθηκευμένο.

Κι όμως αυτοί οι φτωχοί κολλήγοι κατάφερναν να επισκευάζουν και να συντηρούν τουλάχιστον τρεις ναούς. Του Αγίου Αθανασίου, Αγίου Μάρκου και Προφήτη Ηλία. Τον Αϊ - Ταξιάρχη και το μοναστήρι στο Καστράκι πρέπει να τους άφησαν να καταρρεύσουν.

Παράδοξη φαίνεται η συμμετοχή των κατοίκων της Μπεκής στην έκδοση ενός θρησκευτικού βιβλίου. Το βιβλίο αυτό επιγραφόταν "ΙΕΡΑ ΔΙΗΓΗΣΙΣ" και εκδόθηκε "επιμελεία και δαπάνη των εκ Μπεκίου του Δήμου Λαμίας κατοίκων, συντρεξάσης και της Ιεράς Μονής Προυσσού... εν Λαμία 1869"[19]

Εύλογο είναι ν' αναρωτηθεί κανείς τι σχέση μπορεί να έχουν οι Μπεκιώτες με την Ι.Μ. Προυσσού, ώστε να εκδόσουν μαζί την Ιερά Διήγηση; Η ερώτηση αυτή μας απασχόλησε αρκετά. Η μόνη δυνατή απάντηση που μπορέσαμε να δώσουμε ήταν αποτέλεσμα συσχετισμού διαφόρων πληροφοριών που αντλήσαμε από διαφορετικές πηγές, φαινομενικά άσχετες μεταξύ τους. Όπως ήδη αναφέρθηκε οι κάτοικοι της Μπεκής το 1821, μετά τη μάχη της Μπεκής, διασκορπίστηκαν "τήδε κακείσε" κι άρχισαν να επανέρχονται το 1828, όταν κρίθηκε το αποτέλεσμα της επανάστασης του 1821. Πού ακριβώς πήγαν; Μας είναι άγνωστο. Ασφαλές καταφύγιο θα βρήκαν στα βουνά. Μήπως λοιπόν εγκαταστάθηκαν κάπου κοντά στον Προυσσό Ευρυτανίας;

Στα ΑΠΑΝΤΑ του Ανδρέα Καρκαβίτσα[20] βρίσκουμε το εξής στοιχείο: "... Στην Αποκλείστρα (κοντά στο χωριό Κλεπά) κατά τους δεινούς χρόνους της Επαναστάσεως διέμειναν πολλαί οικογένειαι εκ Φθιώτιδος εγείρασαι και οικίσκους, ών τα ερείπια διατη-

15. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, ό.π. 1400/1835.

16. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, Αλεξ. Χατζίσκου, 7365/1857 βρέθηκε απόδειξη 982 δρχ. "δια λογαριασμόν της εκκλησίας του χωρίου Μπεκή" με ημερομηνία 25-9-1854.

17. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, Πρωτόκολλο Δήμου Λαμιέων, 1548/8-10-1858.

18. Σύμφωνα με την παράδοση υπήρχε και "μοναστήρ' στου Καστράκ' που το 'καψαν οι Τούρκοι μαζί με τουν Αϊ - Θανάσ' κι τουν Αϊ - Ταξιάρχ'" (Μαρτυρία Αγγελή Σπύρου).

19. Νάτσιος Δημ., "ΤΑ ΔΑΜΙΩΤΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΟΥ ΙΘ ΑΙΩΝΑ" περιοδικό "ΦΘΙΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ", 1981

20. Καρκαβίτσας Ανδρέας, ΑΠΑΝΤΑ, Εκδόσεις Καπόπουλος, Αθήνα 1973, σελ. 39.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

ρούνται ακόμη με τα ονόματα των οικησασών οικογενειών..." Έτσι εξηγείται κατά τη γνώμη μας η παραπάνω συμπραξη στην έκδοση της ΙΕΡΑΣ ΔΙΗΓΗΣΗΣ.

Άλλο γεγονός που συνηγορεί υπέρ της εκδοχής αυτής είναι και το γεγονός της εγκατάστασης στη Μπεκή γύρω στα 1855 αρκετών οικογενειών (Μακραίοι, Ρεντιαίοι, Κατσαβαίοι) από την Παλούκοβα (σημ. Μανδρινή και Λεύκα) που είναι κοντά στο χωριό Κλεπά. Οι προαναφερθείσες οικογένειες απ' την Παλούκοβα είναι πιθανόν να δημιούργησαν δεσμούς με τους επί επταετίαν εκεί κοντά εγκατεστημένες οικογένειες των Μπεκιωτών. Έτσι εξηγείται η ομαδική κάθοδος τους στη Μπεκή.

Στην κτηματική περιοχή του Σταυρού υπήρχαν και μοναστηριακά κτήματα κατά τον περασμένο αιώνα. Αναφέρονται ως μοναστηριακά, παρασπόρια ή εκκλησιαστικά. Ανήκαν στις Ιερές Μονές Αντινίτσης και Αγίων Ταξιαρχών.[21]

Τα μοναστηριακά κτήματα ανήκαν στις τοποθεσίες Παλιάμπελα, Δραγασιά (σημ. Αμπελότοπο) και Μαυρόγεια (σημ. Ποτιστικά). Της Ι.Μ. Αντινίτσης υπήρχαν 12 στρέμ. στη θέση Παλιάμπελα της Ι.Μ. Αγίων Ταξιαρχών στη θέση Δραγασιά 46,774 βασιλικά στρεμ. και στη θέση Μαυρόγεια 1,925 βασιλικά στρέμματα.[22] Δεν είναι ακριβώς γνωστό περί ποιας μονής Ταξιαρχών πρόκειται. Κι επειδή δε θεωρούμε πιθανό να ήταν το παλιό ξωκλήσι Αϊ - Ταξιάρχης της Μπεκής (βρίσκεται μέσα στον κάμπο και δεν έχουμε κανένα στοιχείο που να συνηγορεί ότι υπήρξε μοναστήρι) εικάζουμε ότι πρόκειται για τη σημερινό ξωκλήσι των Αγίων Ταξιαρχών που βρίσκεται 5-6 χιλιόμετρα νοτίως των Κομποτάδων, στις πλαγιές της Οίτης, το οποίο ήταν μοναστήρι από τα Βυζαντινά χρόνια.

2. Ναοί

Οι σωζόμενοι σήμερα ναοί είναι: ο ενοριακός ναός των Εισοδίων της Θεοτόκου, ο νεκροταφειακός ναός του Αγίου Αθανασίου και το ξωκλήσι του Αγίου Μάρκου. Υπήρχαν άλλοι δύο ναοί που σήμερα τίποτα άλλο δε θυμίζει την ύπαρξή τους παρά μόνο τα διασωθέντα τοπωνύμια του Αϊ - Λιά και του Αϊ - Ταξιάρχη. Σύμφωνα με την παράδοση υπήρχε και μοναστήρι στο Καστράκι.

Ο Ι. Ν. Αγίου Αθανασιου σημερα

2.1 Ο ΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

Τα στοιχεία που συγκεντρώσαμε εκτίθενται σε τέσσερα κεφάλαια:

I. Ιστορία του Ναού
II. Αρχιτεκτονική
III. Εικονογράφηση και
IV. Χρήση.

I. ΙΣΤΟΡΙΑ

Ο Ιερός Ναός Αγίου Αθανασίου είναι ο αρχαιότερος από τους σωζόμενους ναούς της κοινότητας Σταυρού - Φθιώτιδας. Συμφωνα και με την

21. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Ν. Φθ/δος, Βασ. Περραιβός, 90/1836, "παρασπόρι της Ι.Μ. Αντινίτσης" και "εκκλησιαστικόν Αντινίτσης" και μαρτυρίες Δημ. Κούτρα και Δημ. Αν. Καραναστάση. "Στ' αμπέλια υπήρχαν μοναστηριακά κτήματα της Αντίνισσας. Τα αγόρασε ο Καραγάτσος..." και 583/1840 απόφαση της Μικτής Επιτροπής καθώς και 265/1838, 82/1839 Βασ. Περραιβού.

22. Γ.Α.Κ., ΚΤΗΜΑΤΑ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΦΘΙΩΤΙΔΟΣ, φ. 62, αρ. εγγρ. 26.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

Εικόνα Αγ. Αθανασίου (1860)

παράδοση[23] αλλά και γραπτά στοιχεία[24] είχε ανεγερθεί στα χρόνια της Τουρκοκρατίας. Με σιγουριά μπορούμε να πούμε ότι στα τέλη του 18ου αρχές του 19ου υπήρχε και "ιερουργείτο".

Ο αρχικός ναός υπέστη μια εκτεταμένη επισκευή το 1828.[25] Επίσης θα πρέπει να γκρεμίστηκε και να ξαναχτίστηκε γύρω στο 1860. Αυτό εικάζεται λόγω του ισχυρισμού αρκετών κατοίκων ότι στο ναό που σωζόταν μέχρι το 1980 υπήρχε εντοιχισμένη, χρονολογημένη πλάκα. Κι ενώ κάποιοι δηλώνουν ότι δε θυμούνται καθόλου τη χρονολογία που αναγραφόταν στην πλάκα, όσοι δηλώνουν ότι τη θυμούνται, δίνουν διαφορετικές χρονολογίες. Αν λοιπόν δεχτούμε ως γεγονός το γκρέμισμα και ξαναχτίσιμο του ναού, προσωπικά τοποθετούμε το γεγονός αυτό γύρω στο 1860, για δύο λόγους. Ο ένας είναι ότι έχουμε μια σειρά εικόνων με χρονολογία 1860 και 1861, ενώ μόνο δύο εικόνες φέρουν προγενέστερη χρονολογία (1814 και 1837), κι ο άλλος ότι σ' αυτή τη δεκαετία πρέπει να μετακινήθηκε το χωριό από την παλαιά θέση (Παλιοχώρια) στη νέα. Για ένα τόσο σημαντικό γεγονός, σαν κι αυτό της μεταφοράς του οικισμού σε άλλο μέρος, είναι φυσικό να θέλουν οι κάτοικοι πρώτα να φτιάξουν τον "οίκον του Θεού" και μετά τα δικά τους σπίτια. Τότε πρέπει να καταργήθηκε και η βορινή πύλη εισόδου του ναού.[26] Ο σωζόμενος σήμερα ναΐσκος χτίστηκε το 1980-84.

Όμως ο Άγιος Αθανάσιος της Μπεκής, οι Αϊ - Θανά'ης για τους ντόπιους κατά την τοπική διάλεκτο, είχε τη θετική συμβολή του και στην υπόθεση της Εθνικής Παλιγγενεσίας. Στον περίβολο του έγινε στα μέσα Απριλίου του 1821 μάχη ανάμεσα στους Έλληνες και τους Τούρκους.[27]

Οι Τούρκοι θέλησαν να εκδικηθούν τον Άγιο Αθανάσιο ο οποίος "πρόσφερε" οχύρω-

---

23α. Αριστέα Στρογγυλού, "ο Αϊ - Θανά'ης χτίστ'κι επί τουρκοκρατίας".

23β. Σιμόπουλος Θεόφ., Παλαιοχριστιανικά, Βυζαντινά, Μεταβυζαντινά Μνημεία Φθιώτιδος, Θεσ/νίκη 1985, σελ. 446, "... κατά πληροφορίας είχε οικοδομηθεί (ο Ι.Ν. Αγίου Αθανασίου) επί τουρκοκρατίας..."

24. Σιμόπουλος Θεόφ., Δύο ανέκδοτοι κώδικες της Ι. Μητροπόλεως Φθιώτιδος 1834 και 1835, Αθήνα 1975, σελ. 81, έγγραφο 1400/9 Αυγούστου 1835 προς τον έπαρχον Φθιώτιδος, "Εις το χωρίον Μπεκής έκπαλαι υπήρχεν εκκλησία τιμωμένη εις το όνομα του Αγίου Αθανασίου... η εκκλησία αύτη υπήρξεν και ιερουργείτο..." Το "έκπαλαι" σημαίνει από παλιά. Το έγγραφο συντάχθηκε το 1835. Επομένως το "έκπαλαι" μας πάει αρκετά χρόνια πίσω...

25. Σιμόπουλος Θεόφ., ό.π. σελ. 81, "Εις το χωρίον Μπεκής έκπαλαι υπήρχε εκκλησία τιμωμένη εις όνομα Αγίου Αθανασίου, της οποίας η στέγη ολοκαυτώθη κατά το Α έτος της επαναστάσεως. Κατά δε το 1828 έτος... δι' αδείας της τότε Οθωμανικής εξουσίας επισκευάσαντες τον όροφον αυτής και μέρος του τοίχου..."

26. Κοίτα Αρχιτεκτονική του ναού.

27. Τις σχετικές με τη "μάχη της Μπεκής" λεπτομέρειες εκθέτουμε στο δεύτερο κεφάλαιο αυτού του βιβλίου.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

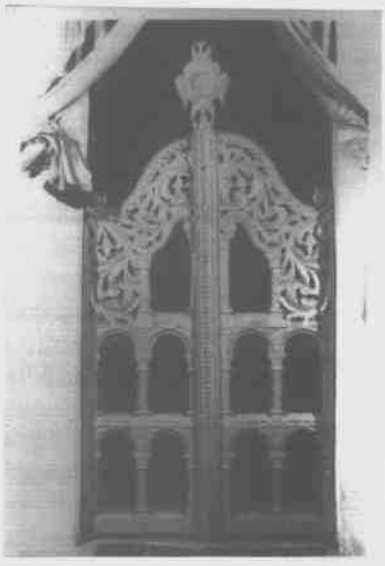

Βημόθυρο Αγ. Αθανασίου

μα στους Έλληνες, και τους κατοίκους της Μπεκής κι έκαψαν το χωριό τους και την εκκλησία τους. Και οι μέν κάτοικοι διασκορπίστηκαν εδώ και κει και δεν ξαναγύρισαν στο χωριό τους παρά μόνο μετά από επτά χρόνια,[28] ο ναός όμως κάηκε από τους Τούρκους, κυρίως η ξύλινη στέγη του, την οποία επισκεύασαν οι κάτοικοι, καθώς και μέρος του τοίχου του ναού, το 1828.

Μέχρι το 1930 "ιερουργείτο" συνεχώς τις Κυριακές και τις γιορτές, γιατί ήταν ενοριακός ναός.[29] Έκτοτε ελειτουργείτο δύο φορές το χρόνο. Στις 2 Μαΐου, που γιορτάζουμε την ανακομιδή των λειψάνων του Αγίου Αθανασίου και την τρίτη μέρα του Πάσχα. Στις 2 Μαΐου γίνεται και το πανηγύρι του χωριού. Σήμερα δε λειτουργείται καθόλου.

Ο Θ. Σιμόπουλος[(30)] γράφει ότι "τον Ιούλιον του 1977 κατέρρευσεν εις ερείπια λόγω παλαιότητος και λόγω σεισμών".

Η αλήθεια είναι ότι ο ναός ήταν ετοιμόρροπος και τον γκρέμισαν οι ίδιοι οι κάτοικοι του χωριού, για να προλάβουν την κατάρρευσή του και την πρόκληση ανεπανόρθωτων ζημιών, κυρίως στις εικόνες του. Το ναΐδριο που υπάρχει σήμερα στη θέση του αρχαιότερου και μεγαλύτερου ναού χτίστηκε το 1980-1984 με εισφορές των κατοίκων.[31] Η αξία του ασήμαντου κατά τα άλλα σημερινού νεκροταφειακού

---

28. Σιμόπουλος Θεόφ., ό.π., σελ. 81, "... Κατά δε το 1828 έτος συνελθόντες οι κάτοικοι του χωρίου εις αυτό (διεσπαρμένων αυτών όντων τήδε κακείσε)...".

29. Μαρτυρίες Δημ. Κούτρα, Δημ. Αν. Καραναστάση, κ..ά. και Γενικά Αρχεία του Κράτους - Αρχεία του Νομού Φθιώτιδος, Πρακτικό του Δήμου Λαμιέων με αριθμό 115/9-10-1896. Το δημοτικό συμβούλιο εγκρίνει την πράξη του "Εκκλησιαστικού Συμβουλίου του εν τω χωρίω Μπεκή Ιερού Ναού ο Άγιος Αθανάσιος" για την αγορά οικοπέδου εκ δύο στρεμμάτων στο κέντρο του χωριού δια να "χρησιμεύσει δι' ανέγερσιν επ' αυτού κεντρικού ενοριακού ναού... καθ' όσον ο υπάρχων ήδη ενοριακός αυτού ναός (ο Άγιος Αθανάσιος) κείται έξωθεν και πολύ μακράν του χωρίου..."

30. Σιμόπουλος Θεόφ., όπου παραπομπή 23β.

31. Σε έγγραφο της με ημερομηνία 6.6.1984, η συσταθείσα με την υπ' αριθμ. 91370/2.9.1977 απόφαση του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων ερανική επιτροπή "ανακαινίσεως του εξωκκλησίου του Αγίου Αθανασίου", αναφέρει στον Πρόεδρο της Κοινότητας ότι το σύνολο των εξόδων για την ανέγερση του ναϋδρίου ανήλθε στο ποσό των 504.724 δραχμών. Για την ιστορία παραθέτουμε το κείμενο του εγγράφου της επιτροπής προς τον πρόεδρο της Κοινότητας, το οποίο αποπνέει πικρία για κάποια σχόλια που ακούστηκαν για τη διαχείριση των χρημάτων εκ μέρους της ερανικής επιτροπής.

Κύριε Πρόεδρε,

Βρισκόμαστε στην ευχάριστη θέση να παραδώσουμε τον Ι.Ν. του Αγίου Αθανασίου σχεδόν τελειωμένο στη χρήση των κατοίκων της Κοινότητάς μας, και σε σας τις καταστάσεις εσόδων και εξόδων, που ανακεφαλαιωτικά έχουν ως εξής:

Σύνολο εσόδων δραχ. 477.116
Σύνολο εξόδων δραχ. 504.724
Έλλειμμα δραχ. 27.558

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

Εικόνα της Παναγίας (1837)
(φωτο: Σερεμέτης)

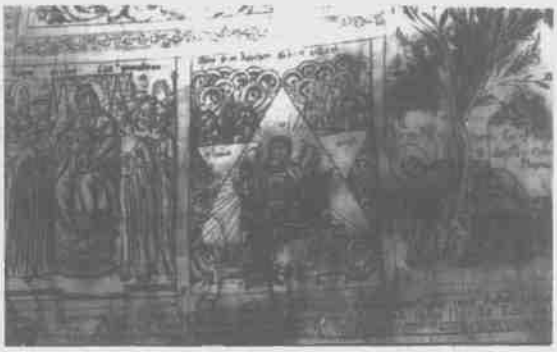

Λεπτομέρεια της εικόνας (μια από τις 24 παραστάσεις)
(φωτο: Σερεμέτης)

ναού του Αγίου Αθανασίου έγκειται στο ότι φέρει τις εικόνες και την Αγία Τράπεζα του παλαιού ναού.

Ο Ι.Ν. Αγίου Αθανασίου απέχει 200 περίπου μέτρα από το δυτικότερο όριο του οικισμου Σταυρός και από το κάστρο της Μπεκής, το Μπουρτζι. Βρίσκεται στη δυτικότερη απόληξη του λόφου Κούκος, στο σημείο που η πλαγιά του λόφου σμίγει με την πεδιάδα. Ο ναός έδωσε τ' όνομά του και στη γύρω περιοχή που ονομάζεται Αϊ - Θανά'ης (Άγιος Αθανάσιος) ή Εκκλησιές.[32] Βρίσκεται επίσης πολύ κοντά και νοτιότερα από την παλαιά θέση στην οποία ήταν κτισμένη αρχικά η Μπεκή, τοποθεσία που ονομάζεται Παλιοχώρι (και Παλιοχώρια).

ΙΙ. ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

Ο ναός που εσώζετο μέχρι το 1980 παρουσίαζε ιδιαίτερο αρχιτεκτονικό ενδιαφέρον. Ήταν ρυθμού Βασιλικής. Εκτός από τον κυρίως ναό και το Άγιο Βήμα είχε και Πρόναο. Τα μέρη αυτά του ναού βρίσκονταν σε τρία επίπεδα. Το ξύλινο δάπεδο του Πρόναου βρισκόταν 8-10 εκατοστόμετρα ψηλότερα από το δάπεδο του Κυρίως Ναού, που ήταν στρωμένο με μεγάλες πέτρινες πλάκες, τις μαλτεζόπετρες. Το δάπεδο του Ιερού βρισκόταν 20

Δηλώνοντας ότι δεν διεκδικούμε από κανέναν την καταβολή του ελλείμματος, αισθανόμαστε ότι πράξαμε το χρέος μας ενώπιον Θεού και ανθρώπων.

Η Επιτροπή
Υπογραφή Ευθ. Κυροδήμος"

Σ.Σ.: Το έγγραφο αυτό, καθώς και αντίγραφα αναλυτικών καταστάσεων εσόδων και εξόδων βρήκαμε στο προσωπικό αρχείο του Ευθυμίου Γ. Κυροδήμου.

Στην πρόσοψη του ναΐδρίου υπάρχει εντοιχισμένη μαρμάρινη πλάκα με την εξής επιγραφή:

ΑΓΙΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ
ΑΝΗΓΕΡΘΗ 1880 - ΚΑΤΕΡΡΕΥΣΕ 1980
ΑΝΟΙΚΟΔΟΜΗΘΗ 1984
ΔΑΠΑΝΑΙΣ ΚΑΤΟΙΚΩΝ

Το 1880 τέθηκε χάριν εντυπωσιασμού. Ένας αιώνας! Εκατό χρόνια!

32. Κοίτα κεφάλαιο τοπωνυμίων

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

περίπου εκατοστόμετρα ψηλότερα από το δάπεδο του κυρίως Ναού.

Το τέμπλο ήταν ξυλόγλυπτο. Οι επί μέρους παραστάσεις του έχουν ξεχαστεί. Εντύπωση έκαναν τα κεφάλια δύο μεγάλων φιδιών που κατέληγαν στο επάνω δεξιό και αριστερό μέρος της Ωραίας Πύλης.[33]

Ο Πρόναος, που τον έλεγαν γυναικωνίτη, χωριζόταν από τον κυρίως ναό με ξύλινο κιγκλίδωμα που διακοπτόταν στη μέση, ώστε να επικοινωνεί ο Πρόναος με τον κυρίως Ναό. Στο μισό προς βορράν τμήμα του κιγκλιδώματος αυτού υπήρχαν ξύλινα στασίδια, καθώς και δεξιά κι αριστερά του κυρίως ναού.

Ένα άλλο χαρακτηριστικό του ναού αυτού ήταν η ύπαρξη και βορινής πύλης εισόδου σύμφωνα με μαρτυρίες γερόντων του χωριού.[34] Η πύλη αυτή δεν υπήρχε στις μέρες τους, αλλά ήταν βέβαιοι για την ύπαρξή της. Έτσι είχαν ακούσει από τους γεροντότερους. Η βορινή αυτή πύλη πρέπει να καταργήθηκε στα 1860, όταν ο αρχικός ναός γκρεμίστηκε και ξαναχτίστηκε, όπως φανέρωνε η εντοιχισμένη πλάκα με χρονολογία 186(;). Άλλωστε τότε το χωριό είχε μετακινηθεί ή είχε αποφασιστεί η μετακίνησή του στην τωρινή του θέση. Δεν γνωρίζουμε, αν υπάρχει άλλο σχετικό προηγούμενο ναού με βορινή πύλη, πάντως στην περίπτωση του ναού αυτού το γεγονός θα μπορούσε να εξηγηθεί από τη θέση του παλαιού χωριού ως προς την εκκλησία. Το παλιό χωριό βρισκόταν προς βορράν, στη θέση Παλιοχώρι.

Η οροφή του ήταν ξύλινη με τον Παντοκράτορα ζωγραφιστό στο κέντρο της. Το 1980, μετά την κατεδάφιση του Ιερού Ναού του Αγίου Αθανασίου, ο παντοκράτοράς του μεταφέρθηκε στον ενοριακό ναό των Εισοδίων της Θεοτόκου,[35] όπου υπάρχει και σήμερα.

Τα παράθυρα, μικρά, άφηναν λίγο μόνο φως να φωτίζει το εσωτερικό του, επιτείνοντας έτσι το δέος που κατελάμβανε τους πιστούς στο υποβλητικό και μυστηριακό περιβάλλον του.

Το Ιερό ήταν στρωμένο με μαλτεζόπετρες.[36] Από επιστολή του αρχιεπισκόπου " προς τον παπα -Κυριαζήν τον ψάλλοντα εις το χωρίον Μπεκής" πληροφορούμαστε ότι η Αγία Τράπεζα ήταν ανεγκαινίαστος μέχρι το 1834, οπότε την επεσκέφθη και διέταξε τους κατοίκους "... να διορθώσωσι την Αγίαν Τράπεζαν απαραλλάκτως κατά την εκκλησιαστική διατύπωσιν...".[37] Το γεγονός αυτό ενισχύει την άποψη ότι ο ναός χτίστηκε στα χρόνια της

33. Μαρτυρία Βαγγελης Δημ. Καραναστάση και Δημ. Καραναστάση.

34. Μαρτυρίες Δημ. Κούτρα, Δημ. Αναστ. Καραναστάση κ.ά.

35. Μαρτυρία Ευθ. Κυροδήμου, Δημ. Αναστ. Καραναστάση κ.ά.

36. Μαρτυρίες Δημ., Κούτρα και Δημ., Αναστ. Καραναστάση.

37. Γενικά Αρχεία του Κράτους - Αρχεία Νομού Φθιώτιδος, Πρωτόκολλον αλληλογραφίας Αρχιεπισκοπής ετών 1834-1835, έγγραφο υπ' αριθμ. 503/24.7.1834, "... ήλθομεν χθες εις το χωρίον σου και μη ευρόντες σε, κατά το απαραίτητον καθήκον μας επισκέφθημεν την εκκλησίαν, εις ην ιερούργεις μέχρι τούδε, παρά προσδοκίαν όμως εύρομεν αυτήν διόλου ανταξίαν των εκκλησιαστικών διατάξεων, διότι ούσα η Ιερά Τράπεζα χωρίς πλακός δεν φέρει το απαραίτητον χαρακτηριστικόν κατά την εκκλησιαστικήν διάταξιν, και τα εγκαίνια αυτής ολωσδιόλου εξαφανισμένα, όθεν παραγγείλαμεν τους κατοίκους να διορθώσωσιν την Αγίαν Τράπεζαν απαραλλάκτως κατά την εκκλησιαστικήν διατύπωσιν. Γράφομεν ήδη και προς σε δια της παρούσης μας και ως ότου να ευπρεπισθώσιν αυτά κατά την παραγγελίαν μας και ειδοποιηθώμεν δια να καθιδρυσθεί δια των ιερών εγκαινίων, ουδέν έχεις άδειαν αλλέως δια να ιερουργήσεις εις αυτήν. Τούτο διατάσσεσαι και ούτως οφείλεις να πράξεις, παρακούων δε αποκαθίστασαι ένοχος πάσης ευθύνης". Στη συνέχεια ο Αρχιεπίσκοπος με το υπ' αριθμ. 1400/9.8.1835 προς το έπαρχον Φθιώτιδος μας πληροφορεί ότι "... την οποίαν (Αγίαν Τράπεζαν) και ετοιμάσαντες ήδη (οι κάτοικοι της Μπεκής) μας προσκαλούσι δια τη υπ' αριθμ. 415 καταχωρηθείσης αναφοράς των ίνα υπάγωμεν προς εγκαινιασμόν αυτής".

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

Τουρκοκρατίας, οπότε ελλείψει πολλές φορές και Αρχιερέως, οι ναοί κτίζονταν και λειτουργούνταν κάποτε και ανεγκαινίαστοι.

Οι διαστάσεις του ήταν 8-9 μέτρα πλάτος και 15-17 μέτρα μήκος. Εξωτερικά, νοτίως και συνέχεια του ναού υπήρχε υπόστεγο με καθιστικό γύρω - γύρω.

Ο μικρός νεκροταφειακός ναός που ανεγέρθηκε το 1980-1984 στη θέση του πολύ μεγαλύτερου και αρχαιότερου ναού που περιγράφτηκε παραπάνω έχει διαστάσεις 5μ. επί 9μ. Οι εικόνες που τον κοσμούν είναι εικόνες του παλαιού ναού. Το ίδιο και η Αγία Τράπεζα. Αποτελείται από μια οριζόντια πλάκα που στηρίζεται πάνω σε μια κολώνα. Στον παλαιό ναό η Αγία Τράπεζα έμοιαζε στο επάνω μέρος με επιτάφιο.[38]

Εικόνα Ο Άρχων Μιχαήλ (1814)
(φωτο: Σερεμέτης)

ΙΙΙ. ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ

Στο ναό που σωζόταν μέχρι το 1980 δεν υπήρχαν τοιχογραφίες. Υπήρχαν μόνο φορητές εικόνες πάνω στο τέμπλο, σε εικονοστάσι ή αναρτημένες στους τοίχους του ναού, οι περισσότερες εκ των οποίων βρίσκονται και στο σημερινό ναό, στην ίδια περίπου θέση που ήταν και στον παλαιό. Δεν γνωρίζουμε, αν υπήρχαν τοιχογραφίες στον προ του 186(;) ναό. Γιατί όπως ήδη προαναφέρθηκε ο ναός αυτός επισκευάστηκε τουλάχιστον άλλη μια φορά, το 1828,[39] και πρέπει να γκρεμίστηκε και ξαναχτίστηκε γύρω στα 1860, όπως φανέρωνε η εντοιχισμένη πλάκα που υπήρχε μέχρι το 1980 και έφερε την ημερομηνία 186(;) αφού είναι βέβαιο ότι ο ναός υπήρχε τουλάχιστον από τα τέλη του 18ου - αρχές του 19ου αιώνα. Στο σημερινό ναό υπάρχουν εντοιχισμένες στο τέμπλο οι εξής φορητές εικόνες, οι οποίες υπήρχαν και στον παλαιό ναό. Εδώ περιγράφονται όπως τις βλέπουμε στο τέμπλο.

αριστερή πύλη	*εικόνα Παναγίας (χωρίς χρονολογία και όνομα αγιογράφου)*	*εικόνα Χριστού 1861 Λαμία Δεησις της δουλης του Θεου Αθανασως Πούλιου- Αγγελή[40] χειρ. Γ. Δημητριάδου*	**δεξιά πύλη**
Αρχάγγελος Μιχαήλ			*Αρχάγγελος Γαβριήλ*
	Ωραία πύλη		
	(κάτω) εικόνα ο Άρχων Μιχαήλ 1814	*(κάτω) εικόνα Ευαγγελιστής Μάρκος Δια χειρός Αναγνώστου Ζωγράφου και Αναστασίου εκ Γρεβαινών.*	

38. Μαρτυρία Βαγγελης Δημ. Καραναστάση, το γένος Καλέμη και Δημ. Καραναστάσης.

39. Έγγραφο Ι.Μητροπόλεως Φθιώτιδος με αριθμό 1400/9 Αυγούστου 1835, ό.π. ..."κατά δε το 1828 έτος συνελθόντες οι κάτοικοι του διαληφθέντος τούτου χωρίου (Μπεκής) εις αυτό (διεσπαρμένων αυτών όντων τήδε κακείσε), δι αδείας της τότε Οθωμανικής εξουσίας επισκευάσαντες τον όροφον αυτής και μέρος του τοίχου της..."

40. Η Αθανάσω χήρα Πούλιου - Αγγελή ήταν υπηρέτρια Κεμπρέκου.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

Επειδή το τέμπλο σήμερα είναι μικρότερο από το παλαιό οι άλλες δύο εικόνες που βρίσκονταν κι αυτές στο τέμπλο αριστερά και δεξιά των εικόνων της Παναγίας και του Χριστού αντίστοιχα, η εικόνα του Αγίου Αθανασίου και του Ιωάννου του Προδρόμου, είναι αναρτημένες στο βόρειο και νότιο τοίχο του ναού.

Η εικόνα του Αγίου Αθανασίου φέρει χρονολογία 1860 και υπογραφή "Δια χειρός Ιω. Ζωγράφου εκ Γρεβενών". Είναι βέβαιο ότι η εικόνα αυτή αντικατέστησε όμοια παλαιότερή της, αφού ο ναός είχε κτιστεί περισσότερα από 50 χρόνια πριν και ο ναός ετιμάτο εις μνήμην Αγίου Αθανασίου.

Η εικόνα του Αγίου Ιωάννου του Προδρόμου φέρει χρονολογία 1860 και υπογραφή "χειρ Γ. Δημητριάδου", δι εξόδων Κ. Βελή και Άννας Βελή.

Εικόνα Αγ. Ιωαν. Προδρόμου (1860) (φωτο: Σερεμέτης)

Υπάρχουν ακόμα στο ναό: Εικόνα της Παναγίας η οποία αποτελείται από μια κεντρική παράσταση της Παναγίας που κρατάει στα χέρια της το Χριστό και πλαισιώνεται από 24 μικρές παραστάσεις που αποτυπώνουν διάφορα γεγονότα της ζωής της, αρχίζοντας από επάνω αριστερά με τον Ευαγγελισμό της Θεοτόκου. Κάθε παράσταση έχει μια επιγραφή στα ελληνικά και στα ρωσικά, παρμένη από τον Ακάθιστο Ύμνο, π.χ. Άγγελος πρωτοστάτης. Στο επάνω μέρος της εικόνας υπάρχει η επιγραφή: Ο ΑΚΑΘΙΣΤΟΣ ΥΜΝΟΣ ΤΗΣ ΑΕΙΠΑΡΘΕΝΟΥ ΜΑΡΙΑΣ (και στα ρωσικά). Στο κάτω μέρος: "Ούτοι οι χαρμόσυνοι και κοσμοσωτήριοι κδ οίκοι της Θεοτόκου εχαλκοχαράχθησαν παρά Ανθίμου Πελοποννησίου του επιθέτου Αληπερίδη εσ. Κ... Κοινήν ωφέλειαν των ορθοδόξων Χριστιανών και ορθοδόξων ωφ (έλει)αν Μαΐου αξιζ Θεοτόκου.

εν έτη 1837 Σεπτεμβρίου εν Άγιον Όρος".

Στο ίδιο παλαιό εικοναστάσι υπάρχει η εικόνα της Αγίας Βαρβάρας, επαργυρωμένη, η οποία έγινε γνωστή στην ευρύτερη περιοχή το 1941, γιατί δάκρυζε λίγο πριν την κατάρρευση του μετώπου και την προέλαση των Γερμανών. Πολλές γυναίκες του χωριού μαρτυρούν ότι σκούπισαν τα δάκρυα και η εικόνα ξαναδάκρυσε.[41]

Υπάρχει κι άλλη εικόνα του Αγίου Αθανασίου, με υπογραφή Σίμος Δ. Σίμος, Λαμία 1928, Δαπάνη Αγγελικής Καραγκούνη.

Μία εικόνα διαστάσεων 40 επί 60 εκατ. περίπου με το Χριστό στο μέσον, την Παναγία δεξιά του και μια άλλη ανδρική μορφή αριστερά του, ενώ στο κάτω εν τρίτον της εικόνας εικονίζονται οι Άγιοι Νικόλαος, Αθανάσιος, Κύριλλος, φέρει υπογραφή "χειρ Ιωα Ζωγράφου εκ Γρεβαινών", 17 Φεβρουαρίου 1881, Λαμία.

Άλλη εικόνα του Αγίου Σπυρίδωνα και Ανδρέα , διαστάσεων 25 επί 35 εκ. περίπου, έχει χρονολογία 1861 και δυσανάγνωστα τα άλλα στοιχεία. Τέλος υπάρχει και εικόνα δυτικής τεχνοτροπίας και προελεύσεως με κεντρική εικόνα της Παναγίας, που είναι μια έν-

41. Ευφροσύνη Μακρή, Βαγγελη Δημ. Καραναστάση κ.ά.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

Ο Ευαγγελιστής Μάρκος

θετη εικόνα σε ένα ανάγλυφο πλαίσιο. Αυτό το πλαίσιο μοιάζει με την πρόσοψη ναού δυτικού ρυθμού. Υπάρχει η εξής επιγραφή με λατινικούς χαρακτήρες:

Madonna des... Skaraters (;)
N.D. du Scapulairs St. Mary of the Scapulary
Druck Verlag Eigentum ... in Frankurt[42]

Σύνολο παλαιών εικόνων Αγίου Αθανασίου 14. Από τις 6 απ' αυτές λείπει ή δε διακρίνεται ο χρόνος αγιογράφησής τους. Οι υπόλοιπες έχουν αγιογραφηθεί: μια το 1814, μία το 1837, δύο το 1860, δύο το 1861, μία το 1881 και μία το 1928. Αγιογράφοι των εικόνων είναι: Ιωάννης Ζωγράφος εκ Γρεβενών δύο εικόνες,[43] Αναγνώστης Ζωγράφος και Αναστάσιος (επίσης Ζωγράφος;) μία εικόνα,[44] Γεώργιος Δημητριάδης[45] δύο εικόνες, Άνθιμος Αλιπερίδης (Πελοποννήσιος)μία εικόνα,[46] Σίμος Δ. Σίμος μία εικόνα[47] και αγνώστου αγιογράφου επτά εικόνες. Κατά την προσωπική μας εκτίμηση δύο από τις επτά θα μπορούσαν να αποδοθούν στον Γ. Δημητριάδη κι άλλες δύο στο Ζωγράφο.

42. Ήταν άραγε δωρεά κάποιου ξενιτεμένου συγχωριανού μας;

43. Ο Ιωάννης Α. Ζωγράφος εκ Γρεβαινών ή Γρεβενίτης (1888) είχε ζωγραφίσει μεγάλο αριθμό εικόνων στην περιοχή Φθιώτιδος και Ευρυτανίας μόνος του ή με τη βοήθεια μαθητών του και των δύο γιων του Αναστασίου και Δημητρίου (κοίτα "Φθιωτικά Χρονικά", 2 (1981), Λαθύρη Γιάννη "Λησμονημένοι λαϊκοί αγιογράφοι", σελ. 141, και "Φθιωτικά Χρονικά", 1 (1980), Οθρυώτη Αιμίλιου, "Φθιωτική Αγιογραφία", σελ. 75).

44. Είναι της γνωστής οικογένειας των αγιογράφων εκ Γρεβενών. Ο Αναστάσιος είναι μάλλον ο γιος του Ιωάννου Α. Ζωγράφου, που αναφέρθηκε παραπάνω.

45. Δε μνημονεύεται στους αγιογράφους που εργάστηκαν στη Φθιώτιδα στα δύο δημοσιεύματα που προαναφέραμε.

46. Ο Άνθιμος Αλιπερίδης, που φαίνεται να είναι ο αγιογράφος της εικόνας της Παναγίας, η οποία "εχαλκοχαράχθη" στο Άγιον Όρος, ήταν άραγε μοναχός εκεί ή ένας απλός αγιογράφος που εργάστηκε στο Άγιον Όρος;

Επίσης υπάρχουν μερικά ερωτηματικά σχετικά με την εικόνα αυτή. Εκτός της χρονολογίας "εν έτη 1837 Σεπτεμβρίου..." υπάρχει προηγουμένως και κάτι άλλο που μοιάζει με χρονολογία. "... Μαΐου αξιζ Θεοτόκου". Τι σημαίνει ιδίως το αξιζ; Μήπως 1717; Το πρώτο ζ βεβαίως δε σημαίνε 700, αλλά δεν αποκλείεται να έκανε λάθος ο αγιογράφος και να νόμιζε ότι στη θέση των εκατοντάδων (κατά το δεκαδικό σύστημα αρίθμησης) το ζ σημαίνει 700. Άλλωστε υπάρχουν κι άλλα λάθη όπως: εν έτη..., εν Άγιον Όρος.

Η μήτρα της εικόνας, η χαλκογραφία, έγινε το 1837 ή το 1717;

Ποιος ήταν ο αριθμός των αντιτύπων της εικόνας;

Ποιος είναι ο αύξων αριθμός του αντιτύπου που βρίσκεται στον Άγιο Αθανάσιο; Η προχωρημένη φθορά, κυρίως στα άκρα της εικόνας, δε μας επιτρέπει να διακρίνουμε τα στοιχεία αυτά.

Πάντως η ύπαρξη και ρωσικών επιγραφών σημαίνει μάλλον πρόθεση αποστολής ή πώλησης αντιτύπων και στα σλαβικά κράτη.

47. "Φθιωτικά Χρονικά". 1 (1980) σελ. 76, "... Σίμος Δ. Σίμος εξ Υπάτης. Υπάρχουν πολλές εικόνες του στην περιοχή μας, όπως στην Αγία Κυριακή Υπάτης και αλλού".

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

IV. ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΝΑΟΥ

Σύμφωνα με την προφορική παράδοση[48] και τα γραπτά στοιχεία[49] ο Ιερός Ναός Αγίου Αθανασίου υπήρξεν ενοριακός ναός του "χωρίου Μπεκίου" τουλάχιστον από το 1834 (μάλλον και παλαιότερα) μέχρι το 1930. Στις 16 Δεκεμβρίου 1930, του Αγίου Μοδέστου, εγκαινιάστηκε ο ναός των Εισοδίων της Θεοτόκου,[50] ο οποίος είναι έκτοτε ενοριακός ναός του Σταυρού. Από το 1930 μέχρι σήμερα ο ναός του Αγίου Αθανασίου είναι νεκροταφειακός ναός.[51]

Χρησίμεψε όμως και ως αίθουσα διδασκαλίας (σχολείο) κατά διαστήματα στις δεκαετίες 1930-40[52] αλλά μάλλον και πριν από το 1869, οπότε χτίστηκε το πρώτο διδακτήριο στο χωριό.[53] Στα μέσα Απριλίου 1821 χρησίμεψε για την οχύρωση των Ελλήνων σ' αυτό προκειμένου να αποκρούσουν την επίθεση των Τούρκων.

Δυστυχώς αυτό το τόσο σημαντικό μνημείο αφέθηκε χωρίς συντήρηση μέχρι το1980, οπότε και εξ ανάγκης γκρεμίστηκε, για να ξαναχτιστεί στην ίδια θέση ένας μικρός ναός, ο σημερινός, στη θέση του αρχαιότερου, πολύ μεγαλύτερου και σημαντικότερου ναού στον οποίο εκκλησιάστηκαν, βαπτίστηκαν και στεφανώθηκαν πολλές γενιές των κατοίκων του Σταυρού, ακόμα και αγωνιστές του 1821! Με κατάλληλη συντήρηση πριν από το 1980 θα μπορούσε να διασωθεί μέχρι σήμερα το τόσο σημαντικό αυτό μνημείο...

2.2 ΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ ΑΓΙΟΥ ΜΑΡΚΟΥ

Ο Άγιος Μάρκος είναι ιδιωτικό ξωκλήσι που βρίσκεται ανατολικά του χωριού σε απόσταση 1000 περίπου μέτρων απ' αυτό. Ο Πρωτοσύγγελος της Ιεράς Μητροπόλεως Φθιώτιδος το 1985 έγραψε:[54] "Κτίσθηκε, κατά πληροφορίας, περί το 1800 από τον Δήμον Καραναστάσην και Σπύρον Τσονάτον. Ανοικοδομήθηκε το 1975 από τους κληρονόμους αυτών".

Όμως οι απόγονοι του Δήμου Καραναστάση γνωρίζουν ότι ο Άγιος Μάρκος χτίστηκε περί το 1890 από τους αδελφούς Δημήτριο και Νικόλαο Δήμου Καραναστάση και Δημήτριο Τσονάτο.[55]

---

48. Μαρτυρίες Δημ. Α. Κούτρα, Δημητρίου Αναστ. Καραναστάση, Αθαν. Απ. Καραναστάση κ.ά.

49. Γενικά Αρχεία του Κράτους - Αρχεία Νομού Φθιώτιδος, Έγγραφο Μητροπολίτου Φθιώτιδος με αριθμό 503/1834 και 1400/1835 και πρακτικό δήμου Λαμίας με αριθμό 115/9.10.1896.

50. Μαρτυρία Δημ. Αναστ.Καραναστάση και Σιμόπουλος Θεόφ., Παλαιοχριστιανικά, Βυζαντινά, Μεταβυζαντινά Μνημεία Φθιώτιδος, Θεσ/νίκη 1985, σελ. 446.

51. Σιμόπουλος Θεόφ., ό.π.

52. Μαρτυρίες Δημ. Αναστ. Καραναστάση, Αθαν. Απ. Καραναστάση, Χρήστου Βασ. Σούλιου, Αντωνίου Πασιόπουλου κ.ά.

53. Γενικά Αρχεία Κράτους - Αρχεία Νομού Φθιώτιδος, συμβόλαιο 4582/31.7.1869, συμβολαιογράφου Κων. Μαυρίκα. Υπογράφεται συμφωνητικό με το οποίο οι Θεόδωρος Γεωργίου και Ζάχος Κωνσταντίνου, τέκτονες κάτοικοι Υπάτης, αναλαμβάνουν τις εργασίες αποπεράτωσης του "εν τω χωρίω Μπεκής του Δήμου Λαμίας δαπάναις των κατοίκων αυτού ανεγειρομένου δημοτικού σχολείου... επί πληρωμή δραχμών 1150..." Οι εργασίες θα τελείωναν μέχρι τις 31 Οκτωβρίου 1869. Στην απόφαση του Δήμου Λαμιες 59/1870 αναφέρεται ότι οι εργασίες όντως τελείωσαν και ψηφίζεται δαπάνη εξόφλησης των τεκτόνων.

54. Σιμόπουλος Θεόφιλος, Παλαιοχριστιανικά, Βυζαντινά, Μεταβυζαντινά Μνημεία της Φθιώτιδας, Θεσ/νίκη 1985.

55. Πληροφορία του μας έδωσε ο Αθανάσιος Απ. Καραναστάσης, εγγονός του Δημητρίου Δήμου Καραναστάση.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

Ι. Ν. Αγίου Μάρκου

Το τέμπλο του Ι. Ν. Αγίου Μάρκου

Η πρώτη - χρονολογικά - αναφορά στον Άγιο Μάρκο γίνεται σε συμβόλαιο του 1854.[56]

Το πιθανότερο είναι ότι ο Άγιος Μάρκος υπήρχε πριν το 1854, που αναφέρεται για πρώτη φορά σε γραπτή πηγή. Πότε ακριβώς χτίστηκε; Το 1800 που αναφέρει ο Πρωτοσύγγελος, συμφωνα με πληροφορίες που συνέλεξε, έχει κατά τη γνώμη μας την έννοια "από πολύ παλιά". Είναι άραγε πολύ τολμηρή η σκέψη να υπήρχε κάποιο κατάλοιπο (ερειπωμένος ναός) της Φραγκοκρατίας (Ενετοκρατίας); Δε γνωρίζουμε σε πόσες περιοχές της Ελλάδος υπάρχουν ναοί τιμώμενοι στο όνομα του Αγίου Μάρκου. Πάντως στην περιοχή του βρέθηκαν 5-6 τάφοι βυζαντινής εποχής (κεραμοσκεπείς).[57]

Περί το 1890 χτίστηκε ο Άγιος Μάρκος από τους αδελφούς Δημήτριο και Νικόλαο Δήμου Καραναστάση και Δ. Τσονάτο στη θέση ερειπωμένου προϋπάρχοντος ναού.

Πάντως κοινή ήταν η πεποίθηση στις αρχές του αιώνα μας στους κατοίκους του χωριού μας ότι ο μάστορας που έχτισε τον Άγιο Μάρκο το 1890 "κάτι βρήκε". Φυσικά αυτό το κάτι ήταν θησαυρός...

Ο ναός του 1890 μισοερειπώθηκε ξανά στη δεκαετία του 1970 από τους σεισμούς και ξαναχτίστηκε το 1980 με έρανο μεταξύ των κατοίκων του χωριού.[58] Η επίσημη σύσταση ερανικής επιτροπής ήλθε μάλλον να νομιμοποιήσει τις ενέργειες μερικών ατόμων που κινήθηκαν αυτόβουλα. Η έναρξη συγκέντρωσης χρημάτων είχε αρχίσει πριν τη σύσταση της Επιτροπής.

Ο Άγιος Μάρκος λοιπόν υπήρχε από πολύ παλιά - ίσως πριν το 1800 - ερειπώθηκε και ξαναχτίστηκε το 1890, ξαναερειπώθηκε και ξαναχτίστηκε περί το 1980. (1980)

Στο Τέμπλο του σημερινού ναΐσκου τοποθετήθηκαν οι παλιές εικόνες, που οι περισσότερες χρονολογούνται το 1895. Πρέπει όλες να είναι έργο το ίδιου αγιογράφου, αν κρίνει κανείς από την τεχνοτροπία και τα χρώματα. Πουθενά όμως δεν αναφέρεται όνομα αγιογράφου. Μόνο σε μια εικόνα (του Αγίου Μάρκου) αναφέρεται: "έργον Χ. Ματθ." Οι

56. Γ.Α.Κ. - Αρχείο Νομού Φθ/δος, Συμβ/φος Αλεξ. Χατζίσκος 2845/21-10-1854.

57. Μαρτυρίες Αθαν. Απ. Καραναστάση και Αντων. Πασιόπουλου. Ο πρώτος μάλιστα βρήκε ο ίδιος το 1980-81 ένα κεραμοσκεπή τάφο, που περιείχε μόνο οστά.

58. Για την ανέγερση των Ι.Ν. Αγίου Μάρκου και Αγίου Αθανασίου συστάθηκε ερανική επιτροπή με την υπ' αριθμ. Φ. 061.5/444/91370/2-9-1977. Μέλη της ερανικής επιτροπής: 1. Ιωάννης Β. Σούλιος, 2. Ευθύμιος Γ. Κυροδήμος, 3. Θεόδωρος Ι. Καραναστάσης 4. Αθανάσιος Απ. Καραναστάσης, 4. Τηλέμαχος Γαλάνης, 6. Ευστάθιος Κ. Καραναστάσης και 7. Σπύρος Τσονάτος.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

εικόνες περιγράφονται παρακάτω με τη σειρά που είναι τοποθετημένες στο τέμπλο, καθώς τις βλέπουμε κοιτάζοντας προς αυτό.

Εικόνα Αγ. Μάρκου έργον. Χ. Ματθ. 1895 Μαρτίου 3	*Εικόνα Παναγίας 1895*	**ΩΡΑΙΑ ΠΥΛΗ**	*Εικόνα Χριστού*	*Εικόνα Αγίου Ι. Προδρόμου 1895*

Εικόνα Αγίου Μάρκου

Ο Άγιος Μάρκος είχε ανακηρυχθεί προστάτης των ποιμένων. Υπάρχουν πολλές μαρτυρίες γι' αυτό.[59] Άλλωστε - σύμφωνα με την παράδοση - οι κτήτορες έχτισαν το 1890 το ναό, επειδή είχαν αρρωστήσει τα γιδοπρόβατά τους. Λέγεται επίσης ότι μύριζε ο τόπος βασιλικό, καθώς έσκαβαν οι μαστόροι.[60] Υπάρχουν κι άλλες μαρτυρίες τσοπάνηδων περί προστασίας των κοπαδιών ακόμα κι από ζωοκλέφτες - η ζωοκλοπή ανθούσε τότε - που μάλλον είχε ως σκοπό της αποτροπή της ζωοκλοπής, αφού οι επίδοξοι ζωοκλέφτες θα εύρισκαν αντιμέτωπο και τον πανίσχυρο άγιο!

Στις 25 Απριλίου, ημέρα γιορτής του Αγίου, αλλά και τη Δεύτερη ημέρα του Πάσχα γινόταν παλιότερα στον Αϊ-Μάρκο σωστό πανηγύρι.

2.3 Ο ΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ ΤΩΝ ΕΙΣΟΔΙΩΝ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ

Ο Ιερός Ναός των Εισοδίων της Θεοτόκου βρίσκεται στο κέντρο του οικισμού Σταυρός και είναι από το 1930 ενοριακός ναός του Σταυρού.

Είχε αρχίσει να χτίζεται το 1911 στην ίδια θέση που ανεγείρεται σήμερα ο νέος ναός. Έμεινε μισοχτισμένος μέχρι το 1927, γιατί δεν μπορούσε να αποπερατωθεί. Το 1927 αποφάσισαν οι χωριανοί να τον γκρεμίσουν και με τα ίδια υλικά τον ξανάχτισαν εκεί που βρίσκεται σήμερα. Πρωτολειτουργήθηκε τις 16 Δεκεμβρίου 1930, του Αγίου Μοδέστου.[61]

Η ανάγκη ανέγερσης νέου ναού στο κέντρο του χωριού, το οποίο είχε μετεγκατασταθεί γύρω στα 1860 από τη θέση Παλιοχώρι στη σημερινή θέση του οικισμού Σταυρός, αναγνωρίστηκε από παλιά. Ήδη το 1896 σε απόφαση του δημοτικού συμ-

59. Ο Σπύρος Αγγελής που ξεχείμαζε στο Σταυρό με το κοπάδι του από το 1920 μέχρι το 1962 (έτος γεν. 1907) εξέφρασε με τα εξής λόγια τη φήμη του Αγίου Μάρκου ως προστάτη των ποιμένων: "Στουν Αϊ - Μάρκου είχαμι μιγάλ' αφουσίουσ' ".

60. Μαρτυρία Αθαν. Απ. Καραναστάση, εγγονού του ενός των κτητόρων.

61. Μαρτυρία Δημ. Αναστ. Καραναστάση. Η ημερομηνία 16-12-1930 είναι σημειωμένη με μολύβι στην προτελευταία σελίδα του παλιού Ευαγγελίου (δε χρησιμοποιείται σήμερα) που είχε τυπωθεί το 1852 "ΕΝ ΒΕΝΕΤΙΑ ΕΚ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΟΥ ΦΟΙΝΙΚΟΣ". Η παρούσα έκδοσις έλαβε πέρας τη κδ Δεκεμβρίου του, αωνβ (1852) σωτηρίου έτους, τυπογραφική επιστασία και διορθώσει... Δημητρίου Προύσης του Βυζαντίου.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

Ι. Ν. Εισοδίων της Θεοτόκου (1930)

Νεοανεγειρόμενος Ι. Ν. Εισοδίων της Θεοτόκου

βουλίου Λαμίας διαβάζουμε:[62] "Το Δημοτικόν Συμβούλιον λαβόν υπ' όψει ... την πράξιν του Εκκλησιαστικού Συμβουλίου του εν τώ χωρίω Μπεκή Ιερού Ναού ο Άγιος Αθανάσιος, δι ής τούτο εγκρίνει την αγοράν του εν τη πράξει ταύτη αναφερομένου εργαστηρίου, όπως το εφ ού τούτο οικόπεδον εκ στρεμμάτων δύο (2) περίπου χρησιμεύσει δι' ανέγερσιν επ' αυτού κεντρικού ενοριακού ναού ... και ορίζει την αγοραίαν τιμήν δρχ. 1.100... εκθέσαντος του κ. Δημάρχου την ανάγκην ανεγέρσεως νέου ναού εντός του χωρίου Μπεκής και εις κεντρικόν αυτού μέρος, καθ' όσον ο υπάρχων ήδη ενοριακός αυτού Ναός κείται έξωθεν και πολύ μακράν του χωρίου, αναγκαζομένων ένεκα τούτου των κατοίκων αυτού εν καιρώ χειμώνος να μη μεταβαίνωσιν εν αυτώ προς εκπλήρωσιν των θρησκευτικών καθηκόντων του..."

Φαίνεται όμως ότι η αγορά αυτή ή δεν έγινε - άγνωστο για ποιο λόγο - ή ήταν εικονική, για να εξοικονομηθούν χρήματα για την ανέγερση του ναού. Κι αυτό επειδή υπάρχει συμβόλαιο[63] και εγγραφή στο κτηματολόγιο του ενοριακού ναού των Εισοδίων της Θεοτόκου,[64] στα οποία αναφέρεται ότι το οικόπεδο των δύο (2) στρεμμάτων που βρίσκεται στο κέντρο του χωριού"περιήλθεν εις την κυριότητα του Ιερού Ναού εν έτει 1899 εκ δωρεάς των Σπύρου Γαλάνη, Ευσταθίου Καραναστάση και Δημητρίου Σούλιου..."

Η ανέγερση του υπάρχοντος σήμερα ενοριακού ναού ήταν αρκετά περιπετειώδης. Όπως μας διηγήθηκαν οι Δημ. Κούτρας (έτος γεν. 1912) Δημ. Αναστ. Καραναστάσης (έτος γεν. 1914) και Παν. Στρογγυλός (έτος γεν. 1910), άρχισε το χτίσιμο το 1911. Η λιθοδομή τελείωσε σύντομα κι απέμενε μόνο η στέγη. Ο ναός παρέμεινε ημιτελής μέχρι το 1927. Τότε αποφασίστηκε να γκρεμιστεί ο μισοχτισμένος ναός και με τα ίδια υλικά χτίστηκε ο υπάρχων , μικρότερος από τον προηγούμενο. Τα χτισίματα τελείωσαν πάλι γρήγορα κι απέμενε η στέγη. "Το 1929 ήταν καλή σοδειά και οι κάτοικοι δώσανε από 1000 δρχ. οι πλουσιότεροι κι από 500 δρχ. οι φτωχότεροι. Έτσι τελείωσε κι η στέγη που στοίχισε 100.000 δρχ. (το 1930). Για να στεριώσει η στέγη "πήραμε 4 μεγάλα σίδερα από τη γέφυρα της Τσάλαινας".

Την εικόνα των Εισοδίων της Θεοτόκου δώρισε ένας Κολοφωτιάς το 1921, όταν πρωτάρχισε το χτίσιμο του ναού, για να μπει στο τέμπλο του νέου ναού.[65]

62. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Νομού Φθιώτιδος, Πρακτικά Δήμου Λαμιέων, 115/9-10-1896.

63. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Νομού Φθιώτιδος, Συμβ/φος Δ. Ρέντζος, 6252/2.2.1899, "Δωρεά εν ζωή ακινήτου δρχ 1100". Προσέξτε. Η αξία είναι ίδια με την αναφερόμενη στο πρακτικό του Δήμου Λαμιέων 115/1896.

64. Αρχείο Ενοριακού Ναού Εισοδίων της Θεοτόκου "Κτηματολόγιον καταρτισθέν το 1937".

65. Μαρτυρία Δημ. Αναστ. Καραναστάση.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

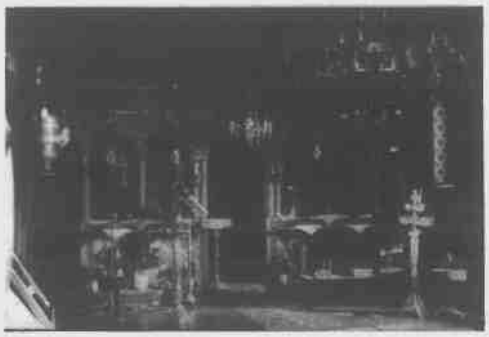

Τέμπλο Ι. Ν. Εισοδίων της Θεοτόκου

Ο Παντοκράτορας (Ι. Ν. Εισοδίων της Θεοτόκου)

Εκτός των συνηθισμένων εικόνων του Χριστού , Ιωάννου Προδρόμου κτλ. που υπάρχουν στους ναούς, υπάρχει και εικόνα του Αγίου Μοδέστου[66] δωρεά του Βασ. Παπαλατσού και χρονολογία 1921.

Ο Παντοκράτορας που υπάρχει στο κέντρο της οροφής είναι του ιερού ναού του Αγίου Αθανασίου, που τοποθετήθηκε εκεί μετά την κατεδάφισή του το 1980.

Κι ενώ μέχρι τη δεκαετία του '60 υπήρχε καμπαναριό στον περίβολο του νεκροταφειακού ναού του Αγίου Αθανασίου, δεν υπήρχε καμπαναριό στον ενοριακό ναό των Εισοδίων της Θεοτόκου. Το καμπαναριό έγινε το 1964 με αφορμή τα λόγια μιας απλοϊκής γυναίκας. Όταν η ερανική επιτροπή ζήτησε σιτάρι (ο έρανος γινόταν σε είδος) κατά τη διεξαγωγή εράνου για επισκευή της εκκλησίας αυτή είπε...

- Εμείς ούτε καμπάνα δεν ακούμε...

Τώρα ο ενοριακός ναός των Εισοδίων της Θεοτόκου άρχισε να χτίζεται εκ νέου στην παλιά θέση που χτιζόταν το 1911. Επειδή οι εργασίες αποπεράτωσης του προχωρούσαν με δυσκολία, το εκκλησιαστικό συμβούλιο αναγκάστηκε να πουλήσει τμήμα του οικοπέδου των δύο στρεμμάτων (300 τ.μ. περίπου), που μας είχαν κληροδοτήσει οι προγονοί μας. Ευτυχώς οι εργασίες επιταχύνθηκαν κι ο ναός βρίσκεται σε προχωρημένο στάδιο αποπεράτωσης.

Δε γνωρίζουμε ποια σκέψη επικρατεί για την τύχη του παλαιού ναού, όταν αποπερατωθεί ο νέος. Πιστεύουμε ότι πρέπει να αποφύγουμε την ολοκληρωτική κατεδάφισή του. Πρέπει - κατά τη γνώμη μας - να παραμείνει το Άγιο Βήμα κι ένα πολύ μικρό μέρος μπροστά απ' αυτό, για να χρησιμεύει ως εικονοστάσι.

Νεοανεγειρόμενος Ι. Ν. Αγ. Νικολάου (Ν. Βράχας)

4. ΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ - ΝΕΑΣ ΒΡΑΧΑΣ

Μετά την ίδρυση της ενορίας Αγίου Νικολάου - Νέας Βράχας, το 1979, άρχισε να χτίζεται ο ομώνυμος ενοριακός ναός στο

66. Η εικόνα του Αγίου Μοδέστου έχει οπωσδήποτε σχέση με την ημερομηνία που πρωτολειτουργήθηκε ο ναός, δηλ. στις 16-12-1930, ημέρα γιορτής του Αγίου.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

Μεταμόρφωση του Σωτήρος (Ν. Βράχα)

κέντρο του οικισμού. Βρίσκεται ήδη στο τελευταίο στάδιο της αποπεράτωσης του.

Στον ίδιο χώρο με τον ενοριακό ναό βρίσκεται και το εκκλησάκι της Μεταμόρφωσης του Σωτήρος, όπου φυλάσσονται τα ιερά λείψανα της Βράχας. Στην ανέγερσή του πρωτοστάτησε ο Εξωραϊστικός Συλλογος Νέας Βράχας.

5. ΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ ΑΓΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ - Σ.Σ. ΛΕΙΑΝΟΚΛΑΔΙΟΥ

Μετά την ίδρυση της ενορίας Αγίου Βασιλείου και Τιμίου Προδρόμου, το 1994 άρχισε να χτίζεται ο ομώνυμος ναός στο κέντρο περίπου της ρυμοτομημένης έκτασης του οικισμού του Σιδ. Σταθμού Λειανοκλαδίου, σε οικόπεδο που δώρισε ο Θεόδωρος Ιωάν. Καραναστάσης και η κόρη του Ελένη. Κι ο ναός αυτός βρίσκεται σε προχωρημένο στάδιο υλοποίησης.

Νεοανεγειρόμενος Ι. Ν. Αγ. Βασιλείου & Τιμίου Προδρόμου (Σ.Σ. Λειανοκλαδίου)

Αποτέλεσμα της εκδήλωσης έμπρακτης ευσέβειας των σημερινών κατοίκων της κοινότητας Σταυρού είναι η ταυτόχρονη ανέγερση τριών νέων ναών στις ισάριθμες ενορίες της!

6. Ο ΑΪ - ΤΑΞΙΑΡΧΗΣ

Μόνο το όνομα μιας τοποθεσίας 500 περίπου μέτρα δυτικότερα του Παλιοχωριού υποδηλώνει σήμερα την ύπαρξη του πρώτου - καθώς φαίνεται - νεκροταφειακού ναού της Μπεκής. Ίχνη του ναού αυτού δεν υπάρχουν σήμερα. Το 1929 όμως "τυχαία ήρθαν στο φως ... και νεκρικές (;) πλάκες σκαλισμένες ... έφεραν λατινικούς χαρακτήρες..."[67]

Σύμφωνα με την παράδοση τον Αϊ - Ταξιάρχη τον έκαψαν οι Τούρκοι το 1821.[68]

Υπάρχει ομώνυμο τοπωνύμιο.

7. Ο ΑΪ - ΛΙΑΣ (ΜΠΕΚΗΣ)

Στην κορυφή του ομώνυμου λόφου (υψόμετρο 288 μ.), 1500 περίπου μέτρα ΒΑ του οικισμού Σταυρός, υπήρχε το ξωκλήσι του Αϊ - Λιά, αρκετά πλησίον και δυτικά του Προφήτη Ηλία της Λαμίας. Μέχρι τη δεκαετία του '60 σωζόταν τα ερείπιά του.[69] Το ομώνυμο το-

67. Yv. Beguinion, "La Vallee du Spercheios", Paris 1935.

68. Μαρτυρία Σπύρου Αγγελή (έτος γεν 1907).

69. Μαρτυρίες Δημ. Αναστ. Καραναστάση και Σπύρου Αγγελή "Στουν Αϊ - Λια τ'ς Μπεκής υπήρχαν ερείπια μέχρι του 1962. Ικεί απαγκιάζαμε..." (Σπ. Αγγελής)

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

πωνύμιο σώζεται σε γραπτές πηγές από το 1840 τουλάχιστον. Αναφέρεται και η ονομασία λόφος του λύκου. (κοίτα κεφάλαιο τέταρτο ΤΟΠΩΝΥΜΙΑ)

8. ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ ΣΤΟ ΚΑΣΤΡΑΚΙ

Δεν έχουμε καμιά γραπτή αναφορά σε εκκλησία που μπορεί να υπήρχε στην τοποθεσία Καστράκι. Η τοποθεσία αυτή είναι πολύ κοντά στις τοποθεσίες Καστρί και Γκέκα. Το ότι υπήρχε "μοναστήρ' στου Καστράκ' ", που το 'καψαν οι Τούρκοι, σώθηκε απ' την παράδοση. Τίποτα δεν μπορούμε λοιπόν να πούμε με βεβαιότητα, αλλά πρέπει να σημειώσουμε ότι πολλές πληροφορίες τις αντλήσαμε αρχικά από την παράδοση και στη συνέχεια επιβεβαιώθηκαν με γραπτά στοιχεία, που έφερε στο φως η έρευνα.

Εικόνα Αγίου Μοδέστου (1921)
(Ι. Ν. Εισοδίων της Θεοτόκου)

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΟΓΔΟΟ

Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Το κεφάλαιο αυτό χωρίζεται σε 3 υποκεφάλαια

1. Ιστορικό του Σχολείου
2. Διδακτήρια και
3. Δάσκαλοι και μαθητές.

1. Το ιστορικό του Σχολείου

Είναι γνωστό ότι από το 1833 μέχρι το 1929 είχαμε την εξής δομή στην Α/θμια και Β/θμια Εκπ/ση: 4 έτη Δημοτικό Σχολείο, 3 έτη Ελληνικό σχολείο (Σχολαρχείο) και 4 έτη Γυμνάσιο.

Τα πρώτα χρόνια μετά την απελευθέρωση από τους Τούρκους λίγα Δημοτικά Σχολεία λειτουργούσαν στην Επαρχία Ζητουνίου (Λαμίας) και μάλλον σίγουρα δε λειτουργούσε Σχολείο στη Μπεκή. Έτσι όσα αγόρια (για κορίτσια ούτε λόγος) ήθελαν να μάθουν γράμματα, έπρεπε να φοιτήσουν σε σχολεία της Λαμίας ή της Υπάτης. Ήδη το 1890 βρίσκουμε μαθητή από τη Μπεκή να φοιτά στο Σχολαρχείο Υπάτης.[1]

Πότε ιδρύθηκε για πρώτη φορά σχολείο στη Μπεκή δεν μπορέσαμε να μάθουμε, παρ' ότι ερευνήσαμε τις γνωστές και προσπελάσιμες σε μας πηγές. Πάντως το 1893 υπήρχε "γραμματοσχολείον Μπεκής", το οποίο όμως καταργήθηκε με Βασιλικό Διάταγμα.[2] Για να καταργηθεί το 1893 υπήρχε νωρίτερα.

Υποθέτουμε ότι ιδρύθηκε μέσα στη δεκαετία του 1860, γιατί:

α. Σε πρακτικό του Δήμου Λαμιέων[3] αναφέρεται ο κ. Ι. Νικολαΐδης, δημοδιδάσκαλος Μπεκής, το έτος 1872 και

β. Σε συμβόλαιο του έτους 1869[4] αναφέρεται συμφωνία μεταξύ δύο κτιστών (Θεόδωρος Γεωργίου και Ζάχος Κωνσταντίνου, τέκτονες, κάτοικοι Υπάτης) και των μελών της "Επιτροπής δια την ανέγερσιν Δημοτικού σχολείου Μπεκής" (παπα-Γεώργιος Δήμου, ιερεύς, Δημ. Λατσός, γεωργός και Νικόλαος Καραγάτσος, Πάρεδρος) για τις εργασίες αποπεράτωσης του Σχολείου. Το διδακτήριο αυτό ήταν στη θέση που βρίσκεται σήμερα το παλιό σχολείο, κοντά στο Μπούρτζι, και είχε δύο αίθουσες διδασκαλίας και γραφείο, ως κατοικία του δασκάλου.[5]

Το 1895 λειτουργεί δημοτικό σχολείο Μπεκής. Υπηρετεί δάσκαλος με βαθμό Γραμματιστού β τάξεως και το 1896 τριτοβάθμιος δάσκαλος.[6] Βέβαια πρόκειται για Δημοτικό Σχολείο Αρρένων Μπεκής.[7] Τα κορίτσια δε φοιτούν ακόμα στο σχολείο της Μπεκής, παρ'

1. Νάτσιος Δημ. Θ., "ΟΙ ΜΑΘΗΤΕΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΥΠΑΤΗΣ 1889-1929", "ΦΘΙΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ", Λαμία 1986 σελ. 17. Σταύρος Παπαδημητρίου Λατσός, Μπεκή, 16 ετών, επάγγελμα πατέρα ιερεύς. σ.σ. Ο Σταύρος Λατσός ήταν γιός του παπα-Δημήτρη Λατσού.

2. Σοφιανός Κώστας, Το νομικό καθεστώς της παιδικής ηλικίας και της νεότητας (1833-1900), τ. Β, Αθήνα 1988, σελ. 608. "Καταργούμεν... τα εν Μπεκί (και εν Δίβρη) του Δήμου Λαμιέων γραμματοσχολεία", 18 Μαΐου 1893.

3. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Νομού Φθιώτιδος, Πρακτικά Δήμου Λαμιέων, 263/23-2-1872.

4. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Νομού Φθιώτιδος, Συμβ/φος Κ. Μαυρίκας, 4582/31-7-1869.

5. Μαρτυρία Δημ. Αναστ. Καραναστάση.

6. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Νομού Φθιώτιδος, Πρακτικά Δήμου Λαμιέων, 137/25-11-1896 μισθός Γραμματιστού Β τάξεως 65 δρχ. κατά μήνα, μισθός τριτοβάθμιου δασκάλου 100 δρχ. κατά μήνα.

7. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Νομού Φθιώτιδος, ό.π. 139/11-12-1896.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

ότι το πρώτο σχολείο θηλέων στη Λαμία λειτούργησε τον Οκτώβριο του 1840.[8]

Κατά τα επόμενα έτη (1897-1902) στα Πρακτικά του Δήμου Λαμιέων γίνεται αναφορά είτε σε διορισμούς δημοδιδασκάλων στο Δημοτικό Σχολείο Μπεκής είτε σε καταβολή μισθών τους.[9] Από το 1902 μέχρι το 1906 το σχολείο Μπεκής αναφέρεται ως "γραμματοσχολείον ή γραμματείον".[10] Από το 1907 μέχρι το 1914 αναφέρεται ως "υποδιδασκαλείον".[11] Έκτοτε η Μπεκή αποτέλεσε ξεχωριστή κοινότητα και δε βρίσκουμε στοιχεία στα Πρακτικά του Δήμου Λαμιέων, ενώ δεν υπάρχουν πρακτικά της κοινότητας Σταυρού πριν από το 1929.

Το 1905 στο Δήμο Λαμιέων λειτουργούσαν 13 Δημοτικά Σχολεία. Η Λαμία είχε 2 σχολεία αρρένων και 2 θηλέων, η Σαρμουσακλή 1 σχολείο αρρένων και 1 θηλέων, και ανά ένα ή Ιμήρμπεη και η Δίβρη. Η Μπεκή, το Κόμμα, η Τσοπανλάτα, το Δερβέν Φούρκα και τα Καλύβια έχουν από ένα γραμματοσχολείο.[12]

Από το 1929 στο Σταυρό λειτουργεί ένα πλήρες Δημοτικό Σχολείο, δηλαδή εξατάξιο, όταν με την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση δημιουργούνται τα 6τάξια Δημοτικά Σχολεία και τα 6τάξια Γυμνάσια.

Το σχολικό έτος 1954-55 λειτουργεί Νυκτερινό Δημοτικό Σχολείο Σταυρού, το οποίο επαναλειτουργεί το σχολικό έτος 1959-60.

Από το σχολικό έτος 1959-60 ιδρύεται και δεύτερο (ημερήσιο) Δημοτικό Σχολείο στην Κοινότητα Σταυρού, το Δημοτικό Σχολείο Σιδ. Σταθμού Λειανοκλαδίου. Λειτουργεί αρχικά ως μονοθέσιο και μετά το 1967-68 ως διθέσιο (με δύο δασκάλους) μέχρι το σχολικό έτος 1982-83. Τον επόμενο χρόνο συγχωνεύτηκε με το σχολείο του Σταυρού.

Το νηπιαγωγείο Σταυρού ιδρύθηκε το σχολικό έτος 1976-77 και λειτούργησε αρχικά ως μονοθέσιο και από το σχολικό έτος 1992 μέχρι σήμερα ως διθέσιο.

Σήμερα λειτουργεί ένα 8/θέσιο Δημοτικό Σχολείο και ένα 2/θέσιο Νηπιαγωγείο. Στο Δημοτικό Σχολείο υπηρετούν 11 δάσκαλοι και επιπλέον τρείς δάσκαλοι ειδικοτήτων και φοιτούν 152 μαθητές στο δε Νηπιαγωγείο αντίστοιχα 3 νηπιαγωγοί και 36 νήπια.

Αρχείο του Σχολείου σώζεται από το σχολικό έτος 1928-29, οπότε ονομάζεται (γράφεται και στα βιβλία του αρχείου) Δημοτικό Σχολείο Μπεκής. Από το 1930 ονομάζεται Δημοτικό Σχολείο Σταυρού - Φθιώτιδος.

Δεν υπάρχει μαθητολόγιο των ετών 1935-36, 1936-37 και 1937-38. Το μαθητολόγιο του σχολικού έτους 1939-40 το κλείνει ο επιθεωρητής δημοτικών σχολείων, προφανώς λόγω επιστράτευσης του δασκάλου. Το μαθητολόγιο του έτους 1942-43 δεν υπογράφεται από κανένα, ενώ το σχολικό έτος 1943-44 "θεωρείται ως απωλεσθέν δυνάμει της υπ' αριθμ. 41740/27.11.1944 και 5921/26-2-1945 αποφάσεως του Υπουργείου Θρησκευμάτων και Εθνικής Παιδείας".[13]

Το σχολικό έτος 1945-46 λογίστηκε ως δυο σχολικά έτη. Το ένα από το Σεπτέμβριο μέχρι και το Δεκέμβριο του 1945 και το άλλο από τον Ιανουάριο μέχρι το Μάϊο του 1946 (86 μαθητές).

8. Γαλλής Κώστας Δ., "Ιστορία του Α Ελληνικού Σχολείου Λαμίας 1835-1929", ΦΘΙΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ 1986, σελ. 151.

9. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Νομού Φθιώτιδος, Πρακτικά Δήμου Λαμιέων, 34/1897, 45/1897, 78/1898, 125/1902.

10. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Νομού Φθιώτιδος, ό.π. και 30/1904, 41/1904, 31/1905, 6 και 7/1906, 48/1906.

11. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Νομού Φθιώτιδος, ό.π., 45/1907, 50/1909, 23/1910, 77/1910, 33/1911, 7/1914.

12. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Νομού Φθιώτιδος, ό.π., 31/1905

13. Αρχείο Δημοτικού Σχολείου Σταυρού - Μαθητολόγιο.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

Από το σχολικό έτος 1971-72 φοιτούν στο Δ.Σ. Σταυρού και μαθητές από τη Βράχα. Ένας τα δυο πρώτα χρόνια, τρείς το 1973-74 και 34 το 1974-75, όταν εγκαταστάθηκαν οι περισσότερες οικογένειες από τη Βράχα στο νέο οικισμό της Νέας Βράχας-Σταυρού.

Στη συνέχεια παραθέτουμε κάποια οικονομικά στοιχεία για την εκπαίδευση στο Σταυρό. Τα στοιχεία αυτά αντλήσαμε από τα πρακτικά του Δήμου Λαμιέων και της Κοινότητας Σταυρού. Ήταν τότε που οι δάσκαλοι ονομάζονται δημοδιδάσκαλοι και πληρώνονταν από τους δήμους.

Οι προϋπολογισμοί και απολογισμοί του Δήμου Λαμιέων των ετών 1896, 1897, 1898 έχουν ως εξής:[14]

	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ			ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ		
	1896	1897	1898	1896	1897	1898
Μισθός δημοδιδασκάλου δρχ.	1.200	1.200	1.320	1.100	600	;
Έπιπλα, γραφικά κ.τ.λ. δρχ.	20	20	25	-	-	;

Για την κατασκευή θρανίων και καθισμάτων για 8 σχολεία του Δήμου Λαμιέων (4 σχολεία της Λαμίας, Σαρμουσακλής, Δίβρης, Ιμήρμπεη, Μπεκής) εγκρίθηκε από το Δημοτικό Συμβούλιο ποσό 667,80 δρχ., που κατανεμήθηκε αντίστοιχα στα σχολεία της Λαμίας 82,80 δρχ., 25 δρχ., 171 δρχ. και 91 δρχ. και για τα σχολεία των χωριών 77 δρχ., 77 δρχ., 72 δρχ., και 72 δρχ.[15]

Κι ενώ θα περίμενε κανείς με την πάροδο του χρόνου να πηγαίνουμε καλύτερα παρακολουθήστε τη συνέχεια. Οι προϋπολογισμοί των ετών 1904 μέχρι το 1911 έχουν ως εξής:

	1904	1905	1906	1907	1911
Προβλεπόμενο ποσό για το Δημοτικό Σχολείο Μπεκής σε δρχ.	1.832[16]	900[17]	680[18]	660[19]	840[20]

Για να κατανοήσουμε όμως καλύτερα την εποχή εκείνη και τις συνθήκες που επικρατούσαν στην εκπαίδευση θα αναφέρουμε τούτο το χαρακτηριστικό. Κάθε χρόνο διενεργούνταν στα σχολεία της χώρας εξετάσεις των μαθητών των δημοτικών σχολείων ενώπιον επιτροπών, που ορίζονταν από το Δημοτικό Συμβούλιο, των Επιθεωρητικών Επιτροπών, όπως λέγονταν.

Το διορισμό μιας τέτοιας επιτροπής εντοπίσαμε σε πρακτικό του Δήμου Λαμιέων.[21] Το Δημοτικό Συμβούλιο διορίζει τα μέλη "των Επιθεωρητικών Επιτροπών δια τας ενεργηθησομένας προσεχώς ενιαυσίους εξετάσεις των μαθητών των Δημοτικών Σχολείων και Γραμματοδιδασκαλείων του Δήμου Λαμιέων... δια το εν Μπεκή Γραμματοσχολείον τους

14. Τ.Α.Κ. - Αρχεία Νομού Φθιώτιδος, Πρακτικά Δήμου Λαμιέων, 137/1896, 45/1897, 74/1898, 105/1898.

15. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Νομού Φθιώτιδος, ό.π. 5/1902. Σε άλλο πρακτικό αναφέρονται στοιχεία από τα οποία προκύπτει ότι η κατασκευή ενός θρανίου στοίχιζε 12 δρχ. (πρακτικό 13/1902). Επομένως με τις 72 δρχ. που αντιστοιχούσαν στο σχολείο της Μπεκής μπορούσαν να κατασκευασθούν 6 θρανία. Όχι βέβαια διθέσια θρανία, όπως ήταν αυτά των περασμένων δεκαετιών αλλά θρανία εξαθέσια ως δεκαθέσια.

16. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Νομού Φθιώτιδος, ό.π., 9/1904.

17. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Νομού Φθιώτιδος, ό.π., 31/1905.

18. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Νομού Φθιώτιδος, ό.π., 6/1906.

19. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Νομού Φθιώτιδος, ό.π., 48/1906.

20. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Νομού Φθιώτιδος, ό.π., 77/1910.

21. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Νομού Φθιώτιδος, ό.π., 41/1904.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

κ.κ. Σπύρον Καραναστάσην, ιερέα, Δημ. Σούλιον, Σπύρον Γαλάνην και Αθανάσιον Παπαλατσόν..."

Μια τέτοια εξέταση περιγράφει με τα μελανότερα χρώματα κάποιος ανώνυμος "θεατής" της σε τοπική εφημερίδα το 1876.[22]

"...η παρακμή του σχολείου είναι επονείδιστος..." Παρακμή θεωρεί την κακή απόδοση των μαθητών.

Να όμως και η γνώμη ανθρώπων που έχουν ασχοληθεί ειδικά με το θέμα:

Το σύστημα των εξετάσεων είχε αποκτήσει μια τυπικότητα και επιδεικτικότητα. Ο δάσκαλος εκφωνούσε λόγο προς τους καλεσμένους και τους γονείς και στη συνέχεια έκανε ερωτήσεις μαθημάτω♥ στους μαθητές[23]...Όποιος μαθητής ήξερε να κλίνει (ποιος ξέρει έπειτα από πόσες δοκιμές) το όνομα αλώπηξ χωρίς λάθος, θεωρείτο σοφός και η πράξη του κατόρθωμα. Ήταν συνηθισμένο το φαινόμενο ν' ακούει κανείς έπειτα από τις πανηγυρικές εξετάσεις εκφράσεις σαν κι αυτή: "Να σου ζήσει ο γιόκας σου, κυρά Γιώργαινα, μπράβο του, είπε όλο το αλώπηξ στις εξετάσεις χωρίς λάθος..."[24]

Και μερικά οικονομικά στοιχεία από τα πρακτικά του Κοινοτικού Συμβουλίου Σταυρού.

Για την ενοικίαση αιθουσών σχολείου, μιας σάλας κι ενός δωματίου (1929) 500 δρχ. το μήνα.[25] Για επιδιόρθωση θρανίων δρχ. 500.[26] Για την αγορά καμπάνας σχολείου δρχ. 1.000.[27]

Την τελευταία εγγραφή κάποιου ποσού για το σχολείο της Κοινότητας Σταυρού τη βρίσκουμε το 1930.[28]

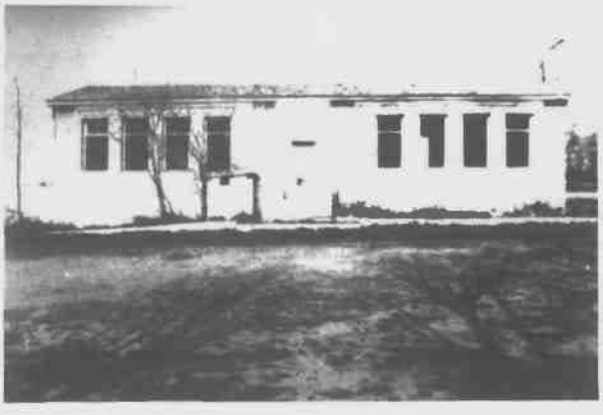

Παλαιό διδακτήριο (1950)

2. Διδακτήρια

Όταν ιδρύθηκε το πρώτο σχολείο της Μπεκής (μέσα στη δεκαετία του 1860;) σίγουρα δεν

Παλαιό διδακτήριο - επιγραφή

22. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Νομού Φθιώτιδος, Εφημερίς "ΦΑΡΟΣ ΤΗΣ ΟΘΡΥΟΣ", αρ. φ. 906, Λαμία, 21 Αυγ. 1876.

23. Ευαγγελοδήμος Σπ., Ιστορία της Νεοελληνικής Εκπ/σης, Αθήνα 1989, σελ. 82.

24. Τζουμελέα Σ. - Παναγόπουλου Π., Η εκπαιδευσή μας τα τελευταία 100 χρόνια, Αθήνα 1933, σελ. 7.

25. Αρχείο Κοινότητας Σταυρού, Πρακτικό 14/1929.

26. Αρχείο Κοινότητας Σταυρού, Πρακτικό 17/1929

27. Αρχείο Κοινότητας Σταυρού, Πρακτικό 19/1929

28. Αρχείο Κοινότητας Σταυρού, Πρακτικό 30/1930

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

Νέο διδακτήριο

υπήρχε διδακτήριο. Το σχολείο θα στεγαζόταν στο ναό Αγίου Αθανασίου ή σε ιδιωτικά οικήματα. Το πρώτο διδακτήριο ανεγέρθηκε το 1868-1870. Το 1927 το διδακτήριο αυτό γκρεμίστηκε με σκοπό να ανεγερθεί νέο. Το νέο διδακτήριο όμως καθυστέρησε πολύ να αποπερατωθεί, Αποπερατώθηκε μόλις το 1950.

Στο μεταξύ το σχολείο στεγαζόταν σε ενοικιαζόμενες αίθουσες, στις εκκλησίες Άγιο Αθανάσιο ή στα Εισόδια της Θεοτόκου, καθώς και στο "Βακούφικο", αίθουσα-αποθήκη στο κέντρο του χωριού. Το 1983 αποπερατώθηκε το σύγχρονο διδακτήριο, το οποίο στεγάζει σήμερα το σχολείο, ενώ εγκαταλείφθηκε το παλιό διδακτήριο (του 1950), που έχει ανάγκη επισκευών και συντήρησης, για να παραχωρηθεί για άλλη χρήση.

Το νηπιαγωγείο στεγάστηκε από το 1976 μέχρι το 1980 σε ενοικιαζόμενη αίθουσα (Ιωαν. Αν. Σούλιος). Από το 1980 μέχρι το 1983 στεγάστηκε στο παλιό διδακτήριο του δημοτικού σχολείου (του 1950). Από το 1984 μέχρι το 1991 συστεγάστηκε με το Δημοτικό σχολείο στο διδακτήριο του 1983 κι από το 1992 μέχρι σήμερα το νηπιαγωγείο στεγάζεται σε δικό του διδακτήριο που ανεγέρθηκε στον οικισμό της Νέας Βράχας.

Το Δημοτικό Σχολείο του Σιδ. Σταθμού Λειανοκλαδίου κατ' αρχήν στεγάστηκε σ' ένα βαγόνι τρένου και μετά στο οίκημα του Ο.Σ.Ε. που είναι μπροστά από το φούρνο του Δημ. Καραναστάση.

Σχετικά με την ανέγερση του πρώτου διδακτηρίου (αποπεράτωση το 1869-70) αξίζει να αναφερθούμε σε μερικά σημεία του συμβολαίου μεταξύ των "εργολάβων" και των μελών της σχολικής επιτροπής.[29]

"Εργολάβοι" ήταν οι τέκτονες Θεοδ. Γεωργίου και Ζάχος Κωνσταντίνου από την Υπάτη. Τη σχολική Επιτροπή Μπεκής αποτελούσαν οι παπα-Γεώργιος Δήμου, ιερεύς, Δημ. Λατσός, γεωργός και Νικόλαος Καραγάτσος, Πάρεδρος.

Οι πρώτοι αναλαμβάνουν να εκτελέσουν τις εργασίες αποπεράτωσης αντί 1.150 δρχ. Οι εργασίες αυτές περιγράφονται ως εξής:

"1. Να στεγάσουν αυτό και να το σοβατίσουν, σκεπάζοντες την στέγην δια κεράμων.

2. Να διαιρέσουν το σχολείον δια σανίδων εγχωρίων, θέτοντες προς τούτο τα αναγκαία πάτερα εις τρόπον ώστε εκάστη σανίς να κατέχει ουχί ολιγότερα των τεσσάρων εξ αυτών. Το πάτωμα δε ορίζουν θα γενή με μισετερμέ.

3. Να κατασκευάσουν δια σανίδων (δυσανάγνωστη λέξη) τα επτά αυτού παράθυρα μονά και την θύραν του διπλήν θέτοντες επί των παραθύρων και της θύρας τα απαιτούμενα συνήθη κλείθρα και πλανίζοντες καλώς τας σανίδας όλας.

4. Να προσκολλήσουν επί των τεσσάρων αυτού πλευρών... εκ σανίδων ζώνας... δια την εξάρτησιν των πινάκων.

29. *Γ.Α.Κ. - Αρχεία Νομού Φθιώτιδος, Συμβ/φος Κ. Μαυρίκας 4582/31-7-1869.*

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

5. Να κατασκευάσουν εκ σανίδων συνήθων τριάκοντα πίνακας μικρούς[30] και τέσσερας μεγάλους (μελανοπίνακας).

6. Να κατασκευάσουν επίσης εκ σανίδων καλώς πλανισμένων και συνηρμοσμένων τα σχετικά προς το όλον εμβαδού του σχολείου δυνάμενα να κατασκευασθώσιν θρανία και τα εξαρτήματα αυτών, ως και την έδραν του διδασκάλου υψούντες αυτήν κατά δύο βαθμίδας από του πατώματος και προστιθέμενοι εις αυτήν και την δια γραφείον του διδασκάλου αναγκαίαν τράπεζαν, ήτις θέλει έχει και συρτάριον όσον τω μεγέθει της και κλείθρον.

7. Να αλείψουν εξ άμμου και ασβέστου άπαξ όλον το εσωτερικόν του και είτα ασπρίσουν... δι' ασβέστου καθαράς.

8. Άπαν... το υλικόν θέλει είναι καλής ποιότητος."

Επί πλέον προβλέπονται τα εξής:

- Οι εργασίες θα αρχίσουν στις 16 Αυγούστου και θα τελειώσουν στις 31 Οκτωβρίου, αλλιώς θα πληρώσουν ποινική ρήτρα 200 δρχ. προς όφελος του σχολείου.
- Οι κακοτεχνίες θα αποκαθίστανται.
- Η παράδοσή του θα γίνει προς το Δήμαρχο Λαμίας.
- Οι εργολάβοι πήραν 150 δρχ. προκαταβολή. Τις υπόλοιπες 1.000 δρχ. θα τις πάρουν μετά την παραλαβή του έργου.

Εδώ τελειώνει το συμβόλαιο που μας δίνει πολλές πληροφορίες για τα διδακτήρια του περασμένου αιώνα.

Το διδακτήριο αυτό γκρεμίστηκε το 1927 και οι φτωχοί κάτοικοι του Σταυρού δεν μπορούσαν να χτίσουν νέο. Έχτιζαν την εκκλησία τους και ξεχρέωναν τα χωράφια τους. Μάταια περίμεναν την κρατική φροντίδα. Απ' το 1927 μέχρι το 1950 το χωριό τους έμεινε χωρίς διδακτήριο. Το σχολείο στεγάστηκε διαδοχικά στα σπίτια των Κοτρώνα (Λατσού), Γεωργακοπούλου, στον ιερό ναό Αγίου Αθανασίου, στο σπίτι της Ανδριανής, στον ιερό ναό των Εσοδίων της Θεοτόκου και στο Βακούφικο (μαγαζί) στο κέντρο του χωριού.[31]

Όσα παιδιά γεννήθηκαν ματαξύ 1922 και 1936 "άλλαξαν πολλά διδακτήριά". Αναγκάζονταν ακόμα και στον Αϊ-Θανάση να φοιτούν που απείχε ως και ένα χιλιόμετρο από μερικά σπίτια. Περπατούσαν κάθε μέρα από 1000 μέχρι 2000 μέτρα μέσα στις βροχές και τα κρύα και ειδικά μέσα στις λάσπες, τις περίφημες μπεκιώτικες λάσπες, που, όπως αναφέρει μια κοινότυπη έκφραση, "ούτε καβαλάρης" δεν μπορούσε να περάσει από τους λασπωμένους δρόμους το χειμώνα. Ή όπως αναφέρεται σε πρακτικό του Δήμου Λαμιέων[32] "...όλως αδύνατος αποβαίνει η μεταξύ των κατοίκων του χωριού συγκοινωνία ένεκα του επικλινούς και γλοιώδους εδάφους, των αναβλυζόντων εξ αυτού υδάτων..." ή στο πρακτικό του κοινοτικού Συμβουλίου Σταυρού[33] "...ένεκεν του λασπώδους της γης αποκλείεται πάσα συγκοινωνία των κατοίκων ...κατά το φθινόπωρο και το χειμώνα ... αδιάβατος ουχί μόνον υπό αυτοκινήτων και οχημάτων, αλλά και υπό μικρών ακόμη ζώων..."

Κι ενώ λοιπόν ούτε καβαλάρης δεν μπορούσε να διασχίσει τους λασπωμένους δρόμους του Σταυρού, τα μικρά παιδιά διέσχιζαν αποστάσεις 1000 και 2000 μέτρων, για να πάνε στο σχολείο με τη συνήθη υπόδηση της εποχής εκείνης, "τα τσαρουχάκια", που τους

30. Οι 30 μικροί πίνακες είναι άραγε τα αβάκια των μαθητών;

31. Οι πληροφορίες μας για τους παρατιθέμενους χώρους στέγασης του σχολείου προέρχονται από μαρτυρίες των: Δημ. Αν. Καραναστάση, Αθ. Απ. Καραναστάση, Αντ. Πασιόπουλου, Ιωαν. Μητράκου κ.ά.

32. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Νομού Φθιώτιδος, Πρακτικά Δήμου Λαμιέων, 40/1904.

33. Αρχείο Κοινότητας Σταυρού, Πρακτικό, 12/1940.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

τά 'φτιαχνε ο πατέρας τους ή κάποιος επιδέξιος θείος τους ή συγχωριανός...

Έτσι φτάσαμε στη δεκαετία του 1940...

Κι ενώ οι κάτοικοι του Σταυρού προσπαθούσαν να επουλώσουν τις πληγές τους απ' τον πόλεμο του '40 και την Κατοχή, άρχισαν μια άλλη μεγάλη προσπάθεια. Να χτίσουν νέο σχολείο (διδακτήριο) στη ίδια θέση που βρισκόταν το παλιό (του 1870). Την αδιαφορία του κράτους σχετικά με το θέμα αυτό την έζησαν από το 1927, τη γνώρισαν καλά. Τώρα οι ίδιοι βρίσκονται σε αρκετά καλή (οικονομική) κατάσταση. Έχουν αποτελειώσει από χρόνια την εκκλησία τους στο κέντρο του χωριού. Έχουν ξεχρεώσει τα χωράφια τους - με ιδρώτα και αίμα είν' αλήθεια - κι ο εμφύλιος που καταστρέφει τα ορεινά κυρίως χωριά της χώρας μας, δεν αγγίζει σχεδόν καθόλου το χωριό μας που είναι πολύ κοντά σε στρατιωτικούς καταυλισμούς, της Λαμίας και του Σ.Σ. Λειανοκλαδίου.

Αρχίζουν με εράνους και προσωπική εργασία, αλλά η ανέγερση του διδακτηρίου καρκινοβατεί παρ' όλες τις φιλότιμες προσπάθειές τους. Και τότε ήρθε η εξ ύψους βοήθεια. Διατέθηκαν κάποια χρήματα από τον "έρανο του Βασιλέως" και το διδακτήριο αποπερατώθηκε το 1950...

Τότε να δείτε παράτες και τα "ζήτωσαν οι βασιλείς".

Επειδή "αι Αυτών Μεγαλειότητες" δεν μπορούσαν να πάνε σ' όλα τα χωριά για τα εγκαίνια σχολείων, πήγαν στο Αμούρι. Όλα τα γύρω χωριά παρόντα. Εκεί κι εμείς, οι μαθητές του Δημοτικού Σχολείου Σταυρού (φοιτούσα τότε στην πέμπτη τάξη), κουνώντας σημαιούλες και ζητωκραυγάζοντας υπέρ των Βασιλέων.

Να και η μαρμάρινη πλάκα με το βασιλικό θυρεό και την επιγραφή (ανορθόγραφη κι αυτή) "ΑΝΟΙ(Ω)ΚΟΔΟΜΗΘΗ ΔΑΠΑΝΑΙ(Σ) ΕΡΑΝΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΑΥΛΟΥ Α ΕΝ ΕΤΕΙ 1950".

Πού είναι η μαρμάρινη πλάκα για κείνους που πρόσφεραν τα πιο πολλά, για τους κατοίκους του χωριού;

Ευτυχώς σήμερα το δημοτικό σχολείο στεγάζεται σ' ένα σύγχρονο διδακτήριο που αποπερατώθηκε το 1983 και το νηπιαγωγείο επίσης σε δικό του διδακτήριο που αποπερατώθηκε το 1992, χωρίς να έχουν εντοιχισμένες μαρμάρινες πλάκες "ΔΑΠΑΝΑΙΣ ΤΟΥ ...". Έχουν κτισθεί με λεφτά του ελληνικού λαού.

3. Δάσκαλοι - μαθητές.

Είναι φυσικό να μην υπάρχουν πλήρη στοιχεία για το προ του 1929 διάστημα για το οποίο δε σώζεται αρχείο του σχολείου. Θα παραθέσουμε όσα στοιχεία συλλέξαμε για το διάστημα εκείνο και μέρος των στοιχείων που συλλέξαμε για το μετά το 1929 διάστημα.

Ο πρώτος γνωστός σε μας δάσκαλος Μπεκής είναι ο δημοδιδάσκαλος Ιωαν. Νικολαΐδης, το 1872.[34]

Μέχρι το 1897, άγνωστο από πότε, δάσκαλος Μπεκής ήταν ο τριτοβάθμιος δημ/λος Ιωαν. Παπαλέξης.[35]

Από το 1897 (ίσως μέχρι το 1902) ο Γ. Παπαργυρόπουλος, εκ της επαρχίας Παρνασσίδος.[36]

Το 1902 ο δευτεροβάθμιος δημ/λος Θεοφάνης Γαρδίκης.[37] (από 18-4 έως 9-10-1902).

34. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Νομού Φθιώτιδος, Πρακτικά Δήμου Λαμιέων, 263/1872
35. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Νομού Φθιώτιδος, Πρακτικά Δήμου Λαμιέων, 34/1897
36. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Νομού Φθιώτιδος, Πρακτικά Δήμου Λαμιέων, 34/1897
37. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Νομού Φθιώτιδος, Πρακτικά Δήμου Λαμιέων, 31/1902

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

Από 9-10 έως 21-10-1902 ο Ιωαν. Παλαιογιάννης,[38] επίσης δευτεροβάθμιος.

Από 21-10-1902 μέχρι 24-9-1903 ο δευτεροβάθμιος δημοδιδάσκαλος Ιωάννης Γ. Γαρδίκης.[39]

Από 24-9-1903 ο Γ. Κουμπούρας.[40]

Την 1-6-1904 δάσκαλος Μπεκής διορίζεται ο Δ. Παγουρόπουλος, γραμματιστής, επειδή το σχολείο υποβιβάστηκε εις "γραμματείον".[41]

Στις 2-9-1907 ο δευτεροβάθμιος υποδιδάσκαλος Ι. Α. Καραγιάννης.[42]

Στις 20-11-1909 ο Ηλίας Σταθόπουλος.[43]

Στις 15-2-1910 ο υποδιδάσκαλος Απόστολος Χρ. Τσιγαρίδας.[44]

Στις 13-3-1924 η δημοδιδασκάλισσα Πουλάκα,[45] η πρώτη γυναίκα δασκάλα στο σχολείο της Μπεκής!

Για το μετά το 1914 διάστημα δεν έχουμε αναφορές στα πρακτικά του Δήμου Λαμιέων, γιατί η Μπεκή αποτέλεσε ξεχωριστή Κοινότητα. Όμως δεν υπάρχει ούτε αρχείο της Κοινότητας ούτε του σχολείου μέχρι το 1929. Τις πληροφορίες μας για τους υπηρετήσαντες δασκάλους τις έχουμε από μαρτυρίες μαθητών τους.

Στις αρχές της 10ετίας του 1920 υπηρετούν στη Μπεκή οι Τσιώτρας και Παπαζήσης.

Από το σχολικό έτος 1928-29 σώζεται το μαθητολόγιο του σχολείου κι έτσι έχουμε στοιχεία και για τον αριθμό των μαθητών.

ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ	ΑΡΙΘ. ΜΑΘΗΤΩΝ	Δ/ΝΤΗΣ ΣΧΟΛΕΙΟΥ	ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ	ΑΡΙΘ. ΜΑΘΗΤΩΝ	Δ/ΝΤΗΣ ΣΧΟΛΕΙΟΥ
1928-29	42	Θεανώ Στεργίου	1945-46[46]	86	Ευστ. Κ. Καραναστάσης
1929-30	47	Όλγα Μπουλιώτου	1946-47	95	»
1930-31	60	»	1947-48	104	»
1931-32	61	Κων/νος Ευστ. Καραναστάσης	1948-49	140	»
1932-33	69	»	1949-50	117	»
1933-34	69	»	1950-51[47]	75	»
1934-35	62	Ελεύθ. Πουρνάρας	1951-52	72	»
1935 μέχρι 1938 δεν υπάρχουν στοιχεία στο Μαθητολόγιο			1952-53	70	»
1938-39	80	Ελεύθ. Πουρνάρας	1953-54	74	»
1939-40	75	το κλείνει ο επιθεωρητής	1954-55	81	»
1940-41	96	Ελεύθ. Πουρνάρας	1955-56	67	»
1941-42	81	Ελεύθ. Πουρνάρας	1956-57	67	»
1942-43	89	δεν υπογράφτηκε	1957-58	69	»
1943-44	86	Ευστ. Κ. Καραναστάσης	1958-59	69	»
1944-45	87	Ελεύθ. Πουρνάρας	1959-60	54	» (ιδρύθηκε σχολείο Σ.Σ. Λειανοκλαδίου)
1945-46	96	Ευστ. Κ. Καραναστάσης			

38. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Νομού Φθιώτιδος, Πρακτικά Δήμου Λαμιέων, 126/1902

39. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Νομού Φθιώτιδος, Πρακτικά Δήμου Λαμιέων, 14/1903

40. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Νομού Φθιώτιδος, Πρακτικά Δήμου Λαμιέων, 118/1903

41. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Νομού Φθιώτιδος, Πρακτικά Δήμου Λαμιέων, 30/1904

42. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Νομού Φθιώτιδος, Πρακτικά Δήμου Λαμιέων, 45/1907.

43. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Νομού Φθιώτιδος, Πρακτικά Δήμου Λαμιέων, 50/1909

44. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Νομού Φθιώτιδος, Πρακτικά Δήμου Λαμιέων, 23/1910

45. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Νομού Φθιώτιδος, Πρακτικά Δήμου Λαμιέων, 7/1914

46. Το 1945-46 είχαμε δύο σχολικά έτη. Σεπτέμβρης - Δεκέμβρης του 1945 το α και Γενάρης - Μάης 1946 το β. Αυτό για να αναπληρωθεί το σχολ. έτος 1943-44 που θεωρήθηκε απωλεσθέν.

47. Έτος της αποφοίτησης μου από το Δημοτικό Σχολείο Σταυρού. Ευτύχησα το χρόνο αυτό να φοι-

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ	ΑΡΙΘ. ΜΑΘΗΤΩΝ	Δ/ΝΤΗΣ ΣΧΟΛΕΙΟΥ
1960-61	47	Ευστ. Κ. Καραναστάσης
1961-62	39	»
1962-63	39	»
1963-64	34	»
1964-65	34	Ανδρέας Μπαϊκούσης
1965-66	33	»
1966-67	34	»
1967-68	32	»
1968-69	39	»
1969-70	40	Χαράλαμπος Ράπτης
1970-71	53	Αλέξανδρος Λεμονης
1971-72	52	»
1972-73	64	Αλέξανδρος Λεμονής
1973-74	67	»
1974-75	98	» (34 μαθητές από τη Ν. Βράχα)
1975-76	96	Γεώργιος Νταλιάνης
1976-77	99	Μπακογιάννη
1977-78	94	»
1978-79	95	»
1979-80	93	»
1980-81	97	»
1981-82	101	»
1982-83	96	Σπυρ. Παπαθανασίου
1983-84	127	Κων. Παπαχρίστου
1984-85	144	Ιωαν. Μπαλαγιάννης
1985-86	131	Ιωαν. Μπαλαγιάννης
1986-87	124	Ιωαν. Δημητρίου
1987-88	134	»
1988-89	147	Παναγιωτης Καλύβας
1989-90	153	»
1990-91	160	»
1991-92	179	»
1992-93	176	»
1993-94	184	»
1994-95	180	»
1995-96	172	»
1996-97	162	»
1997-98	152	Κων/νος Γεωργακόπουλος

Στο νυκτερινό σχολείο φοίτησαν: το 1954-55 31 μαθητές και το 1959-60 16 μαθητές. Απολυτήριο έλαβαν 3 και 4 μαθητές αντίστοιχα.

ΣΧΟΛΕΙΟ Σ.Σ. ΛΕΙΑΝΟΚΛΑΔΙΟΥ

1959-60	22	Γ. Δρόσος
1960-61	36	»
1961-62	41	Καλλαντζής
1962-63	50	»
1963-64	48	»
1964-65	48	»

τήσω στο νέο, σύγχρονο για την εποχή του, διδακτήριο που αποπερατώθηκε με τον "έρανο του Βασιλέως". Διδακτήριο με δυο αίθουσες διδασκαλίας και γραφείο δασκάλου, αλλά με ένα δάσκαλο, παρ' όλο που οι μαθητές ήταν 75 και τον προηγούμενο χρόνο 117.

Από το "διδακτήριο" του βακούφικου καταστήματος αρχικά (χωρίς καν θρανία αλλά και με τις τραυματικές αναμνήσεις των ριπών πολυβόλου των μελών παραστρατιωτικών οργανώσεων, που έκαναν σκοποβολή στο προαύλιο του - βακούφικου - διδακτηρίου μας μπροστά στα μάτια όχρονων μαθητών) και το "διδακτήριο" του ναού των Εισοδίων της Θεοτόκου έπειτα, βρεθήκαμε στο νέο διδακτήριο. Τι ευτυχία για μας και το δάσκαλο μας, τον καλό μας κυρ-Στάθη, τον πνευματικό εργάτη που σμίλεψε τις ψυχές εκατοντάδων παιδιών του χωριού μας. Δάσκαλος κι εγώ μετά από χρόνια μπόρεσα να εκτιμήσω καλύτερα το έργο του. Και τότε η αγάπη, ο σεβασμός και η εκτίμησή μου γι αυτόν μεγάλωσαν. Όμως δεν πρόλαβα να του δείξω έμπρακτα πώς αισθανόμουν. Η βιοπάλη μ' έριξε μακριά κι εγώ τον θεωρούσα αθάνατο. Πίστευα πως είχα χρόνο, για να του φανερώσω τα αισθήματά μου... Ούτε στο θάνατο του δεν μπόρεσα να παρευρεθώ, ν' απευθύνω τουλάχιστον τον ύστατο χαιρετισμό...

Ας είναι λοιπόν αυτές οι γραμμές ένα μνημόσυνο για κείνον που εφάρμοσε παιδαγωγικές αρχές και διδακτικές μεθόδους που θεωρούνται σήμερα σύγχρονες, αλλά τότε δεν μπορούσα να τις εκτιμήσω όσο έπρεπε. Πώς να ξεχάσω τον πράο και ήρεμο χαρακτήρα του, τις δραστηριότητες που μας υποδείκνυε π.χ. στο μάθημα της γεωγραφίας και ιστορίας, όταν δημιουργούσαμε ανάγλυφους χάρτες στο έδαφος του προαυλίου του σχολείου μας, χρησιμοποιώντας άμμο για να σχηματίσουμε τα βουνά, πρασινάδα (από βρύα) για τις πεδιάδες και γαλάζια σκόνη για θάλασσες, λίμνες και ποτάμια; Τη θετική παιδαγωγική του επίδραση για τη διαμόρφωση δημοκρατικών, ελεύθερα σκεπτόμενων ατόμων κάτω από δυσμενέστατες συνθήκες; (κλίμα εποχής, υπερβολικά μεγάλος αριθμός μαθητών κ.λ.π.).

Και άλλα πολλά θυμάμαι, καλέ μου δάσκαλε. Αιωνία σου η μνήμη!

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

1965-66	50	Καλλαντζής
1966-67	54	Κομνάς Παπαθανασίου
1967-68	50	»
1968-69	52	»
1969-70	61	Ανδρέας Μπαϊκούσης
1970-71	67	»
1971-72	67	»
1972-73	61	»
1973-74	53	»
1974-75	51	»
1975-76	53	»
1976-77	44	»
1977-78	41	Γεώργιος Χατζής
1978-79	40	»
1979-80	44	»
1980-81	44	»
1981-82	42	»
1982-83	41	Παναγ. Παπαδόπουλος

Το 1983 συγχωνεύτηκε με το Δημοτικό Σχολείο Σταυρού

ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΣΤΑΥΡΟΥ

ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ	ΑΡΙΘ. ΜΑΘΗΤΩΝ	Δ/ΝΤΡΙΑ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟΥ
1976-77	25	Βασιλική Παπαϊωάννου
1977-78	28	»
1978-79	24	Ιωάννα Ραγάζου
1979-80	20	»
1980-81	22	»
1981-82	21	»
1982-83	31	»

Το νηπιαγωγείο Σταυρού

ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ	ΑΡΙΘ. ΜΑΘΗΤΩΝ	Δ/ΝΤΡΙΑ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟΥ
1983-84	20	Ιωάννα Ραγάζου
1984-85	33	»
1985-86	32	»
1986-87	29	»
1987-88	32	»
1988-89	36	»
1989-90	40	»
1990-91	21	»
1991-92	25	»
1992-93	23	»
1993-94	40	»
1994-95	38	»
1995-96	43	»
1996-97	36	»
1997-98	36	»

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΝΑΤΟ

ΓΕΩΡΓΙΑ - ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ

Διαβάζοντας κανείς το τίτλο του κεφαλαίου αυτού θα περίμενε ίσως κάποια επιστημονική γεωργοκτηνοτροφική μελέτη. Η πρόθεσή μας δεν είναι να παρουσιάσουμε μια τέτοια μελέτη ούτε μπορούμε άλλωστε. Σκοπός μας είναι να παραθέσουμε τα στοιχεία που συλλέξαμε για την κατάσταση της γεωργία και της κτηνοτροφίας στο Σταυρό - Φθιώτιδας κυρίως κατά τον περασμένο αιώνα. Θα γίνουν κάποιες σύντομες αναφορές για την περίοδο των αρχών του αιώνα μας, στη δεκαετία του 1950 (προ του αναδασμού) και στην περίοδο μετά τον αναδασμό, για να δούμε τις μεταβολές που επήλθαν στην τομέα αυτό.

1. Γεωργία - προϊόντα ασχολίες κατοίκων κατά το 19ο αιώνα

Όλοι σχεδόν οι κάτοικοι της Μπεκής κατά τον περασμένο αιώνα ασχολούνταν κατά βάση στη γεωργία. Το 84% των κατοίκων αναφέρονται ως γεωργοί στο εκλογικό κατάλογο του 1879.[1] Το ποσοστό αυτό ήταν μεγαλύτερο 30-40 χρόνια νωρίτερα. Ασχολούνταν μάλιστα στη γεωργία όλα τα μέλη της οικογένειας. Μας κάνει όμως εντύπωση ότι το γεγονός αυτό αναφέρεται ως υποχρέωση του κολλήγα σε μερικά συμβόλαια. "... υποχρεούται (ο κολλήγας) όπως εργαζόμενος προσωπικώς μεθ' όλων των μελών της οικογενείας του...".[2]

Η καλλιέργεια της γης μέχρι τις πρώτες δεκαετίες του αιώνα μας γινόταν με βόδια, τους "αροτήρες βόες", όπως αναφέρονται. Σταδιακά τα βόδια εκτοπίστηκαν από τα άλογα κι από το 1930 περίπου μέχρι το 1960 η καλλιέργεια γινόταν μ' αυτά. Στη δεκαετία του 1950 αγοράστηκαν οι πρώτοι 3 γεωργικοί ελκυστήρες και μετά το 1964 (έτος αναδασμού) σταδιακά τα τρακτέρ αντικατέστησαν πλήρως τα άλογα. Οι "αροτήρες βόες" της Μπεκής περί τα μέσα του περασμένου αιώνα ανέρχονταν σε 70 περίπου.[3] Τα βόδια αυτά κατείχαν ο τσιφλικάς (Κεμπρέκος) καμιά δεκαριά και τα υπόλοιπα οι κολλήγοι - κάτοικοι του χωριού.

Όπως είδαμε στο περί ιδιοκτησιακού καθεστώτος κεφάλαιο η παραχώρηση ή μη εκ μέρους του τσιφλικά ζευγαριού βοδιών στον κολλήγα καθόριζε και τον τρόπο ενοικίασης των χωραφιών, μεσακά ή τριτάρικα.

Μεσακά σήμαινε ότι ο τσιφλικάς κι ο κολλήγας μοίραζαν στη μέση την παραγωγή (μετά την αφαίρεση του σπόρου, των φόρων κ.τ.λ.), αφού όμως ο τσιφλικάς έθετε στη διάθεση τον κολλήγα και ένα ζεύγος "αροτήρων βοών" για την καλλιέργεια των χωραφιών και το σπόρο. Τριτάρικα σήμαινε ότι ο τσιφλικάς έπαιρνε το 1/3 της παραγωγής (μετά την αφαίρεση σπόρου, φόρων κτλ.), αλλά ο κολλήγας διέθετε μόνος του το ζευγάρι των βοδιών.

Η καλλιεργήσιμη έκταση της εποχής εκείνης στο Σταυρό υπολογίζεται γύρω στα 7.000 στρέμματα και ήταν χωρισμένη σε δύο μεγάλες ίσης έκτασης περίπου περιοχές, τις λεγόμενες ντάμ' κες. Ο χωρισμός σε ντάμ'κες παρέμεινε μέχρι το 1964 καταργήθηκε στην πράξη με τον αναδασμό.

Ο χωρισμός αυτός εξυπηρετούσε στο εξής. Τη μια χρονιά καλλιεργείτο η μια ντάμ'κα

1. Γαλλής Κων., Ο εκλογικός κατάλογος του Δήμου Λαμιέων του 1879, Αθήνα 1984.
2. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Νομού Φθιώτιδος, Συμβ/φος Κ. Μαυρίκας, 7316/1871.
3. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Νομού Φθιώτιδος, Συμβ/φος Κ. Οικονομίδης, 2467/1840

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

και η άλλη παρέμενε σε αγρανάπαυση, αλλά ενοικιαζόταν και ως χειμερινό λιβάδι. Τον άλλο χρόνο οι ντάμ'κες άλλαζαν ρόλους. Κάθε ντάμ'κα περιλάμβανε καλλιεργήσιμη έκταση 3.000-3.500 στρεμμάτων.

Γεωργικά προϊόντα αναφέρονται τα εξής: σίτος, αραβόσιτος, κριθή, σησάμι, κουκιά, βαμβάκι, φακές.[4] Έμμεσα αναφέρεται και το κρασί και τα σταφύλια, αφού τα αμπέλια είναι η μόνη ιδιοκτησία των κολλήγων (1-2 στρέμματα κάθε κολλήγας). Από το τρίπτυχο των τροφών που αποτέλεσε τη βάση της διατροφής των Ελλήνων από τα πανάρχαια χρόνια μέχρι σήμερα (σίτος, οίνος, έλαιον) λείπει απ' το χωριό μας το έλαιον. Ελιές δεν αναφέρονται πουθενά.

Προσωπικά πιστεύουμε ότι θα πρέπει να καλλιεργούνταν και λίγα ρεβύθια και φασόλια, καθώς και κάποια κηπευτικά για δική τους χρήση. Τα προϊόντα αυτά ευδοκιμούν και σήμερα στο Σταυρό. Το μόνο που άλλαξε βασικά ήταν η σε μεγαλύτερη ή μικρότερη έκταση καλλιέργεια μερικών προϊόντων.

Σε μια περίπτωση αποτιμάται η αξία των προϊόντων της καλλιεργητικής περιόδου στο ύψος των 41.450 δραχ., κατ' εκτίμησιν των πραγματογνωμόνων.[5] Σε άλλη περίπτωση ενοικιάζονται οι "εσπαρμένοι (ήδη) αγροί" του 1/8 της Λούσιως Τσιούπη και τα προϊόντα που θα παράγονταν απ' αυτούς αντί 2.000 δρχ. Αν κρίνουμε απ' τις ποσότητες των προϊόντων που αναφέρονται, η σιτοκαλλιέργεια εκτείνεται στο 80% περίπου της καλλιεργήσιμης έκτασης. Σε κάποιο συμβόλαιο αναφέρεται η πώληση "33 κουβελιων ζητουνιάτικων σίτου, τα οποία ήταν εσπαρμένα επί των γαιών του χωρίου Μπεκίου".[6] Δε γνωρίζουμε τι είναι ακριβώς τα ζητουνιάτικα κουβέλια. Προφανώς είναι τοπική μονάδα μέτρησης του σίτου. Άγνωστο όμως σε μας με ποια ποσότητα αναλογεί.

2. Περίοδος 1900 μέχρι το 1964

Το 1900 ως αρχή μιας περιόδου τέθηκε από μας αυθαίρετα. Είναι η αρχή του αιώνα μας. Δεν συνέβη κάποιο καθοριστικό γεγονός που προσδιόρισε σημαντικές αλλαγές στη γεωργία. Οι αλλαγές επήλθαν σταδιακά και μακροχρόνια.

Οι τρόποι ενοικίασης των χωραφιών μεσακά και τριτάρικα άρχισαν από το 1860 ήδη να παραχωρούν τη θέση τους σε συμφωνίες σε είδος (τόσα κιλά σιτάρι) ή σε χρήμα, τρόπος που επικράτησε τελικά.

Στην καλλιέργεια της γης τα βόδια παραχωρούν τη θέση τους στα άλογα. Τα τσιφλίκια έχουν γίνει πολύ μικρότερα σε έκταση, αν και μάλλον περισσότερα σε αριθμό. Από το 1930 και μετά καταργούνται τελείως. Η καλλιέργεια της γης - ιδιόκτητης πλέον από τους καλλιεργητές της - εντατικοποιείται. Η κατά ντάμ' κες καλλιέργεια διατηρείται. Στα γεωργικά προϊόντα προστίθεται ο καπνός. Αρχίζουν να εμφανίζονται δειλά οι πρώτοι γεωργικοί ελκυστήρες (3 στη δεκαετία του 1950).

Σταθμό στον εκσυχρονισμό της αγροτικής καλλιέργειας αποτέλεσε ο αναδασμός της γεωργικής γης, που ολοκληρώθηκε κατά το 1964. Λίγα στοιχεία που φανερώνουν την προ του αναδασμού κατάσταση της γεωργίας εκτέθηκαν ήδη. Εδώ θα προστεθούν μερικά ειδικότερα στοιχεία για την τελευταία προ του αναδασμού δεκαετία.[7]

4. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Νομού Φθιώτιδος, 7365/1857 Αλεξ.Χατζίσκου, 34/1857 Θεοδ. Δυοβουνιώτη κ.ά.

5. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Νομού Φθιώτιδος, 7365/1857, Αλεξ. Χατζίσκου.

6. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Νομού Φθιώτιδος, 1416/1845, Ιωάν. Πέτρου

7. Τα στοιχεία αυτά έχουν παρθεί καθ' ολοκληρίαν απ' τη "ΓΕΩΡΓΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ ΣΤΑΥΡΟΣ ΛΑΜΙΑΣ" του τελειόφοιτου (τότε) φοιτητού της Ανωτάτης Γεωπονικής Σχολής Αθηνών Ευαγγέλου Ευθ. Κυροδήμου, Αθήναι 1963.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

α. Φυσικό περιβάλλον: Το κλίμα, το έδαφος και το ανάγλυφο του εδάφους είναι οι παράγοντες του φυσικού περιβάλλοντος από την αλληλεπίδραση των οποίων ρυθμίζεται η πανίδα (και η χλωρίδα) του τόπου.

Το κλίμα είναι κατάλληλο για ένα μεγάλο αριθμό καλλιεργειών. **Οι βροχοπτώσεις** κατανέμονται μεταξύ των διαφόρων εποχών του έτους ως εξής: το Χειμώνα 33,5%, την Άνοιξη 19,1%, το Καλοκαίρι 10,2% και το Φθινόπωρο 37,2%. Οι μέσες **θερμοκρασίες** κατά εποχή είναι οι εξής: Χειμώνα 7,6°C, Άνοιξη 16,3°C, Καλοκαίρι 20,1°C, Φθινόπωρο 17,5°C. Οι εποχές του έτους εναλλάσσονται κανονικά και υπάρχει περιορισμένη διάρκεια χαμηλών θερμοκρασιών. **Παγετοί** εμφανίζονται άλλοτε σε εντονότερο βαθμό, οπότε προκαλούν ζημιές στις καλλιέργειες, άλλοτε σε μικρότερο βαθμό, οπότε δεν προκαλούν ζημιές. Κατά τη δεκαετία 1952-62 έντονος παγετός επικράτησε τα έτη 1956 και 1957, δηλαδή 2 στα 10 έτη ή 1 έτος έντονου παγετού κάθε πέντε έτη.

Οι επικρατέστεροι **άνεμοι** είναι οι ΝΑ υγροί άνεμοι , που φέρνουν περισσότερες βροχές το Φθινόπωρο και το Χειμώνα. Οι βόρειοι ψυχροί - ονομαζόμενοι βοριάδες - μερικές φορές φέρνουν παγετούς και μερικές φορές ωφελούν τη γωργία, επειδή μετριάζουν την υγρασία του εδάφους κι έτσι η καλλιέργεια των αγρών είναι δυνατόν να γίνει νωρίτερα την άνοιξη. Το καλοκαίρι πνέει ο ΝΔ άνεμος, ο και Λίβας ή Μέγας ονομαζόμενος, που είναι θερμός και ξηρός, σχεδόν καυστικός και προκαλεί αρκετές ζημιές στις καλλιέργειες, μερικές φορές και με τη σφοδρότητά του.

Χιόνι πέφτει το χειμώνα αρκετές φορές. Η διάρκεια της χιονόπτωσης ποικίλλει από λίγες ώρες ως μερικές ημέρες. Το χιόνι είναι ευεργετικό για τις καλλιέργειες.

Χαλάζι πέφτει σπάνια, συνήθως χωρίς ζημιές.

β. Έδαφος

Γεωλογία. Το πεδινό τμήμα του χωριού είναι ιζηματογενές πέτρωμα, τεταρτογενές και μάλιστα ολόκαινο (αλλούβιο). Είναι προσχώσεις αργίλων, άμμων, χαλίκων, πηλών, κροκαλών κλπ. Το λοφώδες τμήμα είναι πυριγενές πέτρωμα της προτριτογενούς περιόδου. Είναι βασικά πλουτώνια.

Εδαφολογία. Τα εδάφη είναι προσχωσιγενή. Προήλθαν δια της αλλουβιακής αποθέσεως φερτών υλών από το Σπερχειό και τους παραποτάμους του από τα όρη Όρθρυς, Τυμφρηστός και Οίτη. Ειδικότερα η καλλιεργούμενη έκταση μπορεί να χωριστεί σε τρεις κατηγορίες.

1. Τα εδάφη που βρίσκονται στις επικλινείς θέσεις, μέσης συστάσεως και μέτριας γονιμότητας.

2. Τα εδάφη που ανήκουν στην τοποθεσία "Γλίνες". Όπως λέει και το όνομά τους, τα εδάφη αυτά είναι αργιλώδη, μελανού χρώματος. Περιέχουν μεγάλες ποσότητες μαγγανίου. Εδάφη συνεκτικά στα οποία οι ρίζες των φυτών δε διεισδύουν εύκολα. Συγκρατούν το νερό, θερμαίνονται βραδέως την άνοιξη και είναι ψυχρά το χειμώνα. Όταν ξεραίνονται σκληραίνουν και σχίζονται παρουσιάζοντας μεγάλες ρωγμές. Είναι εδάφη αλκαλικά, φτωχά σε θρεπτικά στοιχεία, αζώτου, φωσφόρου και καλίου.

3. Τα εδάφη που ανήκουν στην τοποθεσία "Τσιγκρά". Τα εδάφη αυτά δεν είναι τόσο συνεκτικά, αλλά σε υγρή κατάσταση έχουν μεγάλη προσκολλητική δύναμη. Όταν αποξηρανθούν, σκληραίνουν και σχηματίζουν κρούστα.

γ. Ανάγλυφο του εδάφους. Ως προς το ανάγλυφο του εδάφους πρέπει να σημειωθεί ότι η μεγαλύτερη έκταση είναι πεδινή (6.500 στρεμ.). Υπάρχουν ακόμη 2500 στρέμματα επικλινούς εδάφους και 4.000 στρέμματα μη καλλιεργήσιμα, που κατανέμονται στους λόφους του χωριού.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

Άποψη Μπεκιορέματος στα Βαρκά

δ. Υδρολογία: Τρεχούμενα νερά δεν υπάρχουν σε μεγάλη ποσότητα, γι' αυτό οι υπάρχουσες καλλιέργειες είναι ξηρικές, εκτός από περίπου 500 στρέμματα που αρδεύονται από το "Μπεκιόρεμα", τα νερά του οποίου προέρχονται κυρίως από φυσικές πηγές της θέσης "Βαρκά". Τα Βαρκά μέχρι το 1953 ήταν ελώδης περιοχή. Το 1953 έγιναν αποξηραντικά έργα και τα Βαρκά είναι καλλιεργήσιμα πλέον.

ε. Χλωρίδα: Στο Σταυρό συναντώνται τα εξής είδη φυτών: Αγριάδα, αγριοκρέμμυδο, αγριόβρωμη, αγριοκρίθαρο, ασφόνδυλος, Βίλλιουρας, βούρλο, ήρα, καλάμι, κύπερη, μουχρίτσα, φάλαρις, άγρια μαργαρίτα, ασφάκα, αγριοτρίφυλλο, αγριόβικος, βάτος, βλήτο, βρούβα, βρωμολάχανο, γκορτσιά, γαϊδουράγκαθο, γογγύλι, δωδεκάνθη, ζωχός, θυμάρι, ιτιά, κουσκούτα, καψέλλα, κολλιτσίδα, λάπατο, λυγαριά, μελισσόχορτο, μολόχα, παλαμωνίδα, πουρνάρι, παλιούρι, πλάτανος, παπαρούνα, περιπλοκάδα (και περικοκλάδα), πικραγγουριά, πικροδάφνη, άγριο ραδίκι, σπάρτο, σχίνος, σπαράγγι, σκυλόβρουβα, τσουκνίδα, τριβόλια, χαμομήλι και χειροπόδιο το λευκόν.

στ. Πανίδα: Ζουν και τα εξής ζώα: Αλεπού, βάτραχος, μπράσκα, γεράκι, οχιά, καρακάξα, καρδερίνα, κοράκι, κότσυφας, λαγός, μπεκάτσα, ποντικός, σταρήθρα, σουσουράδα, ορτύκι, κιρκινέζι, (συκοφάγος),[8] (τσαλαπετεινός), ή (αγριοκοκοτάκος), τρυγόνι, τσίχλα, σπουργίτης, (ασπρόκωλος), (τσικτσίδα), νυχτερίδα, κουκουβάγια, (μπούφος), κορυδαλλός, (αετομάχος), ασβός, (τσακάλι), (βίδρα), κουνάβι, χελώνα, αρουραίος, νεροφίδα, σαϊτούρα, δενδρογαλιά, τυφλίτης, σαύρα ή γκουστέρα, σκορπιός, μερμήγκι, τζίτζικας, πεταλούδες διάφορες. Τον περασμένο αιώνα υπήρχαν και λύκοι. Αυτό συνάγεται από το ότι ο λόφος του Αϊ - Λια (Μπεκής) ονομαζόταν και λόφος του λύκου.[9] Άλλωστε λύκοι έκαναν σποραδικά και μεμονωμένα την εμφάνισή της στην περιοχή μας μέχρι τη δεκαετία του 1950 τουλάχιστον. Δύο σχετικά γεγονότα, που έμοιαζαν σα να βγήκαν από παραμύθι, αποτυπώθηκαν ανεξίτηλα στή μνήμη μου. Γύρω στα 1950 ο Ιωάν. Ευθ. Κυροδήμος, σχεδόν συνομήλικός μου, σκότωσε με μαχαίρι "λύκο πελωρίων διαστάσεων", όπως έγραψαν οι αθηναϊκές εφημερίδες. Την ίδια επίσης εποχή ο Δρακοβάγγελος (Βαγγέλης Δράκος) αιχμαλώτισε λυκοτσάκαλο...

8. Τα εντός παρενθέσεως είναι σχεδόν εξαφανισμένα ή υπό εξαφάνιση από τη περιοχή μας σήμερα.

9. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Νομού Φθιώτιδος, Συμβ/φος Αλέξ. Χατζίσκος, 7841/1857.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

ζ. Δημογραφικά στοιχεία - κοινωνικές συνθήκες.

Κατά την απογραφή του 1961 οι κάτοικοι του Σταυρού ήταν 714, που απάρτιζαν 151 οικογένειες. Οι 92 οικογένειες διέμεναν στο Σταυρό και οι 59 στο Σ.Σ. Λειανοκλαδίου, οι περισσότερες οικογένειες υπαλλήλων του Σ.Ε.Κ. (Ο.Σ.Ε.). Επαγγελματικά οι οικογένειες κατανέμονται ως εξής: γεωργικές 53%, γεωργοκτηνοτροφικές 8%, κτηνοτροφικές 6,5%, γεωργο- εργατικές 5,3 %, βιοτεχνικές 3,3%, υπάλληλοι Σ.Ε.Κ. 24%.

Οι κατοικίες είναι πέτρινες κατά το πλείστον διώροφοι ή μονώροφοι. Οι στάβλοι, χωριστοί από τις κατοικίες, συνήθως λιθόκτιστοι. Οι κατοικίες είναι ηλεκτροφωτισμένες. Η θέρμανση γίνεται με καυσόξυλα (τζάκια).

Οι περισσότεροι άνδρες του χωριού είναι απόφοιτοι δημοτικού σχολείου, λίγοι δε και γυμνασίου. Δώδεκα δεν έχουν τελειώσει το δημοτικό σχολείο. Από τις γυναίκες οι άνω των 50 ετών είναι σχεδόν αναλφάβητες.

Υπάρχουν και τα εξής καταστήματα: ένα κρεοπωλείο, τρία αποικιακών ειδών, ένα αρτοποιείο και ένα υποδηματοποιείο.[10]

Η ύδρευση γίνεται αφ' ενός μεν από 8 ιδιωτικά πηγάδια, ανοιγμένα στις αυλές των σπιτιών αφ' ετέρου δε από τις κοινοτικές βρύσες Τσάλαινα, Κάκαινα (ή Κάτω Βρύση) και Μπούφαινα. Το νερό τους προερχόταν από δικές τους πηγές. Το 1961 κατασκευάσθηκαν άλλες 15 κοινοτικές βρύσες, το νερό των οποίων προέρχεται από πηγή που βρίσκεται στην τοποθεσία "Άγιος Μάρκος" και απέχει περί τα 1.500 μέτρα απ' το χωριό. Η ιατρική περίθαλψη γίνεται από τους γιατρούς της Λαμίας. Οι περισσότερες οικογένειες του χωριού έχουν "κοντότα"[11] το γιατρό Αντώνιο Φίλη.

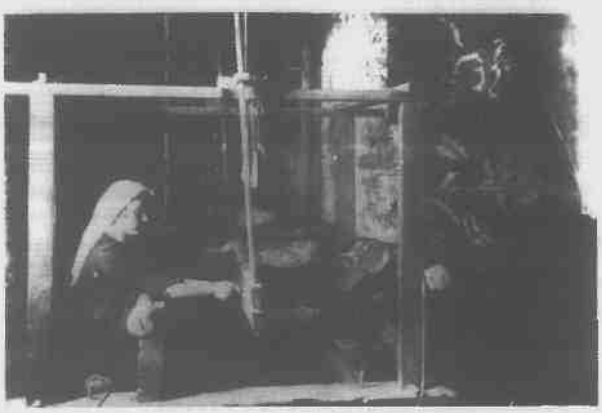

Στον αργαλειό

Βιοτεχνία: Κάθε οικογένεια σχεδόν έχει τον αργαλειό της. Με μαλλί προβάτων κατασκευάζουν είδη ιματισμού κα είδη οικιακής χρήσεως (στρωσίδια). Λειτουργεί και εποχιακό τυροκομείο. Φτιάχνει τυρί από το πρόβειο γάλα της κοινότητας αλλά και από τις γειτονικές κοινότητες. Το αγελαδινό γάλα της κοινότητας Σταυρού συγκεντρώνεται στο νεοσυσταθέν εργοστάσιο γάλακτος Λαμίας. Σχεδόν όλες οι οικογένειες του χωριού παρασκευάζουν μόνες τους το τυρί (φέτα) της χρονιάς τους. Όσες οικογένειες δεν έχουν δικά τους πρόβατα, παίρνουν το γάλα ως λιβαδιάτικα. Η κατεργασία των γεωργικών προϊόντων γίνεται στη Λαμία. (αλευρόμυλοι, εκκοκιστήρια βάμβακος κτλ.) Η **συνεταιριστική** κίνηση μπορεί να θεωρηθεί ανύπαρκτη. Υπάρχει γεωργι-

10. Σήμερα υπάρχουν 45 καταστήματα, από τα οποία τα 32 βρίσκονται στο Σ.Σ. Λειανοκλαδίου.

11. Δεν γνωρίζουμε την ετυμολογία της λέξης. Πάντως σε μας είχε την εξής έννοια. Το γιατρό τον πληρώναμε μια φορά το χρόνο κάθε οικογένεια - κυρίως σε είδος, σιτάρι - και τα μέλη της οικογένειας μπορούσαν να τον επισκέπτονται χωρίς άλλη οικονομική επιβάρυνση, όσες φορές τον είχαν ανάγκη.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

κός συνεταιρισμός με 78 μέλη, ο οποίος αρκείται να προμηθευει στα μέλη του τα λιπάσματα και να εγγυάται για τη λήψη δανείου.

η. Γεωργοοικονομικές συνθήκες:

1. Πολυτεμαχισμός της γης: Τα περί πολυτεμαχισμού της γεωργικής έκτασης έχουν εκτεθεί σε προηγούμενο κεφάλαιο. Εδώ θα παραθέσουμε τα μειονεκτήματα και πλεονεκτήματα του πολυτεμαχισμού.

Μειονεκτήματα: Ι. Πλημμελής καλλιέργεια της γης λόγω αδυναμίας χρησιμοποίησης γεωργικών μηχανημάτων.

ΙΙ. Όργωμα και καλλιέργεια των επικλινών τεμαχίων κατά την κλίση τους, πράγμα που ευνοεί τη διάβρωση. Στα πεδινά δεν μπορεί να οργωθούν "σταυρωτά" τα χωράφια.

ΙΙΙ. Περιορισμός της καλλιεργούμενης επιφάνειας λόγω πολλών ορίων, φραχτών, δρομίσκων κτλ.

IV. Πλημμελής και όχι έγκαιρη εκτέλεση εποχιακών καλλιεργητικών εργασιών.

V. Αδυναμία βελτίωσης της αγροτικής ιδιοκτησίας και εντατικοποίησης αυτής με άρδευση ή με άλλα μέσα.

ΙΙ. Απώλεια χρόνου, εργασίας, ανθρώπων ζώων και μηχανημάτων κατά την εκτέλεση διαφόρων γεωργικών εργασιών (μετάβαση από το ένα τεμάχιο στο άλλο, μεταφορά εργαλείων, σπόρων, λιπασμάτων, προϊόντων κτλ.).

VII. Πλημμελής επίβλεψη καλλιεργητών, αγροζημίες, συνεχείς φιλονικίες μεταξύ των συνοριτών.

VIII. Αυξημένο κόστος παραγωγής.

Πλεονεκτήματα: Ι. Κατακερματισμός κινδύνου από ενδεχόμενο παγετό, χαλάζι κτλ. Αυτός ο κίνδυνος μπορεί να αντιμετωπιστεί με τον Οργανισμό Γεωργικών Ασφαλίσεων.

ΙΙ. Λόγω της πλημμελούς καλλιέργειας και των αγραναπαύσεων ευνοείται η χωρική κτηνοτροφία. Και στον ενιαίο κλήρο όμως μπορεί να αναπτυχθεί άλλης μορφής κτηνοτροφία η οικόσιτος και σταβλική , προς την οποία στρέφονται τα αναπτυγμένα κράτη και μάλιστα αυτά της Κοινής Αγοράς.

2. Σχέση ιδιοκτησίας και εκμετάλλευσης της γης

Στο Σταυρό επικρατεί η μέτρια εκμετάλλευση. Σ' αυτήν ασχολούνται όλα τα μέλη της οικογένειας, αλλά σε ορισμένες εποχές (θερισμός, συλλογή βάμβακος) απαιτείται και πρόσθετη ξένη εργασία. Στο 75% των περιπτώσεων έχουμε αυτοκαλλιέργεια, στο 20% το σύστημα της μισθώσεως (ενοικίαση από αυτοκαλλιεργητές κυρίως) αλλά και στο 5% των περιπτώσεων έχουμε το σύστημα της μορτής.[12]

3. Έγγειες βελτιώσεις. Στο χωριό έχουν γίνει οι εξής έγγειες βελτιώσεις:

α. Στη θέση "Βαρκά" έγιναν το 1953 αποξηραντικά έργα και αποδόθηκαν στην καλλιέργεια 300 περίπου στρέμματα.

β. Στη θέση "Παγλαντιά" ανοίχτηκε τάφρος 1,5 μ. βάθους και 2,5 μ. πλάτους συνολικού μήκους 1500 μέτρων, για να απομακρύνονται τα νερά που κατέκλυζαν την περιοχή κατά τη χειμερινή περίοδο.

γ. Γίνεται αναδασμός αγροτεμαχίων, ο οποίος βρίσκεται στην τελική φάση υλοποίησης.

4. Κατανομή της εκτάσεως. Η συστηματική δενδροκαλλιέργεια είναι άγνωστη στο χωριό μας. Μόνο ερασιτεχνικά κάθε γεωργός καλλιεργεί λίγα δένδρα καθώς και ένα οικογενειακό λαχανόκηπο. Κύρια καλλιέργεια είναι αυτή των σιτηρών σε έκταση 4500

12. Είναι το μεσακάρικο ή τριτάρικο σύστημα.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

στρεμμάτων (3500 στρεμ. σίτος, 650 στρέμ. κριθάρι για καρπό ή για σανό και 350 στρέμματα βρώμη για καρπό ή για σανό επίσης).

Η κτηματική περιοχή Σταυρού χωρίζεται σε δύο ίσα περίπου καλλιεργούμενα τμήματα, τη ντάμ'κα Γλίνες και τη ντάμ'κα Τσιγκρά. Όταν η μία ντάμ'κα σπέρνεται με σιτηρά η άλλη παραμένει σε αγρανάπαυση ή σπέρνεται με ένα σκαλιστικό (βαμβάκι ή καλαμπόκι) ή ένα ψυχανθές (ρεβύθι ή ρόβη).

Η ντάμ'κα που ήταν σπαρμένη με σιτηρά, αμέσως μετά το θερισμό - αλωνισμό των σιτηρών διατίθεται στους κτηνοτρόφους για βόσκηση, η οποία γίνεται από κοινού από όλους τους κτηνοτρόφους. Από το πρώτο δεκαήμερο του επομένου Φεβρουαρίου οι γεωργοί έχουν το δικαίωμα να επέμβουν και να καλλιεργήσουν τα κτήματά τους κατά βούληση. Σε μεγάλη έκταση καλλιεργείται (σπέρνεται) η ποικιλία του μαλακού σίτου που λέγεται διασταύρωση σε ποσοστό 80% και η ποικιλία σκληρού σίτου λήμνος σε ποσοστό 20%.

Η καταπολέμηση των ζιζανίων γίνεται είτε με βοτάνισμα είτε με ζιζανιοκτόνα.

Η συγκομιδή των σιτηρών γίνεται είτε με τα χέρια είτε με θεριζοαλωνιστικές μηχανές.

"Πατόζα". αλωνιστική μηχανή με τρακτέρ (1951) Διακρίνονται: Θ. Βαρσαμάς, ..., Σπ. Ανδρεόπουλος, Ευθ. Κυροδήμος, ..., Ηλ. Σάλτας, ...

Οι αποδόσεις για το μαλακό σιτάρι είναι 120 Kgr/ στρ. για το σκληρό 100-110 Kgr/στρ., του κριθαριού 140 Kgr/στρ. και της βρώμης 100 Kgr/στρ. Σήμερα οι αποδόσεις σε σιτάρι είναι περίπου τετραπλάσιες.

Το 1962 καλλιεργήθηκαν 1800 στρ. βαμβάκι (τα 500 στρ. ποτιστικά και 1300 στρ. ξηρικά). Καλαμπόκι καλλιεργήθηκε σε έκταση 200 στρ. (ξηρικά). Οι αποδόσεις του βαμβακιού είναι 80 Kgr/στρ. τα ξηρικά χωράφια και 120 Kgr/στρ. τα ποτιστικά. Καλαμπόκι αποδίδει 80 Kgr/στρ. Οι αποδόσεις σήμερα είναι 300 κιλά το βαμβάκι και 1200 κιλά το καλαμπόκι.

Από τα ψυχανθή καλλιεργούνται τα εξής: Ρεβύθια σε έκταση 300 στρ. περίπου και απόδοση 80 Kgr/στρ. Ρόβη σε έκταση 50 στρ. για παραγωγή νομής για τα ζώα. Μηδική στη θέση Βάρα, περιοχή παραποτάμια, ως ξηρική με απόδοση 1000 Kgr/στρ. ξηρό τριφύλλι. Γίνεται 5-6 κοψιές το χρόνο.

Ο βίκος σπέρνεται κυρίως σε συγκαλλιέργεια με τη βρώμη.

Υπάρχουν και 60 στρ. αμπέλια στη θέση Αμπέλια ή Αμπελότοπο. Επικρατέστερη ποικιλία είναι ο ροδίτης ενώ υπάρχουν και πολλά άλλα είδη κρασοστάφυλων.

5. Περιγραφή του μέσου γεωργικού κλήρου.

Η καλλιεργούμενη έκταση ανέρχεται σε 9000 στρεμ. η δε ακαλλιέργητη σε 4000 στρ. Αυτή κατανέμεται μεταξύ των οικογενειών της κοινότητας ως εξής:

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

ΑΡΙΘΜΟΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ	ΨΗΦΟΙ (ΕΚΑΤΟΣΤΑ)	ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ ΣΕ ΣΤΡΕΜ. ΚΑΛΛΙΕΡΓ.	ΑΚΑΛΛΙΕΡΓ.	Σ Υ Ν Ο Λ Ο ΚΑΛΛΙΕΡΓ.	ΑΚΑΛΛΙΕΡΓ.
1	6	540	240	540	240
1	5	450	200	450	200
1	4	360	160	360	160
1	2 1/2	225	100	225	100
7	2	180	80	1260	560
12	1 1/2	135	60	1620	720
36	1	90	40	3240	1440
25	1/2	45	20	1125	500
8	1/4	22,5	10	180	80
Συνολο 92				**9.000**	**4.000**

Τα 1000 περίπου στρέμματα από την ακαλλιέργητη έκταση χρησιμεύουν ως κοινοτικές βοσκές και βρίσκονται στη θέση Περιφέρεια όπου βόσκουν ελεύθερα όλα τα ζώα του χωριού. Το μεγαλύτερο ποσοστό των αμιγώς γεωργικών οικογενειών (36 από τις 80, ήτοι 45%) έχουν 1 ψήφο (εκατοστό), δηλαδή 90 στρέμ. καλλιεργήσιμης έκτασης και 40 στρ. ακαλλιέργητης. Αυτός είναι ο μέσος γεωργικός κλήρος. Οι οικογένειες που έχουν μικρότερο γεωργικό κλήρο είναι μάλλον γεωργοκτηνοτροφικές.

Ως αντιπροσωπεύουσα το μέσο γεωργικό κλήρο επελέγη η οικογένεια του Δημ. Γ. Κυροδήμου που αποτελούνταν από τον αρχηγό της οικογένειας και τη γυναίκα του (60 περίπου ετών), τα δύο παιδιά του (αγόρια) 33 και 25 ετών, μια νύφη του και ένα εγγονάκι 3 ετών. Ο αρχηγός της οικογένειας και οι δύο γιοί του εργάζονται στα κτήματα και οι δύο γυναίκες ασχολούνται με τις οικιακές εργασίες , βοηθούν όμως και στις γεωργικές δουλειές.

Ο κλήρος της οικογένειας είναι πολυτεμαχισμένος και βρίσκεται σε 64 θέσεις, τις εξής: Βάρα 3 στρεμ. σε 3 θέσεις, Παγλαντιά 3 στρεμ. σε 5 θέσεις, Γλύνες 17 στρεμ. σε 5 θέσεις, Τσιγκρά 15 στρεμ. σε 4 θέσεις, Ποτιστικά 6 στρεμ. σε 6 θέσεις, Βαρκά 5 στρεμ. σε 3 θέσεις, Παλιοχώρι 6 στρεμ σε 7 θέσεις, Ζερβά σε 7 θέσεις, Τσαΐρια 3 στρέμ. σε 3 θέσεις, Πηγαδάκια 5 στρεμ. σε 4 θέσεις, Σταθμός 3 στρέμ. σε 2 θέσεις, Καβανόζη 5 στρέμ. σε 4 θέσεις, Αγ. Μάρκος 4 στρέμ. σε 4 θέσεις, Συκιές 2 στρέμ. σε 2 θέσεις, Βλησίδια 2 στρέμ. σε 3 θέσεις, οικόπεδα 3 στρέμ. σε 1 θέση και Αμπέλια 1 στρέμ. σε 1 θέση.

Καλλιέργειες της οικογένειας κατά το 1962-63: σιτάρι 34 στρέμ., κριθάρι 4 στρέμ., βρώμη (σανός) 3 στρέμ., μηδική 1,5 στρέμ., βαμβάκι 18 στρέμ. (από τα οποία 6 ποτιστικά), καλαμπόκι 3 στρέμ., φακή 0,5 στρέμ., λαχανόκηπος 0,75 στρέμ., μποστανικά 0,75 στρέμ., αγρανάπαυση 24,5 στρέμ.

Έγγειο κεφάλαιο:

Αξία χωραφιών, κατοικιών, αποθηκών κτλ.	264.200 δρχ.
Αξία ζώων (3 άλογα, 2 αγελάδες, ένα γουρούνι, 5 πρόβατα και 30 κότες	28.500 δρχ.
Αξία εργαλείων	5.890 δρχ
Σύνολο κεφαλαίου	**298.590 δρχ.**
Έξοδα:	
ημερομίσθια	26.330δρχ.
αξία σπόρων	4.129 δρχ.
αξία λιπασμάτων	1.508 δρχ.
αξία φαρμάκων	.102 δρχ.
αξία ζωοτροφών	2.800 δρχ.
διάφορα	3.566 δρχ.
Σύνολο	**38.435 δρχ.**

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

Ακαθάριστο εισόδημα από την εκμετάλλευση

α. Από τη φυτική παραγωγή

σίτος σκληρός 14 στρ. Χ 110 Kgr/στρ. Χ 4 δρχ.	6.120δρχ.
σίτος μαλακός 20 στρ. Χ 130 Kgr/στρ. Χ 2,6 δρχ.	6.760 δρχ.
βαμβάκι 1730 Kgr Χ 7,2 δρχ.	11.456 δρχ.
αμπέλι	3.600 δρχ.
μποστανικά	2.500 δρχ.
μηδική 1,5 στρ. Χ 1200 Kgr/ στρ. Χ 1,5 δρχ.	2.700 δρχ.
ενοίκιο από λιβάδια	2.200 δρχ.
λοιπά (κριθάρι, βρώμη, καλαμπόκι, λαχανόκηπος)	5.695 δρχ.
Σύνολο	**41.031 δρχ.**

β. Από τα ζώα

τυρί 100 Kgr Χ 20 δρχ.	2.000 δρχ.
αρνιά 5 Χ 180 δρχ.	.900 δρχ.
γάλα προβάτων 100 Χ 5 δρχ.	.500 δρχ.
γάλα αγελάδων 2000 Χ 2,2	4.400 δρχ.
μοσχάρια 2 Χ 1200 δρχ.	2.400 δρχ.
λοιπά (αυγά, πτηνά κτλ.)	5.000 δρχ
Σύνολο	**15.200 δρχ.**
Συνολικό ακαθάριστο εισόδημα	**56.231 δρχ.**

Ο Ευάγ. Κυροδήμος υπολογίζει αναλυτικά όλες τις δαπάνες εκμεταλλεύσεως της γεωργικής επιχείρησης στο ύψος των 44.318, 4 δρχ. οπότε η καθαρή πρόσοδος είναι 11.912,6 δρχ. Την αποδοτικότητα δε του κεφαλαίου υπολογίζει σε 3,5 %.

Αυτή ήταν η κατάσταση της γεωργίας στο Σταυρό πριν τον αναδασμό. Για το μετά τον αναδασμό διάστημα δεν έχουμε δυστυχώς να παραθέσουμε παρόμοια αναλυτική μελέτη και συγκριτικά στοιχεία - πλην ελαχίστων. Και τα στοιχεία όμως που ακολουθούν είναι ικανά να δείξουν το μέγεθος της γεωργικής ανάπτυξης που επιτεύχθηκε.

3. Περίοδος 1964 μέχρι σήμερα.

Στοιχεία που αποδεικνύουν τη μεγάλη γεωργική ανάπτυξη της τελευταίας περιόδου, επακόλουθο του αναδασμού, παραθέσαμε και στο πέμπτο κεφάλαιο. Εδώ νομίζουμε ότι αρκούν τα εξής:[13]

Ποτιστικά χωράφια: Τα 493 στρέμ. του 1961 γίνονται 8.000 περίπου στρέμματα σήμερα, χωρίς να κατασκευαστεί κάποιο κρατικό αρδευτικό έργο. Μόνο με τις ιδιωτικές γεωτρήσεις, που κατέστη δυνατόν να δημιουργηθούν, λόγω αναδασμού.

Εκμηχάνιση γεωργίας: Οι 4 γεωργικοί ελκυστήρες του 1963 αυξήθηκαν σε 52 το 1981 και σε 80 περίπου σήμερα, εκτός των βαμβακοσυλλεκτικών μηχανών και των λοιπών γεωργικών μηχανημάτων.

Αξιοποίηση αγροτικής γης: Τα 2178 στρέμ. που βρίσκονται σε αγρανάπαυση το 1961 μηδενίστηκαν σχεδόν σήμερα. Από τα 2.500 στρέμ. της ημιορεινής έκτασης καλλιεργείται το 1/3 περίπου, μεγάλο τμήμα της οποίας φυτεύθηκε με ελαιόδενδρα, που δεν υπήρχαν

13. Τα στοιχεία έχουν ληφθεί από την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος και από τον Οργανισμό Βάμβακος και Καπνού.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

σχεδόν καθόλου πριν το 1964.

Στροφή προς αποδοτικότερες καλλιέργειες: Σπουδαίο ρόλο για τη στροφή προς αποδοτικότερες καλλιέργειες έπαιξε φυσικά η μετατροπή των ξηρικών χωραφιών σε ποτιστικά. Από τα 5.000 περίπου στρέμ. σιτοκαλλιέργειας του 1963 και τα 1.500 περίπου στρέμ. βαμβακοκαλλιέργειας φτάσαμε το 1997 στα 6.000 στρέμ. βαμβακοκαλλιέργειας, τα 800 στρέμ. καπνοκαλλιέργειας και ανά 100 περίπου στρέμματα φυτειών ακτινιδίας και φιστικιάς.

Κι ένα τελευταίο στοιχείο από τη μελέτη του γεωπόνου Ευαγγέλου Ευθ. Κυροδήμου, που αποδεικνύει με οικονομικά στοιχεία πόσο αποδίδει η στροφή προς αποδοτικότερες καλλιέργειες σε συνδυασμό με τον αναδασμό της γης και τη συνένωση μικροϊδιοκτησιών σε μεγάλα αγροτεμάχια. Αναφέρει τα παράδειγμα του Δημ. Κούτρα, ο οποίος είχε πριν από τον αναδασμό ένα μικρό χωράφι 400 τ.μ. Αγόρασε άλλα 14 μικροτεμάχια συνοριτών και δημιούργησε ένα αγροτεμάχιο 6 στρεμμάτων. Το καλλιέργησε με τρακτέρ, το πότισε με νερό από το γειτονικό χωριό Αμούρι και το έσπειρε βαμβάκι. Μάζεψε 1200 κιλά βαμβάκι το οποίο πούλησε προς 7 δρχ. το κιλό, δηλαδή εισέπραξε 8.400 δρχ. Τα 15 μικρά αγροτεμάχια σπέρνονταν προηγουμένως με καλαμπόκι. Η συνολική απόδοση ήταν 420 κιλά, προς 2,50 δρχ. το κιλό. Συνολικό εισόδημα 1050 δρχ. Η αύξηση του ακαθαρίστου εισοδήματος στην περίπτωση αυτή είναι 800%. Η περίπτωση αυτή είναι υπερβολική, ώστε να τη γενικεύσει κανείς. Όμως, αν και δεν υπάρχουν σχετικά συγκριτικά στοιχεία, πολλοί ανεβάζουν την αύξηση του γεωργικού εισοδήματος σε 300-400 % που προέκυψε από την αξιοποίηση της γης λόγω του αναδασμού.

Τότε που υπήρχε κτηνοτροφία

2. Κτηνοτροφία

Ο ελληνικός χώρος και το κλίμα ήταν ανέκαθεν κατάλληλα για την ανάπτυξη της κτηνοτροφίας, υπαίθριας ή σπιτικής (γιδοπρόβατα κυρίως). Στα χρόνια της Τουρκοκρατίας αναπτύχθηκε και η πλατύτερη νομαδική (των μεγάλων τσελιγκάτων και κοπαδιών) κτηνοτροφία. Το καλοκαίρι στα ελληνικά οροπέδια και το χειμώνα στους βοσκότοπους του κάμπου, στα χειμαδιά. Η σημασία της ύπαρξης και ανάπτυξης της κτηνοτροφίας αυτά τα χρόνια είναι μεγάλη. Όχι μόνο από οικονομικής σκοπιάς (παρείχε το τυρί, το γάλα, το δέρμα και το μαλλί), αλλά κι από την πλευρά της συντήρησης του παραδοσιακού βίου και της παροχής παραδείγματος της αδέσμευτης ζωής.

Στο Σταυρό είχαμε την υπαίθρια και τη σπιτική κτηνοτροφία (τη ντόπια) αλλά και την κτηνοτροφία των μεγάλων κοπαδιών που ξεχείμαζαν στα λιβάδια του κατά τον 19ο και τον 20ό αιώνα. Η περιοχή της κοινότητας Σταυρού μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1960 ήταν ο "παράδεισος των κτηνοτρόφων".

Οι λόγοι: 1. Η έκταση της περιοχής ήταν αρκετά μεγάλη, σχεδόν 13.000 στρέμ., με αρκετά μεγάλη ακαλλιέργητη έκταση (5-6000 στρέμ. του περασμένου αιώνα που κατέληξαν σε 4.000 στρέμματα το 1962).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

2. Η καλλιεργούμενη έκταση (7.000 στρέμ. τον περασμένο αιώνα, 9.000 στρέμ. το 1962) ήταν χωρισμένη σε δύο ντάμ' κες. Η μία ντάμ' κα η ανατολική (ντάμ'κα Τσιγκρά) και η άλλη η δυτική (ντάμ'κα Γλίνες). Οι δύο ντάμ'κες χωρίζονταν από το Μπεκιόρεμα, από τις εκβολές του στο Σπερχειό ποταμό μέχρι τις Πλύστρες, μεταξύ Αϊ - Ταξιάρχη - Καστριού. Στη συνέχεια το όριο μεταξύ των δύο αυτών περιοχών ανέβαινε στην κορυφογραμμή της λοφοσειράς Καστρί - Κουκουβάγια - Κοφινάς. Η μια από τις δύο ντάμ'κες έμενε σε αγρανάπαυση κι ενοικιαζόταν ως χειμερινό λιβάδι. Όταν ενοικιαζόταν η ανατολική ντάμ'κα τα μαντριά γινόταν στην Καναπίτσα, ή στη νότια πλαγιά του Κούκου, ενώ τον άλλο χρόνο που ενοικιαζόταν η δυτική τα μαντριά γινόταν στον Σαλωνίτη - Συκιές.

3. Η ύπαρξη πολλών βάλτων ή βαλτωδών εκτάσεων (βαρκά). Υπήρχαν πολλές βαλτώδης εκτάσεις των οποίων οι παρυφές ή μεγαλύτερες εκτάσεις (ανάλογα με τις βροχοπτώσεις) χρησιμοποιούνταν για τη βοσκή των ζώων. Τα Βαρκά στα σύνορα με τη Λυγαριά (300 περίπου στρέμματα), το βαρκό Μπουγάδες, βαρκό Γκαλντερίμι, βαρκό Ζακυριά, βαρκό τ'ς Εκκλησίας, βαρκό στ' Αγιονέρι, βαρκό στους Αρμακάδες (Τσαΐρια), όπου και το βοϊδολίβαδο, πρόσφεραν αρκετό χόρτο για τη βοσκή μικρών αλλά και μεγάλων ζώων, κυρίως βοδιών και αλόγων. Τα βόδια χρησίμευαν ως υποζύγια για την καλλιέργεια των χωραφιών (αροτήρες βόες). Αργότερα αντικαταστάθηκαν από τα άλογα κι αυτά τέλος αντικαταστάθηκαν από τους γεωργικούς ελκυστήρες.

Η εξέλιξη της κτηνοτροφίας στο Σταυρό εκτίθεται εδώ σε τέσσερα υποκεφάλαια - περιόδους. Κάθε περίοδος έχει τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της. Οι περίοδοι είναι οι εξής:
1η Περίοδος 1833-1855
2η Περίοδος 1856-1920
3η Περίοδος 1920 - 1963
4η Περίοδος 1964 μέχρι σήμερα.

1η Περίοδος 1833-1855

Κατά την περίοδο αυτή το κτήμα της Μπεκής (τσιφλίκι) ήταν ενιαίο και ανήκε στο Δημ. Κεμπρέκο. Ο Κεμπρέκος είχε και δικό του κοπάδι πρόβατα, αλλά ενοικίαζε κι ένα τμήμα του τσιφλικιού, τη μία ντάμ'κα σε διάφορους σκηνίτες κτηνοτρόφους ως χειμερινό λιβάδι. Το 1855, χρόνο του θανάτου του το κοπάδι του αποτελούνταν από:[14]

43	κριάρια (6 κεσέμια, 12 μιλιάρια, 25 πρόβατα βαρβάτα)
211	προβατίνες (180 με αρνιά και 31 ετοιμόγεννες)
101	ζυγούρια αρσενικά και θηλυκά
9	αιγίδια (γίδια) (6 αίγες, 1 τραγί, 1 βετούλι, 1 βετούλα) και
25	ψόφησαν ή σφάχτηκαν για το μνημόσυνο του Κεμπρέκου.
Σύνολο 389	

Η αξία τους - όπως την καθόρισαν οι πραγματογνώμονες της εποχής εκείνης - ήταν: 8 δρχ. κάθε κριάρι, 7 δρχ, η προβατίνα, 4 δρχ κάθε ζυγούρι, 3 δρχ, η γίδα.

Συνολική αξία κοπαδιού 2.252 δρχ.

Υπήρχαν και 9 αροτήρες βόες και 1 ίππος. Υπήρχε άλλος ένα ίππος στη Λαμία. Τα βόδια αξίζουν από 150 δρχ. το ένα μέχρι 30 δρχ., ανάλογα με την ηλικία τους π.χ. 6 ετών 150 δρχ., 20 ετών 30 δρχ. Το άλογο άξιζει 150 δρχ. (10 ετών)

Είχε λοιπόν ο Κεμπρέκος το δικό του κοπάδι (γύρω στα 400 πρόβατα) που το βοσκούσαν οι αρχιποιμένες του (με βοηθούς;). (Αρχιποιμένες αναφέρονται το 1855 οι Νικόλαος

14. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Νομού Φθιώτιδος, Συμβ/φος Αλεξ. Χατζίσκος, 7365/1857

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

Ζιώγας και Ιωάννης Γαλάνης) ενοικίαζε όμως και το χειμερινό λιβάδι σε σκηνίτες κτηνοτρόφους, που το καλοκαίρι έβοσκαν τα κοπάδια τους στα θερινά λιβάδια, στα βουνά. Η ενοικίαση γινόταν βάσει συμβολαίου που υπέγραφαν τα συμβαλλόμενα μέρη, δηλαδή ο Κεμπρέκος κι ο τσέλιγγας.

Το πρώτο συμβόλαιο που βρήκαμε ήταν του έτους 1837.[15] "... ο Δημ. Κεμπρέκος ενοικιάζει εις τον Μήτρον Ντουντούσην, κάτοικον εις χωρίον Κάψι, ιδιοκτήτην, και Γιάννον Τζακανίκαν (Τσακανίκαν), κάτοικον εις χωρίον Ζημνιανή, ποιμένα, ... τα χόρτα των χειμερινών λιβαδιων του χωρίου Μπεκί (εκτός το μέρος εκείνο, το οποίο θέλουν βοσκήσει τα ζώα των κατοίκων του χωρίου Μπεκί, κατά τα σύνορα τα οποία συμφώνως έθεσαν οι βλάχοι με τους Μπεκιώτας) επί συμφωνία δρχ. 1500... τα Εθνικά και Δημοτικά έξοδα εννοούνται εις βάρος των ποιμένων..." Αλλού αναφέρεται ότι ο Τσακανίκας βοσκούσε 2.500 - 3.000 γιδοπρόβατα. Φυσικά ο Τσακανίκας όχι μόνος του με τη δική του οικογένεια αλλά με τις οικογένειες των παιδιών του και των αδελφών του. Αυτές να ήταν άραγε οι άνω των 40 οικογένειες βλαχοποιμένων που παραχείμαζαν στη Μπεκή σύμφωνα με το 1400/1835 Μητροπολιτικό έγγραφο;

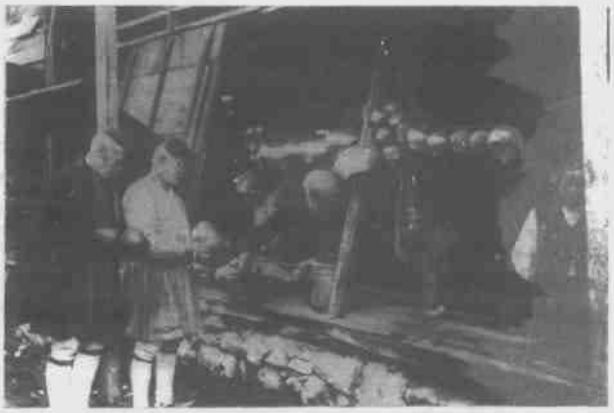

Τότε που ακουγονταν τα κυπροκούδουνα (Κουδουνάδικο στα Σάλωνα)

Κι ενώ φαίνεται ότι μέχρι το 1840 το χειμερινό λιβάδι το βοσκούσαν "τα ποίμνια του αρχιποιμένος Τσακανίκα",[16] το 1840 το λιβάδι της Μπεκής ενοικιάζουν οι Θύμιος Καραγιάννης, Καραχρήστος Μπαρλάς και Νικ. Γεωργούλας.[17]

Φαίνεται όμως ότι, παρ' όλο που τα όρια του λιβαδιού ήταν γνωστά, θα υπήρχαν διαφορές και φιλονικίες, γι' αυτό αργότερα τα όρια αναφέρονται επακριβώς.[18]

Διάρκεια μισθώσεως 1η Νοεμβρίου 1846 μέχρι 21 Απριλίου 1847. Ενοίκιο 1300 δρχ. Η ανατολική περιοχή (ντάμ'κα Τσιγκρά) θεωρούνταν καλύτερο λιβάδι κι ενοικιαζόταν πάντα με μεγαλύτερο ενοίκιο (το 1837 1500 δρχ). Τα μονά έτη ενοικιαζόταν ως λιβάδι η ανατολική ντάμ' κα και τα ζυγά η δυτική.

Κατά την ενοικίαση του λιβαδιού εξαιρούνταν της βοσκής:

1. Η Περιφέρεια, δηλ. η περιοχή που οριζόταν ανατολικοβορινά από το ρέμα του Αγίου Μάρκου και το Τσατάλι ρέμα, σύμφωνα με απόφαση που χρονολογείται ακόμα από την εποχή της Τουρκοκρατίας. Ο Τούρκος τσιφλικάς όρισε αυτή την περιοχή, για να

15. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Νομού Φθιώτιδος, Συμβ/φος Βασ. Περραιβός, 1013/1837.

16. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Νομού Φθιώτιδος, Συμβ/φος Κ. Οικονομίδης, 2467/1840

17. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Νομού Φθιώτιδος, ό.π.

18. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Νομού Φθιώτιδος, Συμβ/φος Γ. Ριζόπουλος, 2416/1846

Τα όρια που περιγράφονται ανήκουν στη δυτική περιοχή (ντάμ'κα Γλίνες). Το λιβάδι ενοικιάζουν οι Ευάγγελος Τζάμης και Γιάννης Δεδούσης από την Κάψη.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

βόσκουν τα ζώα τους οι κολλήγοι.

2. Το Βοϊδολίβαδο στην περιοχή Αρμακάδες - Τσαΐρια. Το βοϊδολίβαδο οριζόταν "κατά την ανέκαθεν συνήθειαν" στις αρχές του Μαρτίου. "... δια την βοσκήν των αροτήρων βοών".[19] Το 1854 για πρωτη φορά αναφέρεται και Γαλαρολίβαδο, του οποίου δεν περιγράφονται τα όρια.

Το ενοίκιο του λιβαδιού αρχίζει από 1200 δρχ. στη δεκαετία του 1830 (ανάλογα και με τη ντάμ'κα) και φτάνει τις 3000 δρχ το 1855 λίγο πριν από το θάνατο του Δημ. Κεμπρέκου.[20]

Τα ζώα που βόσκουν στο λιβάδι της Μπεκής πρέπει να ξεπερνούν τα 4000 μικρά ζώα και 150-200 μεγάλα (βόδια- μουλάρια). Μέχρι 3000 ζώα έχουν δικαίωμα να βόσκουν οι ενοικιαστές, 400 περίπου έχει ο Κεμπρέκος κι από λίγα αιγοπρόβατα που έχει κάθε οικογένεια κολλήγα.

Η διάρκεια της μισθώσεως του λιβαδιού δεν είναι πάντοτε η ίδια (κυρίως η έναρξη ποικίλλει ανάλογα με την πρωϊμότητα του χειμωνα), σιγά - σιγά όμως αποκτά κάποια σταθερότητα. Αρχίζει "σιμά - κοντά τ' Αϊ Δημητριού" (26 Οκτωβρίου) και λήγει τ' Αϊ - Γιωργιού (23 Απριλίου).

Το λιβάδι της Μπεκής θεωρείται πολύ καλό, γι' αυτό κι ακριβοπληρώνεται. Κάνοντας σύγκριση με άλλα λιβάδια που ενοικιάζονταν τον ίδιο χρόνο, είναι το ακριβότερο π.χ. το 1846 που το λιβάδι της Μπεκής ενοικιάζεται με ενοίκιο 1300 δρχ., τα λιβάδια των Κομποτάδων ενοικιάζεται προς 480 δρχ. και της Σαρμουσακλής προς 725 δρχ. Εφάμιλλο (σε αξία) με της Μπεκής είναι μόνο το λιβάδι της Μαυρομαντήλας.

2η Περίοδος 1856 - 1920

Το έτος 1856 αποτέλεσε μεταβατικό έτος του περάσματος από το ενιαίο τσιφλίκι στα περισσότερα (και μικρότερα) τσιφλίκια και τις μικροϊδιοκτησίες.

Η Ελισάβετ Πούλιου - Αγγελή διεκδικεί όλο το κτήμα της Μπεκής ως νόμιμος κληρονόμος του Παλαιώβ και κατ' επέκτασιν και του πρώτου εξαδέλφου του Κεμπρέκου. Ύστερα μάλιστα και από την 14336/13-10-1856 απόφαση του Εφετείου Αθηνών με την οποία λογιζόταν κύριος και κάτοχος της περιουσίας του Κεμπρέκου, ενεργεί ως ιδιοκτήτρια και ενοικιάζει το λιβάδι στον Τέγο Περιβολιώτη, κτηνοτρόφο, κάτοικο της Λαμίας με ενοίκιο 3000 δρχ.[21]

Οι ορισθέντες ως κηδεμόνες της περιουσίας του Κεμπρέκου όμως της αμφισβητούν το δικαίωμα αυτό και ενοικιάζουν το λιβάδι στον Αναγνώστη Τρωγαδάρα, κάτοικο Αμουρίου με το ίδιο ενοίκιο. Ο Τρωγαδάρας υποπτευόμενος διενέξεις κα δικαστήρια υπενοικιάζει το λιβάδι σε 10 Μπεκιώτες για 3700 δρχ.[22]

Το 1857 ξεκαθαρίστηκε το ιδιοκτησιακό καθεστώς. Όπως είναι ήδη γνωστό αναγνωρίστηκαν 8 κληρονόμοι του Κεμπρέκου. Κάποιοι πούλησαν αμέσως το μερίδιο τους σε ένα ή περισσότερους ιδιοκτήτες. Έτσι το 1857 η Ελισάβετ Πούλιου Αγγελή (σύζυγος πλέον του Αχιλλέα Τηλεμαχίδη) κατέχει τα 2/8 του τσιφλικιού, ο Χρ. Βλαχάκης επίσης 2/8, ο Σαϊτόπουλος 1/8 και τα υπόλοιπα 3/8 τα κατέχουν 32 ιδιοκτήτες. Κάθε ιδιοκτήτης ενοι-

19. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Νομού Φθιώτιδος, Συμβ/φος Αλεξ. Χατζίσκος, 2845/1854. Ενοικιαστές οι Δημήτριος Ντρίζος, κτηνοτρόφος, κάτοικος Ασπροποτάμου της Τουρκίας και Κώστας Δημητρακόπουλος, κτηνοτρόφος, κάτοικος Τσοπανλατών. Ενοίκιο 2850 δρχ.

20. Γ.Α.Κ. - Αρχείο Νομού Φθιώτιδας, Συμβ/φος Αλεξ. Χατζίσκος, 4715/10-10-1855. Ενοικιαστής ο Κώστας Κούτρας από την Υπάτη.

21. Γ.Α.Κ. - Αρχείο Νομού Φθιώτιδος, ό.π., 6822/1856.

22. Γ.Α.Κ. - Αρχείο Νομού Φθιώτιδος, ό.π., 7019/ 2-12-1856.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

κιάζει το δικό του μερίδιο (οι 32 ενοικιάζουν με αντιπροσώπους) κι έχουμε περισσότερα συμβόλαια. Ταυτόχρονα το ενοίκιο του λιβαδιού της Μπεκής εκτινάσσεται στα ύψη (4050 δρχ. από τις 3000 του προηγούμενου χρόνου).

Πάντως το 1857, εκτός από τα ζώα των ενοικιαστών, βόσκουν "απληρωτί και ελευθέρως" και τα ζώα των ιδιοκτητών , 150 περίπου. (Τί απέγιναν τα 350 πρόβατα του Κεμπρέκου; Τα πούλησαν οι κληρονόμοι;) Τα αγελάδια των κατοίκων της Μπεκής καθώς και τα "αιγιδιά των" βόσκουν "ελευθέρως κατά την θέσιν του Αγίου Μάρκου".[23] Τα καθιερωμένα κατά το προηγούμενο διάστημα (βοϊδολίβαδο, διάρκεια μισθώσεως κτλ.) διατηρούνται.

Μέχρι το 1920 οι υπάρχουσες αλλαγές αναφέρονται στο ιδιοκτησιακό καθεστώς. Σχετικά με την κτηνοτροφία δεν έχουν γίνει σημαντικές αλλαγές. Μερικοί κτηνοτρόφοι εγκαθίστανται στη Μπεκή, φαίνεται όμως πως πουλάνε τα ζώα τους ή τουλάχιστον το μεγαλύτερο μέρος τους.

3η Περίοδος 1920 - 1963

Κατά την τρίτη περίοδο παγιώνεται η εξής κατάσταση. Το (χειμερινό) λιβάδι της Μπεκής, η ντάμ'κα που μένει σε αγρανάπαυση, χρησιμοποιείται από τους Νε(ο)χωρίτες κτηνοτρόφους (Νεοχώρι Υπάτης). Πολύτιμη είναι η μαρτυρία του Σπύρου Αγγελή (Αγγελοσπύρου, έτος γενν. 1907) και της γυναίκας του (έτος γενν. 1914) για την περίοδο αυτή.

"Στη Μπεκή ερχόμαστε για χειμαδιό. Ερχόμασταν σιμά τ' Αϊ - Δημητριού, όχι πάντα την ίδια ημερομηνία, ανάλογα με την οψίμια του χειμώνα και φεύγαμε στις 20 Μαΐου. Πρωτοήρθαμε στις 20 Οκτωβρίου 1920 και τελευταία φορά το 1962. Μετά δεν ξανάρθαμε γιατί έγινε ο αναδασμός και δεν υπήρχαν λιβάδια. Τότε πήραμε λιβάδι στη Μαγούλα - Λουτρών Υπάτης απ' τις Πλαταΐισσες..."[24]

Από το Νεοχώρι έρχονταν οι κτηνοτρόφοι: Αγγελαίοι (Κώστας και Σπύρος), Ζαγγαναίοι (Αθανάσιος- Ηλίας), Αυγικαίοι (Σπύρος και Νίκος), Πολιταίοι και (αργότερα) Τσατσαναίοι (Νώντας και Κώστας). Είχαν 1000 κεφάλια γιδοπρόβατα όλα - όλα. "Έρχονταν κι άλλοι από άλλα μέρη αλλά δεν ήταν τακτικοί. π.χ Παλιαλεξαίοι από Λυγαριά".

Και να μια σημαντική πληροφορία για την ντόπια κτηνοτροφία. "... Φ' λάγαμε και λίγα πρόβατα τ' Κώστα τ' Σούλιου. Την πρώτ' χρονιά π'πήγαμε δεν υπήρχε άλλους βλάχους στη Μπική. Ου Κότσαλους, ου Κ'φός (Κ. Καραναστάσης), είχε κάτ' πρόβατα π' τα φύλαγι ου Μπαλαούρας..."

Το 1920 λοιπόν είχε λίγα πρόβατα ο Κ. Καραναστάσης και λίγα ο Κ. Σούλιος. Αυτή ήταν η ντόπια κτηνοτροφία.

Την ίδια χρονιά έρχονται κι εγκαθίστανται οι Μπαχλαβαίοι με δικά τους πρόβατα, το 1925 οι Κυροδημαίοι κι ακολουθούν οι Τζουαναίοι, οι Δρακαίοι, Ζιακαίοι κτλ. Κι αυτοί όμως σιγά - σιγά πουλάνε τα ζώα και αγοράζουν χωράφια...

Ας παρακολουθήσουμε όμως τη διήγηση του μπαρμπα- Σπύρου, γιατί μας δίνει χρήσιμες πληροφορίες για τη ζωή των κτηνοτρόφων στο χειμαδιό της Μπεκής.

Γιατί προτιμούσαν τη Μπεκή για χειμαδιό; "Ου τόπους αυτός μας βουηθ'σε πουλύ στο ότι ήταν κοντά η Λαμία κι στέλναμι τα πιδγιά μας για γράμματα. Αλλιώς του λιβάδ' ήταν

23. Γ.Α.Κ. - Αρχείο Νομού Φθιώτιδος, Συμβ/φος Θεόδ. Δυοβουνιώτης, 519/1857.

24. Στη Μαγούλα - Λουτρών Υπάτης συναντήσαμε το μπαρμπα - Σπύρο και τη θεια - Σπύραινα στις 14 Ιανουαρίου 1996, με την ευγενική μεσολάβηση του (συναδέλφου) γιού του Κώστα. Η συζήτησή μας με το μπαρμπα - Σπύρο και τη θεια - Σπύραινα ήταν μια απόλαυση. Ήταν μια ελεύθερη συζήτηση μιας περίπου ώρας, που τη μαγνητοφωνήσαμε. Καλή σας ώρα καλοί μου γέροντες...

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

πουλύ δύσκουλου..."

Να λοιπόν. Οι αγράμματοι αυτοί ξωμάχοι προτιμούσαν ένα δυσκολότερο λιβάδι, υπέφεραν περισσότερο, για να μπορούν τα παιδιά τους να μάθουν γράμματα! Και τα παιδιά τους έμαθαν γράμματα...

Η δυσκολία του λιβαδιού έγκειτο σε δύο πράγματα. Είχε πολλή λάσπη ("... από πάν' ως τη Βάρα γιόμ'ζι ου τόπους παπούτσια απ' τα πρόβατα...") και δεν είχε χορτάρι, αν δεν έβρεχε νωρίς. Τότε αναγκάζονταν οι κτηνοτρόφοι να κόβουν κλαρί και να το κουβαλάνε απ' τη Νταϊτσά.

Όμως ένιωθαν το χωριό μας σα δεύτερη πατρίδα τους. "Ικεί γιννήθ'καν τα πιδγιά μ', λέει η γριά Σπύραινα. Ικεί τά βάφτ'σα. Ικεί πήγιναν σχουλείου του Χ'μώνα..."

Τα κονάκια τά 'φτιαχναν στο προσήλιο "... στ' Γκαβανόζ' μέχρι την Καναπίτσα ή απ' του Παλιουχώρ' - Καστρί κι στ' Σαλουνίτ' τουν Άμπλα, ανάλογα με τη Ντάμ'κα..."

Η ζωή στα κονάκια ήταν πολύ δύσκολη. Την έκαναν δυσκολότερη η κακοκαιρία και η παντελής έλλειψη μέσων. Όλοι βοηθούσαν στις δουλειές. Άντρες, γυναίκες και παιδιά. Οι δυσκολίες μεγάλωναν κατά την περίοδο της Κατοχής και του Εμφύλιου που επακολούθησε. Μερικά χαρακτηριστικά περιστατικά δίνουν ανάγλυφα τον αγώνα και την αγωνία αυτών των ανθρώπων που ξεχείμαζαν στο χωριό μας κατά τις περιόδους αυτές.

"Με τους Γερμανούς και μετά (στον εμφύλιο) περνάγαμε πολύ δύσκολα. Νυχτώναμε και δεν ξέραμε, αν θα μας παρ' η άλλη μέρα... Μια χρονιά είχαμι μαντριά στα Βλησίδια, πάν' απ' τ' Σαλουνίτ' τουν Άμπλα. 25 Απριλίου 1943 ή 44, Μιγάλ' Παρασκιβή..." Κάποιος έφιππος Γερμανός έπιασε ένα πρόβατο. Καθώς προσπαθούσε να το φορτώσει στο άλογο, εκείνο πρόγκηξε και τού 'φυγαν άλογο και πρόβατο. Ταυτόχρονα τού 'πεσε το περίστροφο του, χωρίς να το καταλάβει.

Κι ενώ το περίστροφο το βρήκε και το πήρε κάποια Κουτσονίκαινα, ο Γερμανός φαίνεται ότι είπε ψέμματα στη μονάδα του, σχετικά με τον τρόπο που έχασε το περίστροφο του. Οι Γερμανοί πήραν απόφαση να κάψουν τα κονάκια των Αγγελαίων. Την απόφαση αυτή την έμαθε ο Νίκος Τσονάτος που ήταν σιδηροδρομικός και τους ειδοποίησε με τον Ηλία Τζουβάρα. Τότε "... πήραμε τα άλογα των κουμπάρων μας απ' το Σταυρό, φορτώσαμε το πράγματα και φύγαμε νύχτα για την Υπάτη..."

Άλλο ένα περιστατικό κατά τη διάρκεια της Κατοχής. "... Αυτή τη χρονιά είχαμι κουνάκια στην Καναπίτσα...." Οι άλλοι άρμεγαν κι ο μπαρμπα - Σπύρος ζώστηκε μια κουμπάρα που είχε πάρει απ' τον παπα - Θύμιο και πήγε να δει τα άλλα πρόβατα, γιατί είχαν δει ύποπτες κινήσεις. Στο μεταξύ ήρθαν ένας Ιταλός και δύο ιταλόφιλοι (ο ένας καπετάν Κώστας απ' τον Αλμυρό). Χτύπησαν τον αδελφό του και διέταξαν να πηγαίνουν για μερικές μέρες το γάλα στη "Κασαρία" (γαλατάδικο; τυροκομείο). "Στου μεταξύ ιγώ γύρ'ζα. Κινδύνευα, αν με πιάναν με την κουμπούρα...."Πάν' τα πρόβατα Σπύρου", φωνάζ' η Σπύρινα. Ιγώ κατάλαβα ότι κατ' συμβαίνει. Ξεζώνουμε το πιστόλι και τ' αφήνω να πέσει πίσω μου, χωρίς να το καταλάβουν..."

Και συνεχίζει μ' ένα περιστατικό απ' τον εμφύλιο. "Αντάρτες δε μας πείραξαν ποτέ. Μαυροσκούφηδες μια φορά μας πήραν 17 πρόβατα. Προσποιούνταν τους αντάρτες, αλλά εμείς τους γνωρίσαμε. Ειδικά έναν Κ.... απ' την Υπάτη. Με πήραν μαζί τους.... Η Σπύραινα ξυπόλητη από πίσω, τα παιδιά έκλαιγαν.... Μ' άφησαν λίγο πιο πέρα στην Καναπίτσα..."

Ο μπαρμπα - Σπύρος τελειώνοντας προσδιόρισε πότε το λιβάδι του Σταυρού έπαψε ν' αποτελεί παράδεισο για τους κτηνοτρόφους. "Μετά το 1962 δεν ξανάρθαμε, γιατί έγινε ο αναδασμός και δεν υπήρχαν λιβάδια..."

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

Ποια ήταν όμως η κατάσταση της ντόπιας κτηνοτροφίας στο Σταυρό το 1962; Να πώς την περιγράφει ο Ευάγγελος Ευθ. Κυροδήμος στην προαναφερθείσα μελέτη του.

Α. ΖΩΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ίπποι 80, φοράδες 20, ημίονοι 16, όνοι 14

Β. ΖΩΑ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΑ

αγελάδες εγχώριας αβελτίωτες 45
αγελάδες εγχώριες βελτιωμένες 10
αγελάδες ξενικές 4
πρόβατα εγχώρια 1500, γίδια 150
χοίροι 65,[25] όρνιθες 2500
κουνέλια 95, πάπιες 80, περιστέρια 150, κυψέλες εγχώριες 20 και ευρωπαϊκές 10.

4η Περίοδος 1964 και μετά.

Μετά τον αναδασμό καταργήθηκαν οι ντάμ'κες, άρχισε η εντατική καλλιέργεια όλων των καλλιεργήσιμων αγρών και εξαφανίστηκαν τα λιβάδια. Μαζί τους αφανίστηκε και η κτηνοτροφία.

Αυτή τη στιγμή υπάρχουν γύρω στα 500 πρόβατα. Τα έχουν βασικά δύο άτομα, οι "τελευταίοι των κτηνοτρόφων". Πιστός στην οικογενειακή παράδοση ο Βαγγέλης Δράκος κρατάει καμιά 200ριά πρόβατα κι άλλα τόσα ο Γιώργος Κουτκιάς. Καμιά 50ριά πρόβατα έχουν οι Κορέντζελος και Ι. Στρογγυλός κι από καμιά 10αριά πρόβατα μερικοί "ρομαντικοί" κτηνοτρόφοι, άνθρωποι που έχουν γεννηθεί μέσα σε μια στάνη και δεν μπορούν να ζήσουν χωρίς ζώα, οι Μήτρος Μπαχλαβάς, Γιώργος Κ. Γαλάνης, Νίκος Φάσας και 2-3 άλλοι.

Έτσι από τα 3000 κεφάλια που έβοσκαν στα λιβάδια της Μπεκής τον περασμένο αιώνα και τα 1500 του αιώνα μας μέχρι το 1962 φτάσαμε στα 500 ζώα σήμερα. Η κτηνοτροφία του χωριού σε διαρκή φθίνουσα πορεία, χωρίς να έχει αναπτυχθεί η σταβλισμένη κτηνοτροφία.

Την κατάσταση σώζει ο Κύπριος Γιώργος Δημητρίου με το ορτυκοτροφείο του. Το πιο σύγχρονο ορτυκοτροφείο της χώρας μας λειτουργεί στο Σταυρό από το 1982...

Ζώα εκτρέφει κι ο Κώστας Γιδαράκος, συγκεκριμένα άλογα. Έχει ιδρύσει από το 1988 τον Ιππικό Όμιλο Φθιώτιδας και εκτρέφει 22 άλογα αγώνων. Ο Όμιλος διοργανώνει αγώνες πανελλήνιας εμβέλειας.

Παραδοσιακή στάνη στο Σταυρό σήμερα (Γιώργος Κουτκιάς) φωτο: Σερεμέτης

25. Σχεδόν κάθε οικογένεια είχε το γουρούνι της. Το έσφαζαν τα Χριστούγεννα. Έτρωγαν το κρέας κι έλιωναν το λίπος του (τη λίπα, όπως την έλεγαν) την οποία τη χρησιμοποιούσαν για την παρασκευή φαγητών, αντί για λάδι. Μετά το λιώσιμο του λίπους έμεναν οι παροιμιώδεις τσιγαρήθρες... Η παραγωγή λίπας αποτελούσε δείκτη ευμάρειας. Ο τάδε έβγαλε στόσους τενεκέδες λίπα!!!

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ

ΥΔΡΕΥΣΗ - ΑΡΔΕΥΣΗ - ΑΛΛΑ ΕΡΓΑ

Φυσικές πηγές και τρεχουμενα νερά ούτε στο παρελθόν υπήρχαν πολλά ούτε - πολύ περισσότερο - υπάρχουν σήμερα.

Οι πηγές τροφοδοτούν με τα νερά τους τα ρέματα του χωριού. Σε τρεις πηγές έχει γίνει υδρομάστευση και τα νερά τους καταλήγουν στις βρύσες Τσάλαινα, Κάκαινα και Μπούφαινα.

1. Τρεχούμενα νερά

Τα περισσότερα ρέματα του χωριού είναι σήμερα ξηροχάντακα. Τα ρέματα που έχουν νερό τις περισσότερες μέρες του χρόνου, είναι δύο, το Μπεκιόρεμα και το Βαγιονόρεμα ή Παπακυριτσόρεμα.[1]

α. Μπεκιόρεμα.

Είναι το ρέμα που πηγάζει από τα σύνορα Σταυρού - Αγριελιάς, δέχεται τα νερά των αμπλάδων της περιοχής και των Βαρκών, διευθύνεται αρχικά προς τα δυτικά και στη συνέχεια στρέφεται προς νότον στο ύψος Καστριού - Αϊ Ταξιάρχη, στη συνέχεια δέχεται τα νερά των βρυσών του χωριού Τσάλαινα και Κάκαινα και διευθυνόμενο πάντα νότια χύνεται στο Σπερχειό ποταμό. Παλαιότερα το Μπεκιόρεμα δεν είχε σταθερή κοίτη από τη θέση Μαγούλα Ποτιστικών και κάτω, προξενώντας μεγάλες αγροζημιές με τις "κατεβασιές" του. Το 1955 διευθετήθηκε η κοίτη του στο σημείο αυτό με εκσκαπτικό μηχάνημα, τη Φαγάνα. Γι' αυτό στο σημείο αυτό ονομάζεται Φαγανοσούδα.

Μέχρι τα μέσα του αιώνα μας είχε πολλά νερά και με τα παρακείμενα Βαρκά αποτελούσε ένα αξιόλογο υγροβιότοπο. Σήμερα μόνο το χειμώνα τα νερά του φθάνουν μέχρι το Σπερχειό ποταμό.

β. Βαγιονόρεμα (Βαϊνόρεμα) ή ρέμα του Παπακυριτσόπουλου.

Πηγάζει από τους λόφους Αϊ-Λιάς (Σταυρού) - Κοφινάς - Τύμπανο - Κούκος και διευθύνεται νότια. Διαρρέει ορμητικά μια βαθιά χαράδρα μεταξύ Τύμπανου - Κούκου, σχηματίζοντας κι ένα καταράκτη 3-4 μέτρων (κρέμαση) στην περιοχή Παρηγόρη και συνεχίζει ομαλά νότια. Κάποιοι καλλιεργητές δεσμεύουν το νερό του με φράγματα και δεξαμενές και ποτίζουν φιστικιές, ελιές και βαμβάκι.

Κοινοτικό γραφείο Σταυρου

Στους επίσημους χάρτες αναγράφεται λανθασμένα ως Μπεκιόρεμα. Το λάθος πρέπει να διορθωθεί.

Από το 1894 ονομάζεται και Παπακυριτσόρεμα από το ληστή

1. Τα ρέματα του χωριού παρατίθενται στο τέταρτο κεφάλαιο με αυξ. αριθμό 91.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

Παπακυριτσόπουλο, ο οποίος, κρυμμένος μαζί με δύο συντρόφους του κάτω από τη γέφυρα του δημόσιου δρόμου Λαμίας - Καρπενησίου, επί του Βαγιονορέματος, συνέλαβε τους δικαστικούς Ροζάκη και Αγγελή.

Θα αναφέρουμε εδώ και το Σπερχειό ποταμό όχι για να τον "οικειοποιηθούμε" ως ποταμό ή να γράψουμε την ιστορία του, αλλά γιατί σε μήκος μισού περίπου χιλιομέτρου αποτελεί φυσικό διαχωριστικό όριο μεταξύ των περιοχών Σταυρού - Κομποτάδων. Στο σημείο αυτό το ποτάμι ρέει σε ευθεία περίπου γραμμή από τα δυτικά προς τα ανατολικά, στο νότιο όριο της τοποθεσίας Βάρα. Μεταξύ Βάρας - Σπερχειού υπάρχει μια λωρίδα δασώδους έκτασης, ο Λόγγος. Η έκταση αυτή (87 στρεμμάτων περίπου) με το Σπερχειό ποταμό και το συνεχόμενο Πλατανιά των Κομποτάδων αποτελεί σπουδαίο βιότοπο. Σήμερα ο Λόγγος ξεχερσώνεται συστηματικά και χρόνο με το χρόνο εκλείπει...

Τα νερά του ποταμού μένουν ανεκμετάλλευτα για τους κατοίκους του χωριού μας. Το αρδευτικό έργο Ζηλευτού - Λιανοκλαδίου - Αμουρίου δεν συμπεριέλαβε και την περιοχή του χωριού μας Γλίνες, που δεν έχει υψηλή στάθμη υδροφόρου στρώματος.

Συχνά ο Σπερχειός υπερχειλίζει και καλύπτει με νερά και λάσπες τη Βάρα και τις βορειότερες περιοχές.

Μέχρι τις αρχές του αιώνα μας υπήρχε δρόμος που οδηγούσε από τη Λαμία προς την Υπάτη με κατεύθυνση Καλύβια - Αμπέλια (Σταυρού) - Θυμιάκια - Βάρα (Πλάτανος) - Αϊ-Λιάς Κομποτάδων. Το Σπερχειό τον περνούσαν με "φελούκα", βάρκα που περνούσαν στην απέναντι όχθη. Λένε ότι υπάρχουν ακόμα σιδερένιοι κρίκοι στο Κομποταδίτικο, στην όχθη του Σπερχειού κάτω απ' τον Αϊ-Λιά. Δυστυχώς δεν κάναμε προσπάθεια να το εξακριβώσουμε.[2]

2. Πηγές - Ύδρευση

Νερό ανάβλυζε σε διάφορα σημεία, κυρίως στις υπώρειες των λόφων του χωριού, σχηματίζοντας τους λεγόμενους αμπλάδες.[3] Σε τέσσερις περιπτώσεις το νερό των πηγών διοχετεύονταν σε βρύσες. Αυτές ήταν η Τσάλαινα, η Κάκαινα (μέσα στον κυρίως οικισμό του Σταυρού), η Μπούφαινα (λίγο νοτιότερα του οικισμού τώρα μέσα στον οικισμό της Νέας Βράχας) και η Σιμάναινα ή Μπεκιόβρυση στο Σ.Σ. Λειανοκλαδίου.[4] Η τελευταία δεν υπάρχει σήμερα, αν και ξεδίψασε πολύ κόσμο στις αρχές του αιώνα μας.

Από τις τρεις πρώτες βρύσες (και από 7-8 πηγάδια) υδρεύονταν οι κάτοικοι του χωριού μέχρι τη δεκαετία του 1950. Οι βρύσες αυτές πρέπει να έγιναν στη δεκαετία του 1860, όταν το χωριό μεταφέρθηκε στη σημερινή του θέση. Στην Τσάλαινα υπήρχε επιγρα-

2. Παραθέτουμε απόσπασμα μιας χιουμοριστικής αναφοράς του Βλάσση Γαβριηλίδη σε μια σχεδία που χρησιμοποίησε ο ίδιος το 1892 για το πέρασμα του Σπερχειού "εφθάνομεν εις τας όχθας του αγεφύρωτου προς το κεφαλοχώρι των Κομποτάδων Σπερχειού. Εκεί μας εδέχθη μεθ' ενός ίππου κι ενός αγωγιάτου η αυτοσχέδιος σχεδία, αυτή εκείνη (σ.σ. η ίδια) ήτις ολίγας ημέρας πριν είχε χρησιμεύσει ως ληστοφυγοδικοπαγίς. Είχε καταφύγει επ' αυτής δια να περάσει τον ποταμόν συμμορία ολόκληρος, ήτις είχε σκοπόν... να απαγάγη... η σχεδία παρεσύρθη υπό του ρεύματος κι επήγαιναν οι άνθρωποι να χαθούν. Επυροβόλησαν, ήλθον οι χωρικοί, τους είδον, τους ενόησαν κι έτρεξαν κι έφεραν τ' αποσπάσματα και τους συνέλαβον...

Ημείς, πιστοί υπήκοοι της Α.Μ. του Σπερχειού, επληρώσαμεν τα διόδιά μας και διεκπεραιώθημεν εις τους Κομποτάδες..." (Το απόσπασμα είναι από το "ΕΤΗΣΙΟΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑΚΟΝ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΝ ΚΑΙ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΤΟΥ 1892" που τυπώθηκε στην Αθήνα το 1891 από το τυπογραφείο της ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ Β. ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΟΥ, σελ. 100-101).

3. Λεπτομέρειες για τους αμπλάδες στο τέταρτο κεφάλαιο με αυξ. αριθμό 10.

4. Κοίτα τέταρτο κεφάλαιο, αυξ. αριθμός 22.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

φή πάνω σε πελεκητή πέτρα με ημερομηνία 1879. Δυο βρυσες της Μπεκής αναφέρονται σε πρακτικό του Δήμου Λαμιέων το 1896.[5]

Το 1903 είχε γίνει απόπειρα να κατασκευαστεί υδραγωγείο στον Άγιο Μάρκο.[6] Τελικά το υδραγωγείο έγινε το 1956 και το νερό ήρθε από τον Άγιο Μάρκο στις αρχές της δεκαετίας του 1960. Τότε έγιναν 15 κοινοτικές βρύσες από τις οποίες υδρεύονταν οι κάτοικοι. Το νερό όμως δεν επαρκούσε και ήταν ακατάλληλο,[7] γι' αυτό οι περισσότεροι κάτοικοι πρόστρεχαν όπως πρώτα στην Τσάλαινα, Κάκαινα, Μπούφαινα και στα πηγάδια.

Το 1967-68 έγινε η πρώτη γεώτρηση στα Τσιγκρά, από όπου πλέον το χωριό υδρευόταν ικανοποιητικά. Η ραγδαία όμως ανάπτυξη και η αύξηση του πληθυσμού που παρατηρήθηκε κατά την επόμενη δεκαετία επέβαλαν τη διάνοιξη και νέας γεώτρησης στα Βαρκά, το 1978-80. Τότε έγινε και αλλαγή του δικτύου ύδρευσης.

Απ' τις δυο αυτές γεωτρήσεις υδρεύεται σήμερα ο Σταυρός με τα 1100 υδρόμετρα και τους 3-3,5 χιλιάδες κατοίκους . Οι ανάγκες όμως πολλαπλασιάζονται διαρκώς, οι συνθήκες ζωής άλλαξαν και το πρόβλημα της ύδρευσης θα λυθεί ικανοποιητικά με την ένταξή μας στο Δήμο της Λαμίας και την ύδρευση του Σταυρού απ' το Γοργοπόταμο.[8] Ο Σ.Σ. Λειανοκλαδίου υδρεύεται ήδη από το Γοργοπόταμο.

Το 1988 οι βρύσες Τσάλαινα και Κάκαινα μετατοπίζονται λίγο μακρύτερα από την αρχική τους θέση και ανακατασκευάζονται με διαμόρφωση του πέριξ χώρου, περισσότερο ως μουσειακά μνημεία, παρά για τη χρήση του νερού τους.

3. Άρδευση

Η έλλειψη τρεχούμενων νερών περιόριζε κατά πολύ τις αρδεύσιμες εκτάσεις. Ποτιστικά ήταν καμμιά 500αριά στρέμματα στις Άνω Γλίνες, στα Ποτιστικά και στους Χαλιάδες, δηλαδή εκτάσεις που βρίσκονταν παραπλεύρως του Μπεκιορέματος. Στις δυο πρώτες περιοχές καλλιεργούνταν κυρίως βαμβάκια στην τρίτη κηπευτικά. Το πότισμα γινόταν με τη σειρά και για προσδιορισμένο χρόνο. Το νερό δεσμευόταν από το Μπεκιόρεμα με την κατασκευή ειδικής Δέσης και τη διάνοιξη κάθε χρόνο του ειδικού υδραύλακα.

Όσοι είχαν την τύχη να έχουν πηγάδι στην αυλή του σπιτιού τους ή είχαν χωράφι κοντά στις βρύσες του χωριού είχαν ένα επί πλέον κήπο μερικών τετραγωνικών μέτρων.

Μετά τον αναδασμό, χωρίς να γίνει κανένα κρατικό αρδευτικό έργο, όλος ο κάμπος είναι αρδεύσιμος από ιδιωτικές γεωτρήσεις. Κι όχι μόνον ο κάμπος αλλά και οι πλαγιές των λόφων με μεταφορά του νερού με υπόγειο αγωγό, μερικές φορές σε απόσταση χιλιομέτρων.

Το σχεδιαζόμενο νέο αρδευτικό έργο σε συνεργασία Κοινότητας Σταυρού - ιδιοκτη-

5. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Νομού Φθιώτιδος, Πρακτικά Δήμου Λαμιέων, 100/1896

6. Γ.Α.Κ. - Αρχεία Νομού Φθιώτιδος, Πρακτικά Δήμου Λαμιέων, 72/1903

7. Μαρτυρία Δημ. Κ. Γαλάνη "...όταν έγινα πρόεδρος δεν είχαμε σχεδόν καθόλου νερό. Το 1956 είχε φέρει ο προηγούμενος πρόεδρος, ο Δημ. Πουρνάρας, νερό από τον Άγιο Μάρκο για μια ώρα το 24ωρο. Ήταν όμως ακατάλληλο, γιατί προερχόταν από επιφανειακά νερά και θόλωνε με την πρώτη βροχή..."

8. Στις αρχές της δεκαετίας του 1980 έγινε ανεπιτυχής προσπάθεια να συνδεθεί το δίκτυο του Σταυρού με το Γοργοπόταμο. Οι διαπραγματεύσεις με το Δήμο Λαμιέων δεν κατέληξαν σε αίσιο για τον Σταυρό αποτέλεσμα, γιατί η Λαμία αντιμετώπιζε τότε σοβαρό πρόβλημα λειψυδρίας. Αντιθέτως θετική ήταν η κατάληξη των διαπραγματεύσεων για τη σύνδεση του αποχετευτικού δικτύου Σταυρού με το σχεδιαζόμενο τότε βιολογικό καθαρισμό λυμάτων.

Ο γράφων, μαζί με τον τότε πρόεδρο Σταυρού Γεώργιο Αθ. Κυροδήμο, συμμετείχε στις συζητήσεις αυτές ως απλός πολίτης.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

των - Νομαρχιακής αυτοδιοίκησης θα λύσει τελείως το αρδευτικό πρόβλημα τριών περίπου χιλιάδων στρεμμάτων που βρίσκονται, στις πλαγιές των λόφων του χωριού. Για το σκοπό αυτό έχουν ήδη ανοιχτεί τρείς γεωτρήσεις στη Βάρα. Το νερό θα μεταφέρεται με υπόγειο αγωγό σε δεξαμενή που θα κατασκευαστεί στην κορυφή του λόφου Κουκουβάγια, κι από κει με υπόγειο δίκτυο θα διανέμεται στα εναπομείναντα ξηρικά χωράφια.

4. Άλλα έργα

α. Οδοποιία. Το συγκοινωνιακό πρόβλημα του Σταυρού έχει ήδη περιγραφεί αδρομερώς. Λασπώδεις δρόμοι το χειμώνα που δεν επέτρεπαν στους πιστούς να πάνε στην εκκλησία, στους μαθητές να πάνε στο σχολείο και στους κατοίκους του Σταυρού να διακινήσουν τα προϊόντα τους και να εκτελούν απρόσκοπτα τις εργασίες τους.

Σχετικό απόσπασμα πράξης του Κοινοτικού Συμβουλίου Σταυρού, και μάλιστα εν έτει 1940, είναι πολύ κατατοπιστικό.

"... η άνω οδός (σ.σ. αυτή που συνδέει το Σταυρό με το δημόσιο δρόμο Λαμίας - Καρπενησίου) ...ένεκεν του λασπώδους της γης αποκλείει πάσαν συγκοινωνίαν των κατοίκων της Ημετέρας Κοινότητος και καταντά, ιδία κατά το φθινόπωρον και χειμώνα αδιάβατος, ουχί μόνον υπό αυτοκινήτων και οχημάτων αλλά και υπό μικρών ακόμη ζώων ...τα προϊόντα μεταφέρονται μετά δυσκολίας ...αλλά πολλάκις στερούμεθα και ιατρικής βοηθείας..."[9]

Να φανταστεί κανείς ότι από τον περασμένο αιώνα τα Δημοτικά Συμβούλια Λαμίας - αρχικά - και τα Κοινοτικά Συμβούλια Σταυρού στη συνέχεια εγγράφουν διαρκώς πιστώσεις για συντήρηση και βελτίωση των οδών του Σταυρού...

Τελικά κατορθώθηκε μέσα στη δεκαετία του 1940 να στρωθεί με καρβουνίδι ο δρόμος που συνδέει το Σταυρό με το Σ.Σ. Λειανοκλαδίου. Καρβουνίδι ήταν τα υπολείμματα του κάρβουνου που έκαιγαν οι μηχανές του τρένου και χρησιμοποιήθηκε ως ασφαλτοτάπητας της εποχής εκείνης, με όλα τα επακόλουθα, κυρίως το μουντζούρωμα των διερχομένων. Έτσι εξασφαλίστηκε κάποια βατότητα του δρόμου και κατέστη δυνατόν να εκτελούνται δυο δρομολόγια την εβδομάδα Λαμία - Σταυρός με το ημιφορτηγό του Τραχανή.

Οι δρόμοι του χωριού άρχισαν να στρώνονται με τσιμέντο κατά τη δεκαετία 1980 και τελευταία πολλοί απ' αυτούς με άσφαλτο.

Η ασφαλτόστρωση όμως των δρόμων της κοινότητας Σταυρού είναι ένα πολύ δύσκολο στην επίλυσή του πρόβλημα για δυο λόγους. Πρώτον γιατί το χωριό εκτείνεται σε τρείς οικισμούς ρυμοτομημένης έκτασης 2000 περίπου στρεμμάτων, δηλαδή πρόκειται για πολλά χιλιόμετρα δρόμων. Δεύτερον υπάρχουν πολλοί δρόμοι στο Σ.Σ. Λειανοκλαδίου που πρέπει πρώτα να αποζημιωθούν οι ιδιοκτήτες και μετά να διανοιγούν και ασφαλτοστρωθούν οι δρόμοι. Ας ελπίσουμε ότι το πρόβλημα αυτό θα αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά μετά την ένταξη του Σταυρού στο Δήμο Λαμίας.

Στις αρχές του αιώνα μας το ρέμα της Τσάλαινας είχε αρκετό νερό και το χειμώνα ήταν αδιάβατο. Έκοβε το χωριό στη μέση. Πολλές ανεπιτυχείς προσπάθειες είχαν καταβληθεί για την κατασκευή γέφυρας. Τελικά το 1929 κατασκευάστηκε η πρώτη στέρεα και ανθεκτική γέφυρα της Τσάλαινας.[10] Τώρα δεν υπάρχει καθόλου γέφυρα, γιατί το ρέμα έχει μπαζωθεί...

β. Αστική συγκοινωνία - εξηλεκτρισμός. Στα τέλη της δεκαετίας του 1950 δυο σημαντικά γεγονότα συμβάλλουν στην παραπέρα άνοδο του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων.

9. Αρχείο Κοινότητας Σταυρού - Φθιώτιδας, Πρακτικό υπ' αριθμ. 12/1-7-1940

10. Αρχείο Κοινότητας Σταυρού - Φθιώτιδας, Πρακτικό υπ' αριθμ. 18/1929

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

Νέοι του χωριού στη γέφυρα της Τσάλαινας (1948)
Διακρίνονται: Αθ. Καραναστάσης, Σπ. Καραναστάσης, Σπ. Τσονάτος, Αντ. Πασιόπουλος και Δημ. Αλεξιάς

Το χωριό απέκτησε ηλεκτρικό ρεύμα και συνδέθηκε με τη Λαμία με την αστική συγκοινωνία.

γ. Εγγειοβελτιωτικά έργα: Στα μέσα της δεκαετίας του 1950 διευθετήθηκαν η κοίτη του Μπεκιορέματος από τη Μαγούλα Ποτιστικών και κάτω και το 1953 αποξηράνθηκαν τα Βαρκά, που έδωσαν μεγάλη έκταση χωραφιών στην καλλιέργεια και την παραγωγή.

δ. Αποχέτευση. Το αποχετευτικό δίκτυο ήταν μέχρι τις δύο τελευταίες δεκαετίες ανύπαρκτο. Κάθε οικογένεια είχε τον "απόπατο" (αποχωρητήριο), σχεδόν υπαίθριο, σε κάποια απόσταση από την κατοικία της. Ήταν μια ακάλυπτη μικρή τρύπα (δεν μπορούσαν να ονομασθούν βόθροι οι πρόχειρες επιφανειακές εκσκαφές βάθους και πλάτους μερικών εκατοστομέτρων) περιτρυγιρισμένη με λινάτσες, τσίγκους ή "δεματσούλες" (δεμάτια λυγαριάς). Δυο παράλληλα σανίδια - όχι πάντα στέρεα - επέτρεπαν στους ανθρώπους να αφοδεύουν.

Από τη δεκαετία του 1960 άρχισαν να κατασκευάζονται βόθροι και - σταδιακά - τα υπαίθρια αποχωρητήρια αντικαταστάθηκαν με τους εντός των κατοικιών λουτροκαμπινέδες (επί τω ελληνικότερον WC).

Το πρώτο αποχετευτικό δίκτυο έγινε στις αρχές της δεκαετίας του 1970 στον οικισμό της Νέας Βράχας. Τα λύματα όλων των κατοικιών συγκεντρώθηκαν σε κεντρικό απορροφητικό βόθρο που κατασκευάστηκε στα βόρεια όρια των γραμμών του τρένου (πάνω από τη Ράμπα). Σύντομα όμως ο βόθρος αυτός υπερχείλισε λόγω κακής συντήρησης και σύνδεσής του με περισσότερα από τα αρχικώς προβλεφθέντα νοικοκυριά. Η κατάσταση που δημιουργήθηκε στο Σ.Σ. Λειανοκλαδίου ήταν αφόρητη και επικίνδυνη για την υγεία των κατοίκων. Γι' αυτό το 1984 άρχισαν διαπραγματεύσεις με το Δήμο Λαμιέων, ώστε να συνδεθεί το αποχετευτικό δίκτυο του Σταυρού με το σχεδιαζόμενο τότε βιολογικό καθαρισμό των λυμάτων της Λαμίας. Οι δε συζητήσεις κατέληξαν σε αίσιο πέρας και στα τέλη της δεκαετίας του 1980 ανατέθηκε η σχετική μελέτη. Μετά το 1990 συνδέθηκε το δίκτυο του Σ.Σ. Λειανοκλαδίου και Νέας Βράχας με το βιολογικό καθαρισμό λυμάτων της Λαμίας και σήμερα βαίνει προς αποπεράτωση και το αποχετευτικό δίκτυο του οικισμού Σταυρός, έργο πολυσύνθετο και δύσκολο, που απαίτησε (και απαιτεί) τη διάθεση σημαντικών πιστώσεων.

Αξίζει να αναφερθεί εδώ ότι η μηχανική αποκομιδή των απορριμμάτων που άρχισε τα τελευταία χρόνια βελτίωσε πολύ την εικόνα της κοινότητας στον τομέα της καθαριότητας.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

Ηρώο στην κεντρικη πλατεία του Σταυρού (1994)

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΝΔΕΚΑΤΟ

Ο ΣΤΑΥΡΟΣ ΣΗΜΕΡΑ - ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Η ιστορία του σημερα θα γραφτεί αύριο. Γι αυτό θα κάνουμε μόνο μια σύντομη αναφορά στο σήμερα.

Ο Σταυρός έχει σχεδόν αστικοποιηθεί. Οι κολλήγοι και οι κτηνοτρόφοι του χθες έχουν παραχωρήσει τη θέση τους σε προοδευτικούς κτηματίες και αγρότες, επιτυχημένους επιχειρηματίες, υπαλλήλους όλων των βαθμίδων και σε ανθρώπους του μόχθου όλων των επαγγελμάτων. Το χωριό έχει αλλάξει εντελώς όψη. Η πρόοδος και η ανάπτυξη είναι φανερή σε κάθε εκδήλωση της ανθρώπινης δραστηριότητας.

Η εργατικότητα των κατοίκων του και η αξυδέρκεια και διορατικότητα μερικών Προέδρων και κοινοτικών συμβουλίων που επιδείχθηκε στις περιόδους - σταθμούς για την εξέλιξη του χωριού μας, έχουν φέρει το Σταυρό σ' ένα πολύ αξιόλογο επίπεδο ανάπτυξης. Οι νέοι κάτοικοι του, πολλοί απ' αυτούς δημότες άλλων δήμων και κοινοτήτων, αφομοιώνονται αργά αλλά σταθερά, δένονται με τους παλιούς κατοίκους, αποκτούν ενιαία συνείδηση. Συμμετέχουν ενεργά στις διάφορες εκδηλώσεις του χωριού κι όλοι μαζί προσπαθούν να λύσουν τα προβλήματα που παρουσιάζονται, για να βαδίσουν προς ένα καλύτερο αύριο.

Ο Σταυρός είναι ένα ζωντανό χωριό που κάνει έντονη την παρουσία του στην ευρύτερη περιοχή. Έχει δυο εξωραϊστικούς συλλόγους, του Αγίου Μάρκου και της Νέας Βράχας, δυο ποδοσφαιρικές ομάδες, τους Αθλητικούς Συλλόγους Σταυρού και Νέας Βράχας, και το Πνευματικό Κέντρο Σταυρού με πλούσια δράση.

Κάποιες ασυντόνιστες προσπάθειες - χωρίς θεσμική υπόσταση - είχαν αρχίσει από τη δεκαετία του 1950, οπότε παρουσιάστηκαν μερικές θεατρικές παραστάσεις από ένα ερασιτεχνικό θίασο του χωριού. Μέλη του θιάσου οι νέοι του χωριού.

Παραθέτουμε εδώ σχόλιο μας το οποίο γράφτηκε με την ευκαιρία της έκθεσης φωτογραφικού υλικού στο Πνευματικό Κέντρο Σταυρού, το 1997, σχετικά με τη θεατρική δραστηριότητα που αναπτύχθηκε στη δεκαετία του 1950.

Το σχόλιο μας είχε ως εξής:

"Είναι γνωστό ότι στη δεκαετία του '50 δεν αναπτυσσόταν καθόλου πνευματική και πολιτιστική δραστηριότητα στα χωριά. Ο κόσμος διψούσε για θέατρο, κινηματογράφο και πολιτιστικές εκδηλώσεις εν γένει. Τίποτα όμως. Τη μοναδική ψυχαγωγία των κατοίκων προσέφεραν οι γάμοι, τα πανηγύρια και τα νυχτέρια.

Αυτή την έλλειψη θέλησαν να αναπληρώσουν κατά κάποιο τρόπο οι νέοι του Σταυρού στα μέσα της δεκαετίας του '50. Δημιούργησαν λοιπόν ένα ερασιτεχνικό θεατρικό όμιλο, όχι στα χαρτιά αλλά στην πράξη. Ύστερα από πολλές συζητήσεις κατέληξαν να παίξουν του 1955 το πρώτο τους θεατρικό έργο, τη θρυλική ΓΚΟΛΦΩ. Το 1956 ακολούθησε Ο ΑΓΑΠΗΤΙΚΟΣ ΤΗΣ ΒΟΣΚΟΠΟΥΛΑΣ και το 1957 Η ΣΚΛΑΒΑ. Παίχτηκε και κάποια κωμωδία της οποίας ξεχάστηκε ο τίτλος. Μετά το 1957 η προσπάθεια σταμάτησε, γιατί... τα γένια και τα μουστάκια των... πρωταγωνιστριών ξεφύτρωναν όλο και πιο μαύρα, όλο και πιο μεγάλα! Άλλωστε εξαντλήθηκε και το γνωστό τότε ρεπερτόριο των θεατρικών έργων.

Η μεγαλύτερη δυσκολία την οποία αντιμετώπισε ο θεατρικός μας όμιλος αφορούσε στην κατανομή των ρόλων. Η δυσκολία δεν εντοπιζόταν τόσο στο πρόσωπο του πρωταγωνιστή, (αυτό τακτοποιοπούνταν εύκολα, αφού στο πρόσωπο του Αριστείδη Κούτρα είχε

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

βρεθεί ο αδιαμφισβήτητος ζεν - πρεμιέ του θιάσου μας) αλλά στο ποιος θα υποδυθεί τον πρώτο γυναικείο ρόλο. Ποιός (όχι ποια) θα υποδυθεί την ερωτευμένη πρωταγωνίστρια, γιατί για τα ήθη της εποχής εκείνης ήταν αδιανόητο να σκεφτεί κανείς ότι κάποια κοπέλα του χωριού θα μπορούσε να πάρει το ρόλο αυτό, όπως θα ήταν φυσικό. Κορίτσι του χωριού να είναι "ερωτευμένο" με αγόρι, έστω και για την εξυπηρέτηση των αναγκών του θεατρικού έργου, ήταν απαράδεκτο. Έπρεπε λοιπόν τους γυναικείους ρόλους να τους υποδυθούν αγόρια. Κι αυτό ήταν επιλήψιμο, αλλά μερικοί το αποτολμήσαμε, γιατί αλλιώς θεατρικό έργο δεν παιζόταν. Τελικά βέβαια δε χλευαστήκαμε όσοι δεχτήκαμε να παίξουμε τους γυναικείους ρόλους στο πρώτο έργο, αλλά υποχρεωθήκαμε να παίξουμε τους γυναικείους ρόλους και στα έργα των επόμενων χρόνων. Είχαμε βλέπετε πάρει το βάπτισμα...

Από τη θεατρικη παράσταση "ΓΚΟΛΦΩ" (1955)
Διακρίνονται: Αλ. Παπάρας, Αρ. Κούτρας, Ι. Μακρής

Τον πρώτο ανδρικό ρόλο έπαιξε και στα τρία έργα ο ανεπανάληπτος ζεν - πρεμιέ Αριστείδης Κούτρας. Ο υποφαινόμενος υπήρξε η μεγάλη πρωταγωνίστρια και των τριών έργων. Οι μπούκλες της αδελφής μου, κατάλληλα τοποθετημένες έκαναν το θαύμα τους, έτσι ώστε - κατά γενική ομολογία - δεν αναγνωριζόταν το αγόρι που κρυβόταν κάτω από την επιτυχημένη μεταμφίεση. Άλλωστε τα μακριά φορέματα έκρυβαν τις στρεβλώσεις που προκάλεσε πρόωρα η αγάπη για το ποδόσφαιρο, τα στραβά πόδια....

Ποιον να πρωτοθυμηθεί κανείς! Τον πολύ επιτυχημένο πατέρα του Τάσου, στο θεατρικό έργο Η ΓΚΟΛΦΩ, Αλέκο Παπάρα; Τους αμίμητους Ρεμουστιάνο (Αριστείδης Στρογγυλός), Τάσο Καραναστάση, τον ανεπανάληπτο Ταξιάρχη Στρογγυλό στο ρόλο της γριάς, τον Ηλία Ρεντία, το Σωτήρη Κυροδήμο και το Νίκο Καλέμη στην "ορχήστρα" με το μπουζούκι, το ακορντεόν και την κιθάρα να αυτοσχεδιάζουν και συνθέτουν τραγούδια για τις ανάγκες των έργων, το Γωγούλα (Γεώργιος Ευθ. Κυροδήμος), το Γιάννη Αν. Σούλιο, το Βαγγέλη Μπούτλα, το Μήτσο Τσιμπούρη, το Θόδωρο Τζουάνα, το Θανάση Πουρνάρα, το φίλο και συγκάτοικο μου Θανάση Κ. Τσιμπούρη και άλλους που ίσως ξέχασα και να με συγχωρούν γι' αυτό.

Τα σκηνικά ήταν το αποτέλεσμα της συλλογικής δουλειάς και της καλλιτεχνικής ευαισθησίας των μελών του θιάσου μας. Τα σκηνικά της ΓΚΟΛΦΩΣ ιδιαίτερα είχαν και καταπληκτικό αισθητικό αποτέλεσμα, το οποίο διακρίνεται και στις σωζόμενες λιγοστές φωτογραφίες. Η σκηνή στηνόταν στον περίβολο του ενοριακού ναού. Τα καθίσματα μάς τα δάνειζαν τα καφενεία του χωριού. Φυσικά υπήρχαν και θέσεις... ορθίων. Τα κάτω των 10 ετών πιτσιρίκια παρακολουθούσαν όρθια μπροστά στη σκηνή, όπως φανερώνουν και μερικά κεφάλια που διακρίνονται στις φωτογραφίες (στη Γκόλφω Λουκάς Κυροδήμος και Θύμιος Ζέρβας).

Αξίζει όμως να σημειωθεί ότι οι πρόβες αποτελούσαν για το θίασο γιορτή. Γίνονταν

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

οι πιο πολλές στο σχολείο (παλαιό κτίριο), αφού ο αξέχαστος δάσκαλος μας Στάθης Κ. Καραναστάσης πολύ πρόθυμα μας παραχωρούσε τις αίθουσες, αλλά κάποιες φορές σε ένα ενοικιαζόμενο δωμάτιο κάποιου γυμνασιόπαιδου του χωριού μας στη Λαμία. Μερικές πρόβες κατέληγαν σε τρικούβερτο γλέντι, καθώς τα τραγούδια των έργων τα συνόδευαν το μπουζούκι, το ακορντεόν και η κιθάρα των μελών της "ορχήστρας" μας, η ωραία φωνή του μακαρίτη Ηλία Ρεντία και η μπάσα φωνή του Νίκου Καλεμη. Κι από τα τραγούδια των έργων περνούσαμε στα τραγούδια της εποχής μας και το γλέντι δεν είχε τελειωμό...

Όλος ο θίασος επί σκηνής (1956)
Διακρίνονται: Αν. Καραναστασης, Αρ. Κουτρας, Ι. Μακρης, Ηλ. Ρεντίας, Δημ. Τσιμπούρης, Νικ. Καλέμης, Αρ. Στρογγυλός, Σωτ. Κυροδήμος, Ταξ. Στρογγυλός, Αθ. Κ. Τσιμπουρης, Δημ. Παπάρας και Δημ. Α. Πουρνάρας

Η "πρεμιέρα" ήταν το γεγονός της χρονιάς για τη μικρή και κλειστή κοινωνία του χωριού. Για βδομάδες είχαν να διηγούνται οι θεατές, δηλαδή σχεδόν όλοι οι κάτοικοι του χωριού, τα διαδραματισθέντα στη σκηνή και τα παρασκήνια. Με περισσότερη ελευθεριότητα σχολίαζαν οι νεότεροι, λίγο σοκαρισμένοι οι γεροντότεροι από τους εναγκαλισμούς και τα ερωτόλογα που αντάλλασσαν οι πρωταγωνιστές του έργου που ανήκαν στο ίδιο φύλο. Όλοι πάντως φαίνεται να έμεναν ευχαριστημένοι απ' αυτή τη δραστηριότητα και ρωτούσαν και περίμεναν πότε θα παιχτεί το επόμενο έργο.

Όμως οι πρωταγωνιστές μεγάλωσαν και προπαντός οι πρωταγωνίστριες δεν μπορούσαν να κρύψουν τα γένια και τα μουστάκια τους που διεκδικούσαν κι αυτά τα δικαιώματά τους. Δε βοηθούσε και η φωνή που έπαιρνε πλέον τα χαρακτηριστικά της βαριάς φωνής της εφηβικής ηλικίας... κι έτσι η προσπάθεια εγκαταλείφθηκε... Μια προσπάθεια που αποτέλεσε όαση μέσα στην πνευματική ξεραΐλα του χωριού μας τη δεκαετία του '50..."

Η προσπάθεια που άρχισε στη δεκαετία του 1950 συνεχίστηκε και στη δεκαετία του 1960. Οι κατά μία δεκαετία περίπου νεότεροι έφηβοι του χωριού μας έκαναν το δικό τους θίασο κι ανέβασαν άλλα δύο θεατρικά έργα το 1964 και 1965.

Το γεγονός όμως που συνέβαλε καθοριστικά στην πολιτιστική άνθηση του χωριού μας τα τελευταία χρόνια είναι η ίδρυση και λειτουργία του Πνευματικού Κέντρου της Κοινότητας Σταυρού (Π.Κ.Κ.Σ.), το οποίο συντονίζει και επεκτείνει τις πολύ αξιόλογες δραστηριότητες των εξωραϊστικών συλλόγων που είχαν αρχίσει νωρίτερα. Το Π.Κ.Κ.Σ. συστάθηκε το 1993,[1] αλλά οι εκδηλώσεις του είχαν αρχίσει από το 1990, οπότε λειτουργούσε άτυπα. Στο σύντομο διάστημα λειτουργίας του έχει να επιδείξει πολύ σημαντικό έργο:

1. Διοργανώνει κάθε χρόνο πολιτιστικές εκδηλώσεις με φεστιβάλ παραδοσιακών χορών, εκθέσεις ζωγραφικής κτλ.

2. Προβαίνει σε πολιτιστικές ανταλλαγές με ξένα κράτη, με τη Βουλγαρία το 1997 και τη Ρουμανία το 1998.

1. Φ.Ε.Κ. 357/17-5-1993, τεύχος Β

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

Το χορευτικό συγκρότημα του Πνευματικού Κέντρου της Κοινότητας Σταυρού στη Βουλγαρία (1997)

3. Συμμετέχει με τα διάφορα τμήματά του στις πολιτιστικές εκδηλώσεις άλλων πόλεων π.χ. δυο φορές στη Λαμία με το χορευτικό και τη χορωδία του.

4. Προβαίνει στην καταγραφή και συλλογή λαογραφικού υλικού για την ίδρυση λαογραφικού μουσείου.

Στο Π.Κ.Κ. Σταυρού λειτουργούν τα εξής τμήματα:

1. Παιδική χωρωδία από 70 παιδιά ηλικίας 10-16 ετών.
2. Εργαστήρι ζωγραφικής με 40 παιδιά.
3. Τμήμα εκμάθησης παραδοσιακών οργάνων με 10 παιδιά και
4. Χορευτικό συγκρότημα παραδοσιακών χορών με 150 παιδιά.

Οι στόχοι του Π.Κ.Κ. Σταυρού είναι πολύ αξιόλογοι και αξίζει να παρατεθούν:[2]

1. Η ενθάρρυνση και δημιουργία κινήτρων στους νέους της περιοχής, ώστε ν' ασχοληθούν με τη μουσικοχορευτική κληρονομιά, να στηριχθούν σ' αυτή, να τη συνεχίσουν και να δημιουργήσουν δικά τους πρότυπα.

---

2. Αυτοί που εργάζονται ακούραστα για την επίτευξη των σκοπών του Π.Κ.Κ.Σ. είναι οι:
Ηρακλής Γ. Κυροδήμος, καθηγητής Φυσικής Αγωγής, η ψυχή του Π.Κ.Κ.Σ., καλλιτεχνικός διευθυντής
Απόστολος Δημ. Καρανασιάσης, ηλεκτρονικός - Πρόεδρος της Κοινότητας Σταυρού ως Πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου του Π.Κ.Κ.Σ.
Χουλιάρας Κων/νος, υπάλληλος ΟΤΕ, μέλος του Δ.Σ.
Κολοβός Αναστάσιος, υπάλληλος ΟΤΕ, μέλος του Δ.Σ.
Κουνούκλας Ηλίας, υπάλληλοςε ΟΤΕ, μέλος του Δ.Σ. και
Αγαλιανού Ολυμπία, μουσικολόγος - καθηγήτρια Φυσικής Αγωγής, μέλος του Δ.Σ.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

Το χορευτικό συγκρότημα του Π.Κ. της Κοινότητας Σταυρού εν δράσει

2. Η ανάπτυξη της δημιουργικότητας, της συλλογικότητας και της συνεργασίας μεταξύ των νέων μας.

3. Η επιστροφή των μουσικοχορευτικών παραδοσιακών εκδηλώσεων από την Αθήνα στο χωριό που είναι ο φυσικός τους χώρος και μπορεί να εγγυηθεί τη συνέχεια της λοιπής μας παράδοσης. Αν δε στηριχθούμε στο λαϊκό μας πολιτισμό χανόμαστε, όπως έλεγε κι ο Γιάννης Τσαρούχης.

4. Η καταγραφή, διάδοση και προβολή της ντόπιας μουσικοχορευτικής παράδοσης.

5. Η προβολή και ανάδειξη των ντόπιων καλλιτεχνών, ώστε να αρθεί η περιθωριοποίηση στην οποία έχουν καταδικαστεί. Άρση αυτής της περιθωριοποίησης συνεπάγεται άμεσα τη δυνατότητα επιβίωσης, μακροπρόθεσμα δε τη συνέχιση της μουσικοχορευτικής παράδοσης της περιοχής.

6. Η συγκέντρωση και διατήρηση του λαογραφικού υλικού της περιοχής και

7. Η εκμάθηση παραδοσιακών χορών και λαϊκών οργάνων.

Φυσικά δεν παρουσιάσαμε στο κεφάλαιο αυτό τη σύγχρονη ζωή στο Σταυρό σ' όλες τις εκφάνσεις της. Αναφερθήκαμε με συντομία στην πολιτιστική δραστηριότητα σ' ένα τομέα όπου παλαιότερα δεν αναπτυσσόταν καμιά δραστηριότητα, για να δείξουμε πόση πρόοδος επιτελέστηκε τα τελευταία χρόνια...

Στο πανηγύρι του χωριού (1959)
Διακρίνονται: Γεωργ. Ευαγ. Κυροδήμος, Κ. Μακαρίου, Γεωργ. Ηρ. Κυροδήμος και Βασ. Ευαγ. Κυροδήμος

Αυτή είναι η ιστορία της κοινότητας Σταυρού - Φθιώτιδος, ενός τόπου που κατοικήθηκε από τα προϊστορικά χρόνια μέχρι σήμερα. Ενός τόπου που στα έγκατά του βρίσκονται θαμμένα κλέη των προγόνων μας, που τα χώματά του ζυμώθηκαν με το μόχθο, τον ιδρώτα και το αίμα του κολλήγα αρχικά και το αγρότη μικροϊδιοκτήτη αργότερα. Άρκεσε ένα διάστημα σαράντα περίπου ετών ειρηνικής περιόδου και δημιουργίας, για να αναδειχθεί η κοινότητα σ' ένα απ' τα ζωντανότερα κύτταρα της φθιωτικής γης.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

Ε Π Ι Λ Ο Γ Ο Σ

Το έργο τελείωσε.

Μαζεύω τα σύνεργά μου: χαρτιά, μολύβια, βιβλία, σημειώσεις, νου, συναισθήματα.

Ρίχνω μια ματιά πίσω μου.

Γιατί αισθάνομαι ανικανοποίητος;

Γιατί μένει μια πικρή γεύση στο στόμα μου;

Γιατί θα 'θελα να σχίσω τα χειρόγραφά μου και να ξαναγράψω απ' την αρχή;

Γιατί μου 'ρχεται στο νου το τετράστιχο του Κώστα Ουράνη

Τώρα γυρίζω και κοιτάζω
και τη ζωή μου (το έργο μου) ***αναμετρώ***
Πόσο η φόρα ήταν μεγάλη (η προσπάθεια)
πόσο το άλμα μου μικρό; (το αποτέλεσμα)

Λαμία, καλοκαίρι 1998
Ιωάννης Ευαγ. Μακρής

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

Π Α Ρ Α Ρ Τ Η Μ Α

(Έγγραφα - πηγές πληροφοριών)

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

Κατάλογος των χωρίων της επαρχίας Ζητουνίου

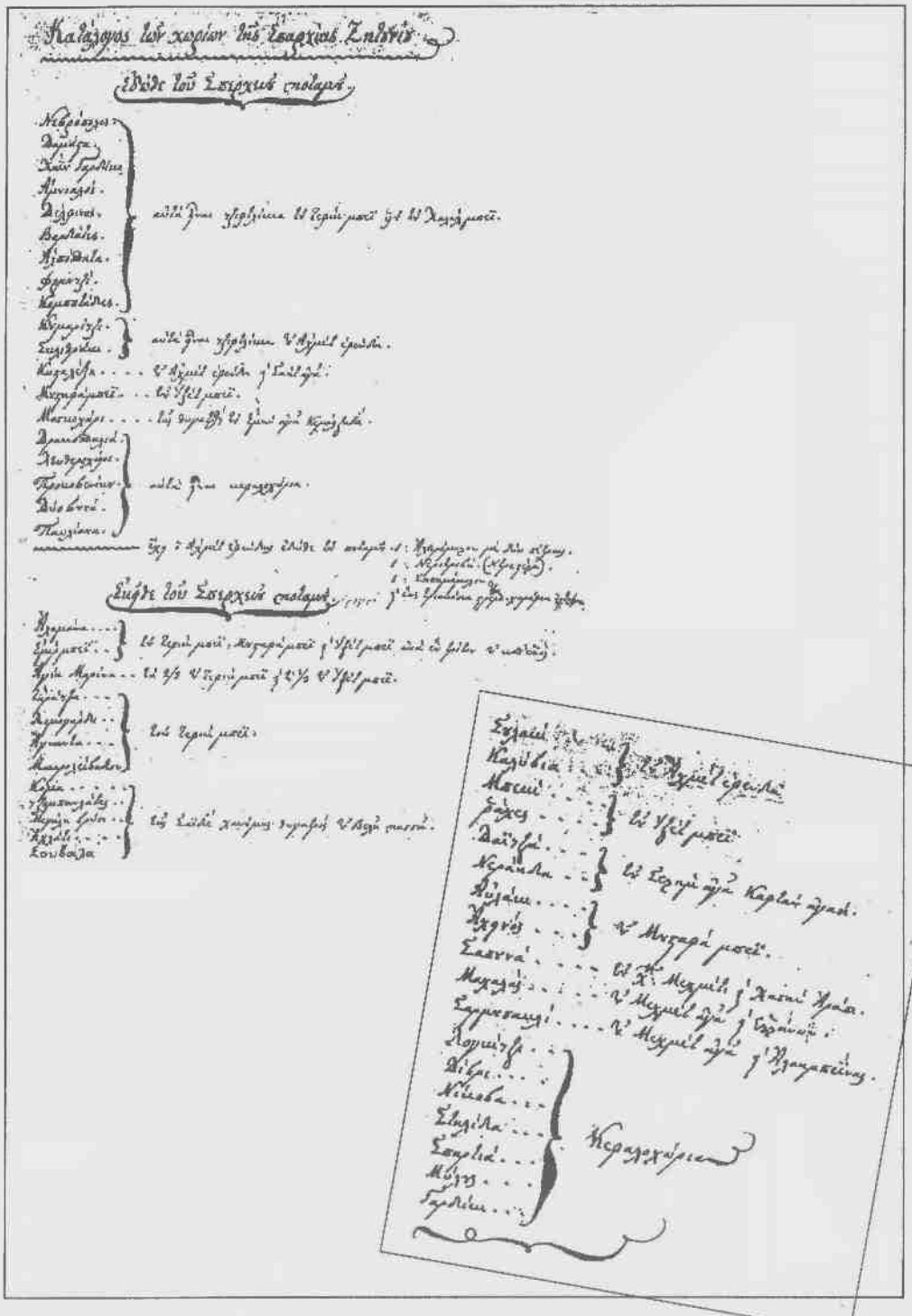

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

Η πώληση της Μπεκής

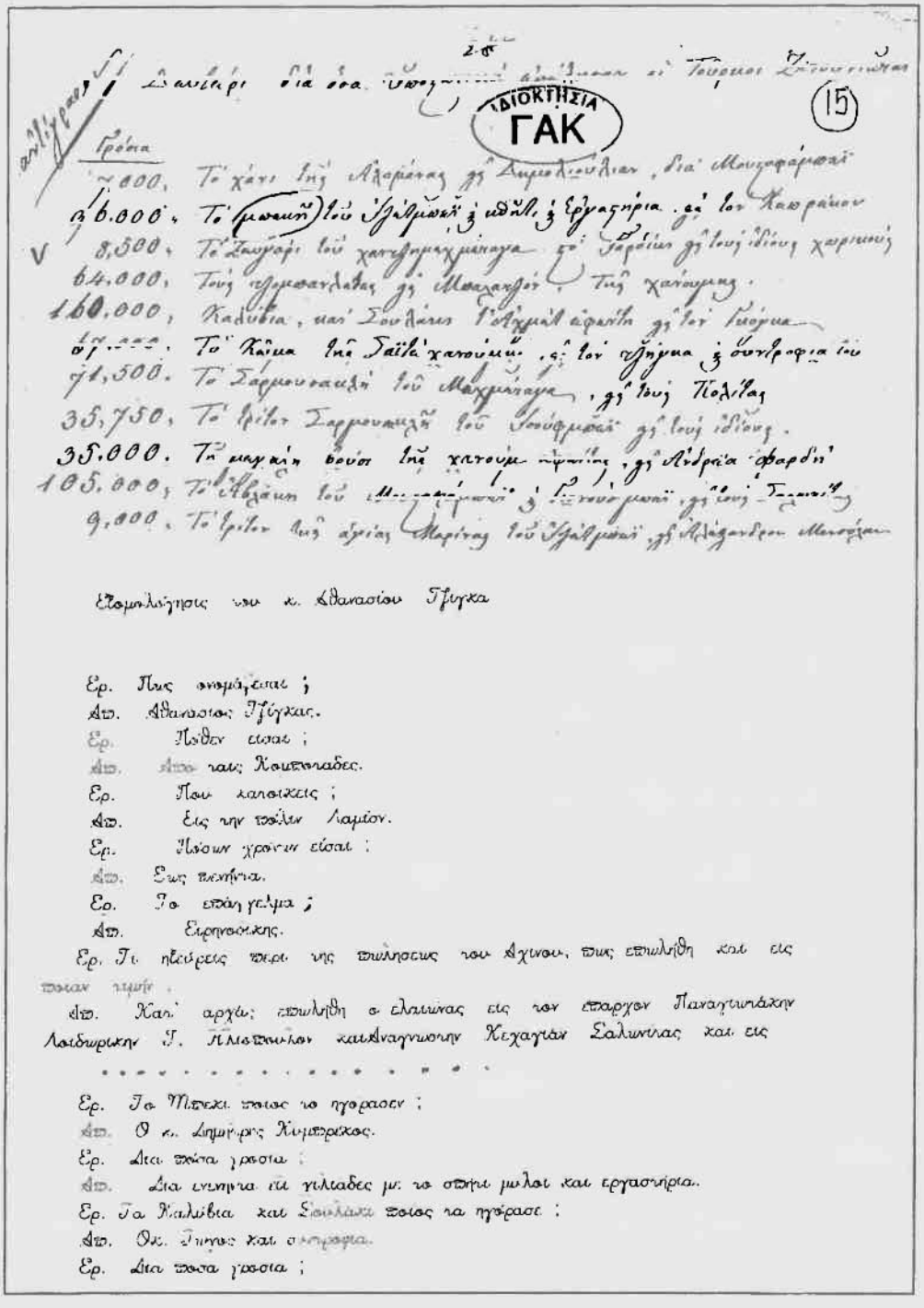

ΔΙΟΚΗΣΙΑ
ΓΑΚ

(15)

Εξομολόγησις του κ. Αθανασίου Τζίγκα

Ερ. Πως ονομάζεσαι ;
Απ. Αθανάσιος Τζίγκας.
Ερ. Πόθεν είσαι ;
Απ. Από ταις Κουσταδες.
Ερ. Που κατοικείς ;
Απ. Εις την πόλιν Λαμίαν.
Ερ. Ηλίων χρόνων είσαι ;
Απ. Σων τεκήνα.
Ερ. Το επάγγελμα ;
Απ. Εμπορούκης.
Ερ. Τι ηξεύρεις περί της πωλήσεως του Αχινου, πως επωλήθη και εις ποιαν τιμήν.
Απ. Καλ' αρχάς επωλήθη ο ελαιώνας εις τον επαρχον Παναγιωτάκην Λαιδωρικην Γ. Πλιατσικου καιΑναγνωστην Κεχαγιάν Σαλωνιας και εις

. . . . . .

Ερ. Το Μπεκι ποιος το ηγόρασεν ;
Απ. Ο κ. Δημήτρης Κυμπρίκος.
Ερ. Δια πόσα γρόσια ;
Απ. Δια ενηνήντα τα γιλιαδες μ' το σαρι μιλοι και εργασήρια.
Ερ. Τα Καλύβια και Σαυλάκα ποιος τα ηγόρασε ;
Απ. Ο κ. Γιαννος και ο αναψυφια.
Ερ. Δια πόσα γρόσια ;

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

Έγγραφο του Μητροπολίτη Φθιώτιδος Ιάκωβου Παπαγεωργίου προς τον Έπαρχον Φθιώτιδος.

1400, Αυγούστου 9, 1935

Εις το χωρίον Μπεής (Μπεκής) έκπαλαι υπήρχεν εκκλησία τιμωμένη εις όνομα του Αγίου Αθανασίου, της οποίας η στέγη ολοκαυτώθη εις τον α' χρόνον της ελληνικής επαναστάσεως. Κατά δε το 1928 έτος συνελθόντες οι κάτοικοι του διαληφθέντος τούτου χωρίου εις αυτό (διεσπαρμένων αυτών όντων τήδε κακείσε), δι' αδείας της τότε Οθωμανικής εξουσίας επισκευάσαντες τον όροφον αυτής, και μέρος του τοίχου της, δια την τότε έλλειψην Αρχιερέως έκτοτε ελειτούργουν εν αυτή. Καίτοι ανεγκαινίαστον κτισμένην εν είδει αγίας τραπέζης άνευ πλακός μέχρι του διαστήματος της εις το χωρίον τούτο πέρυσι περιοδείας μου γενομένης κατά τον απελθόντα Οκτώβριον την οποίαν εκκλησίαν επισκεφθείς, και ιδών το ιερόν θυσιαστήριον αυτή ότι δεν έφερε τα απαιτούμενα χαρακτηριστικά σημεία αγίας τραπέζης κατά τους τύπους της εκκλησίας, ημπόδισα την επ' αυτής ιερουργίαν, διορίσας τους κατοίκους αυτού να κατασκευάσωση την αγίαν αυτής τράπεζαν δια κίονος και πλακός, και την οποίαν και ετοιμάσαντες ήδη μας προσκαλούσι δια της υπ' αριθμ. 415 καταχωρήθεισης αναφοράς των ίνα υπάγωμεν προς εγκανιασμόν αυτής. Όθεν και συμμορφούμενοι προς τα προδιατεταγμένα ως προς το αντικείμενον τούτο σας επισυνάπτομεν το αντίγραφον αυτής με τας εξής παρατηρήσεις μας. Ότι η εκκλησία αύτη υπήρξεν έκπαλαι και ότι ιερουργείτο μέχρι του παρελθόντος μηνός Οκτωβρίου. Ότι οι κάτοικοι του περί ου ο λόγος τούτου χωρίου επί του παρόντος επέκεινα είναι των 35 οικογενειών και ότι εν καιρώ χειμώνος παραχειμάζουν εις αυτό και άλλαι περί πλέον των 40 οικογενειών βλαχοποιμένων, ώστε άπασαι υπερβαίνουσι το ποσόν των πεντήκοντα οικογενειών, των δι ενορίας προσδιορισθέντα και ότι τέλος πάντων η εκκλησία αυτή φέρουσα το απαιτούμενον σχήμα και είδος ως και οι λοιπαί των όλων εκκλησίαι έχουν όλα τα απαιτούμενα χαρακτηριστικά αυτής. Διό και συντιστώντες προς υμάς κ. έπαρχε την αίτησιν των αναφερομένων ως νόμιμον και ευλογοφανή, έχομεν πλήρη πεποίθησιν ότι θέλετε ενεργήσει το δεόν, συμφώνως προς τα διατεταγμένα εις το αίτημά των τούτο".

(Από το βιβλίο του Θεόφ. Ν. Σιμόπουλου, ΔΥΟ ΑΝΕΚΔΟΤΟΙ ΚΩΔΙΚΕΣ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΦΘΙΩΤΙΔΟΣ 1834 ΚΑΙ 1835, Αθήναι 1975"

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

Απόφαση αριθμ. 192/1839 της Μικτής Δικαστικής Επιτροπής

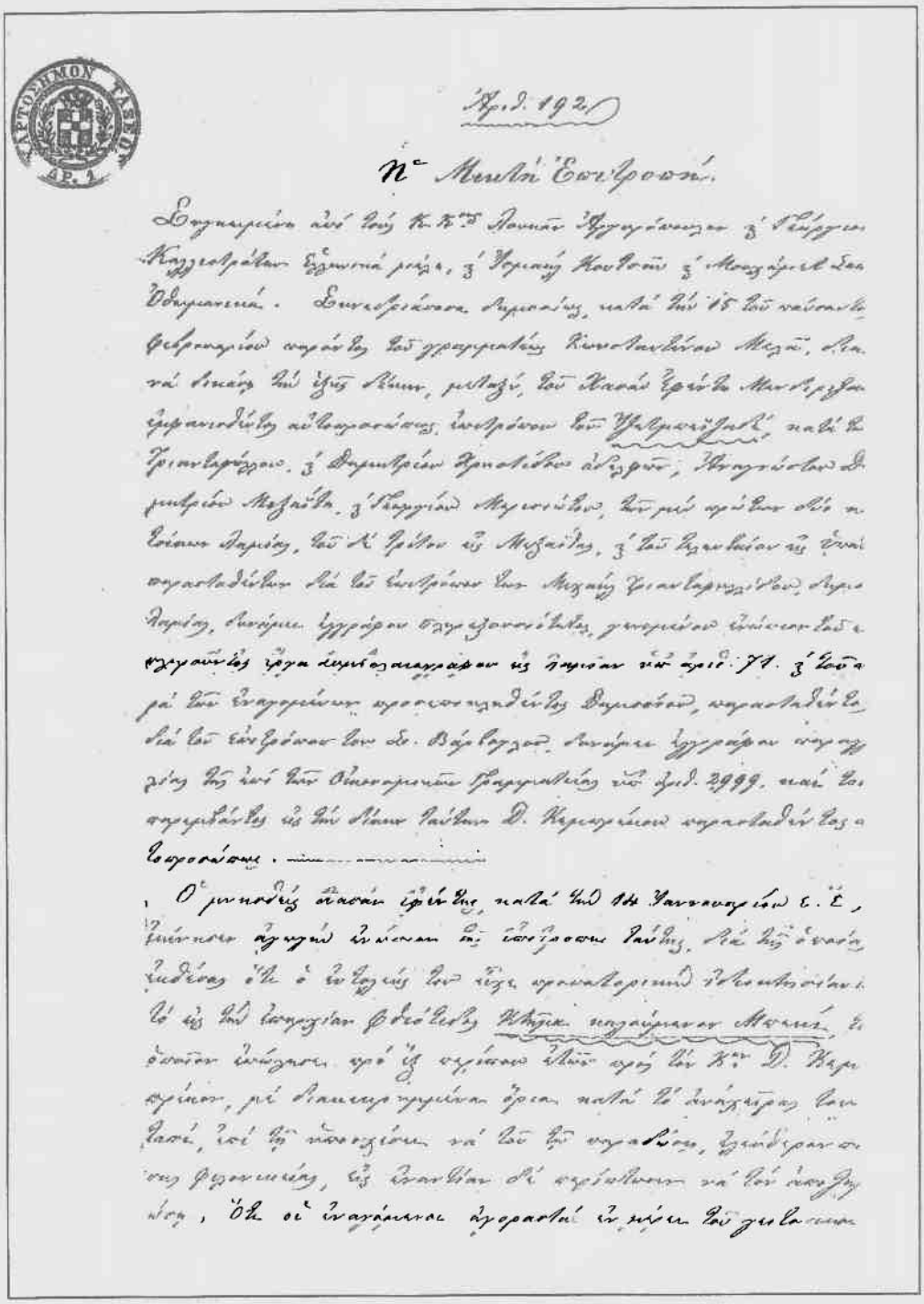

Αριθ. 192

Νο Μικτὴ Ἐπιτροπή.

Ἐπιμερίσθη ἀπὸ τοὺς Κ.Κ.Κ. Ἀποστόλου Ἀγγελόπουλον Ἐφέτην Κλεισθράτου Ἐξωτικὰ μέρη, Ἰωάννην Κουτσὸν Ἐφέτην Μεσολογγίου καὶ Θεμιστοκλέα Ἀμπελᾶν. Ἐνωπιρίσθησαν ἀμοιβαίως, κατὰ τὴν 15ην τοῦ παρόντος Φεβρουαρίου παρόντος καὶ τοῦ γραμματέως Κωνσταντίνου Μιχαὴλ, ἀπὸ μὲν τοῦ Ἑλληνικοῦ μέρους, Ἀναστασίου Ἀθ. Μαυρομιχάλη ἐμπορευομένου κατοικοῦντος ἐν Ὑδρᾳ καὶ Χριστοφόρου Ἰω. Χριστοφόρου, ἀπὸ δὲ τοῦ Ὀθωμανικοῦ μέρους, Ἀναγνώστου Δημητρίου Μαζαΐτη, Ἀναγνώστου Μιχαηλίδου, ἐπὶ μὲν τοῦ πρώτου ὁδὸν τὴν Εὐταίαν Δαμίαν, ἐπὶ δὲ τοῦ δευτέρου ἐν Μαζαΐτῃ, ἀπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐν ᾧ ἐναι ἀγωγιατεύων διὰ τοῦ ἐνεπρόσωπου του Μιχαὴλ Χριστοφορίδου Δημητρίου Δαμίαν, ἀνήμπορου ἐγγράφου ὁμολογουμένου χωρικοῦ ἐπάνω εἰς ἀγωγιατεύσῃ ἀξίαν ἀμοιβαιοσυμφώνως ἐν ἀριθ. 77. ἀπὸ τοῦ μὲν ἐναγομένου ἀποσυνωμολογήθη Θεμιστοκλῆς Ἐμμανουὴλ διὰ τοῦ ἐκπροσώπου του Δ. Βάβαγλου ἀνήμπορου ἐγγράφου ἀγωγῆς ἐνεπρόσωπου τοῦ ἀριθ. 2999. καὶ τοῦ ἀγωγιάτου ἐν τῇ ἴδιᾳ θέσει Γαΐδουρα Δ. Κερκυραίου ἀγωγιατεύοντος ἀμοιβαίως.

Ὁ μὲν ἀγωγιάτης ἐνάγει, κατὰ τὴν 9ην Ἰανουαρίου ε.ἔ., ἐπάνω ἀγωγὸν ἐνέκαμεν τὸν ἐναγόμενον Γαΐδουρα. διὰ τὴν ἐναγομένην ζημίαν ὅτι ὁ ἐναγόμενος τοῦ ἔδωκε ἀγωγιατεύσῃ ἀπὸ τὸ Μεσολόγγι εἰς τὸ Ἀγραφιώτικον Κάστρον ἀγγαρεύματα Ἀσκυρίου, τὰ ὁποῖα ἀγγαρεύματα ἐπῆρε ὑπὸ τὴν ἐπιστασίαν του ὁ ἐναγόμενος καὶ ἐπῆγε εἰς τὸ Ἀγραφιώτικον Κάστρον, ἀλλὰ ἐκεῖ ἐπῆρε ὁ ἐναγόμενος τὰ ἀγγαρεύματα καὶ ἐπῆγε εἰς τὸ Καρπενήσι καὶ ἐκεῖ τὰ ἐπούλησε καὶ ἔφυγε καὶ ἐπῆγε εἰς τὴν Ἀμφισσαν, καὶ ἔτσι ἔμεινε ὁ ἀγωγιάτης ἄπραγος καὶ ἐζημιώθη ἀπὸ τὸν ἐναγόμενον ὅσα ἐκτιμήσῃ ἡ Ἐπιτροπή, καὶ ἐπροσκόμισε καὶ τὸ ἐνεπρόσωπόν του ἐν ἀριθ. 2999. ἐπάνω εἰς τὸ ὁποῖον ἐπαρουσιάσθη ὁ ἐναγόμενος καὶ ἀπεκρίθη ὅτι ἀληθεύει μὲν ὅτι ἐπῆρε τὰ ἀγγαρεύματα ἀπὸ τὸν ἀγωγιάτην, ἀλλὰ ἐπῆρε καὶ ἄλλα ἀγγαρεύματα ἀπὸ τὸν Ἀναστάσιον Μαυρομιχάλην καὶ ἐπῆγε εἰς τὸ Ἀγραφιώτικον Κάστρον καὶ ἐκεῖ ἐπῆρε

Απόφαση αριθμ. 583/1840 της Μικτής Δικαστικής Επιτροπής

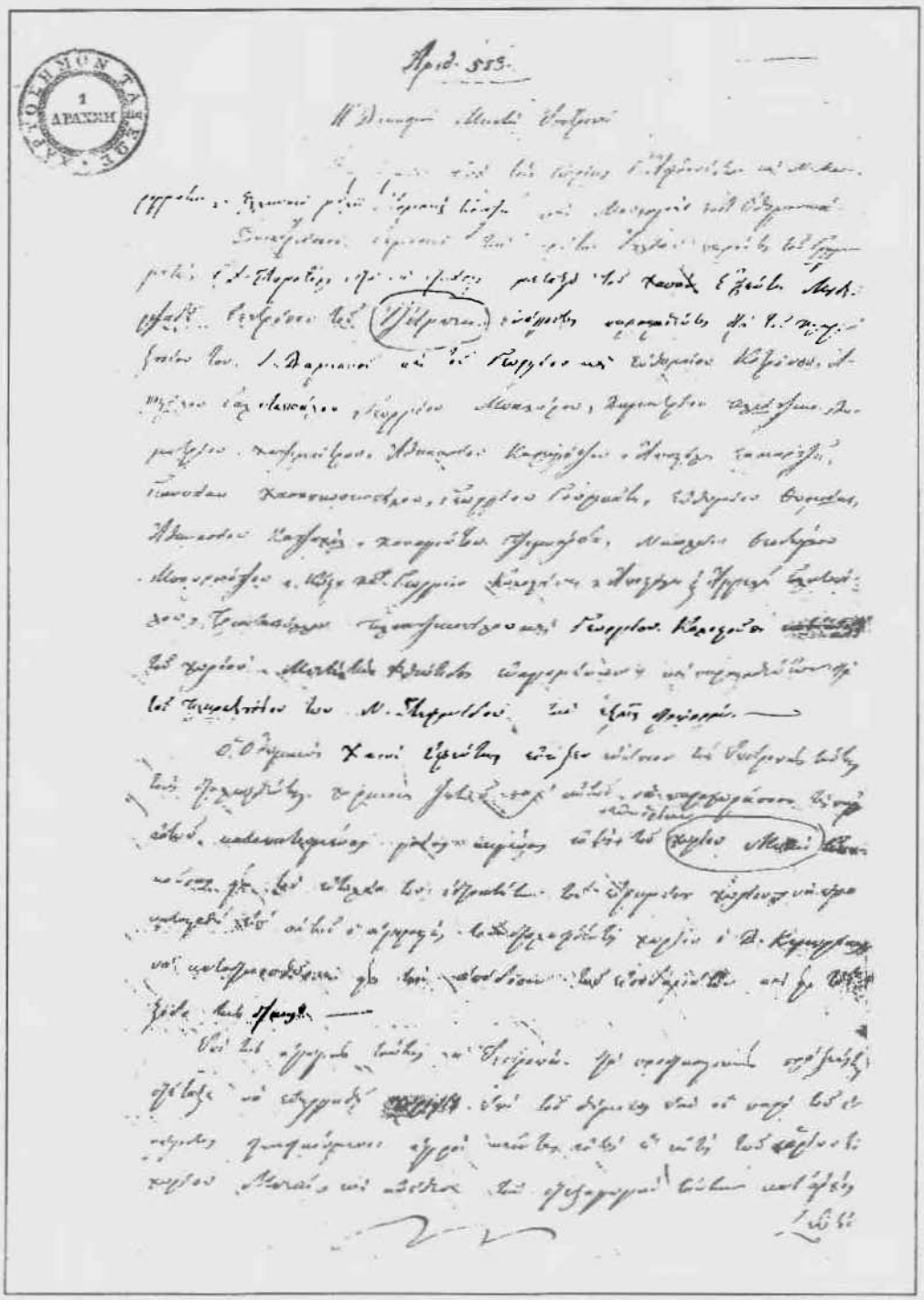

Απόφαση αριθμ. 120/1842 του Πρωτοδικείου Λαμίας

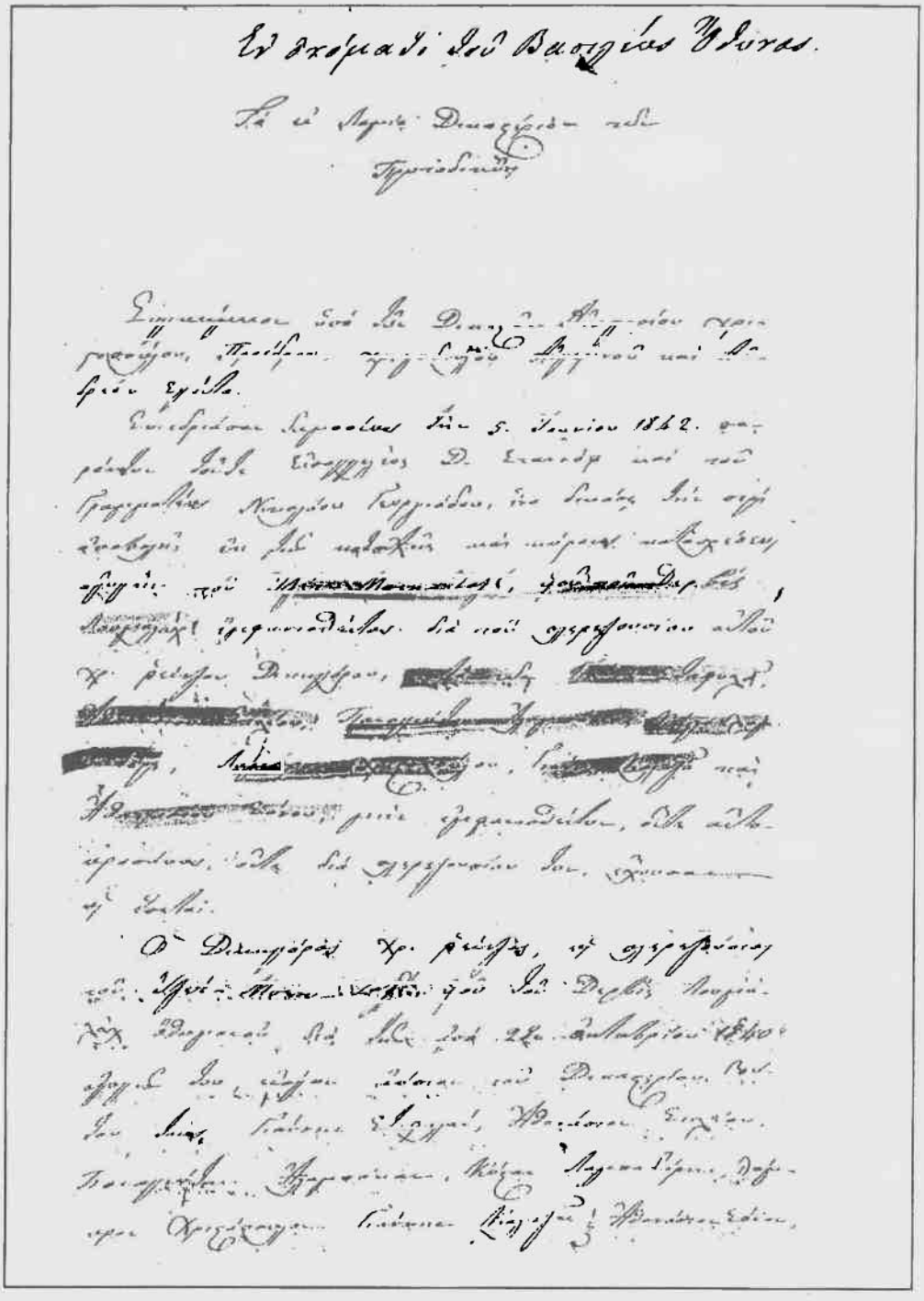

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

Αποσπάσματα συμβολαίων ενοικίασης αγρών στη Βάρα από το Δημήτριο Κεμπρέκο

Αριθμ. συμβ. 200/1836, Βασ. Περραιβού

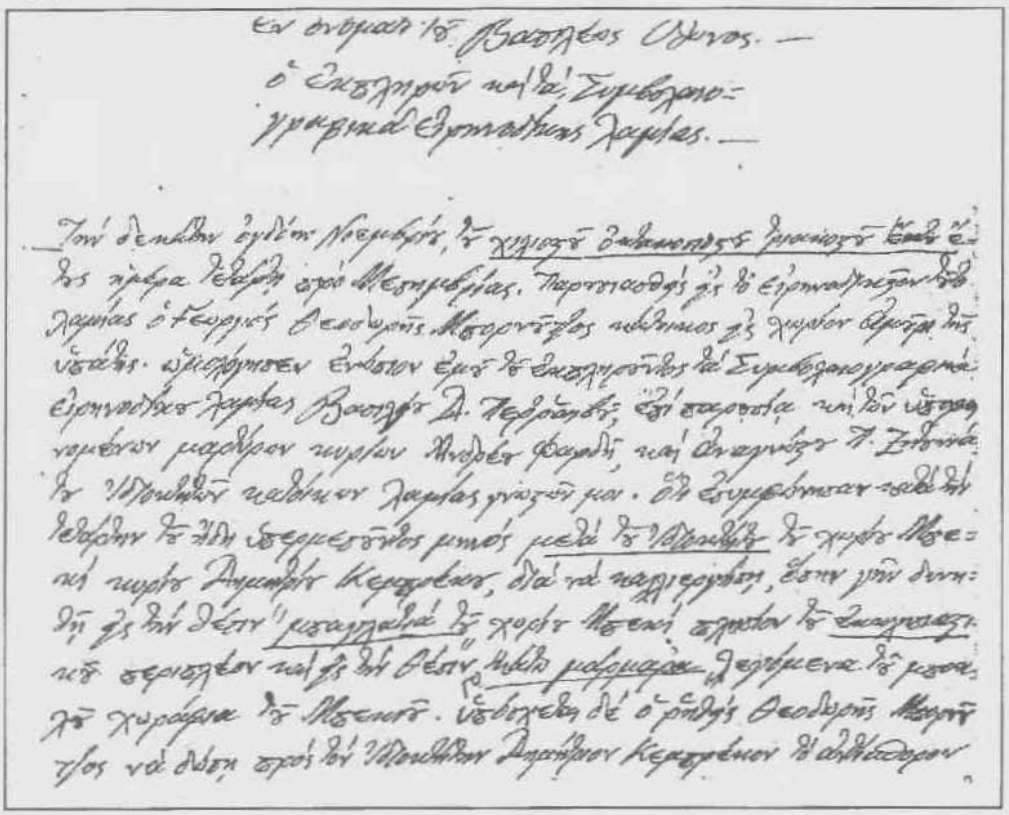

Εν ονόματι τ. Βασιλέως Ολ[ω]ν. —
ὁ Ἐκλησιαρχῶν καὶ δύο Συμβολαιο-
γραφικὰ Ἐθνικαθίσματα λαμβάν. —

Τοῦ δεκεμβρίου ἐγδόν[ο] πλησιάσῃ τ. χιλιοστ. ὀκτακοσιοστ. ἑβδομηκοστ. ἕκτ[ο] ἔ-
τους ἤρθαν τ[ὸ] ἐδέησε ἀπὸ Μεσημβρίας. Παρουσιάσθ[η]κ[α]ν δὲ ὁ ἐφημαθηγέτ[ης] τῶν
λαμπάς ὁ Γεώργιος Θεοδωρὴς Μαυροντύρ[η]ς κάθισμος τῆς χωρίου Ἀφύτ[ου] τῆς
νάσ[ου]. ὑπολήφθησαν ἔνδοθεν ἐμοῦ τ. ἐκλησιαρχ[ο]ῦντος καὶ Συμβολαιογραφικὰ
ἐφημαθέντ[ων] λαμπάς Βασιλέως Δ. Περβάνδ[ου] ἔξω σαφρούτα καὶ δύο ὑπόγρα
φων μεγάλων χωρίων Ἀνδρέα Φραγκ[ί] καὶ ἀναγνώστ[ου] Π. Ζητινά
τ. Ἰδιοκτητῶν κάθισμα λαμπάς γνώσεώς μου. Ὅθ[ε]ν συμφώνησαν κατὰ τὴν
διαφήνη τ. ἴδη ὑποφερομένου μισὸ μεδὰ τ. Ἰδιοκτήτ[η] τ. χωρ[ι]ὸ Μεσ[η]
καὶ χωρὶ Δημητρ[ί]ου Κεμπρέκου, διὰ νὰ παρηγορήσῃ, ἔστιν χῶν δυνα-
δῆ ἐξ ἰδίν θέσιν" μεσαγγαλιὰ τ. χωρ[ι]ὸ Μεσ[η] ἀρχόν τ. ἐκκλησιαστ.
κὲ σεριστέον καὶ ἐξ ἰδίν θέσιν" κάθε μεδέμενα τ. μοναστ.
λὲ χωράφια τ. Μεσ[η]κὲ. ὑποδεχθὴ δὲ ὁ ρηθὴς Θεοδωρὴς Μαυρ[ο]ν
τύρ[η]ς νὰ δώσῃ ἀπὸ τὸν Ἰδιοκτήτ[η] Δημήτριον Κεμπρέκιον τὸ ἀνάλογον

Αριθμ. συμβ. 398/1838, Βασ. Περραιβού

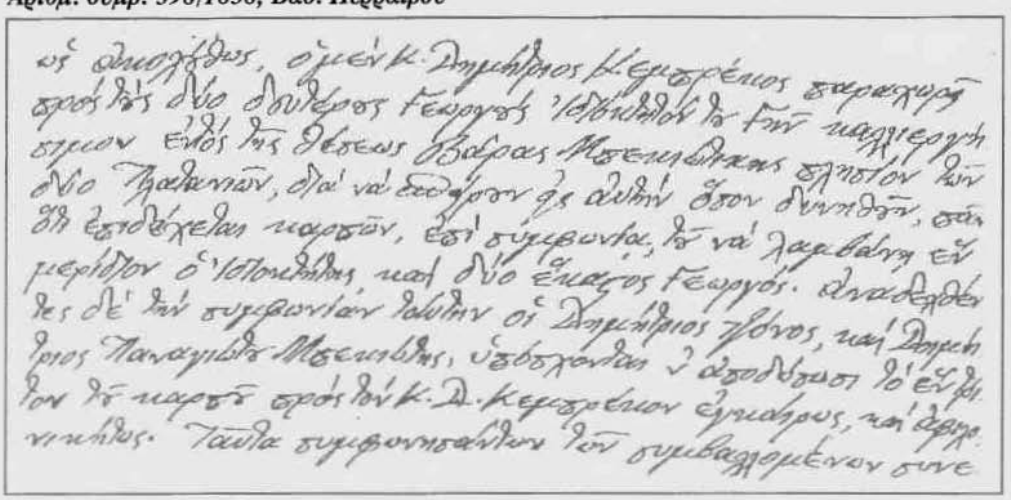

ὡς ἀνωτέρω, ὁμολ[ο]γ. Δημήτριος Κεμπρέκιος παραχωρῶ
ἀπὸ δύο ἀδέλφου Γεώργ[ι]ὸ Ἰδιοκτήτ[η] τὸ τῶν μαγιεργη
σίμων ἐντὸς τ. θέσεως Βάφρας Μεσημβρίας ἕλπιστον ἕν
δύο Ἡμαθιῶν, διὰ νὰ ἐκαθέρουν ἐξ αὐτὴν ὅσον δύνηθῶν, σὺν
τὴ ἐκατοντάχεια καρπῶν, ἐστὶ συμφωνία, τὸ νὰ λαμβάνῃ ἐν
μερίδιον ὁ Ἰδιοκτήτ[η]ς καὶ δύο ἕνας ὁ Γεώργ[ι]ός. ἀναδεχθέν
τες δὲ τὴν συμφωνίαν ταύτην οἱ Δημήτριος γ[ι]όνος, καὶ Δημή
τριος Παναγιώτ[ου] Μεσημβρ[ι]ν[ο]ῦ, ὑποσχόντας ὁ ἀποδόσουσι τὸ ἐν μ[ε]ρ[ι]δ
ἴον τὸ καρπὸ ἀπὸ τὸν κ. Δ. Κεμπρέκιον ἐγκαίρως, καὶ ἀφρο
νιτίδως. Ταῦτα συμφωνηθέντων τῶν συμβαλλομένων σὺνε

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

Οι εκτός ελληνικής επικράτειας κατοικούντες Έλληνες κατέφευγαν στις εκκλησιαστικές αρχές του τόπου τους, για να τους χορηγήσουν κάποια βεβαίωση ή άλλο έγγραφο. Τα έγραφα αυτά ονομάζονται Επιτροπικά. Εδώ παρατίθεται ένα τέτοιο έγγραφο.

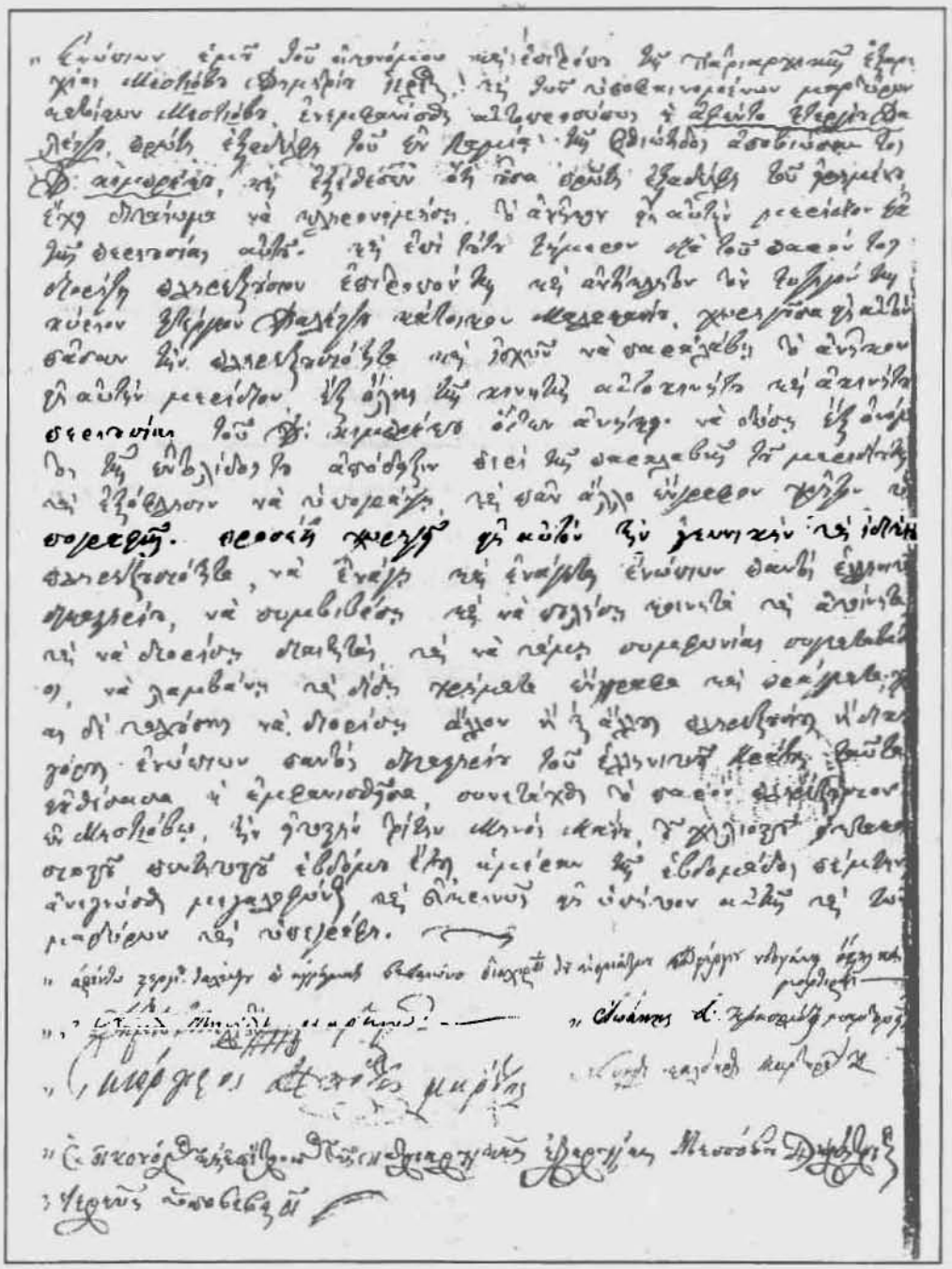

Η Αφέντω Στεργίου Δαλέτσου, εξαδέλφη του Δημ. Κεμπρέκου, διορίζει πληρεξούσιο της το σύζυγο της

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

Απόσπασμα του πρακτικού αριθ. 12/1940 του Κοινοτικού Συμβουλίου Σταυρού

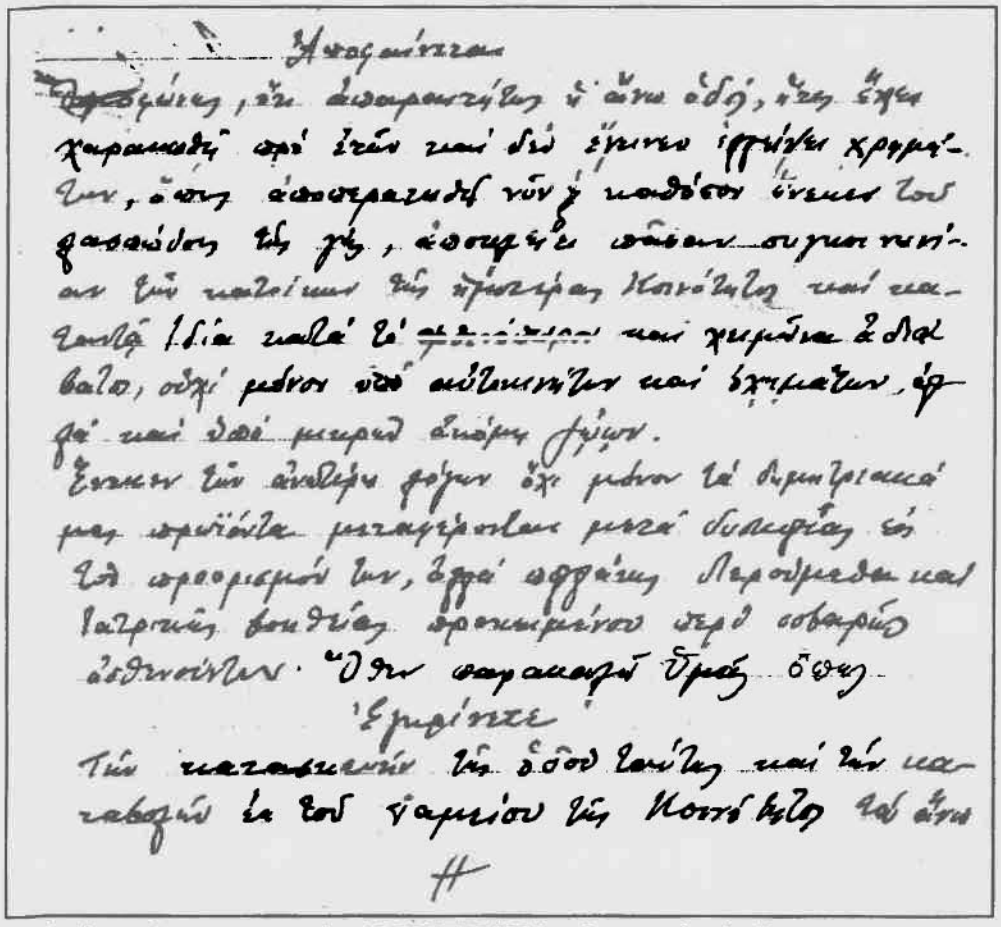

Κι ένα δημοσίευμα στο περιοδικό ΦΘΙΩΤΙΣ 1956, τ. 2ος, αρ. 6, σελ. 13

ΤΟ ΓΚΙΝΙΑΣΜΑ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

Ε. ΚΑΡΑΝΑΣΤΑΣΗ, Δημοδιδασκάλου

Κάθε χωριό έχει καὶ τὸ δικό του στοιχειό. Τὰ στοιχειὰ αὐτὰ τῶν χωριῶν μαλώνουν μεταξύ των καὶ ἀλλοίμονο σέ κεῖνο ποὺ θὰ νικηθῆ — ὁλόκληρο τὸ χωριὸ χάνεται ἀπὸ θανατικό. Ἀπαραίτητο ἦταν τὸ γκίνιασμα τοῦ χωριοῦ, γιὰ νὰ μὴν μπορῆ τὸ ξένο στοιχειὸ νὰ μπῆ στὸ χωριό, ἂν τὸ χωριανὸ νικιόνταν.

«Ὅπους μουλόγαζ' οὐ μακαρίτ'ς οὑ πατέρας μ', ἔτσ' τάχει ἀκούσει ἀπ' τοὺν πατέρα τ', τὸ γκίνιασμα, ἔτσι γινόταν. Παίρναν δυὸ διπλάρ'κα μ'σκαράκια, τσὄφκιαναν ζ'γὸ κι ἀλατράκι κι' ἔφιρναν ἕνα γύρο τοὺ χουριὸ ἀπ' ἔξου. Μπροστὰ πήγαινε οὐ παπᾶς μὲ λαμπάδις κι δγιάβαζι, κουντὰ τὰ μ'σκαράκια κι ὅλου τοὺ χουριό, κι' ὅταν ἔφταναν στὴ βουρλιὰ στοὺ Σταυρὸ (τοποθεσία), ἐκεῖ ἄνοιγαν ἕνα λάκκο καὶ τἄρριχναν μέσα ζουντανὰ τὰ μ'σκαράκια κι' ἔτσι τἄχωναν. Ἀποὺ κεῖ κι πέρα δὲν ξανάπαθι ζημιὰ τοὺ χουριό. Αὐτὰ ἔκαναν οἱ κάθι κινούργιο χουριό. Τοὺ κιρὶ ποὔμαινι ἀπ' τσ' λαμπάδις εἶναι τὸ γκίνιασμα κι καλὰ εἶναι νἄχη κανεὶς ἀπάνου τ', εἶνι πουλὺ καλὸ φυλαχτ'κό.»

Τὰ ἀνωτέρω ἀναφερόμενα ἄκουσα ἀπὸ τὸν Κων)νον Καραναστάσην, κάτοικον Σταυροῦ, ἡλικίας 89 ἐτῶν.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

Οι έρευνες σαν κι αυτή δεν τελειώνουν σχεδόν ποτέ. Ο ερευνητής ανακαλύπτει διαρκώς καινούρια στοιχεία. Ενώ λοιπόν το παρόν βιβλίο βρισκόταν στο τυπογραφείο για εκτύπωση, ανακάλυψα το "ΕΤΗΣΙΟΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑΚΟΝ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΝ ΚΑΙ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ 1892"του Βλάσση Γαβριηλίδη, Εν Αθήναις 1891, εκ των καταστημάτων της "ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ". Εκτός από τα πολλά άλλα ενδιαφέροντα στοιχεία περιλαμβάνει και ένα οδοιπορικό "ανά τη Φθιώτιδα" και σ' αυτό ένα κεφάλαιο που το επιγράφει "ΟΙ ΛΕΥΚΟΙ ΣΚΛΑΒΟΙ". Σ' αυτό αναλύει την οικονομική κατάσταση, στηλιτεύει οικονομικές θεωρίες και περιγράφει παραστατικά την άθλια θέση των κολλήγων. Αναφέρεται βέβαια στο τσιφλίκι των Καλυβίων, αλλά τα ίδια ίσχυαν και γι αυτό της Μπεκής και για όλα τα άλλα τσιφλίκια. Απολαύστε το.

ΟΙ ΛΕΥΚΟΙ ΣΚΛΑΒΟΙ

Καμμία φωνή δεν ηκούσθη ακόμη ότι έχομεν εν Ἑλλάδι Ἰνδούς, Κινέζους, Φελλάχους, Ἰρλανδούς.

Ἂς ἀκουσθῆ λοιπὸν τώρα.

* * *

Ἠξεύρετε πῶς ἡ λεγομένη Ὀρθόδοξος, κατ' οὐσίαν ὅμως κακόδοξος, Πολιτικὴ Οἰκονομία καὶ ἡ ὑπ' αὐτῆς ἐμπνευσθεῖσα φιλοσοφία τῆς ἱστορίας ἢ ἱστορικονομία ἐξήγησε τοὺς διαδοχικοὺς ἐπανειλημμένους λιμοὺς τῶν Ἰνδῶν, τῶν Ἰρλανδῶν, τῶν Κινέζων; Διὰ της θεωρίας τὴν ὁποίαν ἐπενόησεν ἕνας ἄγγλος Ἀρχιμανδρίτης, ὁ κ. Μάλθος, δογματίσας ὅτι ὁ πληθυσμὸς αὐξάνει ταχύτερον ἀπὸ τὰ τρόφιμα καὶ ὅτι διὰ νὰ ὑπάρχῃ ἰσορροπία πρέπει νὰ δεκατίζωνται οἱ ἄνθρωποι διὰ λιμῶν, λοιμῶν, ἐπιδημιῶν, πολέμων, διαφθορᾶς. Τὴν παράλογον θεωρίαν ἔχαψαν ὡς λουκούμιον αἱ τάξεις τῶν ἀρχόντων, τῶν πλουσίων, τῶν κυβερνήσεων, καὶ οἱ τούτους συνήθως θωπεύοντες λόγιοι, ὁ Ἄδαμ Σμὶθ, ὁ Πατριάρχης τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας μετὰ τῶν ὀπαδῶν του, καὶ ἀνεπαύθησαν ἐπὶ τῆς μαλακῆς στρωμνῆς της, παρηγορούμενοι, δικαιολογούμενοι, ὅτι οὐκ ἔστιν ἄλλως γενέσθαι, ὅτι πρέπει κάπου νὰ θνήσκωσιν ἑκατομμύρια ἐκ πείνης διὰ νὰ συντηρῆται τὸ πολύτιμον εἶδος, καὶ ἐπιτυγχάνηται ἡ πρόοδός του.

Ἀνατεμνομένη ἡ θεωρία ἀποδεικνύεται μωροτάτη. Ἀρκεῖ δὲ—ἐπειδὴ πρὸς Ἕλληνας γράφομεν — μόνη ἡ Θεσσαλία νὰ τὴν πατσαβουριάσῃ. Ὑπάρχει τόπος ἀραιότερον κατοικούμενος ἀπὸ αὐτήν; Ποτάκις δὲν ἐπανελήφθη ὅτι ἡ Θεσσαλία μόνη ἠδύνατο νὰ θρέψῃ ἑκατομμύρια κατοίκων, Καὶ ὅμως φέτος, ἐὰν ἡ ἐσοδεία ἀπετύγχανεν, ὁ κάμπος της Ἀκρίσσης θὰ ἐλιμοκτόνει κατὰ γράμμα. Θ' ἀπέθνησκον ἄνθρωποι κατὰ χιλιάδας ἐκ πείνης. Ἀντὶ κοτρονιῶν, κορμῶν δένδρων, χωμάτων, ἴλυος, ὁ Πηνειὸς θὰ κατέβαζε πτώματα Θεσσαλῶν, θυμάτων πείνης. Πῶς θὰ ἐξη-

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

γεῖτο τὸ φρικτὸν φαινόμενον ; Θὰ ὑπεστήριζον οἱ Μαλθουσιανοὶ ὅτι ἡ γῆ δὲν παρέχει ἱκανὰ τρόφιμα εἰς τὸν πληθυσμὸν τῆς Θεσσαλίας, διότι ὑπερεπλεόνασεν οὗτος καὶ διότι ηὔξησε ταχύτερον ἀπὸ τὰ πρῶτα ; Ἢ θὰ ἐπανελάμβανον ὅ,τι μὲ τὸν καίοντα σαρκασμόν του ὁ ἔξοχος Σουίφτ τὸν παρελθόντα αἰῶνα ἐπρότεινε διὰ τοὺς πτωχοὺς Ἰρλανδοὺς, εἰπὼν ὅτι πρέπει ν' ἀναπτυχθῇ παρ' αὐτοῖς τὸ γεῦστο τῶν ψητῶν παιδιῶν κομιζομένων κατ' ἔτος εἰς τὰ κρεοπωλεῖα 100,000 τοιούτων, ὡς ὑγιεινῆς διὰ τοὺς πλουσίους τροφῆς ;

Εὐτυχῶς ἡ νέα κοινωνιστικὴ Ἐπιστήμη, ἡ σχίσασα τὰ σπάργανα μὲ τὰ ὁποῖα τὴν περιέβαλεν μέχρις ἀποπνιγμοῦ ὁλόκληρον αἰῶνα ὁ Ἄδαμ Σμὶθ, ἀνέτρεψε τὴν θεωρίαν τοῦ Μάλθου καὶ ἀνεῦρε τὸ πραγματικὸν αἴτιον τῆς πείνης τῶν Ἰνδῶν, τῶν Κινέζων, τῶν Ἰρλανδῶν, τῶν Θεσσαλῶν. Τὸ αἴτιον αὐτὸ εἶνε ἡ οἰκονομικὴ τυραννία, ἡ ἀφιεροῦσα τὰ εἰσοδήματα τῆς γῆς ὑπὲρ τῶν πλουσίων καὶ καταδυναστεύουσα τοὺς πένητας γεωργοὺς, ὥστε νὰ μὴ ἔχουν οὔτε τὴν δύναμιν, οὔτε τὴν θέλησιν, οὔτε τὴν ὄρεξιν, οὔτε τὰ μέσα, νὰ πορισθῶσιν ἐκ τῆς μικρᾶς γῆς ὅ,τι αὐτὴ δύναται νὰ παραγάγῃ, ἀλλὰ νὰ τὴν καλλιεργοῦν μόνον δι' ἕνα κομμάτι ψωμί, τὸ ὁποῖον ἐν καιρῷ κακῆς ἐσοδείας νὰ τὸ στεροῦνται καὶ αὐτοὶ, νὰ ἐπιστρέφουν δὲ εἰς τὴν γῆν νεκροὶ, λιπαίνοντες αὐτὴν διὰ τῶν ὀστῶν των, διὰ νὰ φάγῃ ἐκ τῶν ἀνθρωπίνων αὐτῶν λιπασμάτων ἡ μέλλουσα γενεὰ τῶν γαιοκτημόνων, τὰ ἐγγόνια καὶ τὰ δισέγγονα τῶν Ζωγράφων, τῶν Σκουμπουρδήδων, τῶν Τσάληδων, τῶν Προβελεγγίων, τῶν Μαυρογορδάτων, τῶν Στεφάνοβιτς, τῶν Βουδούρηδων !

Μία πρωινὴ ἐκδρομὴ ἀπὸ Λαμίας εἰς τὰ Καλύβια, ἰδιόκτητον χωρίον τῶν κυρίων Προβελεγγίων, ἀπὸ τῆς Σίφνου εὐρεθέντων εἰς τοὺς πρόποδας τῆς Οἴτης, θὰ χρησιμεύσῃ ὡς προκαλύπτη εἰκόνων διὰ τὰς ἄνω θεωρίας.

Τὰ Καλύβια εἶνε τσιφλίκι, τσιφλίκι δ' ἔστιν ὁλόκληρον χωρίον ἰδιόκτητον ἑνὸς ἢ πλειοτέρων κυρίων. Οἱ κύριοι τῶν Καλυβίων εἶνε οἱ Προβελέγγιοι. Οὗτοι τὸ ἔχουν ἐνοικιάσει δὲν ἠξεύρομεν ἐπὶ πόσα ἔτη εἰς μίαν ὁμάδα τεσσάρων Λαμιέων ἀντὶ 48,000 δραχμῶν τὸ ἔτος. Οἱ μισθωταὶ λέγεται, ὅτι κερδίζουν καὶ αὐτοὶ περὶ τὰς 20,000 δραχμὰς ἐτησίως. Αἱ οἰκογένειαι τῶν Καλυβίων εἶνε ἕξ-ἑπτὰ πέντε, τὰ δὲ ζευγάρια πενῆντα. Βάλετε καὶ τὸν φόρον τῶν 65 δραχ. ἐπὶ τοῦ ζευγαριοῦ (δημοτικὸν καὶ δημόσιον) ἔχετε ἀφαίμαξιν τοῦ χωρίου ἐκ δραχμῶν 4 + 20 + 3,315 = 71,315. Μετὰ τὸ γεγονὸς τῆς ἀφαιμάξεως αὐτῆς

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

ἤτις πρέπει νὰ ὑψωθῇ ἴσως εἰς 100,000 δραχμὰς, λαμβανομένου ὑπ' ὄψει, ὅτι ἐν ᾗ περιπτώσει τὸ χωρίον ἦτο κεφαλοχώρι, ἑκάστη οἰκογένεια δηλαδὴ καλλιεργητῶν, ἦτο ἰδιοκτῆτις τῶν γαιῶν, τὰς ὁποίας καλλιεργεῖ, ἡ καλλιέργεια θὰ ἐβελτιοῦτο, καὶ ἡ πραγωγὴ κατὰ 30,000 δραχμὰς κατ' ἐλάχιστον ὅρον θὰ ἦτο ἀνωτέρα, μετὰ τὴν ἀφαίμαξιν αὐτὴν, ἥτις δι' ἑκάστην ἐκ τῶν εἴκοσι πέντε γεωργικῶν οἰκογενειῶν θὰ ἀνελόγει πρὸς 4,000 δρ. τὸ ἔτος, συνοδεύσατέ με, παρακαλῶ, διὰ νὰ ἴδητε τοὺς Ἰρλανδούς μας, τοὺς Κινέζους μας, τοὺς Φελλάχους μας, τοὺς Ἰνδοὺς μας.

* *
*

Ἡ θέα τοῦ τσιφλικίου πόρρωθεν μὲ μίαν σειρὰν σταύλων, ὄχι Βασιλικῶν Σταύλων τῆς ὁδοῦ Σταδίου, ἢ τῶν σταύλων τοῦ κ. Σκουλούδη, τοῦ κ. Ρικάκη, τοῦ κ. Μαυρομιχάλη, τοῦ κ. Συγγροῦ, ἀλλὰ σταύλων διὰ γαϊδούρια, μὲ συμπάθειο, ὡς κατοικιῶν ἀνθρώπων, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς σὲ πείθει περὶ τῆς ὑπάρξεως ἄλλης φυλῆς, ἄλλου πολιτισμοῦ, ἄλλου αἰῶνος, ἄλλης ἐποχῆς. Εἰς ἀπόστασιν δηλαδὴ ἡμιτελείας ὥρας ἀπὸ τῆς Λαμίας ἀναγνωρίζεις διαφορὰν καὶ ἄβυσσον δισχιλίων, τρισχιλίων ἐτῶν. Ἀνατρέχεις εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν Εἱλώτων τῆς Σπάρτης. Προχωρεῖς ἀκόμη περαιτέρω· ἔχεις ἀπέναντί σου τρωγλοδύτας. Δὲν πιστεύομεν οὔτε ἐκεῖνοι οὔτε αὐτοὶ νὰ ἔζων ἀναπαυτικώτερα ἀπὸ τοὺς Καλυβιώτας. Καλύβαι ὄνομα καὶ πρᾶγμα, αἱ μὲν λασπόκτιστοι, αἱ δὲ ἀχυρόπλεκτοι. Ἀκριβῶς τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν ἐπεσκέφθημεν τὸ χωρίον, ἐκτίζετο οἰκίσκος κάπως ἀνώτερος καλύβης. Ἠρωτήσαμεν διατί δὲν κτίζουν καλλίτερα σπήτια. Ἡ ἀπάντησις τῶν χωρικῶν ἦτο:

— Κτίζουμε 'στὸν ξένο τόπο κι' ὅ,τι πῇ ὁ Θεός!

Ἡ *φατα.λιτὲ*, τὸ εἱμαρμένον τῶν Τούρκων!

Τί θέλετε νὰ βρῆτε ἐντὸς τῆς καλύβης; Ἔδαφος ἀπὸ χῶμα, ἕνα δζάκι, καμμίαν κουνιαν παιδιοῦ, δύο τρία λασπόχρωμα καρβέλια ψωμιοῦ, καὶ ὡς μόνον ἔπιπλον κανὲν ἔπλεν Γκρᾶ. Ποῦ κοιμῶνται, ποῦ τρώγουν, ποῦ ἀναπαύονται, ποῦ νοσηλεύονται; Ἐρωτήσατε τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ἐρωτήσατε τὰ θηρία τῶν δρυμῶν, ἀλλὰ διατὶ νὰ πᾶτε τόσον μακρυὰ, ἐρωτήσατε τοὺς περιπλανωμένους ἔξω τῶν καλυβῶν παχεῖς καὶ ἀγρυπτρίχας χοίρους, ἐρωτήσατέ τους ποῦ αὐτοὶ κοιμῶνται, τί τρώγουν, πῶς ἀναπαύωνται, πῶς νοσηλεύωνται; Οἱ κάστορες, οἱ

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

πίθηκοι, ἀναλόγως τῶν διαστάσεών των, τῶν ἀναγκῶν των, *τῆς καταστάσεως τοῦ πολιτισμοῦ των*, δὲν εὑρίσκονται εἰς πλέον δυσάρεστον σημεῖον. Οἱ μύρμηγκες εἰς τὰς τρύπας ποῦ σκάπτουν καὶ κουβαλοῦν—ἀναλόγως τοῦ ἀναστήματός των,—δὲν πιστεύομεν νὰ εἶνε περισσότερον στενοχωρημένοι ἀπὸ τοὺς Καλυβιώτας. Ἀλλ' οἱ μύρμηγκες, οἱ κάστορες, οἱ πίθηκοι, οἱ χοῖροι δὲν ἔχουν ἄλλους μύρμηγκας, ἄλλους κάστορας, ἄλλους πιθήκους, ἄλλους χοίρους, οἵτινες νὰ ζοῦν ἄλλως παρ' αὐτοί, νὰ τρώγουν ἄλλως παρ' αὐτοί, νὰ κατοικοῦν, νὰ διαιτῶνται, νὰ τρυφοῦν, νὰ γεννοβολοῦν κατὰ τρόπον διαφορετικόν, ἐνῷ οἱ κάτοικοι τῶν Καλυβιῶν, τοῦ Κόμματος, τοῦ Ὁμὲρ βέη ἔχουν ἐντὸς αὐτῶν τῶν Καλυβιῶν, ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ Κόμματος, ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ Ὁμὲρ βέη, τὰς κατοικίας των, τὰ ἀρχοντόσπητα, δίπατα, τρίπατα, εὐρύχωρα, μὲ αὐλὰς, μὲ κήπους, μὲ ἄμαξας, ἄλογα, κουβερνάντες, ἴσως μετ' ὀλίγον καὶ βελοσιπέδ, κλειδοκύμβαλα, γαλλίδας καὶ λοιπά. Ἔχουν κοντά των τὴν Ἀκμίαν μὲ τοὺς ἐμπόρους της, τοὺς δικηγόρους της, τοὺς κτηματίας της, τοὺς βουλευτάς της, τὰς δεσποινάς, τὰς δεσποινίδας, τὰς μουσικάς, τὰ καπέλλα, τὰ ριπίδια, τὰ μεταξωτά, τὰ ἄνθη, τὰ χειρόκτια. Ἐννοεῖτε τώρα τὴν εἰκόνα τῆς ποινῆς τοῦ Ταντάλου ἢ ὄχι; Ἔπειτα οἱ πίθηκοι οἱ κάστορες, οἱ μύρμηγκες, οἱ χοῖροι, τὰς αὐτὰς ἀνάγκας ἔχουν τώρα, ἃς καὶ πρὸ ἑκατομμυρίων ἐτῶν, ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος διακρίνεται, ὡς παρατηρεῖ φιλόσοφος κοινωνιολόγος, διὰ τὸ ἀκόρεστον· ὅσο προοδεύει καὶ ὅσο βελτιοῦται, τόσας περισσότερον θέλει προόδους καὶ βελτιώσεις.

* *
*

Τί νὰ κάμουν οἱ Καλυβιῶται, οἱ κολλίγοι τῶν κυρίων Προβελεγγίων; Οἱ καλλίτεροί των θὰ σπείρουν 50 κοιλὰ, ἐξ ὧν θὰ λάβουν ἐν καλῇ ἐσοδείᾳ 500, ἐξ ὧν θὰ ἀφαιρεθῇ

ὁ σπόρος	Κοιλὰ	50
θ' ἀφαιρεθῇ τὸ ἓν τρίτον παρὰ τοῦ ἰδιοκτήτου	„	150
θ' ἀφαιρεθῇ ὁ φόρος δημοτικὸς καὶ δημόσιος διὰ δύο ζευγάρια...	„	130
θ' ἀφαιρεθοῦν τ' ἀλωνιστικὰ	„	30
θ' ἀφαιρεθοῦν ταγροφυλακτικὰ	„	30
θ' ἀφαιρεθοῦν διὰ τὸν ἱερέα	„	2
ἤτοι ἐν ὅλῳ		392

6

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

καὶ θὰ τοῦ μείνουν—πάντοτε—ἐν καλῇ μὲν ἐσοδεία 100 κοιλὰ, ἤτοι 600 δραχμαὶ, ἤτοι, 50 δραχμαὶ κατὰ μῆνα πρὸς διατροφὴν 6 μελῶν τῆς οἰκογενείας, ἤτοι 7 δραχμαὶ δι' ἕνα ἕκαστον.

Αὐτὴ ἡ εὐτυχία εἶνε δι' ὀλίγους καὶ διὰ τοὺς καλοὺς καιρούς. Ἀλλ' οἱ πλεῖστοι σπείρουν μόνον 25 κοιλὰ, ἔχουν ἄρα εἰσόδημα 50 κοιλῶν, ἤτοι 300 δραχμῶν κατ' ἔτος. Ἀλλ' αἱ 600 τῶν πρώτων καὶ αἱ 300 τῶν δευτέρων εἶνε διὰ τὰς καλὰς ἐσοδείας, διὰ τοὺς εὐτυχεῖς χρόνους. Διὰ τοὺς δυστυχεῖς χρόνους αἱ 600 γίνονται ἴσως 200, αἱ 300 γίνονται 100. Ζῇσε λοιπὸν μίαν ὁλόκληρον οἰκογένειαν μὲ 20 δραχμὰς τὸν μῆνα, ζῇσε ἐξ ψυχὰς μὲ 10 δραχμὰς τὸν μῆνα. Ὁ Γκέκας ὁ διασχίζων τὴν Ἀλβανίαν καὶ μεταβαίνων εἰς Πάτρας καὶ εἰς Πύργον λαμβάνει 3 ἕως 31)2 δραχμὰς ἡμερομίσθιον. Εἶνε ἁπλοῦς ἐργάτης, αὐτοχειροβίωτος. Ἐνῷ ὁ κολλίγος τοῦ κ. Σκουμπουρδῆ εἶνε γεωργὸς, εἶνε καλλιεργητὴς, σχεδὸν συνιδιοκτήτης μοιράζεται, μὲ τὸν ἀφεντικόν. Τί δὲ ἀπολαμβάνει;

Μιᾶς ἐξαμελοῦς οἰκογενείας ἐργάζονται συνήθως εἰς τὸ χωράφι τὰ τέσσαρα μέλη. Ἐὰν ἐπληρώνοντο πρὸς μίαν δραχμὴν τὴν ἡμέραν καὶ εἰργάζοντο διακοσίας μόνον ἡμέρας τὸ ἔτος, ἡ οἰκογένεια θ' ἀπελάμβανε 800 δραχμὰ,' ἀλλ' εἴδομεν ὅτι ἐν ὥρᾳ εὐτυχίας ἀπολαμβάνει 300 δρ. μόνον ἐν ὥρᾳ δυστυχίας 100. Τί σημαίνει τοῦτο; Ὅτι τὸ σύστημα τῶν τσιφλικιῶν, τὸ σύστημα τῆς λεγομένης ἐπιμόρτου καλλιεργείας παρέχει εἰς τὸν ἰδιοκτήτην τὸ μοναδικὸν προνόμιον τοῦ νὰ ἔχῃ ἐργάτας ἐν μὲν ἀγαθῇ ἐσοδείᾳ μὲ 50 λεπτὰ τὴν ἡμέραν, ἐν δὲ κακῇ μὲ 15 λεπτά.

Ὅ ἐστὶ μεθερμηνευόμενον: Οἱ κολλίγοι τῶν κυρίων γαιοκτημόνων εἶνε χειρότεροι τῶν δούλων. Διότι οἱ μὲν Νότιοι Ἀμερικανοὶ γαιοκτήμονες, ὅτε ἤκμαζεν ἡ δουλεία ἐκεῖ, δὲν ἠδύναντο νὰ ἐλαττώσουν τὸ διὰ τὸν δοῦλον ἔξοδον ὑπὸ τὰ 60 λεπτὰ, διότι ἄλλως θ' ἀπέθνῃσκε καὶ ὁ κύριός του θὰ ἔχανε τὸ κεφάλαιον, τὸ ὁποῖον θ' ἀπέφερεν ἴσως 200 δολλάρια κατ' ἔτος τὸ ὀλιγώτερον, ἐνῷ οἱ κύριοι Προβελέγγιοι, ὁ κύριος Σκουμπουρδῆς, δύναται νὰ ὑποβιβάσῃ εἰς τὸ μηδενικὸν τὴν διὰ τὸν κολλίγον του δαπάνην, νὰ μὴν τοῦ δώσῃ ὁτιδήποτε καὶ ἂν ἀποθάνῃ ἕνας κολλίγος, τὸ μοναστῆρι νὰ εἶνε καλά!

Τὰ γεγονότα καὶ οἱ ἀριθμοὶ αὐτοὶ εἶνε ἀνεπίδεκτοι ἀντιρρήσεως. Ἀμφιβάλλει τις ἄρα περὶ τῆς μαύρης πραγματικότητος ὅτι ἐν τῇ συνταγματιζομένῃ Ἑλλάδι, τῇ κλασαυχενιζομένῃ διὰ τὸ 13ον ἄρθρον τοῦ Συν-

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

τάγματός της κτθ' ὃ „ἐν Ἑλλάδι οὔτε πωλεῖται οὔτε ἀγοράζεται ἄν-„θρωπος· ἀργυρώνητος ἢ δοῦλος παντὸς γένους καὶ πάσης θρησκείας „εἶνε ἐλεύθερος, ἅμα πατήσῃ ἐπὶ ἑλληνικοῦ ἐδάφους" ὑπάρχουν ἑκατοστύες χιλιάδων ἀργυρωνήτων, ἑκατοστύες χιλιάδων παντὸς γένους, οἵτινες εἰς ἐπίμετρον καὶ ἐπιβάρυνσιν τῆς ἀθλίας των θέσεως λέγονται πολῖται, χωρὶς νὰ εἶνε, ἐξασκοῦν δικαιώματα χωρὶς νὰ τὰ ἔχουν, καὶ ζοῦν διὰ νὰ δουλεύουν τὸ Κράτος, τοὺς κυρίους των, εἰς ἀντάλλαγμα λαμβάνοντες ὀλίγον καλαμπόκι ἐν καλῇ ἐσοδείᾳ, ὀλίγον θάνατον ἐν κακῇ τοιαύτῃ.

* * *

Ἐὰν ἀνατρέξῃ τις εἰς τὴν ἀγορὰν τῶν κτημάτων αὐτῶν ὑπὸ τῶν πάππων ἢ προπάππων τῶν νῦν ἰδιοκτητῶν τσιφλικίων. τί ἄλλο θ' ἀνεύρῃ εἰμὴ ὅτι οὗτοι ἠγόρασαν τὸ κτῆμα μὲ τοὺς κολλίγους του, τὸ κτῆμα μὲ τοὺς ἀνθρώπους του, ὅτι αἱ ὀλίγαι ψωροχιλιάδες τὰς ὁποίας ἐπλήρωσαν, τὸ ἕνα κομμάτι ψωμὶ τὸ ὁποῖον ἔβαζαν εἰς τοὺς τούρκους πρὸς ἐξαγοράν, ἐδόθη μὲν καὶ διὰ τὴν γῆν, ἐδόθη δὲ καὶ διὰ τοὺς καλλιεργητὰς τῆς γῆς. τοὺς ἐγκαθιστα μένους ἔκτοτε ἐπ' αὐτῆς καλλίγους, καὶ ὅτι αἱ ὀλίγαι ἐκεῖναι ψωροχιλιάδες, τὸ σίκτιρ ἐκεῖνο κομμάτι ψωμὶ θὰ ἦσαν ὀλιγώτερα, θὰ ἦτο ἀκόμη μικρότερον, ἐὰν ἡ γῆ ἐπωλεῖτο ἄνευ τῶν καλλιεργητῶν, ὅτι ἐπομένως ἡ ὕπαρξις καὶ ἡ *συμπώλησις* αὐτῶν ηὔξησε τὸ τίμημα τῆς γῆς; Ὅτι κατὰ συνέπειαν οἱ τοῦρκοι κατακτηταὶ μετὰ τὴν ἀνακήρυξιν εἰς Βασίλειον τῆς Ἑλλάδος ἐπώλησαν γῆν καὶ ἀνθρώπους, οἱ δὲ Ἕλληνες ἀγορασταὶ ἠγόρασαν ἀνθρώπους καὶ γῆν; Ὅτι εὑρισκόμεθα ἄρα εἰς ἀρτιωτάτας σχέσεις κυρίων δουλεμπόρων καὶ δούλων ἀργυρωνήτων; Ὅστις ἔχει νὰ προβάλῃ κανὲν ῥῆγμα εἰς τὴν ὀχυρωτάτην αὐτὴν λογικήν, ἂς προβάλῃ, νὰ τὸ ἴδωμεν.

Μετὰ τοιαύτας Ἀφρικανικὰς ἢ Ἰνδικὰς ἐπὶ τῶν χρόνων τῆς Μογγολικῆς Δυναστείας — ἂν καὶ ἡ Ἀγγλικὴ κυριαρχία δὲν μετέβαλε πολὺ τὰ πράγματα — ἀγροτικὰς σχέσεις, κατὰ τί ἠδύνατο ἢ δύναται νὰ βελτιωθῇ ἡ γεωργία ἐν Θεσσαλίᾳ, ὅπου ἀκμάζει πέρα πέρα ἡ ἐπίμορτος καλλιέργεια ἢ ἐν Φθιώτιδι, Εὐβοίᾳ, Ἀττικῇ καὶ ὅπου ἄλλου ἡ τύχη, ἡ ἁρπαγή, ἡ προτεραιότης, ἡ ἀπάτη, ἡ καταπάτησις, τὰ ὀλίγα εὑρεθέντα χρήματα ἐπέτρεψαν εἰς τὸν Ἄλρα, εἰς τὸν Βῆτα, νὰ γίνουν κύριοι γαιῶν καὶ μετ' αὐτῶν κύριοι τῶν καλλιεργούντων αὐτά;;

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

Οἱ κακόμοιροι οἱ Καλυβιῶται καὶ ὅλων τῶν τσιφλικιῶν οἱ κάτοικοι οὐδὲ τὴν ὀρθόδοξον οὐδὲ τὴν ἑτερόδοξον πολιτικὴν οἰκονομίαν ἀνέγνωσαν, οὐδὲ τὸ σύστημα τοῦ Σμὶθ ἔχουν σπουδάσει ἢ τοῦ Μὶλλ, οὔτε τὸν Σαίφλε ἢ τὸν Βάγνερ· αὐτοὶ δὲν ἀμφέβαλλόν ποτε ὅτι ἡ γῆ δὲν εἶνε τοῦ κυρίου των, ὅτι ὁ κύριός των δὲν εἶνε ἀφέντης, ὅτι αὐτοὶ δὲν εἶνε δοῦλοι, ὅτι ὁ Θεὸς δὲν ὥρισε τοὺς ἱδρῶτας καὶ τὸ αἷμά των, νὰ τὸ ἀπολαμβάνουν ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι δὲν ἐργάζονται, οἱ ὁποῖοι ὄχι μόνον δὲν ἐργάζονται, ἀλλ' εἶνε καὶ μακρὰν της Λαμίας τριακόσια, τετρακόσια μίλια, αὐτοὶ δὲ ἐργαζόμενοι νὰ πένωνται καὶ νὰ λιμώττωσι, καὶ αὐτὸ τοῦ ἀφέντη, αὐτὸ τοῦ κράτους, αὐτὸ τοῦ δήμου, αὐτὸ τοῦ παππᾶ, αὐτὸ τοῦ ἀγροφύλακα, αὐτὸ τῶν θεριστῶν καὶ αὐτὸ . . . τὸ ὑπόλοιπον διὰ νὰ πληρωθῇ ὁ ἔμπορος μὲ τόκον ἑκατὸν τοῖς ἑκατὸν δι' ὀλίγην ζάχαρην ἢ δι' ἓν ζεῦγος ὑποδημάτων, δι' ὀλίγα φασόλια ἢ δι' ἓν μανδήλιον.

Καὶ ὅμως ἡ στενοχωρία των καὶ ἡ ἀπελπισία των—διότι, διάβολε! εἶνε ἄνθρωποι καὶ αὐτοὶ, κύριοι κατακτηταὶ τῆς γῆς, καὶ ἔχουν τὸ αἴσθημα τῆς προόδου καὶ τὸν ἔρωτα τῆς εὐημερίας μέσα εἰς τὸ αἷμά των—τοὺς κάμνει ἐξ ἐνστίκτου φιλοσόφους, οἰκονομολόγους, κοινωνιολόγους, ἡ δὲ αὐτοσυντήρησις τοὺς δίδει τὸ αἴσθημα τῆς εὐθυμίας, τοῦ σαρκασμοῦ, τῆς σατύρας.

Περιγράφουν τὴν δυστυχίαν των καὶ ἐνῶ τὴν περιγράφουν—χωρὶς νὰ τὸ λέγουν — φαίνονται ἐνδεικνύοντες τὰ μέσα τῆς θεραπείας. Σοῦ λέγουν φέρ' εἰπεῖν, πρόβατα δὲν ἔχουν, διότι ὁ ἀφέντης δὲν τοὺς ἀφίνει νὰ ἔχουν. Ποῦ νὰ τὰ βοσκήσουν. Ὁ ἀφέντης νοικιάζει τὴν γῆν σὲ κισλάδες (λειβάδια). Νὰ τὰ ζώσουμε πάλι σὲ τσοπάνηδες, θὰ μᾶς τὰ φᾶνε, θὰ μᾶς τὰ κλέψουν. Ἡ τσομπάνης τσομπάνης ἢ γεωργὸς γεωργός. Εἰς ὅσας ἐρωτήσεις ποῦ τοὺς ἐκάμομεν, αἱ ἀπαντήσεις των ἦσαν τοιαῦται, ὥστε ἀπεκάλυπτον τὸ βάθος τῆς πονούσης ψυχῆς των, ἥτις διαγινώσκει—αὐτὴ—τὸ αἴτιον τῆς κακοψυχίας των.

— Στέλλετε τὰ παιδιά σας σχολεῖο;

— Ποῦ νὰ τὰ στείλωμε· **σχολεῖο ἐδῶ δὲν ἔχουμε.** Ὅσοι *σώζουνται* λιγουλάκι τὰ στέλλουν.

Τί σᾶς λέγει εἰς τὴν καρδίαν ἐκεῖνο τὸ *σώζουνται;* Ἂς τολμήσῃ ὁ κ. Κόντος νὰ τὸ ἀντικαταστήσῃ, νὰ μὴν τὸ εὑρῇ ἀρκετὰ ἀττικόν. Τὰ χείλη των μηχανικῶς, αὐτομάτως, ὁμιλοῦν *περὶ σωτηρίας* ἐκείνων, οἵτινες κατορθόνουν νὰ ἔχουν μικρὸν ἀποταμίευμα διὰ νὰ δύνανται νὰ σπουδάσουν τὰ παιδιά των. Οἱ ἄλλοι εἶνε ἀπωλολότες· εἶνε τὰ

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

κτήνη τοῦ ἀφέντη, τὰ καταδικασμένα νὰ μὴν ἰδοῦν πρόσωπον ἡλίου. Καὶ ἐδῶ ἐνθυμοῦμαι, ὅταν πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἐπεσκέφθην τὴν σινοποιΐαν Κλάους ἐν Πάτραις καὶ εἶδον ὅτι οἱ Γερμανοί—οἱ Φράγκοι—οἱ ἀλλόδοξοι—διὰ τέσσαρας πέντε οἰκογενείας ἐργατῶν ποῦ ἔχουν εἰς τὸ κτῆμά των—ἴσως ὀλιγωτέρας, ὄχι περισσοτέρας—τοὺς ἔχουν ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν, ἰδιαιτέραν ἐντὸς τοῦ κτήματος αὐτῶν, Ἕλληνα παπᾶν, ἑλληνικὸν νεκροταφεῖον, Ἕλληνα διδάσκαλον, ἑλληνικὸν σχολεῖον, καὶ ἀνελογίσθην ὅτι οἱ ἰδικοί μας οἱ γαιοκτήμονες οἱ πριζόμενοι ἐκ τῆς ἐργασίας 25 οἰκογενειῶν 50,000 δραχμὰς δὲν τοὺς ἀξιοῦν ἑνὸς σχολείου, κατελήφθην ὑπὸ ἀμφιβολίας μὴ ὅλα τὰ ἄλλα ἔθνη ἐχριστιανίσθησαν, πλὴν ἡμῶν τῶν Ἑλλήνων, μὴ τὸ γένος τῶν ἀντιχρίστων δὲν εἶνε οἱ Ἰουδαῖοι, ἀλλ' ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες!...

Ἡ ἀμφιβολία αὐτὴ δὲν ἐξασθενεῖ δυστυχῶς, ἐφ' ὅσον μελετῶ τὰς σχέσεις τῶν καλλιεργητῶν, τῶν κολλίγων — καὶ τῶν ἰδιοκτητῶν, τῶν γαιοκτημόνων. Ἐὰν δὲν ἀπατῶμαι, νομίζω ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ κολλίγοι κάτι τι τοιοῦτο θὰ ἐπαράδερνον ἐν τῇ φαντασίᾳ των, ὅταν μετ' αὐτοφυοῦς σαρκασμοῦ ἐν γυμνῇ ἀφελείᾳ μοὶ περιέγραφον τὰ δεινά των. Ἡ ἐξέτασίς μου σκοπὸν εἶχε νὰ πεισθῶ μήπως ὑπάρχουν μέσα βελτιώσεως τῆς τύχης των, τὰ ὁποῖα παραμελοῦν αὐτοὶ οἱ ἰδιοι. Πῶς δὲν σπείρουν καὶ ἄλλα εἴδη πλὴν τῶν σιτηρῶν, πῶς δὲν καταγίνονται μὲ τὴν ὀρνιθοτροφίαν, πῶς δὲν δοκιμάζουν τὴν κτηνοτροφίαν, πῶς δὲν καλλιεργοῦν καλλίτερα, πῶς δὲν κάμουν λιπάσματα καὶ λοιπὰ καὶ λοιπά. Αἱ ἀπαντήσεις των μοῦ τοὺς παρουσίασαν δεμένους χεροπόδαρα εἰς τὴν δυστυχίαν, ἐλευθέρους νὰ χειροτερεύουν, ἀδυνάτους νὰ βελτιωθοῦν. Ἡ ἰδέα ὅτι σήμερον αὔριον ὁ ἀφέντης δύναται νὰ τοὺς διώξῃ, καὶ νὰ καρπωθῇ εἰς τὴν στασιμότητα, τοὺς σταυρόνει ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τῆς δυστυχίας.

— Ὡς καὶ ἡ κοπριὰ εἶνε τοῦ ἀφέντη, μοῦ ἔλεγεν εἷς πικρῶς μεθυσμένος.

Καὶ ὁ ἄλλος;

— Ρίξε κοπριὰ φέτο σὺ καὶ τοῦ χρόνου σὲ βλέπω!

Καὶ ἐν τούτοις οἱ ἄνθρωποι αὐτοί, οἱ ἔχοντες ἄμεσον, ἐπικείμενον τὸν διὰ πείνης θάνατον, οἱ ἄνευ σχολείων, ἄνευ ἰατρικῆς περιθάλψεως, οἱ χειροβοσκοί, οἱ χεροπόδαρα δεμένοι, οἱ θέλοντες νὰ προοδεύσουν καὶ μὴ δυνάμενοι, οἱ λευκοὶ αὐτοὶ σκλάβοι, διατηροῦν ὡς ἀνωτέρω ἐσημείωσα, τὴν δύναμιν, τὴν εὐθυμίαν των.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

— Τρῶτε κρέας; τοὺς ἠρώτησα.

— Τοὺς τρεῖς μῆνας μιὰ φορά; Κι' αὐτὸ ὅσοι ἔχουν.

— Τί θέλετε νὰ πᾶ' νὰ χαλάσουμε τὰ δόντια μας;

Μία χωρικὴ, ἀληθινὴ χριστιανὴ, ρεφῶσα ἐν ὑπομονῇ τὴν φαιδρότητα καὶ τὴν ἐλπίδα, τὰς ὁποίας γεννᾷ ἡ ἄνοιξις, ἐνῷ ἐβιάλεγε τὸ σιτάρι της, ἀνεμίχθη καὶ αὐτὴ εἰς τὴν διάλεξιν ἐκφραζομένη μετὰ πολλῆς κρίσεως καὶ νοημοσύνης.

Τὴν ἠρωτήσαμεν μεταξὺ ἄλλων πῶς πέρασαν τὴν ἀποκρηὰ 'στὸ χωριό της, ἂν ἐχόρευσαν, ἂν ἠὐθύμησαν. Καὶ ἡ ἀπάντησίς της.

— Ὅποιοι ἔχουν τὴν κοιλιὰ γεμάτη, χορεύουνε· ὅποιοι εἶνε νηστικοὶ κοιμῶνται!

Καὶ τὸ παραδοξότερον ὅτι ἡ ἀνάπτυξις τῶν χωρικῶν αὐτῶν εἶνε μεγαλειτέρα ὀφ' ὅ,τι τὴν φαντάζεταί τις. Ἡ ἀνάπτυξις δὲ αὐτὴ βεβαίως καθιστᾷ ὀξυτέραν τὴν τολαιπωρίαν των, ἀλλὰ βεβαίως παρασκευάζει ταχυτέραν τὴν χειραφεσίαν καὶ τὴν ἀπελευθέρωσίν των.

Γέρων χωρικός, δύνασθε νὰ πιστεύσητε τί ἐπιχείρημα μᾶς ἔφερε διὰ νὰ μᾶς πείσῃ ὅτι ὁ κ. Τρικούπης εἶνε ἀνώτερος τοῦ κ. Δηλιγιάννη; Ὅτι ὁ μὲν πρῶτος μπορεῖ νὰ δανείζηται πρὸς 4 καὶ 3 τοῖς ε)ο, ὁ δὲ δεύτερος πρὸς 8 ε)ο. Ὅλα τὰ ἄλλα ἐπιχειρήματά του ἦσαν τῆς αὐτῆς διαυγείας, τῆς αὐτῆς στρογγυλοσύνης. Αὐτοὶ δὲ εἰ τόσον ἀνεπτυγμένοι γεωργοί, εἶνε τοὐλάχιστον ἐλεύθεροι εἰς τὴν δικαιωματικὴν ψῆφόν των; Ἐπειδή, ὡς εἴπομεν, τὰ Καλύβια, εἶνε μισθωμένα ὑπὸ τῶν κυρίων Προσελεγγίων εἰς τρεῖς ἢ τέσσαρας ὑπομισθωτάς, οἵτινες ἐνοικιάζουν τὰς γαίας εἰς κολλίγους, καὶ τὰς βοσκὰς εἰς τοὺς κτηνοτρόφους, ἔπρεπε ν' ἀκούατε μὲ τί λεπτὴν εἰρωνίαν ὁ χωρικὸς μᾶς ἐξιστόρει, ὅτι ἐνῷ μίαν ἡμέραν ἐπήγαινεν ὁ εἷς τῶν μισθωτῶν, ὅστις συνέπεσε νὰ εἶνε Κορδονικός, ὅστις τοὺς ἔλεγε;

— Μῆτρο, Κώστα, Θανάση, τίποτε ὡς τώρα δὲν σᾶς ζήτησα, τὸν ψῆφόν σας νὰ τὸν δώσητε εἰς τὸν καὶ τόν.

— Ἔννοια σου, ἀφέντη, τί λόγος, σ' αὐτοὺς ποῦ διατάζεις.

Τὴν ἄλλην ἡμέραν ὁ ἕτερος τῶν συνεταίρων. Τρικουπικὸς αὐτός.

— Θανάση, Κώστα, Μῆτρο, μιὰ χάρι θὰ μοῦ κάμετε πρώτη φορὰ αὔριο. Τὸν ψῆφόν σας θὰ τὸν ρίξετε εἰς τὸν καὶ τόν.

— Τί λόγος, ἀφέντη, ὅπου ἐσὺ διατάζεις.

— Τὴν ἄλλην ὁ τρίτος τῶν συνεταίρων, ὅστις ἐπρόβαλεν ἄλλα; ἀπαιτήσεις.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38

— Καὶ σὲ πεῖσαν ἐπὶ τέλους τὴν ρίξατε; Ἐλᾶτε ἢ Κορυτόνι;

— Αὐτὸ δὲν θέλει νὰ λέγεται Αὐτὸ ἕνας Θεὸς τὸ ξεύρει.

Ἀλλ' οἱ κυριώτεροι ψηφοκατοχοι ἐν τοῖς χωρίοις εἶνε οἱ ἔμποροι. Πωλοῦν εἰς τοὺς χωρικοὺς ἐπὶ πιστώσει, πληρώνονται στ' ἀλώνια μὲ εἰσοδηματοπάρα τοῖς ἑκατὸν καὶ διαθέτουν τὰς ψήφους καὶ τὰς συνειδήσεις των!...

Ζήτω ἡ ἐλευθερία, Ζήτω τὸ Σύνταγμα. Ἄρθρον 13ον. „Ἐν Ἑλλάδι οὔτε πωλεῖται οὔτε ἀγοράζεται ἄνθρωπος ἀργυρώνητος ἢ δοῦλος πάσης γῆς καὶ πάσης θρησκείας εἶνε ἐλεύθερος ἅμα πατήσῃ ἐπὶ ἑλληνικοῦ ἐδάφους." Μπράβο! Μπίς! Ὁ ποιητής! Ὁ ποιητής!

Η γνώμη του ελληνικού κράτους για μερικούς Έλληνες τσιφλικάδες ήταν ότι αυτοί είναι "κερδοσκόποι". Η άποψη αυτή εκφράζεται επίσημα σε έγγραφο* που απευθύνει η επί των Οικονομικών και των Εξωτερικών Β. Γραμματεία της Επικρατείας.

Προς τους κυρίους Λουκάν Αργυρόπουλον
και Γεώργιον Καλλιστράτη
μέλη της Μικτής Επιτροπής

(Οδηγίες περί των μετά των ενταύθα Οθωμανών επιτρόπων εις τας υποθέσεις της Φθιώτιδος διαπραγματεύσεων)

..."Γνωρίζομεν προσέτι ότι οικονομικοί αγοραστές δύο των σημαντικοτέρων των ειρημένων χωρίων του Μουσταφάμπεη (σ.σ. Ηράκλεια) και Μοσκοχώρι παρουσιάζονται κεφαλαιούχοι τινές κερδοσκόποι προελθόντες προ δύο ετών από Ιωαννίνων εις στην Ελλάδα, οι κύριοι Τσίνης (;) και Σκουμπουρδής αξιούντες ότι ηγόρασαν τα δύο ταύτα χωρία δια γρόσια 400.000 τουρκικά, ενώ δεν εσυμφώνησαν αληθώς ει μη μόνον δια γρόσια τουρκικά 200.000, εκ των οποίων μάλιστα είναι πιθανότατον ότι δεν έδωσαν ουδέν μέρος μέχρι τούδε..."

Το έγγραφο αυτό δεν είναι υπογεγραμμένο, παρ' ότι φέρει στο τέλος την ένδειξη:

Ο Γραμματεύς της Επικρατείας
Κ. Ζωγράφος

**Γ.Α.Κ. - Πρακτικά Μικτής Επιτροπής, αρ. φ. 79, αρ. εγγρ. 20.*

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 12:55:15 EEST - 216.73.217.38